

Projekt diagnozy oraz określenie potrzeb i potencjałów rozwojowych Województwa Opolskiego opracowany przez wojewódzki Zespół ds. analiz szans i zagrożeń oraz potencjalnych kierunków rozwoju obszarów wiejskich.

WOJEWODA OPOLSKI

Opole 6 marca 2018 r.

Spis treści

I. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ OBSZARÓW WIEJSKICH I ROLNICTWA WOJEWÓDZTWA, WRAZ Z IDENTYFIKACJĄ POTRZEB I POTENCJAŁÓW ROZWOJOWYCH	3
1.1 OGÓLNE INFORMACJE NA TEMAT WOJEWÓDZTWA	4
1.2.1 INFORMACJE OGÓLNE DOTYCZĄCE OW W WOJEWÓDZTWIE	25
1.2.2 KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY NA OW W WOJEWÓDZTWIE	36
1.2.3 RYNEK PRACY I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI NA OW	44
1.2.4 DOCHODY I UBÓSTWO MIESZKAŃCÓW OW (DANE W ODNIESIENIU DO ŚREDNIEJ WOJEWÓDZKIEJ) INFORMACJA O STRUKTURZE WYNAGRODZEŃ	58
1.2.5. INFRASTRUKTURA NA OW	75
1.2.6. ZASOBY ŚRODOWISKA NA OW I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	87
1.2.7 ZASOBY DZIEDZICTWA KULTURY NA OW	105
1.2.8 ZASOBY ZIEMI ROLNICZEJ I STRUKTURA JEJ UŻYTKOWANIA	110
1.2.9 ŚRODOWISKOWY WYMIAR PRODUKCJI ROLNEJ	115
1.2.10 STRUKTURA GOSPODARSTW	133
1.2.11 OCENA PRODUKCJI ROLNICZEJ	155
1.2.12 PRODUKCJA ENERGII ODNAWIALNEJ W ROLNICTWIE	225
1.2.13 ROLA ROLNICTWA W KSZTAŁTOWANIU WZROSTU GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA I KRAJU	247
1.2.14 PRZETWÓRSTWO ROLNO-SPOŻYWCZE I POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA ZWIĄZANA Z ROLNICTWEM	248
ANALIZY SWOT	263
1.3. OPRACOWANIE ANALIZ SWOT	263
1.3.1 ANALIZA SWOT OBSZARÓW WIEJSKICH W WOJEWÓDZTWIE	263
1.3.2 ANALIZA SWOT ZE WZGLĘDU NA NAJWYŻSZY UDZIAŁ GOSPODARKI KARPIOWEJ W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM, PONIŻEJ PRZEDSTAWIAMY ANALIZĘ SWOT.	263
1.3.3 ANALIZA SWOT OCENA PRODUKCJI ROLNICZEJ	267
1.3.4 SWOT NA BAZIE STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO DO 2020 ROKU (SRWO)	268
1.3.5 SWOT DLA MAKROREGIONU POLSKI ZACHODNIEJ	272
ROZWÓJ FUNKCJONALNY I PRZESTRZENNY OBSZARÓW WIEJSKICH	274
1.4. ZRÓŻNICOWANIE FUNKCJONALNE OBSZARÓW WIEJSKICH	274
1.4.1. DOMINUJĄCE TYPY OBSZARÓW WIEJSKICH W WOJEWÓDZTWIE WYNIKAJĄCE Z GŁÓWNYCH FUNKCJI GOSPODARCZYCH NP. OBSZARY TYPOWO ROLNICZE, OBSZARY USŁUG PUBLICZNYCH, OBSZARY TURYSTYCZNE – JEŚLI MOŻNA JE WYODRĘBNIĆ	274
1.4.2. ZRÓŻNICOWANIE OBSZARÓW WIEJSKICH W WOJEWÓDZTWIE POD KĄTEM STOPNIA URBANIZACJI NP. OBSZARY OSADNICTWA WIEJSKIEGO, OBSZARY OSADNICTWA PODMIEJSKIEGO – WOKÓŁ MAŁYCH I ŚREDNICH MIAST, OBSZARY OSADNICTWA METROPOLITALNEGO – WCHODZĄCE W SKŁAD METROPOLII, AGLOMERACJI MIEJSKICH	277
1.4.3 WIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY TO TERYTORIUM ZDOMINOWANE FUNKCJĄ ROLNICZĄ.	283
1.4.4 SPÓJNOŚĆ ŚRODOWISKOWA OBSZARÓW WIEJSKICH W WYMIARZE PRZESTRZENNYM	287
1.4.5 ANALIZA SPÓJNOŚCI ŚRODOWISKOWEJ	296
1.4.6 SPÓJNOŚĆ GOSPODARCZA OBSZARÓW WIEJSKICH W WYMIARZE PRZESTRZENNYM	298
1.4.7 STREFY EKONOMICZNE I KLASTRY	300

1.4.8 SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA I KULTUROWA OBSZARÓW WIEJSKICH W WYMIARZE PRZESTRZENNYM	302
1.4.9 DZIEDZICTWO KULTUROWE JEST JEDNYM Z WYRÓŻNIKÓW WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO	304
1.5 PROGNOZA TRENDÓW ROZWOJOWYCH DO 2030 R.	308
1.5.1 PROGNOZA DEMOGRAFICZNA DO 2030/2050	308

II. CZĘŚĆ PROJEKTOWA 309

1.6 KIERUNKI INTERWENCJI (DZIAŁANIA) PRIORYTETY ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH WOJEWÓDZTWA.	309
1.6.1 POLITYKA WIELOFUNKCYJNEGO ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH	309
1.6.2 TRANSPORT	312
1.6.3 REKOMENDACJE DO POLITYKI PRZESTRZENNEJ DLA SĄSIEDNICH REGIONÓW W ZAKRESIE MAJĄCYM BEZPOŚREDNI WPŁYW NA OBSZARY WIEJSKIE.	314

Przygotował Zespół ds. analiz szans i zagrożeń oraz potencjalnych kierunków rozwoju obszarów wiejskich w województwie opolskim

Adrian Czubak	Wojewoda Opolski
Małgorzata Kałuża - Swoboda	Dyr. Wydziału Infrastruktury i Nieruchomości ; OUW
Krzysztof Cieciora	Z-ca Dyr. Wydziału Infrastruktury i Nieruchomości; OUW
Teresa Barańska	Dyrektor Opolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Łosiu
Jerzy Naszkiewicz	Doradca Wojewody Opolskiego; OUW
Antoni Konopka	Członek Zarządu Województwa Opolskiego, UMWO
Herbert Czaja	Prezes Izby Rolniczej w Opolu
Marek Kawa	Z-ca Dyrektora ARiMR Oddz. w Opolu
Lech Piotr Waloszczyk	Dyrektor KRUS, Oddz. Reg. w Opolu.
Alicja Majewska	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Opolu
Janina Kuźmicka	Dyrektor Urzędu Statystycznego w Opolu
Mariusz Olejnik	Opolski Związek Producentów Rolnych
Dionizy Duszyński	Wójt Gminy Popielów, Związek Gmin Wiejskich RP
Tomasz Ognisty	Przewodniczący NSZZ "RI" Solidarność Województwa Opolskiego
Danuta Bajak	Prezes Opolskiego Związku Rolników i Organizacji Społecznych
Izabela Kik	Wojewódzki Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Opolu
Jakub Roszuk	Dyrektor Biura Okręgu Polskiego Związku Wędkarskiego w Opolu
Piotr Semak	Z-ca Dyr. Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa oddz. w Opolu
Michał Nowak	Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa oddział w Opolu
Urszula Borgul-Tracz	Solidarność "RI" Namysłów
Mateusz Fila	Inspektor Wydziału Infrastruktury i Nieruchomości OUW
koordynacja prac i opracowanie dokumentu:	
Sławomir Simiński	Inspektor Wydziału Infrastruktury i Nieruchomości OUW – 6 marca 2018 r..

I. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ OBSZARÓW WIEJSKICH I ROLNICTWA WOJEWÓDZTWA, WRAZ Z IDENTYFIKACJĄ POTRZEB I POTENCJAŁÓW ROZWOJOWYCH

1.1 Ogólne informacje na temat województwa

Powierzchnia, liczba ludności

Województwo opolskie położone jest w południowo-zachodniej części Polski, w dorzeczu Odry. Od wschodu sąsiaduje z województwem śląskim (Katowice), a od zachodu – z województwem dolnośląskim (Wrocław). Oba regiony należą do grupy dużych europejskich struktur regionalnych, opierających swój rozwój na układach typu węzłowego z kształtującymi się metropoliami – górnośląską i wrocławską. Od południa region opolski sąsiaduje z krajami morawsko-śląskim i ołomunieckim w Republice Czeskiej. Pierwszy ma charakter metropolitalny (Ostrawa), natomiast drugi charakteryzuje się podobnym do województwa opolskiego potencjałem rozwojowym. Od północy województwo opolskie graniczy z województwami wielkopolskim i łódzkim, regionami znacznie większymi, ale z centrami (Poznań, Łódź) oddalonymi od układu regionalnego Polski południowej. Opolskie jest jednym z pięciu województw (dolnośląskie, lubuskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie) tworzących makroregion Polski Zachodniej, cechujący się wysokim stopniem konkurencyjności. [1]

Województwo opolskie jest najmniejszym obszarowo regionem w kraju oraz jednym z najmniejszych pod względem liczby ludności. Opolszczyzna zajmuje powierzchnię 9412 km². Populacja mieszkańców wynosi 993036 (stan na dzień 31.12.2016 r.). Przedmiotowe informacje przedstawione zostały w tabeli 1. Warto zauważyć, że województwo opolskie cechuje również, zbliżona do średniej ogólnopolskiej, gęstość zaludnienia, co przy niedużej powierzchni i dobrze rozwiniętych ciągach komunikacyjnych wpływa pozytywnie na wewnętrzny przepływ towarów i ludzi.

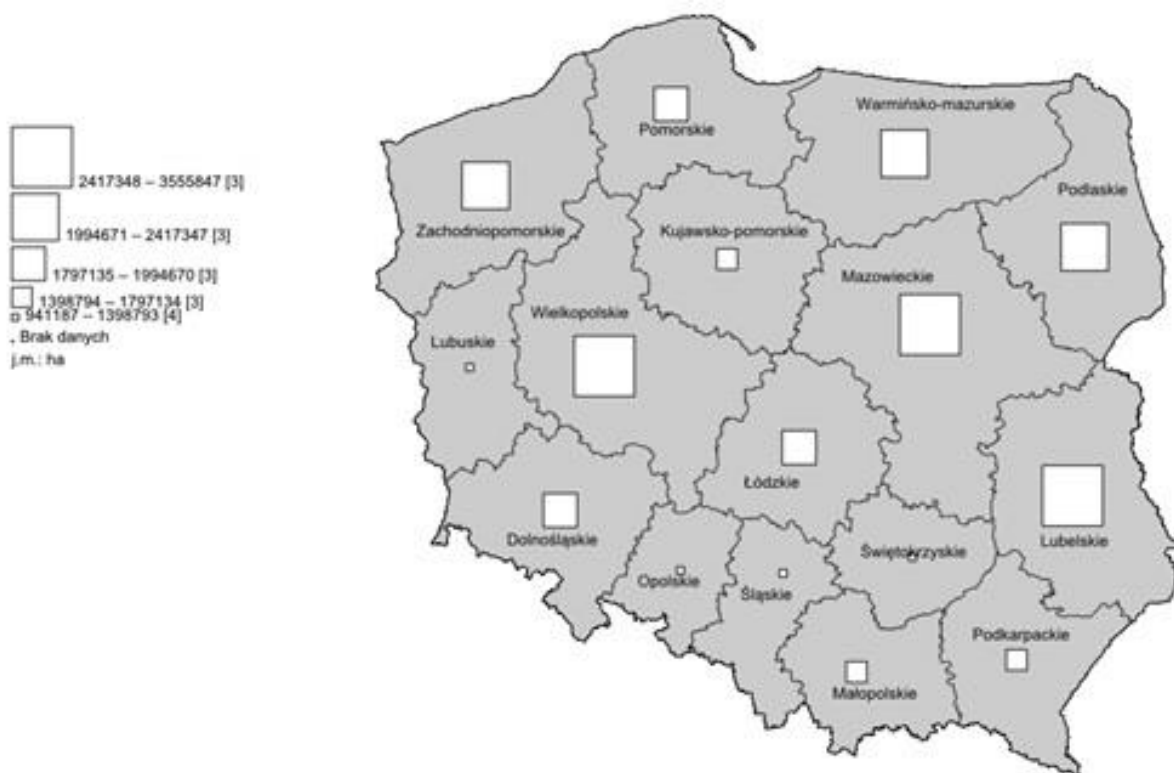
Tabela 1. Powierzchnia i ludność według województw (stan na 31.12.16 r.) [GUS]

WOJEWÓDZTWA	Powierzchnia		Ludność	
	w ha	w km ²	ogółem	na 1 km ²
P O L S K A	31267967	312679	38432992	123
Dolnośląskie	1994670	19947	2903710	146
Kujawsko-pomorskie	1797134	17972	2083927	116
Lubelskie	2512246	25122	2133340	85
Lubuskie	1398793	13988	1017376	73
Łódzkie	1821895	18219	2485323	136
Małopolskie	1518279	15183	3382260	223
Mazowieckie	3555847	35558	5365898	151
Opolskie	941187	9412	993036	106

Podkarpackie	1784576	17846	2127656	119
Podlaskie	2018702	20187	1186625	59
Pomorskie	1831034	18310	2315611	126
Śląskie	1233309	12333	4559164	370
Świętokrzyskie	1171050	11711	1252900	107
Warmińsko-mazurskie	2417347	24173	1436367	59
Wielkopolskie	2982650	29826	3481625	117
Zachodniopomorskie	2289248	22892	1708174	75

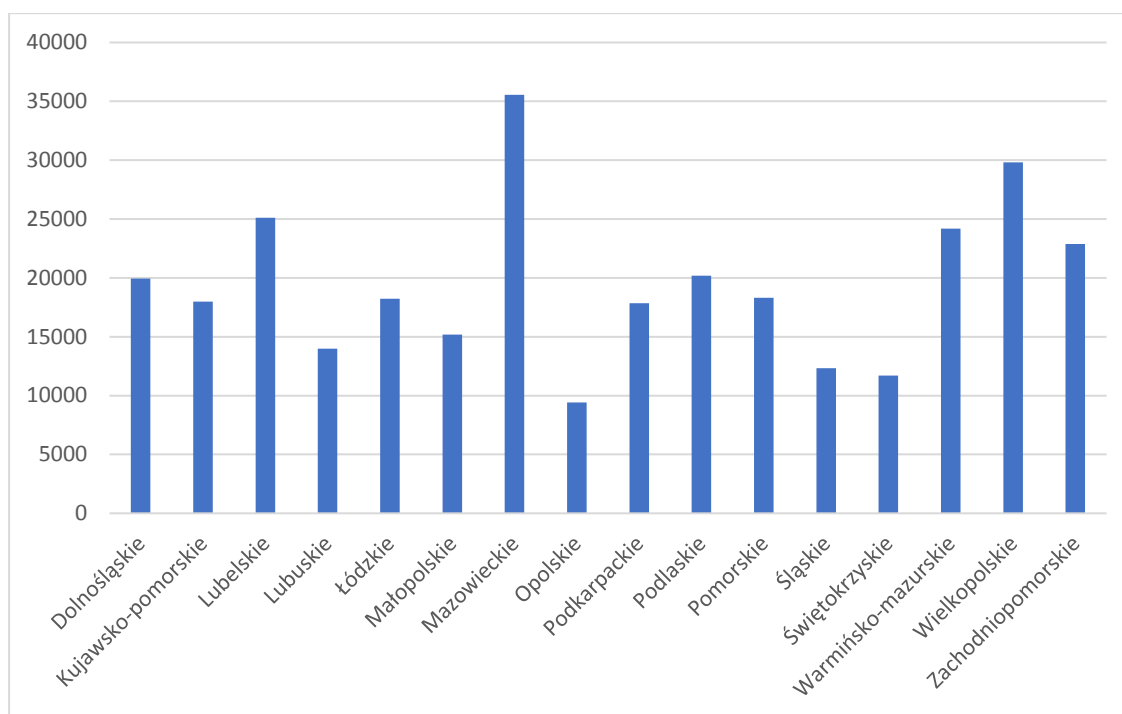
Powierzchnia województwa opolskiego na tle pozostałych województw przedstawiona została na mapie 1. Województwo opolskie jest najmniejszym z 16 województw w Polsce. Jednak jego wartością dodaną jest bardzo dobre położenie. Znajduje się ono pomiędzy dwoma wysoko rozwiniętymi województwami: śląskim i dolnośląskim, które mogą stanowić doskonały rynek zbytu dla wytwarzanych produktów, w tym produktów rolno-spożywczych. Ponadto Opolszczyzna sąsiaduje bezpośrednio z dwoma krajami Republiki Czeskiej co dodatkowo stymuluje do ściślejszej współpracy gospodarczej.

Mapa 1. Powierzchnia według województw (stan na 31.12.16r.)[GUS]

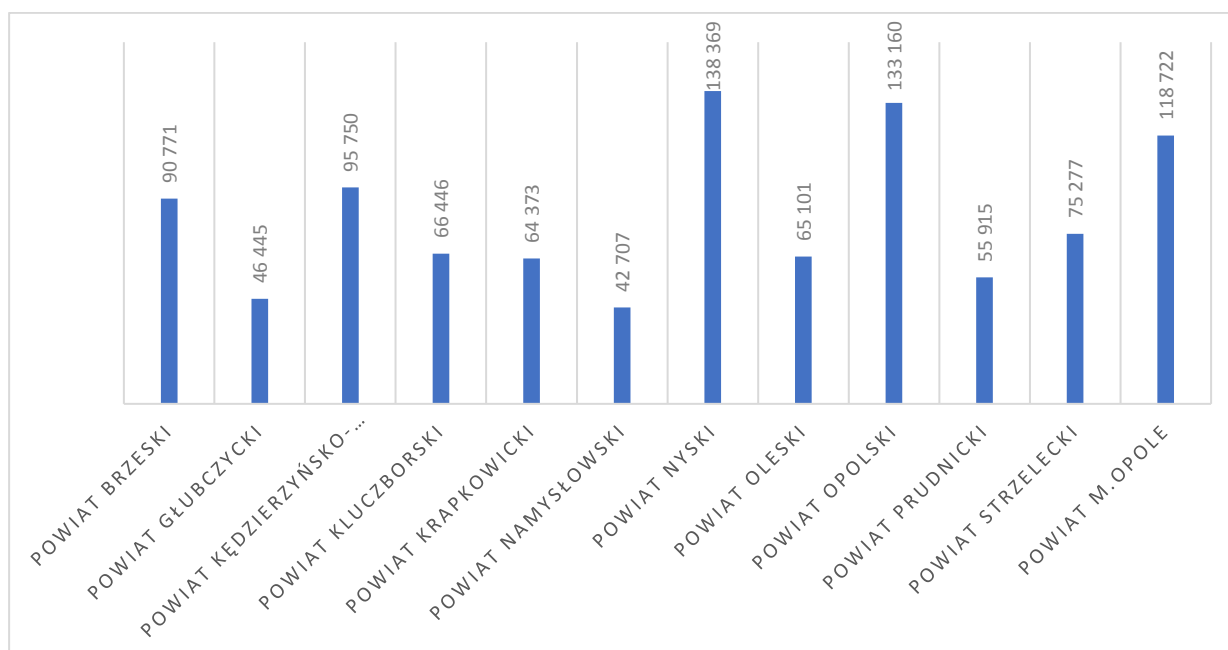
Poniżej zamieszczono wykres 1 obrazujący stan ludności województwa opolskiego w porównaniu do innych województwa w Polsce. Województwo opolskie, analogicznie jak do powierzchni, jest najmniej ludnym województwem w Polsce. Jednakże nie można traktować tego faktu, jako negatywnego. Na stosunkowo niedużej powierzchni, mieszka adekwatna liczba ludności, co znajduje odzwierciedlenie w gęstości zaludnienia. Liczba ludności oraz dość równomierna i wysoka liczba mniejszych ośrodków miejskich wpływa pozytywnie na konkurencyjność opolskiej gospodarki.

Wykres 1. Ludność według województw (stan na 31.12.16r.)[GUS]

Ludność województwa opolskiego została podzielona na poszczególne powiaty, w tym osobno powiat m. Opole. Sytuację stanu ludności w poszczególnych regionach przedstawia wykres 2.

Wykres 2. Stan ludności w woj. opolskim wg powiatów (stan na dzień 31 XII 2016r.) [GUS]

Województwo charakteryzuje się zwartą siecią osadniczą z równomiernie rozmieszczoną siecią ośrodków miejskich. Znaczną część terytorium zajmują jednak obszary wiejskie, których udział w powierzchni ogólnej na przestrzeni ostatnich 10 lat nie zmieniał się i wynosił 91,9%.

Poniżej w tabeli 2 wielkość powierzchni oraz ludności województwa opolskiego scharakteryzowane zostały według miast. Takie równomierne rozłożenie ośrodków miejskich, wpływa pozytywnie na organizację wewnętrznych rynków zbytu na towary i usługi, w tym te wytworzone na obszarach wiejskich. Producenci i przetwórcy mają łatwy dostęp, może nie do wielkiego, ale bardzo świadomego rynku konsumenckiego. Znajduje to odzwierciedlenie w dużej liczbie przedsiębiorców na terenie województwa opolskiego.

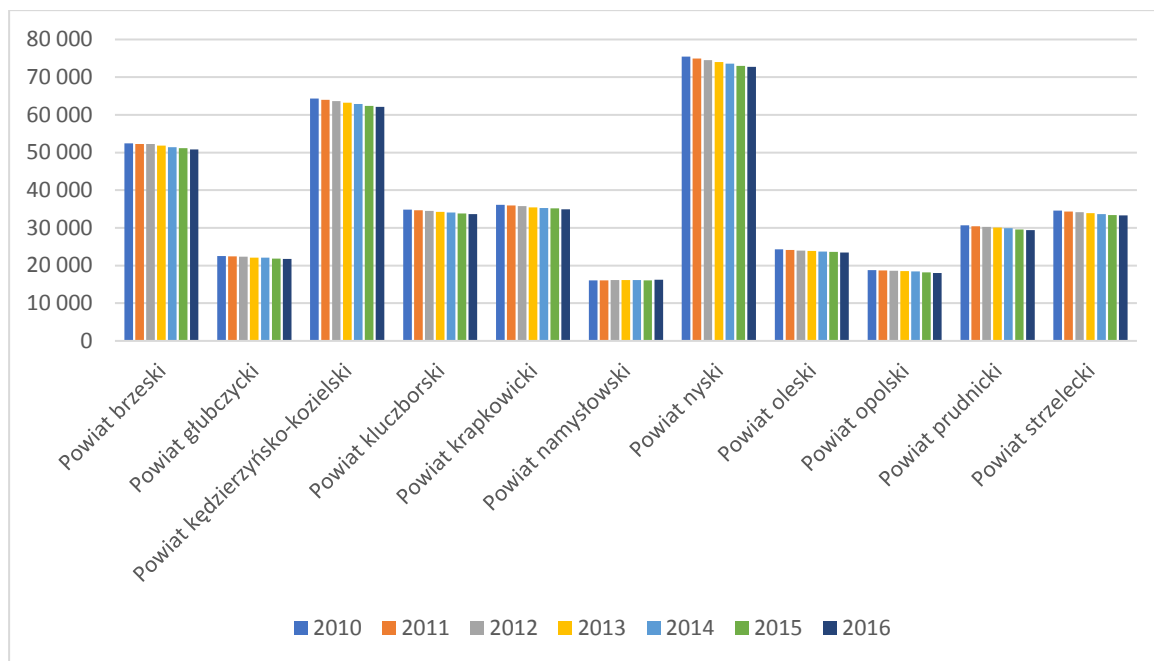
Tabela 2. Powierzchnia i ludność w woj. opolskim według miast (stan na dzień 31 XII 2016r.) [GUS]

MIASTA	POWIATY / MIASTA NA PRAWACH POWIATU	Powierzchnia		Ludność	
		w ha	w km ²	ogółem	na 1 km ²
Baborów	Głubczycki	1186	12	2956	249
Biała	Prudnicki	1472	15	2460	167
Brzeg	Brzeski	1461	15	36292	2484
Byczyna	Kluczborski	579	6	3652	631
Dobrodzień	Oleski	1953	19	3754	192
Głogówek	Prudnicki	2206	22	5573	253
Głubczyce	Głubczycki	1254	13	12735	1016
Głuchołazy	Nyski	683	6	13780	2018
Gogolin	Krapkowicki	2035	21	6592	324
Gorzów Śląski	Oleski	1854	19	2460	133
Grodków	Brzeski	988	10	8706	881
Kędzierzyn-Koźle	Kędzierzyńsko-kozielski	12371	124	62088	502
Kietrz	Głubczycki	1874	19	6044	323
Kluczbork	Kluczborski	1235	12	24000	1943
Kolonowskie	Strzelecki	5570	56	3336	60
Korfantów	Nyski	1023	10	1842	180
Krapkowice	Krapkowicki	2101	21	16615	791
Leśnica	Strzelecki	1450	15	2685	185
Lewin Brzeski	Brzeski	1164	12	5823	500
Namysłów	Namysłowski	2261	23	16271	720
Niemodlin	Opolski	1311	13	6485	495
Nysa	Nyski	2751	28	44474	1617
Olesno	Oleski	1508	15	9439	626

MIASTA	POWIATY / MIASTA NA PRAWACH POWIATU	Powierzchnia		Ludność	
		w ha	w km ²	ogółem	na 1 km ²
Opole	Opole	14888	149	128043	860
Otmuchów	Nyski	2782	28	4996	180
Ozimek	Opolski	325	3	8907	2741
Paczków	Nyski	660	7	7605	1152
Praszka	Oleski	935	9	7773	831
Prószków	Opolski	1622	16	2648	163
Prudnik	Prudnicki	2050	20	21368	1042
Strzelce Opolskie	Strzelecki	2997	30	18185	607
Ujazd	Strzelecki	1476	15	1785	121
Wołczyn	Kluczborski	747	7	5959	798
Zawadzkie	Strzelecki	1646	16	7318	445
Zdzieszowice	Krapkowicki	1235	12	11678	946

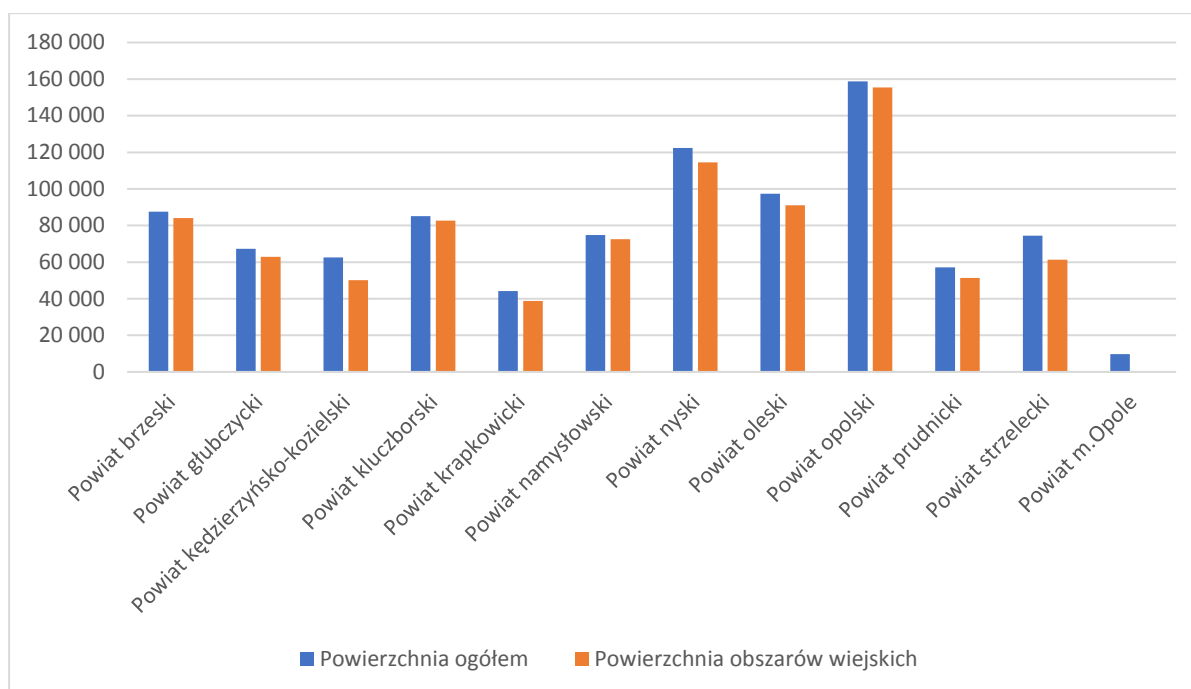
Na wykresie 3 zobrazowano stan ludności zamieszkującej w miastach województwa opolskiego na przestrzeni 7 lat (lata 2010-2016). Przedstawiona informacja pozwala na stwierdzenie, iż przedmiotowy stan tylko w minimalnym stopniu ulega zmianom.

Wykres 3. Ludność zamieszkująca w miastach w woj. opolskim (stan na dzień 31 XII) [GUS]

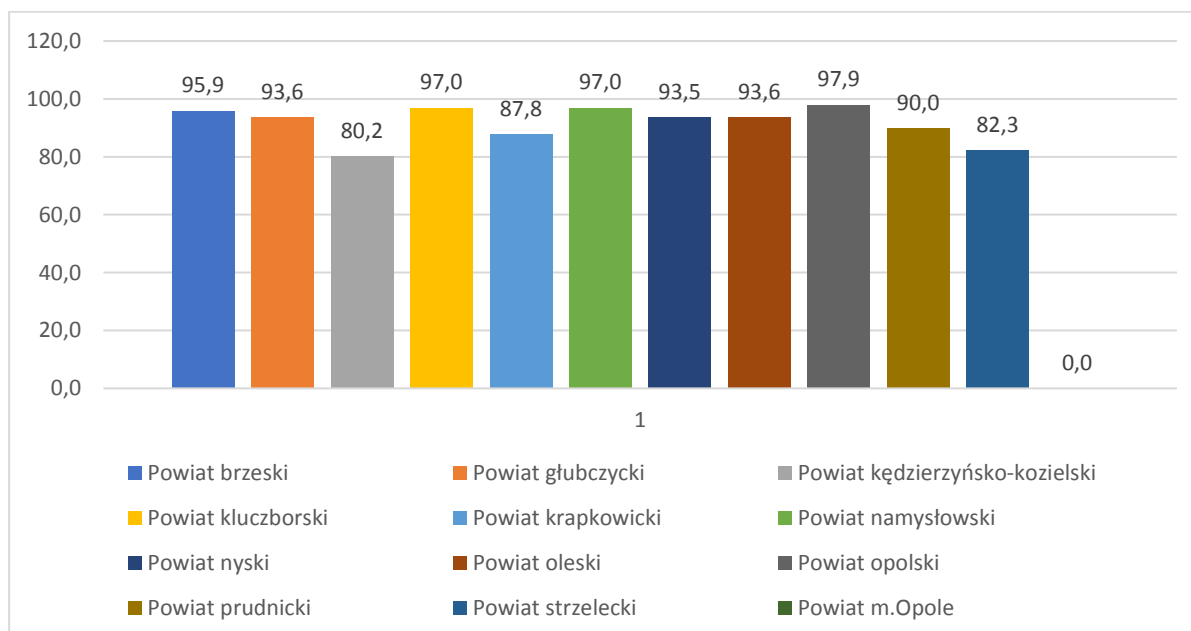
Powierzchnia ogółem województwa opolskiego oraz obszarów wiejskich przedstawiona została na wykresie 4. Na Opolszczyźnie obszary wiejskiej są nie tylko głównym producentem żywności, ale również spełniają rolę społeczne, gospodarcze oraz turystyczne. Mieszkańcy opolskich miast coraz częściej doceniają możliwość wypoczynku na terenach wiejskich bez konieczności dalekich podróży czy też zakupu tradycyjnych produktów.

Wykres 4. Powierzchnia ogółem i powierzchnia obszarów wiejskich w woj. opolskim (stan na dzień 31.12.2016r.) [GUS]

Procentowy udział obszarów wiejskich w stosunku do powierzchni ogólnej Opolszczyzny zobrażony został na wykresie 5 poniżej. Obszary wiejskie stanowią prawie 92% powierzchni województwa opolskiego. Nie jest to liczba znacząco różniąca się od średniej krajowej, która wynosi 93%.

Wykres 5. Udział % obszarów wiejskich w powierzchni ogółem [GUS]

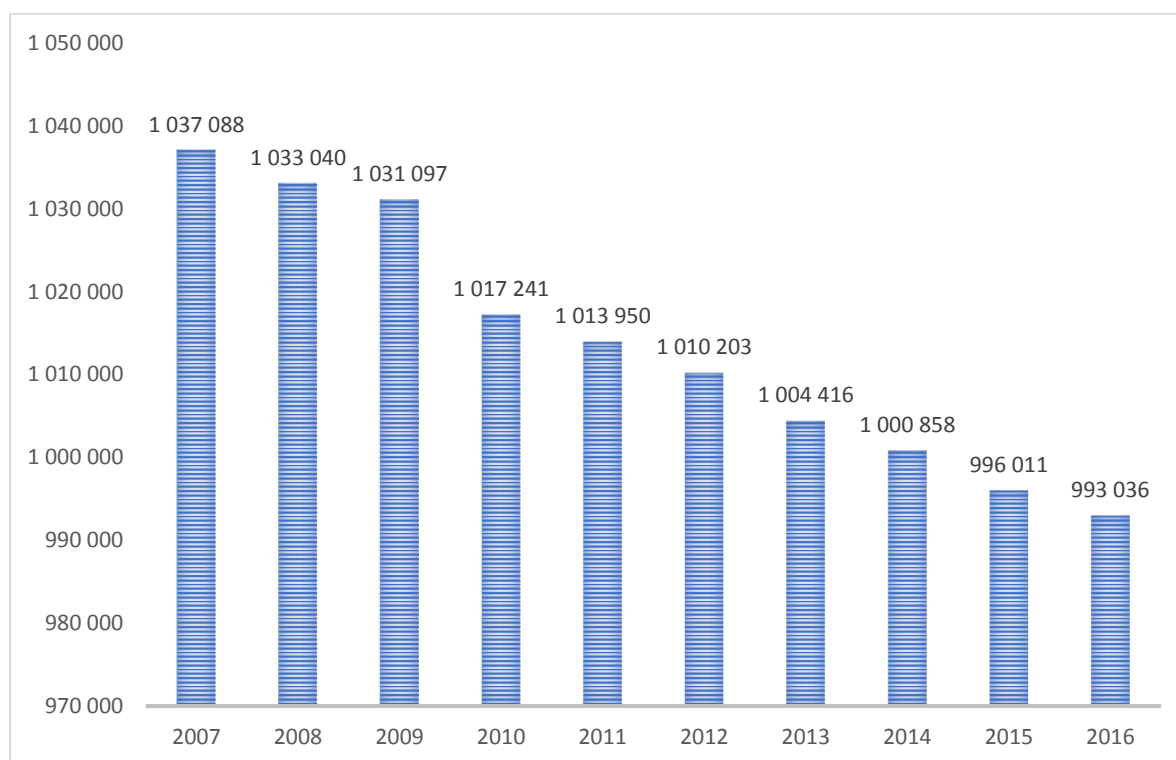

Zmiany demograficzne stanowią i w najbliższych latach będą stanowić istotne wyzwanie dla Unii Europejskiej oraz Polski. Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań wskazują, iż spośród wszystkich województw to właśnie w Opolskiem sytuacja w tym zakresie jest najtrudniejsza. Depopulacja – wyludnianie się regionu oraz starzenie się mieszkańców

stają się głównymi wyzwaniami rozwojowymi, rzutującymi na obecny i przyszły rozwój województwa opolskiego. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań wskazał, iż zmiany demograficzne w Polsce były zróżnicowane przestrzennie – spadek liczby ludności wystąpił w sześciu województwach, w dziesięciu odnotowano wzrost. Zjawisko depopulacji miało różne natężenie w poszczególnych regionach, ale najbardziej niekorzystne było w województwie opolskim. Prognozy demograficzne również nie są optymistyczne. Istnieje obawa, iż Polska, w tym województwo opolskie, będzie się wyludniała, tracąc tym samym zasoby siły roboczej – w skali zagrażającej zarówno procesom rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i finansom publicznym.

Wykres 6 zamieszczony poniżej, obrazuje dynamikę zmiany stanu ludności w województwie opolskim na przestrzeni kilku lat, tj. 2007-2016.

Wykres 6. Stan ludności woj. opolskiego w latach 2007-2016 (stan na 31.12.)[GUS]

Województwo opolskie jest regionem, w którym kwestia ujemnego przyrostu naturalnego znacząco kształtuje jego wewnętrzny potencjał. Spadek liczby urodzeń, zarówno w ujęciu względnym, jak i bezwzględnym, rozpoczął się już na początku lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku. Na okres ten przypadają ostatnie lata echa wyżu demograficznego z lat pięćdziesiątych. Problemem jest nie tylko sam spadek (falowanie wyżów i niżów jest zjawiskiem naturalnym), ale przede wszystkim jego drastyczny wymiar. Jeszcze w latach osiemdziesiątych na każdy tysiąc mieszkańców rodziło się w województwie opolskim około dwadzieścioro dzieci, podczas gdy obecnie nie więcej niż dziewięcioro–dziesięcioro. Projekcje demograficzne nie dają powodów do optymizmu – sytuacja nie ulegnie poprawie. Na obraz ten nakłada się również liczba zgonów, wykazująca tendencję wzrostową. Zagadnienia te bezpośrednio rzutują na problem przyrostu naturalnego, co w powiązaniu z ujemnym saldem migracyjnym, prowadzi w

konsekwencji do spadku populacji regionu, sytuacji bardzo niekorzystnej dla jego dalszego rozwoju, w sferze zarówno społecznej, jak i gospodarczej. Ujemny przyrost naturalny (nadwyżka zgonów nad urodzeniami) będzie w przyszłości problemem dla całego kraju, jednak dla województwa opolskiego już obecnie nabiera wyjątkowego, ze względu na skalę, znaczenia. Biorąc pod uwagę fakt, że są województwa, które w ostatnich latach odnotowały dodatni przyrost naturalny, nie jest to zjawisko obecnie powszechne dla całego kraju.

Rozmiary migracji zagranicznych w województwie opolskim, zarówno definitywnych, jak i zarobkowych, nadal mają wyjątkowo duże rozmiary. W procesach emigracji zagranicznej z województwa, oprócz nieistotnych wobec rzeczywistej skali migracji wymeldowań na pobyt stały, wyróżnić należy kilka różnych rozmiarowo form migracji nierejestrowanych pociągających za sobą różne skutki. Pierwszą z nich jest nierejestrowana emigracja stała (emigracja zawieszona), obejmująca osoby, które definitywnie opuściły kraj, nie dokonując wymeldowania z regionu. Migracja ta, którą w sensie rozbieżności pomiędzy liczbą zameldowanych a mieszkających oceniać można na ok. 105 tys. osób, stanowi ok. 10% ludności województwa. Dokonała się głównie jeszcze w latach osiemdziesiątych i na początku lat dziewięćdziesiątych. Od kilku lat migrację tę zasilają nowi poakcesyjni emigranci stali, którzy w ostatnich kilku latach wyjechali za granicę, najczęściej na Wyspy Brytyjskie. Jednocześnie część emigrantów zawieszonych stopniowo się wymeldowuje w wyniku różnych procedur formalnych, np. wymiany dowodów osobistych.

Oprócz tej emigracji z regionu dochodzi do masowej emigracji zarobkowej obejmującej wg szacunków ok. 115 tys. osób. Większość migrujących zarobkowo stanowią obecnie mieszkańcy miast. Zatrudnienie za granicą ma dwie zasadnicze formy: permanentnej pracy za granicą mającej formę długookresową bądź wahadłową (dotyczy to ok. 2/3 migrujących) oraz pracy okresowej lub sezonowej mającej formę komplementarną w stosunku do dochodów uzyskiwanych w kraju lub dotyczącej pracującej w czasie wakacji młodzieży. Obecna migracja obejmuje w głównej mierze osoby młode, coraz wyżej wykształcone, często bezdzietne, stanu wolnego, w przypadku których praca za granicą jest ich pierwszą pracą i w odniesieniu do której oceniają oni warunki zatrudnienia w Polsce. W przypadku tych migrantów czynnikami mogącymi wpłynąć na ich decyzje o powrocie do kraju mogłyby być: dzieci, małżonkowie, stała praca czy mieszkanie. Wyniki badań wskazują, iż zachęciłoby ich do powrotu do kraju wynagrodzenie o około 1,9 tys. zł niższe od tego, które warunkuje ich dalszą/ponowną pracę za granicą.

Silny wpływ na depopulację mają sąsiednie obszary metropolitalne. Jeśli migracje zewnętrzne i ich znaczenie dla rozwoju regionu są stosunkowo dobrze rozpoznane, to kwestię oddziaływania migracji wewnątrz krajowych i międzyregionalnych należy uznać za zdecydowanie niedocenianą. Analiza wyników badań prowadzonych przez służby statystyki publicznej – w monitoringu zarówno bieżącym, jak i periodycznym (wyniki narodowych spisów powszechnych) – wskazuje na występowanie zjawisk o istotnym znaczeniu dla rozwoju przynajmniej niektórych regionów. W takim kontekście województwo opolskie traci ludność zarówno w wymianie zagranicznej, jak i w wyniku migracji do pozostałych regionów Polski. Główny obszar napływu ludności do województwa opolskiego stanowią ościennie regiony. W latach 2007–2010, w ujęciu bezwzględnym, w przekroju wg powiatów, najwięcej ludzi przeprowadziło się do województwa opolskiego z Wrocławia (800) i dalej z powiatów: raciborskiego (470), kłodzkiego (304), Gliwic (304), lublinieckiego (282) oraz oławskiego (279). Główny obszar odpływu (docelowego zameldowania) ludności z województwa opolskiego stanowią silne ośrodki gospodarcze, główne ośrodki akademickie, a także regiony sąsiednie. W latach 2007–2010 najwięcej mieszkańców wyprowadziło się do Wrocławia (ponad 2 tys.) i w dalszej kolejności do powiatów: raciborskiego (669), m. st. Warszawa (634), wrocławskiego (427), miasta Krakowa (386) oraz oławskiego (320). Opolskie

jako region międzymetropolitalny jest szczególnie zagrożone kumulacją negatywnych efektów skoncentrowanego wzrostu. Jednym z jego przejawów jest intensywny proces zasysania relatywnie skromnych zasobów do stosunkowo bliskich obszarów metropolitalnych. Szczególnie wyraźnie zjawisko to jest widoczne na przykładzie Wrocławia, dla którego liczba zameldowań z województwa opolskiego jest trzykrotnie wyższa niż liczba wymeldowania z Wrocławia do województwa opolskiego.

Przewiduje się, że straty demograficzne, które województwo będzie ponosiło w długim okresie, dotyczyć będą głównie wykształconej młodzieży, która w regionie – wprawdzie atrakcyjnym do zamieszkania, ale posiadającym niewystarczającą ofertę zatrudnienia – ma problemy z zapewnieniem satysfakcjonujących warunków życia, w tym samodzielności mieszkaniowej. Powodów migracji

z województwa opolskiego jest kilka. Mają one charakter złożony, wpływają także na niską dzietność. Zaliczyć do nich należy:

- niewystarczającą liczbę atrakcyjnych, bezpiecznych miejsc pracy w regionie, dających satysfakcjonujące możliwości zarobkowania,
- trudności w znalezieniu pracy zgodnej z posiadanymi kwalifikacjami i wykształceniem,
- niewystarczające możliwości realizacji własnych aspiracji życiowych, w tym głównie utrudniony dostęp do samodzielnego zamieszkania.

Jak wskazują badania ekspertów regionalnych, depopulacja województwa będzie najprawdopodobniej wynikać nie tylko z emigracji zagranicznej, ale również z drenażu ludności do większych ośrodków miejskich. Według prof. K. Heffnera wyludnienie dotyczyć będzie szczególnie obszarów wiejskich, położonych peryferyjnie, słabiej wyposażonych w infrastrukturę techniczną

i społeczną. Obejmie ono głównie osoby w wieku 18–35 lat, kobiety oraz osoby wysoko wykształcone. Zdaniem prof. R. Jończego czynnikiem wypychającym z regionu, zwłaszcza z jego obszarów peryferyjnych, może się paradoksalnie stać wysokie, ale niedopasowane do potrzeb lokalnych rynków pracy wykształcenie, zmuszające do poszukiwania pracy poza miejscem, a często regionem zamieszkania. W opinii R. Jończego emigrować będzie głównie młodzież oraz kobiety nieautochtonicznego pochodzenia. [1]

[1] – Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020r.

[2] – GUS

Rozwój gospodarczy na przestrzeni ostatnich 10 lat

Przedstawiony poniżej materiał został opracowany przez Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej, Referat Badań i Ewaluacji, Opolskie Obserwatorium Terytorialne i zawiera opis istotnych zmian w sytuacji gospodarczej województwa opolskiego (w kontekście kraju i województw, bazujący na najbardziej aktualnych danych na tle lat poprzednich – z rokiem bazowym 2007).

Dodatkowo opis ten wzbogacony został o grafikę, w tym wykresy obrazujące stan rozwoju gospodarczego Opolszczyzny. Struktura i zakres przygotowanego materiału zostały oparte na raporcie regionalnym o rozwoju społeczno-gospodarczym i przestrzennym, opracowanym przez Opolskie Obserwatorium Terytorialne w maju 2016 roku, pn. Województwo opolskie – stan i trendy rozwojowe. Raport za okres 2008-2015 oraz danych statystyki publicznej.

Województwo opolskie należy do regionów o średnim poziomie rozwoju i relatywnie wolnym tempie wzrostu gospodarczego¹. W latach 2007-2014, wskaźniki rozwoju gospodarczego regionu wykazywały tendencję wzrostową, odzwierciedlając podobny kierunek co w przypadku średnich wielkości tych wskaźników dla całej Polski. W 2014 roku województwo opolskie osiągnęło PKB rzędu 36,4 mld zł, co odzwierciedla udział w krajowym PKB na poziomie 2,1%. Regionalna wartość PKB wzrosła, jednak ten wzrost nie był tak znaczny, jak w przypadku innych województw, w wyniku czego w 2014 roku, województwo opolskie zajęło ostatnią pozycję w rankingu polskich regionów. Jednocześnie dynamika PKB w regionie w 2014 roku osiągnęła wartości wyższe niż średnia dla kraju oraz dla UE28. W przypadku PKB per capita (przypadający na 1 mieszkańca) w analizowanym okresie zaobserwować można było systematyczny wzrost wartości wskaźnika. Dodatkowo od 2010 roku znacząco przyspieszyła dynamika, przekraczając w 2014 roku średnią krajową.

Wartość dodana brutto jako podstawowy miernik oceny efektywności wykorzystania czynników produkcji określa przyrost wartości dóbr w danym czasie. W województwie opolskim rośnie zarówno wypracowywana w regionie wartość dodana brutto (WDB), jak i wydajność pracy mierzona udziałem WDB przypadającym na jednego zatrudnionego. Regionalna WDB w 2014 roku wzrosła względem 2007 roku o blisko 36%, jednak skala zmiany uplasowała województwo na przedostatnim miejscu w kraju. Ważna jest także struktura i dynamika WDB w ujęciu sektorowym, która odzwierciedla cechy regionu na tle kraju. Przesunięcia międzysektorowe były minimalne i dokonały się pomiędzy usługami na korzyść przemysłu wskazując na stabilność struktury sektorowej gospodarki regionalnej, z największym udziałem sektora usług, następnie przemysłu, budownictwa i na ostatnim miejscu – rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa. Najwyższą dynamiką wydajności pracy charakteryzował się sektor przemysłu, w którym w 2014 roku odnotowano wzrost wydajności pracy (WDB na 1 pracującego) o 51,5% w stosunku do 2007 roku.

Analizując strukturę pracujących w województwie opolskim wg poszczególnych rodzajów działalności należy zauważyć, że 32,3% ww. osób związanych było w 2015 roku z przemysłem i budownictwem, natomiast blisko połowa (47,9%) pracowała w działalności usługowej (sekcje G-T). Udział pracujących w sekcji A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) wyniósł 19,8%.

Województwo opolskie cechują niższe niż przeciętne dla kraju wartości wskaźników przedsiębiorczości, odnoszących się do liczby podmiotów gospodarki wpisanych do rejestru REGON oraz podmiotów nowo zarejestrowanych w przeliczeniu na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym. Zarówno pod względem pierwszego z nich (10 miejsce w skali kraju w 2016 roku), a przede wszystkim drugiego (16 miejsce w 2016 roku), sytuacja jest niezadowolająca. Porównania sektorowe wskazują, iż w województwie rejestrowanych jest więcej niż przeciętnie w kraju podmiotów przemysłowych i budowlanych, co wskazuje na możliwe kierunki kompleksowego wsparcia oferowanego dla zwiększenia przeżywalności i produktywności przedsiębiorstw w regionie.

W tym kontekście pozytywnie należy ocenić znaczący przyrost udziału jednostek aktywnych badawczo w województwie, a zwłaszcza fakt, iż większość z nich stanowiły przedsiębiorstwa. Dynamika wzrostu jednostek aktywnych badawczo w sektorze przedsiębiorstw w latach 2007-2015 była jedną z większych w Polsce (5 miejsce), jednak pozycja opolskiego w rankingu województw pod względem liczby jednostek aktywnych badawczo w sektorze przedsiębiorstw pozostała niezmienna (12 miejsce w kraju). W latach 2007-2015 region odnotował także

¹ Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole, grudzień 2012 r.

znaczny wzrost liczby podmiotów prowadzących działalność B+R na 100 tys. podmiotów gospodarki narodowej (4 miejsce w Polsce).

W zakresie charakterystyk produkcji sprzedanej w regionie nastąpił wzrost w odniesieniu do działalności przemysłowej, budowlanej i rolnictwa. Województwo charakteryzuje stosunkowo wysoki na tle kraju udział MŚP w produkcji sprzedanej przemysłu. Od 2013 roku produkcja sprzedana budownictwa na 1 mieszkańca wzrastała (zarówno w województwie opolskim jak i w kraju), choć dynamika produkcji sprzedanej budownictwa w regionie w 2016 roku była niższa o 17,8 pkt proc. w stosunku do 2009 roku. W porównaniu z innymi województwami wartość wskaźnika dynamiki produkcji sprzedanej budownictwa w 2016 roku uplasowała województwo na 2 pozycji w kraju. Pod względem produkcji rolnej, województwo charakteryzuje wyższy niż w kraju udział produkcji roślinnej, związany z dążeniem do optymalnego wykorzystania zasobów gleb wysokiej jakości, jakie występują w regionie. Mimo, że udział województwa w krajowej strukturze produkcji rolnej jest relatywnie niewielki, to w 2014 roku województwo zajęło 3 miejsce w kraju pod względem udziału produkcji roślinnej, a wydajność upraw zbóż mierzona plonami z hektara przekroczyła w 2016 roku średnią krajową o 49%.

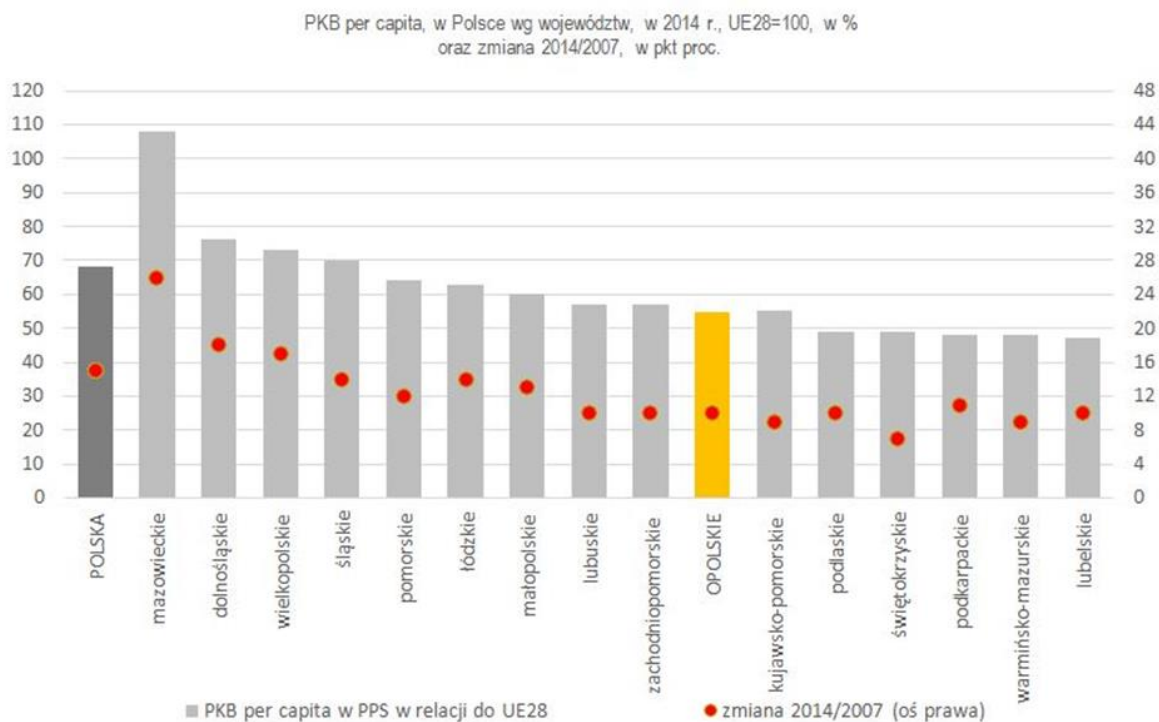
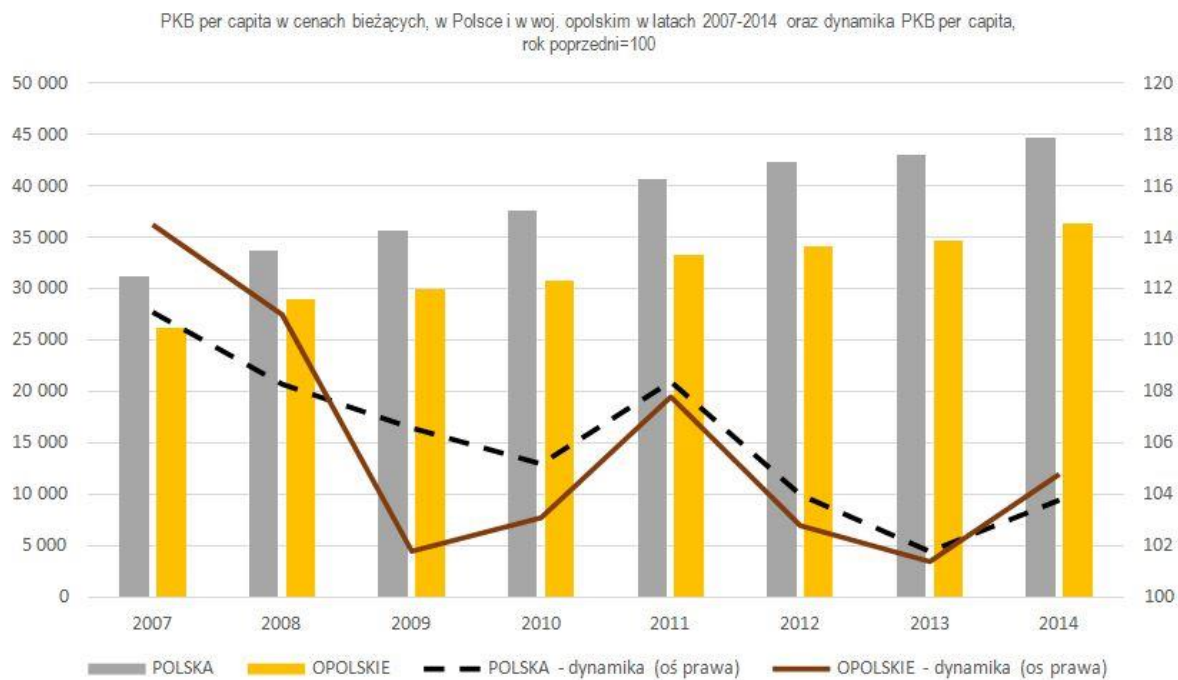
Pozytywnie należy ocenić dla obserwowanego okresu lat 2007-2015 zdolność regionu do przyciągania i utrzymywania inwestycji zagranicznych. Liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym nieznacznie spadła, jednak wartość zainwestowanego kapitału zapewniła województwu 7 lokatę w skali kraju pod względem osiągniętego wzrostu. Aktywność eksportowa pomiędzy 2007 a 2014 rokiem (za wyjątkiem 2007 i 2009 roku) systematycznie rosła, podobnie jak nieco mniejszy w skali import, co pozwoliło utrzymać w regionie korzystniejsze saldo bilansu handlowego niż średnie saldo dla kraju. Wzrosła także liczba pracujących w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego, co może świadczyć m.in. o korzystnych warunkach do rozwoju i prowadzenia biznesu w województwie opolskim.

Wśród czynników wzrostu PKB istotną rolę odgrywa praca ludzka i kapitał. Liczba miejsc pracy wraz z dynamiką PKB wpływają na poziom bezrobocia i wynagrodzeń, pod tym względem na tle Polski, województwo opolskie charakteryzuje się gorszą sytuacją ze stopą bezrobocia rejestrowanego na poziomie 108% średniej krajowej w 2016 roku, jednak ze zmianą w latach 2007-2016, równą zmianie na poziomie kraju -2,9 pkt. proc. Pod względem wynagrodzeń, odzwierciedlających udział zatrudnionego w dochodach wypracowanych wspólnie w procesach produkcji i świadczenia usług w regionach, sytuacja mieszkańców województwa opolskiego odbiega in minus od przeciętnej dla kraju. W 2016 roku przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w regionie wyniósł 1329,83 zł, przy średniej dla kraju 1425,75 zł.

Wzrosła natomiast wartość wskaźnika zatrudnienia w województwie w latach 2007-2016 (grupa wiekowa 20-64) o 8,0 pkt. proc. (zmiana dla Polski 6,6 pkt. proc.), co spowodowało przesunięcie regionu w rankingu województw z miejsca 11 w 2007 roku na pozycję 8 w 2016 roku. Jednak, mimo pewnych pozytywnych zmian na rynku pracy, niedostatecznie satysfakcjonujące warunki pracy (pod względem wynagrodzeń) oraz wyższa stopa bezrobocia kreują zachęty dla migracji międzywojewódzkich, co jest szczególnie istotne w przypadku województwa opolskiego, jako regionu zlokalizowanego pomiędzy dużymi ośrodkami metropolitalnymi z atrakcyjnymi rynkami pracy.

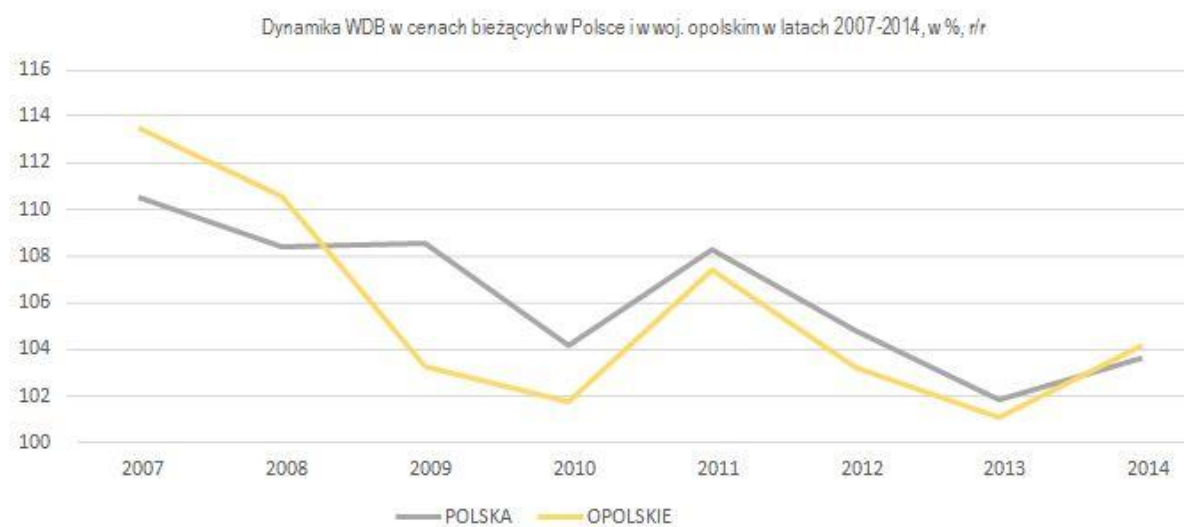
Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (PKB per capita)

PKB per capita w cenach bieżących oraz dynamika PKB per capita w cenach stałych

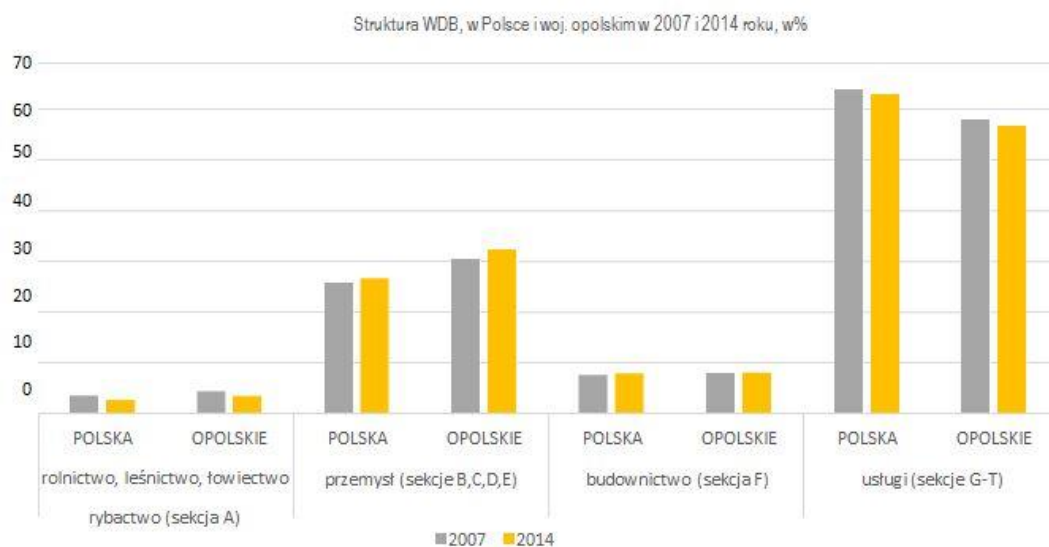

Wartość dodana brutto (WDB)

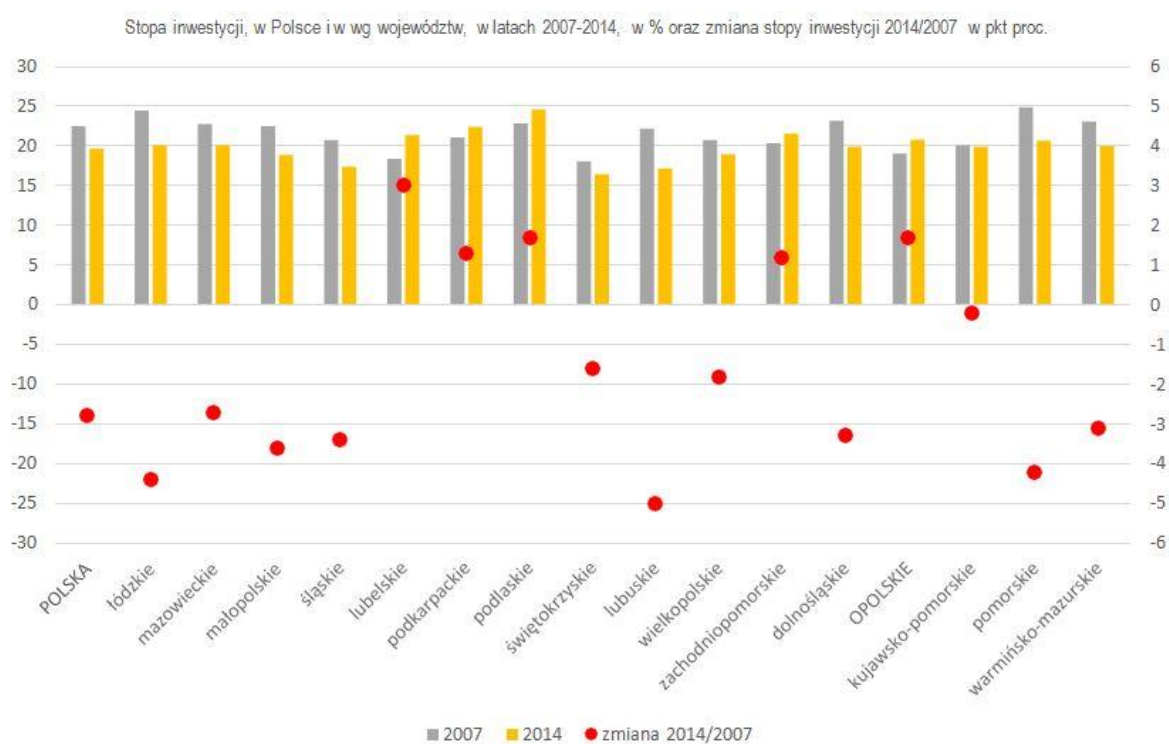
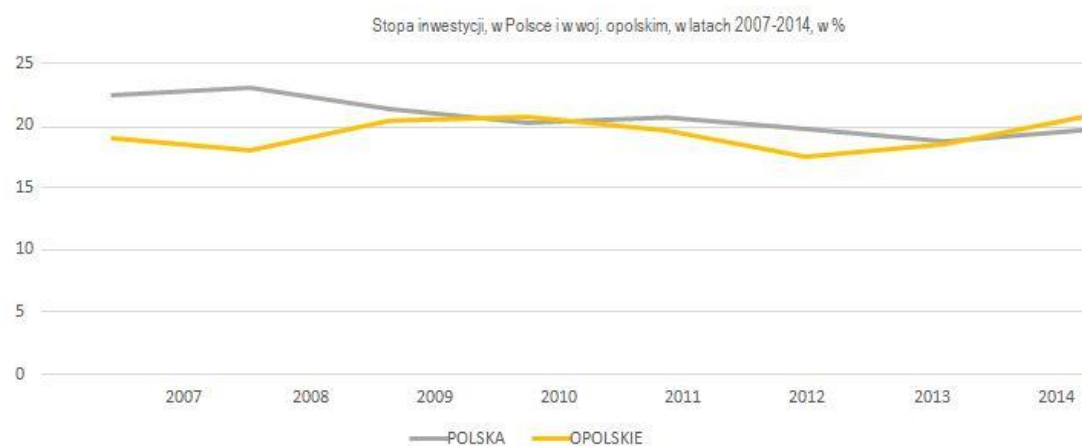
Dynamika i struktura WDB

Struktura WDB, w Polsce i woj. opolskim w 2007 i 2014 roku, w%

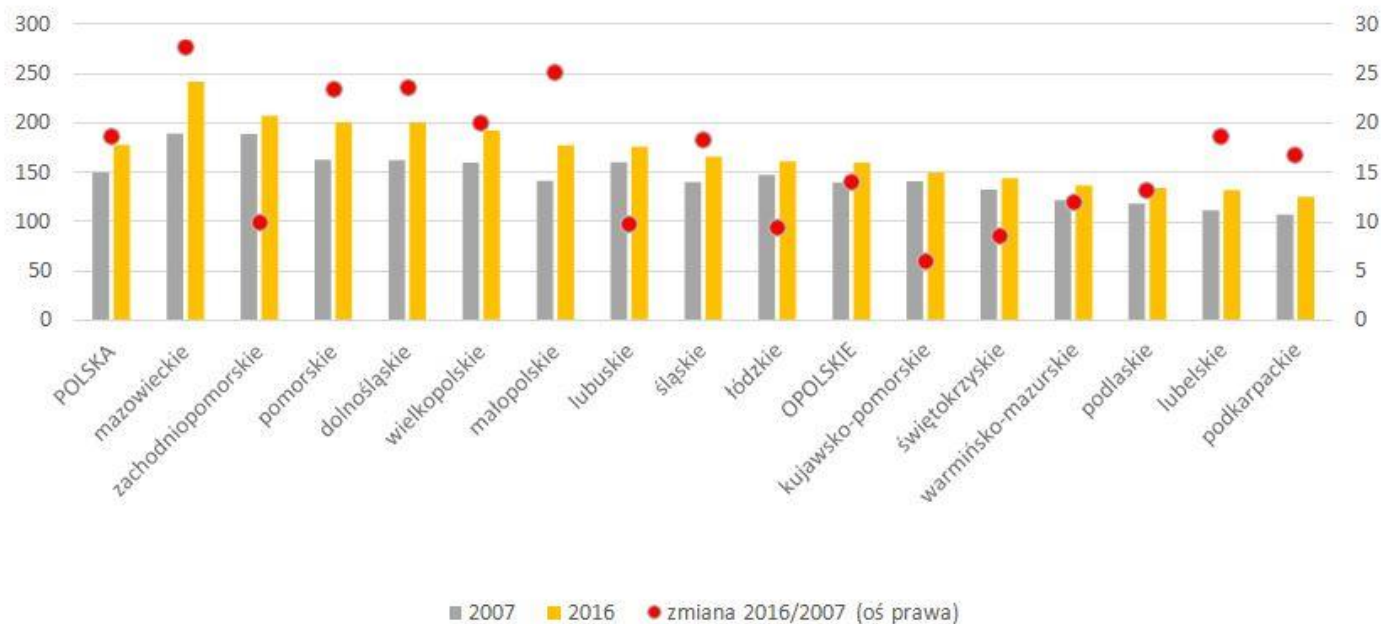
Stopa inwestycji

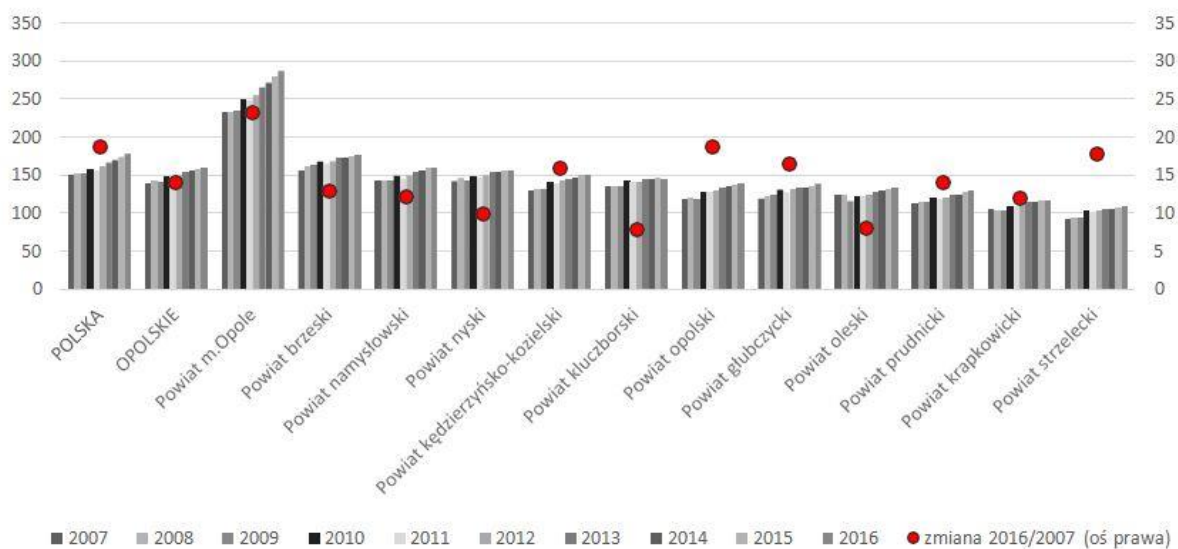
Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON

Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym, w Polsce i wg województw, w 2007 i 2016 roku oraz zmiana 2016/2007, w %

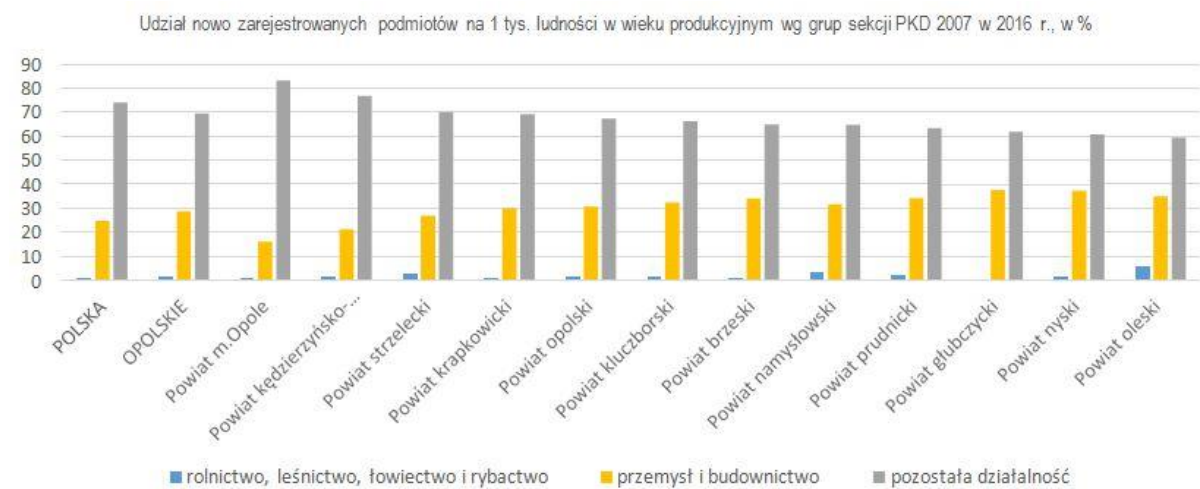
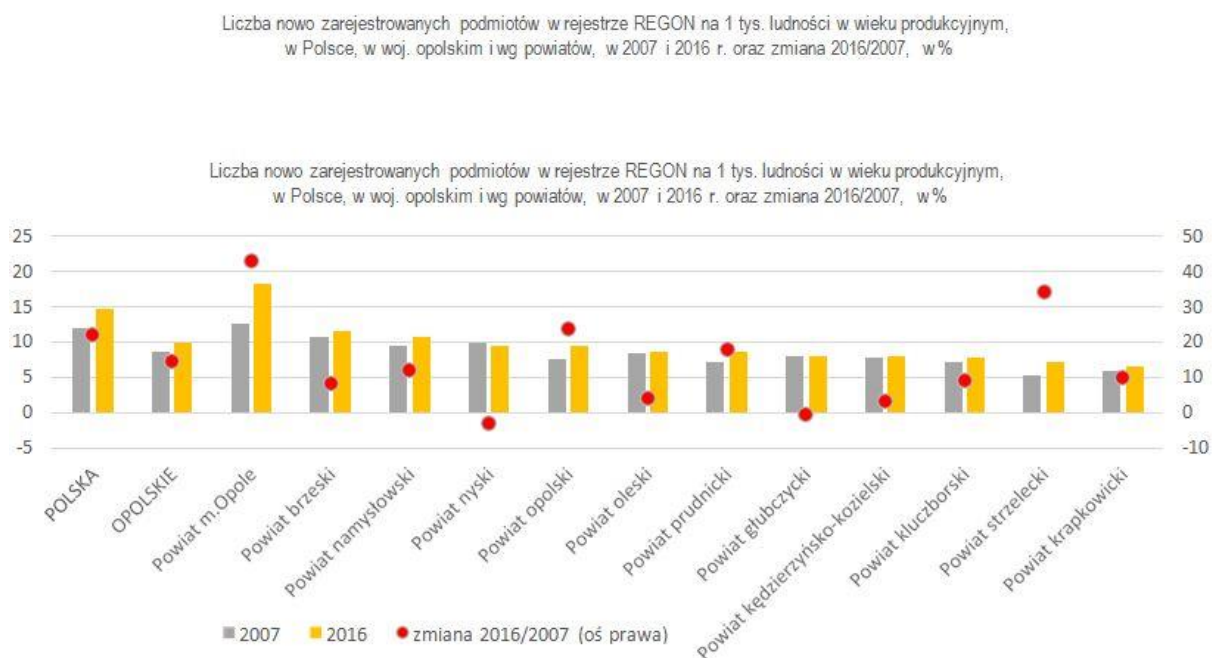
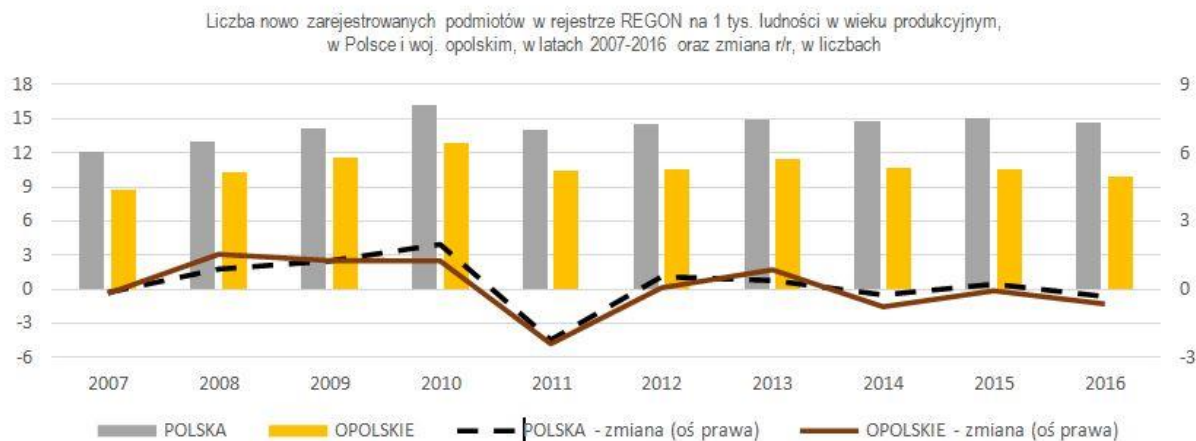

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym, wg powiatów, w latach 2007-2016 oraz zmiana 2016/2007, w %

Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON

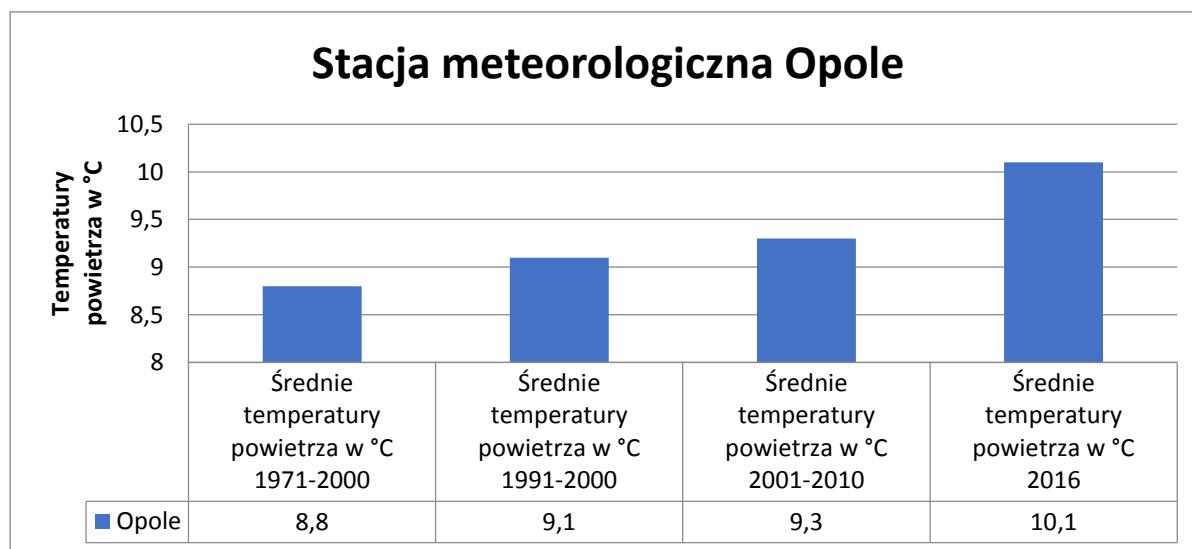
Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym

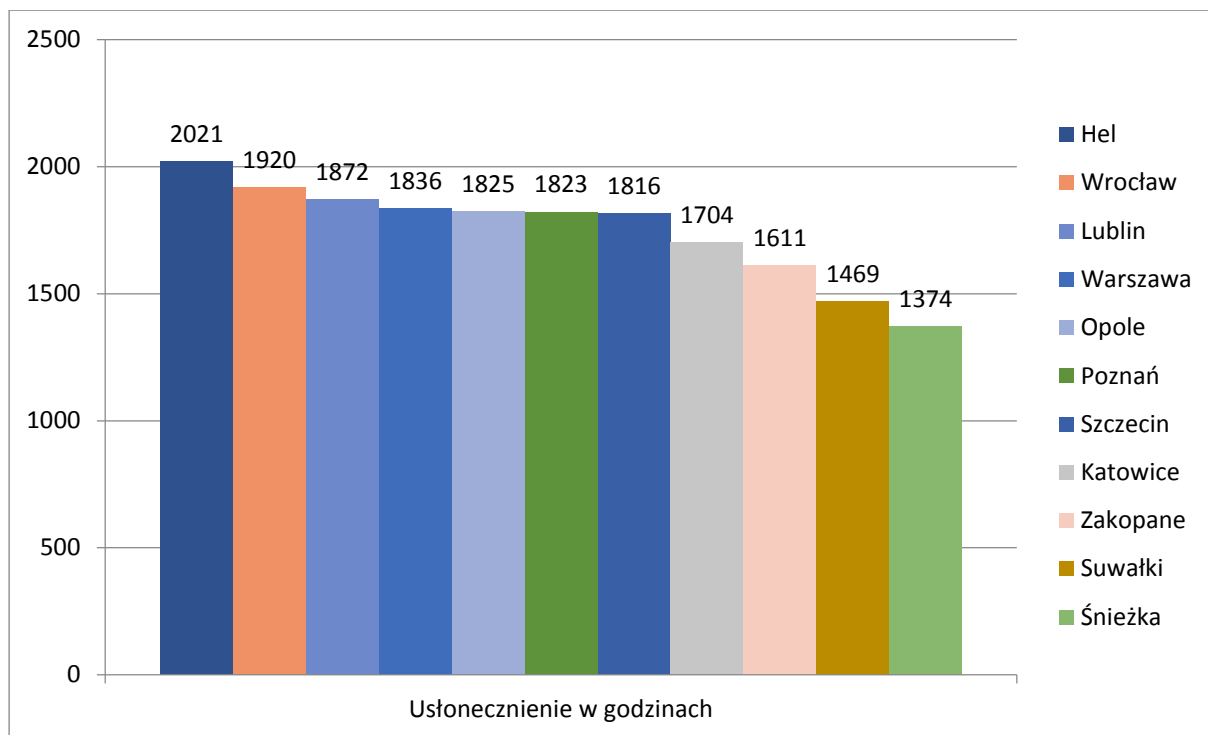
Warunki naturalne i klimatyczne, techniczne

Województwo Opolskie ma w większości charakter nizinny - w dużej mierze znajduje się na obszarze Niziny Śląskiej. Województwo opolskie leży w południowo-zachodniej części polski, w dorzeczu Odry. Pod względem geograficznym około 75% powierzchni województwa stanowi Nizina Śląska, pozostały obszar przypada na tereny górskie Sudetów Wschodnich (Góry Opawskie), Przedgórze Sudeckiego i Wyżyny Śląskiej (grzbiet Chełma z Górą Św. Anny) oraz Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej (Próg Woźnicki). Wschodnie fragmenty województwa znajdują się na obszarach Wyżyny Śląsko-Krakowskiej. Niewielki fragment województwa leży w Sudetach, gdzie znajduje się najwyższy szczyt województwa - Biskupia Kopa (889 m n.p.m.). [KOMPLEKSOWY RAPORT O STANIE ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM W LATACH 2013-2015 [WOJEWÓDZKI INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA W OPOLU],[polska.wiki.com].

Warunki klimatyczne województwa opolskiego są jednymi z najłagodniejszych w Polsce. Charakteryzują się one małym zróżnicowaniem termicznym, łagodnymi zimami, umiarkowaną ilością opadów i długim okresem wegetacji. Średnia temperatura roczna kształtuje się w granicach 8°C, przy czym centralna część regionu wskazuje minimalnie wyższe wartości, natomiast na północy i w Górach Opawskich notuje się nieco niższe temperatury. Najcieplejszym miesiącem roku jest lipiec ze średnią temperaturą 18 – 19°C, sierpień jest cieplejszy od czerwca, wrzesień od maja, październik od kwietnia, a listopad od marca. Jesień jest więc znacznie cieplejsza od wiosny. Najzimniejszym miesiącem jest natomiast styczeń lub luty. Są to jedyne miesiące w roku o temperaturze poniżej 0°C (średnia temperatura dla tych miesięcy wynosi -2°C.)

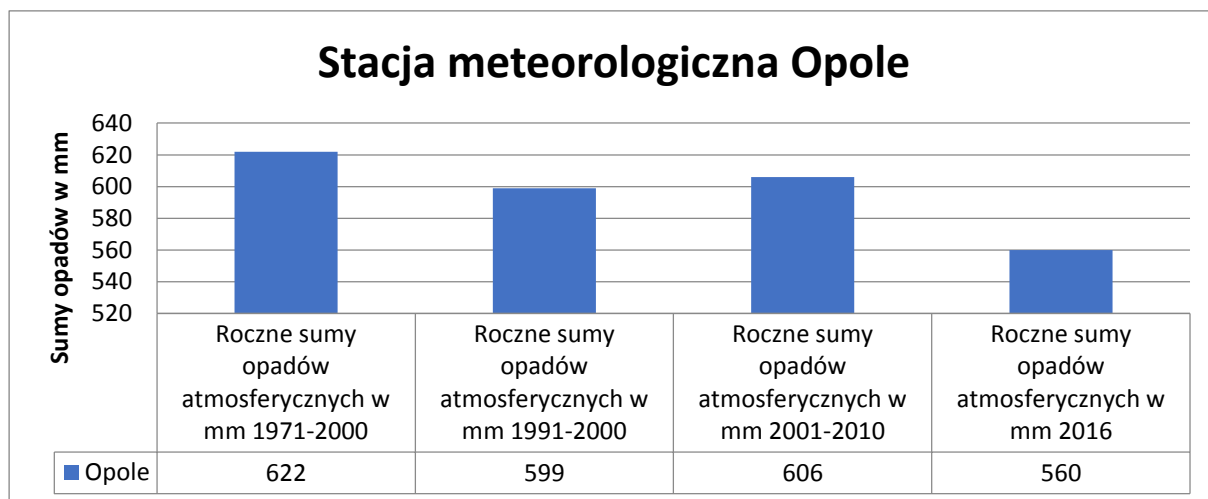

Korzystne warunki klimatyczne województwa przejawiają się też w następstwie termicznych pór roku. Przedwiośnie rozpoczyna się bardzo wcześnie, bo 24 – 26 lutego, w zachodniej części obszaru i w okolicach Bramy Morawskiej oraz 3 – 4 marca w północno-wschodniej jego części. Wiosna wkracza na teren województwa w dniach 30.III – 4.IV. Lato jest już pod koniec maja lub na wschodzie, na początku czerwca i kończy się 1 – 6.IX. Zima rozpoczyna się w regionie od północnego wschodu w dniach 20 – 29 grudnia.

Średnia długość okresu bez przymrozków wynosi dla większości terenów Śląska Opolskiego 170 – 180 dni i jest jednym z najdłuższych w Polsce. Okres wegetacyjny trwa bardzo długo – 212 – 227 dni.

Ilość opadów atmosferycznych kształtuje się od 650 mm w centrum, 700 mm na wschodzie i południu do 800 mm w Górach Opawskich. Maksimum opadów przypada na lipiec, minimum na styczeń lub luty. Większość opadów spada w półroczu letnim (60 – 70% w zależności od części regionu). Pokrywa śnieżna utrzymuje się tu średnio 50 – 60 dni i maksymalna grubość 50 – 60 cm. Średnia liczba dni burzowych wynosi około 20, natomiast mgły pojawiają się 40 – 50 dni w roku.

Sprzyjające warunki naturalne województwa opolskiego umożliwiają intensywną produkcję rolniczą, która jest mocną stroną województwa. Jednak zachodzące globalnie zmiany klimatyczne wpływają na powstanie strat w użytkach rolnych spowodowane różnymi czynnikami środowiskowymi. Występujące niekorzystne zjawiska atmosferyczne mogą

pojawiać się wielokrotnie w przeciągu jednego cyklu produkcyjnego. Wpływają negatywnie na glebę powodując jej erozję, wyjąłowanie użytków rolnych, podtopienia, zastoiska wodne. Do najczęściej niepożądanych zjawisk pogodowych powodujących straty w produkcji rolnej a występujących w woj. opolskim w okresie ostatnich kilku lat należą: przymrozki wiosenne, susza, deszcz nawalny, grad, huragan. Wszystkie ww. niekorzystne zjawiska atmosferyczne w znaczącym stopniu mogą po wystąpieniu przyczynić się do dużego obniżenia dochodowości rolników, spowodowane obniżeniem plonowania roślin bądź całkowitej utraty plonu. Straty gospodarstw rolnych zarówno w produkcji roślinnej jak i zwierzęcej wynikające z nieprzewidzianych skutków wystąpienia niszczycielskich czynników sił przyrody szacowane są na miliony złotych a powstałe zniszczenia w produkcji rolnej niejednokrotnie nie są możliwe do odtworzenia poprzedniego stanu w jednym cyklu produkcyjnym. W przeciągu ostatnich lat z tendencją wzrostową zauważa się coraz częstsze występowanie niekorzystnych zjawisk atmosferycznych co w przyszłości może w znacznym stopniu przyczynić się do częściowej degradacji użytków rolnych. Przywrócenie dobrej gospodarki glebowej i użyznienie gleby, która została zniszczona przez czynniki środowiskowe jest bardzo długim procesem trwającym kilka lub kilkanaście lat.

	Użytki rolne ogółem w tys. Ha	Użytki rolne ogółem w odsetkach		Użytki rolne z liczby ogółem w % gospodarstwa indywidualne	Powierzchnia zasiewów ogółem w tys. ha	Bydło w tyś. szt.
POLSKA	14375,9	100	99,1	91,6	10569,3	5939
Dolnośląskie	901,3	6,3	99,2	83,6	746,4	103,2
Kujawsko-pomorskie	1039,4	7,2	99,6	90,6	925,7	501,5
Lubelskie	1415,5	9,8	99,2	97,5	1074,3	361,8
Lubuskie	386,2	2,7	98,9	85,8	277,2	75,3
Łódzkie	970	6,7	99,1	98,5	757,2	456,2
Małopolskie	544,8	3,8	98,4	97	295,4	181,2
Mazowieckie	1898,7	13,2	99,1	98,2	1201,7	1070,7
Opolskie	513,4	3,6	99,7	75,9	467	121,6
Podkarpackie	575,3	4	97,5	95,5	303,9	89,5
Podlaskie	1073,9	7,5	99,4	98,6	674,2	947
Pomorskie	724,3	5	98,7	85,8	573,6	205,6
Śląskie	367,3	2,5	98,3	93,2	261,4	122,8
Świętokrzyskie	483,4	3,4	98,3	99	318,4	166,4
Warmińsko-mazurskie	971,3	6,8	99,1	90,2	629,7	442,5
Wielkopolskie	1698,1	11,8	99,6	86,8	1430,8	996,6
Zachodniopomorskie	813	5,7	98,6	76,6	632,5	97,3

Struktura gospodarki plus

Szczegółowe dane dotyczące szeroko rozumianej gospodarki plus tj. po zmianach wprowadzanych przez Rząd RP są w tym momencie ze względu na krótki czas od ich wprowadzenia trudne do pokazania na wartościach liczbowych. Można zauważyć w wielu sferach życia mieszkańców a także firm a co za tym idzie gospodarki regionu wzrosty w wielu aspektach. Pozytywne trendy można zauważyć we wzroście konsumpcji u beneficjentów programu. W przypadkach Firm i Instytucji można mówić o rozszerzaniu specjalnych stref ekonomicznych o nowe tereny, zainteresowanie firm regionu przywrócenia Odrzańskiej Drogi Wodnej IV poziomu żeglowności do transportu towarów (pierwsze próbne transporty popłynęły od wielu lat Odrą m.in. ze śląska do Wrocławia i z Kędzierzyna-Koźla do Polic). Niezaprzeczalnym jest również fakt ciągłego spadku bezrobocia w regionie. Inne wskaźniki jak wpływ wprowadzanych reform np. wskaźniki migracyjne czy dzietności również się normują jednak jest zbyt wcześnie by wskazywać długoterminowe wyniki gospodarki plus.

Podsumowanie informacji

Województwo opolskie należy do regionów o średnim poziomie rozwoju i relatywnie wolnym tempie wzrostu gospodarczego. W latach 2007-2014, wskaźniki rozwoju gospodarczego regionu wykazywały tendencję wzrostową, odzwierciedlając podobny kierunek co w przypadku średnich wielkości tych wskaźników dla całej Polski. Notuje się wzrost regionalnej wartości PKB, jednak ten wzrost nie był tak znaczny, jak w przypadku innych województw, w wyniku czego w 2014 roku, województwo opolskie zajęło ostatnią pozycję w rankingu polskich regionów. Województwo opolskie cechują niższe niż przeciętne dla kraju wartości wskaźników przedsiębiorczości, odnoszących się do liczby podmiotów gospodarki wpisanych do rejestru REGON oraz podmiotów nowo zarejestrowanych w przeliczeniu na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym. Zarówno pod względem pierwszego z nich (10 miejsce w skali kraju w 2016 roku), a przede wszystkim drugiego (16 miejsce w 2016 roku), sytuacja jest niezadowolająca. Porównania sektorowe wskazują, iż w województwie rejestrowanych jest więcej niż przeciętnie w kraju podmiotów przemysłowych i budowlanych, co wskazuje na możliwe kierunki kompleksowego wsparcia oferowanego dla zwiększenia przeżywalności i produktywności przedsiębiorstw w regionie.

W tym kontekście pozytywnie należy ocenić znaczący przyrost udziału jednostek aktywnych badawczo w województwie, a zwłaszcza fakt, iż większość z nich stanowiły przedsiębiorstwa. Dynamika wzrostu jednostek aktywnych badawczo w sektorze przedsiębiorstw w latach 2007-2015 była jedną z większych w Polsce (5 miejsce), jednak pozycja opolskiego w rankingu województw pod względem liczby jednostek aktywnych badawczo w sektorze przedsiębiorstw pozostała niezmienna (12 miejsce w kraju). Województwo opolskie z racji swojego położenia geograficznego oraz na liniach transportowych – drogowych i rzecznych jest regionem o ogromnym potencjale nie tylko rolniczo ale również gospodarczo w ujęciu całłościowym.

1.2.1 Informacje ogólne dotyczące OW w województwie

Powierzchnia jako % województwa i porównawczo na tle kraju wg metodologii TERYT

- Województwo cechuje zwarte terytorium z równomiernym rozmieszczeniem ośrodków miejskich oraz z dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną.
- Obszary wiejskie stanowią blisko 92% powierzchni województwa, a zamieszkująca je ludność ponad 48% ludności ogółem.

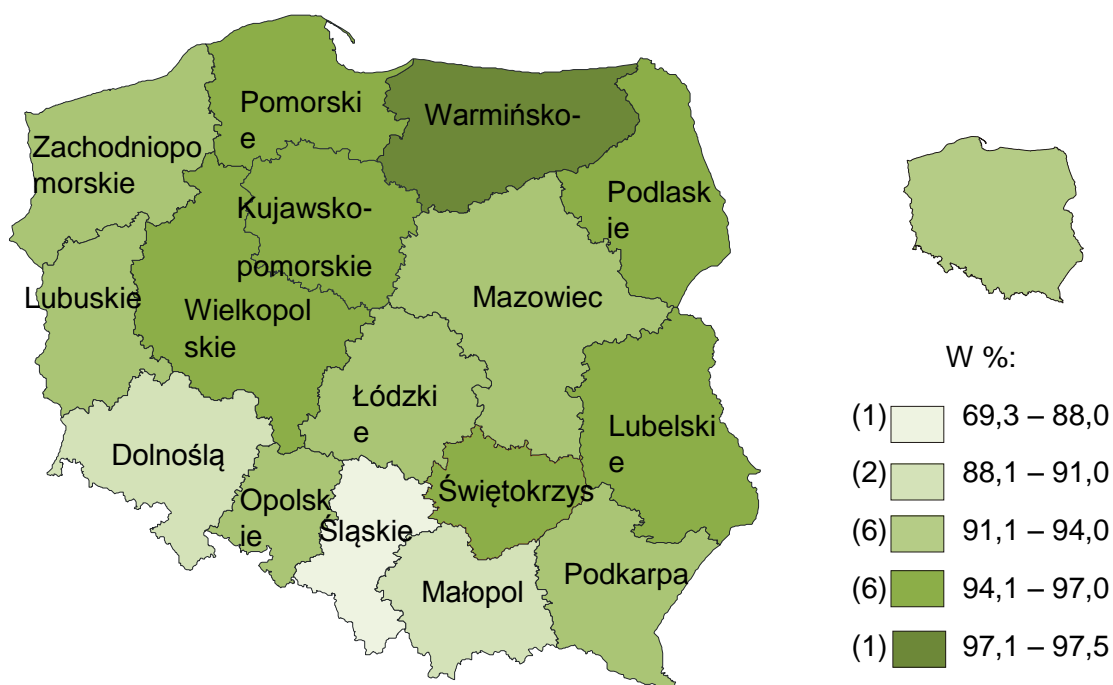
- Gęstość zaludnienia, warunki mieszkaniowe i wyposażenie w infrastrukturę oraz sytuacja na rynku pracy ludności wiejskiej determinowane są przede wszystkim odległością od dużego ośrodka miejskiego oraz siły jego oddziaływania.
- Wyraźnie wyższy niż przeciętnie w kraju udział rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa oraz przemysłu w wartości dodanej brutto odzwierciedla specyfikę regionu z bardziej przemysłowym podregionem opolskim i bardziej rolniczym podregionem nyskim.
- Depopulacja oraz wzrastający udział osób starszych w strukturze ludności, stanowią główne wyzwania dla polityki regionalnej województwa opolskiego.
- Zgodnie z prognozą ludności obszary wiejskie będą wolniej traciły mieszkańców niż miasta.

Przestrzeń województwa ze środowiskiem przyrodniczym i antropogenicznym, stanowiąc specyficzny kapitał, determinuje działalność społeczno-gospodarczą. Sposób i kierunki wykorzystania powierzchni mają wpływ na poziom konkurencyjności regionu, jak i na jakość życia mieszkańców.

Województwo opolskie jest najmniejszym obszarowo województwem, zajmując 3,0% powierzchni kraju. Administracyjnie dzieli się na 12 powiatów, w tym 1 powiat grodzki (Opole) oraz 71 gmin (3 miejskie, 32 miejsko-wiejskie i 36 wiejskich). Województwo charakteryzuje się zwartą siecią osadniczą z równomiernie rozmieszczoną siecią ośrodków miejskich. Znaczną część terytorium zajmują jednak obszary wiejskie, których udział w powierzchni ogółem na przestrzeni ostatnich 10 lat nie zmieniał się i wynosił 91,9%.

Udział obszarów wiejskich w powierzchni ogółem według województw w 2016 r.

Stan w dniu 31 XII

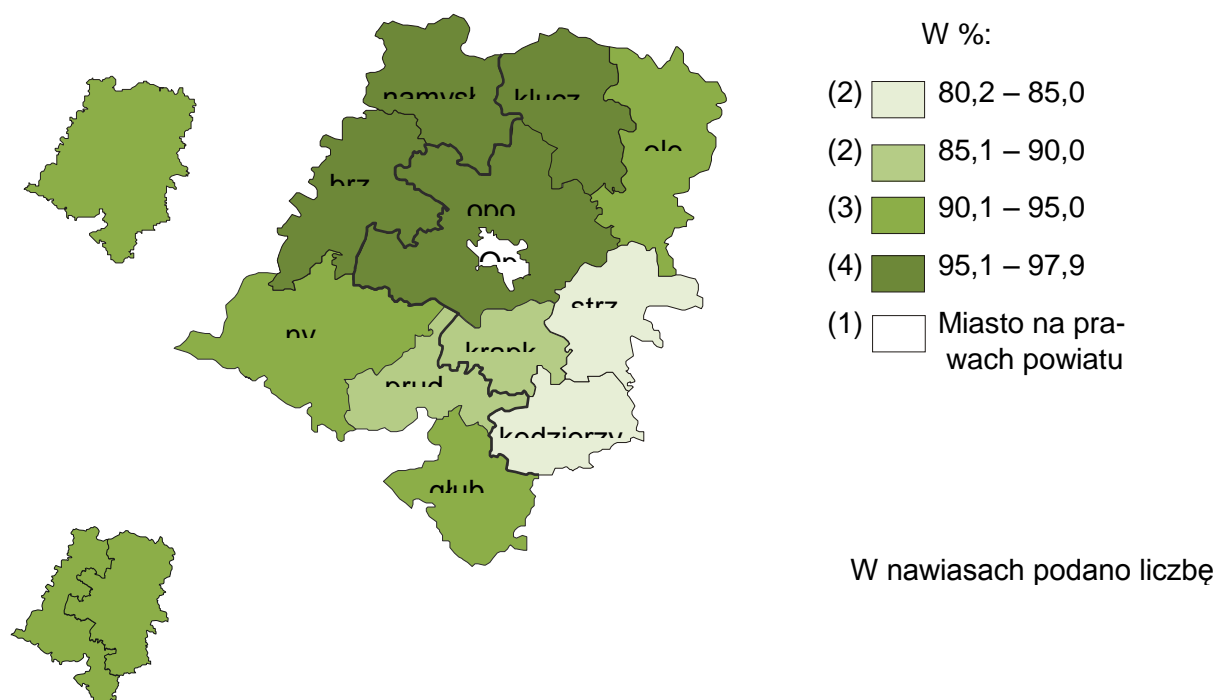
W nawiasach podano liczbę

Obserwuje się znaczne zróżnicowanie udziału powierzchni obszarów wiejskich w poszczególnych województwach, co w dużym stopniu wynika z uwarunkowań naturalnych i historycznych. Największy udział obszarów wiejskich w powierzchni ogółem w 2016 r. notowano w województwie warmińsko-mazurskim (97,5%), a najmniejszy – w śląskim (69,3%). Poziom wskaźnika województwa opolskiego (91,9%) kształtował się poniżej średniej krajowej (93,0%) plasując go na 13 miejscu wśród województw. W odniesieniu do 2007 r. w siedmiu województwach udział obszarów wiejskich utrzymał się na identycznym poziomie, w sześciu województwach wystąpił nieznaczny spadek, a w województwach: dolnośląskim, pomorskim i małopolskim zanotowano minimalny wzrost.

Zróżnicowany udział obszarów wiejskich w powierzchni ogółem obserwowano również w poszczególnych powiatach województwa opolskiego. W 2016 r. najwyższy odsetek obszarów wiejskich notowano w powiecie opolskim (97,9%). Najmniejszy udział wystąpił natomiast w powiatach kędzierzyńsko-kozielskim (80,2%) i strzeleckim (82,3%), co wynika z ich przemysłowego charakteru.

Udział obszarów wiejskich w powierzchni ogółem według powiatów w 2016 r.

Stan w dniu 31 XII

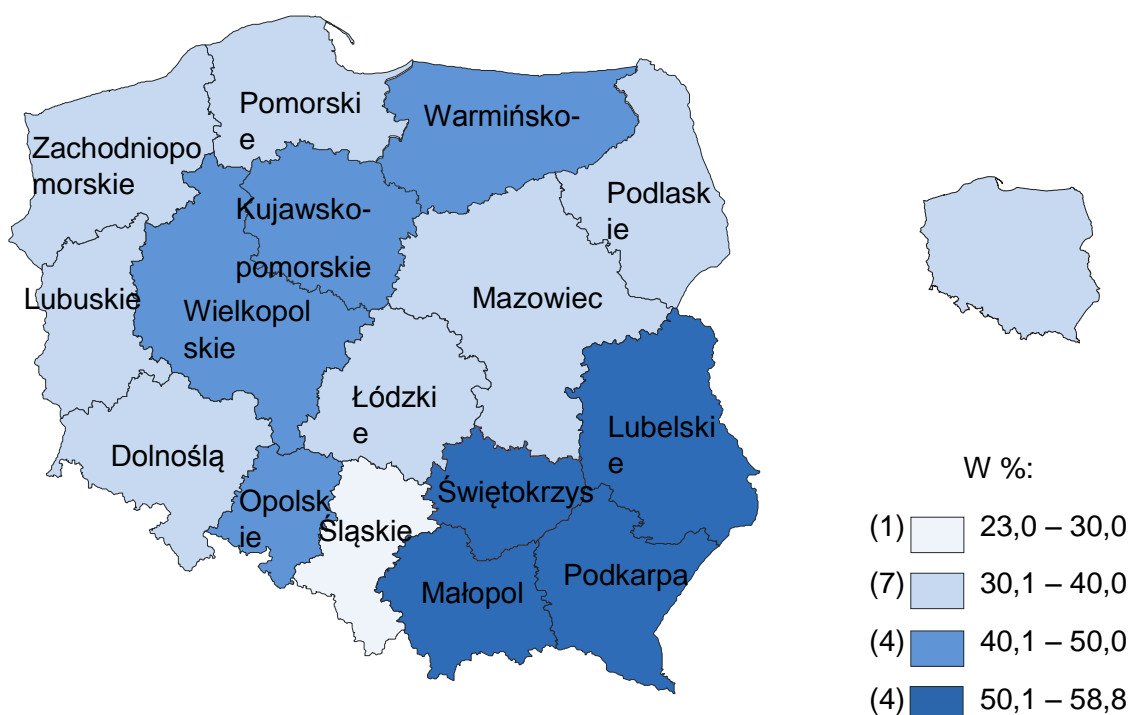

Obok kapitału i ziemi do podstawowych zasobów w gospodarce decydujących o możliwościach rozwojowych należy kapitał ludzki. Od 2000 r. obserwuje się systematyczny ubytek ludności ogółem województwa, niekorzystne zmiany w strukturze wieku ludności oraz pogłębiający proces starzenia się społeczeństwa. W latach 2007-2016 ludność zamieszkująca obszary wiejskie zmniejszyła się o blisko 15 tys. do poziomu 478,0 tys. osób. Wolniejszy spadek ludności na obszarach wiejskich niż ludności ogółem spowodował wzrost odsetka ludności wiejskiej z 47,5% do 48,1%.

Udział mieszkańców wsi w populacji poszczególnych województw był bardzo zróżnicowany. W 2016 r. ponad połowa ludności zamieszkiwała tereny wiejskie w województwach południowo-wschodniej Polski (podkarpackie, świętokrzyskie, lubelskie i małopolskie). Najmniejszy udział notowano natomiast w najbardziej zurbanizowanym województwie w kraju, tj. województwie śląskim. Województwo opolskie z udziałem 48,1% zajęło w rankingu województw wysokie 5 miejsce.

Udział ludności wiejskiej w ludności ogółem według województw w 2016 r.

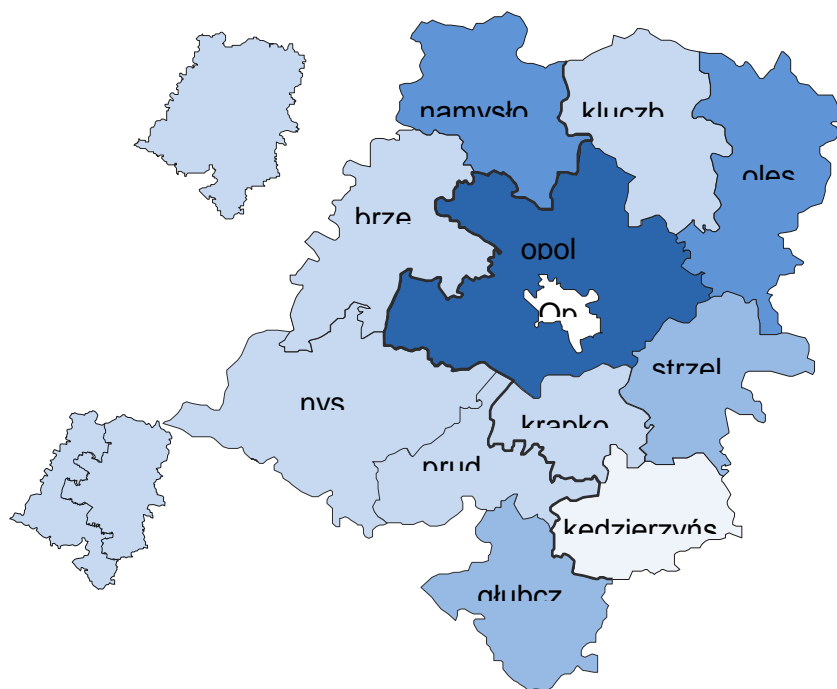
Stan w dniu 31 XII

W nawiasach podano liczbę

Udział ludności wiejskiej w ludności ogółem według powiatów w 2016 r.

Stan w dniu 31 XII

W %:

- (1) 35,2 – 40,0
- (5) 40,1 – 50,0
- (2) 50,1 – 60,0
- (2) 60,1 – 70,0

W nawiasach podano liczbę

Udział ludności wiejskiej jest ściśle skorelowany z rodzajem działalności prowadzonej w poszczególnych powiatach. Blisko 87% ludności wiejskiej notowano w powiecie opolskim, podczas gdy w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim ludność wiejska stanowiła 1/3 ludności ogółem.

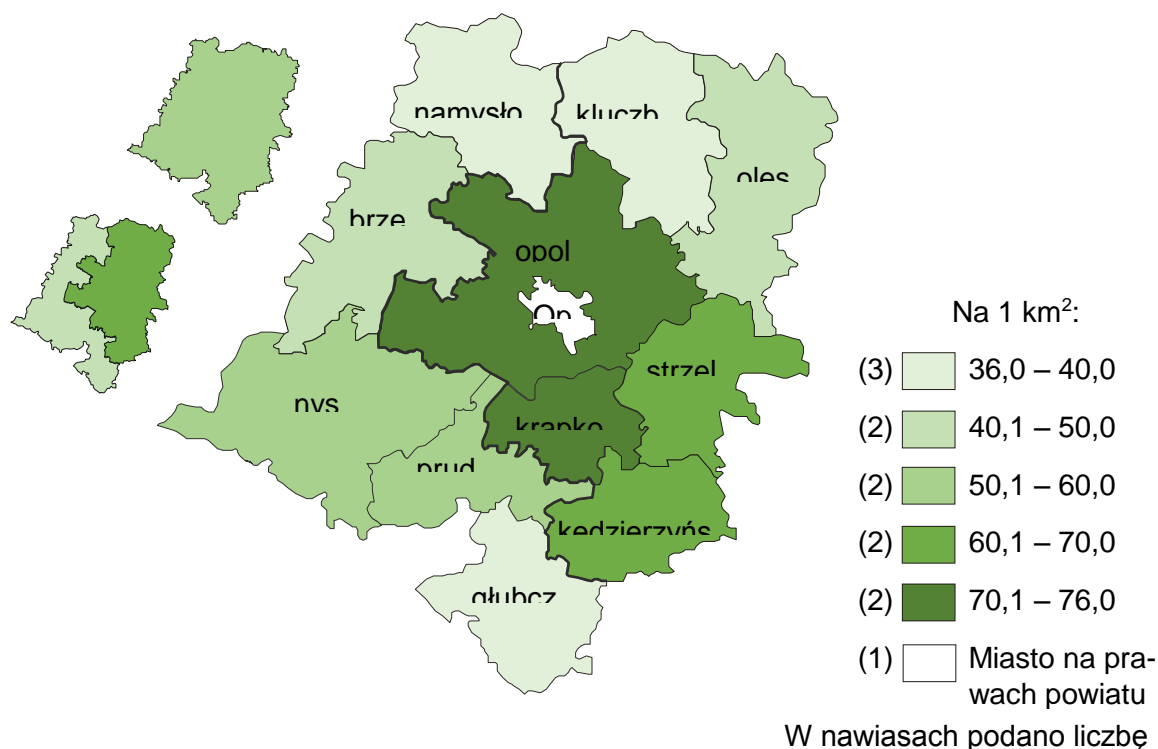
W latach 2007-2016 w większości powiatów liczba ludności zamieszkująca obszary wiejskie zmniejszyła się, w tym najbardziej w powiecie głubczyckim (o 8,6%) i kędzierzyńsko-kozielskim (o 6,8%). Wzrost liczby ludności wiejskiej miał miejsce tylko w powiecie brzeskim, co związane było z sukcesywnym zagospodarowaniem terenów byłego lotniska w gminie Skarbimierz, powstaniem tam nowych osiedli mieszkaniowych i zakładów produkcyjno-usługowych. Na przestrzeni ostatnich 10 lat w wyniku szybszego spadku liczby ludności ogółem niż na wsi w większości powiatów wzrósł odsetek ludności wiejskiej. Wyjątek stanowiły

powiaty: głubczycki, kędzierzyńsko-kozielski i namysłowski, w których ludność ogółem spadała wolniej niż ludność zamieszkująca tereny wiejskie.

W 2016 r. gęstość zaludnienia na 1 km² terenów wiejskich województwa wyniosła 55 osób, czyli o 2 osoby mniej niż w 2007 r. Najbardziej zaludniona była centralna część województwa z powiatem krapkowickim (76 osób/km²) oraz opolskim (74 osób/km²), co wskazuje na silne oddziaływanie miasta Opola jako kluczowego ośrodka miejskiego. Najniższą gęstość zaludnienia notowano natomiast w powiatach z dominującym udziałem działalności rolniczej, tj. namysłowskim (36 osób/km²) i głubczyckim (39 osób/km²). W odniesieniu do 2007 r. najwięcej osób w przeliczeniu na 1 km² ubyło w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim (5 osób) i głubczyckim (4 osoby).

Ludność obszarów wiejskich na 1 km² według powiatów w 2016 r.

Stan w dniu 31 XII

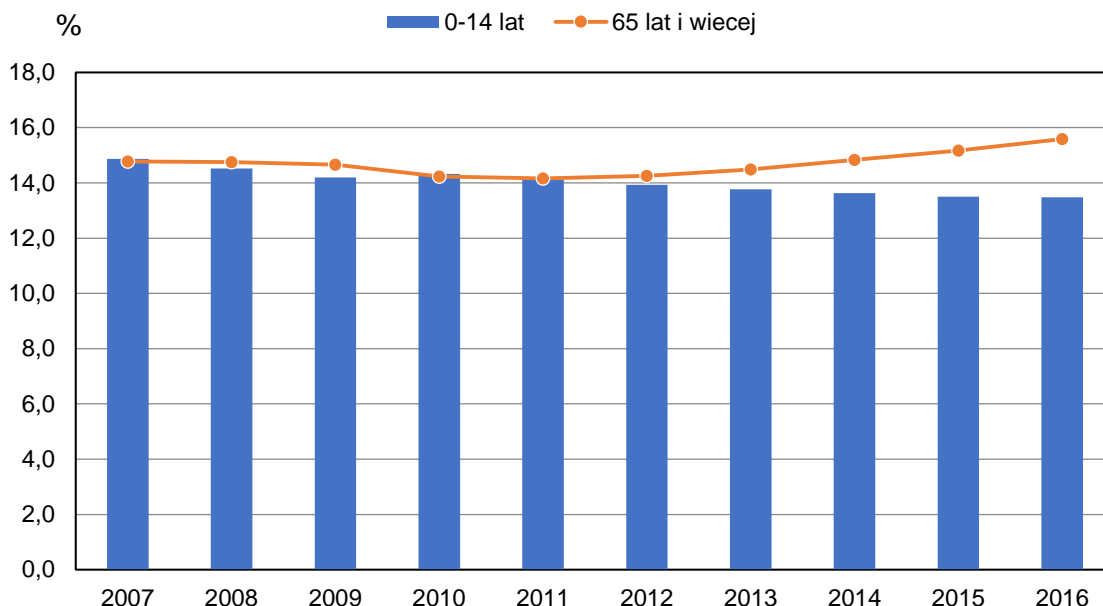

W ostatnich latach obserwuje się niekorzystne uwarunkowania demograficzne. Ich konsekwencją są przede wszystkim zmiany w strukturze wieku ludności, które mają duże znaczenie dla aktualnego i perspektywicznego rozwoju społeczno-demograficznego oraz gospodarczego regionu. Szczególnego znaczenia nabierają zwłaszcza relacje międzypokoleniowe między populacją dzieci a zbiorowością osób dorosłych i starszych wyznaczając ważne zadania do zrealizowania w wielu sferach życia społecznego.

W latach 2007-2016 wyraźnie zmieniła się struktura ludności według biologicznych grup wieku. Obserwuje się systematyczny spadek udziału dzieci w wieku 0-14 lat przy jednoczesnym wzroście udziału osób w wieku 65 lat i więcej. Na obszarze wiejskim województwa udział dzieci zmniejszył się z 14,9% do 13,5%. Spośród wszystkich powiatów najbardziej udział tej grupy wieku obniżył się w powiecie kluczborskim (z 15,6% do 13,1%) i nyskim (z 16,1% do 13,8%). Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w województwie zwiększył się z 14,8% do 15,6%.

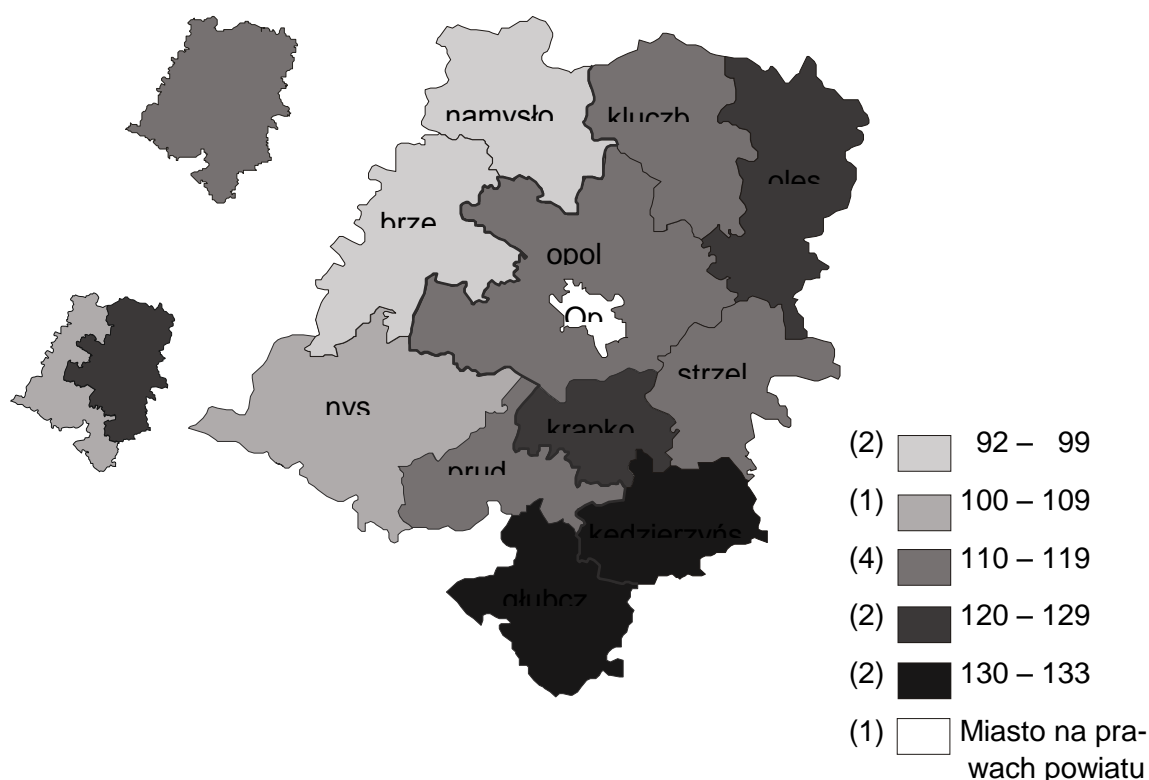
W przekroju terytorialnym wzrost udziału tej grupy wieku notowano szczególnie w powiecie nyskim (z 12,7% do 14,9%) i głubczyckim (z 15,3% do 17,2%), przy nieznacznym spadku udziału w powiatach: kędzierzyńsko-kozielskim, strzeleckim i krapkowickim.

Udział ludności w wieku 0-14 lat oraz 65 lat i więcej w ludności wiejskiej województwa

Niekorzystne zmiany w strukturze wieku ludności, przy wydłużającym się przeciętnym trwaniu życia, wpływają na proces starzenia się społeczeństwa. Podstawowe miary określające zaawansowanie procesu starzenia się społeczeństwa potwierdzają pogłębiający się proces. Współczynnik starości, mierzony udziałem osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem, w województwie opolskim na obszarach wiejskich w 2016 r. wyniósł 15,6% i ponad 2-krotnie przekroczył próg starości wyznaczony przez ONZ (za próg starości przyjęto 6% udział osób w wieku 65 lat i więcej w ludności ogółem, po jego przekroczeniu społeczeństwo można określać mianem stare). W poszczególnych powiatach współczynnik kształtował się w granicach od 14,1% (brzeski) do 17,2% (głubczycki). Indeks starości przedstawiający relacje pokolenia dziadków (osób w wieku 65 lat i więcej) do pokolenia wnuczków (0–14 lat) również potwierdza obserwowany proces starzenia się ludności wiejskiej w województwie opolskim. W 2007 r. na 100 wnuczków przypadało 99 dziadków, podczas gdy w 2016 r. – już 116. W przekroju powiatów najwyższy poziom indeksu notowano w powiecie głubczyckim i kędzierzyńsko-kozielskim (po 133). Natomiast większa liczba wnuczków niż dziadków wystąpiła tylko w powiecie brzeskim i namysłowskim. Na przestrzeni ostatnich 10 lat liczba dziadków w relacji do liczby wnuków najszybciej wzrosła w powiecie głubczyckim i nyskim.

Indeks starości ludności wiejskiej według powiatów w 2016 r.

W nawiasach podano liczbę

W 2016 r., podobnie jak w latach poprzednich, na obszarach wiejskich notowano nieznacznie więcej kobiet niż mężczyzn (50,8% wobec 49,2%). Większą różnicę w liczbie ludności według płci obserwowano w podregionie opolskim (51,2% wobec 48,8%), w tym szczególnie w powiecie krapkowickim (51,7% wobec 48,3%) i kędzierzyńsko-kozielskim (51,6% wobec 48,4%). Przewaga liczby kobiet nad mężczyznami utrzymywała się we wszystkich powiatach, z wyjątkiem powiatów brzeskiego (w latach 2010-2016) i głubczyckiego (2007 r.), w których notowano nieznacznie więcej mężczyzn. Na obszarach wiejskich w odniesieniu do 2007 r. zmniejszeniu uległa zarówno liczba kobiet, jak i mężczyzn, w tym najbardziej w powiecie głubczyckim. Odmienne tendencje obserwowano w powiecie brzeskim, gdzie liczba kobiet i mężczyzn wzrosła, a także w powiecie opolskim, w którym liczba kobiet utrzymała się na podobnym poziomie.

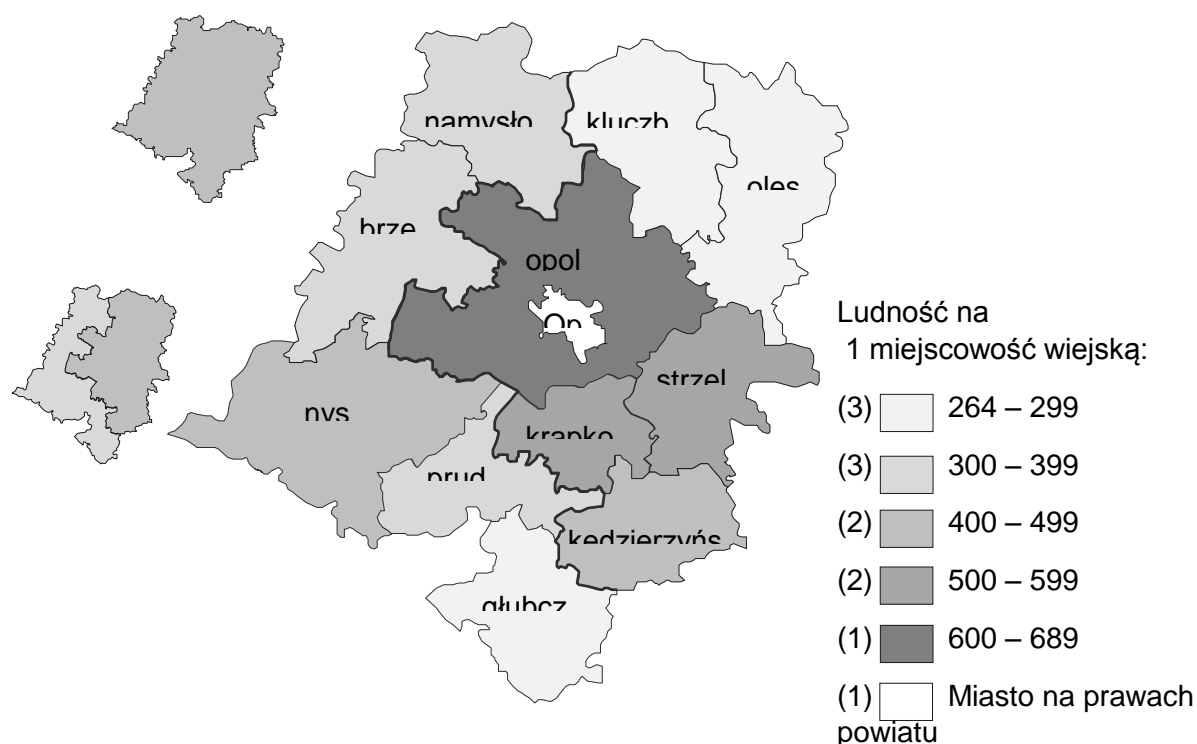
Według stanu na dzień 31 XII 2016 r., na obszarach wiejskich województwa opolskiego zlokalizowanych było 1173 miejscowości. W wyniku zmian administracyjnych, jakie miały miejsce w latach 2007-2016, ich liczba spadła o 18. W przekroju terytorialnym najwięcej miejscowości wiejskich było na terenach powiatów: opolskiego (14,2% ogólnej liczby), nyskiego (13,6%) i oleskiego (13,5%). W odniesieniu do 2007 r. największy względny spadek liczby miejscowości wiejskich odnotowano w powiatach: strzeleckim (o 4,9%), prudnickim (o 3,7%), kluczborskim (o 3,2%) oraz oleskim (o 3,1%).

Liczba miejscowości wiejskich (stan w dniu 31 XII)

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
	w liczbach bezwzględnych										2007 = 100
Województwo	119 1	118 6	117 9	117 9	117 3	117 2	117 2	117 2	117 2	117 3	98,5
Podregion nyski	525	524	522	522	521	521	521	521	521	522	99,4
powiaty:											
Brzeski	105	104	104	104	104	104	104	104	104	105	100,0
Głubczycki	92	92	93	93	93	93	93	93	93	93	101,1
Namysłowski	87	87	87	87	87	87	87	87	87	87	100,0
Nyski	160	160	160	160	159	159	159	159	159	159	99,4
Prudnicki	81	81	78	78	78	78	78	78	78	78	96,3
Podregion opolski	666	662	657	657	652	651	651	651	651	651	97,7
powiaty:											
K-kozielski	78	78	78	78	78	78	78	78	78	78	100,0
Kluczborski	124	124	120	120	120	120	120	120	120	120	96,8
Krapkowicki	51	51	51	51	51	51	51	51	51	51	100,0
Oleski	163	161	160	160	158	158	158	158	158	158	96,9
Opolski	169	169	170	170	167	167	167	167	167	167	98,8
Strzelecki	81	79	78	78	78	77	77	77	77	77	95,1

Przeciętna wielkość miejscowości wiejskiej według powiatów w 2016 r.

Stan w dniu 31 XII

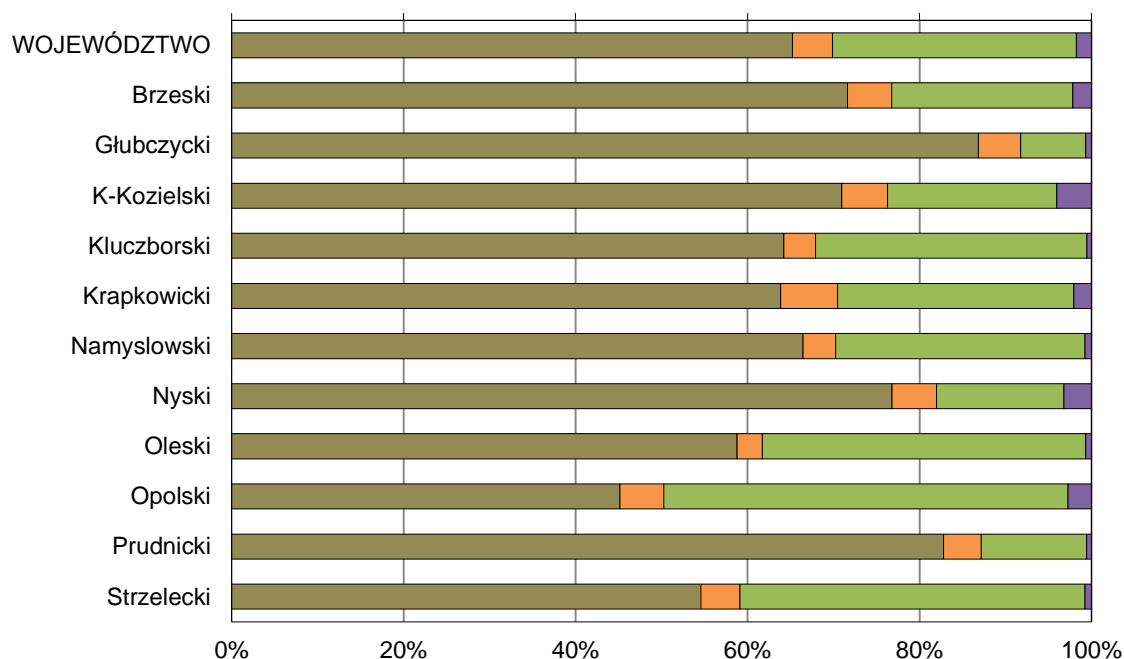
W nawiasach podano liczbę

W wyniku szybszego spadku liczby ludności niż miejscowości zmniejszyła się liczba ludności zamieszkująca 1 miejscowość wiejską. W 2016 r. przeciętna miejscowość wiejska w województwie opolskim liczyła 408 osób, tj. o 6 osób mniej niż w 2007 r. Miejscowości wiejskie o największej przeciętnej liczbie ludności zlokalizowane były na terenach powiatów: opolskiego (689 osób), krapkowickiego (578) oraz strzeleckiego (545). Najmniej liczne miejscowości wiejskie notowano w powiatach: oleskim (264 osoby), głubczyckim (266) i kluczborskim (274). W porównaniu z 2007 r. spadek wskaźnika wystąpił w większości powiatów, w tym największy w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim (o 32 osoby) i głubczyckim (o 28 osób). Nieznaczny wzrost przeciętnej wielkości miejscowości wiejskiej obserwowano w powiatach: opolskim, strzeleckim, brzeskim i oleskim.

W strukturze powierzchni obszarów wiejskich według kierunków wykorzystania, w 2016 r. największy odsetek stanowiły użytki rolne, które zajmowały 65,2%. W układzie powiatów największy ich udział notowano w powiatach głubczyckim i prudnickim (odpowiednio: 86,9% i 82,8%), a najmniejszym – w powiecie opolskim (45,1%). Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione stanowiły 28,4% powierzchni obszarów wiejskich. Do gruntów leśnych zalicza się nie tylko lasy, które zajmują 27,9% powierzchni obszarów wiejskich, ale także grunty związane z gospodarką leśną. Spośród powiatów największą lesistością wyróżniał się powiat opolski, a najmniejszą – powiat głubczycki. Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmowały 4,6% terenów wiejskich, w tym 0,7% – tereny mieszkaniowe, a 0,2% – tereny przemysłowe. Najbardziej zurbanizowanym powiatem był powiat krapkowicki (6,6%), a najmniejszy udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych notowano w powiecie oleskim (2,9%). Tereny mieszkaniowe największy odsetek powierzchni stanowiły w powiecie opolskim (1,2%), a tereny przemysłowe – w powiecie krapkowickim (0,7%).

Kierunki wykorzystania powierzchni obszarów wiejskich według powiatów w 2016 r.

Stan w dniu 1 I

Na przestrzeni lat zmniejszył się udział powierzchni użytków rolnych (z 50,5% do 48,2%), natomiast gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zalesionych (z 28,1% do 28,4%) a także gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (z 4,4% do 4,6%). W przekroju powiatów największy ubytek użytków rolnych w powierzchni ogółem notowano w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim (z 73,2% do 70,9%). Natomiast udział gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zalesionych najbardziej wzrósł w powiecie namysłowskim (z 28,4% do 29,0%), a udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych – w powiecie brzeskim (z 4,2% do 5,2%).

W województwie opolskim prawnymi formami ochrony przyrody w 2016 r. objętych było 27,2% powierzchni ogółem, przy 32,5% przeciętnie w kraju. Uzyskany wynik plasuje województwo opolskie na 11 miejscu wśród województw. Największy odsetek powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych notowano w województwie świętokrzyskim (65,1%), a najmniejszy – w dolnośląskim (18,6%). Większość powierzchni objętej prawnymi formami ochrony (2/3 powierzchni w województwie) umiejscowiona była na terenie podregionu opolskiego.

Na obszarach wiejskich województwa w 2016 r. zlokalizowanych było 510 pomników przyrody, w tym blisko 1/3 znajdowała się w granicach powiatu opolskiego. Najmniejszy ich udział notowano w powiecie prudnickim i głubczyckim (odpowiednio: 0,6% i 1,8%). Liczba użytków ekologicznych wyniosła 79, przy czym ponad 40% z nich zlokalizowanych było w powiecie strzeleckim. Biorąc pod uwagę liczbę stanowisk dokumentacyjnych – dominował powiat brzeski (88,9% stanowisk na obszarach wiejskich). Ponad połowę liczby zespołów przyrodniczo-krajobrazowych (53,8%) notowano natomiast w powiecie strzeleckim.

Tabl. 2 Formy ochrony przyrody na obszarach wiejskich według powiatów w 2016 r.

Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Pomniki przyrody	Użytki ekologiczne	Stanowiska dokumentacyjne	Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
LICZBA OBIEKTÓW				
Województwo	510	79	9	13
Podregion nyski	171	15	8	4
powiaty:				
Brzeski	76	9	8	4
Głubczycki	9	–	–	–
Namysłowski	30	3	–	–
Nyski	53	3	–	–
Prudnicki	3	–	–	–
Podregion opolski	339	64	1	9
powiaty:				
K-kozielski	35	2	–	–
Kluczborski	49	2	–	–
Krapkowicki	29	1	–	–
Oleski	37	16	–	1
Opolski	152	10	1	1
Strzelecki	37	33	–	7

Tabl. 2 Formy ochrony przyrody na obszarach wiejskich według powiatów w 2016 r. (dok.)

Wyszczególnienie	Pomniki przyrody	Użytki ekologiczne	Stanowiska dokumentacyjne	Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
W ODSETKACH				
Województwo	100,0	100,0	100,0	100,0
Podregion nyski	33,5	19,0	88,9	30,8
powiaty:				
Brzeski	14,9	11,4	88,9	30,8
Głubczycki	1,8	–	–	–
Namysłowski	5,9	3,8	–	–
Nyski	10,4	3,8	–	–
Prudnicki	0,6	–	–	–
Podregion opolski	66,5	81,0	11,1	69,2
powiaty:				
K-kozielski	6,9	2,5	–	–
Kluczborski	9,6	2,5	–	–
Krapkowicki	5,7	1,3	–	–
Oleski	7,3	20,3	–	7,7
Opolski	29,8	12,7	11,1	7,7
Strzelecki	7,3	41,8	–	53,8

Wyjaśnienia metodyczne; Użytki ekologiczne są to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej, jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków itp.

Stanowiska dokumentacyjne są to niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

1.2.2 Kapitał ludzki i społeczny na OW w województwie

Na przestrzeni lat 2010–2016 na OW w województwie opolskim, podobnie jak w kraju, zanotowano korzystne zmiany w poziomie wykształcenia mieszkańców. Zaobserwowano progresywny wzrost odsetka osób posiadających wyższe wykształcenie przy jednoczesnym spadku odsetka osób najgorzej wykształconych (tj. legitymujących się wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym).

Wśród wszystkich województw opolskie charakteryzowało się jednym z najniższych odsetków ludności z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym na OW.

W ciągu ostatniej dekady (tj. lat 2007–2016) zaobserwowano dalsze przesunięcia w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku charakteryzujące się spadkiem liczby osób w wieku przedprodukcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co wpłynęło na poziom współczynnika obciążenia demograficznego notowanego na OW.

Według wyników NSP'2011 w relacji do wyników NSP'2002 liczba gospodarstw domowych na OW w województwie opolskim zmniejszyła się, natomiast wzrosła przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym.

W latach 2010–2016 odsetek osób nieposzukujących pracy z powodu choroby, niepełnosprawności wśród biernych zawodowo na OW w województwie opolskim kształtował się na bardziej korzystnym poziomie niż średnio w kraju (w 2016 r. w województwie był niższy o 5,1 p. proc. niż notowany w kraju).

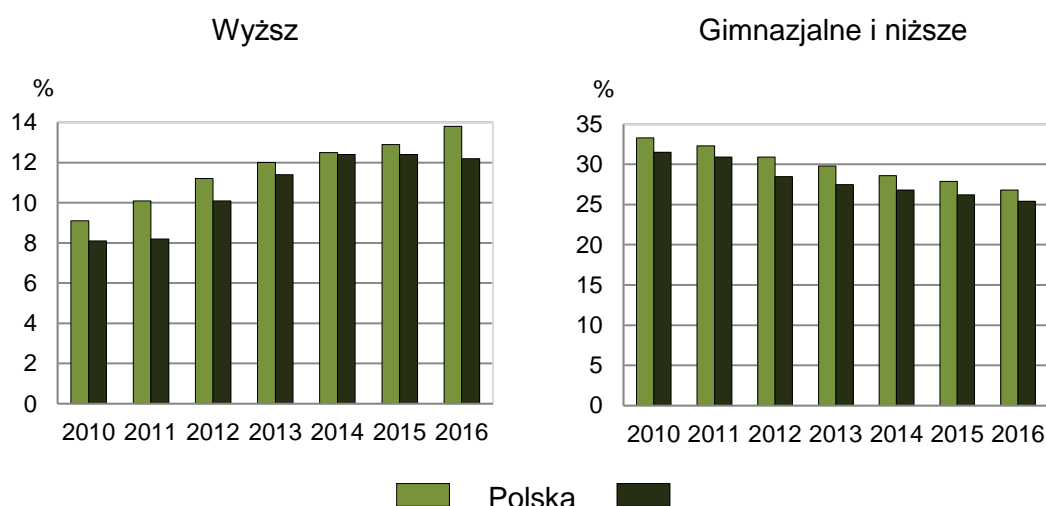
W 2016 r. na OW w województwie opolskim w relacji do 2015 r. odnotowano wzrost o 41,0% liczby zarejestrowanych bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy posiadających co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia.

Wykształcenie ludności na obszarach wiejskich – dane średnioroczne

Dane opracowano na podstawie uogólnionych wyników reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL). Dane od 2010 r. prezentowane są zgodnie z nową metodologią i nową podstawą uogólniania danych. Najniższym poziomem podziału administracyjnego na którym są udostępniane dane z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności jest województwo wynika to z reprezentacyjnego charakteru badania i wielkości próby.

Na obszarach wiejskich w województwie opolskim na przestrzeni lat 2010–2016, podobnie jak w kraju, zaobserwowano postępujący wzrost odsetka osób z wykształceniem wyższym oraz sukcesywny spadek odsetka osób legitymujących się najniższymi poziomami wykształcenia tj. gimnazjalnym, podstawowym i niższym (w relacji do 2010 r. spadek o 6,1 p. proc.).

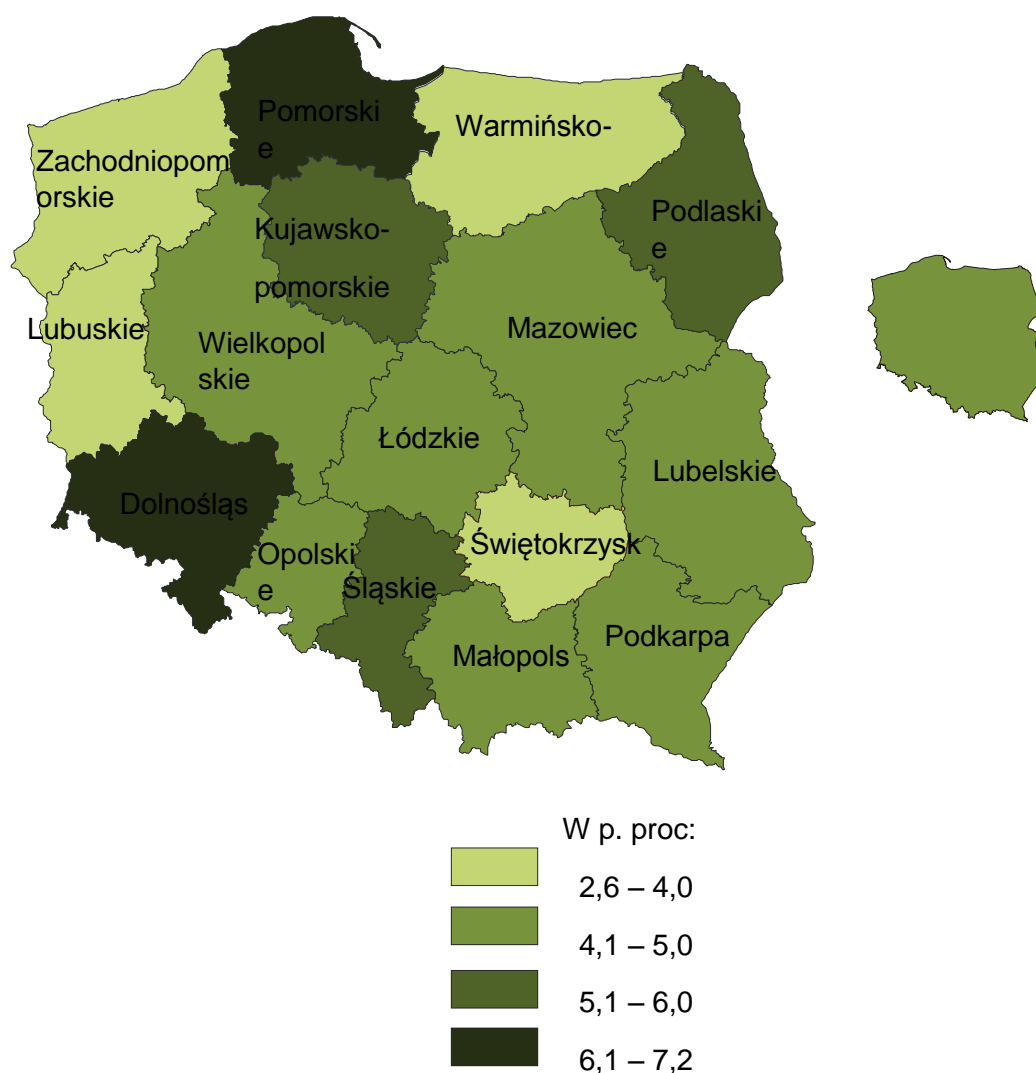
Wykres 1. Odsetek ludności według wybranych poziomów wykształcenia na obszarach wiejskich [GUS]

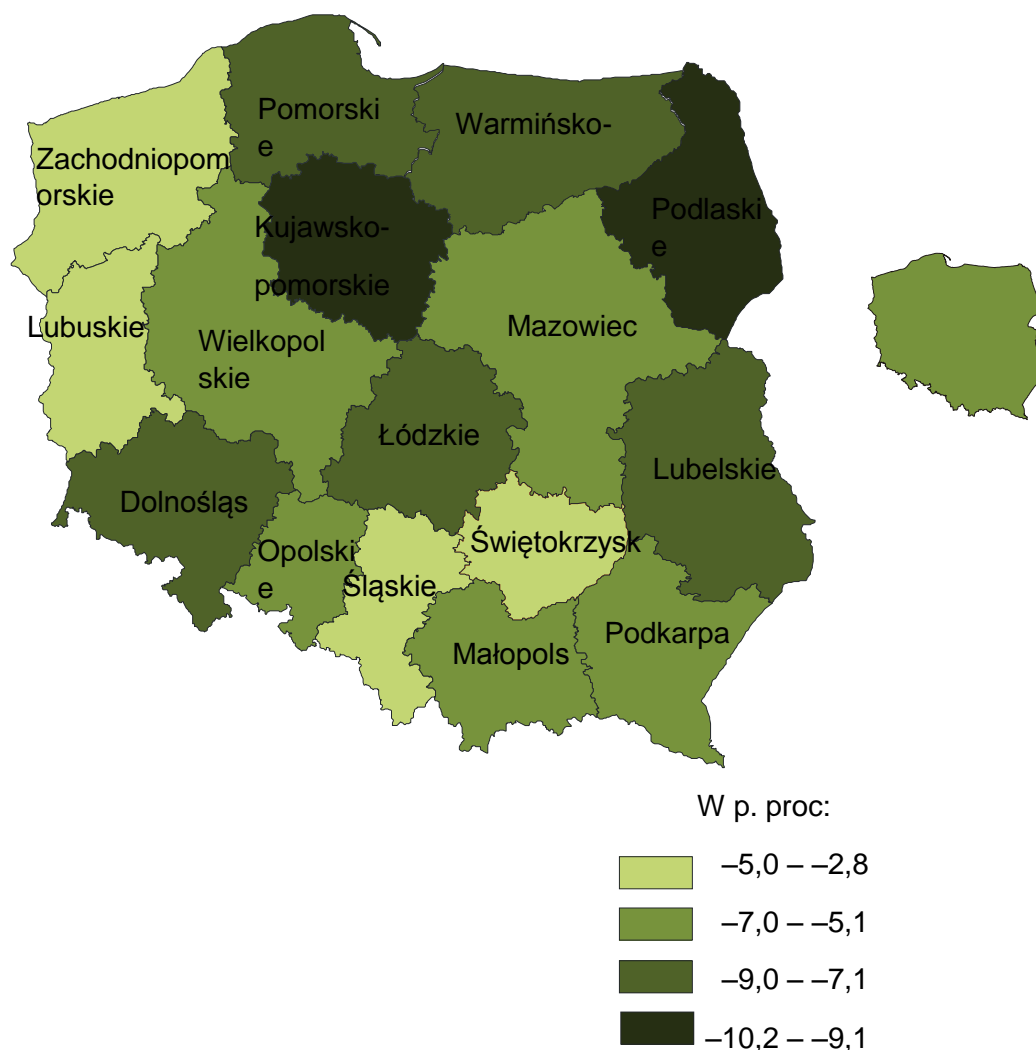
Województwo opolskie na przestrzeni lat 2010–2016 pod względem odsetka ludności z wykształceniem wyższym na obszarach wiejskich w skali wszystkich województw notowało

jedne z niższych wartości (w 2016 r. zajęło 11 lokatę z odsetkiem na poziomie 12,2% przy maksimum notowanym w województwie śląskim –16,3%). Pod względem odsetka osób najgorzej wykształconych, tj. posiadających wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niższe województwo opolskie zajmowało korzystne lokaty na tle innych województw (w 2016 r. plasowało się na 4 miejscu z wynikiem 25,4% przy maksimum notowanym w województwie śląskim – 20,2%).

Mapa.1. Odsetek ludności z wykształceniem wyższym na obszarach wiejskich według województw w 2016 r. – zmiana w p. proc. w stosunku do 2010 r.

Mapa.2. Odsetek ludności z wykształceniem gimnazjalnym i niższym na obszarach wiejskich według województw w 2016 r. – zmiana w p. proc. w stosunku do 2010 r.

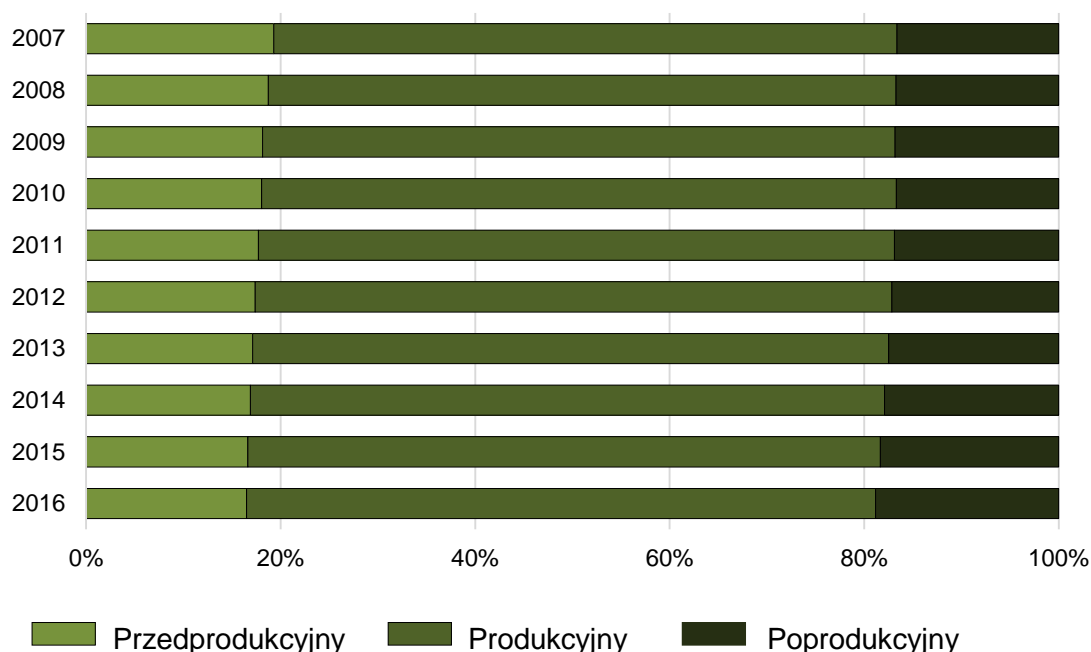
Współczynnik obciążenia demograficznego na obszarach wiejskich

Zmiany demograficzne zachodzące w województwie opolskim, głównie postępujący ubytek liczby ludności, pogłębiający się proces starzenia społeczeństwa oraz nadal obserwowane mniej korzystne relacje między ekonomicznymi grupami wieku sprawiają, że coraz mniej liczne roczniki zasilają lokalny rynek pracy. Te niekorzystne uwarunkowania w perspektywie kolejnych lat mogą prowadzić nie tylko do wzrostu deficytu zasobów siły roboczej, ale również przełożyć się na inne płaszczyzny życia.

Na przestrzeni ostatniej dekady tj. lat 2007–2016 na obszarach wiejskich, podobnie jak i w województwie zaobserwowano wyraźne zmiany w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku, czyli spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 2. Struktura ludności na obszarach wiejskich według ekonomicznych grup wieku

Stan w dniu 31 XII

Efektom obserwowanych zmian zachodzących w ekonomicznych grupach wieku są zmiany poziomu współczynnika obciążenia demograficznego, mierzonego liczbą osób w wieku nieprodukcyjnym (będącego sumą wieku przedprodukcyjnego i poprodukcyjnego) przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Na obszarach wiejskich w województwie współczynnik ten wahał się od 56,0 w 2007 r. do 54,6 w 2016 r. W przekroju powiatów koncentracja najwyższych wartości współczynnika miała miejsce w północno-wschodniej części województwa (w latach 2007–2013, powiat oleski) oraz w części południowej (w latach 2014–2016, powiat głubczycki). Najniższe wartości notowano w centralnej części województwa (w latach 2007–2014, powiat opolski) oraz południowo-wschodniej (w latach 2015–2016 powiat strzelecki).

Tabl. 1. Współczynnik obciążenia demograficznego na obszarach wiejskich według podregionów i powiatów

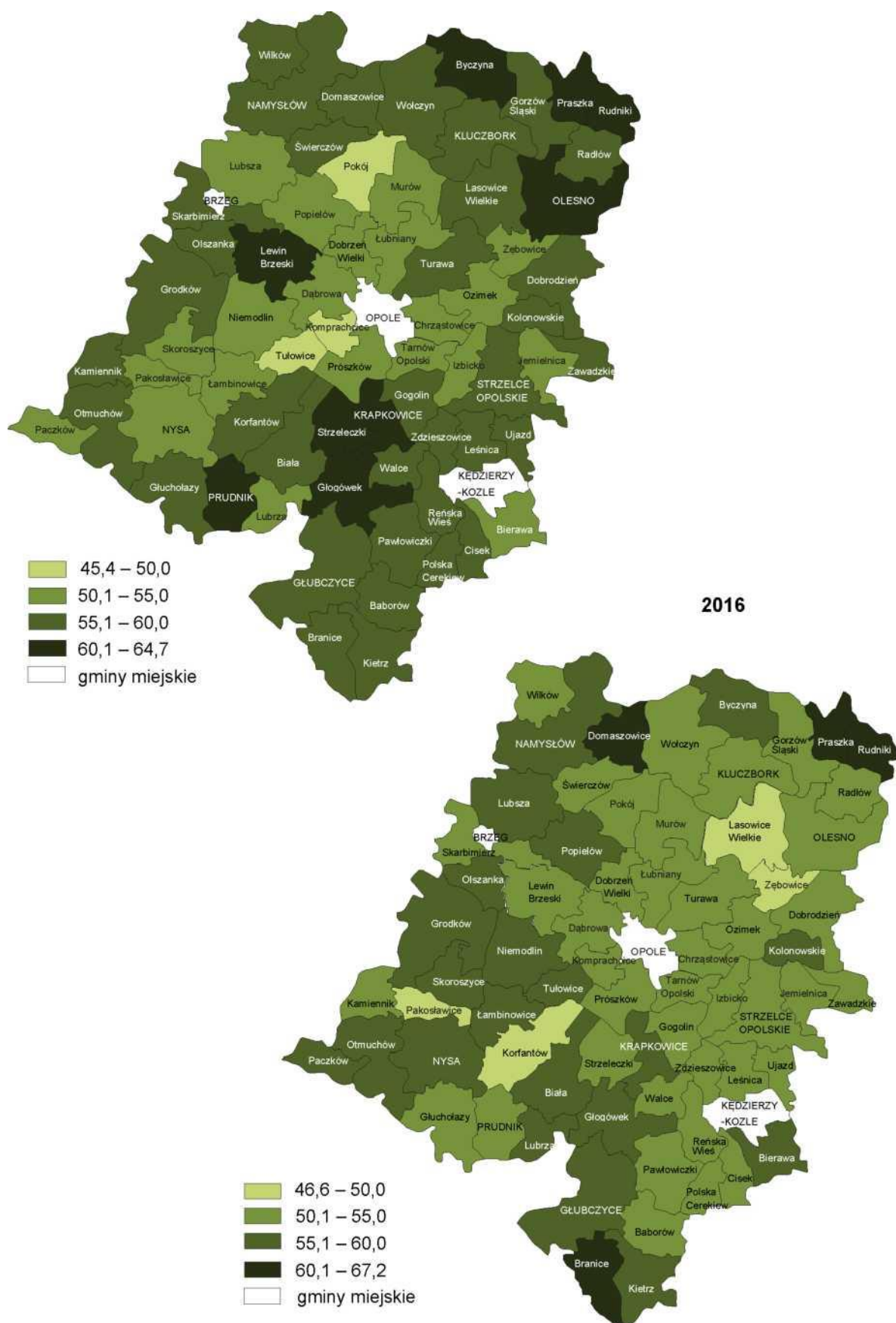
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
O G Ó Ł E M	56,0	54,9	53,7	53,3	52,9	52,8	53,0	53,4	53,8	54,6
Podregion nyski	56,8	55,7	54,6	54,3	54,0	54,0	54,2	54,6	55,1	55,9
powiaty:										
Brzeski	57,8	56,6	55,0	54,5	54,4	54,4	54,6	54,9	55,6	56,2
Głubczycki	58,0	57,4	55,8	55,4	54,9	55,4	55,7	56,7	56,9	57,9
Namysłowski	56,0	54,9	54,3	53,5	53,6	53,1	54,1	54,5	55,0	55,9
Nyski	54,8	54,0	53,1	53,1	52,9	53,2	53,2	53,5	53,9	54,9
Prudnicki	59,8	58,2	56,8	56,5	55,8	55,0	54,9	55,4	55,5	56,3
Podregion opolski	55,6	54,3	53,2	52,6	52,2	52,1	52,2	52,6	53,0	53,8
powiaty:										
Kędzierzyńsko-kozielski	56,8	55,6	54,4	54,5	53,5	53,2	53,5	53,6	54,0	54,2
Kluczborski	57,7	56,1	54,5	53,3	52,9	52,7	52,4	52,3	52,4	53,0
Krapkowicki	60,0	58,5	56,9	55,1	54,3	53,9	53,1	53,1	52,8	53,5
Oleski	60,6	59,6	57,7	56,9	56,5	55,9	55,9	56,0	56,1	56,6
Opolski	51,8	50,8	50,1	50,0	49,9	50,2	50,6	51,4	52,3	53,3
Strzelecki	55,1	53,9	52,9	51,9	51,3	50,9	51,0	51,4	51,9	52,8

W przekroju gmin zarówno w 2007 r., jak i w 2016 r. koncentracja najwyższych wartości współczynnika obciążenia demograficznego miała miejsce w gminach Rudniki i Praszka, gdzie współczynniki osiągnęły wartości najwyższe wśród notowanych dla obszarów wiejskich. Relatywnie najbardziej korzystna sytuacja pod względem wysokości miernika w 2007 r. miała miejsce w gminach Tułowice i Komprachcice, natomiast w 2016 r. w gminach Zębowice i Pakosławice.

Mapa.3. Współczynnik obciążenia demograficznego na obszarach wiejskich według gmin Stan w dniu 31 XII

2007

Gospodarstwa domowe

Dane opracowano na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011.

Gospodarstwo domowe definiowane jest jako zespół osób (spokrewnionych lub niespokrewnionych) wspólnie zamieszkujących i utrzymujących się. Wspólnota utrzymywania członków danego zespołu decydowała o tym, czy w danym mieszkaniu występowało jedno, czy też więcej gospodarstw domowych. Osoba mieszkająca samotnie lub mieszkająca z innymi osobami, ale utrzymująca się oddzielnie tworzy odrębne – jednoosobowe – gospodarstwo domowe.

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 r. w województwie opolskim na obszarach wiejskich było 146,6 tys. gospodarstw domowych, które tworzyło 481,8 tys. osób. Stanowiły one 41,5% ogółu gospodarstw domowych w województwie.

Tabl. 2. Gospodarstwa domowe i ludność na obszarach wiejskich

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe			Ludność w gospodarstwach domowych			Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym	
	2002	2011	2002= =100	2002	2011	2002= =100	2002	2011
Ogółem w tys.	159,8	146,6	91,8	501,4	481,8	96,1	3,14	3,29
W % województwa	43,2	41,5	x	47,6	47,7	x	x	x

W porównaniu z wynikami NSP'2002 liczba gospodarstw domowych na obszarach wiejskich zmniejszyła się o 13,1 tys. tj. o 8,2%. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym w 2011 r. wyniosła 3,29 i była wyższa niż notowana w 2002 r. W 2011 r. wśród wszystkich gospodarstw na wsi przeważały gospodarstwa jednorodzinne, ale największą dynamikę zmian w relacji do 2002 r. odnotowano dla gospodarstw trzy i więcej rodzinnych (wzrost o 221,4%).

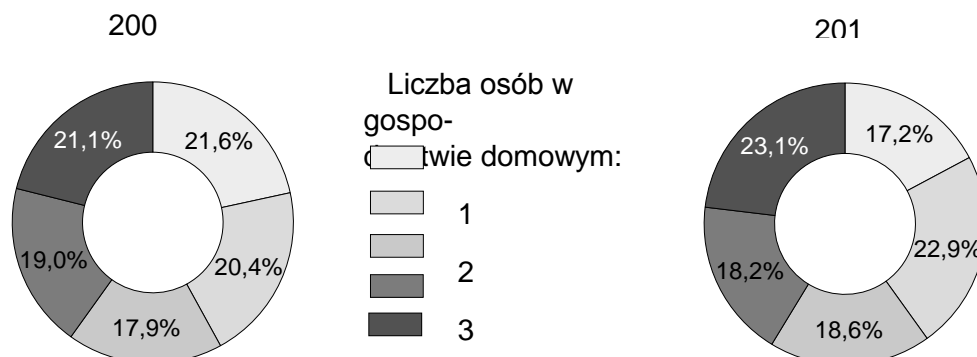
Tabl. 3. Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego na obszarach wiejskich

Wyszczególnienie	Ogółem	Gospodarstwa domowe			
		jednorodzinne	dwurodzinne	trzy i więcej rodzinne	nierodzinne
	w tysiącach				
2002	159,8	111,6	10,3	0,4	37,4
2011	146,6	96,0	16,5	1,2	32,9

Biorąc pod uwagę liczbę osób tworzących gospodarstwo domowe, w 2011 r. na obszarach wiejskich dominowały gospodarstwa skupiające 5 i więcej osób (23,1%). W porównaniu z 2002 r. wystąpiły istotne zmiany w strukturze gospodarstw domowych pod względem ich wielkości. W relacji do 2002 r. odsetek gospodarstw 2-osobowych zwiększył się o 2,5 p. proc. Największy

spadek zanotowano wśród gospodarstw 1-osobowych (o 26,7%), a ich udział w strukturze gospodarstw w relacji do 2002 r. obniżył się o 4,4 p. proc.

Wykres 3. Struktura gospodarstw domowych na obszarach wiejskich według liczby osób w gospodarstwie domowym

Osoby zależne – na podstawie badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) oraz bezrobocia rejestrowanego.

Zgodnie z Ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy osoba zależna to „osoba wymagająca ze względu na stan zdrowia lub wiek stałej opieki, połączona więzami rodzinnymi lub powinowactwem z osobą objętą usługami lub instrumentami rynku pracy lub pozostająca z nią we wspólnym gospodarstwie domowym”.

Liczba osób biernych zawodowo nieposzukujących pracy z powodu choroby, niepełnosprawności na obszarach wiejskich w województwie opolskim na przestrzeni lat 2010–2016 kształtowała się na poziomie 12–16 tys. osób. Wśród ogółu osób biernych zawodowo na obszarach wiejskich w województwie w analizowanym okresie odsetek tych osób nie przekraczał 10,0%, a najniższy odnotowano w 2015 r. – 7,9%.

1.2.3 Rynek pracy i przedsiębiorczości na OW

Na podstawie wyników Badania Aktywności Ekonomicznej (BAEL) w 2016 r. na obszarach wiejskich województwa opolskiego w relacji do 2010 r. odnotowano: wzrost współczynnika aktywności zawodowej, wzrost wskaźnika zatrudnienia, spadek stopy bezrobocia, skrócenie czasu poszukiwania pracy przez osoby bezrobotne, zmniejszenie obciążenia pracujących osobami niepracującymi.

W 2016 r. w odniesieniu do 2007 r. zwiększyła się liczba pracujących na obszarach wiejskich województwa opolskiego.

Wśród pracujących na obszarach wiejskich przeważali mężczyźni.

W 2016 r. najwięcej osób na obszarach wiejskich pracowało w sekcji przetwórstwo przemysłowe, a w odniesieniu do 2007 r. również w tej sekcji wystąpił największy wzrost udziału pracujących.

W 2016 r. w porównaniu z 2007 r. we wszystkich powiatach odnotowano spadek odsetka osób zajmujących się rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem.

W 2016 r. w relacji do 2009 r. nastąpił wzrost liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON, funkcjonujących na obszarach wiejskich województwa opolskiego; najwięcej podmiotów zarejestrowano w podregionie opolskim oraz w powiatach: opolskim, nyskim i brzeskim.

Mniej podmiotów na 1000 mieszkańców przypadało na terenach wiejskich niż w województwie ogółem.

Na obszarach wiejskich dominowały podmioty o liczbie pracujących do 9 osób i ich udział zwiększył się na przestrzeni analizowanych lat.

Najwięcej podmiotów zajmowało się handlem i naprawą pojazdów samochodowych, lecz ich odsetek w odniesieniu do 2009 r. zmniejszył się.

W 2016 r. w relacji do 2009 r. zmniejszył się udział podmiotów zajmujących się rolnictwem, łowiectwem i rybactwem.

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na terenach wiejskich województwa opolskiego począwszy od 2014 r. systematycznie spadała, ale utrzymał się ich wysoki udział wśród wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych w województwie opolskim.

Na koniec 2016 r. liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi wyniosła 15,0 tys. osób i była o 4,6 tys. (o 23,5%) niższa niż w 2007 r. (w województwie o 25,2%).

Najwięcej bezrobotnych mieszkańców wsi na koniec 2016 r. odnotowano w powiecie opolskim (3,0 tys. osób), natomiast najmniej w krapkowickim (0,8 tys.).

W odniesieniu do 2007 r. spadek zarejestrowanych bezrobotnych zanotowano we wszystkich powiatach z wyjątkiem oleskiego (wzrost o 13,7%). Największy spadek wystąpił w powiecie brzeskim (o 40,2%).

Aktywność ekonomiczna ludności (BAEL) – dane średnioroczne

W 2016 r. na obszarach wiejskich województwa opolskiego zbiorowość aktywnych zawodowo liczyła 196 tys., a biernych zawodowo – 166 tys. Ludność aktywna zawodowo obejmowała pracujących (186 tys.) oraz bezrobotnych (9 tys.).

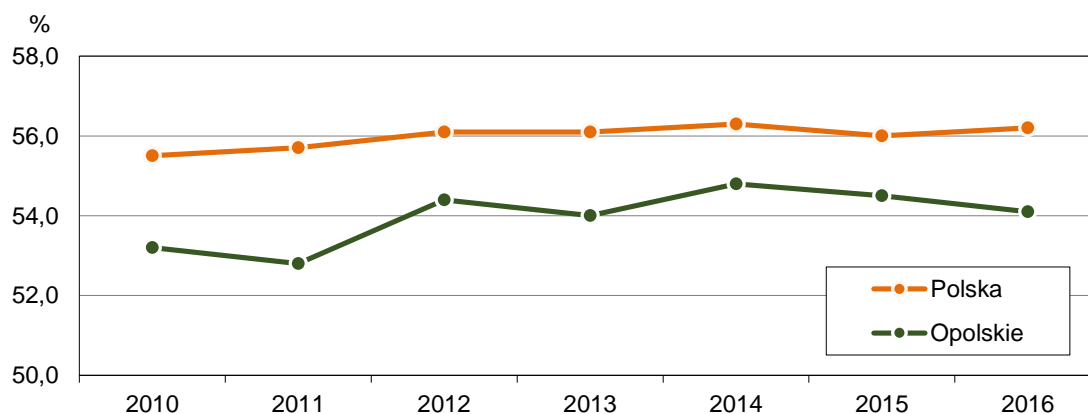
Tabl. 1. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej na obszarach wiejskich

Wyszczególnienie	2010	2016	2010=100
POLSKA			
Aktywni zawodowo w tys.	6575	6840	104,0
pracujący	5970	6395	107,1
bezrobotni	605	446	73,7
Bierni zawodowo w tys.	5277	5325	100,9
Współczynnik aktywności zawodowej w %	55,5	56,2	x
Wskaźnik zatrudnienia w %	50,4	52,6	x
Stopa bezrobocia w %	9,2	6,5	x
OPOLSKIE			
Aktywni zawodowo w tys.	174	196	112,6
pracujący	159	186	117,0
bezrobotni	15	9	60,0
Bierni zawodowo w tys.	154	166	107,8

Współczynnik aktywności zawodowej w %	53,2	54,1	x
Wskaźnik zatrudnienia w %	48,6	51,4	x
Stopa bezrobocia w %	8,6	4,6	x

Jedną z podstawowych miar rynku pracy jest **współczynnik aktywności zawodowej**, czyli procentowy udział osób aktywnych zawodowo w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej. W 2016 r. spośród 362 tys. osób w wieku 15 lat i więcej zamieszkujących obszary wiejskie województwa opolskiego, osoby aktywne zawodowo stanowiły ponad połowę – współczynnik aktywności zawodowej kształtował się na poziomie 54,1% (w miastach – 55,1%). Ludność obszarów wiejskich w wieku 15 lat i więcej **bierna zawodowo** stanowiła 45,9% (w miastach – 44,9%).

Wyk. 1. Współczynnik aktywności zawodowej na obszarach wiejskich

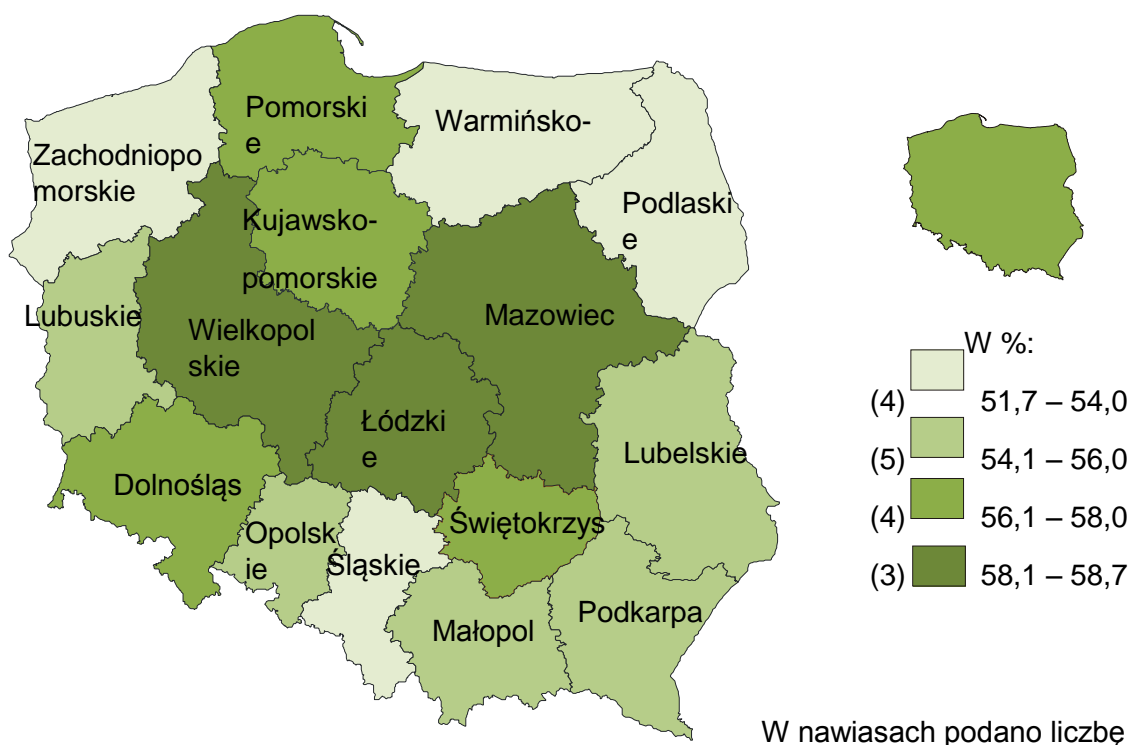

W porównaniu z 2010 r. odsetek osób aktywnych zawodowo zwiększył się o 0,9 p. proc. (w miastach o 1,6 p. proc.); w skali kraju odnotowano również wzrost odpowiednio: o 0,7 p. proc.

i o 1,0 p. proc. Na obszarach wiejskich w województwie opolskim współczynnik aktywności zawodowej w 2016 r. był niższy o 0,6 p. proc. od notowanego dla ogółu, jak również niższy (o 2,1 p. proc.) niż średnio na obszarach wiejskich w kraju.

W 2016 r. pod względem wysokości współczynnika aktywności zawodowej na wsi, województwo opolskie uplasowało się na 10 miejscu w kraju. Najwyższa wartość analizowanego współczynnika wystąpiła w województwie wielkopolskim (58,7%), a najniższa w warmińsko-mazurskim (51,7%).

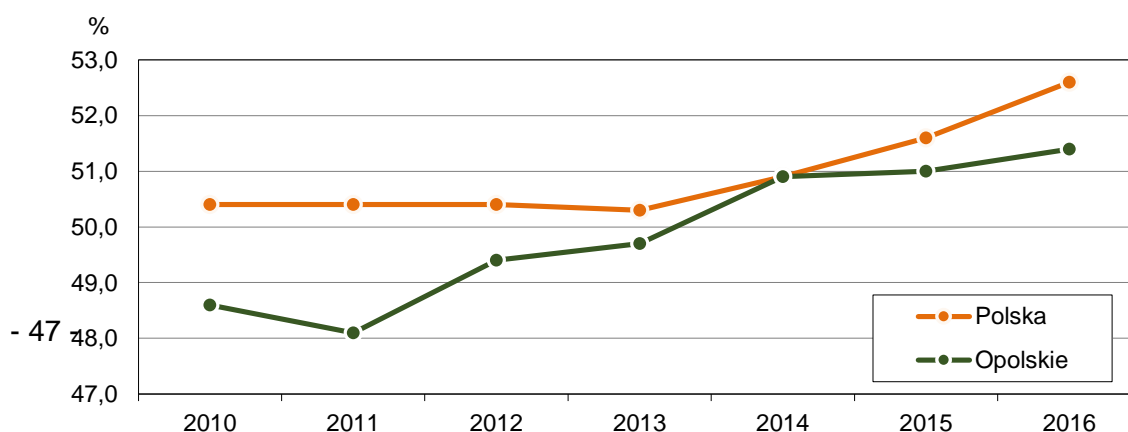
Mapa 1. Współczynnik aktywności zawodowej na obszarach wiejskich w 2016 r.

W województwie opolskim wśród osób w grupie wieku 18–59/64 lata współczynnik aktywności zawodowej na wsi był niższy niż dla ogółu i wynosił 72,7% (wobec 74,3%). Omawiany miernik zwiększył się o 1,3 p. proc. w stosunku do 2010 r., podczas gdy dla województwa ogółem o 3,3 p. proc. Na przestrzeni analizowanych lat w większym stopniu niż dla ogółu obniżył się na wsi współczynnik aktywności zawodowej w najmłodszej grupie wieku tj. 15–24 lata (o 1,5 p. proc. wobec 0,5 p. proc.) i wynosił 39,6% wobec 36,4%. W grupie osób w wieku 50 lat i więcej na obszarach wiejskich odnotowano stosunku do 2010 r. większy wzrost współczynnika aktywności zawodowej niż dla ogółu (odpowiednio: o 4,2 p. proc. i o 3,1 p. proc.) do poziomu 32,5% (wobec 33,6%).

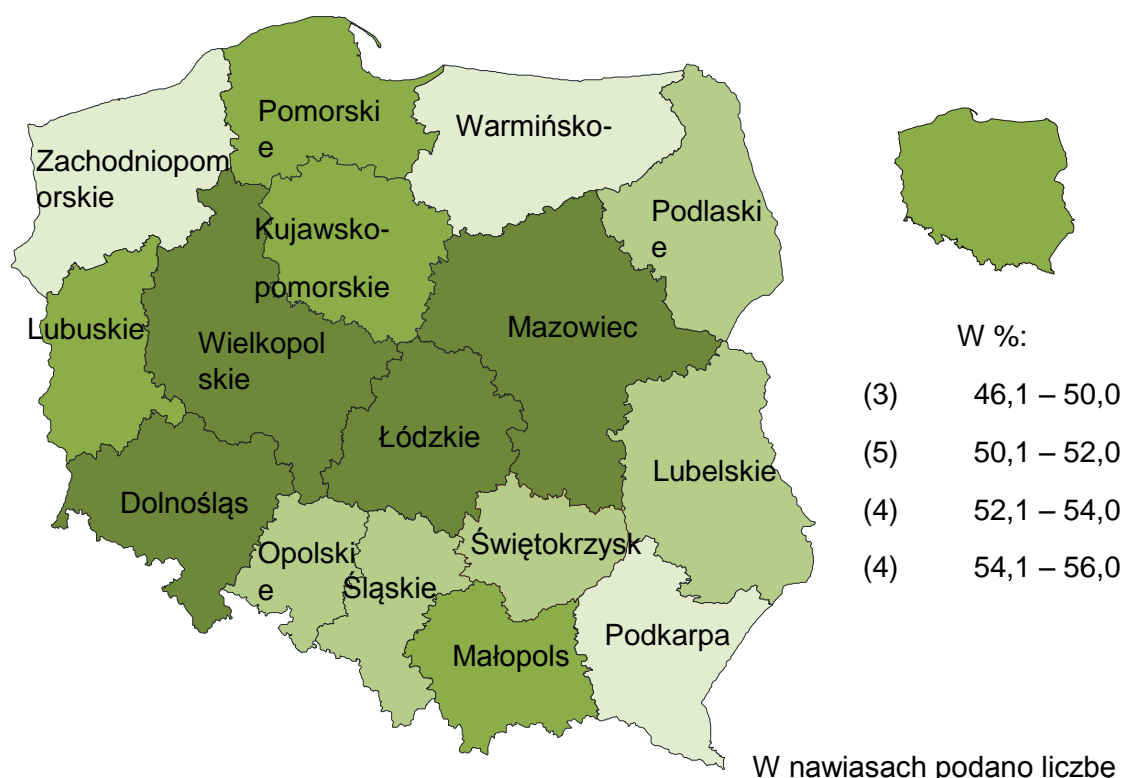
Sytuację na rynku pracy charakteryzuje także **wskaźnik zatrudnienia** określający, jaki udział w ludności w wieku 15 lat i więcej stanowią osoby pracujące. W 2016 r. w województwie opolskim pracę miało 51,4% mieszkańców wsi (w miastach – 52,4%) i wskaźnik ten był niższy o 0,5 p. proc. niż dla ogółu w województwie oraz o 1,2 p. proc. niż średnio na obszarach wiejskich w kraju.

Wyk. 2. Wskaźnik zatrudnienia na obszarach wiejskich

W układzie terytorialnym województwo opolskie zajmowało 9 miejsce pod względem wysokości omawianego miernika. Najwyższy wskaźnik zatrudnienia, podobnie jak w przypadku współczynnika aktywności zawodowej odnotowano w województwie wielkopolskim (56,0%), a najniższy w warmińsko-mazurskim (46,1%).

Mapa 2. Wskaźnik zatrudnienia na obszarach wiejskich w 2016 r.

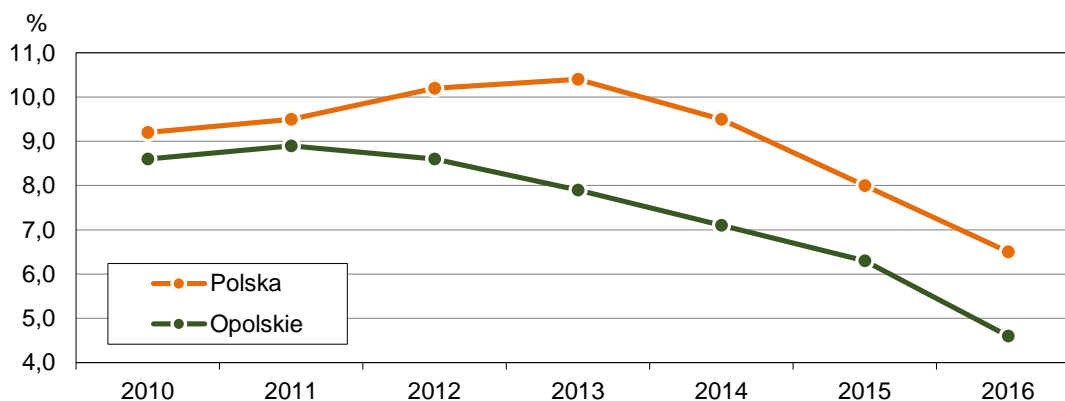

W odniesieniu do 2010 r. wskaźnik zatrudnienia na wsi w województwie opolskim zwiększył się o 2,8 p. proc. (w skali kraju wzrósł o 2,2 p. proc.).

Wskaźnik zatrudnienia na wsi dla osób w grupie wieku 18–59/64 lata kształtował się na poziomie 69,3% (wobec 70,6% dla ogółu) i zwiększył się w stosunku do 2010 r. o 4,2 p. proc. (dla ogółu wzrósł o 6,7 p. proc.). Wśród osób młodych w wieku 15–24 lata wskaźnik zatrudnienia na wsi był wyższy niż dla ogółu i wynosił 35,8% (wobec 31,3%), a w porównaniu z 2010 r. odnotowano zbliżony wzrost jego wartości (odpowiednio: o 1,9 p. proc. i o 1,8 p. proc.). Wskaźnik zatrudnienia na obszarach wiejskich wśród osób w wieku 50 lat i więcej wynosił 31,9% (wobec 32,5% dla ogółu) i był wyższy o 5,1 p. proc. niż w 2010 r. (dla ogółu wyższy o 4,4 p. proc.).

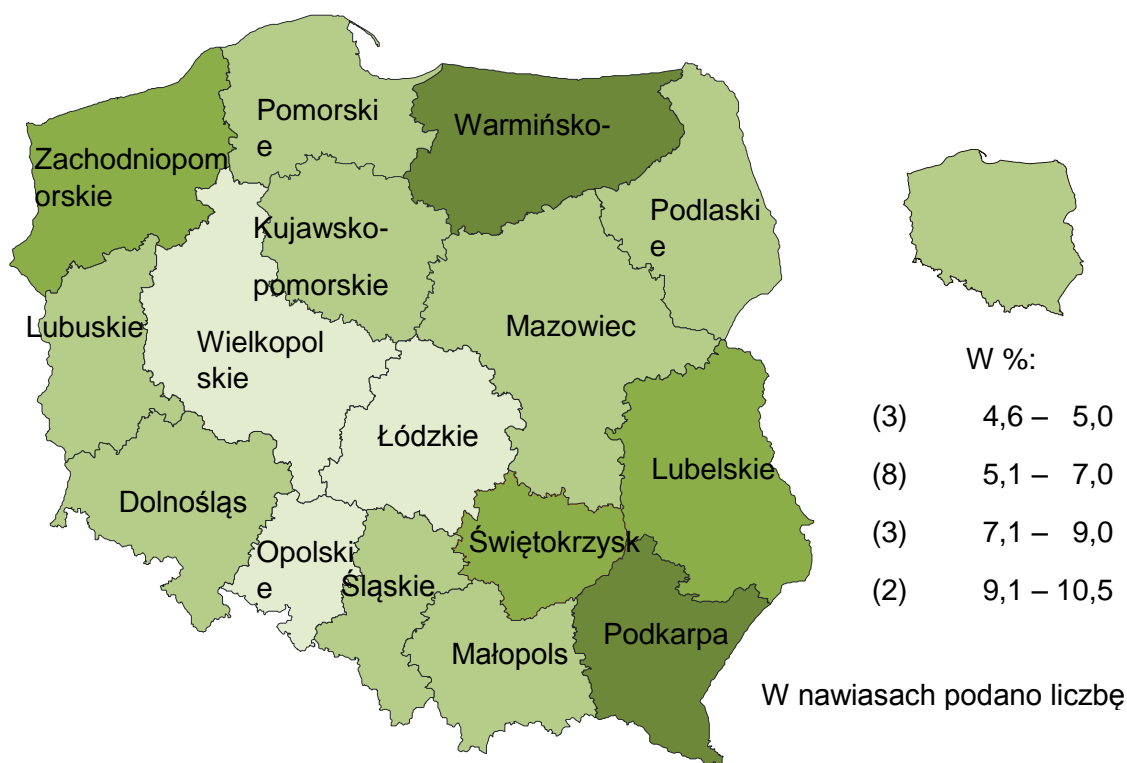
W 2016 r. **stopa bezrobocia** na obszarach wiejskich województwa opolskiego wynosiła 4,6% (w miastach – 5,0%) i zmniejszyła się w porównaniu z 2010 r. o 4,0 p. proc. (w miastach o 5,6 p. proc.). Omawiany wskaźnik przyjmował niższą wartość niż dla ogółu w województwie (o 0,4 p. proc.), jak również niższą (o 1,9 p. proc.) wartość niż średnio na obszarach wiejskich w kraju.

Wyk. 3. Stopa bezrobocia na obszarach wiejskich

Pod względem wysokości stopy bezrobocia na obszarach wiejskich województwo opolskie plasowało się obok województwa wielkopolskiego na 1 miejscu w kraju. Najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim (10,5%).

Mapa 3. Stopa bezrobocia na obszarach wiejskich w 2016 r.

Przeciętny czas poszukiwania pracy przez osoby bezrobotne na wsi w 2016 r. w województwie opolskim wynosił 8,5 miesięcy (w kraju – 11,3 miesięcy). W porównaniu z 2010 r. okres ten zmniejszył się o 0,3 miesiąca (w kraju – o 1,7 miesiący) i był krótszy (o 0,3 miesiąca) niż w miastach województwa opolskiego.

W wyniku zmian zachodzących w aktywności ekonomicznej ludności zmniejszyło się obciążenie pracujących osobami niepracującymi. W 2016 r. na terenach wiejskich w województwie opolskim na 1000 pracujących przypadało 941 bezrobotnych i biernych

zawodowo (w miastach 910 osób) wobec 1063 osób w 2010 r. Omawiany wskaźnik był wyższy niż średnio na wsi w kraju (odpowiednio 902 wobec 985).

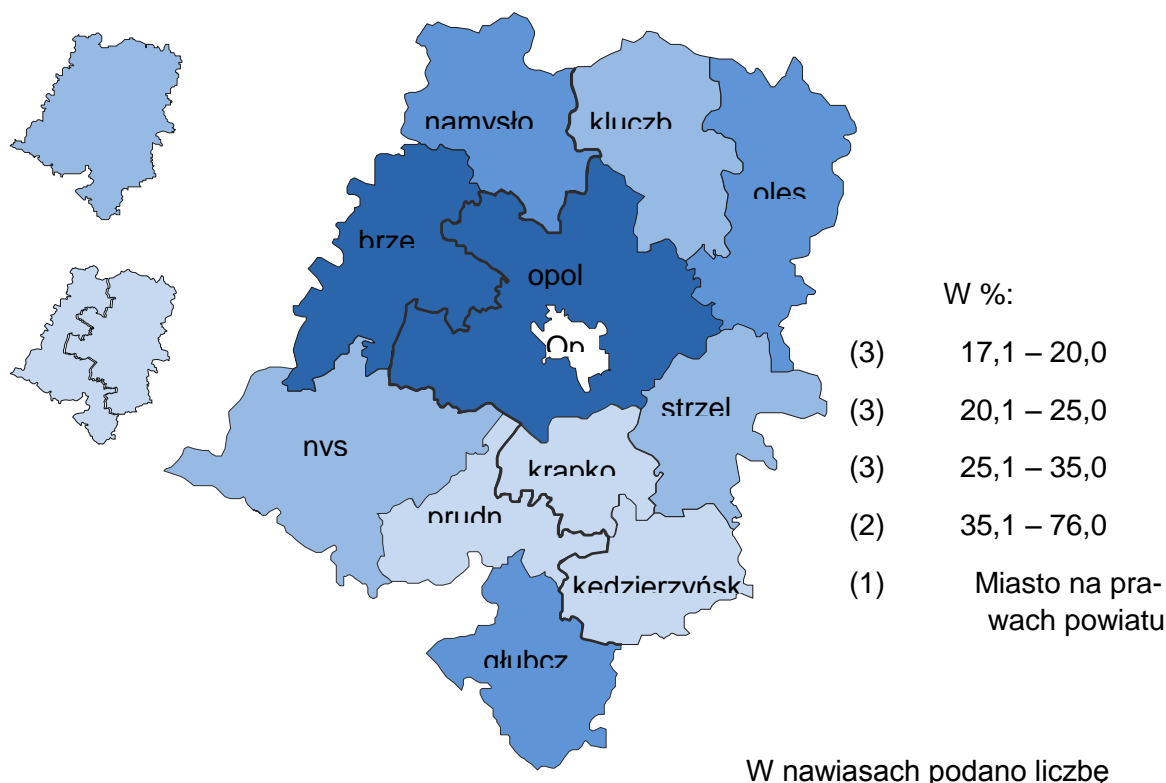
Wyjaśnienia metodyczne

Prezentowane dane opracowano na podstawie uogólnionych wyników reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności – BAEL. Dane o aktywności ekonomicznej ludności obejmują osoby w wieku 15 lat i więcej będące członkami wylosowanych gospodarstw domowych. Dane od 2010 r. prezentowane są zgodnie z nową metodologią i nową podstawą uogólniania danych. Najniższym poziomem podziału administracyjnego na którym są udostępniane dane z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności jest województwo wynika to z reprezentacyjnego charakteru badania i wielkości próby.

Pracujący na obszarach wiejskich

Według stanu w dniu 31 XII 2016 r. w podmiotach gospodarczych, których siedziba znajdowała się na obszarach wiejskich województwa opolskiego pracowało 50,5 tys. osób, co stanowiło 23,9% pracujących w województwie (więcej o 3,0 p. proc. niż w 2007 r.). Ich liczba zwiększyła się w odniesieniu do 2007 r. o 9,4 tys. osób, tj. o 22,7% (ogółem w województwie – o 7,2%). Wzrost liczby pracujących odnotowano na terenach wiejskich obu podregionów i prawie wszystkich powiatów – wyjątek stanowiły powiaty głubczycki i nyski, gdzie wystąpił spadek (odpowiednio: o 6,2% i o 1,1%). Największy wzrost liczby pracujących miał miejsce w powiecie brzeskim (o 87,3%), strzeleckim (o 59,4%) oraz kluczborskim (o 42,9%).

Mapa 4. Udział pracujących na obszarach wiejskich w liczbie pracujących ogółem w 2016 r. Stan w dniu 31 XII

Według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

W 2016 r. w strukturze pracujących według podregionów największy udział miał podregion opolski (65,6%), a według powiatów: opolski, brzeski i nyski (odpowiednio: 32,0%, 11,4% i 10,0%). W porównaniu z 2007 r. dla powiatu brzeskiego odnotowano największy wzrost udziału pracujących na obszarach wiejskich (o 3,9 p. proc.), natomiast dla nyskiego i opolskiego – największe spadki (odpowiednio: o 2,4 p. proc. i o 2,2 p. proc.).

Na obszarach wiejskich w większym stopniu niż średnio w województwie wśród pracujących przeważali mężczyźni (56,5% wobec 51,9%). W porównaniu z 2007 r. ich udział zwiększył się o 1,3 p. proc.

Specyfikę rynku pracy na obszarach wiejskich obrazuje struktura pracujących według rodzaju działalności. W 2016 r. na wsi najwięcej osób pracowało w podmiotach działających w sekcjach: przetwórstwo przemysłowe (34,8% – więcej o 5,5 p. proc. niż średnio w województwie), edukacja (15,3% – więcej o 2,9 p. proc.), handel; naprawa pojazdów samochodowych (10,5% – więcej o 1,5 p. proc.) oraz rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (8,5% – więcej o 5,9 p. proc.). Osoby pracujące w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej stanowiły 5,9% (mniej o 2,2 p. proc. niż średnio w województwie), transporcie i gospodarce magazynowej – 5,6% (mniej o 0,5 p. proc.), a w budownictwie – 5,6% (mniej o 1,5 p. proc.).

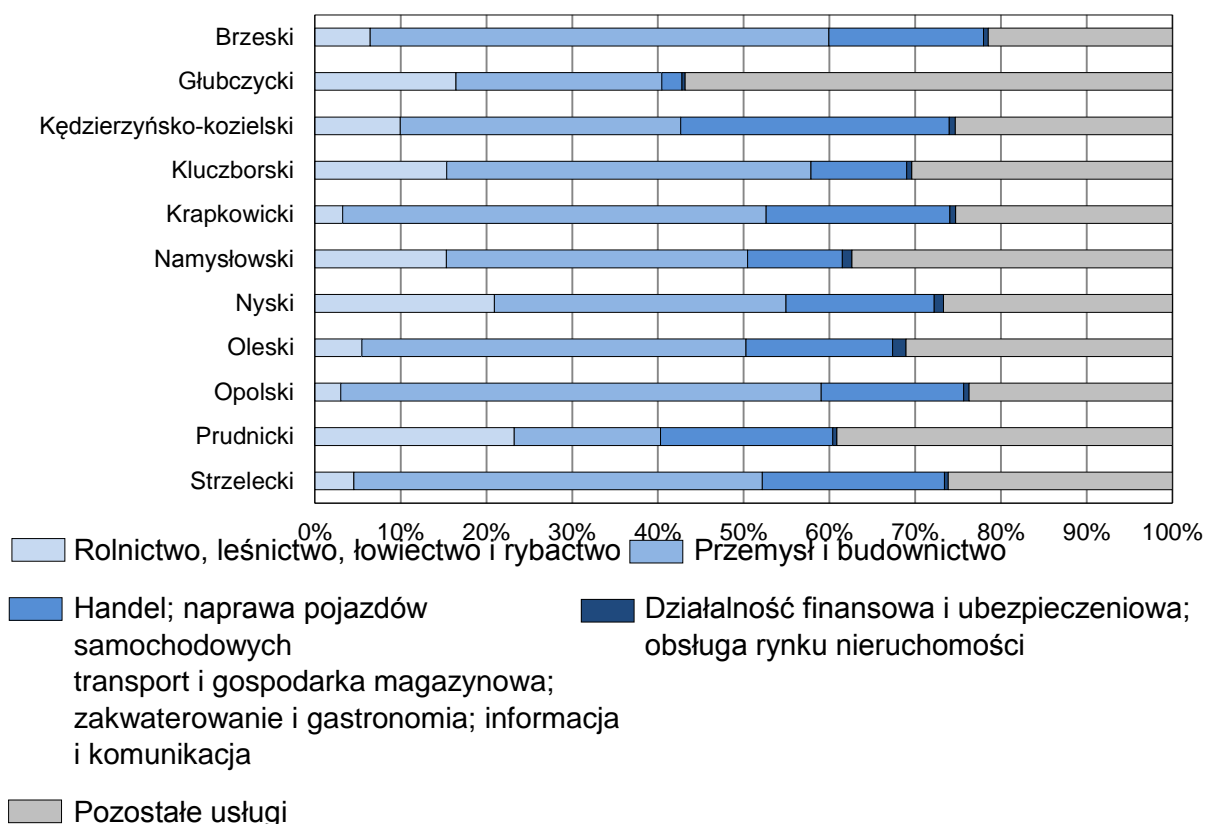
W odniesieniu do 2007 r. wzrost udziału pracujących na obszarach wiejskich zanotowano w 7 sekcjach PKD, a największy w przetwórstwie przemysłowym (o 4,0 p. proc.), handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 3,7 p. proc.) i transporcie (1,6 p. proc.). Największy natomiast spadek udziału pracujących wystąpił w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (o 5,7 p. proc.), oraz edukacji (o 2,8 p. proc.).

W przekroju terytorialnym według powiatów obszarów wiejskich struktura pracujących według rodzajów działalności wykazywała duże zróżnicowanie.

Najwięcej osób w podmiotach zajmujących się przetwórstwem przemysłowym pracowało w powiatach: brzeskim, krapkowickim i oleskim (ich udziały w powiatach stanowiły powyżej 40%). Najmniej takich osób notowano w powiecie prudnickim (poniżej 10%). W odniesieniu do 2007 r. udział pracujących w przetwórstwie przemysłowym wzrósł w większości powiatów – spadek miał miejsce w 4 powiatach: opolskim, krapkowickim, oleskim i nyskim.

W edukacji odsetek pracujących wahał się od 10,3% w powiecie brzeskim do 28,1% w prudnickim. W porównaniu z 2007 r. we wszystkich powiatach wystąpił spadek udziału pracujących (największy w kluczborskim – o 10,8 p. proc.). Wyjątek stanowił powiat nyski, gdzie odsetek pracujących w omawianej sekcji zwiększył się o 1,9 p. proc.

Wyk. 4. **Struktura pracujących^a na obszarach wiejskich według rodzajów działalności i powiatów 2016 r.**
Stan w dniu 31 XII

Według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

W sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych udziały pracujących oscylowały między 2,3% w powiecie głubczyckim do 15,9% w brzeskim. W stosunku do 2007r., z wyjątkiem powiatu kluczborskiego (spadek o 1,4 p. proc.), we wszystkich powiatach odnotowano wzrost ich udziału, a największy w powiecie brzeskim – o 8,8 p. proc.

Odsetek pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie najniższy był w powiecie opolskim (3,0%), a najwyższy w powiecie prudnickim (23,2%). Znaczące ich udziały odnotowano również w powiecie nyskim i głubczyckim (odpowiednio: 20,9% i 16,4%). W porównaniu z 2007 r. we wszystkich powiatach wystąpił spadek odsetka osób zajmujących się tym rodzajem działalności na obszarach wiejskich, a największy odnotowano w powiecie kluczborskim – o 17,5 p. proc.

Wyjaśnienia metodyczne

Dane dotyczące pracujących podano według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

Wielkość przedsiębiorstw i ich lokalizacja oraz dominujące rodzaje działalności gospodarczej na obszarach wiejskich

W województwie opolskim według stanu na koniec grudnia 2016 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 100,3 tys. podmiotów gospodarki narodowej, tj. osób prawnych, jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (bez osób fizycznych prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie) z czego 34,5% (34,6 tys.) działało na obszarach wiejskich. W porównaniu z 2009 r. liczba podmiotów gospodarczych na obszarach wiejskich wzrosła o 13,9% (ogółem w województwie o 5,0%). Na 1000 mieszkańców terenów wiejskich w 2016 r. przypadały 72 podmioty (wobec 101 dla ogółu w województwie).

W przekroju terytorialnym w 2016 r. najwięcej podmiotów do rejestru REGON wpisanych było na obszarach wiejskich podregionu opolskiego (62,1%) oraz powiatów: opolskiego (29,4%), nyskiego (13,7%) i brzeskiego (9,5%). Najmniej podmiotów w rejestrze REGON było w powiatach głubczyckim (4,2%) i prudnickim (4,5%). W przeliczeniu na 1000 mieszkańców obszarów wiejskich najwięcej podmiotów przypadało w podregionie opolskim (73) oraz w powiatach: opolskim (88), brzeskim (82) i namysłowskim (80), natomiast najmniej w powiatach: strzeleckim i głubczyckim (po 58) oraz prudnickim (59).

W porównaniu z 2009 r. w obu podregionach województwa opolskiego i we wszystkich powiatach wystąpił wzrost liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na obszarach wiejskich, a w konsekwencji wzrost liczby podmiotów przypadających na 1000 ludności.

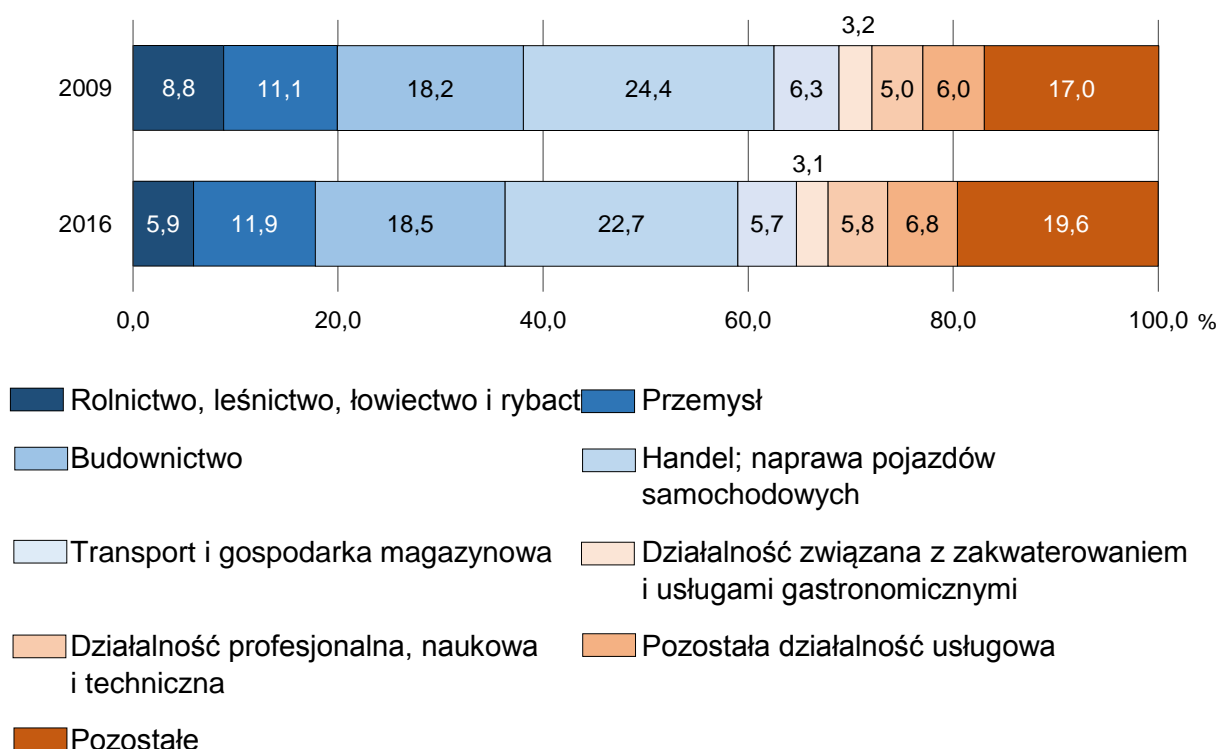
Największy procentowy wzrost liczby podmiotów gospodarczych odnotowano na terenach wiejskich powiatu oleskiego (o 18,3%), kędzierzyńsko-kozielskiego (o 16,9%) i opolskiego (o 16,3%), najmniej natomiast – w powiatach namysłowskim (o 9,1%) oraz nyskim (o 9,8%).

W strukturze podmiotów gospodarki narodowej działających na obszarach wiejskich według **klas wielkości** największy odsetek stanowiły podmioty o liczbie pracujących do 9 osób – 96,0% (ogółem w województwie – 95,8%). W odniesieniu do 2009 r. ich udział wzrósł o 0,7 p. proc. (ogółem w województwie – o 0,4 p. proc.). Podmioty o liczbie pracujących do 9 osób zdecydowanie przeważały w obu podregionach i wszystkich powiatach. Największy wzrost ich udziału w stosunku do 2009 r. zaobserwowano w podregionie opolskim (o 0,9 p. proc.) oraz w powiecie oleskim (o 1,6 p. proc.), w którym wystąpił również największy procentowy wzrost liczby omawianych podmiotów (o 20,2%).

W 2016 r. na obszarach wiejskich działalność gospodarczą prowadziły 103 podmioty o liczbie pracujących 50–249 osób (mniej o 20 niż w 2009 r.) oraz 8 podmiotów o liczbie pracujących powyżej 250 osób (tyle samo co w 2009 r.). Najwięcej z ostatnio wymienionych funkcjonowało na obszarach wiejskich powiatów głubczyckiego i opolskiego.

Według rodzaju działalności prowadzonej przez podmioty zlokalizowane na obszarach wiejskich województwa opolskiego w podziale na sekcje PKD, najwięcej podmiotów w 2016 r. zajmowało się handlem i naprawą pojazdów samochodowych – 22,7% (ogółem w województwie – 24,0%). Ich odsetek w porównaniu z 2009 r. zmalał o 1,7 p. proc. (ogółem o 3,1 p. proc.). Kolejne miejsce pod względem liczebności zajmowały podmioty działające w budownictwie – 18,5% (więcej o 0,3 p. proc. niż w 2009 r.), przetwórstwie przemysłowym – 11,3% (wzrost o 0,7 p. proc.), prowadzące pozostałą działalność usługową – 6,8% (wzrost o 0,8 p. proc.), rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 5,9% (mniej o 3,0 p. proc.), działalność profesjonalną, naukową i techniczną – 5,8% (wzrost o 0,9 p. proc.) oraz transport i gospodarkę magazynową – 5,7% (spadek o 0,6 p. proc.). Udziały pozostałych sekcji nie przekraczały 4,0%.

Wyk. 5. Struktura podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON na obszarach wiejskich województwa opolskiego według sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31 XII)

Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

W przekroju terytorialnym na obszarach wiejskich obu podregionów i wszystkich powiatów przeważały podmioty zajmujące się handlem i naprawą pojazdów samochodowych – wyjątek stanowił powiat krapkowiński, gdzie przeważały podmioty z sekcji budownictwo (20,4%). Na tle województwa duży udział podmiotów prowadzących działalność w zakresie budownictwa odnotowano również w powiatach: strzeleckim (20,9% podmiotów w powiecie), prudnickim (20,1%) oraz kluczborskim (19,4%). Odsetek podmiotów w sekcji przetwórstwo przemysłowe największy był w powiecie oleskim (14,4%). Podmioty zajmujące się rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem dominowały w powiatach: namysłowskim (9,5%), prudnickim (8,7%) i kluczborskim (8,2%). Ponadto na tle województwa dużym udziałem podmiotów prowadzących działalność profesjonalną, naukową i techniczną wyróżniał się powiat opolski (8,2%), a zajmujących się transportem i gospodarką magazynową – powiaty: namysłowski (7,0%) i strzelecki (6,5%).

Wyjaśnienia metodyczne

Prezentowane dane dotyczą podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON i obejmują osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zaklasyfikowane do poszczególnych sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności PKD 2007 według przeważającego rodzaju działalności. PKD 2007 wprowadzona została z dniem 1 I 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 XII 2007 r. (Dz. U. Nr 251, poz. 1885) z późniejszymi zmianami. Krajowy rejestr urzędowy podmiotów gospodarki narodowej, zwany dalej rejestrem REGON, jest rejestrem administracyjnym prowadzonym przez Prezesa GUS.

Rejestr REGON jest na bieżąco aktualizowany na podstawie danych o podmiotach gospodarki narodowej, przekazywanych drogą elektroniczną z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, Krajowego Rejestru Sądowego, Systemu Informacji Oświatowej oraz Centralnego Rejestru Podmiotów Krajowej Ewidencji Podatników, oraz – w przypadku pozostałych podmiotów – na podstawie wniosków zgłaszanych do właściwych urzędów statystycznych. Kompletność i aktualność rejestru uzależniona jest od terminowej realizacji ww. obowiązku. Ponadto od 2011 r. do aktualizacji rejestru wykorzystywane są informacje z Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL) dotyczące zgonów osób fizycznych, które były wpisane do rejestru REGON. Od 2014 r. liczba podmiotów w podziale według sektorów własności i sekcji PKD może wystąpić bez jednostek, dla których informacja o formie własności i rodzaju przeważającej działalności nie występuje w rejestrze REGON.

Prezentowane informacje w zakresie klas wielkości podmiotów uwzględniają przewidywaną liczbę pracujących w momencie rejestracji działalności gospodarczej i obejmują podmioty o liczbie pracujących:

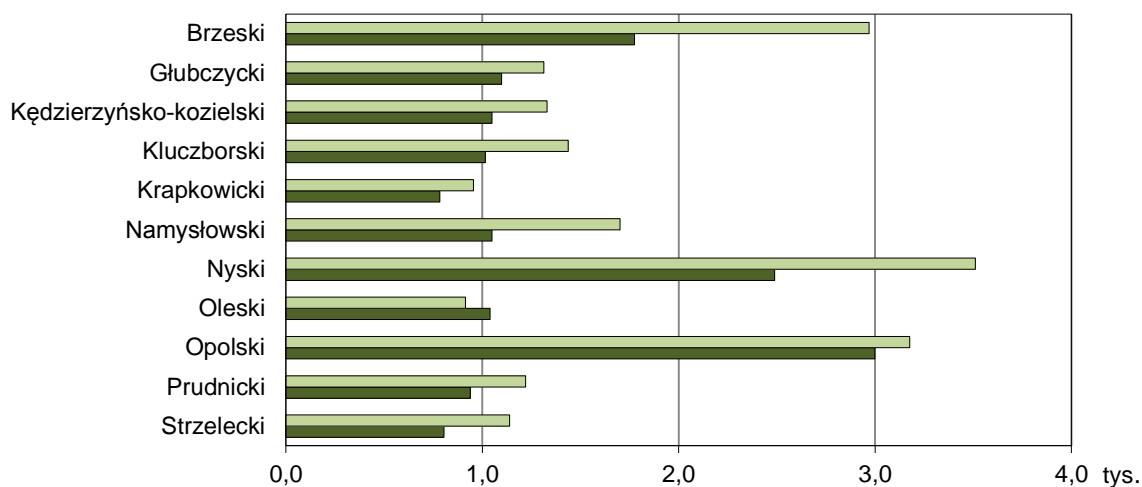
- do 9 osób,
- od 10 do 49 osób,
- 50 do 249 osób
- 250 osób i więcej.

Bezrobocie rejestrowane

Bezrobocie jest pojęciem ściśle związanym z zagadnieniem pracy, a w szczególności z rynkiem pracy i oznacza stan nierównowagi pomiędzy popytem na pracę a podażą pracy. Zjawisko bezrobocia to nadwyżka podaży pracy reprezentowanej przez osoby jej poszukujące nad popytem na pracę, zgłaszanym przez pracodawców poszukujących pracowników.

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi na terenie województwa opolskiego w poszczególnych latach ostatniej dekady ulegała znacznym wahaniom. Od 2014 r. notuje się systematyczny spadek zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na obszarach wiejskich, a ich liczba na koniec 2016 r. wyniosła 15,0 tys. osób i była o 23,5% niższa niż w 2007 r. (w miastach – o 26,6%). Spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych w omawianym okresie zanotowano we wszystkich powiatach z wyjątkiem powiatu oleskiego. Największy spadek wystąpił w powiecie brzeskim, a następnie w namysłowskim.

Wyk. 6. Bezrobotni zamieszkałi na wsi według powiatów Stan w dniu 31 XII

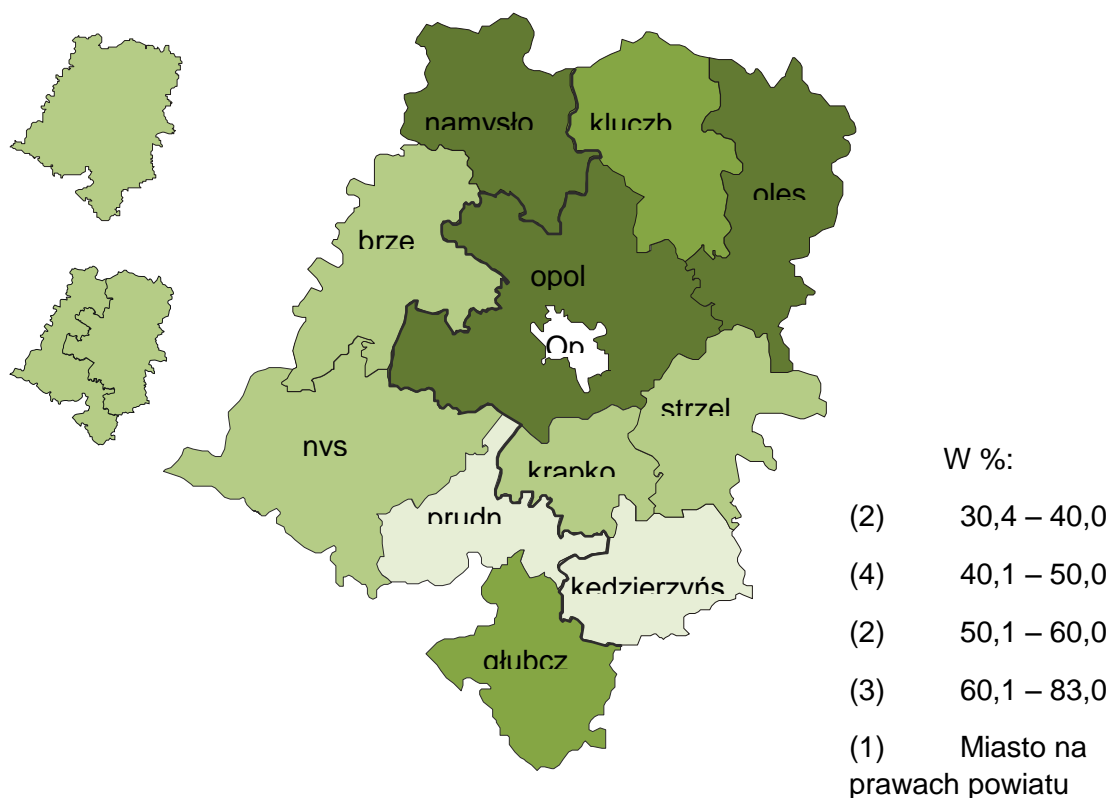

Pomimo obserwowanego w ostatnich latach spadku liczby zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi utrzymał się ich wysoki udział wśród wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych

w województwie opolskim. Na koniec 2016 r. bezrobotni zamieszkałi na wsi stanowili 46,4% (w 2007 r. – 45,4%) ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych w województwie. W 5 powiatach udział bezrobotnych mieszkających na wsi ukształtował się powyżej 50,0%. Najwyższy wskaźnik notowano w powiecie opolskim (83,0%), a najniższy w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim (30,4%).

Mapa 6. Udział zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi w % ogółem zarejestrowanych bezrobotnych w 2016 r.

Stan w dniu 31 XII

Najczęstszą formą pomocy osobom, które utraciły pracę jest zasiłek dla bezrobotnych. Spośród ogólnej liczby bezrobotnych na obszarach wiejskich w 2016 r. bez prawa do zasiłku pozostawało 13,2 tys. osób (87,9%). W miastach odsetek ten ukształtował się na podobnym poziomie i wyniósł 87,3%. Tak wysoki udział bezrobotnych bez prawa do zasiłku świadczy o wieloletnim charakterze bezrobocia zarówno na wsi, jak i w miastach.

Wśród zarejestrowanych bezrobotnych w 2016 r. na terenach wiejskich ponad połowę (56,5%) stanowiły kobiety. W relacji do 2007 r. ich udział spadł o 4,8 p. proc. (w miastach o 4,9 p. proc.).

Najczęściej bo prawie co 4 osoba bezrobotna na wsi w 2016 r. była w grupie wieku 25–34 lata. W 2016 r. w porównaniu z 2007 r. zanotowano spadki udziału bezrobotnych w wieku do 24 lat, 35–44 lata oraz 45–54 lata. Wzrósł natomiast udział bezrobotnych w wieku 25–34 lata oraz 55 lat i więcej.

Wyk. 7. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi według wieku

Stan w dniu 31 XII

Wiek:

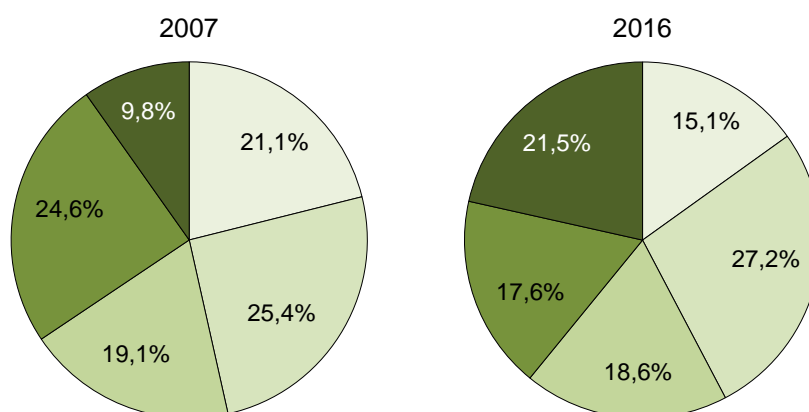
24 lata i mniej

25 – 34

35 – 44

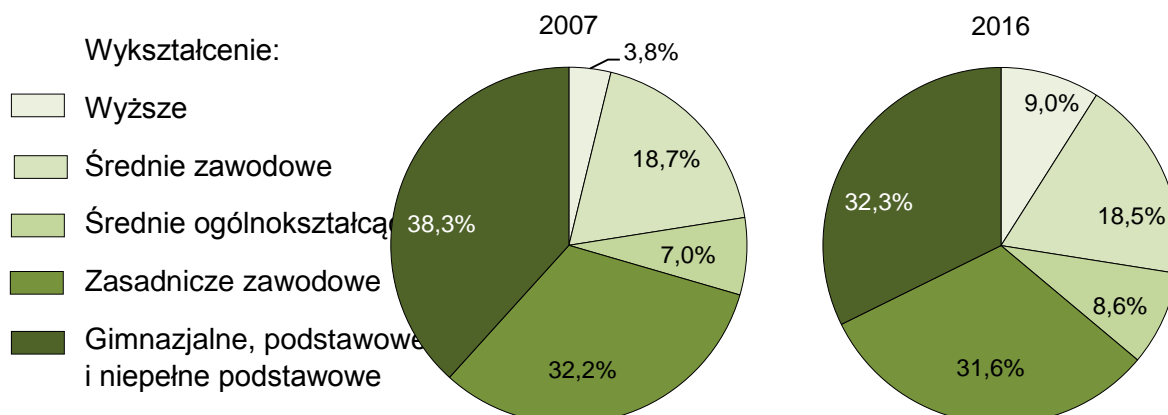
45 – 54

55 lat i więcej

Większość bezrobotnych rejestrujących się w powiatowych urzędach pracy to osoby z najniższym wykształceniem, tj. gimnazjalnym i niższym oraz zasadniczym zawodowym. Ich łączny udział w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł 63,9% i w porównaniu z 2007 r. zmniejszył się przy jednoczesnym wzroście udziału osób z wykształceniem wyższym i średnim.

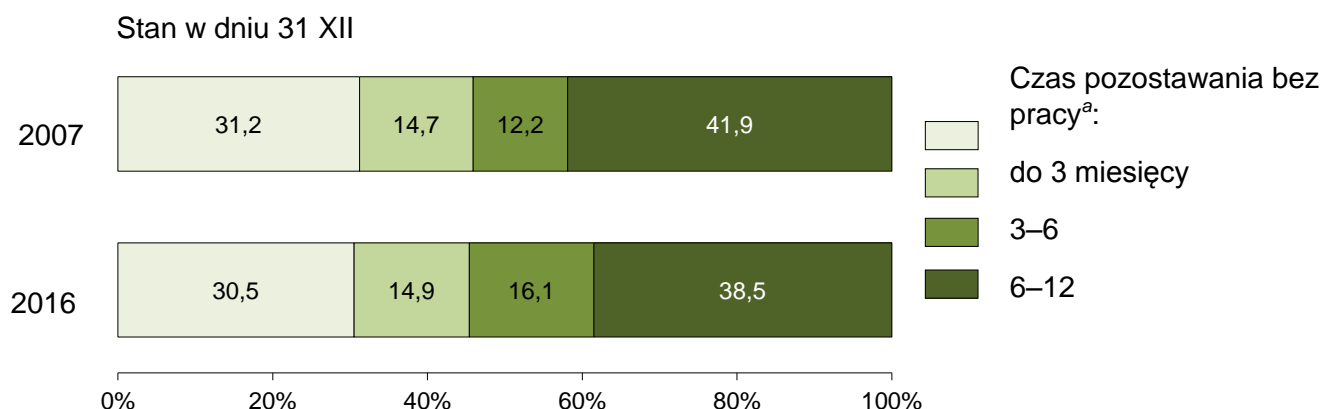
Wyk. 8. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi według poziomu wykształcenia Stan w dniu 31 XII

Łącznie z wykształceniem policealnym.

Wyniki analizy struktury bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy wskazują, że na obszarach wiejskich co 3 bezrobotny pozostawał bez pracy powyżej 12 miesięcy. Należy jednak zwrócić uwagę, że ich udział w stosunku do 2007 r. zmniejszył się o 3,4 p. proc. Najliczniejszą grupę osób bez pracy powyżej 12 miesięcy stanowiły osoby w wieku 55 lat i więcej (28,5%). Rozpatrując poziom wykształcenia wśród zarejestrowanych bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy zdecydowanie dominowały osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym oraz zasadniczym zawodowym (71,1%).

Wyk. 9. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych według czasu pozostawania bez pracy

Od momentu rejestracji w urzędzie pracy, przedziały zostały domknięte prawostronnie, np. w przedziale 3–6 uwzględniono osoby, które pozostawały bez pracy 3 miesiące i 1 dzień do 6 pełnych miesięcy włącznie.

Największe trudności ze znalezieniem pracy na obszarach wiejskich miały osoby z najkrótszym stażem pracy (co najwyżej 5-letnim), które na koniec 2016 r. stanowiły 42,8% bezrobotnych. W niekorzystnej sytuacji na rynku pracy znajdowały się również osoby bez stażu pracy (11,4%).

1.2. 4 Dochody i ubóstwo mieszkańców OW (dane w odniesieniu do średniej wojewódzkiej) informacja o strukturze wynagrodzeń

PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYNAGRODZENIA BRUTTO OGÓŁEM W LATACH 2007-2016 (Dane GUS)

Nazwa	Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto ogółem									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
OPOLSKIE	2 607,45	2873,22	2987,87	3137,29	3249,58	3358,42	3473,40	3632,84	3793,28	3927,04
Powiat brzeski	2 444,73	2618,35	2687,60	2795,69	2962,78	3067,56	3198,10	3400,47	3546,88	3642,69
Powiat głubczycki	2 363,83	2592,27	2750,66	2878,02	3031,11	3111,54	3185,50	3299,08	3354,70	3495,36

Powiat kędzierzyńsko-kozielski	2 923,97	3290,81	3363,79	3518,97	3753,82	3793,84	4010,56	4241,22	4444,99	4627,08
Powiat kluczborski	2 373,00	2634,96	2730,08	2848,38	2994,99	3200,22	3236,92	3381,34	3529,72	3641,66
Powiat krapkowicki	3 186,01	3544,89	3602,56	3798,54	3597,89	3720,00	3881,81	4125,02	4183,01	4270,15
Powiat namysławski	2 380,02	2548,88	2671,86	2833,22	2974,33	3152,42	3278,50	3446,82	3609,87	3724,71
Powiat nyski	2 257,82	2459,65	2612,02	2733,31	2846,85	3012,34	3117,30	3227,41	3337,24	3440,51
Powiat oleski	2 263,00	2511,31	2622,70	2731,82	2868,91	3013,57	3086,82	3178,31	3321,49	3407,23
Powiat opolski	2 430,34	2637,16	2681,01	2872,04	2785,98	2948,63	3022,58	3210,87	3376,90	3549,59
Powiat prudnicki	2 224,60	2448,47	2594,65	2730,02	2958,74	3052,97	3216,69	3265,40	3329,80	3464,23
Powiat strzelecki	2 401,25	2656,52	2839,95	2929,69	3079,75	3221,15	3292,79	3434,30	3575,74	3699,13
Powiat m.Opole	2 876,99	3193,94	3352,46	3541,80	3714,16	3771,22	3872,66	4009,85	4225,15	4378,37
Nazwa	Wynagrodzenie w branżach: Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
OPOLSKIE	2624,42	2974,94	3057,19	3314,63	3675,32	3987,31	4024,71	4231,17	4434,09	4603,93
Powiat brzeski	2735,02	3027,39	3093,90	3307,37	3761,89	4084,66	4172,51	4231,28	4368,55	4641,86
Powiat głubczycki	2809,81	3162,47	3203,91	3263,84	3664,98	3921,87	3962,62	4295,07	4295,03	4320,42
Powiat kędzierzyńsko-kozielski	3177,59	3750,42	3496,65	3648,65	4095,94	4283,26	4660,92	4847,65	5085,16	5072,79
Powiat kluczborski	2325,84	2810,47	2861,42	3145,01	3458,82	4111,65	3737,40	4259,73	4532,53	4725,38
Powiat krapkowicki	1963,60	2217,02	2511,08	2420,29	2451,39	2498,59	2378,74	3138,99	3277,60	3245,30
Powiat namysławski	2396,52	2832,17	3080,11	3145,56	3459,83	3713,95	3770,59	3970,00	3994,76	4474,50
Powiat nyski	2025,45	2301,49	2352,14	2577,96	2921,40	3138,83	3265,83	3205,89	3439,26	3539,62
Powiat oleski	2912,61	3144,13	3085,90	3454,64	3965,37	4757,35	4594,39	4733,92	4978,76	5011,25
Powiat opolski	3157,10	3252,38	3347,43	3642,47	4135,88	4398,12	4479,15	4595,80	5068,62	5228,57
Powiat prudnicki	2620,86	3011,78	3032,48	3387,81	3599,39	3946,21	4203,32	4400,92	4440,34	4555,75
Powiat strzelecki	3316,49	3733,87	4056,14	4966,99	4765,00	5503,26	5388,32	5531,77	6230,61	6009,29
Powiat m.Opole	2714,37	4041,49	4065,48	5551,10	6327,23	6696,56	6444,87	5895,34	5951,42	6674,90
Nazwa	Wynagrodzenie w branżach: Przemysł i budownictwo									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
OPOLSKIE	2622,35	2867,96	2925,02	3069,00	3104,87	3206,58	3323,04	3528,67	3736,04	3915,38
Powiat brzeski	2562,83	2549,37	2521,47	2648,52	2762,48	2853,00	2977,26	3253,92	3491,29	3638,15
Powiat głubczycki	2263,40	2406,29	2539,95	2713,07	2770,97	2806,91	2828,78	2938,53	2988,42	3107,88
Powiat kędzierzyńsko-kozielski	3052,61	3527,98	3566,68	3693,72	4014,09	4000,10	4259,96	4554,15	4800,44	5000,25
Powiat kluczborski	2427,83	2658,88	2755,54	2771,54	2901,95	3052,62	2924,75	3135,16	3358,12	3555,70
Powiat krapkowicki	3480,89	3908,89	3896,65	4175,93	3840,46	3996,28	4147,15	4472,88	4613,70	4711,28
Powiat namysławski	2215,24	2295,90	2392,25	2659,90	2696,65	2867,24	3108,81	3336,99	3548,01	3699,23

Powiat nyski	2036,31	2099,31	2265,06	2341,29	2413,16	2606,97	2673,96	2843,82	2956,59	3050,73
Powiat oleski	2173,60	2404,30	2460,78	2538,19	2691,68	2839,50	2944,79	3047,01	3218,99	3348,92
Powiat opolski	2465,06	2675,33	2674,27	2853,99	2575,06	2704,59	2739,63	2904,11	3060,53	3267,79
Powiat prudnicki	1926,72	2052,07	2193,82	2299,83	2398,96	2566,18	2926,58	2769,77	2886,93	3155,42
Powiat strzelecki	2280,40	2476,74	2707,87	2803,64	2960,53	3095,39	3126,31	3297,73	3439,53	3676,84
Powiat m.Opole	2963,47	3368,02	3435,54	3573,17	3796,79	3864,78	3947,85	4095,54	4469,29	4657,31
Nazwa	Wynagrodzenia w Handlu; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
OPOLSKIE	2307,35	2501,89	2525,05	2581,25	2723,18	2847,15	2931,59	3041,22	3190,56	3320,26
Powiat brzeski	1920,98	2218,19	2044,85	2117,07	2229,08	2370,98	2528,30	2718,88	2825,89	3054,81
Powiat głubczycki	2173,17	2259,22	2068,66	1972,73	2204,82	2320,02	2396,41	2396,40	2505,69	2560,54
Powiat kędzierzyńsko-kozielski	2953,14	3148,39	3451,08	3597,71	3772,71	3872,15	4029,85	4206,42	4385,29	4555,88
Powiat kluczborski	1936,19	2122,45	1796,67	1834,79	1987,43	2114,59	2223,80	2319,97	2359,29	2581,26
Powiat krapkowicki	2575,17	2772,89	2600,68	2528,50	2679,83	2615,28	2843,69	3034,52	2894,88	3037,78
Powiat namysłowski	2175,59	2445,70	2084,24	2021,51	2093,99	2328,98	2390,67	2343,91	2731,70	2584,69
Powiat nyski	1904,81	2095,38	1978,81	2053,94	2150,54	2274,66	2374,95	2477,27	2577,73	2759,52
Powiat oleski	1961,76	2200,47	2197,33	2268,24	2296,51	2318,37	2415,20	2445,06	2528,57	2561,39
Powiat opolski	2055,25	2270,38	2105,74	2358,87	2576,60	2828,92	2900,60	2971,58	3277,80	3537,80
Powiat prudnicki	2146,71	2411,90	1863,72	1849,00	1993,61	2032,79	2160,28	2264,51	2395,58	2616,32
Powiat strzelecki	2122,69	2329,07	2159,58	2229,26	2433,49	2536,14	2526,77	2661,47	2929,23	3013,86
Powiat m.Opole	2408,34	2568,45	2865,51	2870,28	3013,83	3142,66	3185,05	3311,12	3426,38	3574,13
Nazwa	Wynagrodzenia z tytułu Działalności finansowej i ubezpieczeniowej; obsługa rynku nieruchomości oraz pozostałe usługi									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
OPOLSKIE	2797,68	3148,93	3466,55	3653,69	3864,95	3624,79	3752,06	3890,04	4012,36	4119,20
Powiat brzeski	2598,55	2934,57	2925,19	3074,81	3276,35	3404,85	3507,55	3674,33	3757,62	3804,38
Powiat głubczycki	2394,51	2723,30	3556,94	3733,25	3587,07	3324,17	3439,01	3522,53	3592,91	3787,72
Powiat kędzierzyńsko-kozielski	2654,81	3020,58	2947,77	3020,92	3625,16	3531,58	3699,64	3830,14	3955,31	4086,78
Powiat kluczborski	2520,66	2846,08	2942,45	2994,00	3178,07	3554,93	3750,59	3799,17	3909,10	3945,56
Powiat krapkowicki	2703,60	2987,75	3691,67	3827,24	3983,81	3622,09	3765,35	3844,87	3930,07	4014,06
Powiat namysłowski	2619,81	2792,54	3228,71	3332,20	3439,59	3505,02	3551,03	3720,52	3803,96	3881,61
Powiat nyski	2674,86	3039,83	3377,80	3778,58	3288,65	3541,12	3655,71	3753,50	3859,28	3972,84
Powiat oleski	2536,21	2861,64	3075,84	3175,17	3267,48	3485,48	3528,19	3623,00	3721,52	3802,17
Powiat opolski	2585,42	2846,94	3946,52	4503,92	3663,58	3407,04	3527,88	3826,39	3897,43	3926,15

Powiat prudnicki	2503,81	2762,21	3752,53	4009,97	4293,43	3439,23	3568,24	3733,34	3794,20	3833,48
Powiat strzelecki	2613,20	2980,38	2942,36	3002,07	3112,70	3491,73	3623,06	3761,61	3840,03	3923,97
Powiat m.Opole	3256,44	3665,71	4080,50	4414,83	4688,01	3895,03	4029,55	4165,41	4338,10	4477,48

Źródło: GUS

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto **ogółem w województwie** opolskim na przestrzeni ostatniej dekady (lata 2007-2016) wzrosło o 34% z kwoty 2607,45 zł do 3927,04 zł.

Powiatami, w których przeciętne wynagrodzenie **jest wyższe** niż średnia dla całego województwa są (2016 r.): powiat kędzierzyński – kozielski (o 17,8%), powiat m. Opole (o 11,5%) oraz powiat krapkowicki (o 8,7%).

Najniższe wynagrodzenie występuje w powiatach: głubczyckim, nyskim, oleskim i prudnickim - przeciętnie jest niższe o ok. 12% w stosunku do wynagrodzenia ogółem w województwie.

Analizując przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto na Opolszczyźnie **według sektorów ekonomicznych**, wyraźnie najlepsze zarobki osiągane są w sektorze *rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa* – w 2016 r. kwota ta wynosiła 4603,93 zł, czyli była o 17,2% wyższa od przeciętnego wynagrodzenia ogółem. W ramach omawianego sektora zdecydowanie najwyższe wynagrodzenie występuje w powiecie m. Opole, tj. 6674,90 zł (45% wyższe od przeciętnego), natomiast najniższy pułap wynagrodzenia osiąga powiat krapkowicki – 3245,30 zł (42% mniej od przeciętnego).

Najmniej w woj. opolskim zarabia się w sektorze usług obejmującym: handel, naprawę pojazdów samochodowych; transport i gospodarkę magazynową; zakwaterowanie i gastronomię; informację i komunikację.

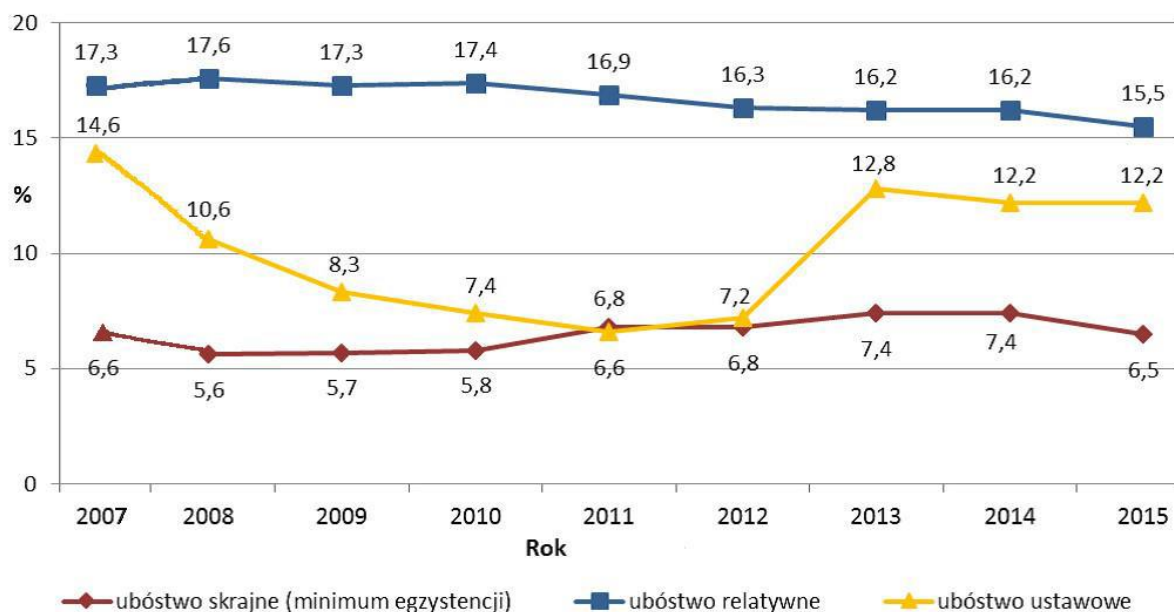
Liczba osób zagrożonych ubóstwem w wartościach bezwzględnych na OW i jako % zagrożonych ubóstwem ogółem w skali kraju i w poszczególnych województwach

Według informacji GUS o ubóstwie ekonomicznym w Polsce, w 2015 r. nieznacznie zmniejszył się zasięg ubóstwa relatywnego, ubóstwo wg ustawowej granicy pozostało na tym samym poziomie, a zasięg ubóstwa skrajnego spadł z 7,4% do 6,5%².

² Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2015 r. (na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych), GUS, Opracowanie sygnałne, Warszawa 2016 r. <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/ubostwo-pomoc-spoeczna/zasięg-ubostwa-ekonomicznego-w-polsce-w-2015-r-,14,3.html?pdf=1> (10.03.2017 r.).

Wykres 1. Zasięg ubóstwa w Polsce w latach 2008–2015

(wg przyjętych w danym roku granic ubóstwa)

Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2015 r. (na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych), GUS, Warszawa 2016, s.1.

W 2015 r. wskaźniki ubóstwa w woj. opolskim wynosiły:

- ubóstwo skrajne (minimum egzystencji) dotyczyło 6,5% osób w gospodarstwach domowych
- tyle samo co średnio w Polsce (9 pozycja w kraju). W porównaniu do 2014 r. zakres ubóstwa skrajnego spadł w województwie opolskim o 1,5 pkt proc.;
- ubóstwo relatywne (50% przeciętnych wydatków) dotknęło 13,7% osób w gospodarstwach domowych (średnio w Polsce 15,5%); woj. opolskie zajęło 6 pozycję w kraju pod względem zasięgu ubóstwa relatywnego, a wartość tego wskaźnika spadła w porównaniu do 2014 r. o 0,3 pkt proc.;
- ustawowa granica ubóstwa (dochody są mniejsze niż wyznaczony próg ustawowy) objęła 10,6% osób w gospodarstwach domowych (w Polsce 12,2%), a mniej niż w woj. opolskim było w województwie śląskim – 7,8%, zachodniopomorskim – 8,1%, mazowieckim (z Warszawą) – 8,3%, dolnośląskim – 9,5% i łódzkim – 10,3%. W porównaniu do 2014 r. zakres ubóstwa „ustawowego” wzrósł o 0,1 pkt proc.

Tabela 1. Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce i woj. opolskim w latach 2007–2015 (% osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej skrajnej granicy ubóstwa)

Wyszczególnienie	Osoby w gospodarstwach domowych żyjących poniżej minimum egzystencji (ubóstwa skrajnego) w Polsce i woj. opolskim (w %)								
	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Zasięg ubóstwa skrajnego w woj. opolskim	4,0	1,8	2,9	3,6	4,6	4,7	6,1	8,0	6,5
Dynamika wskaźnik	1,0	0,5	1,6	1,2	1,3	1,0	1,3	1,3	0,8
Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce (średnia)	6,6	5,6	5,7	5,8	6,8	6,8	7,4	7,4	6,5
% wartości dla Polski	60,6	32,1	50,9	62,1	67,6	69,1	82,4	108,1	100,0
Pozycja woj. opolskiego wśród 16 województw kraju (1 – najniższa, 16 – najwyższa)	1	1	2	1	2	3	6	9	9

Źródło: Ubóstwo w Polsce w 2007 r., 2008 r. i 2009 r. GUS, Warszawa, Ubóstwo w Polsce w 2010 r. (na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych), GUS, Warszawa 2010 r., Ubóstwo w Polsce w 2011 r. (na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych), GUS, Warszawa, 2011 r., Ubóstwo w Polsce w latach 2013-2014, GUS, Warszawa 2014 r. oraz Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2015 r., GUS, Warszawa 2016 r.

W latach 2007 – 2012 zasięg ubóstwa skrajnego w województwie opolskim utrzymywał się na stabilnym, niskim poziomie. W tym okresie woj. opolskie należało do grupy województw o najniższym zakresie tego zjawiska w Polsce, dopiero w latach 2013-2014 zasięg ubóstwa skrajnego wzrósł z 4,7% w 2012 r. do 8,0% w 2014 r.³, ale do 2015 r. obniżył się do 6,5%.

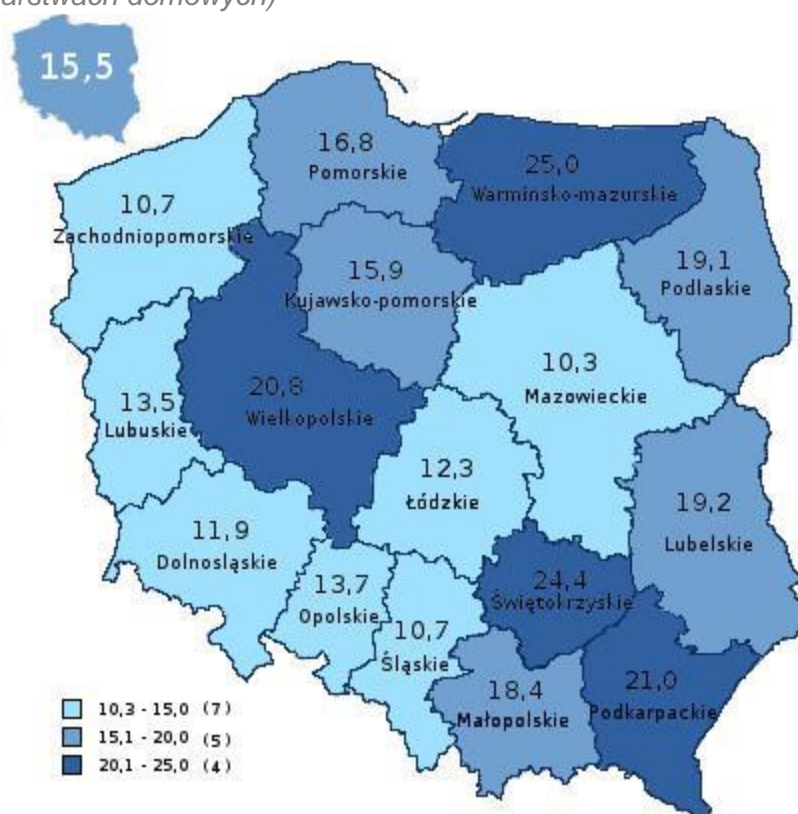
Do czynników najbardziej wpływających na zakres ubóstwa skrajnego zalicza się:

- **niezarobkowe źródła dochodów**, szczególnie osób bezrobotnych (najbardziej zagrożone ubóstwem skrajnym są rodziny utrzymujące się z **innych niż zarobkowe źródła dochodów – 17,9%**, oraz **renciści - 10,7%**, i **rolnicy - 14,7%**);
- wielodzietność – najbardziej zagrożone skrajnym ubóstwem są rodziny wielodzietne z co najmniej czwórką dzieci (18,1%);
- miejsce zamieszkania – mieszkańcy wsi zagrożeni są ubóstwem ponad 3-krotnie częściej (11,3%) niż mieszkańcy miast (3,5%)⁴.

³ Województwo opolskie jest szczególnym regionem, w którym istotnym wpływ na poziom życia mieszkańców mają zagraniczne migracje zarobkowe ludności. W latach 2007-2013 obserwowano „przewagę” przeciętnych wydatków gospodarstw domowych nad przeciętnymi dochodami. Od 2013 r. sytuacja zmieniła się – przeciętne dochody były niższe niż średnie w Polsce.

⁴ Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2015 r..., s. 2-5.

Mapa 1. Wskaźnik ubóstwa relatywnego w Polsce w 2015 r. – wg województw (% osób w gospodarstwach domowych)

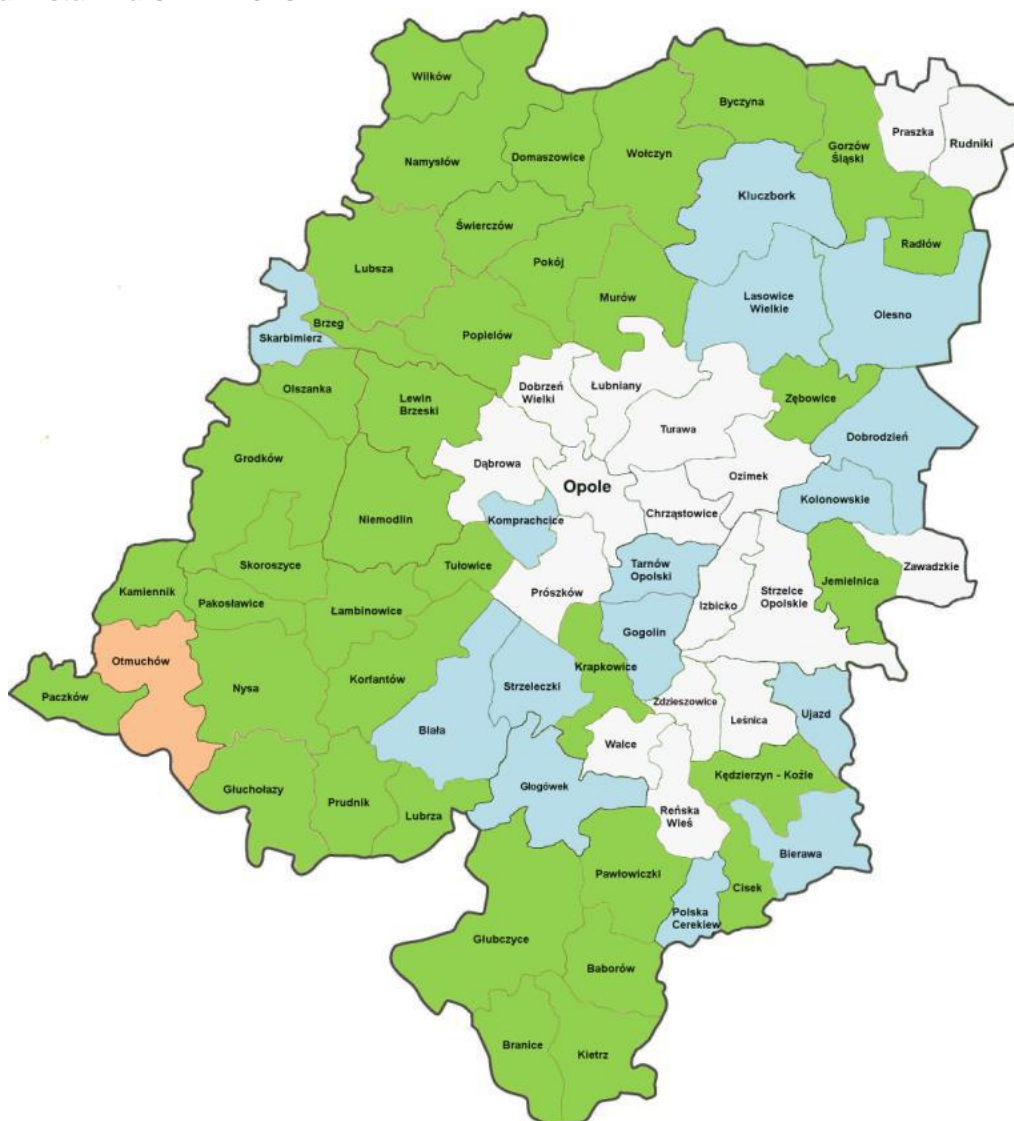

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie aneksu tabelarycznego do opracowania sygnałowego *Ubóstwo ekonomiczne w Polsce w 2015 r. (na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych)*, GUS, Warszawa 2015 r.

Rodzaje występującego ubóstwa, mapa ubóstwa w województwie

Na podstawie obliczeń dokonanych w oparciu o **metodę wzorca rozwoju** opracowano „ranking” gmin – od najmniej do najbardziej zagrożonych ubóstwem w woj. opolskim w 2016 r. Wskaźnik stopnia zagrożenia ubóstwem waha się od najniższej wartości w Otmuchowie (0,495) do najwyższej wartości (1) w Prószkowie.

Mapa 3. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. Opolskim obliczony wg metody wzorca rozwoju – stan na 31.12.2016 r.

Legenda:
Stopień zagrożenia ubóstwem w 2016 r.

wysoki	umiarkowany	niski	bardzo niski
0,000 - 0,500	0,501 - 0,600	0,601 - 0,700	0,701 - 1,000

- 66 -

*Tabela 5. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim
obliczony wg metody wzorca rozwoju – stan na 31.12.2016 r. – układ gminny*

Lp.	Gmina	Wskaźnik miernika rozwoju w 2016 r. (stopień zagrożenia ubóstwem)	Lp.	Gmina	Wskaźnik miernika rozwoju w 2016 r. (stopień zagrożenia ubóstwem)
1.	Prószków	1	37.	Skoroszyce	0,591
2.	Reńska Wieś	0,800	38.	Korfantów	0,591
3.	Strzelce Op.	0,796	39.	Cisek	0,578
4.	Dobrzeń Wlk.	0,777	40.	Pawłowiczki	0,576
5.	Zawadzkie	0,771	41.	Popielów	0,575
6.	Izbicko	0,766	42.	Tułowice	0,575
7.	Ozimek	0,760	43.	Nysa	0,571
8.	Chrzastowice	0,754	44.	Łambinowice	0,568
9.	Opole	0,753	45.	Gorzów Śl.	0,565
10.	Praszka	0,746	46.	Jemielnica	0,565
11.	Leśnica	0,740	47.	Krapkowice	0,563
12.	Zdzieszowice	0,731	48.	Brzeg	0,563
13.	Dąbrowa	0,725	49.	Murów	0,550
14.	Rudniki	0,718	50.	Grodków	0,549
15.	Turawa	0,718	51.	Pakosławice	0,546
16.	Łubniany	0,713	52.	Zębowice	0,545
17.	Walce	0,704	53.	Kietrz	0,545
18.	Strzeleczy	0,681	54.	Wołczyn	0,543
19.	Biała	0,680	55.	Olszanka	0,536
20.	Komprachcice	0,678	56.	Kędzierzyn-Koźle	0,535
21.	Lasowice Wlk.	0,668	57.	Pokój	0,535
22.	Polska Cerekiew	0,667	58.	Lewin Brzeski	0,531
23.	Ujazd	0,666	59.	Byczyna	0,529
24.	Olesno	0,666	60.	Paczków	0,526
25.	Gogolin	0,647	61.	Baborów	0,523
26.	Tarnów Op.	0,647	62.	Świerczów	0,523
27.	Bierawa	0,633	63.	Głubczyce	0,521
28.	Skarbimierz	0,626	64.	Kamiennik	0,513
29.	Głogówek	0,613	65.	Lubrza	0,511
30.	Kolonowskie	0,609	66.	Domaszowice	0,511
31.	Kluczbork	0,601	67.	Wilków	0,506

32.	Dobrodzień	0,601	68.	Niemodlin	0,503
33.	Głucholazy	0,598	69.	Prudnik	0,501
34.	Lubsza	0,598	70.	Branice	0,501
35.	Radłów	0,594	71.	Otmuchów	0,495
36.	Namysłów	0,593			

Stopień zagrożenia ubóstwem

bardzo niski	niski	umiarkowany	wysoki
--------------	-------	-------------	--------

Tabela 6. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim obliczony wg metody wzorca rozwoju – stan na 31.12.2016 r. – układ powiatowy

Lp.	Powiat / Gmina	Wskaźnik	Lp.	Powiat / Gmina	Wskaźnik
BRZEG			OLESNO		
1.	Brzeg	0,563	1.	Dobrodzień	0,601
2.	Skarbimierz	0,626	2.	Gorzów Śl.	0,565
3.	Grodków	0,549	3.	Olesno	0,666
4.	Lewin Brzeski	0,531	4.	Praszka	0,746
5.	Lubsza	0,598	5.	Radłów	0,594
6.	Olszanka	0,536	6.	Rudniki	0,718
GŁUBCZYCE			7.	Zębowice	0,545
1.	Baborów	0,523	OPOLE		
2.	Branice	0,501	1.	Chrzastowice	0,754
3.	Głubczyce	0,521	2.	Dąbrowa	0,725
4.	Kietrz	0,545	3.	Dobrzeń Wlk.	0,777
KĘDZIERZYN - KOŹLE			4.	Komprachcice	0,678
1.	Kędzierzyn-Koźle	0,535	5.	Łubniany	0,713
2.	Bierawa	0,633	6.	Murów	0,550
3.	Cisek	0,578	7.	Niemodlin	0,503
4.	Pawłowiczki	0,576	8.	Ozimek	0,760
5.	Polska Cerekiew	0,667	9.	Popielów	0,575
6.	Reńska Wieś	0,800	10.	Prószków	1
KLUCZBORK			11.	Tarnów Op.	0,647
1.	Byczyna	0,529	12.	Tułowice	0,575
2.	Kluczbork	0,601	13.	Turawa	0,718
3.	Lasowice Wlk.	0,668			
4.	Wolczyn	0,543	1.	OPOLE MIASTO	0,753

KRAPKOWICE			PRUDNIK		
1.	Gogolin	0,647	1.	Biała	0,680
2.	Krapkowice	0,563	2.	Głogówek	0,613
3.	Strzeleczy	0,681	3.	Lubrza	0,511
4.	Walce	0,704	4.	Prudnik	0,501
5.	Zdzieszowice	0,731			
NAMYSŁÓW			STRZELCE OP.		
1.	Domaszowice	0,511	1.	Izbicko	0,766
2.	Namysłów	0,593	2.	Jemielnica	0,565
3.	Pokój	0,535	3.	Kolonowskie	0,609
4.	Świerczów	0,523	4.	Leśnica	0,740
5.	Wilków	0,506	5.	Strzelce Op.	0,796
NYSA			6.	Ujazd	0,666
1.	Głucholazy	0,598	7.	Zawadzkie	0,771
2.	Kamiennik	0,513			
3.	Korfantów	0,591			
4.	Łambinowice	0,568			
5.	Nysa	0,571			
6.	Otmuchów	0,495			
7.	Paczków	0,526			
8.	Pakosławice	0,546			
9.	Skoroszyce	0,591			

Stopień zagrożenia ubóstwem	
bardzo niski	
niski	
umiarkowany	
wysoki	

Metoda wzorca rozwoju pozwoliła ustalić, że wysoki stopień zagrożenia ubóstwem w 2016 r. wystąpił tylko w jednej gminie woj. opolskiego – Otmuchowie (pow. nyski).

Umiarkowany stopień ubóstwa odnotowano w 38 gminach, zlokalizowanych w powiatach:

- nyskim (8 gmin: Głucholazy, Kamiennik, Korfantów, Łambinowice, Nysa, Paczków, Pakosławice i Skoroszyce);
- namysłowskim (wszystkie 5 gmin: Domaszowice, Namysłów, Pokój, Świerczów i Wilków);
- brzeskim (5 gmin: Brzeg, Grodków, Lewin Brzeski, Lubrza i Olszanka);
- głubczyckim (wszystkie 4 gminy: Baborów, Branice, Głubczyce i Kietrz);
- opolskim ziemskim (4 gminy: Murów, Niemodlin, Popielów i Tułowice);
- kędzierzyńsko-kozielskim (3 gminy: Kędzierzyn-Koźle, Cisek i Pawłowiczki);
- oleskim (3 gminy: Gorzów Śl., Radłów i Zębowice);
- kluczborskim (2 gminy: Byczyna i Wołczyn);
- prudnickim (2 gminy: Lubrza i Prudnik);
- krapkowickim (Krapkowice).
- strzeleckim (Jemielnica).

Niski stopień ubóstwa występuje w 15 gminach znajdujących się powiatach:

- opolskim ziemskim (2 gminy: Komprachcice i Tarnów Op.);
- kluczborskim (2 gminy: Kluczbork i Lasowice Wlk.);
- prudnickim (2 gminy: Biała i Głogówek);
- strzeleckim (2 gminy: Kolonowskie i Ujazd);
- krapkowickim (2 gminy: Gogolin i Strzeleczy);
- kędzierzyńsko-kozielskim (2 gminy: Bierawa i Polska Cerekiew);

- oleskim (2 gminy: Dobrodzień i Olesno);
- brzeskim (Skarbimierz).

Natomiast bardzo niski stopień zagrożenia ubóstwem odnotowano w 17 gminach w powiatach:

- opolskim ziemskim (7 gminy: Chrzastowice, Dąbrowa, Dobrzeń Wlk., Łubniany, Ozimek, Prószków i Turawa);
- strzeleckim (4 gminy: Izbicko, Leśnica, Strzelce Op. i Zawadzkie);
- krapkowicki (2 gminy: Walce i Zdzeszowice);
- oleski (2 gminy: Praszka i Rudniki);
- kędzierzyńsko-kozielskim (Reńska Wieś);
- Opole Miasto.

W 2016 r. liczba gmin o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem spadła o 3 gminy (z 4 w 2015 r.), co spowodowało, że wśród gmin woj. opolskiego jedynie gmina Otmuchów zagrożona była tym zjawiskiem w takim stopniu.

W porównaniu do 2015 r. zmniejszyła się też liczba gmin o umiarkowanym stopniu zagrożenia ubóstwem (z 40 w 2015 r. do 38 w 2016 r.), powodując zwiększenie się liczby gmin o niskim lub bardzo niskim stopniu zagrożenia ubóstwem (łącznie do 32 gmin, w 2015 r. było ich 27).

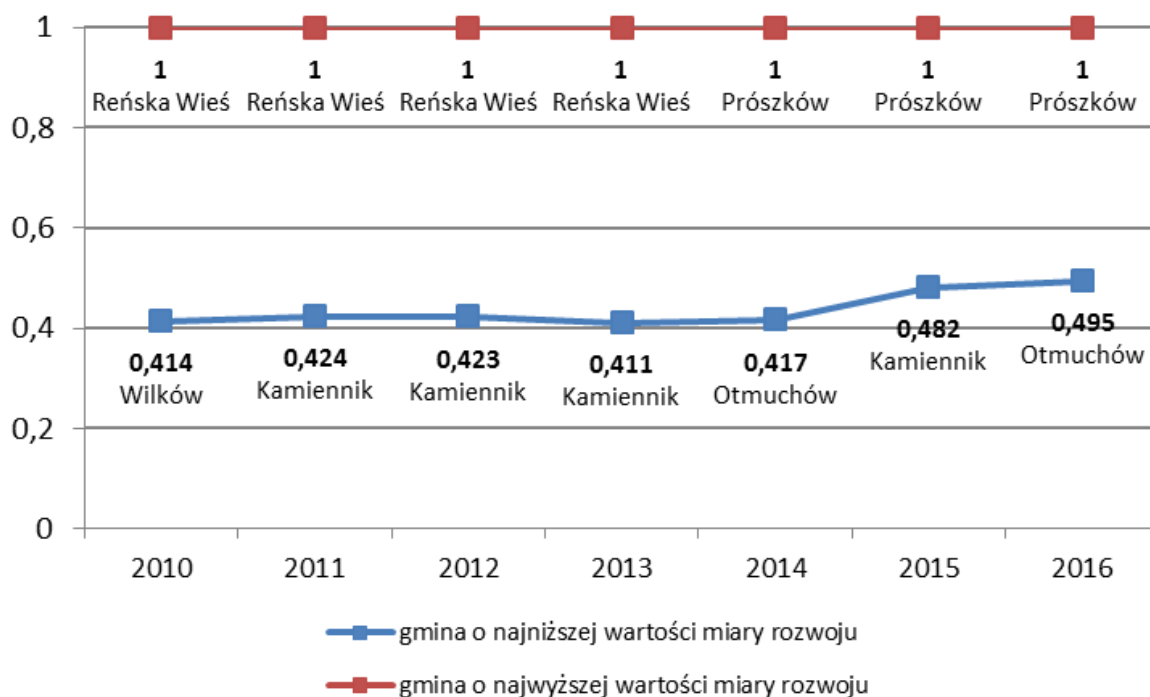
Wprawdzie w 2016 r. w grupie o niskim stopniu zagrożenia ubóstwem było 15 gmin (w 2015 r. – 19), jednak ponad 2-krotnie wzrosła liczba gmin o bardzo niskim stopniu zagrożenia ubóstwem (z 8 w 2015 r. do 17 gmin w 2016 r.).

Powodem tego są przede wszystkim: dalszy, postępujący spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych i stopy bezrobocia (w latach 2013-2016 liczba bezrobotnych w woj. opolskim spadła o ponad 37%, a stopa bezrobocia obniżyła się o 5,3 pkt proc.) oraz świadczeniobiorców ośrodków pomocy społecznej (o ponad 14% od 2013 r.). Wpłynęło to na 4 zmienne, przyjęte do obliczenia stopnia zagrożenia ubóstwem, oraz wyliczony na ich podstawie wskaźnik miernika rozwoju dla poszczególnych gmin.

W 2016 r. najniższa wartość miary rozwoju wyniosła 0,495, tj. była wyższa o 13 pkt niż rok wcześniej (w 2015 r. wyniosła 0,482, a w 2014 r. 0,417).

Od 2013 r. najniższa wartość miary rozwoju wzrosła o 84 pkt (z 0,411 w 2013 r. do 0,495 w 2016 r.), co oznacza, że przy dalszym występowaniu obserwowanych zjawisk (zwłaszcza spadku bezrobocia i zmniejszaniu się liczby klientów pomocy społecznej) brak będzie gmin zagrożonych ubóstwem w stopniu wysokim (do 0,500 wartości miary rozwoju).

Wykres 5. Gminy o najwyższych i najniższych wskaźnikach miary rozwoju w latach 2008-2016

W latach 2008-2016 wartość najniższej miary rozwoju w woj. opolskim jest wyższa niż 0,400, co oznacza, że w tym okresie sytuacja gmin znajdujących się w grupie o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem jest stabilna. A „przesuwanie się” znacznej liczby gmin między wysokim i umiarkowanym stopniem zagrożenia ubóstwem to wynik przede wszystkim poziomu i stopy bezrobocia oraz wsparcia udzielanego świadczeniobiorcom przez ośrodki pomocy społecznej.

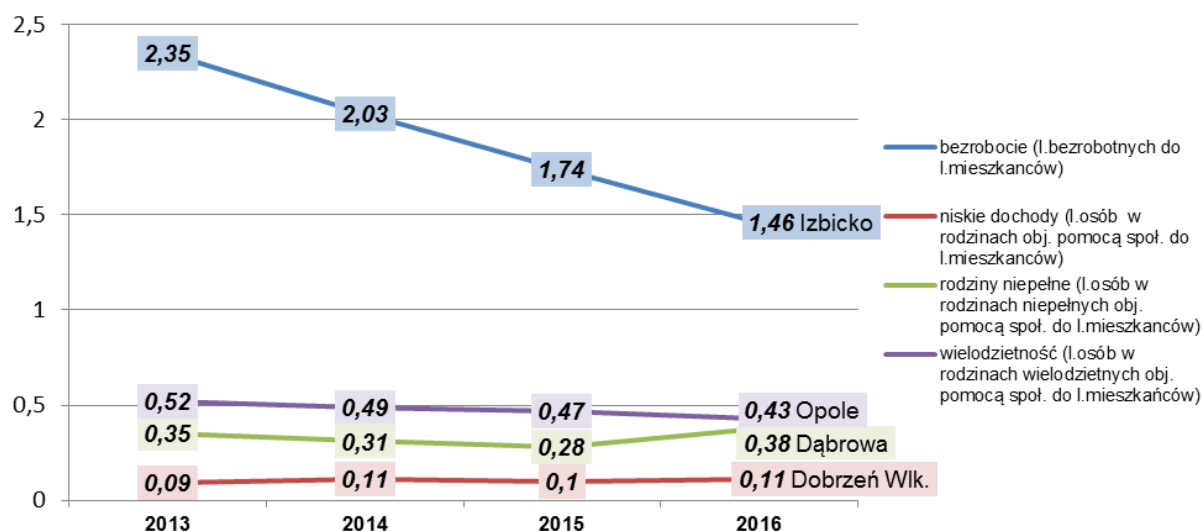
W 2015 r. znaczna liczba gmin osiągnęła wskaźniki przekraczające połowę miernika rozwoju, co spowodowało ich „przesunięcie” do grupy o umiarkowanym zagrożeniu (większość z nich miała wskaźniki nieznacznie przekraczające połowę miernika rozwoju, co było wynikiem głównie zmian na lokalnym rynku pracy, w tym podaży pracy i spadku bezrobocia).

W 2016 r. następuje dalsze polepszenie się sytuacji na rynku pracy. Nadal spada bezrobocie oraz - podobnie jak w ubiegłych latach – zmniejsza się liczba klientów pomocy społecznej. Zjawiska te obserwowane są we wszystkich powiatach woj. opolskiego, co powoduje, że sytuacja gmin w zakresie stopnia zagrożenia ubóstwem poprawia się, tzn. ubywa gmin o wysokim i umiarkowanym stopniu zagrożenia ubóstwem, a zwiększa się w pozostałych grupach zagrożenia ubóstwem (szczególnie w grupie o bardzo niskim stopniu zagrożenia ubóstwem).

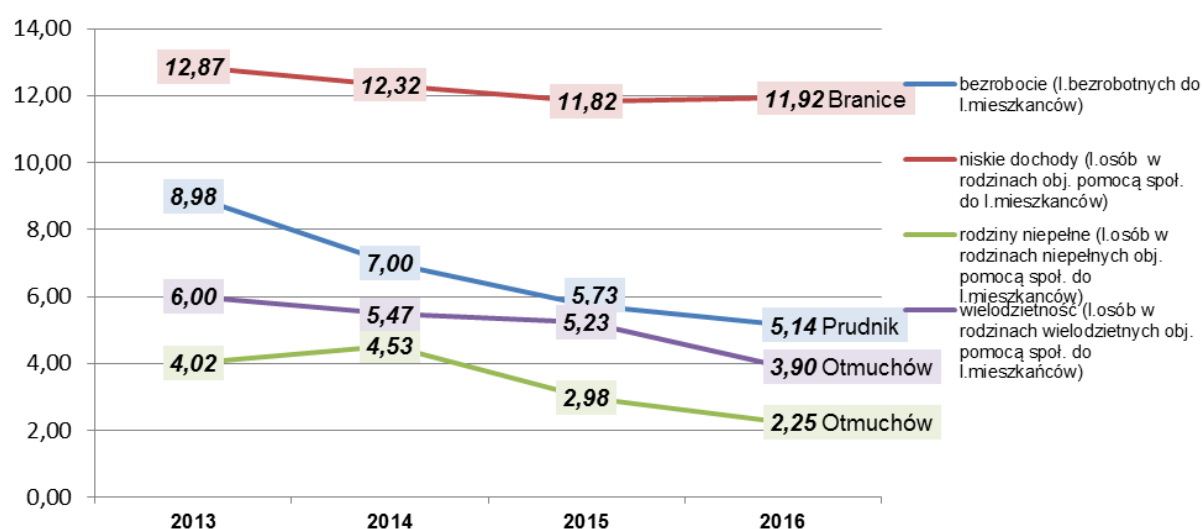
Spadające od 2013 r. najniższe i najwyższe wartości zmiennych, przyjętych do obliczania stopnia zagrożenia ubóstwem, w tym zwłaszcza bezrobocia, dają nadzieję na utrzymanie się większości gmin w grupach zagrożenia ubóstwem innych niż wysoki, tj. powyżej połowy miernika rozwoju, zwłaszcza, że jego najniższy wskaźnik wyniósł w 2016 r. 0,495.

Analiza zmiennych przyjętych do obliczenia stopnia zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim potwierdza spadek niekorzystnych zjawisk - większość ich najniższych i najwyższych wartości spadła, z wyjątkiem: wskaźnika rodzin niepełnych (liczby osób w rodzinach niepełnych objętych pomocą społeczną do liczby mieszkańców), którego najniższa wartość wzrosła z 0,28 w 2015 r. do 0,38 w 2016 r., oraz wskaźnika niskich dochodów (liczby osób w rodzinach objętych pomocą społeczną do liczby mieszkańców), którego najwyższa wartość podniosła się z 11,82 w 2015 r. do 11,92 w 2016 r.

Wykres 6. Najniższe i najwyższe wartości zmiennych przyjętych do obliczenia stopnia zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim w latach 2013-2016

Wartości najwyższe

Istotnym wsparciem dla klientów pomocy społecznej, zwłaszcza rodzin z dziećmi, w tym wielodzietnych, jest uruchomiony 1 kwietnia 2016 r. rządowy program pomocy państwa w wychowaniu dzieci¹⁵ (program 500+). Należy przypuszczać, że środki z tego programu spowodowały poprawę sytuacji życiowej rodzin wychowujących dzieci, w tym korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Jednak trudno jest precyzyjnie określić sytuację życiową klientów pomocy społecznej po wprowadzeniu programu, ponieważ wypłacane z niego świadczenia na dzieci nie są wliczane do dochodu rodziny i nie wpływają na jej prawo do świadczeń z pomocy społecznej (nie ograniczają ich wysokości i nie powodują ich utraty). W związku z tym lepsza sytuacja życiowa rodzin z dziećmi, korzystających z pomocy społecznej, otrzymujących świadczenia z programu 500+, nie znajduje odzwierciedlenia w danych statystycznych, w tym we wskaźnikach służących do obliczenia stopnia zagrożenia ubóstwem. W konsekwencji przyczyny spadku liczby klientów pomocy społecznej w 2016 r. należy bardziej upatrywać w poprawie sytuacji na rynku pracy niż wprowadzenia nowego świadczenia wychowawczego na dziecko.

Główne wnioski możliwie w ujęciu podregionów i powiatów lub gmin

Z przeprowadzonych badań wynika, że:

1) w 2015 r. województwo opolskie – podobnie jak w latach ubiegłych, ma jedno z najniższych wskaźników ubóstwa w Polsce:

- ubóstwo egzystencjalne (skrajne) – 6,5% (druga grupa województw do 9% obejmująca województwa: dolnośląskie, śląskie, zachodniopomorskie, mazowieckie, łódzkie i lubuskie);
- wg relatywnej granicy – 13,7% (w Polsce – 15,5%);
- wg ustawowej granicy – 10,6%, mniej było tylko w woj. mazowieckim – 8,3%, zachodniopomorskim – 8,1%, dolnośląskim – 9,5%, śląskim – 7,8% i łódzkim – 10,3% (w kraju 12,2%);

2) w 2016 r. – w porównaniu do poprzedniego roku - istotnie zmniejszyła się liczba bezrobotnych w woj. opolskim (o 3 784, do 32 419 osób) i stopa bezrobocia (o 1,2 pkt proc. do 9,0%). Spadek tych wskaźników zanotowano we wszystkich powiatach regionu (równie wysokie spadki poziomu i stopy bezrobocia zanotowano w latach 2014-2015);

3) w 2016 r. liczba osób objętych pomocą społeczną w gminach woj. opolskiego wyniosła 35 041 osób i rodzin (3,5% mieszkańców woj. opolskiego), tj. 6,1% mniej niż w 2015 r.;

4) w 2016 r. nastąpiło dalsze zmniejszenie się obszaru województwa o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem. W 2015 r. z 4 gmin zagrożonych tym zjawiskiem, w 2016 r. pozostała tylko jedna gmina – Otmuchów (pow. nyski). Taka sytuacja wystąpiła po raz pierwszy w historii opracowywania tych analiz, tj. od 1999 r.⁵;

5) większość gmin woj. opolskiego (38), podobnie jak w 2015 r. (40), znajduje się w grupie o umiarkowanym stopniu zagrożenia ubóstwem (natomiast w latach 2010-2014 większość gmin w województwie było zagrożonych ubóstwem w stopniu wysokim);

6) w najlepszej sytuacji na tle innych gmin województwa znajdują się Opole Miasto i większość gmin w powiatach: opolskim ziemskim, krapkowickim, strzeleckim i oleskim;

7) w 2016 r. było:

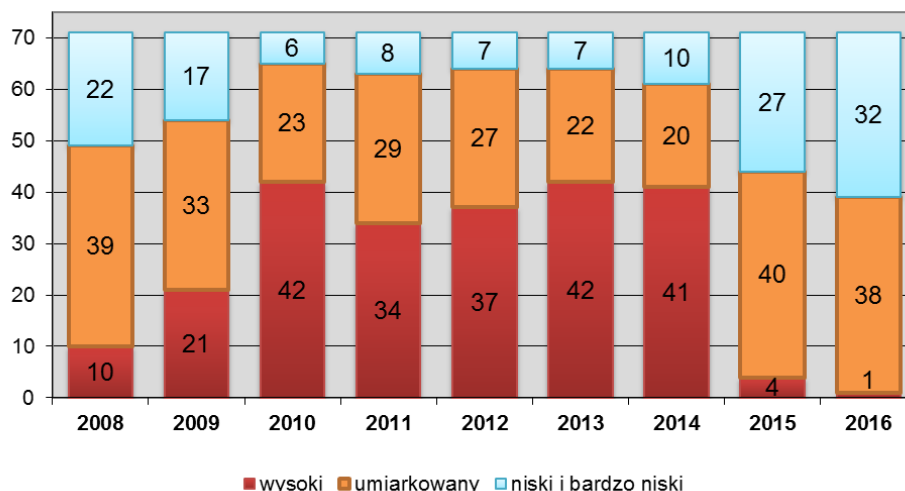
- 17 gmin o bardzo niskim zagrożeniu ubóstwem (24% wszystkich gmin województwa);
- 15 gmin o niskim zagrożeniu ubóstwem (21% wszystkich gmin województwa);
- 38 gmin o umiarkowanym stopniu zagrożenia ubóstwem (54%);
- 1 gmina o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem (1%);

8) w porównaniu do badań przeprowadzonych w 2015 r.:

- nastąpił kolejny wzrost wartości najniższego wskaźnika miary o 3 gminy spadła liczba gmin o wysokim wskaźniku ubóstwa (z 4 do 1 w 2016 r.);
- 2 gminy zmniejszyła się liczba gmin o umiarkowanym stopniu zagrożenia ubóstwem (z 40 w 2015 r. do 38 gmin w 2016 r.);
- spadła o 4 liczba gmin o niskim stopniu zagrożenia ubóstwem (z 19 w 2015 r. do 15 gmin w 2016 r.);
- ponad 2-krotnie wzrosła liczba gmin o bardzo niskim stopniu zagrożenia ubóstwem (z 8 w 2015 r. do 17 w 2016 r.).

⁵ Istotnym elementem tego zjawiska są notowane w 2016 r. wskaźniki bezrobocia, które osiągają wartości porównywalne do tych z początku lat 90-tych XX w., tj. transformacji ustrojowej Polski (np. w grudniu 2016 r. stopa bezrobocia w kraju wyniosła 8,3%, czyli był to najniższy poziom odnotowany w grudniu na rodzimym rynku pracy od 1991 r.).

Wykres 7. Liczba gmin o bardzo niskim i niskim, umiarkowanym i wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem w latach 2008-2016

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu.

9) powodami poprawy sytuacji gmin w zakresie stopnia zagrożenia ubóstwem są przede wszystkim – tak samo jak w ubiegłym roku - dalszy spadek zarejestrowanych bezrobotnych i stopy bezrobocia (w latach 2013-2016 odpowiednio o ponad 37% i 5,3 pkt proc.) oraz spadek klientów ośrodków pomocy społecznej (w 2016 r. o ponad 6%, od 2013 r. o ponad 14%);

10) różnica między najniższą miarą rozwoju (0,495 - Otmuchów) i połową wskaźnika (0,500), określającego wysoki stopień zagrożenia ubóstwem, jest najniższa od wielu lat (5 pkt). Oznacza to poprawę wskaźników większości gmin, co umożliwiło części z nich „przejście” do grup zagrożonych ubóstwem w stopniu niskim lub bardzo niskim. Spowodowało też dalsze zmniejszenie się liczby gmin o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem (o 3 gminy – do jednej). Niemniej, z uwagi na to, że grupa gmin o umiarkowanym stopniu zagrożenia ubóstwem jest nadal największa (a wskaźniki części z ich nieznacznie przekraczają połowę wskaźnika), ich sytuacja może ulec zmianie (głównie ze względu na wahania na lokalnym rynku pracy);

11) średnioroczna wartość pomocy w woj. opolskim przypadająca na beneficjenta pomocy społecznej wyniosła 2 750 zł, tj. wzrosła o 9,6% (w 2015 r. było to 2 508 zł)⁶;

12) średnioroczna wartość pomocy społecznej przypadająca na jednego mieszkańca województwa wynosiła 97 zł (w 2015 r. 94 zł);

13) w porównaniu do 2015 r. sytuacja większości gmin w zakresie stopnia zagrożenia ubóstwem po raz kolejny poprawiła się, szczególnie gmin dotychczas zagrożonych ubóstwem w stopniu wysokim. Wpływ na to miały systematycznie spadające od 2013 r. wskaźniki bezrobocia i innych zmiennych, przyjętych do obliczania stopnia zagrożenia ubóstwem. Należy jednocześnie podkreślić, że od 2008 r. wartość najniższej miary rozwoju w woj. opolskim nie spadła poniżej 0,400, co wskazuje na stabilną sytuację w tym zakresie z tendencją do poprawy;

14) istotną poprawę sytuacji życiowej rodzin z dziećmi, korzystających z pomocy społecznej, stanowi nowe świadczenie wychowawcze wprowadzone ustawą z 11 lutego 2016 r. *o pomocy państwa w wychowaniu dzieci*, jednak z uwagi na to, że nie jest ono wliczane do dochodu uprawniającego do świadczeń z pomocy społecznej, można jedynie powoływać się na bieżące

⁶ Bez kosztu pomocy na usamodzielnienie wychowanków ośrodków wsparcia.

informacje MRPiPS wskazujące, że program może istotnie poprawić sytuację rodzin, w tym „może obniżyć liczbę dzieci zagrożonych ubóstwem relatywnym nawet o połowę”⁷.

Źródło: „Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim” –Wielowymiarowa analiza porównawcza opracowana na podstawie metody wzorca rozwoju. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu Stan na 31 grudnia 2016 r.

1.2.5. Infrastruktura na OW

Sieć wodociągowa.

Informacje ogólne dotyczące % pow. OW objętych siecią kanalizacyjną, wodociągową

Sieć wodociągowa na obszarze województwa opolskiego charakteryzuje się wysokim stopniem zwodociągowania. Na podstawie danych zamieszczonych w tabeli poniżej można stwierdzić, iż przeważająca większość mieszkańców województwa bo aż 96,7% w 2015 r. korzystała z sieci wodociągowej.

Podobna sytuacja zaistniała na obszarach wiejskich, gdzie na rok 2015 r. aż 95% mieszkańców obszarów wiejskich na terenie województwa korzystała z sieci wodociągowej.

Można zauważyć rosnący trend w rozbudowie sieci wodociągowej w województwie, gdyż od 2007 r. ilość mieszkańców korzystająca z kanalizacji wzrosła z 94,5% do 96,7% w 2015 r. Analogicznie do powyższego na obszarach wiejskich od 2007 r. odsetek osób eksploatujących sieci wodociągowe wzrosła z 90,9% do 95% w roku 2015 r. co stanowi wzrost o 5% w przeciągu 8 lat.

Podkreślić należy iż największe nasilenie ludności korzystającej z sieci wodociągowej wynoszące ponad 98% występuje w powiecie Strzeleckim oraz Kędzierzyńsko-Kozielskim. Natomiast najniższy stopień zwodociągowania występuje w Powiatach Nyskim (90,0%), oraz Głubczyckim (92,8%).

Natomiast wykorzystanie sieci wodociągowej we wszystkich powiatach nie spada poniżej 90%.

Olesno - obszar wiejski	100	Zębowice	98,5	Grodków - obszar wiejski	96,4	Lasowice Wielkie	93
Dąbrowa	100	Tarnów Opolski	98,5	Baborów - obszar wiejski	96,4	Powiat głubczycki	92,8
Olszanka	99,9	Tułowice	98,5	Strzeleczy	96,3	Skoroszyce	92,3
Reńska Wieś	99,9	Kietrz - obszar wiejski	98,4	Powiat brzeski	96,2	Głubczyce - obszar wiejski	92
Gogolin - obszar wiejski	99,9	Powiat strzelecki	98,4	Skarbimierz	96	Rudniki	92
Wilków	99,9	Świerczów	98,3	Chrzastowice	95,7	Radłów	91,6

⁷ MRPiPS, *Wpływ programu Rodzina 500 plus na zagrożenie ubóstwem*, s. 2 <http://www.mpips.gov.pl/wsparcie-dla-rodzin-z-dziecmi/rodzina-500-plus/dokumenty-i-opracowania/wplyw-programu-rodzina-500-plus-na-zagrozenie-ubostwem/> (28.03.2017).

Korfantów - obszar wiejski	99,9	Powiat kędzierzyńsko-kozielski	98,2	Turawa	95,7	Powiat kluczborski	91,5
Niemodlin - obszar wiejski	99,9	Krapkowice - obszar wiejski	98,2	Ujazd - obszar wiejski	95,4	Byczyna - obszar wiejski	90,5
Ozimek - obszar wiejski	99,9	Powiat krapkowicki	97,9	Lubsza	95,3	Kamiennik	90,4
Popielów	99,9	Zdzieszowice - obszar wiejski	97,9	Powiat namysłowski	94,8	Kluczbork - obszar wiejski	90
Izbicko	99,9	Walce	97,6	Namysłów - obszar wiejski	94,8	Powiat nyski	90
Jemielnica	99,9	Głogówek - obszar wiejski	97,5	Pakosławice	94,8	Nysa - obszar wiejski	89,5
Leśnica - obszar wiejski	99,9	Lubrza	97,5	Łubniany	94,8	Branice	88
Zawadzkie - obszar wiejski	99,9	Łambinowice	97,4	Polska Cerekiew	94,7	Murów	87,8
Pawłowiczki	99,8	Powiat opolski	97,3	Lewin Brzeski - obszar wiejski	94,6	Dobrodzień - obszar wiejski	86,2
Domaszowice	99,5	Strzelce Opolskie - obszar wiejski	97,3	Cisek	94,5	Pokój	85
Paczków - obszar wiejski	99,5	Otmuchów - obszar wiejski	96,8	Dobrzeń Wielki	93,9	Biała - obszar wiejski	84,6
Bierawa	99,4	Prudnik - obszar wiejski	96,7	Wołczyn - obszar wiejski	93,4	Gorzów Śląski - obszar wiejski	84,4
Komprachcice	99,4	Praszka - obszar wiejski	96,6	Powiat prudnicki	93,3	Głucholazy - obszar wiejski	64,1
Prószków - obszar wiejski	99,4	Kolonowskie - obszar wiejski	96,6	Powiat oleski	93,1		

Tabela jednostek samorządu terytorialnego z % terenu gminy z dostępem do wodociągów.

Sieć wodociągowa na 100 km² w 2016 r.

Na podstawie mapy obrazującej sieć wodociągową na 100 km² w 2016 r. można zauważyć, iż gęstość sieci wodociągowej jest niejednorodna. Największe gęstość sieci wodociągowej występuje w centralnej części w granicach powiatu Opolskiego oraz środkowo-wschodniej w granicach powiatu Strzeleckiego i wynoszą w większości 99 – 137 km na 100km² oraz w niektórych rejonach aż 137 – 180 km na 100km².

Ponadto dosyć gęste natężenie sieci wodociągowej, wynoszącej od 99 – 137 km na 100 km² występuje w części północno-wschodniej, w granicach powiatu Oleskiego, w części

południowo-wschodniej, w granicach powiatu Kędzierzyńsko-Kozielskiego oraz w części południowo-zachodniej na obszarze granicznym w powiecie Nyskim.

Natomiast obszary o najmniejszej gęstości sieci wodociągowej wynoszącej od 23 do 61 km na 100km² znajdują się w części południowej w granicach powiatu Głubczyckiego i Prudnickiego oraz w części wschodniej na granicy powiatów Strzeleckiego i Oleskiego, a także w części powiatu Nyskiego.

Sieć Kanalizacyjna

Łączna ilość mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej na obszarze województwa opolskiego wynosiła ponad 70% w roku 2015 r.

Jednakże na terenach wiejskich odsetek ludności wykorzystującej kanalizację jest znacznie niższy, i wynosił niewiele ponad połowę tj. 51% w roku 2015 r.

Natomiast można zauważyć, iż wykorzystanie sieci kanalizacyjnej zarówno na obszarach miejskich i wiejskich rośnie w stosunku do lat poprzednich w efekcie czego od 2007 r. odsetek mieszkańców wykorzystujących sieć kanalizacji na obszarach wiejskich zwiększyła się z 20,9% do 51% w roku 2017 r.

Najwięcej mieszkańców województwa korzystających z sieci kanalizacyjnej występuje w powiecie Opolskim i wynosi 73,9%. Ponadto mocno skanalizowane obszary występują w powiecie Brzeskim (63,9%) oraz Strzeleckim (65,6%).

Natomiast najslabiej skanalizowany obszar występuje w powiatach prudnickim (15%), Oleskim (24,5%), namysłowskim 27,6%) Nyskim (90,0%), oraz Głubczyckim (92,8%). Równie niska liczba ludności korzystającej z kanalizacji występuje w powiecie głubczyckim (34,5%) i Kuczborskim (32,2%)

Wykorzystanie przez mieszkańców sieci kanalizacyjnej w powiatach województwa opolskiego jest silnie zróżnicowane. W wielu powiatach odsetek ten nie przekracza połowy i wynosi od 15% do 34,5%.

Tułowice	99,7	Zawadzkie - obszar wiejski	67,1	Głubczyce - obszar wiejski	44,6	Niemodlin - obszar wiejski	24,8
Dobrzeń Wielki	97	Kamiennik	66,4	Praszka - obszar wiejski	43,4	Powiat oleski	24,5
Nysa - obszar wiejski	94,6	Powiat strzelecki	65,6	Leśnica - obszar wiejski	40,5	Głogówek - obszar wiejski	22,8
Kolonowskie - obszar wiejski	92,6	Bierawa	65,1	Kluczbork - obszar wiejski	40,3	Wołczyn - obszar wiejski	22
Olszanka	92	Tarnów Opolski	64,4	Branice	38,9	Strzeleczy	15,6
Chrzastowice	88,7	Powiat brzeski	63,9	Prudnik - obszar wiejski	35,8	Cisek	15,3
Prószków - obszar wiejski	86,3	Reńska Wieś	63,6	Skoroszyce	35,6	Powiat prudnicki	15

Turawa	84,1	Strzelce Opolskie - obszar wiejski	63,6	Wilków	35,5	Kietrz - obszar wiejski	13,1
Komprachcice	82,9	Głucholazy - obszar wiejski	63,3	Łambinowice	35,3	Byczyna - obszar wiejski	12,5
Ujazd - obszar wiejski	80,2	Walce	59,6	Powiat głubczycki	34,5	Dobrodzień - obszar wiejski	12,1
Otmuchów - obszar wiejski	78,7	Grodków - obszar wiejski	59,2	Zdzieszowice - obszar wiejski	33,6	Radłów	11,9
Lubsza	77,6	Izbicko	58,8	Murów	32,5	Olesno - obszar wiejski	9,1
Ozimek - obszar wiejski	77,2	Powiat kędzierzyńsko- kozielski	55,8	Powiat kluczborski	32,2	Domaszowice	7
Powiat opolski	73,9	Łubniany	55,6	Namysłów - obszar wiejski	30,9	Pakosławice	2,8
Popielów	73,7	Krapkowice - obszar wiejski	54,1	Lewin Brzeski - obszar wiejski	30,4	Korfantów - obszar wiejski	0,5
Jemielnica	72,3	Rudniki	51,3	Świerczów	29,7	Paczków - obszar wiejski	0
Pawłowiczki	71,7	Powiat nyski	50,7	Gorzów Śląski - obszar wiejski	28,2	Zębowice	0
Gogolin - obszar wiejski	70,6	Polska Cerekiew	49	Baborów - obszar wiejski	27,8	Biała - obszar wiejski	0
Skarbimierz	68,2	Lasowice Wielkie	46,1	Pokój	27,8	Lubrza	0
Dąbrowa	67,7	Powiat krapkowicki	45,8	Powiat namysłowski	27,6		

Tabela jednostek samorządu terytorialnego z % terenu gminy z dostępem do kanalizacji.

Na podstawie mapy obrazującej sieć kanalizacyjną na 100 km² w 2016 r. stwierdzić należy, iż największe zagęszczenie sieci kanalizacyjnej występuje w centralnej części województwa, w granicach powiatu Opolskiego, gdzie istnieje od 150 do 200 km sieci kanalizacyjnej na 100 km².

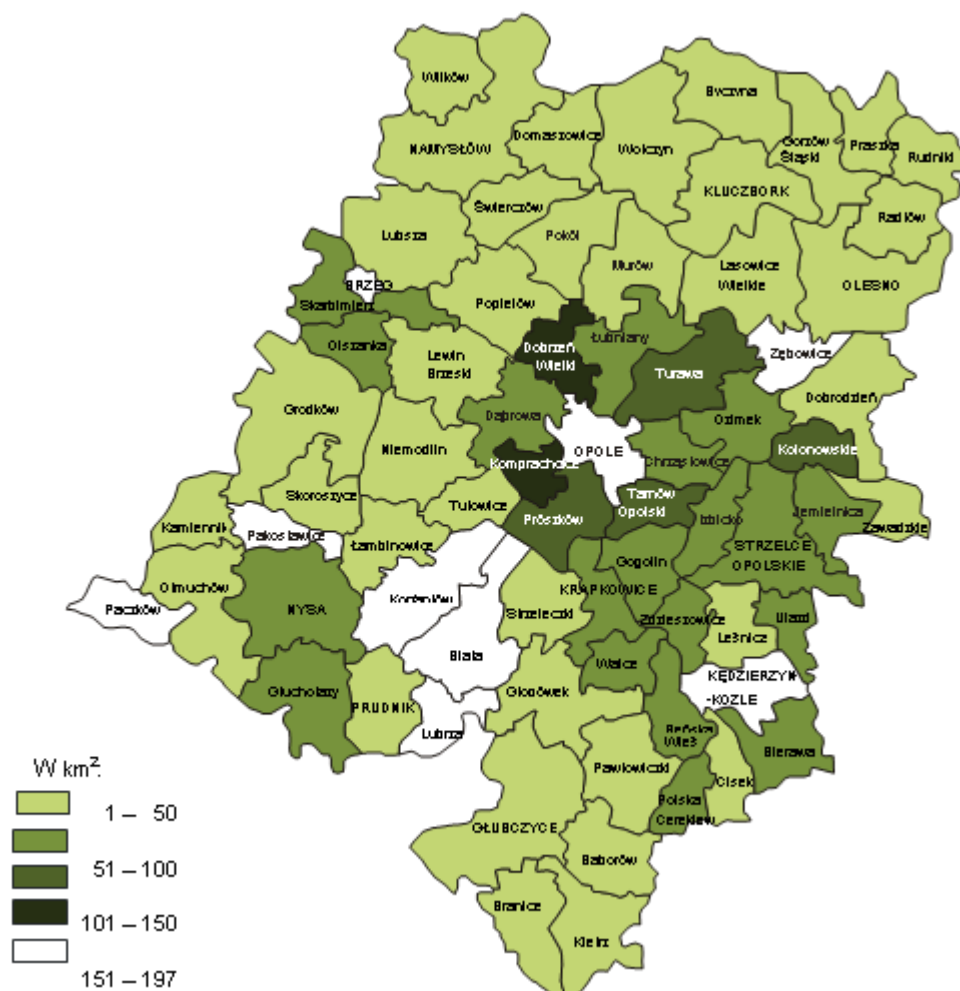
Ponadto występują obszary uzbrojone od 100 do 150 km sieci wodociągowej na 100 km² w części środkowo-wschodniej w granicach powiatu Strzeleckiego, południowo-wschodniej w granicach powiatu Kędzierzyńsko-Kozielskiego, południowej w granicach powiatu krapkowickiego oraz południowo-zachodniej w części powiatu nyskiego a także środkowo zachodniej na obszarze powiatu brzeskiego.

Natomiast obszary o najmniejszym zagęszczeniu sieci kanalizacyjnej wynoszącej od 0 do 50 km na 100 km² charakteryzują się sporym rozproszeniem na obszarze Województwa

Opolskiego. Jednakże największy obszar o najniższym uzbrojeniu terenu w kanalizację zauważyć można w południowej części województwa oraz częściowo na wschodzie obszaru.

Sieć kanalizacyjna na 100 km² w 2016 r.

Stan w dniu 31 XII

Jakość dróg lokalnych i systemy transportu zbiorowego na OW umożliwiające dojazd do najbliższego miasta zarówno liczącego 5-10 tys. mieszkańców, 10-20 tys. mieszkańców i pow. 20 tys. mieszkańców

Sieć gminnych dróg w województwie opolskim tworzyło łącznie 7347,4 km dróg w 2016 roku. W stosunku do 2007 roku, w którym długość gminnej infrastruktury drogowej wynosiła 7262,3 km dostrzec należy, iż przybyło 85,1 km sieci drogowej w 2016 roku.

Region charakteryzujący się najdłuższą siecią dróg gminnych o nawierzchni twardej stanowi powiat opolski, który w 2016 roku posiadał 488,0 km dróg.

Ponadto zbliżoną długość sieci drogowej o nawierzchni twardej w 2016 r. posiadały powiaty kędzierzyńsko-kozielski (303,4 km), oleski (358,6 km) oraz strzelecki (338,7 km).

Obszarem o najmniej rozwiniętej sieci drogowej w gminach o nawierzchni twardej stanowi powiat kluczborski posiadający 119,3 km, a także powiat namysłowski stanowiący 123,3 km dróg.

Natomiast należy zauważyć, iż w powiecie opolskim ilość dróg o nawierzchni twardej zmalały od roku 2007, w którym ww. długość wynosiła 566,6 km do 488,0 km w roku 2016 r.

Tożsama zależność zaistniała również w powiecie brzeskim, kluczborskim gdzie od roku 2007 ilość dróg o nawierzchni twardej zmalała o ok. 40 km w stosunku do 2016 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	o nawierzchni twardej									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]
OPOLSKIE	2861,2	2886,5	2997,5	3102,7	2993,9	3033,3	3020,5	2916,0	2937,5	2965,0
Powiat brzeski	214,4	214,6	189,6	191,3	204,9	211,9	213,7	167,9	173,8	180,2
Powiat głubczycki	173,7	175,8	176,9	210,0	200,6	201,0	201,8	202,5	179,6	182,2
Powiat kędzierzyńsko-kozielski	258,5	258,5	261,6	264,1	281,3	284,0	285,0	302,5	303,4	303,4
Powiat kluczborski	166,2	150,7	159,1	133,5	135,5	91,9	94,4	95,9	119,1	119,3
Powiat krapkowicki	277,0	282,6	285,3	287,4	285,2	293,9	296,4	293,9	307,8	285,9
Powiat namysłowski	115,2	125,9	134,5	139,4	128,6	139,4	123,6	120,3	124,0	123,3
Powiat nyski	253,9	264,9	291,6	378,6	336,5	337,2	338,6	260,7	235,0	241,6
Powiat oleski	259,0	260,2	300,5	298,3	305,7	319,8	324,7	331,3	342,8	358,6
Powiat opolski	566,6	575,7	597,5	595,7	470,4	478,1	468,6	465,2	472,7	488,0
Powiat prudnicki	131,7	131,7	144,2	144,1	144,9	145,2	145,2	145,2	145,2	148,4
Powiat strzelecki	314,0	314,9	325,7	330,3	335,0	335,3	332,0	334,1	337,6	338,7
Powiat m. Opole	131,0	131,0	131,0	130,0	165,3	195,6	196,5	196,5	196,5	195,4

Łączną długość dróg gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej w województwie opolskim stanowiło 2528,6 km w 2016 r. Ponadto od roku 2007 zauważalny jest przyrost dróg o nawierzchni twardej ulepszonej o 400 km do 2016 roku.

Podobnie jak w przypadku dróg o nawierzchni twardej, obszarem najbardziej rozbudowanym pod względem długości dróg o nawierzchni twardej ulepszonej stanowi powiat opolski, w którym istniało 336,3 km dróg w 2016 roku.

Ponadto obszarami o równie rozbudowanych drogach gminnych są powiat oleski (297,7 km), strzelecki (288,0 km), kędzierzyńsko-kozielski (282,9 km) oraz krapkowicki (263,0 km).

Natomiast obszarami charakteryzującymi się najmniejszą ilością dróg gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej jest powiat kluczborski (95,8 km) oraz namysłowski 85,9 km).

Zauważalny jest również niewielki spadek liczby dróg gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej w powiecie kluczborskim z 103,1 km od 2007 roku do 95,8 km w roku 2016 r oraz w powiecie nyskim z 208,7 km w 2007 roku do 202,9 km w 2015 r. (6,8 km).

WYSZCZEGÓLNIENIE	o nawierzchni twardej ulepszonej									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]
OPOLSKIE	2101,3	2142,4	2299,8	2341,9	2353,8	2387,1	2400,7	2429,1	2472,6	2 528,6
Powiat brzeski	126,7	126,9	128,8	130,6	144,2	151,2	153,0	150,2	156,2	162,4
Powiat głubczycki	159,8	161,9	161,4	183,7	184,2	184,5	184,9	185,0	167,5	164,6
Powiat kędzierzyńsko-kozielski	230,6	230,6	243,3	246,4	263,7	266,5	267,5	280,9	283,0	282,9
Powiat kluczborski	103,1	108,9	118,6	107,0	107,4	72,8	75,3	77,5	96,1	95,8

Powiat krapkowicki	226,3	229,7	232,9	234,9	231,1	241,5	243,6	242,3	254,7	263,0
Powiat namysłowski	71,2	77,1	85,6	86,7	79,5	77,0	82,1	82,5	83,2	85,9
Powiat nyski	208,7	218,8	256,6	263,7	220,1	218,6	220,0	220,9	199,0	202,9
Powiat oleski	200,9	206,3	240,0	241,6	253,5	267,3	271,2	280,7	294,3	297,7
Powiat opolski	322,8	330,1	350,0	349,7	328,5	333,9	326,0	331,8	336,8	366,3
Powiat prudnicki	91,0	91,0	108,0	120,3	121,1	121,1	121,1	121,1	121,1	124,3
Powiat strzelecki	237,2	238,1	251,6	255,3	255,8	257,7	260,1	260,4	284,9	288,0
Powiat m. Opole	123,0	123,0	123,0	122,0	164,7	195,0	195,9	195,8	195,8	194,8

Długość dróg gminnych o nawierzchni gruntowej w województwie opolskim stanowiły 1879 km w 2016 roku. Zauważyć można wyraźny spadek dróg gruntowych w gminach między 2007 rokiem (2299,8 km) a 2016 r. o 420,8 km (1853 km).

Największe nasilenie sieci dróg gruntowych występuje w powiecie nyskim, który posiada 682,0 km ww. infrastruktury. Powiat brzeski oraz opolski posiada przybliżoną liczbę dróg stanowiącą 207,0 km i 280,1 km.

Regionami o najmniejszym nasileniu występowania gminnych dróg gruntowych są powiaty Krapkowicki (30,8), Kędzierzyńsko-Kozielski (51,9), Kluczborski (61,7), oraz głubczycki (65km).

Istotnie zauważalny jest spadek nasilenia gminnych dróg gruntowych od 2007 roku na obszarze większości powiatów z wyjątkiem brzeskiego, kędzierzyńsko-kozielskiego oraz nyskiego.

Największa redukcja dróg gruntowych między 2007 a 2015 rokiem wystąpiła w powiecie opolskim z 452,7 do 249,8 km (202,9 km), namysłowskim 251,8 do 113,9 km (137,9 km), oraz kluczborskim 192,1 do 61,5 km (130,6).

Ponadto zauważalny spadek ilości dróg gruntowych wystąpił w powiecie oleskim 228,8 do 159 km, (69,8 km) prudnickim 151,4 do 90,7 km (60,7 km) , oraz w mieście Opolu z 76 do 13,8 km (62,2).

Natomiast największa eskalacja długości dróg gruntowych nastąpił w powiecie nyskim, w którym z 436,1 km w roku 2007 r. przybyło 662,8 km w 2015 r.

Powyższy dodatni trend w latach 2007 a 2015 zauważalny jest w powiecie brzeskim, w którym z 166,5 km dróg gruntowych rozbudowano do 202,3 km (35,8 km) oraz w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim, gdzie z 38,1 km dróg gruntowych w roku 2007 zwiększono je do 51,9 km w 2015 roku (13,8 km).

WYSZCZEGÓLNIENIE	o nawierzchni gruntowej									2016
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	
OPOLSKIE	2 299,8	2144,2	1 753,4	2633,2	2654,7	2665,3	1908,0	2348,5	1879,0	1 853,8
Powiat brzeski	166,5	166,5	145,4	144,5	142,6	142,8	142,3	202,5	202,3	207,0
Powiat głubczycki	67,2	67,2	63,5	611,3	611,0	517,5	511,6	498,4	65,0	65,0
Powiat kędzierzyńsko-kozielski	38,1	38,1	47,5	49,4	53,9	51,2	57,4	54,8	51,9	51,9
Powiat kluczborski	192,1	155,5	147,7	113,8	114,8	60,5	61,2	61,3	61,5	61,7
Powiat krapkowicki	82,2	82,3	71,9	71,6	68,8	69,3	67,0	63,7	61,6	30,8
Powiat namysłowski	251,8	159,7	158,9	148,2	149,8	316,1	114,3	114,6	113,9	106,9

Powiat nyski	436,1	425,7	161,4	599,9	812,2	824,2	293,4	697,1	662,8	682,0
Powiat oleski	228,8	212,1	179,3	174,8	174,9	163,3	163,2	160,3	159,0	117,7
Powiat opolski	452,7	449,3	399,7	393,5	271,4	269,0	251,6	251,5	249,8	280,1
Powiat prudnicki	151,4	151,4	144,9	98,1	90,7	90,7	90,7	90,7	90,7	90,7
Powiat strzelecki	156,9	160,4	157,2	151,1	151,7	146,9	141,5	139,8	146,7	146,2
Powiat m. Opole	76,0	76,0	76,0	77,0	12,9	13,8	13,8	13,8	13,8	13,8

Dane: GUS

Linie komunikacji miejskiej na terenach wiejskich w województwie opolskim stanowiły łącznie 241 km długości w roku 2016.

Zauważalny jest niewielki wzrost linii komunikacji miejskiej na terenach wiejskich od 2012 roku z 216 km do 241 km (25 km) w 2016 roku.

Ponadto największa intensywność w rozwoju komunikacji miejskiej na obszarze wiejskim nastąpiła między 2012 a 2013 rokiem, gdzie z 216 km rozwinęto sieć do 228 km (12 km) oraz między 2014 z 2015 rokiem, gdzie z 229 km przybyło 11 km i osiągnięto łączną długość 241 km w 2015 roku.

Nieliczną zmianę odnotowano między 2013 a 2014 rokiem, gdzie łączna długość linii komunikacji na wsi powiększyła się o 1 km z 228 do 229 km.

Natomiast zauważyć należy istotny brak rozwoju nowych połączeń komunikacyjnych między 2015 a 2016 r., gdzie od 2015 r. długość linii pozostaje taka sama i wynosi 241 km

Zatem można stwierdzić, iż rozwój linii komunikacji miejskiej na obszarach wiejskich od roku 2012 postępował w niewielkim zakresie, w efekcie czego w ostatnich latach (2015 – 2016 r.) nie odnotowano żadnego przyrostu nowych linii komunikacyjnych.

LINIE KOMUNIKACJI MIEJSKIEJ NA WSI					
WYSZCZEGÓLNIENIE	Linie komunikacji miejskiej na wsi				
	2012	2013	2014	2015	2016
	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]
OPOLSKIE	216,0	228,0	229,0	241,0	241,0

Wykorzystanie i dostępność Internetu szerokopasmowego na OW

Dane z poziomu województw NTS2 wskazują, że ilość gospodarstw domowych z dostępem do szerokopasmowego internetu na Opolszczyźnie rośnie szybciej w ostatnich latach w skali kraju.

Tabela dostępności do szerokopasmowego internetu.

Nazwa	Gospodarstwa domowe wyposażone w komputer osobisty z szerokopasmowym dostępem do Internetu						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	-	48,2	52,4	55,4	58,9	60,9	56,1
OPOLSKIE	-	62,2	65,3	65,0	66,4	68,6	70,7

zmiana 2016/2011 POLSKA w pkt. proc.	7,9
zmiana 2016/2011 OPOLSKIE w pkt. proc.	8,5

Stan dostępności energii elektrycznej

Nazwa	odbiorcy					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
POLSKA	4 864 363	4 936 767	5 041 196	5 143 567	5 209 192	-
OPOLSKIE	174 452	176 051	179 496	179 693	181 358	-

Nazwa						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	[MWh]	[MWh]	[MWh]	[MWh]	[MWh]	[MWh]
POLSKA	b.d.	b.d.	14 082 632	14 661 949	14 987 034	-
OPOLSKIE	481 678	498 015	542 423	556 974	561 153	-

W powyższej tabeli przedstawiono odpowiednio ilość odbiorców energii elektrycznej z podziałem na kraj i województwo oraz ilość wykorzystanej energii w [MWh] na których podstawie można określić że obie te wartości z roku na rok regularnie rosną.

Stan infrastruktury mieszkaniowej

ZASOBY MIESZKANIOWE NA OBSZARZE WIEJSKIM W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM W LATACH 2007-2016										
Stan w dniu 31.12										
	Mieszkania									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
OPOLSKIE	336 576	338 353	340 003	343 924	345 352	346 934	348 487	350 215	351 779	353 389
w tym obszar wiejski	141 823	142 736	143 310	144 130	144 795	145 540	146 328	147 147	147 952	148 712

Powiat brzeski	11 509	11 602	11 676	11 887	11 956	12 033	12 135	12 240	12 356	12446
Skarbimierz	2 259	2 297	2 324	2 243	2 264	2 282	2 316	2 355	2 402	2440
Grodków - obszar wiejski	3 085	3 094	3 099	3 294	3 303	3 314	3 340	3 356	3 380	3396
Lewin Brzeski - obszar wiejski	2 199	2 208	2 214	2 219	2 229	2 242	2 252	2 267	2 276	2291
Lubsza	2 569	2 600	2 633	2 758	2 776	2 800	2 825	2 854	2 882	2898
Olszanka	1 397	1 403	1 406	1 373	1 384	1 395	1 402	1 408	1 416	1421
Powiat głubczycki	8 404	8 413	8 419	8 639	8 642	8 649	8 668	8 688	8 701	8 717
Baborów - obszar wiejski	1 093	1 094	1 094	1 130	1 130	1 130	1 131	1 136	1 139	1139
Branice	2 224	2 225	2 226	2 239	2 240	2 241	2 244	2 247	2 251	2254
Głubczyce - obszar wiejski	3 413	3 418	3 422	3 602	3 604	3 609	3 623	3 633	3 638	3649
Kietrz - obszar wiejski	1 674	1 676	1 677	1 668	1 668	1 669	1 670	1 672	1 673	1675
Powiat kędzierzyńsko-kozielski	10 870	10 890	10 912	11 105	11 108	11 145	11 168	11 187	11 235	11 281
Bierawa	2 464	2 471	2 479	2 540	2 543	2 567	2 580	2 594	2 613	2631
Cisek	1 963	1 963	1 965	1 946	1 945	1 946	1 941	1 941	1 945	1947
Pawłowiczki	2 511	2 506	2 510	2 569	2 561	2 560	2 560	2 557	2 561	2562
Polska Cerekiew	1 425	1 425	1 425	1 547	1 546	1 549	1 549	1 550	1 550	1551
Reńska Wieś	2 507	2 525	2 533	2 503	2 513	2 523	2 538	2 545	2 566	2590
Powiat kluczborski	9 915	9 938	9 969	9 714	9 748	9 773	9 823	9 864	9 921	9 962
Byczyna - obszar wiejski	1 826	1 829	1 830	1 936	1 939	1 941	1 943	1 945	1 948	1951
Kluczbork - obszar wiejski	3 690	3 704	3 722	3 611	3 628	3 642	3 674	3 705	3 744	3772
Lasowice Wielkie	2 023	2 027	2 036	1 844	1 855	1 860	1 872	1 878	1 885	1890
Wolczyn - obszar wiejski	2 376	2 378	2 381	2 323	2 326	2 330	2 334	2 336	2 344	2349
Powiat krapkowicki	8 577	8 598	8 617	8 698	8 706	8 724	8 746	8 767	8 792	8 824
Gogolin - obszar wiejski	1 646	1 652	1 658	1 676	1 678	1 680	1 683	1 687	1 695	1705
Krapkowice - obszar wiejski	1 897	1 900	1 906	1 881	1 883	1 891	1 895	1 899	1 902	1910
Strzeleczy	2 313	2 319	2 320	2 355	2 362	2 365	2 372	2 379	2 384	2388
Walce	1 592	1 594	1 600	1 617	1 613	1 614	1 617	1 619	1 625	1629
Zdzieszowice - obszar wiejski	1 129	1 133	1 133	1 169	1 170	1 174	1 179	1 183	1 186	1192
Powiat namysłowski	8 114	8 182	8 209	8 189	8 233	8 282	8 317	8 367	8 417	8 456
Domaszowice	1 127	1 132	1 132	1 131	1 136	1 146	1 148	1 152	1 157	1160
Namysłów - obszar wiejski	2 889	2 923	2 932	2 890	2 915	2 938	2 954	2 979	3 009	3028
Pokój	1 650	1 656	1 663	1 722	1 727	1 734	1 738	1 741	1 746	1751
Świerczów	1 094	1 101	1 104	1 092	1 093	1 098	1 103	1 107	1 108	1115
Wilków	1 354	1 370	1 378	1 354	1 362	1 366	1 374	1 388	1 397	1402

Powiat nyski	19 163	19 241	19 311	19 653	19 729	19 824	19 930	20 039	20 148	20 230
Głucholazy - obszar wiejski	3 199	3 211	3 218	3 257	3 272	3 281	3 294	3 317	3 334	3347
Kamiennik	1 132	1 135	1 136	1 157	1 158	1 159	1 161	1 162	1 163	1164
Korfantów - obszar wiejski	2 142	2 146	2 150	2 229	2 232	2 235	2 241	2 245	2 251	2257
Łambinowice	2 305	2 307	2 316	2 348	2 356	2 363	2 372	2 386	2 396	2406
Nysa - obszar wiejski	3 480	3 506	3 540	3 785	3 816	3 854	3 898	3 926	3 971	3999
Otmuchów - obszar wiejski	2 557	2 565	2 569	2 640	2 642	2 650	2 660	2 668	2 677	2682
Paczków - obszar wiejski	1 485	1 497	1 500	1 386	1 391	1 398	1 403	1 415	1 421	1429
Pakosławice	1 033	1 038	1 041	942	946	951	958	965	968	972
Skoroszyce	1 830	1 836	1 841	1 909	1 916	1 933	1 943	1 955	1 967	1974
Powiat oleski	12 079	12 167	12 198	11 938	11 991	12 037	12 103	12 165	12 225	12 271
Dobrodzień - obszar wiejski	1 753	1 769	1 772	1 742	1 751	1 758	1 772	1 776	1 788	1792
Gorzów Śląski - obszar wiejski	1 405	1 408	1 410	1 309	1 311	1 313	1 317	1 324	1 330	1336
Olesno - obszar wiejski	2 420	2 436	2 443	2 349	2 359	2 366	2 374	2 382	2 394	2405
Praszka - obszar wiejski	1 778	1 799	1 808	1 794	1 806	1 822	1 839	1 866	1 882	1894
Radłów	1 150	1 153	1 158	1 143	1 149	1 154	1 160	1 159	1 159	1160
Rudniki	2 524	2 547	2 550	2 535	2 549	2 557	2 568	2 585	2 593	2605
Zębówice	1 049	1 055	1 057	1 066	1 066	1 067	1 073	1 073	1 079	1079
Powiat opolski	33 136	33 586	33 841	34 022	34 349	34 697	35 001	35 348	35 635	35 941
Chrzastowice	1 817	1 853	1 869	1 929	1 962	1 988	2 014	2 035	2 055	2080
Dąbrowa	2 816	2 851	2 870	2 857	2 896	2 929	2 965	2 997	3 015	3046
Dobrzeń Wielki	4 108	4 201	4 274	4 437	4 515	4 596	4 652	4 721	4 760	4820
Komprachcice	3 012	3 056	3 096	3 220	3 250	3 294	3 326	3 374	3 425	3482
Łubniany	2 765	2 844	2 875	2 897	2 945	2 995	3 038	3 069	3 092	3120
Murów	1 897	1 907	1 912	1 899	1 902	1 903	1 907	1 914	1 918	1919
Niemodlin - obszar wiejski	2 058	2 070	2 075	2 074	2 083	2 101	2 119	2 145	2 164	2177
Ozimek - obszar wiejski	2 966	2 999	3 007	3 016	3 031	3 056	3 078	3 110	3 142	3164
Popielów	2 479	2 493	2 501	2 487	2 499	2 502	2 511	2 520	2 530	2535
Prószków - obszar wiejski	1 960	1 970	1 978	1 952	1 971	1 984	1 996	2 008	2 018	2032
Tarnów Opolski	2 721	2 757	2 770	2 724	2 736	2 751	2 764	2 773	2 796	2813
Tułowice	1 632	1 643	1 648	1 678	1 688	1 695	1 702	1 732	1 741	1746
Turawa	2 905	2 942	2 966	2 852	2 871	2 903	2 929	2 950	2 979	3007
Powiat prudnicki	8 163	8 177	8 190	8 313	8 322	8 337	8 357	8 367	8 380	8 394
Biała - obszar wiejski	2 487	2 490	2 491	2 580	2 582	2 584	2 586	2 585	2 583	2585

Głogówek - obszar wiejski	2 526	2 528	2 531	2 535	2 535	2 534	2 534	2 534	2 535	2536
Lubrza	1 369	1 374	1 381	1 392	1 394	1 399	1 404	1 406	1 409	1414
Prudnik - obszar wiejski	1 781	1 785	1 787	1 806	1 811	1 820	1 833	1 842	1 853	1859
Powiat strzelecki	11893	11942	11968	11972	12011	12039	12080	12 115	12 142	12 190
Izbicko	1 514	1 524	1 527	1 508	1 517	1 520	1 522	1 521	1 524	1533
Jemielnica	2 015	2 023	2 032	2 023	2 033	2 037	2 044	2 050	2 060	2068
Kolonowskie - obszar wiej.	788	790	790	724	726	726	727	730	732	738
Leśnica - obszar wiejski	1 563	1 563	1 563	1 565	1 568	1 569	1 571	1 576	1 579	1582
Strzelce Opolskie - obszar wiejski	3 481	3 499	3 509	3 741	3 749	3 760	3 780	3 795	3 803	3814
Ujazd - obszar wiejski	1 227	1 234	1 238	1 248	1 253	1 259	1 265	1 267	1 269	1276
Zawadzkie - obszar wiejski	1 305	1 309	1 309	1 163	1 165	1 168	1 171	1 176	1 175	1179

Nazwa	Zasoby mieszkaniowe gminne sprzedane ogółem								
	mieszkania								
	2003	2005	2007	2009	2011	2013	2015	2016	
	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	
OPOLSKIE	3 675	1 518	3 050	2 620	2 833	2 379	1 349	-	
OPOLSKIE - WIEŚ	430	168	261	213	275	289	145	-	
Nazwa	Zasoby mieszkaniowe gminne sprzedane ogółem								
	powierzchnia użytkowa mieszkań								
	2003	2005	2007	2009	2011	2013	2015	2016	
	[m2]	[m2]	[m2]	[m2]	[m2]	[m2]	[m2]	[m2]	
OPOLSKIE	183 032	86 440	172 784	144 766	141 663	136 450	74 677	-	
OPOLSKIE - WIEŚ	27 976	11 275	15 946	13 595	14 119	19 335	8 761	-	

Główne wnioski możliwe w ujęciu podregionów i powiatów lub gmin

Infrastruktura w województwie ma tendencję do szybkiego wzrostu jak i ilościowego tak jakościowego. Najtrudniejsza sytuacja panuje w gminach typowo rolniczych oraz na pograniczu i pasmach górskich.

1.2.6. Zasoby środowiska na OW i zagospodarowanie przestrzenne

Powierzchnia obszarów szczególnie cennych przyrodniczo, zalesień

Tab. 1. Formy ochrony przyrody w województwie opolskim.

Lp.	Forma ochrony przyrody	Liczba obszarów i obiektów	Powierzchnia [ha]
1	Parki krajobrazowe	3	61631,0
2	Rezerваты przyrody	36	936,5
3	Obszary chronionego krajobrazu	9	189626,9
4	Użytki ekologiczne	105	709,6
5	Stanowiska dokumentacyjne	3	19,1
6	Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	13	3322,4
7	Pomniki przyrody	626	-

Źródło: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Opolu: <http://opole.rdos.gov.pl/formy-ochrony-przyrody>; Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska: Geoserwis

Tab. 2. Obszary Natura 2000 w województwie opolskim.

Lp.	Obszar Natura 2000	Kod	Powierzchnia w obrębie województwa [ha]	Przedmiot/cel ochrony ⁸
Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków				
1	Zbiornik Nyski	PLB160002	2127,81	10 gatunków ptaków z zał. I DP
2	Grądy Odrzańskie	PLB020002	20906,62	6 gatunków ptaków z zał. I DP
3	Zbiornik Turawski	PLB160004	2124,9	7 gatunków ptaków z zał. I DP
4	Zbiornik Otmuchowski	PLB160003	2027,01	7 gatunków ptaków z zał. I DP
Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk				
1	Bory Niemodlińskie	PLH160005	4541,3	12 typów siedlisk przyrodniczych; 4 gatunki ssaków (3 nietoperzy); 2 gatunki płazów
2	Dolina Małej Panwi	PLH160008	1085,5	9 typów siedlisk przyrodniczych
3	Forty Nyskie	PLH160001	55,4	1 typ siedliska przyrodniczego; 2 gatunki ssaków (nietoperze)
4	Góra św. Anny	PLH160002	5084,3	12 typów siedlisk przyrodniczych
5	Góry Opawskie	PLH160007	5583,3	11 typów siedlisk przyrodniczych; 1 gatunek płaza; 1 gatunek rośli-ny; 2 gatunki ryb; 3 gatunki bezkręgowców; 4 gatunki ssaków
6	Kamień Śląski	PLH160003	832,4	2 typy siedlisk przyrodniczych; 1 gatunek bezkręgowca; 1 gatunek ssaka
7	Przylęk nad Białą Głuchotaską	PLH160016	166,0	3 typy siedlisk przyrodniczych
8	Rozumicki Las	PLH160018	96,6	4 typy siedlisk przyrodniczych
9	Opolska Dolina Nysy Kłodzkiej	PLH160014	1439,6	5 typów siedlisk przyrodniczych
10	Teklusia	PLH160017	316,5	6 typów siedlisk przyrodniczych; 1 gatunek ssaka (bóbr)
11	Łąki w okolicach Chrzastowic	PLH160010	795,0	3 gatunki bezkręgowców
12	Łąki w okolicach Kluczborka nad Stobrawą	PLH160013	356,6	3 gatunki bezkręgowców
13	Łęg Zdieszowicki	PLH160011	619,9	4 typy siedlisk przyrodniczych; 2 gatunki płazów; 1 gatunek bezkręgowca
14	Żywocickie Łęgi	PLH160019	101,7	2 typy siedlisk przyrodniczych
15	Ostoja Sławniowicko-Burgrabicka	PLH160004	771,6	2 typy siedlisk przyrodniczych; 1 gatunek płaza; 2 gatunki ssaków (nietoperze)

Lp.	Obszar Natura 2000	Kod	Powierzchnia w obrębie województwa [ha]	Przedmiot/cel ochrony ⁸
16	Lasy Barucickie	PLH160009	4380,8	7 typów siedlisk przyrodniczych; 3 gatunki bezkręgowców
17	Łąki w okolicach Karłowic nad Stobrawą	PLH160012	933,5	3 gatunki bezkręgowców
18	Szumirad	PLH160020	99,1	6 typów siedlisk przyrodniczych
19	Łęgi koło Chałupek	PLH020104	3,0*	3 typy siedlisk przyrodniczych
20	Załęczański Łuk Warty	PLH100007	0,4*	8 typów siedlisk przyrodniczych; 1 gatunek rośliny; 6 gatunków ryb; 1 gatunek płaza; 3 gatunki ssaków; 1 gatunek bezkręgowca
21	Grądy w Dolinie Odry	PLH100007	5,2*	13 typów siedlisk przyrodniczych; 6 gatunków ryb; 2 gatunki płazów; 4 gatunki ssaków; 4 gatunki bezkręgowców

¹ Wg Planów zadań ochronnych; Specjalne Formularze Danych obszarów Natura 2000

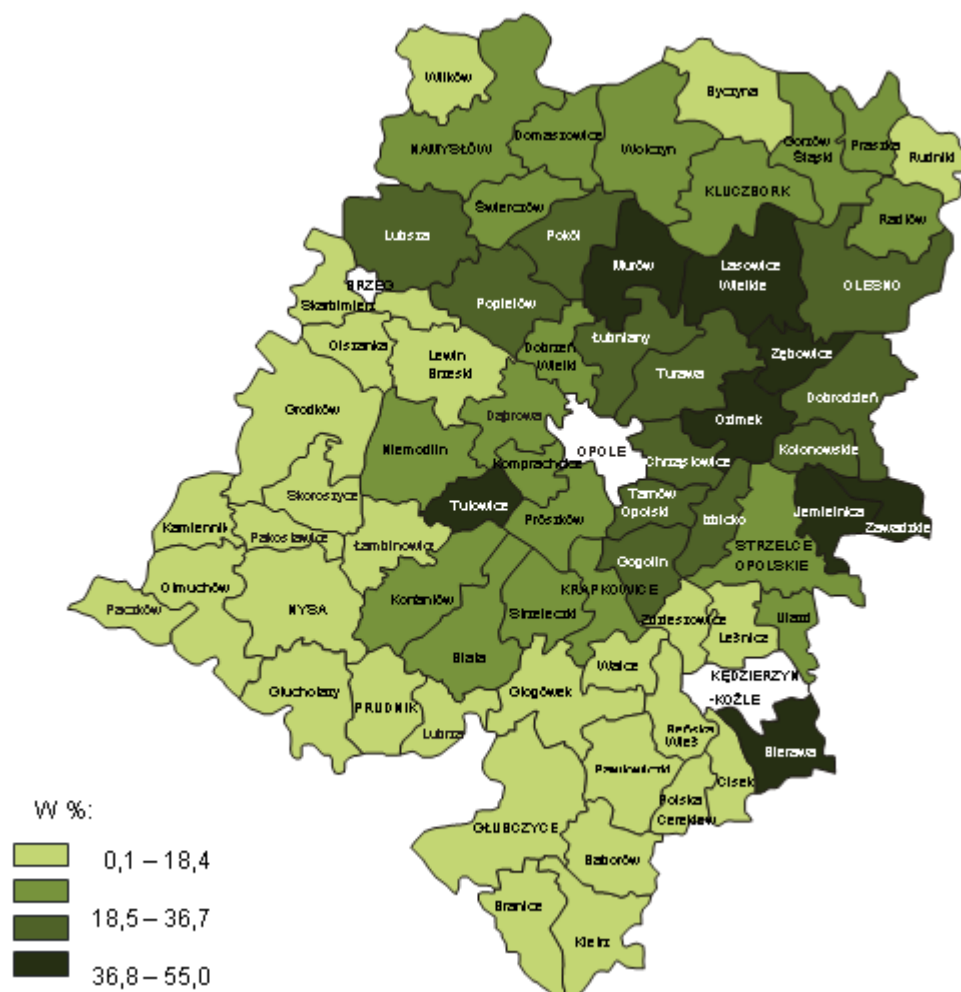
Powierzchnia terenów przyrodniczych podlegająca ochronie prawnej na obszarze województwa opolskiego wynosiła, wg stanu na dzień 31.12.2015 r., **273 236,4 ha**, co stanowi ok. **27,2%** powierzchni województwa (3 parki krajobrazowe, 9 obszarów chronionego krajobrazu, 4 ostoje Natura 2000 i 21 obszarów o znaczeniu wspólnotowym, 36 rezerwatów przyrody, 13 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, 9 stanowisk dokumentacyjnych i 100 użytków ekologicznych).

Na obszarach wiejskich ochroną prawną (z uwagi na walory przyrodniczo-krajobrazowe) objętych jest 144 668,7 ha (2015 r.), co stanowi **17,7%** ogółu powierzchni obszarów wiejskich.

W ujęciu terytorialnym największy udział obszarów cennych przyrodniczo na obszarach wiejskich występuje na obszarze gmin: **Lasowice Wielkie – 91,0%**, **Zębowice – 81,5%**, z kolei najmniejszy na obszarze gmin: **Skarbimierz – 0,0%**, **Radłów – 0,04%**.

Lesistość na obszarach wiejskich w 2016 r.

Stan w dniu 31 XII

Źródło: Dane GUS

Nazwa	lesistość %	Nazwa	lesistość %	Nazwa	lesistość %	Nazwa	lesistość %
Murów	73,3	Chrzastowice	41,3	Kluczbork	19,1	Nysa	9,4
Kolonowskie	71,1	Izbicko	37,8	Komprachcice	19,1	Walce	7,3
Tułowice	69,2	Strzelczki	35,8	Głucholazy	18,1	Otmuchów	6,1
Zębowice	61,3	Radłów	34,6	Łambinowice	17,5	Olszanka	5,8
Zawadzkie	60,9	Gogolin	33,9	Biała	17,5	Pawłowiczki	5,1
Jemielnica	59,2	Prószków	32,9	Kamiennik	16,8	Polska Cerekiew	4,7
Bierawa	58,8	Dobrzeń Wielki	31	Krapkowice	16,7	Skoroszyce	4,2
Lasowice Wielkie	58,6	Strzelce Opolskie	29,9	Leśnica	14,9	Skarbimierz	4
Ozimek	58,1	Domaszowice	29,4	Opole	14,6	Głogówek	3,5
Turawa	50,5	Świerczów	28	Grodków	14,4	Baborów	3,1
Pokój	48,7	Wolczyn	27,6	Zdzieszowice	14,1	Wilków	2,8
Łubniany	47,7	Niemodlin	27,5	Pakosławice	13,6	Kietrz	2,5
Dobrodzień	47,3	Praszka	26,6	Prudnik	13,4	Branice	1,6

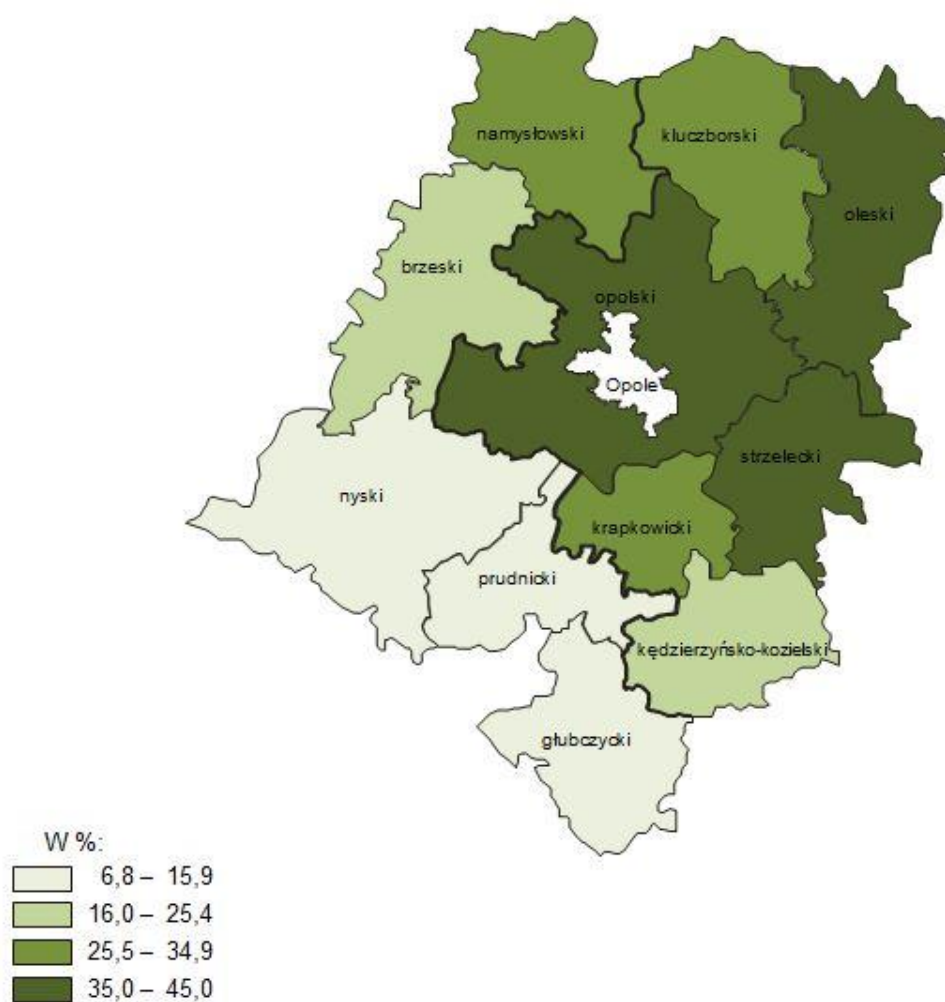
Popielów	47	Namysłów	26,1	Byczyna	12,5	Paczków	1,5
Lubsza	46,2	Ujazd	23	Głubczyce	11,6	Cisek	0,8
Kędzierzyn-Koźle	45	Korfantów	22,8	Lewin Brzeski	10	Brzeg	0,1
Tarnów Opolski	42,9	Dąbrowa	22,6	Lubrza	9,6		
Olesno	42,1	Gorzów Śląski	22,1	Reńska Wieś	9,4		

Źródło: Dane GUS

Największa lesistość w gminach województwa opolskiego występuje w Gminie Murów (73%) i w Gminie Kolonowskie (71,1%). Najmniejsze zalesienie w województwie opolskim jest w Gminie Brzeg (0,1%) oraz Gminie Głogówek (3,5%).

LESISTOŚĆ W POWIATACH W 2016 R.

Stan w dniu 31 XII

Źródło: Dane GUS

Nazwa	lesistość w %
	2016 [%]

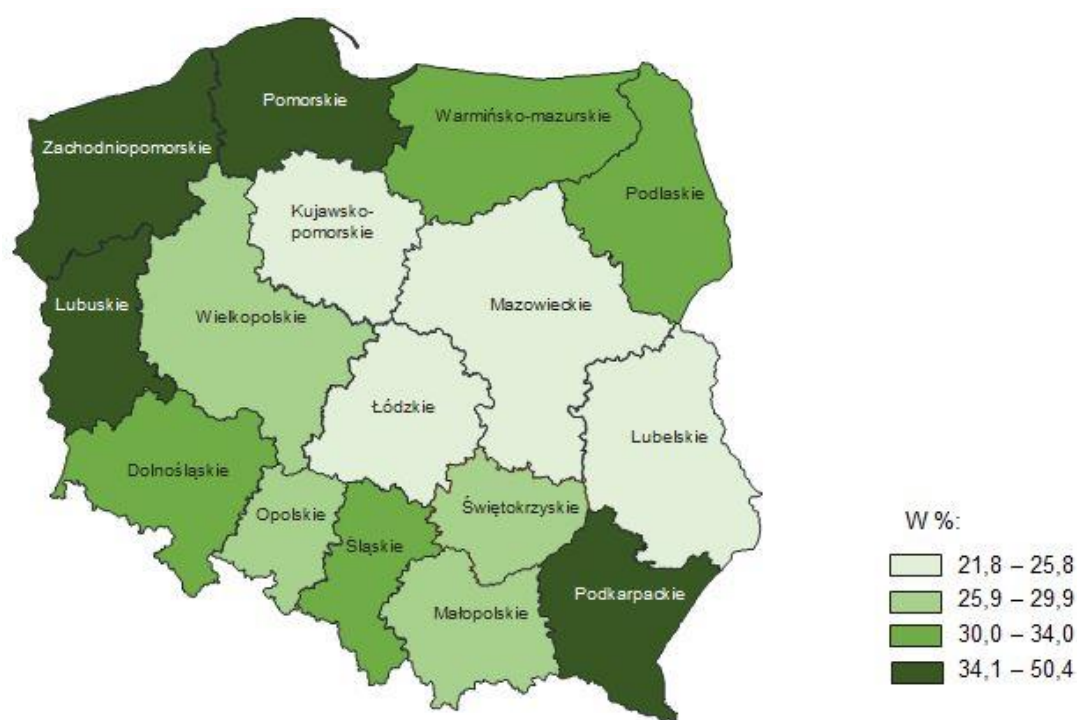
Powiat brzeski	18,9
Powiat głubczycki	6,4
Powiat kędzierzyńsko-kozielski	23,3
Powiat kluczborski	29,9
Powiat krapkowicki	23,9
Powiat namysłowski	27,8
Powiat nyski	12,7
Powiat oleski	35,3
Powiat opolski	44,4
Powiat prudnicki	11,3
Powiat strzelecki	40,6
Powiat m.Opole	14,6

Źródło: Dane GUS

Największe zalesienie w województwie opolskim w podziale na powiaty występuje w powiecie opolskim (44%) oraz w powiecie strzeleckim (40%). Najmniejsze zalesienie przypada zaś na powiat głubczycki (6,4%) i powiat prudnicki (11,3%).

Lesistość na obszarach wiejskich według województw w 2016 r.

Stan w dniu 31 XII

Źródło: Dane GUS

Nazwa	lesistość w %
	2016
	[%]
POLSKA	29,5

DOLNOŚLĄSKIE	29,8
KUJAWSKO-POMORSKIE	23,5
LUBELSKIE	23,3
LUBUSKIE	49,3
ŁÓDZKIE	21,4
MAŁOPOLSKIE	28,7
MAZOWIECKIE	23,3
OPOLSKIE	26,6
PODKARPACKIE	38,2
PODLASKIE	30,8
POMORSKIE	36,4
ŚLĄSKIE	31,9
ŚWIĘTOKRZYSKIE	28,3
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	31,3
WIELKOPOLSKIE	25,7
ZACHODNIOPOMORSKIE	35,6

Źródło: Dane GUS

Województwa o największym zalesieniu w Polsce to województwo lubuskie (49%) i województwo podkarpackie (38,2%). Najmniejsze zalesienie występuje w województwach: lubuskim (21,4%), lubelskim (23,3%) i mazowieckim (23,3%). Województwo opolskie należy do województw o słabym zalesieniu terytorialnym, które wynosi 26,6%.

Powierzchnia terenów przeznaczonych pod rewitalizację

Dane dotyczące terenów przeznaczonych pod rewitalizację na obszarach wiejskich województwa opolskiego są szacunkowe i nie pozwalają na kompleksową ocenę zasobu.

Źródłem tych danych jest opracowanie pt. Rewitalizacja obszarów miejskich oraz zagospodarowanie terenów zdegradowanych w województwie opolskim, Uniwersytet Opolski, 2015.

Choć badanie było adresowane do miast woj. opolskiego, odpowiedzi udzieliły dwie gminy wiejskie (Popielów i Reńska Wieś).

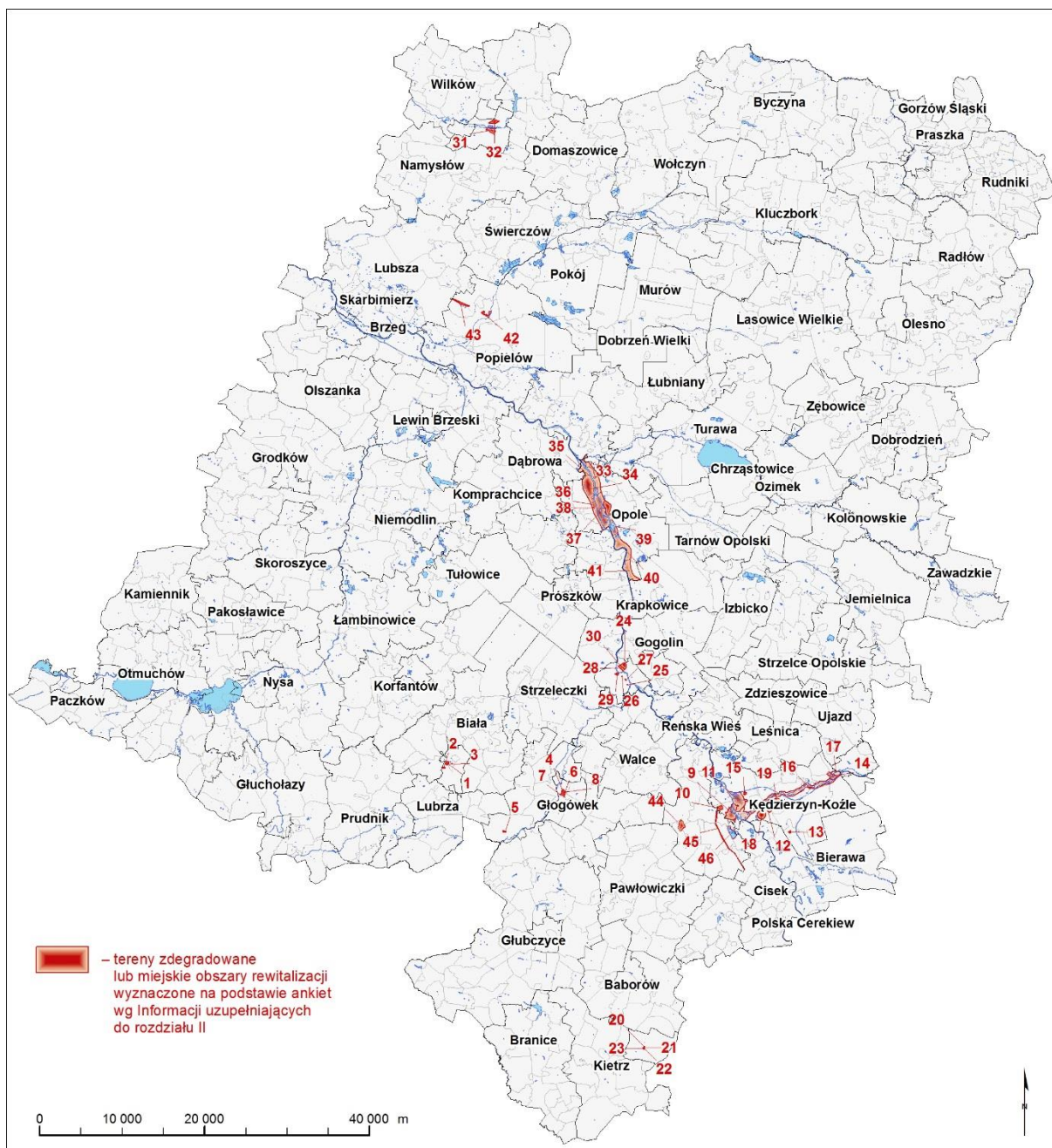
Tabela. 1. Liczba i powierzchnia terenów zdegradowanych lub miejskich obszarów rewitalizacji według gmin, które udzieliły odpowiedzi na ankietę

L.p.	Gmina	Liczba terenów zdegradowanych lub miejskich obszarów rewitalizacji	Powierzchnia terenów zdegradowanych lub miejskich obszarów rewitalizacji [w ha]
1	Biała	3	16,5
2	Głogówek	5	33,4
3	Kędzierzyn-Koźle	11	1536,7

4	Kietrz	4	1,5
5	Krapkowice	7	65,0
6	Namysłów	2	76,5
7	Opole	9	2116,5
8	Popielów	2	56,3
9	Reńska Wieś	3	189,4
	Razem	46	4091,8

Źródło: Rewitalizacja obszarów miejskich oraz zagospodarowanie terenów zdegradowanych w województwie opolskim, Uniwersytet Opolski, 2015

Rycina 1. Struktura przestrzenna terenów wskazanych przez gminy do rewitalizacji w załączniku do ankiety

Źródło: Rewitalizacja obszarów miejskich oraz zagospodarowanie terenów zdegradowanych w województwie opolskim, Uniwersytet Opolski, 2015

Tabela 2. Kategorie terenów zdegradowanych lub miejskich obszarów rewitalizacji w województwie opolskim.

L.p.	Gmina	IS	M	K	MU	P	Z	I
1.	Biała				1		1	1
2.	Głogówek		1	1	1		1	1
3.	Kędzierzyn-	1	1	1	2	2	2	2
4.	Kietrz				1		3	
5.	Krapkowice					3	2	2

6.	Namysłów				1		1	
7.	Opole					1		8
8.	Popielów							2
9.	Reńska Wieś	1		1			1	
	Razem	2	2	3	6	6	11	16

Źródło: Rewitalizacja obszarów miejskich oraz zagospodarowanie terenów zdegradowanych w województwie opolskim, Uniwersytet Opolski, 2015

Oznaczenia: (IS – obiekty i tereny powojaskowe, P – obiekty i tereny przemysłowe, K – obiekty i tereny kolejowe, pokolejowe, MU – tereny zabudowy śródmiejskiej, historycznego centrum, Z – parki, cmentarze, tereny sportowe i rekreacyjne, tereny nadwodne, cieki i zbiorniki wodne, M – osiedla mieszkaniowe, I – niemieszczące się w wymienionych pozostałych kategoriach terenów)

Obszary inwestycyjne

	Strefa/ podstrefa	powierzchnia całkowita [ha]	w tym wolna powierzchnia [ha]	stopień zagospodarowania [%]
1	Brzeg	58,57	58,57	0%
2	Grodków	9,42	9,42	0%
3	Kluczbork	64,83	10,89	85%
4	Lewin Brzeski	31,00	31,00	0%
5	Namysłów	6,31	6,31	0%
6	Niemodlin	2,08	2,08	0%
7	Nysa	168,86	142,55	5%
8	Opole	219,48	141,23	36%
9	Otmuchów	49,80	16,98	66%
10	Praszka	6,20	0,00	100%
11	Prudnik	15,23	12,51	18%
12	Skarbimierz	200,85	79,99	60%
	WSSE - Invest Park w woj. opolskim	832,63	511,53	39%
	% całości WSSE	22%		100%
13	Głuchołazy	4,63	0,00	100%
14	Gogolin	19,29	7,60	61%
15	Kędzierzyn-Koźle	64,92	64,92	0%
16	Kietrz	6,89	6,89	0%
17	Krapkowice	93,78	63,70	32%

18	Olesno	36,45	31,50	14%
19	Strzelce Opolskie	63,00	0,00	100%
20	Ujazd	182,90	139,90	24%
	KSSE - w woj. opolskim	471,86	314,51	33%
	% całości KSSE	18%		
21	Tułowice	16,73	0,00	100%
	SSSE	16,73	0,00	100%
	% całości SSSE	3%		
	Suma terenów SSE w woj. opolskim	1321,22	826,04	37%

Źródło: Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki

Region opolski poprzez swoje usytuowanie geograficzne, na międzynarodowych liniach kolejowych i drogowych oraz bliskiej odległości lotnisk w tym cargo jest bardzo atrakcyjny ekonomicznie. Dodatkowym argumentem do tworzenia w tym miejscu Specjalnych Stref Ekonomicznych (SSE) jest potencjał żeglowności Odrzańskiej Drogi Wodnej i plany przywrócenia wyższych klas dla żeglugi i transportu. Wszystkie powyższe argumenty powodują, iż ilość terenów inwestycyjnych wchodzących w skład SSE jest bieżąco zwiększana.

Obszary zabudowy mieszkaniowej obecne i uwzględnione w planach gmin

W roku 2015 planami miejscowymi objęte było **375 675 ha**, tj. **39,9%** powierzchni województwa.

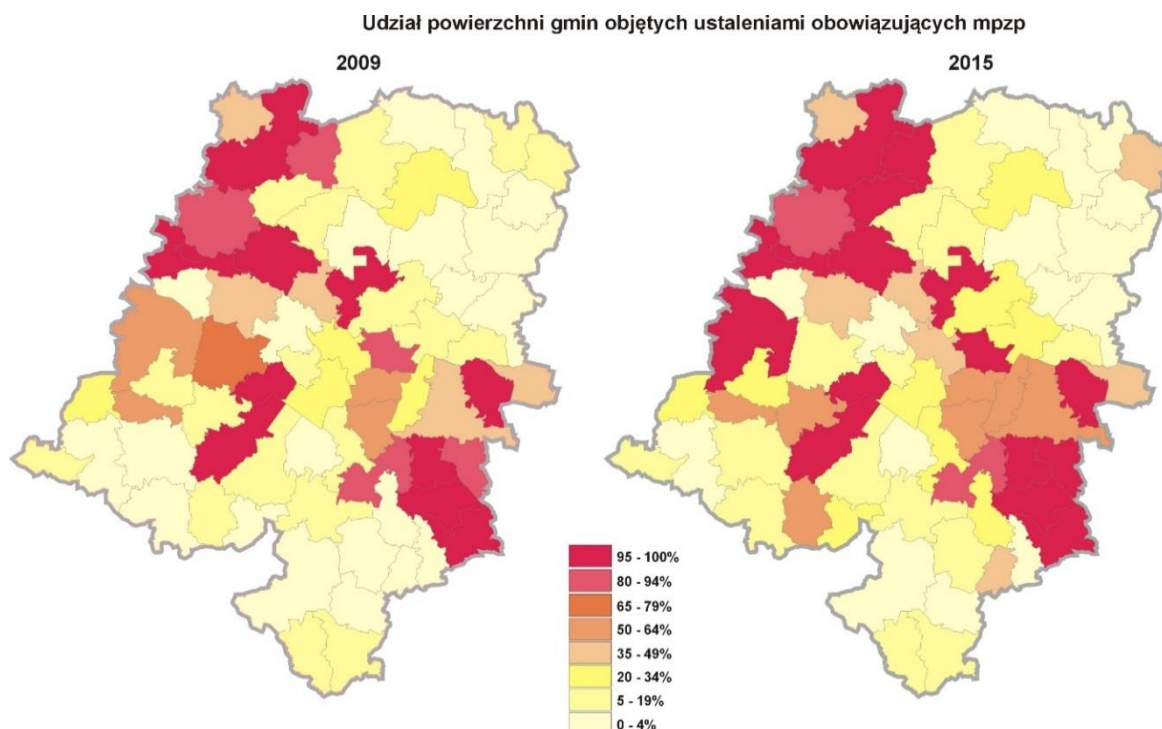
Najkorzystniej sytuacja przedstawia się w powiecie **brzeskim** i **namysłowskim**, gdzie odpowiednio **77,9%** i **75,2%** powierzchni powiatu pokryte jest planami miejscowymi. Wynika to z faktu, że większość gmin tych powiatów jest w całości objęta planami miejscowymi.

Z kolei sytuacja najmniej korzystna ma miejsce w powiecie oleskim, gdzie planami pokryte jest zaledwie **4,1%** obszaru powiatu.

Na koniec 2015 r. w grupie gmin w pełni lub praktycznie w pełni objętych planami miejscowymi (od 95% do 100% powierzchni) znajduje się **16 gmin**: Brzeg, Bierawa, Skarbimierz, Grodków, Kędzierzyn-Koźle, Namysłów, Świerczów, Kietrz, Korfantów, Łubniany, Jemielnica, Leśnica, Popielów, Tułowice, Pakosławice, Ujazd – stanowi to **22,5%** ogółu gmin województwa, co w skali całego województwa odpowiada **22,5%** jego powierzchni.

W drugiej grupie (częściowe pokrycie planami miejscowymi – od 10% do 95%) mieszczą się **32 gminy**.

W trzeciej grupie, gmin z niewielkim pokryciem planami miejscowymi (poniżej 10%) znajdują się **23 gminy**, w tym z pokryciem poniżej 1% gminy: Gorzów Śląski i Praszka.

Źródło: Opracowanie DRP

Zjawiska rozlewania się miejsc lub rozbudowy stref podmiejskich na obszarach wiejskich

Obszary wiejskie województwa opolskiego podlegające procesom suburbanizacji związane są głównie z największymi miastami, które pełnią funkcję ośrodków subregionalnych (Opole, Kędzierzyn-Koźle, Nysa, Brzeg i Kluczbork).

Zasięg procesu suburbanizacji głównych miast województwa wyznacza wskaźnik liczby osób emigrujących z tych miast w latach 2010–2015 do poszczególnych gmin regionu w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Za wartość graniczną wskaźnika dla strefy wysokiej intensywności procesu suburbanizacji przyjęto 15 osób⁹. Dodatkowo dla potrzeb analizy posłużył wskaźnik liczby mieszkań oddanych do użytkowania w poszczególnych gminach w latach 2010–2015 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Za wartość progową tego wskaźnika dla strefy intensywnej suburbanizacji przyjęto 8,8 mieszkań, tj. 80% średniej dla województwa opolskiego¹⁰.

Strefa intensywnej suburbanizacji Opola obejmuje obszar 8 gmin powiatu opolskiego, bezpośrednio otaczających miasto, tj.: Komprachcice, Łubniany, Chrzastowice, Dąbrowa, Turawa, Dobrzeń Wielki, Prószków i Tarnów Opolski. W przypadku każdej z tych gmin liczba zameldowań ze stolicy regionu w latach 2010–2015 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosiła ponad 15 osób (najwięcej w gminach Komprachcice i Łubniany – odpowiednio 57,2 oraz 55,4). Ponadto o wysokiej intensywności procesu suburbanizacji w powyższych gminach świadczy także ponadprzeciętna aktywność budowlana w zakresie budownictwa mieszkaniowego. We wszystkich tych gminach liczba mieszkań oddanych do użytkowania w analizowanym okresie na 1000 mieszkańców była wyższa od średniej dla województwa

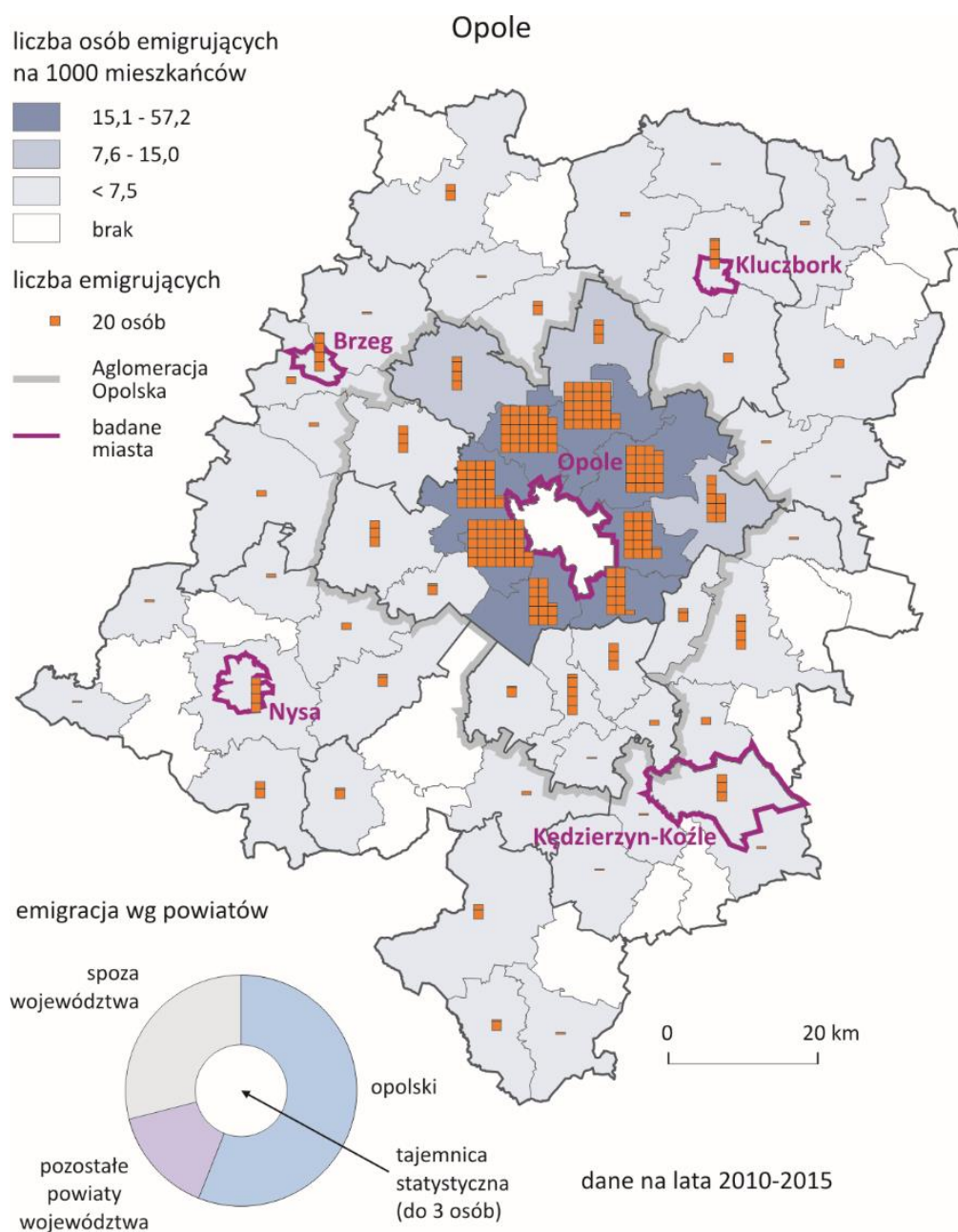
⁹ Wartość tę przyjęto w oparciu o projekt Rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju w sprawie szczegółowych warunków określania obszarów funkcjonalnych i ich granic (z dnia 18.11.2014 r.).

¹⁰ Wartość tę przyjęto w oparciu o projekt Rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju w sprawie szczegółowych warunków określania obszarów funkcjonalnych i ich granic (z dnia 18.11.2014 r.).

opolskiego. Szczególnie wysoki poziom aktywności budowlanej zaobserwowano w gminach Dobrzeń Wielki, Łubniany, Chrzastowice, Komprachcice oraz Dąbrowa. W każdej z nich liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności była dwukrotnie wyższa od średniej dla całego regionu.

Do strefy średniej intensywności procesu suburbanizacji Opola zaliczyć można 3 kolejne gminy powiatu opolskiego, tj. Murów, Popielów i Ozimek. W gminach tych wskaźnik zameldowań z Opola przyjmował wartości od 8,0 (Ozimek) do 9,0 (Murów). Niemniej jednak liczba mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 mieszkańców kształtowała się poniżej 80% średniej dla całego województwa.

Rys. 5. Kierunki emigracji (wymeldowań) z Opola w latach 2010–2015

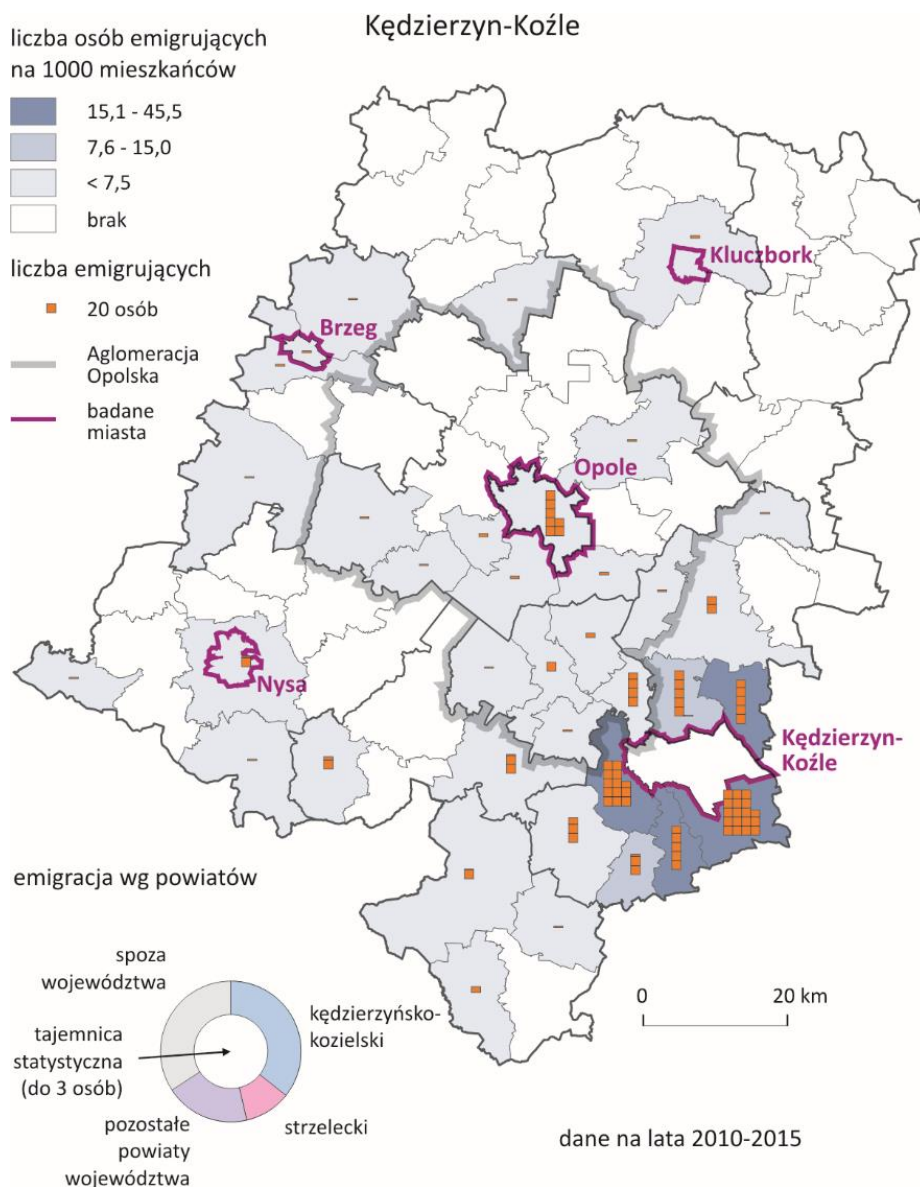
Źródło: Subregionalne bieguny wzrostu województwa opolskiego

W strefie wysokiej intensywności procesu suburbanizacji Kędzierzyna-Koźła znajdują się w sumie 4 gminy, w tym 3 gminy powiatu kędzierzyńsko-kozielskiego (Bierawa, Reńska Wieś, Cisek) oraz gmina Ujazd z obszaru powiatu strzeleckiego. Szczególnie wysoki poziom zaawansowania procesu suburbanizacji dotyczy gmin Bierawa oraz Reńska Wieś, gdzie liczba zameldowań z Kędzierzyna-Koźła w latach 2010–2015 w przeliczeniu na 1000 ludności wynosiła odpowiednio 45,5 i 30,8 osób. Ponadto na terenie obu gmin zaobserwowano wysoki poziom aktywności budowlanej w zakresie budownictwa mieszkaniowego. W badanym okresie liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 mieszkańców w gminach Bierawa i Reńska Wieś, kształtowała się powyżej średniej dla całego regionu.

Do strefy średniej intensywności procesu suburbanizacji Kędzierzyna-Koźła zaliczyć można 2 gminy, tj. Leśnicę (powiat strzelecki) i Polską Cerekiew (powiat kędzierzyńsko-kozielski). Wskaźnik zameldowań ze stolicy powiatu kędzierzyńsko-kozielskiego przyjmował w ich przypadku wartości odpowiednio 12,6 i 10,5. Niemniej jednak wartości wskaźnika poziomu aktywności budowlanej w tych gminach (podobnie jak w gminach Cisek i Ujazd) nie przekroczyły 80% wartości przeciętnej dla województwa opolskiego.¹¹

¹¹ Str. 84-86 Bieguny wzrostu województwa opolskiego, badanie realizowane w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego- <http://www.opolskie.pl/wp-content/uploads/2017/02/Bieguny-wzrostu-wojew%C3%B3dztwa-opolskiego-raport.pdf>

Rys. 6. Kierunki emigracji (wymeldowań) z Kędzierzyna-Koźla w latach 2010–2015

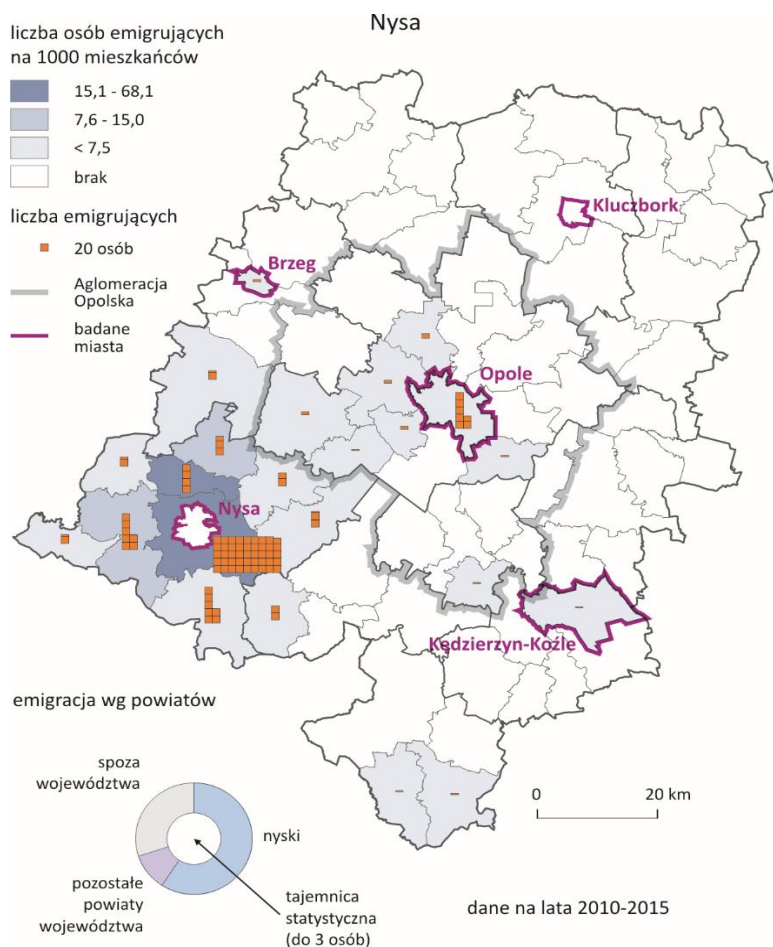

Źródło: Subregionalne bieguny wzrostu województwa opolskiego

Strefa intensywnej suburbanizacji Nysy poza obszarem wiejskim gminy Nysa, obejmuje także teren gminy Pakosławice. Niemniej proces suburbanizacji charakteryzuje się szczególnie wysokim nasileniem w bezpośrednim otoczeniu miasta, tj. na obszarze wiejskim gminy Nysa, gdzie łączna liczba zameldowań ze stolicy powiatu nyskiego w latach 2010–2015 w przeliczeniu na 1000 ludności wynosiła 68,1 osób. O intensywności zachodzenia procesu suburbanizacji w części wiejskiej gminy Nysa oraz na obszarze gminy Pakosławice świadczy wysoki poziom aktywności budowlanej w zakresie budownictwa mieszkaniowego. W obu przypadkach liczba mieszkań oddanych do użytkowania w badanym okresie na 1000 mieszkańców była wyższa od 80% średniej dla województwa opolskiego. Wypada zauważyć, że na obszarze wiejskim gminy Nysa wskaźnik ten osiągał wartość niemal dwukrotnie wyższą od wartości przeciętnej dla całego regionu. W strefie umiarkowanej intensywności suburbanizacji Nysy pozostają kolejne 2 gminy powiatu nyskiego, tj. Otmuchów i Skoroszyce, gdzie wskaźnik zameldowań z omawianego miasta osiągał wartości odpowiednio 10,1 oraz 8,3. Jednocześnie w gminie Skoroszyce wartość wskaźnika aktywności budowlanej

kształtowała się powyżej średniej dla całego województwa (w przypadku gminy Otmuchów wskaźnik ten nie przekroczył 80% wartości przeciętnej dla regionu).¹²

Rys. 7. Kierunki emigracji (wymeldowań) z Nysy w latach 2010–2015

Źródło: Subregionalne bieguny wzrostu województwa opolskiego

Strefa intensywnej suburbanizacji Brzegu obejmuje obszar 3 gmin powiatu brzeskiego, a mianowicie Skarbimierz, Lubszę oraz Olszankę. Szczególnie intensywny charakter proces suburbanizacji przyjmuje na terenie gminy Skarbimierz, gdzie łączna liczba zameldowań z Brzegu w latach 2010–2015 w przeliczeniu na 1000 ludności wynosiła 74,4 osoby. W przypadku wszystkich wymienionych powyżej gmin wskaźnik aktywności budowlanej w zakresie budownictwa mieszkaniowego przyjmował wyższe wartości do średniej dla całego województwa opolskiego. Zdecydowanie najwyższą wartość osiągał na terenie gminy Skarbimierz, gdzie liczba mieszkań oddanych do użytkowania w analizowanym okresie na 1000 mieszkańców była ponad dwukrotnie wyższa od wartości przeciętnej dla regionu.¹³

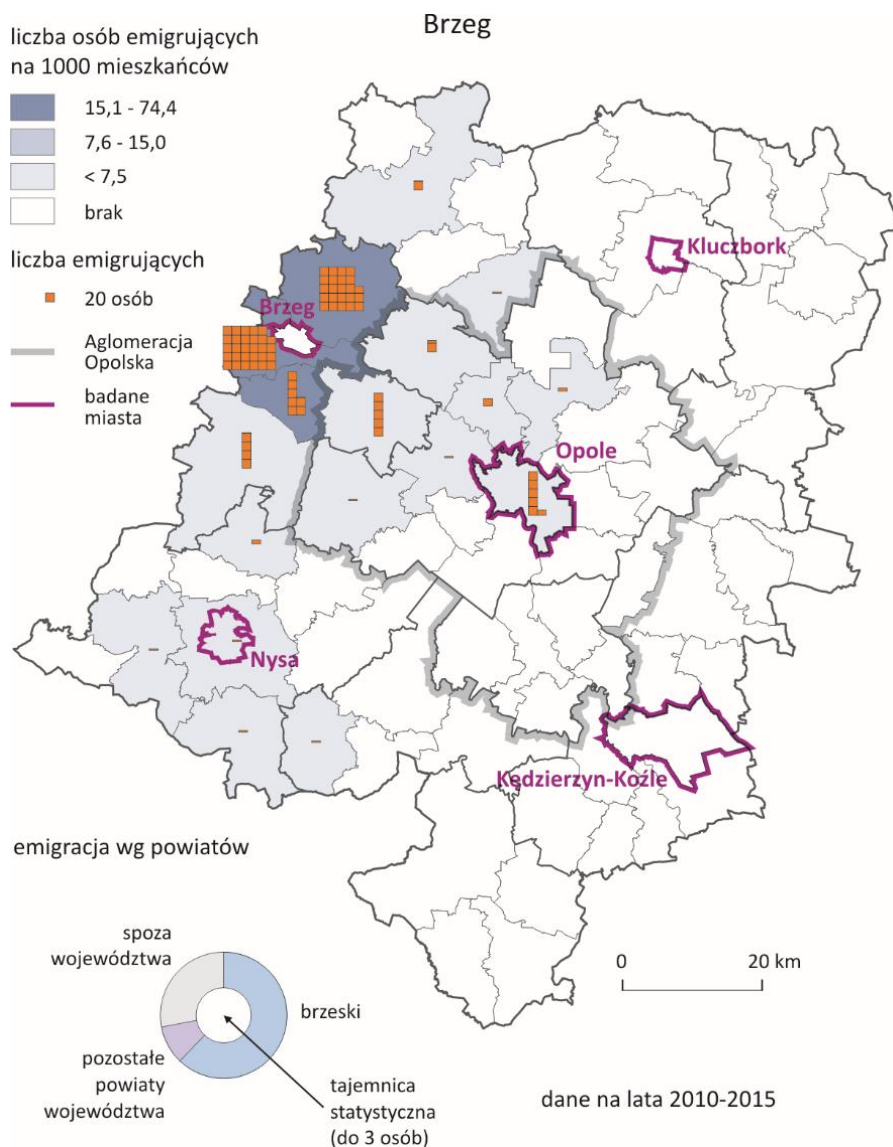
¹² Str. 86-87 Bieguny wzrostu województwa opolskiego, badanie realizowane w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna

2014-2020 na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego- <http://www.opolskie.pl/wp-content/uploads/2017/02/Bieguny-wzrostu-wojew%C3%B3dztwa-opolskiego-raport.pdf>

¹³ Str. 88-89 Bieguny wzrostu województwa opolskiego, badanie realizowane w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna

2014-2020 na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego- <http://www.opolskie.pl/wp-content/uploads/2017/02/Bieguny-wzrostu-wojew%C3%B3dztwa-opolskiego-raport.pdf>

Rys. 8. Kierunki emigracji (wymeldowań) z Brzegu w latach 2010–2015

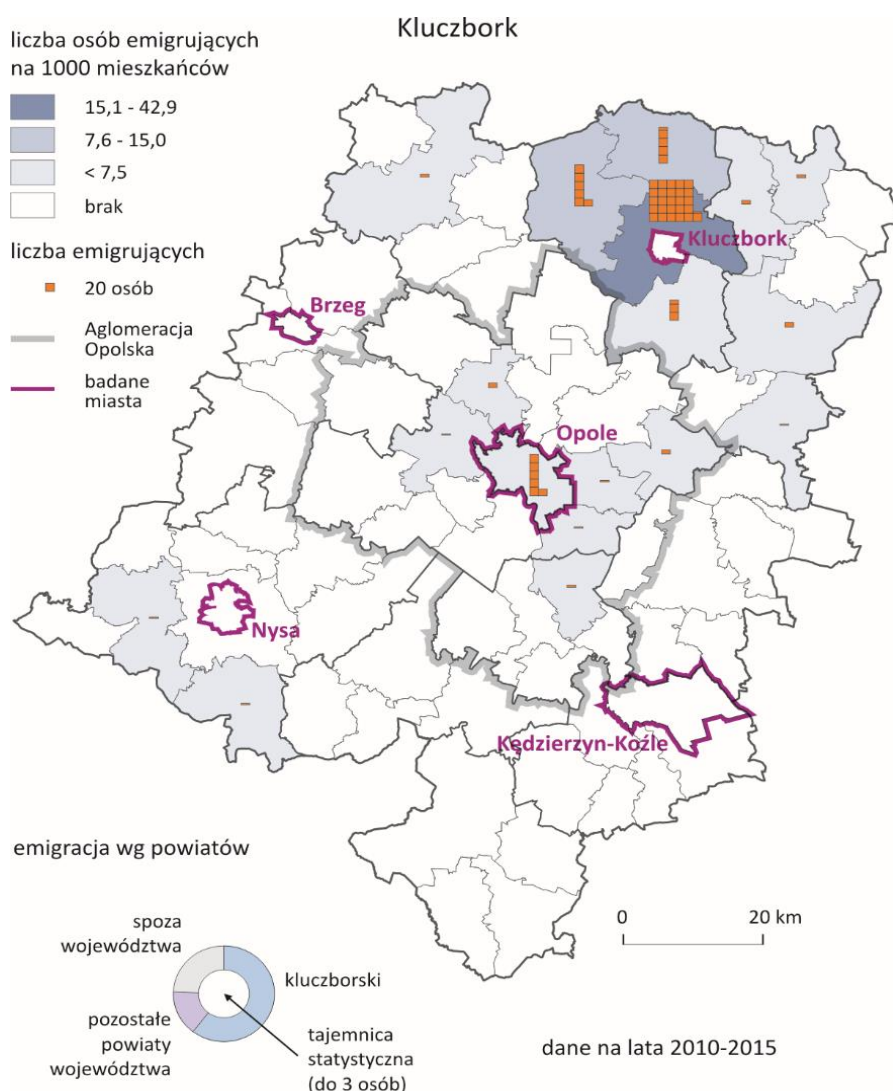

Źródło: Subregionalne bieguny wzrostu województwa opolskiego

Strefa intensywnej suburbanizacji Kluczborka ogranicza się wyłącznie do obszaru wiejskiego gminy Kluczbork, gdzie łączna liczba zameldowań z tego miasta w latach 2010–2015 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosiła 42,9 osób. Ponadto o wysokiej intensywności procesu suburbanizacji w części wiejskiej gminy Kluczbork świadczy wyższa od średniej dla regionu liczba mieszkań oddanych do użytkowania w rozpatrywanym okresie na 1000 ludności. W zasięgu strefy umiarkowanej intensywności procesu suburbanizacji Kluczborka znajdują się kolejne 2 gminy powiatu kluczborskiego, tj. Byczyna i Wołczyn. Wskaźnik zameldowań z Kluczborka przyjmował w powyższych gminach wartości odpowiednio 9,1 i 8,3. Jednakże wartości wskaźnika aktywności budowlanej w zakresie

budownictwa mieszkaniowego w tych gminach kształtowały się poniżej 80% średniej dla województwa opolskiego.¹⁴

Rys. 9. Kierunki emigracji (wymeldowań) z Brzegu w latach 2010–2015

Źródło: Subregionalne bieguny wzrostu województwa opolskiego¹⁵

Czy występują obszary konfliktu urbanistycznego jeśli tak, to gdzie, lokalizacja inwestycji uciążliwych, kopalnie i wyrobiska

¹⁴ Str. 89-90 Bieguny wzrostu województwa opolskiego, badanie realizowane w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna

2014-2020 na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego- <http://www.opolskie.pl/wp-content/uploads/2017/02/Bieguny-wzrostu-wojew%C3%B3dztwa-opolskiego-raport.pdf>

¹⁵ Str. 90-91 Bieguny wzrostu województwa opolskiego, badanie realizowane w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna

2014-2020 na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego- <http://www.opolskie.pl/wp-content/uploads/2017/02/Bieguny-wzrostu-wojew%C3%B3dztwa-opolskiego-raport.pdf>

W województwie opolskim występują konflikty i kolizje przestrzenne związane z lokalizacją inwestycji uciążliwych oraz eksploatacją kopalni. Zidentyfikowano następujące lokalizacje poniższych konfliktów.

Konflikty wywołane eksploatacją surowców mineralnych

Eksploatacja surowców mineralnych skutkuje pojawieniem się konfliktów przestrzennych, w szczególności na styku z:

- obszarami o funkcjach przyrodniczych – w szczególności na obszarach dolin rzecznych i objętych ochroną przyrody (dolina Odry, Nysy Kłodzkiej, Osobłogi, park krajobrazowy „Góry Opawskie”, obszary chronionego krajobrazu „Lasy Stobrawsko-Turawskie”, „Bory Niemodlińskie”, „Mokre – Lewice”, rezerwat przyrody „Kamień Śląski”),
- terenami zurbanizowanymi – konflikty wynikają z utrudnienia bądź uniemożliwienia rozwoju terenów miejskich przez wyrobiska poeksploatacyjne (Opole, Strzelce Opolskie), rolniczą przestrzenią produkcyjną – konflikty związane są z udokumentowaniem i eksploatacją złóż na obszarach o najwyższym potencjale produkcyjnym (Folwark),
- chronionymi strukturami wodnymi – konflikty wynikają z zagrożenia stwarzanego przez eksploatację surowców i możliwość przenikania zanieczyszczeń w głąb gruntów lub bezpośrednio do wód (zbiornik GZWP 333, rymna kopalna Kędzierzyn – Rudy, zlewnia Nysy Kłodzkiej, Widawy, Prosnę),
- obszarami zbiorowego zaopatrzenia w wodę – konflikty wynikają z zagrożenia dla zasobności i jakości wód podziemnych w ujęciach wody (ujęcia Tarnów Opolski, Kamień Śląski, Grotowice – Utrata, Kozielnia, Głogówek).

Konflikty wywołane rozwijającą się infrastrukturą techniczną i komunikacyjną

Rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, w szczególności w obszarach przyrodniczych wywołuje konflikty natury funkcjonalnej, przyczyniając się do rozczłonkowania zwartych i ciągłych struktur przyrodniczych (parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu). Konfliktowe odcinki sieci infrastruktury komunikacyjnej (główne szlaki drogowe i kolejowe o dużym natężeniu ruchu) i technicznej (linie 400 kV, gazociągi wysokoprężne) występują na obszarach:

- Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie”: drogi krajowe nr 38 relacji Kędzierzyn-Koźle – granica państwa, nr 40 relacji granica państwa – Pyskowice i nr 41 relacji Nysa – granica państwa, droga wojewódzka nr 411 relacji Nysa – granica państwa, gazociąg wysokoprężny relacji Głucholazy – granica państwa – Złote Hory,
- Parku Krajobrazowego „Góra Św. Anny”: autostrada A4, drogi wojewódzkie nr 426 relacji Zawadzkie – Kędzierzyn-Koźle i 409 relacji Dębina – Strzelce Opolskie, magistralna linia kolejowa nr 136 relacji Opole Groszowice – Kędzierzyn-Koźle linia elektroenergetyczna 220 kV relacji Groszowice – Kędzierzyn-Koźle, gazociągi wysokoprężne relacji Zdzeszowice – Wrocław i relacji Zdzeszowice – Blachownia,
- Stobrawskiego Parku Krajobrazowego: pierwszorzędna linia kolejowa nr 277 relacji Opole Groszowice – Wrocław Brochów, linie elektroenergetyczne 400 kV relacji Dobrzeń – Pasikowice i Dobrzeń – Trębaczew, gazociąg wysokoprężny relacji Kluczbork – Opole,
- Obszarze Chronionego Krajobrazu „Lasy Stobrawsko-Turawskie”: drogi krajowe nr 11 relacji Kołobrzeg – Bytom, nr 45 relacji granica państwa – Złoczew i nr 46 relacji Kłodzko –

Szczekociny, pierwszorzędne linie kolejowe nr 144 relacji Tarnowskie Góry – Opole Główne i nr 61 relacji Kielce – Fosowskie, gazociąg wysokoprężny relacji Odolanów – Tworóg,

- Obszarze Chronionego Krajobrazu „Bory Niemodlińskie”: autostrada A4, droga krajowa nr 46 relacji Kłodzko – Szczekociny, drogi wojewódzkie nr 405 relacji Niemodlin – Korfantów i nr 414 relacji Opole – Lubrza, magistralna linia kolejowa nr 132 relacji Wrocław - Bytom, linia elektroenergetyczna 400 kV relacji Dobrzeń – Wielopole i 220 kV relacji Groszowice – Ząbkowice, gazociągi wysokoprężne relacji Lewin Brzeski – Paczków i relacji Tułowice – Opole Chmielowice.

- Otmuchowsko-Nyskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu: droga krajowa nr 46 relacji Kłodzko – Szczekociny, gazociąg wysokoprężny relacji Lewin Brzeski – Paczków.

Konflikty pomiędzy strukturami wodnymi a urbanizacją i gospodarką rolną

Obszarami potencjalnych konfliktów przestrzennych na styku struktur wodnych, terenów

zurbanizowanych i gospodarki rolnej są:

- tereny zalewów powodziowych, na których występuje presja postępującego zainwestowania, intensywnej gospodarki rolnej i eksploatacji surowców mineralnych (tereny międzywala przeciwpowodziowego, tereny istniejących i projektowanych polderów),

- tereny chronionych struktur wodonośnych z postępującym zainwestowaniem i lokalizacją funkcji potencjalnie uciążliwych dla środowiska wodnego, dotyczy to głównie nie skanalizowanych obszarów województwa w granicach zasięgu głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP), o najwyższej ochronie zasobów wodnych oraz na terenach, gdzie występuje wysoki poziom wód podziemnych.

Konflikty w obrębie przestrzeni zurbanizowanych

Wśród tej kategorii konfliktów na szczególną uwagę zasługują konflikty pomiędzy funkcjami mieszkalnymi, o określonych standardach jakości środowiska, a:

- funkcją przemysłową na obszarze aglomeracji opolskiej oraz kędzierzyńsko-kozielskiej, m. in. w rejonie Opola, Kędzierzyna-Koźla i Zdieszowic;

- układem komunikacyjnym i związaną z nią uciążliwością akustyczną (Opole, Kędzierzyn-Koźle, Ozimek, Strzelce Opolskie, Praszka, Gorzów Śląski, Dobrodzień, Nysa, Niemodlin, Brzeg),

- terenami zamkniętymi (wojskowymi), które z uwagi na sposób użytkowania mogą stanowić uciążliwość dla terenów mieszkalnych, położonych w bliskości

Główne wnioski możliwe w ujęciu podregionów i powiatów lub gmin

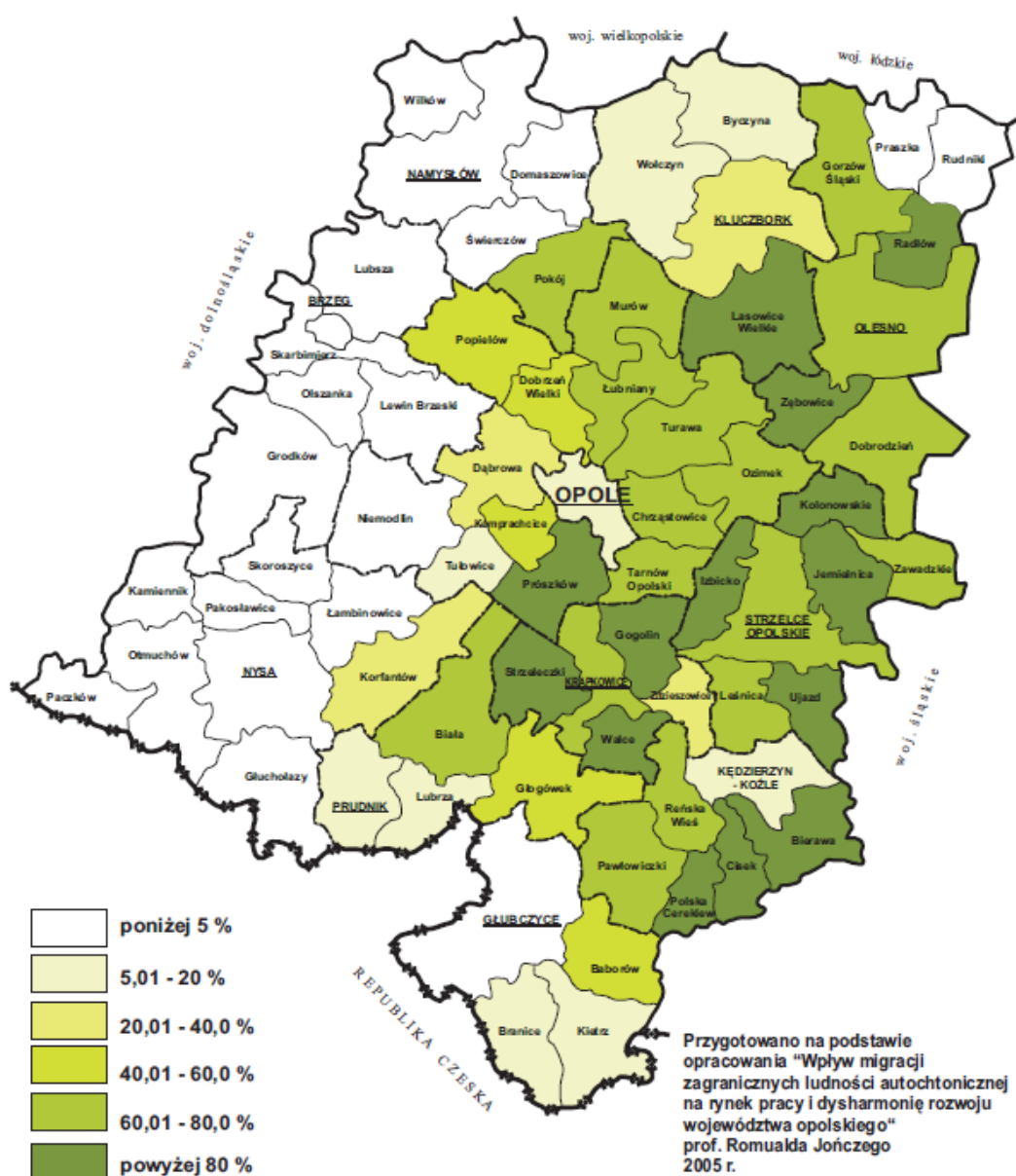
Obszary wiejskie województwa opolskiego podlegają procesom suburbanizacji i związane są głównie z największymi miastami, które pełnią funkcję ośrodków subregionalnych (Opole, Kędzierzyn-Koźle, Nysa, Brzeg i Kluczbork).

1.2.7 Zasoby dziedzictwa kultury na OW

Obszar województwa opolskiego, w tym obszary wiejskie nie jest jednorodny pod względem etnicznym. Wg *Raportu regionalnego województwa opolskiego* (K. Heffner, 2011 r.):

„Najliczniejszą mniejszość narodową stanowi ludność pochodzenia niemieckiego. Wg Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r., 81,6% mieszkańców deklarowało narodowość polską, 10% niemiecką, 2,3% śląską, 0,2% inną, a dla 5,9% mieszkańców narodowości nie ustalono. Badanie z 2004 r. wskazuje, że liczba zameldowanych w woj. opolskim mieszkańców z obywatelstwem niemieckim (potwierdzonym lub nie) wynosi około 330 tys. osób, co stanowi 31,4% ludności regionu, ale spośród nich około 1/4 stanowią osoby stale mieszkające za granicą, które nie dopełniły obowiązku wymeldowania się z miejsca zamieszkania [Raport o stanie zagospodarowania... 2006, s. 55-57; za: Jończy 2005]. Rzeczywista liczba ludności woj. opolskiego jest zatem mniejsza od formalnej. Osoby deklarujące narodowość niemiecką zamieszkują głównie obszary wiejskie środkowej i wschodniej części regionu (Lasowice Wielkie, Zębowice, Radłów, Kolonowskie, Jemielnica, Izbicko, Gogolin, Ujazd, Walce, Strzeleczy, Prószków, Bierawa, Cisek, Polska Cerekiew).”

Rys. 10. Udział autochtonów w ludności gmin województwa opolskiego (dane szacunkowe 2005 r.)

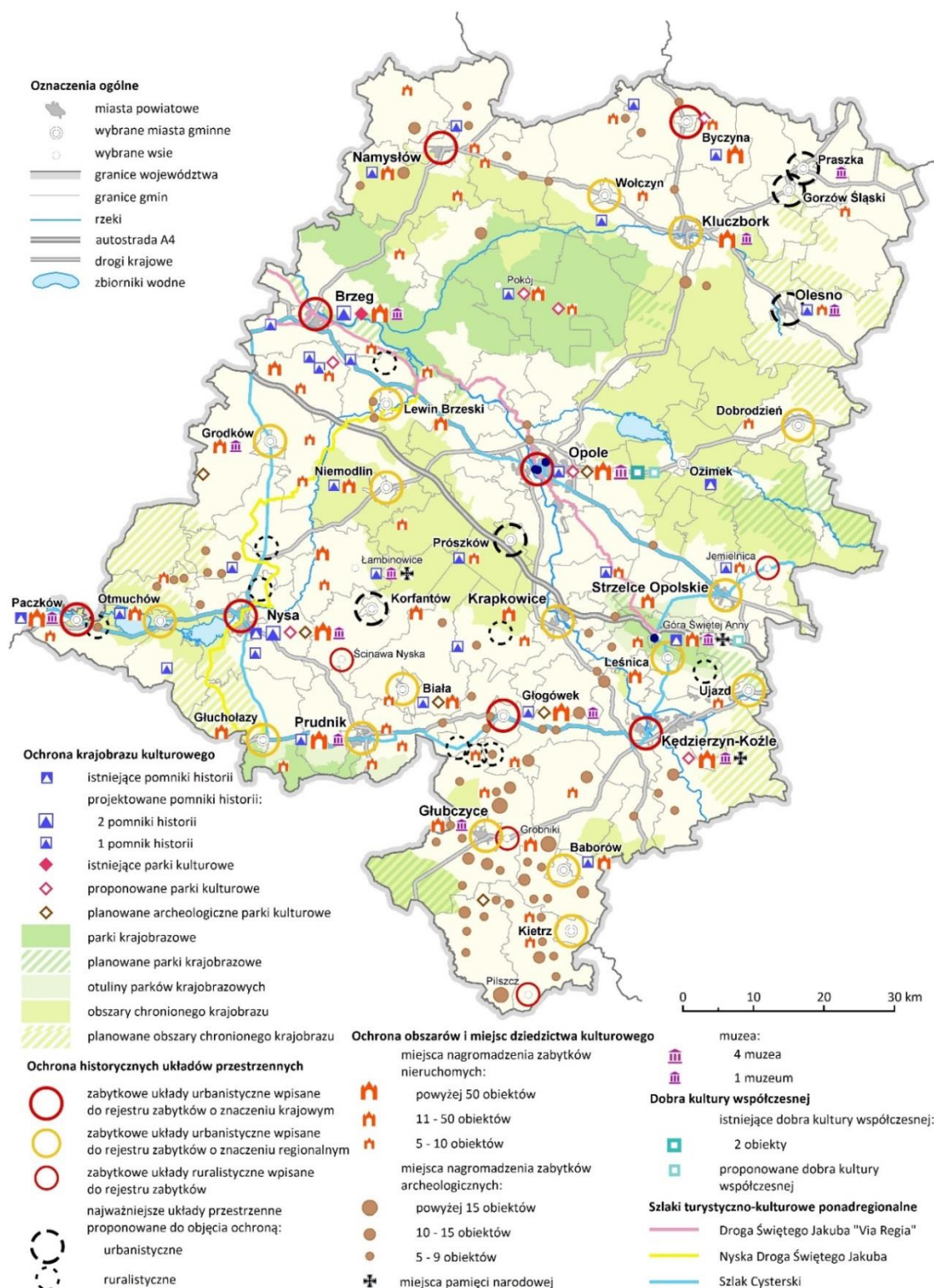

Źródło: Raport o stanie zagospodarowania... UMWO, 2006

Krajobraz kulturowy

Opolszczyzna jako ziemie pogranicza, gdzie występuje etniczne i wyznaniowe zróżnicowanie ludności, które ukształtowało specyficzny, odrębny charakter dziedzictwa kulturowego regionu wpłynęło na utworzenie bogatego i niezwykle zróżnicowanego krajobrazu kulturowego.

Rys. 11. Obszary zabytkowego krajobrazu kulturowego

Źródło: Opracowanie własne UMWO

Charakterystyczne dla regionu elementy architektury wiejskiej, ukształtowane jeszcze w I poł. XIX wieku, odznaczają się spójnym stylem, w którym budynki najczęściej:

- usytuowane są szczytem do drogi,
- zrealizowane są na planie prostokąta, jako podłużny, jednokondygnacyjny dom mieszkalny połączony z budynkiem gospodarczym,

- mają dach dwuspadowy, z reguły bez wystających okapów, z połaciami o kącie nachylenia 35 – 50°, kryty dachówką karpiówką,
- są składnikiem charakterystycznej zabudowy zagrodowej, o regularnym kształcie wąskiego, znacznie wydłużonego prostokąta, z odpowiednio usytuowanymi budynkami inwentarskimi i gospodarczymi (dom mieszkalny połączony z budynkiem gospodarczym pod jednym, wspólnym dachem, naprzeciw niego, równolegle, usytuowany spichlerz – później „wycug” – albo budynek gospodarczy i prostopadle zlokalizowana stodoła, zamykająca zagrodę od strony pól),
- są licowane, w zależności od dostępnego surowca i zamożności gospodarzy, nietynkowaną cegłą czerwoną (szczególnie północne, północno-wschodnie i centralne rejony województwa), tynkiem malowanym na biało lub murowane, z dodatkiem kamienia wapiennego (w okolicy Góry Św. Anny), kamienia polnego czy rudy darniowej.

Rodzaje zasobów kultury

Na obszarach wiejskich województwa opolskiego występują obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków, ujęte w ewidencji zabytków oraz objęte ochroną na podstawie zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Wśród obiektów zabytkowych rozróżnić można pojedyncze obiekty zabytkowe (zamki, dwory, pałace, kościoły, kapliczki, budynki mieszkalne i gospodarcze), zespoły architektoniczne (pałacowo-parkowe, dworsko-parkowe, folwarczne, zagrody, zespoły produkcyjne w tym młyny, gorzelnie, browary, cegielnie) i zabytkowe układy przestrzenne (ruralistyczne).

Sposób powiązań kulturalnych miasto-wieś w województwie

Do najciekawszych powiązań kulturalnych miasto-wieś można zaliczyć m.in. Szlak drewnianego budownictwa sakralnego (obejmującego blisko 70 obiektów głównie w północnej i północno wschodniej części województwa) oraz Szlak Polichromii Brzeskich (Kościół w Brzegu, Małujowicach, Strzelnikach, Krzyżowicach i Pogorzeli)

Partnerstwa międzyregionalne i międzynarodowe

Większość gmin województwa opolskiego posiada swoich partnerów w kraju i za granicami. Głównie ze względu na rys historyczny i mniejszość niemiecką są to miejscowości w Republice Federalnej Niemiec. Opolszczyzna z racji położenia geograficznego tj graniczenia z Czeską Republiką współpracuje na linii międzynarodowej z regionami z tego państwa.

Artefakty kultury, w tym kultury ludowej

Zabytki	Obiekty wpisane do rejestru*	Obszary wiejskie*
Nieruchome	2700 '	ok. 55%
Ruchome	7849	ok 60%
Archeologiczne	1266 ok. 90%	

*dane szacunkowe

Zabytki	Ewidencja zabytków*	Obszary wiejskie*
Nieruchome	ok. 27000	ok. 60%
Ruchome	ok. 15220	ok. 60%
Archeologiczne	ok. 13650	ok. 90%

Źródło: Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków

Główne wnioski możliwie w ujęciu podregionów i powiatów lub gmin

Województwo opolskie jest nasycone obiektami zabytkowymi stanowiącymi cenną spuściznę regionu godną zachowania dla przyszłych pokoleń. Tak jak obiekty zabytkowe zlokalizowane w miastach czy aglomeracjach miejskich, zabytki położone na obszarach wiejskich narażone są różne zagrożenia. Do najistotniejszych zaliczyć można:

- dostosowanie do współczesnych potrzeb poprzez przebudowy historycznych obiektów zabytkowych i budowę nowych, nie powiązanych architektonicznie i stylistycznie z zabytkowymi (budynki mieszkalne, gastronomiczne, hale produkcyjne itp.),
- braku uzgadniania z urzędem konserwatorskim ww. przedsięwzięć. Prowadzi to do zaniku tradycyjnych zasad kształtowania przestrzeni i tym samym utratą cennych walorów zabytkowych miejscowości. Uwarunkowane jest to niewiedzą właścicieli obiektów lub świadomym działaniem,
- wtórny podział nieruchomości prowadzący do zaniku wyraźnego podziału pól, ogrodów, sadów na rzecz gospodarstw o dużym areale nastawionych na produkcję i sprzedaż,
- wyludnienia regionów wiejskich prowadzące do degradacji nieużytkowanych obiektów i w konsekwencji ich całkowitej destrukcji.

1.2.8 Zasoby ziemi rolniczej i struktura jej użytkowania

Pow. UR łącznie i jako % pow. Województwa

Powierzchnia UR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Powierzchnia województwa w ha	941 187	941 187	941 187	941 187	941 187	941 187	941 187
Powierzchnia Użytków rolnych w województwie	513137	533666	518269	523126	486368	496620	513384
Użytki rolne w % powierzchni województwa	54,5	56,7	55,1	55,6	51,7	52,8	54,5

Źródło: Dane GUS

Powierzchnia Użytków Rolnych w województwie opolskim w skali województwa na przestrzeni ostatnich lat oscylowały w okolicach 55% w liczbie blisko 51.230 ha.

UR wg rodzajów

Klasa użytku	Pow. w Zasobie stan na 07.09.2017 (ha)
R	0,4222
RI	496,0753

RII	4 348,1747
RIIIa	9 190,9582
RIIIb	7 950,5286
RIVa	8 956,8137
RIVb	6 423,1948
RV	5 134,7827
RVI	1 988,4598
RZVI	3,3564
RAZEM	44 492,7664
S	0,6607
SII	0,4961
SIII	1,4736
SIV	1,6490
SV	0,5900
SVI	0,1500
RAZEM	5,0194
ŁI	2,7797
ŁII	186,3252
ŁIII	1 202,5418
ŁIV	2 061,2764
ŁV	894,3255
ŁVI	213,9697
RAZEM	4 561,2183
Ps	0,0400
PsI	2,6592
PsII	122,7764
PsIII	711,3200
PsIV	674,4008
PsV	228,9225
PsVI	74,2477
RAZEM	1 814,3666

Wsr	70,5685
W	285,6978
RAZEM	51 229,6370

Źródło: Dane GUS

R – grunty orne

S – sady

Ł – łąki trwałe

Ps – pastwiska trwałe

Wsr – grunty pod stawami

W - grunty pod rowami

Powierzchnia nieużytków

W zasobie Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa Oddział Terenowy w Opolu na dzień 07.09.2017r znajduje się 342 ha nieużytków.

Zmiany w sposobie wykorzystywania ziemi rolniczej

Zmiany powierzchni gruntów rolnych w wyniku wyłączeń na cele nierolnicze według województw w 2015 roku, w podziale na klasy gleb:

Województwo	Przyrost (+) lub ubytek (-) gruntów ornych, sadów, łąk i pastwisk trwałych w 2016 r. w stosunku do 2015 r. według ewidencji geodezyjnej	Grunty rolne wyłączone ogółem	Z ogółem wyłączono							
			użytki rolne według klas bonitacji						inne grunty	
			razem	mineralne		organiczne				
				I — II	III	I V	I V	V — VI		
	w ha									
Opolskie	-1413	21	21	2	18	-	-	1	-	

Źródło: Izba Rolnicza w Opolu

Odrobnienia pod zabudowę

Powierzchnia gruntów rolnych, dla których zmieniono w planach przeznaczenie na cele nierolnicze.

Ogółem w planach miejscowych dokonano zmiany przeznaczenia 13 080 ha gruntów rolnych na cele nierolnicze (stan na koniec 2015 r.). Najwięcej w gminie Kamiennik - 1705 ha, Domaszowice – 1412 ha i Turawa – 946 ha.

Zmiany powierzchni gruntów rolnych w wyniku wyłączeń na cele nierolnicze według województw w 2015 roku, w podziale na kierunki wyłączeń:

WOJEWÓDZTWO	Ogółem	Kierunki wyłączenia				
		tereny			użytki kopalne	inne cele
		komunikacyjne	osiedlowe	przemysłowe		
	w ha					
Opolskie	21	-	11	-	8	2

Źródło: Izba Rolnicza w Opolu

Dziedziczenie gospodarstw

	lata	Darowizny nieruchomości rolnych	Dział spadku i zniesienie współwłasności nieruchomości rolnych	Umowy o dożywocie dotyczące nieruchomości rolnych	Umowy zbycia nieruchomości, w wyniku których następuje wypłata świadczeń z tytułu ubezpieczenia społecznego rolników
Polska	2011	56 815	5 098	2 237	7 807
Opolskie	2011	1 175	125	64	210
Polska	2012	50 132	5 132	1 946	6 220
Opolskie	2012	1 064	141	65	198
Polska	2013	46 351	8 316	2 061	5 020
Opolskie	2013	813	173	61	172
Polska	2014	46 868	7 615	2 202	4 799
Opolskie	2014	863	162	47	209
Polska	2015	53 943	8 159	2 920	4 808
Opolskie	2015	1018	190	81	208
Polska	2016	61 261	8 137	1 781	4 211
Opolskie	2016	1182	178	79	214

Źródło: Izba Rolnicza Opole

W kwestii dziedziczenia gospodarstw rolnych nastąpiła w ostatnich latach tendencja wzrostowa w kraju i w województwie opolskim dotycząca zarówno darowizn nieruchomości rolnych, zniesienia współwłasności jak i umów o dożywocie. Jedynie w kwestiach dotyczących zbywania nieruchomości tendencja wojewódzka jest wzrostowa względem tendencji krajowej która systematycznie spada.

Główne sposoby powiększania gospodarstw

Zasady obrotu ziemią rolną na rynku prywatnym po 30 kwietnia 2016 r. reguluje ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego z dnia 11 kwietnia 2003 r. (Dz. U. 2016. 2052 ze zm.).

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa może korzystając z przysługującego mu prawa do pierwokupu nieruchomości rolnej, pierwokupu udziałów i akcji w spółce prawa handlowego oraz prawa nabycia nieruchomości rolnej, powiększać Zasób Własności Rolnej Skarbu Państwa.

Krajowy Ośrodek może nabywać nieruchomości na własność Skarbu Państwa, jeżeli wymaga tego realizacja zadań określonych w ustawie, w tym szczególnie zadań w zakresie powiększania już istniejących gospodarstw rodzinnych

Krajowy Ośrodek gospodaruje Zasobem w pierwszej kolejności w drodze wydzierżawienia albo sprzedaży nieruchomości rolnych na powiększenie lub utworzenie gospodarstw rodzinnych

Dzierżawa

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa wydzierżawia nieruchomości w formie publicznego przetargu ustnego i przetargu ofert pisemnych. KOWR może zastrzec, że w przetargu mogą uczestniczyć wyłącznie:

- rolnicy indywidualni, zamierzający powiększyć gospodarstwo rodzinne, jeżeli mają oni miejsce zamieszkania w gminie, w której położona jest nieruchomość wystawiona do przetargu lub w gminie graniczącą z tą gminą
- osoby posiadające kwalifikacje rolnicze określone w przepisach o kształtowaniu ustroju rolnego, zamierzające utworzyć gospodarstwo rodzinne w rozumieniu tych przepisów
- inne podmioty określone w ustawie o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa w art. 29 ust. 3b

Sprzedaż

Pierwszeństwo w nabyciu nieruchomości Zasobu przysługuje min. dzierżawcy zbywanej nieruchomości, jeżeli dzierżawa trwa faktycznie przez okres co najmniej trzech lat.

Sprzedaż nieruchomości rolnej przez Krajowy Ośrodek może nastąpić, jeżeli w wyniku tej sprzedaży łączna powierzchnia użytków rolnych:

- 1) będących własnością nabywcy nie przekroczy 300 ha oraz
- 2) nabytych kiedykolwiek z Zasobu przez nabywcę nie przekroczy 300 ha.

Krajowy Ośrodek może przeprowadzić przetarg ofert pisemnych (konkurs ofert) na sprzedaż nieruchomości rolnych, w którym mogą uczestniczyć wyłącznie podmioty, o których mowa w ust. 3b oraz podmioty spełniające kryteria wyboru najkorzystniejszej oferty mogą być w szczególności:

- a) odległość gospodarstwa rolnego oferenta od zbywanej nieruchomości Zasobu,
- b) powierzchnia nieruchomości rolnych nabytych lub wydzierżawionych z Zasobu,
- c) intensywność produkcji zwierzęcej w gospodarstwie oferenta.

oraz inne ustalone kryteria min:

- d) młody rolnik
- e) powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rodzinnym rolnika

f) kryterium uzgodnione z radą terenową

Skala dzierżaw

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa w województwie opolskim na dzień 31.08.2017r w Zasobnie posiada 46 049,4049 ha w aktywnych umowach dzierżaw.

Główne wnioski możliwie w ujęciu podregionów i powiatów lub gmin

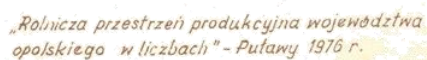
Ponad połowę terenu województwa stanowią użytki rolne co powoduje że część gmin w regionie jest typowo rolniczych.

1.2.9 Środowiskowy wymiar produkcji rolnej

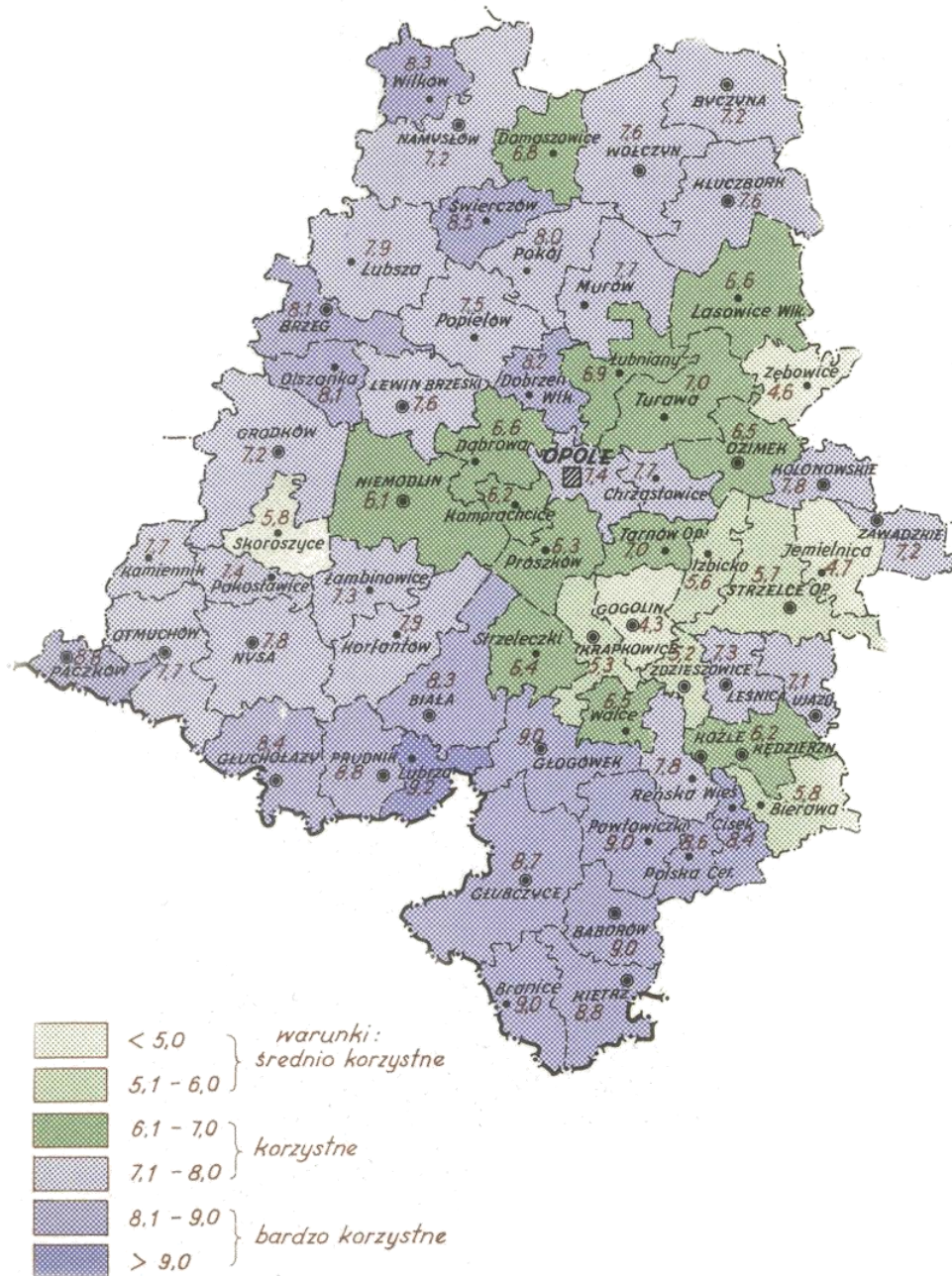
Przydatność gleb do celów rolniczych

Opolszczyzna jest regionem o bardzo dużym potencjale produkcyjnym, jest to jeden z najlepszych obszarów Polski pod względem produkcji rolnej. Rozwojowi rolnictwa sprzyja wysoka jakość bonitacyjna gleb i ich przydatność rolnicza, najwyższa w gminach: Pawłowiczki, Baborów, Kietrz, Branice, najniższa w gminach Kolonowskie, Jemielnica, Tarnów Op., Ozimek, Pokój, Murów (Rys. 1). Ukształtowanie terenu Opolszczyzny jest nizinne, płaskie, lekko faliste, co sprzyja produkcji rolnej.

BONITACJA AGROKLIMATU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO
W SKALI 15-PUNKTOWEJ

OCENA WARUNKÓW WODNYCH WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO
W SKALI 10-PUNKTOWEJ

„Rolnicza przestrzeń produkcyjna województwa opolskiego w liczbach” - Putawy 1976 r.

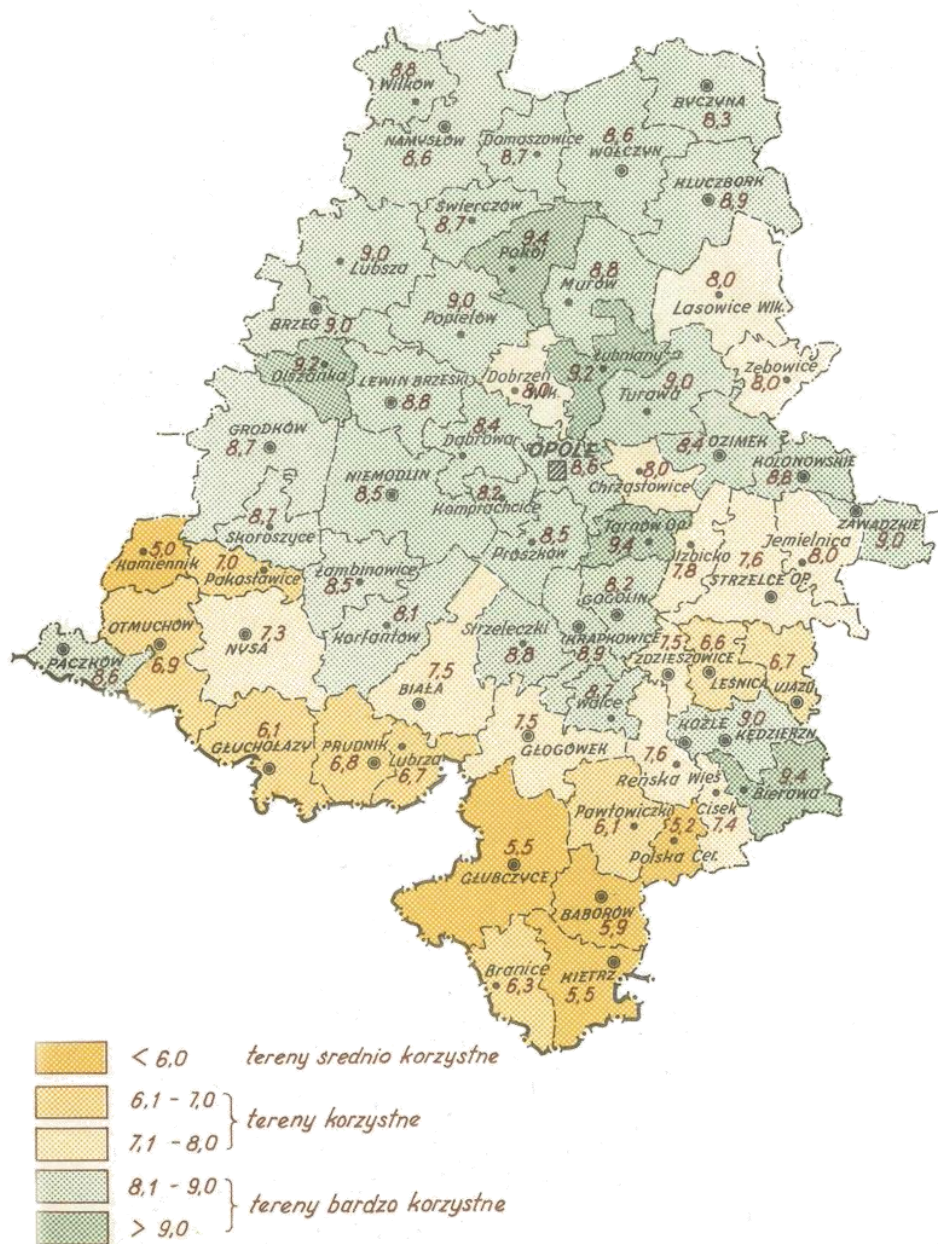
BONITACJA JAKOŚCI I PRZYDATNOŚCI ROLNICZEJ GLEB WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

„Rolnicza przestrzeń produkcyjna województwa
opolskiego w liczbach” - Puławy 1976 r.

BONITACJA RZEŻBY TERENU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

W SKALI 10-PUNKTOWEJ

„Rolnicza przestrzeń produkcyjna województwa opolskiego w liczbach” - Putawy 1976 r.

Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla województwa opolskiego wynosi 81,6 pkt (w kraju 66,6 pkt), co lokuje Opolszczyznę na 1 miejscu w Polsce. Równocześnie liczba odłogów i ugorów na gruntach ornych jest najniższa w kraju (w 2016r. 1944 ha).

Zróżnicowanie potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej Opolszczyzny wynika z przestrzennej zmienności pokrywy glebowej, ukształtowania terenu oraz opadów i temperatury.

Zagrożenia dla gleb Opolszczyzny wykorzystywanych rolniczo

W wyniku intensywnej działalności rolniczej prowadzonej na terenie województwa opolskiego może dojść do nasilenia procesów degradacyjnych:

1. Degradacja fizyczna w wyniku zagęszczenia i zasklepienia się gleby

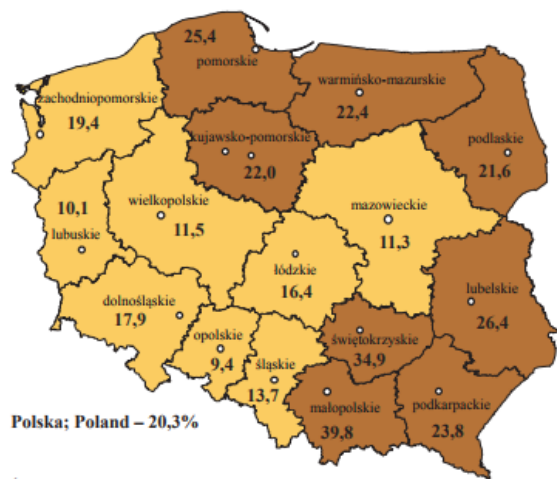
Intensywna produkcja rolna, wykorzystująca ciężki sprzęt rolniczy, a także wykonywanie prac polowych w warunkach nadmiernego uwilgotnienia może prowadzić do zagęszczenia warstwy ornej i podornej gleby. Ma to bezpośredni wpływ na żyzność i urodzajność gleb, który jest bezpośrednio związany ze zdolnością gleby do magazynowania wody. Szczególnie niekorzystne warunki uprawy występują w dolinach rzecznych, na madach. Wg analiz prowadzonych przez IUNG PIB w woj. opolskim ok. 34% gleb jest podatnych na zagęszczenie.

2. Erozja

Zagrożenie dla jakości gleb to również występowanie erozji wodnej powierzchniowej, na którą wpływa nachylenie terenu, podatność gleb na zmywy powierzchniowe i wielkość opadu rocznego. Na Opolszczyźnie zagrożeniem może być objęte 9,4% UR (najniższe w Polsce, średnio w Polsce 20,3%) (Rys. 2).

Największe zagrożenie występuje na południu Opolszczyzny.

Rys. 2. Zagrożenie gleb użytków rolnych erozją wodną powierzchniową w Polsce (%)

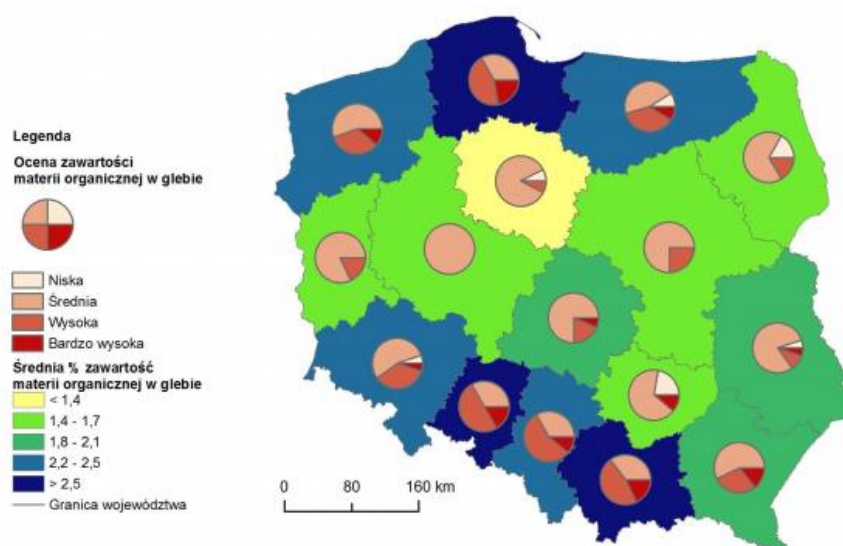

Źródło: Krasowicz S. i in. 2011. Racjonalne gospodarowanie środowiskiem glebowym Polski. Polish Journal of Agronomy, 7, 43-58.

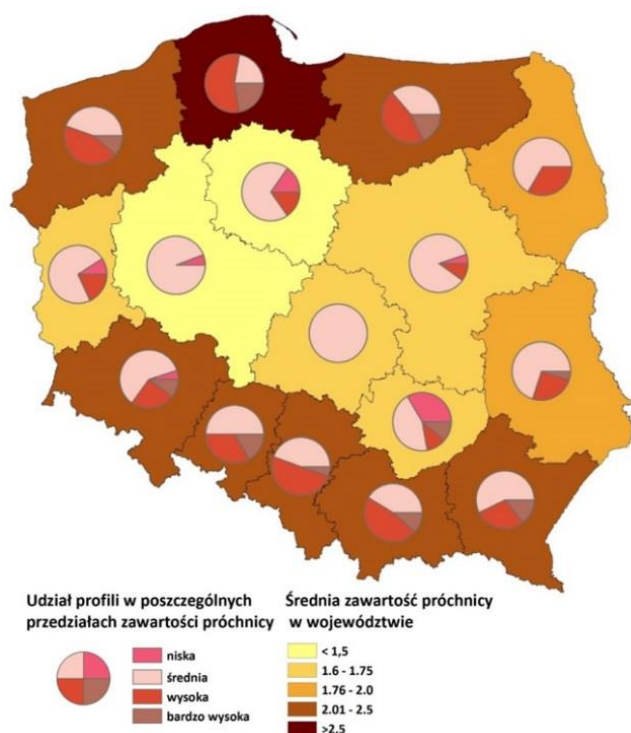
3. Utrata substancji organicznej gleby

Ilość materii organicznej w glebach jest podstawowym wskaźnikiem oceny ich jakości. Wysoka zawartość próchnicy w glebach jest czynnikiem stabilizującym ich strukturę, zmniejszającym podatność na zagęszczenie oraz degradację w wyniku erozji. W ostatnich latach obserwujemy systematyczny spadek pogłowia zwierząt gospodarskich. W gospodarstwach bezinwentarzowych, a więc pozbawionych dopływu nawozów naturalnych, obserwujemy spadek zawartości próchnicy w glebie. Intensywne użytkowanie gleb, w połączeniu z uproszczeniem płodozmianów, dominacją roślin zbożowych jest przyczyną ograniczenia ilości roślin organicznych wchodzących w cykl przemian próchnicy, a w konsekwencji do spadku jej zawartości w glebie. Ponadto spadek zawartości materii organicznej jest związany ze zmianą stosunków wodnych gleb (susze glebowe). Na terenie Opolszczyzny wg analiz prowadzonych przez IUNG PIB, a przedstawionym w raporcie Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce, następuje spadek zawartości materii organicznej w glebie. W 2010 roku ok 65% gleb charakteryzowało się wysoką i bardzo wysoką jej zawartością, natomiast w 2015 roku już tylko 50% gleb miało jej wysoką bądź bardzo wysoką zawartość (Rys.3 i 4)

Rys. 3. Przestrzenna zmienność zawartości próchnicy na podstawie statystyk dla województw (2010)

Rys. 4. Przestrzenna zmienność zawartości próchnicy na podstawie statystyk dla województw (2015)

Źródło: Raport z III etapu realizacji zamówienia „Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2015-2017” IUNG PIB, kwiecień 2017;

http://www.gios.gov.pl/images/dokumenty/pms/monitoring_jakosci_gleb/Raport_MChG_etap3.pdf

4. Susze glebowe - występujące w ostatnim czasie susze glebowe oraz wzrost średnich temperatur powietrza prowadzą do przesuszenia gleb poniżej ich średniej naturalnej wilgotności. W konsekwencji prowadzi to do zwiększenia zasięgu występowania i intensywności erozji wietrznej na gruntach ornych.
5. Proces zakwaszania gleb

Stan odczynu gleby i potrzeby wapnowania w Polsce w tym na Opolszczyźnie nie są wystarczające. Większość roślin uprawnych do prawidłowego rozwoju wymaga gleb o odczynie od słabo kwaśnego do obojętnego. Zużycie nawozów wapniowych w stosunku do potrzeb jest zbyt małe (Tab. 1).

Tab. 1 Zużycie nawozów wapniowych na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze na Opolszczyźnie w latach 2011-2016 (kg CaO/ha/rok)

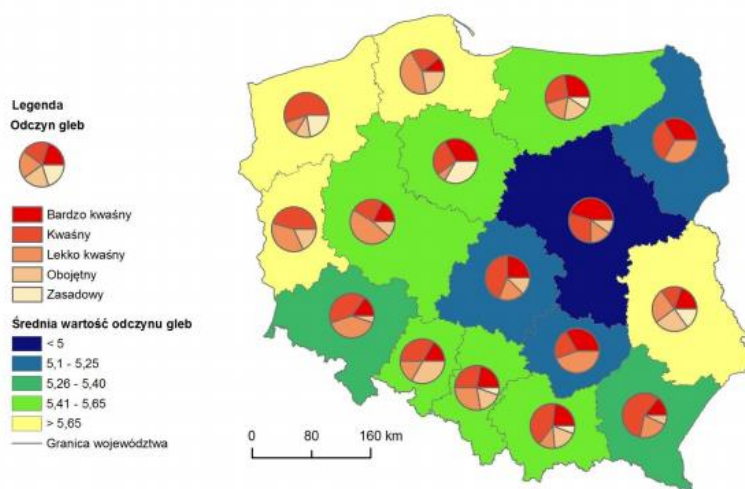
Użytki rolne w dobrej kulturze						
ogółem						
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
[kg]	[kg]	[kg]	[kg]	[kg]	[kg]	[kg]
104,9	104,0	73,1	98,3	97,4	94,8	137,5

Główną przyczyną zakwaszania gleb, niezależną od człowieka jest wymywanie przez wody opadowe (około 140 kg CaO/ha/rok). Natomiast antropogeniczną przyczyną zakwaszania gleb użytków rolnych jest stosowanie wielu nawozów mineralnych. Na podstawie przeprowadzonych analiz Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2015-2017 na

Opolszczyźnie ok. 50% gleb charakteryzuje się preferowanym przez rośliny uprawne odczynem (lekko kwaśny i obojętny). Natomiast kolejne 50 % to gleby bardzo kwaśne i kwaśne.

Niestety analizując dane uzyskane w Monitoringu chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2010-2012 w porównaniu z danymi z podobnego monitoringu prowadzonego w latach 2015-2017 obserwujemy spadek odczynu gleby z zasadowego i obojętnego do lekko kwaśnego. Natomiast udział gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych pozostaje na tym samym poziomie, co obrazuje Rys. 5 i 6. Jest to bardzo niepokojące zjawisko i świadczy to o postępującym zakwaszeniu gleb Opolszczyzny.

Rys. 5. Przestrzenne zróżnicowanie odczynu (pH w KCl) na podstawie statystyk dla

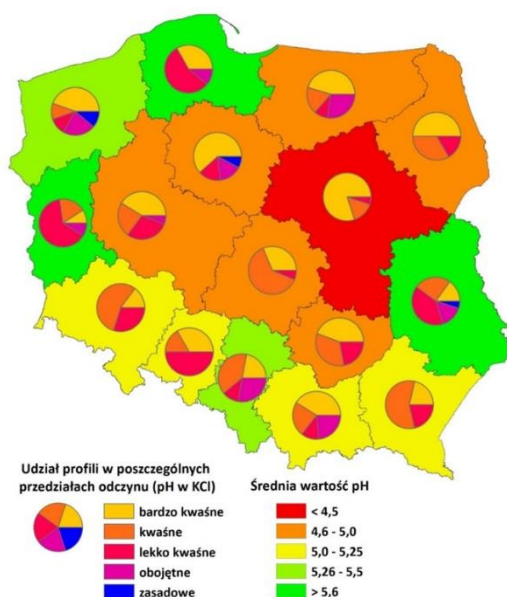

województw (2010)

Źródło: *Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2010-2012*, IUNG PIB
Warszawa 2012

http://www.gios.gov.pl/images/dokumenty/pms/monitoring_jakosci_gleb/monitoring_chemizmu_gleb_2010_2012.pdf

Rys. 6. Przestrzenne zróżnicowanie odczynu (pH w KCl) na podstawie statystyk dla województw (2015)

Źródło: Raport z III etapu realizacji zamówienia „Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2015-2017” IUNG PIB, kwiecień 2017;
http://www.gios.gov.pl/images/dokumenty/pms/monitoring_jakosci_gleb/Raport_MChG_etap3.pdf

Pozytywne i negatywne oddziaływanie na środowisko

Rolnictwo jest działem gospodarki o największym wpływie na środowisko naturalne, jest również od niego bardzo zależne.

Zmiany wywołane w środowisku naturalnym przez rolnictwo dotyczą, m.in.:

- zmian w krajobrazie.
- podatności na erozję
- chemizacji środowiska
- skażenia wód
- zagrożeń dla bioróżnorodności
- pogorszenia jakości plonów i produktów rolnych

Intensywna gospodarka rolna prowadzi do zmian w krajobrazie. Na Opolszczyźnie średnia wielkość gospodarstwa to 19,55 ha w 2013 roku (średnio w kraju 11,57 ha). Przy tym znaczna część gospodarstw gospodaruje na areale 50 i więcej ha UR (10,1%) i to właśnie te gospodarstwa mają największy wpływ na krajobraz rolniczy. Ponadto duży udział zbóż w tym kukurydzy, a także rzepaku ozimego wpływa na funkcjonalno -przestrzenny i ekologiczny krajobraz rolniczy.

Intensywna mechanizacja, chemizacja i zmiany w strukturze zasiewów (duży udział zbóż w strukturze zasiewów, ponad 70%, zawężanie płodozmianu do dwóch, trzech gatunków roślin prowadzi do silnych przeobrażeń. Prowadzi to do pogorszenia ilości i jakości plonów i produktów rolnych, oraz zwiększenia ilości stosowania chemicznych środków ochrony roślin i nawozów. To z kolei przyczynia się do skażenia i eutrofizacji wód.

Ponadto dla uzyskania lepszych wyników produkcyjnych wycina się zadrzewienia śródpolne i relikty lasów pozostałe na polach, zasypuje się również małe zbiorniki wodne i rowy, osusza zabagnienia, co w efekcie zubaża florę i faunę. Natomiast stabilność i bioróżnorodność

biocenozy to świadomie i umiejętnie kształtowanie krajobrazu. Stąd też bardzo ważnym zadaniem jest utrzymanie i pielęgnacja istniejących powierzchni zadrzewionych pozostawionych w stanie bliskim naturalnemu.

Intensywna produkcja rolna to także duża chemizacja środowiska, nie tylko w zakresie stosowania pestycydów, ale również nieprzemyślanego i do końca nieuzasadnionego stosowania nawozów mineralnych. Zanieczyszczenia chemiczne są zarówno w wodach powierzchniowych i podziemnych. Jako skutek wymywania nawozów sztucznych i pestycydów. Obecność azotu w wodach powierzchniowych ma natychmiastowy wpływ na organizmy wodne (niebezpieczeństwo zachorowania zwierząt na nowotwory spowodowane wytworzeniem amin amonowych), oraz obniżenie możliwości wykorzystania wody pitnej. Zbyt duże stężenie soli azotowych i fosforowych w ekosystemie wodnym prowadzi do eutrofizacji wód.

Nadmierne, nieprzemyślane stosowanie środków ochrony roślin to zagrożenie dla środowiska naturalnego oraz życia i zdrowia ludzi i zwierząt. Ponadto w wyniku zbyt częstego stosowania środków ochrony roślin o tym samym mechanizmie działania wiele agrofagów wytworzyło rasy odporne. W chwili obecnej na Opolszczyźnie są problemy ze zwalczaniem uodpornionych na s.c. herbicydów chwastów, np. miotła zbożowa, stokłosa, wyczyniec polny, insektycydów np. słodyszek rzepakowy, czy też fungicydów: chwościk buraka, septorioza paskowana liści pszenicy, rdza brunatna.

Zbilansowane, oparte na analizie gleby nawożenie to podstawa współczesnego rolnictwa, która w żaden sposób nie zagraża środowisku. Natomiast nadmierna kwasowość gleb Opolszczyzny (50 % gleb to gleby bardzo kwaśne i kwaśne), nieuzasadnione stosowanie nawozów fosforowych, w przypadku gdy gleby wykazują wysoką, bądź bardzo wysoką zawartość przyswajalnych form fosforu (Rys. 1), czy też stosowanie wysokich dawek azotu (ponad 200 kg N/ha) prowadzi do eutrofizacji środowiska. W glebach użytkowanych rolniczo istotnym czynnikiem kształtującym zawartość azotu jest poziom nawożenia organicznego (marginalny w woj. opolskim) i mineralnego oraz zmianowanie (niewłaściwe, zbyt duży udział zbóż i rzepaku w strukturze zasiewów), w tym zwłaszcza udział roślin bobowatych wiążących wolny azot z powietrza. Niestety udział roślin motylkowatych w strukturze zasiewów Opolszczyzny jest niewielki.

Rys. 1. Przestrzenne zróżnicowanie zawartości przyswajalnego fosforu na podstawie statystyk dla województw w 2015 r.

Źródło: Raport z III etapu realizacji zamówienia „Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2015-2017” IUNG PIB, kwiecień 2017;

http://www.gios.gov.pl/images/dokumenty/pms/monitoring_jakosci_gleb/Raport_MChG_etap3.pdf

W 2014 roku, w stosunku do roku 2013 na Opolszczyźnie ubyło 1413 ha gruntów ornych, sadów, łąk i pastwisk trwałych (tabela 1).

Tabela 1 Zmiany powierzchni gruntów rolnych wg województw w 2015r.

WOJEWÓDZTWA		Z ogółem wyłączono	
-------------	--	--------------------	--

	Przyrost (+) lub ubytek (-) gruntów ornych, sadów, łąk i pastwisk trwałych w 2014r. w stosunku do 2013 r. według ewidencji geodezyjnej ^a	Grunty rolne wyłączone ogółem ^b							Inne grunty
			użytki rolne według klas bonitacji						
			razem	mineralne			organiczne		
				I - II	III	IV	IV	V-VI	
	w hektarach								
P O L S K A	3964	3113	2308	214	1187	691	97	119	805
Dolnośląskie	-4557	253	252	54	198	-	-	-	1
Kujawsko-pomorskie	-4059	54	48	4	35	5	2	2	6
Lubelskie	-2072	113	102	28	54	20	-	-	11
Lubuskie	-837	197	68	-	20	45	1	2	129
Łódzkie	-2924	342	160	1	33	96	5	25	182
Małopolskie	-5402	277	266	53	207	5	1	-	11
Mazowieckie	-12019	245	215	23	121	32	19	20	30
Opolskie	-1413	21	21	2	18	-	-	1	-
Podkarpackie	-14840	150	149	35	113	1	-	-	1
Podlaskie	-1759	67	34	-	7	19	3	5	33
Pomorskie	-1608	340	272	4	80	171	8	9	68
Śląskie	-1154	216	181	1	97	66	6	11	35
Świętokrzyskie	-3192	64	21	3	11	5	-	2	43
Warmińsko-mazurskie	-1169	140	82	-	21	48	11	2	58
Wielkopolskie	64385	285	174	3	130	13	6	22	111
Zachodniopomorskie	-3417	349	263	3	42	165	35	18	86

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a w zakresie przyrostu lub ubytku gruntów ornych, sadów, łąk i pastwisk trwałych – Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii

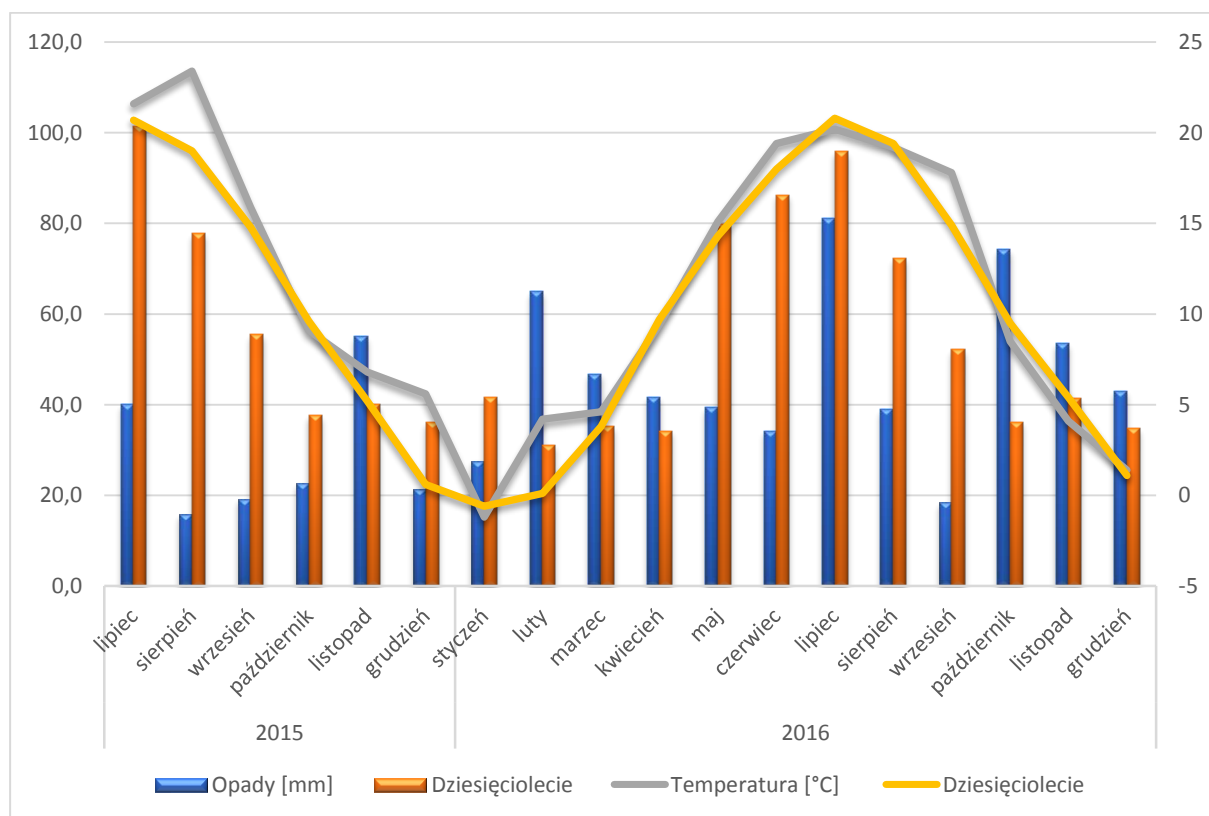
Przekształcanie gruntów wykorzystywanych rolniczo na grunty np. zurbanizowane niesie za sobą konsekwencje środowiskowe, a w dłuższej perspektywie również dla bezpieczeństwa żywnościowego. Problem ten należy rozpatrywać nie tylko w skali lokalnej lecz głównie w kontekście globalnym. Niekontrolowana urbanizacja prowadzi do spadku powierzchni użytkowanej rolniczo oraz ograniczenia produkcji pierwotnej netto. Tego rodzaju ingerencja prowadzi do daleko idących zmian siedliskowych i utraty bioróżnorodności.

Zmiany klimatyczne i ich wpływ na rolnictwo

Rolnictwo to dział gospodarki, który jest niezwykle silnie uzależniony od klimatu i zmian pogodowych.

Województwo opolskie należy do najcieplejszych regionów w Polsce. Klimat na terenie województwa jest wyrównany i odznacza się ciepłym latem, łagodną i krótką zimą, wczesną wiosną i długą łagodną jesienią, a to wszystko sprzyja produkcji roślinnej. Okres wegetacyjny rozpoczyna się wcześnie, najczęściej w trzeciej dekadzie marca i trwa do pierwszej dekady listopada, tj. około 200÷225÷230 dni. Opady roczne wieloletnie wahają się w granicach 600÷800 mm, z przeciętną liczbą dni z opadami 140÷160.

Rys. 2. Średnie temperatury powietrza i sumy opadów w latach 2015 i 2016

Źródło. Opracowanie własne na podstawie pomiarów stacji meteorologicznej w Łosiuwie

Tabela 2. Informacje ogólne o pogodzie z lat 2005 – 2016

Średnie wieloletnie	Rok/Miesiąc	°C/mm
- najbardziej mokry rok	2010	978,3 mm
- najsuchszy rok	2015	335,8 mm
- najcieplejszy rok	2014 i 2015	11,0°C
- najzimniejszy rok	2010	8,0°C
Max. i min. opady i temperatury wieloletnie		
- najwyższy opad dobowy	23 lipiec 2010	98,8 mm
- najwyższy opad miesięczny	lipiec 2010	224,1 mm
- najwyższa średnia temperatura miesięczna	lipiec 2006	24,3°C
- najniższa średnia temperatura miesięczna	styczeń 2010	-6,1°C
- najwyższa zanotowana temperatura	8 sierpień 2015	37,5°C
Średnie z 2016 roku		
- najwyższe opady miesięczne	Październik	74,3 mm
- najniższe opady miesięczne	Wrzesień	18,4 mm
- najcieplejszy miesiąc	Lipiec	20,2°C
- najzimniejszy miesiąc	Styczeń	-1,2°C

Źródło. Opracowanie własne na podstawie pomiarów stacji meteorologicznej w Łosiuwie

Tabela 3. Obserwacje ogólne

Lp.	Wyszczególnienie		data, mm, °C			
			2013	2014	2015	2016
1.	Początek wegetacji wiosennej		14.04.	19.02.	11.03.	25.03.
2.	Koniec wegetacji jesiennej		-*	30.11.	-*	-*
3.	Pierwszy przymrozek		02.10.	27.10.	27.10.	10.10.
4.	Ostatni przymrozek		09.04.	17.04.	07.04.	03.04.
5.	Rozmarznięcie gleby		26.03.	04.02.	09.02.	08.02.
6.	Początek prac polowych	nawożenie azotem	05.03.	25.02.	24.02.	10.02.
		zabiegi ochrony	16.04.	18.03.	17.03.	29.03.
		uprawa gleby	15.04.	14.03.	18.03.	04.03.
		siew zbóż jarych	16.04.	21.03.	25.03.	07.03.
		siew buraków cukrowych	22.04.	02.04.	13.04.	07.04.
		siew rzepaku ozimego	29.08.	27.08.	27.08.	25.08.
		siew pszenicy ozimej	04.10.	08.10.	08.10.	15.10.
		koszenie rzepaku ozimego	23.07.	14.07.	20.07.	19.07.
		koszenie pszenicy ozimej	01.08.	21.07.	28.07.	23.07.
7.	Koniec żniw		14.08.	19.08.	05.08.	08.08.

Źródło. Opracowanie własne na podstawie obserwacji prowadzonych na polu doświadczalnym w Łosiovie

* - Za datę przerwania wegetacji przyjmuje się ostatni z pięciu dni, z których każdy miał średnią dobową temperaturę nie wyższą niż +5°C.

- w 2013 roku takie zjawisko odnotowano 29.11.2013r., jednakże po trzech tygodniach średnia dobową temperatura wzrosła do 10°C, co wskazywało na wznowienie wegetacji roślin. Ponowne zahamowanie wegetacji odnotowano 15.01.2014r.

- w 2015 roku takie zjawisko odnotowano 30.11.2014r., jednakże po dwóch tygodniach średnia dobową temperatura wzrosła, co wskazywało na wznowienie wegetacji roślin. Ponowne zahamowanie wegetacji odnotowano 29.12.2014r.

- w roku 2016 takie zjawisko odnotowano 25.11.2015r., jednak występujące w okresie zimy temperatury spowodowały, że rośliny dalej się rozwijały, początek wegetacji wiosennej odnotowano dwukrotnie: pierwszy raz 30.01.2016r. jednak po tym terminie występowały znaczne spadki temperatur powietrza i ostateczny termin ustalono na 25.03.2016r.

Z danych zawartych na rys 2 i tabeli 2 i 3 wynika, że klimat jest bardzo zmienny i następuje stopniowe jego ocieplenie. Zmniejsza się ilość opadów, zwłaszcza w okresie maj - czerwiec, co zwiększa straty z powodu suszy (w tym czasie większość roślin uprawnych ma najwyższe wymagania wodne). Duże wahania pogodowe wpływają na znaczne różnice w plonowaniu roślin w poszczególnych latach, co wpływa na znaczne różnice w ilościach dostępnych na rynku płodach rolnych, co powoduje duże wahania dochodów gospodarstw.

Łagodne zimy i wyższa temperatura podczas wiosny sprzyjają rozwojowi chwastów i szkodników. Znaczenia nabierają uciążliwe chwasty ciepłolubne, jak przytulia czepna, czy przetacznik perski. Dodatkowo następują problemy z ograniczeniem zachwaszczenia w rzepaku i kukurydzy, a także burakach cukrowych na skutek chłódów i niskiego uwilgotnienia gleby. Ponadto na terenie województwa dużego znaczenia nabierają problemy z chorobami wirusowymi zbóż i rzepaku (nasilenie występowania mszyc – wektorów chorób wirusowych), zachodnią kukurydzianą stonką korzeniową, omacnicą prosowianką i in.

Oprócz braku wody istnieją inne dodatkowe niebezpieczeństwa dla stabilnej i przewidywalnej produkcji rolniczej. Do najważniejszych należy: wydłużenie okresów suszy, zwiększenie ilości opadów nawaalnych, znaczny wzrost wariacji niektórych elementów meteorologicznych, np. temperatur ekstremalnych, przymrozków, nasilenie ekstremalnych zjawisk pogodowych, np. wichury, trąby powietrzne.

Straty w UR spowodowane czynnikami środowiskowymi, w tym przez zmiany klimatu, obszary niedoborów wody, obszary nadmiernego nasłonecznienia, obszary o szczególnych walorach środowiskowych do produkcji rolnej; zmiany w przeznaczeniu UR pod uprawy energetyczne

Województwo opolskie charakteryzuje się dobrymi jakościowo glebami i korzystnymi walorami rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Jednakże rozwój regionu wymaga interwencji człowieka. Jednym z procesów, mogącym negatywnie wpływać na stan gleb i powodować utratę ich właściwości jest systematyczne przeznaczanie użytków rolnych na tereny pod infrastrukturę.

Rozwój terenów o zabudowie mieszkalnej, terenów przemysłowych i komunikacyjnych spowodował, że w 2015 r. z produkcji rolniczej wyłączono 43 ha gruntów rolnych województwa, z czego prawie 11 ha przeznaczono pod budownictwo osiedlowe, a 25 ha stanowiły użytki kopalne /tabela 1/.

Tabela 1.

GRUNTY ROLNE WYŁĄCZONE NA CELE NIEROLNICZE I LEŚNE NA CELE NIELEŚNE				
WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2010	2014	2015
	w ha			
O G Ó Ł E M	64	36	26	43
Użytki rolne	32	25	21	21
klasy bonitacyjne:				
mineralne: I–II	7	2	2	2
III	23	23	19	18
IV	2	–	–	–
organiczne: IV	–	–	–	–
V–VI	–	–	–	1
Inne grunty rolne	6	–	–	–
Grunty leśne	26	11	5	22
WEDŁUG KIERUNKÓW WYŁĄCZENIA				
wyłączone:				
Na tereny osiedlowe	16	9	7	11
Na tereny przemysłowe	4	–	–	4
Pod drogi i szlaki komunikacyjne	8	–	2	–
Pod użytki kopalne	30	18	10	25
Pod zbiorniki wodne	–	–	–	–
Na inne cele	6	9	7	3

Źródło: GUS

W województwie opolskim grunty zdewastowane i zdegradowane powstają głównie w wyniku działalności w zakresie górnictwa i kopalnictwa surowców innych niż energetyczne. Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji na terenie województwa opolskiego w 2015 r. wynosiła 2516 ha /tabela 2/. Są to duże straty w użytkach rolnych województwa.

Tabela 2.

GRUNTY ZDEWASTOWANE I ZDEGRADOWANE WYMAGAJĄCE REKULTYWACJI I ZAGOSPODAROWANIA ORAZ GRUNTY ZREKULTYWOWANE I ZAGOSPODAROWANE				
WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2010	2014	2015
	w ha			
Grunty wymagające rekultywacji (stan w dniu 31 XII)	3281	3343	2204	2516

zdeństowane	2956	2968	1951	2236
zdegradowane	325	375	253	280
Grunty (w ciągu roku):				
zrekultywowane	80	39	60	11
w tym na cele:				
rolnicze	12	36	25	4
leśne	34	3	12	7
zagospodarowane	39	3	40	–

Źródło: GUS

Obecnie w regionie uprawy energetyczne zajmują ok. 3% użytków rolnych. Natomiast trawy energetyczne i wierzba energetyczna zasadzone są na obszarze ok. 850 ha. Uprawy energetyczne stanowią zagrożenie dla użytków rolnych powodując wyjąławiania gleby i utraty zasobów węgla w glebie. Niektóre gatunki upraw mają rozrost niekontrolowany, a co za tym idzie niebezpieczny dla użytków rolnych. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona stanowi 27,2% powierzchni ogólnej województwa. Produkcja rolnicza jest ograniczona /tabela 3/.

Tabela 3.

POWIERZCHNIA O SZCZEGÓLNYCH WALORACH PRZYRODNICZYCH PRAWNIE CHRONIONA						
Stan w dniu 31 XII						
WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2010	2014	2015		
	w ha				w % powierzchni ogólnej województwa	na 1 mieszkańca w m ²
O G Ó Ł E M	255463	256261	256281	256246	27,2	2573
Rezerваты przyrody	802	893	937	937	0,1	9
Parki krajobrazowe	62403	61689	61665	61631	6,5	619
Obszary chronionego krajobrazu	189207	189628	189628	189627	20,1	1904
Stanowiska dokumentacyjne	3	19	19	19	0,0	0
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	2584	3322	3322	3322	0,4	33
Użytki ekologiczne	465	710	710	710	0,1	7

Źródło: GUS:

Straty w użytkach rolnych wynikają także z niedoboru wody. Zapotrzebowanie na wodę rośnie, a ilość opadów maleje /tabela 4/. Wielkość zasobów wody zależy od ilości opadów atmosferycznych, parowania oraz jej odpływu korytami rzecznyymi. Średnia, roczna suma opadów w województwie wynosi ok. 600 mm. Nierównomierność rozkładu powoduje występowanie okresowych niedoborów wody, co powoduje trudności w zaspokajaniu potrzeb rolnictwa co za tym idzie straty w plonach ilościowe i jakościowe oraz obniżenie wartości użytkowej gleby. Temperatura powietrza rośnie. Średnia z lat 2001-2010 wynosiła 9,3°C, a w roku 2015 wynosiła 10,9°C. Wysokie temperatury powodują stres termiczny u roślin, które wolniej rosną i dają mniejsze plony. W niektórych przypadkach rośliny w ogóle nie zawiązują owoców, ponieważ nadmierne gorąco wyjąławia pyłek kwiatu (męski element rozrodczy kwiatów).

Następuje wzrost nasilenia patogenów (szczególnie grzybów i szkodników – głównie owadów) oraz pojawienie się nowych ciepłolubnych gatunków szkodników i chwastów.

Tabela 4.

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2010	2014	2015
Powierzchnia nawadnianych użytków rolnych i leśnych w ha	1339	1474	2086	2470
Powierzchnia napelnianych stawów rybnych w ha	1809	1838	1914	2183
Pobór wody w dam ³	29015	33065	30914	41147
do nawadniania użytków rolnych i gruntów leśnych	1174	1095	674	922
na 1 ha	0,9	0,7	0,3	0,4
do napelniania stawów rybnych	27840	31970	30240	40225
na 1 ha	15,4	17,4	15,8	18,4

Źródło: GUS

Ogólnie rzecz ujmując straty w użytkach rolnych spowodowane są globalnym ociepleniem klimatu.

1.2.10 Struktura gospodarstw

Liczba gospodarstw i ich struktura wg typów produkcji

Wyniki badania struktury gospodarstw rolnych w 2013 r. wykazały, że **liczba gospodarstw rolnych** w województwie opolskim wynosiła 26,8 tys. Spośród 26,2 tys. gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych (UR) – 99,2% (26,1 tys.) stanowiły gospodarstwa indywidualne (w kraju – 99,7%). W województwie opolskim, podobnie jak w kraju, dominowały gospodarstwa sektora prywatnego, w tym gospodarstwa indywidualne, które w 2013 r. stanowiły 99,2% ogółu gospodarstw rolnych (w kraju – 99,7%).

Tabl. 1. *Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych*

Lata	Ogółem	Grupy obszarowe użytków rolnych									
		do 1 ha	1–2	2–3	3–5	5–10	10– 15	15– 20	20– 30	30– 50	50 ha i więc ej
OGÓŁEM											
2010	28437	437	5019	3514	4067	5831	3036	1830	1801	1491	1411
2013	26753	517	4798	3194	3907	5131	2610	1664	1870	1510	1553
2010 = 100											
2013	94,1	118,3	95,6	90,9	96,1	88,0	86,0	90,9	103,8	101,3	110,1
GOSPODARSTWA INDYWIDUALNE O POWIERZCHNI POWYŻEJ 1 ha UR											
2010	27771	–	5017	3512	4067	5828	3034	1826	1797	1485	1205

2013	26014	–	4798	3191	3907	5123	2608	1664	1867	1508	1350
2010 = 100											
2013	93,7	–	95,6	90,9	96,1	87,9	86,0	91,1	103,9	101,5	112,0

Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r. w województwie opolskim.

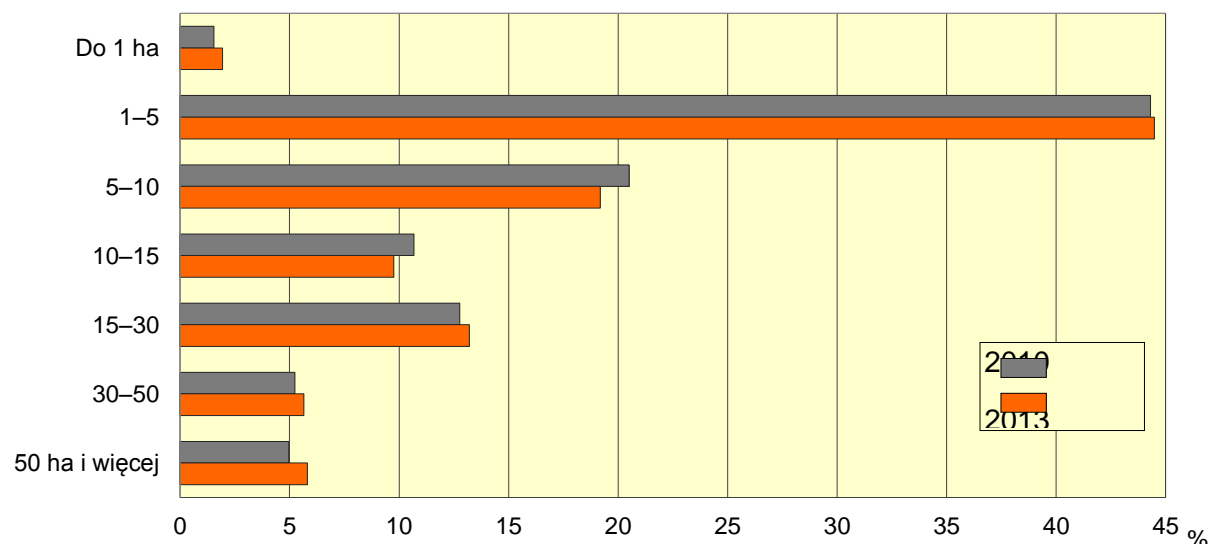
W porównaniu z wynikami PSR 2010, przeliczonymi zgodnie z nową definicją gospodarstwa rolnego, liczba gospodarstw rolnych ogółem zmniejszyła się o 1,7 tys., tj. o 5,9% (w kraju – o 5,3%). Liczba gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha UR zmniejszyła się w stosunku do 2010 r. o 1,8 tys., tj. o 6,3% (w kraju – o 6,0%). Największe dynamiki spadku ilości gospodarstw rolnych w odniesieniu do 2010 r. odnotowano w gospodarstwach z grupy obszarowej 5–10 ha oraz 10–15 ha UR, gdzie liczba gospodarstw zmniejszyła się odpowiednio: o 12,0% i o 14,0%. Spadek odnotowano także w grupie gospodarstw o powierzchni 2–3 ha i 15–20 ha UR (po 9,1%), 1–2 ha (o 4,4%) oraz 3–5 (o 3,9%). Wzrosła natomiast (o 18,1%) liczba gospodarstw najmniejszych i najmniej licznych (o powierzchni do 1 ha UR) oraz największych, o powierzchni 20–50 ha, oraz 50 i więcej ha UR – odpowiednio o 2,7% i o 10,1%.

W 2013 r. w strukturze gospodarstw rolnych przeważały nadal gospodarstwa o powierzchni do 5 ha UR i stanowiły 46,4% ogółu gospodarstw rolnych, przy czym udział tych gospodarstw zwiększył się o 0,6 p. proc. wobec 2010 r. Drugą grupę stanowiły gospodarstwa o powierzchni 5–15 ha UR – 28,9% (spadek udziału o 2,3 p. proc.), natomiast gospodarstwa o powierzchni 15 ha i więcej UR – 24,7% (wzrost o 1,7 p. proc.).

Liczba gospodarstw indywidualnych o powierzchni powyżej 1 ha UR w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o 6,3% (w kraju – o 6,0%).

Obserwowane zmiany w strukturze gospodarstw rolnych wpłynęły na wzrost średniej powierzchni użytków rolnych 1 gospodarstwa rolnego z 11,57 ha w 2010 r. do 19,55 ha w 2013 r. (prawie dwukrotnie większa niż przeciętna w kraju – 10,22 ha), co usytuowało województwo opolskie na 3 miejscu wśród województw. W odniesieniu do gospodarstw indywidualnych średnia powierzchnia użytków gospodarstwa rolnego wzrosła z 8,37 ha w 2010 r. do 14,55 ha w 2013 r. (w kraju – 9,31 ha) i pod tym względem województwo zajmowało 6 miejsce w kraju.

STRUKTURA GOSPODARSTW ROLNYCH WEDŁUG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH

Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r. w województwie opolskim.

Wśród ogółu gospodarstw – 26,7 tys. (99,8%, podobnie jak w kraju) – posiadało **użytki rolne** (w tym prawie wszystkie posiadały użytki rolne w dobrej kulturze rolnej), a 15,9 tys. (59,3%) utrzymywało **zwierzęta gospodarskie** (w kraju – 55,8%). Powierzchnia użytków rolnych ogółem wynosiła 523,1 tys. ha i zwiększyła się w porównaniu z 2010 r. o 1,9%, natomiast powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej wynosiła 520,2 tys. ha i wzrosła o 2,3%).

W porównaniu z 2010 r. zmniejszył się – o 6,1% odsetek gospodarstw z użytkami rolnymi oraz o 13,6% odsetek gospodarstw posiadających zwierzęta gospodarskie.

Powierzchnię pod zasiewami posiadało 94,9% gospodarstw (w kraju – 85,0%). Wśród upraw najbardziej popularne były zboża, które produkowało 90,5% jednostek (w kraju – 78,0%). Trzodę chlewną utrzymywało 28,4% gospodarstw rolnych, bydło – 20,7%, a drób kurzy – 45,9% gospodarstw (w kraju odpowiednio: 19,5%, 29,7% i 39,7%).

W 2013 r. w województwie opolskim działalność **wyłącznie rolniczą** prowadziło 26,2 tys., tj. 97,9% ogółu gospodarstw rolnych, natomiast 2,1% stanowiły gospodarstwa prowadzące działalność **inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym**.

Pow. UR, średnia wielkość gospodarstwa

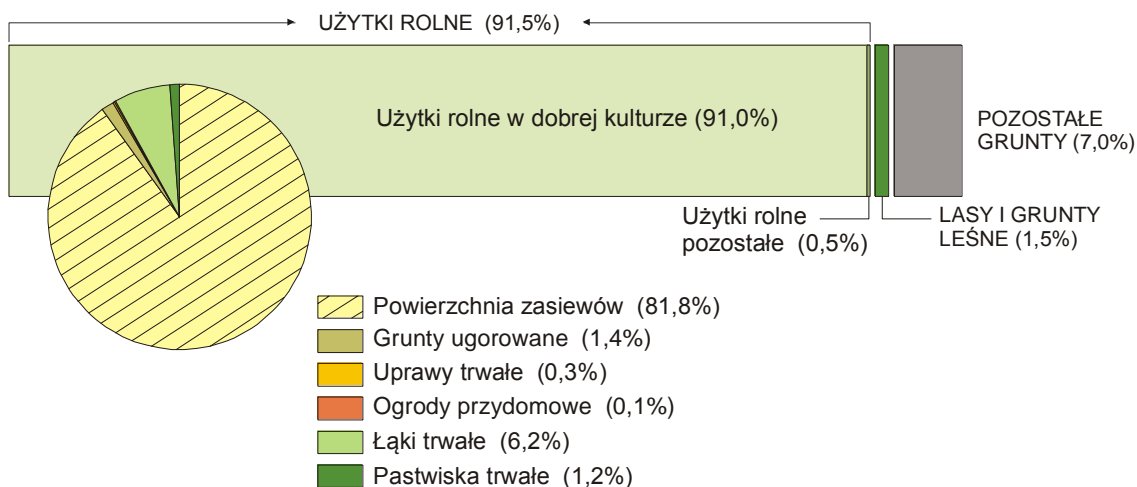
W 2013 r. ogólna **powierzchnia gruntów** w gospodarstwach rolnych województwa opolskiego wyniosła 571,5 tys. ha i w porównaniu z 2010 r. zwiększyła się o 32,8 tys. ha, tj. o 6,1% (w kraju – spadek o 2,9%). Wzrost powierzchni gruntów ogółem w gospodarstwach rolnych był wynikiem zwiększenia powierzchni pozostałych gruntów o 23,9 tys. ha, tj. o 150,5% oraz użytków rolnych o 10,0 tys. ha, tj. o 1,9%. Dominujące w rolnictwie gospodarstwa indywidualne posiadały w użytkowaniu 74,9% powierzchni gruntów ogółem, tj. 428,3 tys. ha.

Zwiększenie powierzchni gruntów przy jednoczesnym spadku liczby gospodarstw wpłynęło na wzrost **średniej powierzchni ogólnej** gospodarstwa rolnego z 18,94 ha w 2010 r. do 21,36 ha w 2013 r. W kraju średnia powierzchnia ogólna gospodarstwa rolnego wyniosła 11,54 ha i zwiększyła się w porównaniu z 2010 r. o 0,28 ha.

Powierzchnia **użytków rolnych** w gospodarstwach rolnych w 2013 r. wyniosła 523,1 tys. ha. W użytkowaniu jednostek sektora prywatnego znajdowało się 507,4 tys. ha, tj. 97,0% użytków rolnych ogółem, w tym w gospodarstwach indywidualnych – 386,1 tys. ha, tj. 73,8%.

UŻYTKOWANIE GRUNTÓW W GOSPODARSTWACH ROLNYCH W 2013 R.

Stan w czerwcu

Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r. w województwie opolskim.

Powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej wyniosła 520,2 tys. ha, tj. 99,4% użytków rolnych ogółem. W strukturze użytków rolnych w dobrej kulturze największy udział (89,8%) stanowiła **powierzchnia pod zasiewami**, która zajmowała 467,1 tys. ha i była o 14,0 tys. ha, tj. o 3,1% większa niż w 2010 r.

Użytki rolne posiadało 26,7 tys. gospodarstw, w tym 98,3% (26,2 tys.) stanowiły gospodarstwa powyżej 1 ha UR. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym posiadającym użytki rolne wyniosła 19,59 ha (w kraju – 10,25 ha). W gospodarstwach indywidualnych średnia powierzchnia użytków rolnych była o 5,01 ha mniejsza od średniej powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach ogółem. Istotny wpływ na zaistniałą różnicę miały gospodarstwa rolne o powierzchni UR 50 ha i więcej, w których średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach ogółem i indywidualnych wyniosła odpowiednio: 186,39 ha i 113,11 ha.

Tabl. 2. Powierzchnia użytków rolnych i liczba gospodarstw według grup obszarowych użytków rolnych w 2013 r.

Grupy obszarowe użytków rolnych	Powierzchnia użytków rolnych		Liczba gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne		Średnia powierzchni a użytków rolnych 1 gospo- darstwa w ha
	w ha	w odsetkach	w liczbach bezwzględ- nych	w odsetkach	
Ogółem	523126	100,0	26700	100,0	19,59
Do 1 ha	422	0,1	464	1,7	0,91
1– 5	29907	5,7	11899	44,6	2,51
5–10	37469	7,2	5131	19,2	7,30
10–15	32179	6,2	2610	9,8	12,33
15–30	74902	14,3	3534	13,2	21,19

30–50	58786	11,2	1510	5,7	38,93
50 ha i więcej	289460	55,3	1553	5,8	186,39

Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r. w województwie opolskim.

Powierzchnia **łąk trwałych** w gospodarstwach rolnych wyniosła 35,7 tys. ha i była o 9,6% mniejsza w porównaniu z 2010 r. Łąki trwałe stanowiły zaledwie 6,8% powierzchni użytków rolnych. Ponad 66% powierzchni łąk trwałych ogółem znajdowało się w gospodarstwach o powierzchni UR 15 ha i więcej. Łąki trwałe posiadało 13,8 tys. gospodarstw, a ich średnia powierzchnia wyniosła 2,58 ha.

Pastwiska trwałe zajmowały powierzchnię 6,9 tys. ha, tj. o 26,7% większą niż w 2010 r. Liczba gospodarstw posiadających pastwiska trwałe wyniosła 1,6 tys., a ich średnia powierzchnia wyniosła 4,38 ha.

Powierzchnia **gruntów ugorowanych** wyniosła 8,2 tys. ha i stanowiła 1,6% użytków rolnych. W porównaniu z 2010 r. zwiększyła się o 0,4 tys. ha, tj. o 5,3%. Grunty ugorowane posiadało 1,2 tys. gospodarstw rolnych.

Uprawy trwałe zajmowały powierzchnię 1,6 tys. ha i stanowiły 0,3% użytków rolnych. Uprawy trwałe posiadało 1,3 tys. gospodarstw rolnych, a średnia powierzchnia upraw trwałych przypadająca na 1 gospodarstwo wyniosła 1,17 ha. W powierzchni upraw trwałych dominowała powierzchnia sadów, tj. plantacji drzew i krzewów owocowych łącznie z ich szkółkami. Ponad 74% (1,2 tys. ha) powierzchni upraw trwałych zajmowały sady. W porównaniu z 2010 r. areal sadów zmniejszył się o 16,5%. Liczba gospodarstw sadowniczych w 2013 r. wyniosła 1,1 tys., a średnia powierzchnia sadów przypadająca na 1 gospodarstwo wyniosła 1,07 ha.

Powierzchnia **ogrodów przydomowych** wyniosła 0,7 tys. ha i w porównaniu z 2010 r. zwiększyła się o 0,1 tys. ha, tj. o 20,8%. Prowadzenie upraw w ogrodach przydomowych zadeklarowało 5,6 tys. gospodarstw rolnych, tj. 20,9% ogółu gospodarstw rolnych posiadających powierzchnię ogólną.

Lasy i grunty leśne zajmowały powierzchnię 8,7 tys. ha, tj. o 11,0% mniejszą niż w 2010 r. Ponad 35% powierzchni lasów i gruntów leśnych znajdowało się w posiadaniu największych gospodarstw (o powierzchni UR 50 ha i więcej). Liczba gospodarstw posiadających lasy i grunty leśne wyniosła 5,7 tys., a średnia powierzchnia lasów i gruntów leśnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne wyniosła 1,51 ha.

W strukturze użytkowania gruntów 7,0% (39,7 tys. ha) stanowiły **pozostałe grunty**, tj. powierzchnia pod zabudowaniami, podwórzami, placami, ogrodami ozdobnymi itp. W porównaniu z 2010 r. powierzchnia pozostałych gruntów zwiększyła się o 23,9 tys. ha, tj. o 150,5%.

Stopień specjalizacji

W 2013 r. gospodarstwa specjalistyczne stanowiły 70,59 % ogólnej liczby gospodarstw. W strukturze gospodarstw rolnych (według typów rolniczych) przeważały gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych i stanowiły 63,04% ogółu gospodarstw rolnych - w tym 21,54 % były to gospodarstwa o powierzchni UR 1-2 ha. Drugą dominującą grupę stanowiły gospodarstwa mieszane – różne uprawy i zwierzęta, które stanowiły 22,74% ogółu gospodarstw rolnych - w tym 20,14 % były to gospodarstwa o powierzchni UR 5-10 ha.

Tabl. 3. Charakterystyka gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2013 r.

Gospodarstwa według typów rolniczych	Ogółem	Grupy obszarowe użytków rolnych									
		d o 1 h a	1–2	2–3	3–5	5–10	10–15	15–20	20–30	30–50	50 ha i więcej
W liczbach bezwzględnych											
O g ó ł e m:	26155	-	4811	3190	3790	5162	2599	1667	1865	1515	1558
Specjalizujące się w uprawach polowych	16488	-	3551	2336	2763	3212	1236	815	861	724	991
Specjalizujące się w uprawach ogrodniczych	176	-	81	18	18	41	9	-	6	-	3
Specjalizujące się w uprawach trwałych	88	-	1	11	10	23	20	3	2	13	3
Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi	985	-	7	93	91	169	113	102	142	147	121
Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi	725	-	170	97	31	143	68	43	71	48	53
Mieszane – różne uprawy	271	-	127	52	2	18	25	23	7	7	11
Mieszane – różne zwierzęta	1244	-	77	53	88	340	259	178	140	80	29
Mieszane – różne uprawy i zwierzęta	5947	-	722	444	741	1198	871	499	634	492	347
Gospodarstwa niesklasyfikowane	232	-	73	86	45	19	-	4	2	4	-

Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r. w województwie opolskim.

Gospodarstwa ekologiczne

Rolnictwo ekologiczne to system gospodarowania, który wykorzystuje potencjał przyrody, dba o trwałą żyzność gleby oraz zdrowotność roślin i zwierząt. Jest to system gospodarowania o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej, z zastosowaniem naturalnych środków produkcji. Dzięki eliminacji pestycydów i nawozów wytworzonych przemysłowo rolnictwo przeciwerozyjne nie powoduje zanieczyszczenia gleby oraz wód gruntowych, ogranicza wypłukiwanie składników pokarmowych z gleby – sprzyja rozwojowi życia w glebie. Najważniejszym działaniem rolnictwa ekologicznego jest produkcja żywności o bardzo wysokich parametrach jakościowych. Zainteresowanie zdrową żywnością czyni rolnictwo ekologiczne konkurencyjnym w stosunku do konwencjonalnego. Podejmowany przez rolników

ekologiczny sposób gospodarowania nie oznacza odrzucenia obecnej techniki, ale próbę wskazania nowego stylu życia. Niewątpliwie to nowoczesny model gospodarowania, który kształtuje przyszłe rolnictwo.

W Polsce do 2014 roku obserwowany był systematyczny wzrost liczby gospodarstw ekologicznych. Powierzchnia ekologiczna użytków rolnych wynosiła 3,82% całkowitej powierzchni UR gospodarstw rolnych w kraju. Gospodarstwa ekologiczne posiadające certyfikat wynosiły ponad 21 tysięcy o łącznej powierzchni ponad 657 tys. ha (tabela nr. 1) . W 2015 roku liczba gospodarstw ekologicznych posiadających certyfikat wyniosła ponad 19 tysięcy. Zaobserwowano zmniejszenie liczby gospodarstw ekologicznych posiadających certyfikat o 5,74%., natomiast powierzchnia UR w gospodarstwach ekologicznych (punkt 2) na którą składa się powierzchnia ekologicznych użytków rolnych (punkt 3;4) w okresie przestawiania w gospodarstwach ekologicznych (ha) oraz powierzchnia ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych (ha), jest mniejsza o 11,74%. Spadek spowodowany był głównie zmianą w projekcie PROW na lata 2014-2020. Projekt przewiduje obostrzenia co pogłębia regres polskiego rolnictwa ekologicznego. Przewidziano dopłaty o 50% niższe niż te które przysługiwały w PROW 2007-2013. Brak stosownych rozwiązań pod kierunkiem działań związanych z produkcją ekologiczną wpłynę na mniejsze zainteresowanie utrzymywania gospodarstw ekologicznych.

Tabela nr.1 5 wskaźników dotyczących rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2010-2015

Wskaźnik	Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1.Liczba gospodarstw ekologicznych z certyfikatem	POLSKA	12901	15234	18187	19872	21020	19813
2.Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych z certyfikatem i w okresie przestawiania [ha]	POLSKA	519069	605520	661688	669970	657902	580730
3.Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w okresie przestawiania w gospodarstwach ekologicznych [ha]	POLSKA	210974	229484	204599	176998	102004	78805
4.Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych [ha]	POLSKA	308095	376036	457089	492972	555898	501925
5.Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych w powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych [%]	POLSKA	2,07	2,48	3,05	3,37	3,82	3,45

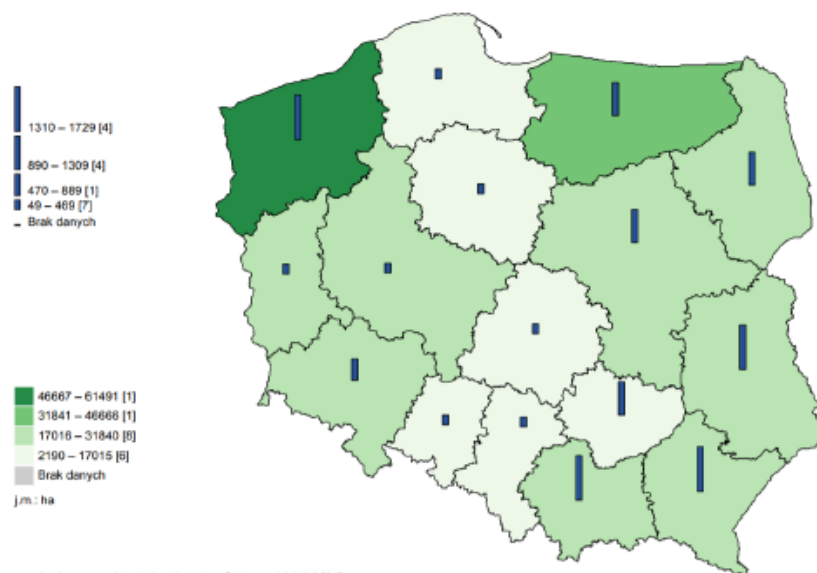
Tabela wygenerowana w aplikacji STRATEG dnia 9.9.2017r. na podstawie indywidualnych ustawień użytkownika.

GOSPODARSTWA EKOLOGICZNE

Rok: 2010

Kartogram: Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych [ha]

Kartodiagram: Liczba gospodarstw ekologicznych z certyfikatem

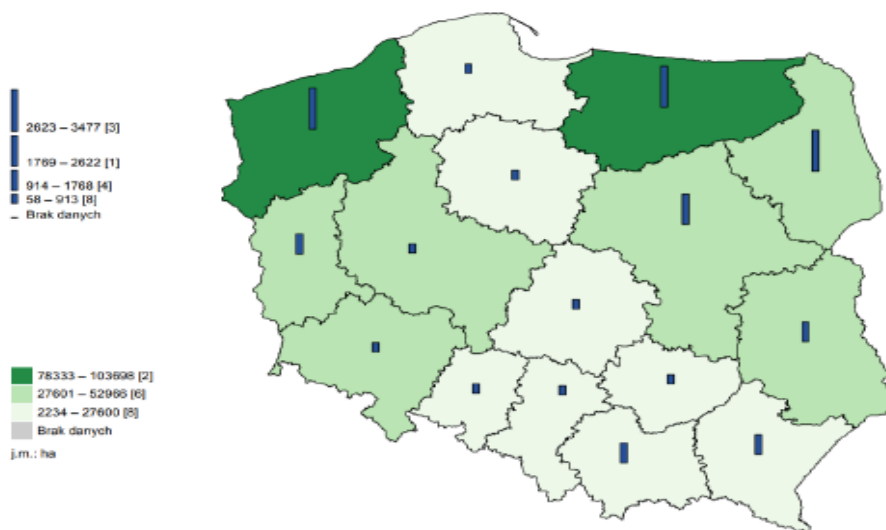
W 2010 roku udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych w powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych na których prowadzona była produkcja stanowiła 2,07 % wszystkich użytków rolnych w Polsce, a w 2015 roku udział ten wynosił 3,45 % .

GOSPODARSTWA EKOLOGICZNE

Rok: 2015

Kartogram: Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych [ha]

Kartodiagram: Liczba gospodarstw ekologicznych z certyfikatem

Spadek liczby gospodarstw ekologicznych jest niepokojący zarówno w skali kraju, jak i w województwach, tym bardziej, że świadomość konsumencka wzrasta. W województwie opolskim spadek ten można było już zauważyć w 2014 roku - 69 gospodarstw, w stosunku do roku wcześniejszego - 74 gospodarstw co stanowi 6,76% i dalej maleje (tabela nr. 2).

Liczba gospodarstw ekologicznych z certyfikatem Tabela nr.2

Wskaźnik	Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba gospodarstw ekologicznych z certyfikatem	Łódzkie	234	298	340	396	423	410
	Mazowieckie	1232	1409	1655	1946	2024	1860
	Małopolskie	1729	1908	1911	1696	1307	1070
	Śląskie	153	173	192	205	207	173
	Lubelskie	1386	1469	1613	1711	1776	1643
	Podkarpackie	1620	1724	1706	1573	1365	1131
	Podlaskie	1038	1417	1911	2235	2580	2815
	Świętokrzyskie	928	1009	1077	1081	933	807
	Lubuskie	417	560	772	923	1133	1056
	Wielkopolskie	456	534	651	762	859	725
	Zachodniopomorskie	1312	1607	2194	2669	3125	2843
	Dolnośląskie	778	914	1041	1009	954	773
	Opolskie	49	55	66	74	69	58
	Kujawsko-pomorskie	232	259	297	341	361	330

	Pomorskie	348	460	601	645	708	642
	Warmińsko-mazurskie	989	1438	2160	2606	3196	3477

Tabela wygenerowana w aplikacji STRATEG dnia 9.9.2017r. na podstawie indywidualnych ustaleń użytkownika.

Liczba gospodarstw ekologicznych (z certyfikatem i w konwersji) w Polsce jest zróżnicowana regionalnie. Najwięcej gospodarstw odnotowuje się w województwach: warmińsko-mazurskim, zachodniopomorskim i podlaskim. Najmniej gospodarstw występuje w województwie opolskim (58 wg stanu na koniec 2015 r.), co daje nam 16 pozycję w rankingu województw (tabela nr. 3).

Liczba gospodarstw ekologicznych – pozycja w rankingu województw Tabela nr.3

Wskaźnik	Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba gospodarstw ekologicznych – pozycja w rankingu województw	łódzkie	13	13	13	13	13	13
	Mazowieckie	7	4	4	4	4	4
	Małopolskie	3	5	6	6	7	8
	Śląskie	15	15	15	15	15	15
	Lubelskie	6	6	5	5	5	5
	Podkarpackie	4	7	7	7	6	6
	Podlaskie	5	3	3	3	3	2
	Świętokrzyskie	8	9	10	9	10	9
	Lubuskie	10	10	8	8	8	7
	Wielkopolskie	11	11	11	11	11	11
	Zachodniopomorskie	1	1	2	2	2	3
	Dolnośląskie	9	8	9	10	9	10

	Opolskie	16	16	16	16	16	16
	Kujawsko-pomorskie	14	14	14	14	14	14
	Pomorskie	12	12	12	12	12	12
	Warmińsko-mazurskie	2	2	1	1	1	1

Tabela wygenerowana w aplikacji STRATEG dnia 9.9.2017r. na podstawie indywidualnych ustaleń użytkownika.

W województwie opolskim udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych w powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych w 2010 roku stanowił 0,43% a w 2015 roku udział ten wyniósł 0,45% (tabela nr.4)

GOSPODARSTWA EKOLOGICZNE

Rok: 2010

Kartogram: Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych w powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych [%]

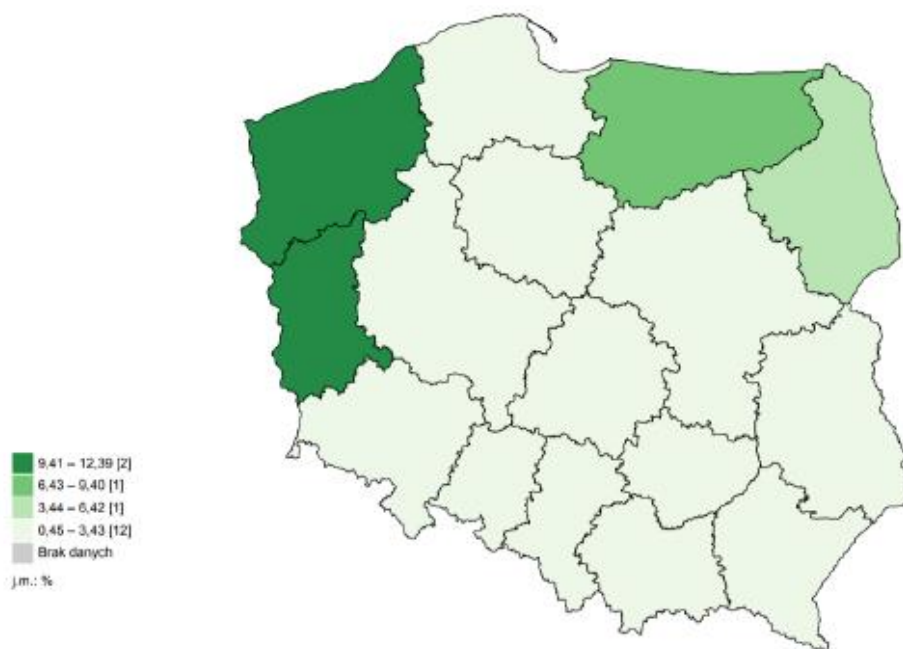

Opracowanie własne na podstawie danych systemu Strateg na dzień: 9.9.2017

GOSPODARSTWA EKOLOGICZNE

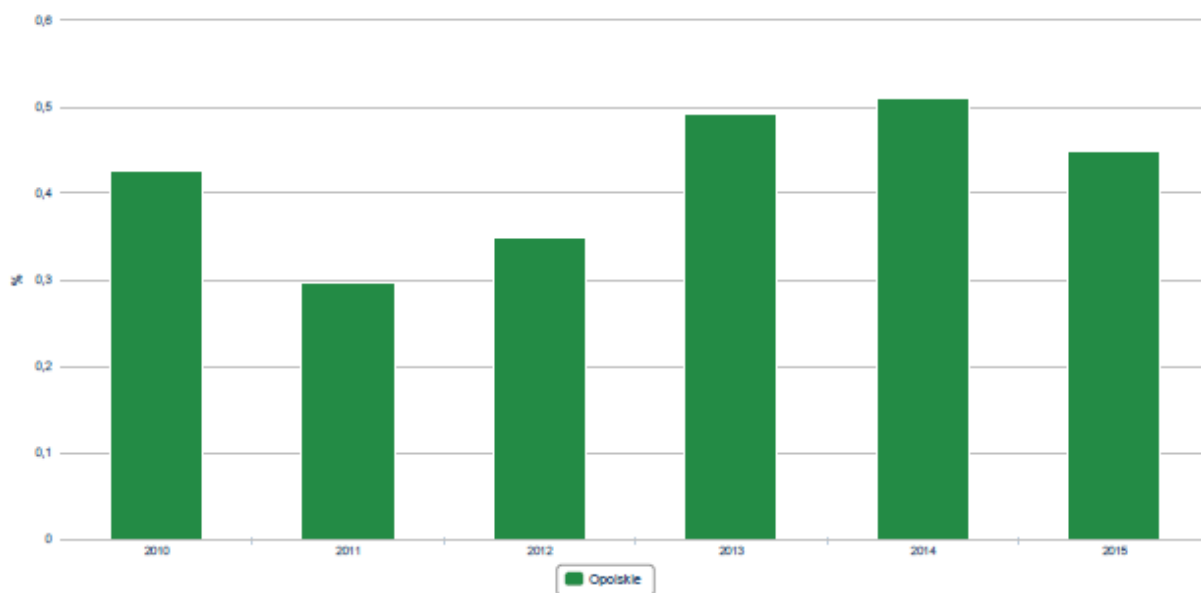
Rok: 2015

Kartogram: Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych w powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych [%]

Opracowanie własne na podstawie danych systemu Strateg na dzień: 9.9.2017

Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych w powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych

Opracowanie własne na podstawie danych systemu Strateg na dzień: 9.9.2017

Tabela nr.4 Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych w powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych [%]

Wskaźnik	Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych w powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych [%]	Łódzkie	0,38	0,48	0,57	0,74	0,91	0,87
	Mazowieckie	1,29	1,52	1,95	2,42	2,68	2,32
	Małopolskie	3	2,96	3,29	2,72	2,67	2,17
	Śląskie	0,88	1,04	1,47	1,48	1,89	1,63
	Lubelskie	1,7	1,72	2	2,28	2,35	2,05
	Podkarpackie	4,08	4,19	4,31	4,43	3,6	2,52
	Podlaskie	1,79	2,85	3,62	4,17	4,76	4,59
	Świętokrzyskie	1,8	2,1	2,29	2,55	2,37	2,2
	Lubuskie	4,41	4,93	6,53	8,7	10,11	10,06
	Wielkopolskie	1,17	1,37	1,62	1,85	2,09	1,76
	Zachodniopomorskie	6,76	8,18	10,36	11,77	13,91	12,39
	Dolnośląskie	2,77	3,23	3,61	3,36	3,59	3,04
	Opolskie	0,43	0,3	0,35	0,49	0,51	0,45
	Kujawsko-pomorskie	0,57	0,62	0,69	0,85	0,96	0,89
	Pomorskie	1,61	2,22	2,84	2,86	3,44	2,89
	Warmińsko-mazurskie	3,41	4,92	6,52	7,26	9,03	9,35

Tabela wygenerowana w aplikacji STRATEG dnia 9.9.2017r. na podstawie indywidualnych ustawień użytkownika.

Wnioski

Odnosząc się do rolnictwa ekologicznego województwa opolskiego i określając jednocześnie miejsce (obecnie i w przyszłości), w realizacji celów na rzecz produkcji żywności ekologicznej można przedstawić dużą rangę gospodarstw ekologicznych na lokalnym rynku. Dyspozycję praktyczną i teoretyczną wiedzą w zakresie prowadzenia produkcji ekologicznej. Kwestia ochrony środowiska i zdrowia konsumentów staje się priorytetem gospodarstw ekologicznych. W związku z powyższym ważną kwestią jest promocja żywności ekologicznej oraz możliwość stworzenia punktów zbytu. Wiąże się z kwestią sprzedaży i dystrybucji produktów ekologicznych.

Silne strony: • małe zanieczyszczenie środowiska naturalnego; • przewaga gospodarstw rodzinnych o małej i średniej powierzchni; • duże zasoby i stosunkowo niskie koszty pracy; • stosunkowo niski poziom zużycia środków chemicznych; • wprowadzenie dopłat z budżetu krajowego i unijnego; • konkurencyjność cenowa polskich produktów ekologicznych na rynku unijnym.

Słabe strony: • brak zaufania do producentów żywności ekologicznej; • wysokie koszty produkcji; • brak rozwiniętej sieci dystrybucji; • rozdrobnienie podaży i popytu; • niski poziom marketingu; • krótki okres przydatności produktów do spożycia; • brak jasnej strategii rozwoju i polityki rolnej w tym zakresie.

Szanse: • rosnąca świadomość ujemnych skutków intensyfikacji rolnictwa dla jakości życia oraz stanu środowiska; • rosnący udział konsumentów o rozwiniętych preferencjach ekologicznych; • stworzenie dla produktów ekologicznych systemu dystrybucji oraz promocji na rynkach krajów UE; • realizacja programów rolno-środowiskowych; • łączenie produkcji ekologicznej z rozwojem agroturystyki.

Zagrożenia: • niewielkie możliwości wspierania branży żywności ekologicznej przez państwo na skutek trudności budżetowych; • niska świadomość ekologiczna konsumentów oraz bariera popytu; • szybki wzrost liczby gospodarstw ekologicznych w krajach UE; • małe przetwórnictwo żywności ekologicznej mają trudności ze spełnieniem wymagań sanitarno-weterynaryjnych.

Liczba osób pracujących w 1 gospodarstwie

Wyniki badania gospodarstw rolnych w 2013 r. umożliwiły przedstawienie wielkości nakładów pracy poniesionych na wytworzenie produkcji rolnej w ciągu całego roku gospodarczego 2012/2013.

Nakłady pracy na prowadzenie działalności rolniczej w roku gospodarczym 2012/13 wynosiły 37,6 tys. AWU (umowna roczna jednostka pracy – AWU z ang. *Annual Work Unit*), w tym zdecydowana większość, tj. 33,8 tys. AWU (89,9%) w gospodarstwach indywidualnych (w kraju – 98,0%). (w roku gospodarczym 2009/10 – 43,1 tys. AWU, w tym 38,4 tys. AWU. tj. 89,1% w gospodarstwach indywidualnych).

Schemat – Pracujący i nakłady pracy w gospodarstwach rolnych w roku gospodarczym 2012/13

Wśród gospodarstw indywidualnych dominowały gospodarstwa prowadzone wyłącznie siłami użytkownika i jego rodziny, a nakłady pracy rodzinnej siły roboczej ponoszone na prowadzenie działalności rolniczej wynosiły 32,3 tys. AWU i stanowiły 95,7% (w kraju – 94,8%). W 2010 r. nakłady te wynosiły 37,5 tys. AWU, tj. 97,7%.

Spadek liczby indywidualnych gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą (o 5,9%) w porównaniu z PSR 2010 wpłynął na zmniejszenie liczby użytkowników, współmałżonków oraz pozostałych członków rodziny pracujących w gospodarstwach rolnych zarówno w osobach fizycznych, jak i w nakładach pracy liczonych w pełnych jednostkach pracy.

Tabl. 4. Pracujący i nakłady pracy rodzinnej siły roboczej w gospodarstwach indywidualnych w roku gospodarczym 2012/13

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem ^a	Rodzinna siła robocza		
		użytkownicy	małżonkowie użytkownikó w	pozostali członkowie rodziny
W TYSIĄCACH OSÓB				
O g ó ł e m	63,1	26,3	14,7	22,1
Mężczyźni	34,3	18,6	4,0	11,8
Kobiety	28,8	7,8	10,7	10,3
W TYSIĄCACH AWU				
O g ó ł e m	32,3	15,8	8,1	8,4

Łącznie z wkładem pracy pracowników najemnych stałych, dorywczych, kontraktowych i z pomocą sąsiedzką.

Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r. w województwie opolskim.

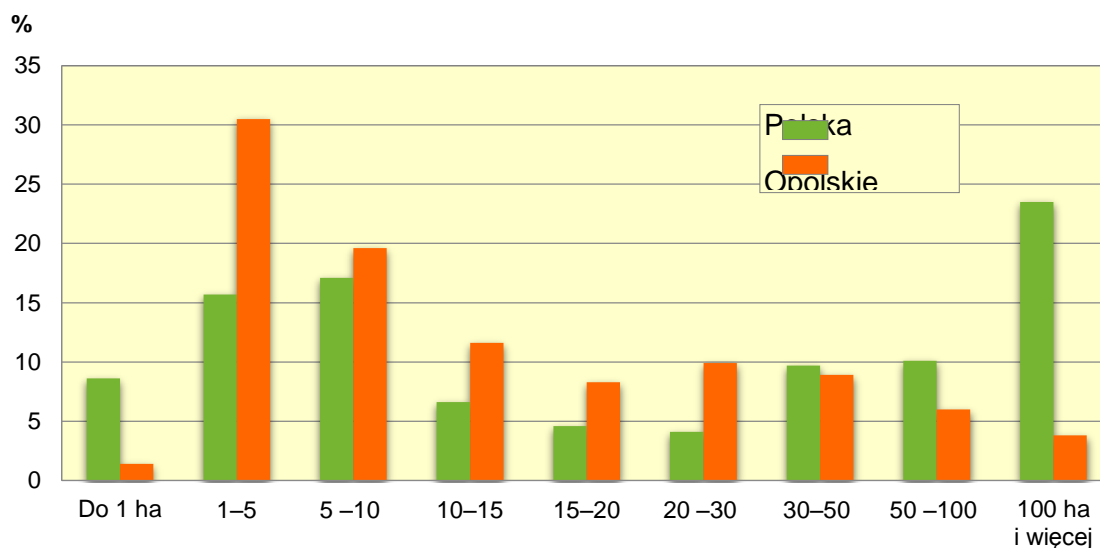
W strukturze rodzinnej siły roboczej 41,7% stanowili użytkownicy gospodarstw rolnych, 23,2% – małżonkowie użytkowników, a 35,0% – pozostali członkowie rodziny. Mężczyźni przeważali w zbiorowości użytkowników – 70,5% i pozostałych członków rodziny – 53,3%, a ich udział w liczbie członków rodzinnej siły roboczej wynosił 54,4%, natomiast najwięcej kobiet – 73,0% było współmałżonkami użytkowników.

Wyniki badania struktury gospodarstw rolnych w 2013 r. wykazały, że w gospodarstwach indywidualnych pracowało 1,0 tys. osób zatrudnionych jako pracownicy najemni stali (2,2% udziału w kraju), w tym ponad połowa – 0,6 tys., tj. 56,3% w gospodarstwach największych o powierzchni 100 i więcej ha UR.

Struktura gospodarstw według powierzchni użytków rolnych oraz sytuacja na lokalnym rynku pracy przekłada się na strukturę ludności wnoszącej jakikolwiek wkład pracy w gospodarstwo rolne w ciągu roku. Zgodnie z wynikami badania w 2013 r. – 46,4% wszystkich gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą posiadało do 5 ha UR, 28,9% – od 5 do 15 ha UR oraz 24,7% – 15 ha UR i więcej (w 2010 r. – 45,8%, 31,2% i 23,0%). W kraju struktura ta kształtowała się odpowiednio: 53,7%, 31,9% i 14,4% (w 2010 r. – 54,0%, 33,0% i 13,0%).

W indywidualnych gospodarstwach rolnych o powierzchni do 5 ha UR, prowadzonych głównie nakładami rodzinnej siły roboczej, wykazano 42,8% ogólnej liczby pracujących członków rodziny w ciągu roku (liczonych w osobach), a 32,5% w przeliczeniu na pełnozatrudnionych (w kraju w przeliczeniu na AWU – 24,3%).

STRUKTURA NAKŁADÓW PRACY RODZINNEJ SIŁY ROBOCZEJ W PRZELICZENIU NA PEŁNOZATRUDNIONYCH WEDŁUG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH W ROKU GOSPODARCZYM 2012/13

Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r. w województwie opolskim.

Wyniki badania w 2013 r. wykazały, że na 26,5 tys. indywidualnych gospodarstw rolnych, najwięcej, tj. 10,7 tys. (40,5%) prowadzonych było przez osobę kierującą od ponad 20 lat, a 8,2 tys. (30,9%) przez okres od 11 do 20 lat.

Tabl. 5. Struktura kierujących według płci, grup wieku oraz okresu kierowania w indywidualnych gospodarstwach rolnych w roku gospodarczym 2012/13

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Okres kierowania				
		do 1 roku	2–5	6–10	11–20	21 lat i więcej
	w odsetkach					
Mężczyźni	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Poniżej 40 lat	26,8	76,9	72,0	61,5	28,8	0,8
40–64	67,4	23,1	28,0	35,9	69,3	87,8
65 lat i więcej	5,8	x	x	2,6	1,9	11,4
Kobiety	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Poniżej 40 lat	23,3	78,0	66,6	49,7	12,6	0,4
40–64	65,2	22,0	33,3	48,9	82,0	71,8
65 lat i więcej	11,5	x	0,1	1,4	5,4	27,8

Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r. w województwie opolskim.

Przeważająca część, tj. 72,0% ogólnej liczby omawianych gospodarstw kierowanych było przez mężczyzn. W większości gospodarstw rolnych kierowanych zarówno przez mężczyzn jak i kobiety przeważały osoby w grupie wieku 40–64 lata (odpowiednio: 67,4% i 65,2%).

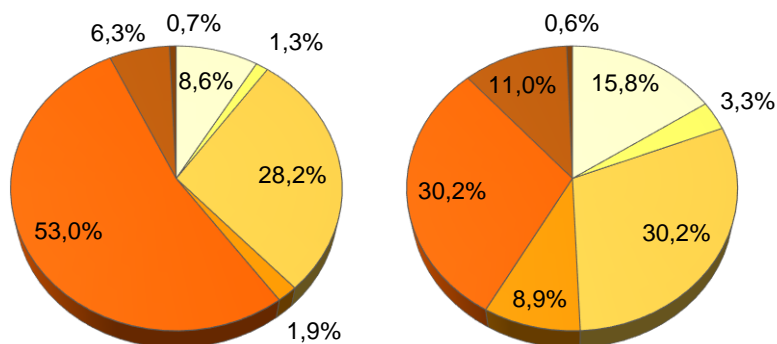
Kierujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych posiadali najczęściej wykształcenie zasadnicze zawodowe – 46,6% gospodarstw i średnie zawodowe – 28,8%. Gospodarstw, w których osoby kierujące legitymowały się wykształceniem wyższym wykazano 10,6%, a gimnazjalnym podstawowym – 7,6%. W indywidualnych gospodarstwach rolnych kierowanych przez mężczyzn, w ponad połowie z nich (53,0%) mężczyźni posiadali wykształcenie zasadnicze zawodowe, a następnie w 28,2% gospodarstw – średnie zawodowe (gospodarstw, którymi kierowały kobiety z takim wykształceniem wykazano po 30,2%). Odsetek gospodarstw kierowanych przez osoby z wykształceniem wyższym był prawie dwukrotnie większy wśród kobiet niż wśród mężczyzn (odpowiednio: 15,8% i 8,6%). Ponad połowa, tj. 58,3% ogólnej liczby indywidualnych gospodarstw rolnych kierowanych było przez osoby posiadające wykształcenie rolnicze, w tym 26,1% przez osoby, które ukończyły kurs rolniczy.

STRUKTURA KIERUJĄCYCH GOSPODARSTWEM WEDŁUG PŁCI I POZIOMU
WYKSZTAŁCENIA W INDYWIDUALNYCH GOSPODARSTWACH ROLNYCH W ROKU
GOSPODARCZYM 2012/13

MĘŻCZYŹNI KOBIETY

Wykształcenie:

- wyższe
- policealne
- średnie zawodowe
- średnie ogólnokształcące
- zasadnicze zawodowe
- gimnazjalne i podstawowe
- podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego

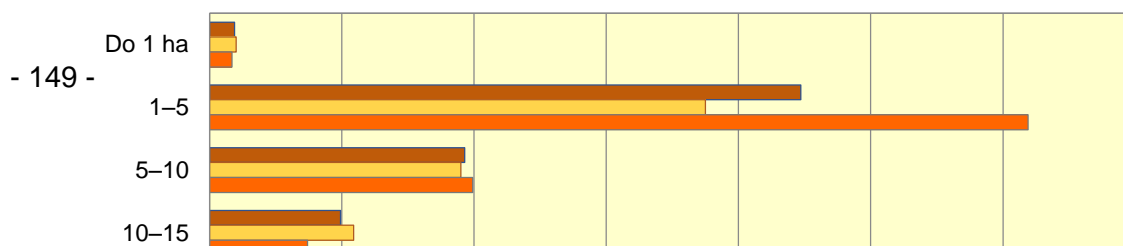

Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r. w województwie opolskim.

Z ogólnej liczby pracujących użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych prawie połowę, tj. 46,6% osób odnotowano w gospodarstwach z powierzchnią do 5 ha UR; 29,2% – od 5 do 15 ha UR, a 24,2% – w gospodarstwach o powierzchni 15 ha UR i więcej.

Zdecydowaną większość, tj. 70,5% pracujących użytkowników w indywidualnych gospodarstwach rolnych stanowili mężczyźni. Z ogólnej liczby 18,6 tys. mężczyzn użytkujących te gospodarstwa – 7,3 tys. osób, tj. 39,5% odnotowano w gospodarstwach do 5 ha powierzchni UR. W gospodarstwach od 5 do 15 ha UR oraz 15 ha UR i więcej udział użytkujących mężczyzn stanowił odpowiednio: 30,0% i 30,5%. Kobiety w porównaniu z mężczyznami częściej użytkowały mniejsze obszary gospodarstw rolnych, a ich udział w gospodarstwach do 5 ha UR wynosił ponad połowę, tj. 63,6%. W gospodarstwach od 5 do 15 ha UR kobiety, które były użytkownikami stanowiły 27,2% wszystkich kobiet użytkujących gospodarstwa indywidualne, a w gospodarstwach o powierzchni 15 ha UR i więcej – 9,1%.

STRUKTURA PRACUJĄCYCH UŻYTKOWNIKÓW WEDŁUG PŁCI I GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH W GOSPODARSTWACH INDYWIDUALNYCH W ROKU GOSPODARCZYM 2012/13

Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r. w województwie opolskim.

Analiza struktury wiekowej użytkowników pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych wykazała, że ponad połowę, tj. 63,4% stanowiły osoby w wieku powyżej 44 lat (z tego 33,2% w wieku 45–54; 22,7% w wieku 55–64 oraz 7,5% w wieku 65 lat i więcej. Podobną strukturę wieku odnotowano wśród małżonków użytkowników pracujących w gospodarstwach, gdzie również ponad połowę (61,6%) pracujących współmałżonków stanowiły osoby w wieku powyżej 44 lat. Młodszy natomiast od użytkowników, a także ich współmałżonków, byli pozostali członkowie rodzin pracujący w gospodarstwach rolnych, wśród których 52,3% osób nie przekroczyło 34 lat. Należy również zaznaczyć, że im większe gospodarstwo rolne, tym pracowały w nim młodsze osoby.

Tabl.6.Członkowie rodzinnej siły roboczej według wieku pracujący w gospodarstwach indywidualnych w roku gospodarczym 2012/13

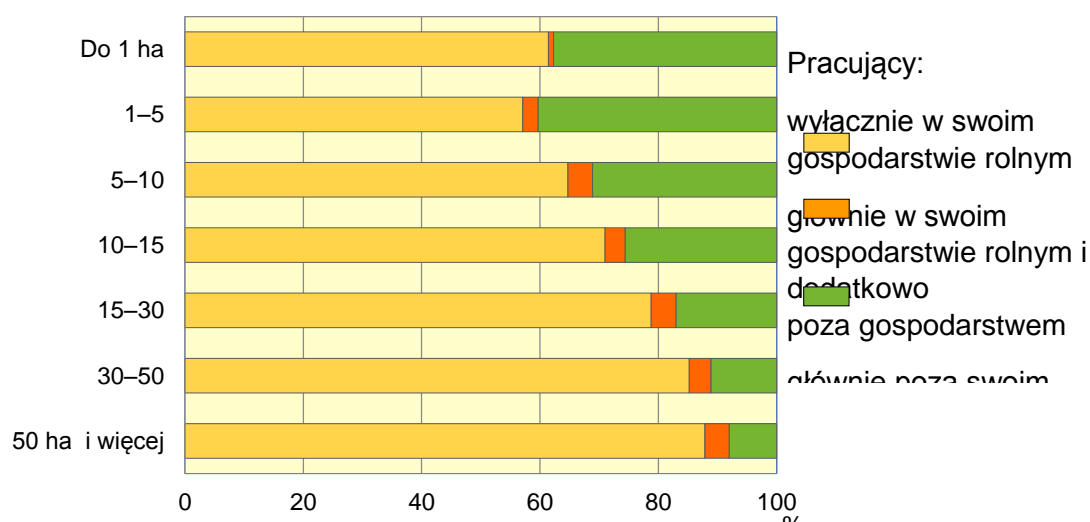
WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W wieku					
		do 24 lat	25–34	35–44	45–54	55–64	65 lat i więcej
W TYSIĄCACH OSÓB							
Użytkownicy	26,3	0,3	3,3	6,1	8,7	6,0	2,0
Małżonkowie użytkowników	14,7	0,1	1,7	3,9	5,1	3,2	0,7
Pozostali członkowie rodziny	22,1	6,3	5,3	0,8	1,5	4,9	3,3
W ODSETKACH							
Użytkownicy	100,0	1,1	12,4	23,1	33,2	22,7	7,5
Małżonkowie użytkowników	100,0	0,5	11,6	26,3	35,0	22,1	4,5
Pozostali członkowie rodziny	100,0	28,5	23,8	3,8	6,7	22,2	15,0

Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r. w województwie opolskim.

Wyniki badania struktury gospodarstw rolnych w 2013 r. wykazały również, że z ogólnej liczby 63,1 tys. członków rodziny użytkownika pracujących w swoich rodzinnych gospodarstwach rolnych – 20,9 tys. osób łączyło tę pracę z inną i dla zdecydowanej większości praca poza gospodarstwem była pracą główną. Wyłącznie w swoim gospodarstwie rolnym pracowało 42,2 tys. osób, tj. 66,8% ogółu pracujących w ramach rodzinnej siły roboczej. Pracujących głównie

w swoim gospodarstwie rolnym i dodatkowo poza gospodarstwem było 2,1 tys. osób, tj. 3,4% ogółu rodzinnej siły roboczej. Dla 18,8 tys. osób (29,8%) praca w gospodarstwie była tylko pracą dodatkową. Spośród pracujących wyłącznie w swoim gospodarstwie nieco przeważały kobiety, które stanowiły 52,0%. Pracę głównie w swoim gospodarstwie rolnym i dodatkowo poza gospodarstwem rolnym, jak również pracę głównie poza swoim gospodarstwem rolnym i dodatkowo w gospodarstwie z inną pracą łączyli częściej mężczyźni niż kobiety (odpowiednio: 72,4% i 66,6%).

STRUKTURA CZŁONKÓW RODZINNEJ SIŁY ROBOCZEJ WEDŁUG KATEGORII PRACUJĄCYCH I GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH W ROKU GOSPODARCZYM 2012/13

Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r. w województwie opolskim.

Wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha zwiększał się udział pracujących wyłącznie w swoim gospodarstwie rolnym. W gospodarstwach o powierzchni 1–5 ha UR pracujący wyłącznie w gospodarstwie stanowili 57,1%, pracujący głównie w gospodarstwie, dodatkowo poza – 2,6%, natomiast pracujący dodatkowo w gospodarstwie, a głównie poza – 40,3%. W gospodarstwach rolnych o powierzchni 5–10 ha UR udziały te wynosiły odpowiednio: 64,7%, 4,2% i 31,1%, w gospodarstwach liczących 30–50 ha UR: 85,2%, 3,7% i 11,1%, natomiast w gospodarstwach największych obszarowo, tj. 50 ha UR i więcej: 87,9%, 4,1% i 8,0%.

Poziom mechanizacji/stopień innowacyjności a wielkość gospodarstwa, minimalna skala efektywności ekonomicznej gospodarstwa wg typów produkcji

Wyniki badania w 2013 roku wykazały 19,2 tys. gospodarstw rolnych wyposażonych w ciągniki (71,7% gospodarstw prowadzących działalność rolniczą; w kraju – 66,8%). Udział gospodarstw posiadających ciągniki w ogólnej liczbie jednostek prowadzących działalność rolniczą zmieniał się w zależności od powierzchni UR i wahał się w przedziale od 20,5% w gospodarstwach najmniejszych (do 1 ha) do 97,0% – w gospodarstwach użytkujących 15–30 ha oraz 30–50 ha. Najwięcej gospodarstw z ciągnikami odnotowano w grupie obszarowej UR 1–5 ha i 5–10 ha (odpowiednio: 29,9% i 23,7% gospodarstw wyposażonych w ciągniki), a najmniej – do 1 ha (0,6%).

Tabl. 7. Wyposażenie gospodarstw prowadzących działalność rolniczą w ciągniki według grup obszarowych użytków rolnych

Wyszczególnienie	Ogółem	Grupy obszarowe użytków rolnych						
		do 1 ha	1–5	5–10	10–15	15–30	30–50	50 ha i więcej
W LICZBACH BEZWZGLĘDNYCH								
Liczba ciągników	36059	116	6418	6284	4556	8284	4254	6145
Gospodarstwa z ciągnikami	19182	106	5731	4549	2402	3427	1465	1502
2010 = 100								
Liczba ciągników	96,2	91,3	96,0	91,3	88,2	101,2	100,9	98,5
Gospodarstwa z ciągnikami	95,2	112,8	98,3	90,1	83,8	97,9	100,9	110,0

Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r. w województwie opolskim.

W 2013 r. liczba **ciągników** wynosiła 36,1 tys. szt. i była o 3,8% mniejsza niż w 2010 r. W posiadaniu gospodarstw indywidualnych było 34,4 tys. ciągników, co stanowiło 95,3% ciągników ogółem. Mniejszą liczbę ciągników niż w 2010 r. odnotowano w gospodarstwach posiadających do 15 ha UR oraz 50 ha i więcej (największy spadek wystąpił w grupie obszarowej 10–15 ha UR – o 11,8%). W gospodarstwach o powierzchni 15–50 ha UR liczba ciągników wzrosła (o 0,9% w grupie 30-50 ha UR i o 1,2% w grupie 15–30 ha UR).

Ponad 70% ogólnej liczby ciągników było w posiadaniu gospodarstw rolnych o powierzchni UR 1–30 ha. W gospodarstwach najmniejszych (do 1 ha UR) odsetek ciągników wynosił 0,3%, a w największych (50 ha UR i więcej) – 17,0%.

Wylączną własnością użytkowników gospodarstwa rolnego było 97,4% ciągników. Pozostałe 2,6% ciągników stanowiło **własność wspólną**, użytkowaną przez kilka gospodarstw.

Tabl. 8. Ciągniki według grup obszarowych użytków rolnych

Lata	Ogółem	Grupy obszarowe użytków rolnych						
		do 1 ha	1–5	5–10	10–15	15–30	30–50	50 ha i więcej
NA 1 GOSPODARSTWO PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ ROLNICZĄ I POSIADAJĄCE CIĄGNIKI w szt.								
2010	1,9	1,4	1,1	1,4	1,8	2,3	2,9	4,6
2013	1,9	1,1	1,1	1,4	1,9	2,4	2,9	4,1
NA 100 GOSPODARSTW PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ ROLNICZĄ w szt.								
2010	131,9	29,1	53,0	118,0	170,1	225,5	282,9	442,1
2013	134,8	22,4	53,9	122,5	174,6	234,4	281,7	395,7
POWIERZCHNIA UŻYTKÓW ROLNYCH PRZYPADAJĄCA NA 1 CIĄGNIK w ha								
2010	14,4	4,6	5,5	6,6	7,6	9,6	13,9	44,8
2013	14,5	3,6	4,7	6,0	7,1	9,0	13,8	47,1

Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r. w województwie opolskim.

Średnio **na jedno gospodarstwo prowadzące działalność rolniczą i posiadające ciągniki** przypadało 1,9 szt. ciągników (w kraju – 1,5 szt.). Omawiany wskaźnik należał do najwyższych w kraju (podobny wynik uzyskało także województwo warmińsko-mazurskie) i wahał się w przedziale od 1,1 szt. w gospodarstwach o powierzchni UR do 1 ha oraz 1–5 ha do 4,1 szt. w gospodarstwach największych (50 ha i więcej).

W 2013 r. **liczba ciągników na 100 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą** wynosiła 134,8 szt. i była wyższa o 34,3 szt. od średniej krajowej. W poziomie wyposażenia gospodarstw w ciągniki województwo opolskie znalazło się na 2 miejscu za województwem kujawsko-pomorskim (137,0 szt.).

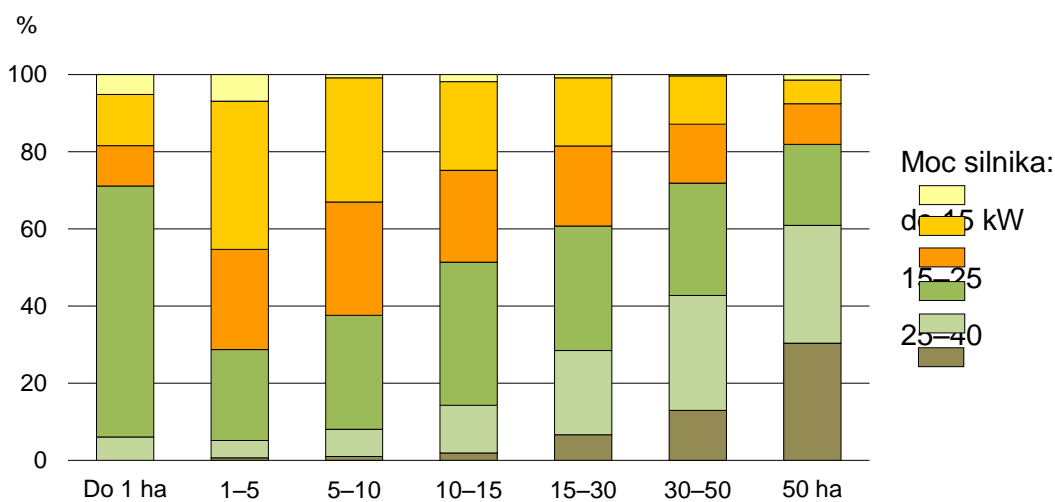
Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik wynosiła 14,5 ha (w kraju 10,2 ha). Najmniejsza powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik była w grupie obszarowej do 1 ha (3,6 ha), największa natomiast w grupie 50 ha i więcej – 47,1 ha.

Analiza wyposażenia gospodarstw rolnych w ciągniki pod względem **mocy silnika** wykazała najwięcej gospodarstw z ciągnikami o mocy 40–60 kW i 15–25 kW (odpowiednio: 44,5% i 39,4% gospodarstw prowadzących działalność rolniczą i posiadających ciągniki). Gospodarstwa wyposażone w ciągniki o mocy najmniejszej (do 15 kW) i największej (100 kW i więcej) stanowiły odpowiednio: 3,4% i 11,1% ogólnej liczby gospodarstw prowadzących działalność rolniczą i posiadających ciągniki.

W 2013 r. w strukturze ciągników dominowały pojazdy o mocy silnika 40–60 kW (28,7%), 15–25 kW (22,0%) i 25–40 kW (21,1%). Najmniej było ciągników o mocy do 15 kW (2,1%) i 100 kW i więcej (8,8%).

O mocy posiadanych ciągników decyduje przede wszystkim wielkość i kierunek produkcji gospodarstwa. Najwięcej ciągników o najniższej mocy wykorzystywano w gospodarstwach do 5 ha UR, a o najwyższej mocy – w gospodarstwach o powierzchni UR 50 ha i więcej.

STRUKTURA CIĄGNIKÓW WEDŁUG MOCY SILNIKA I GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH W 2013 R.

Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r. w województwie opolskim.

W 2013 r. najwięcej gospodarstw było wyposażonych w:

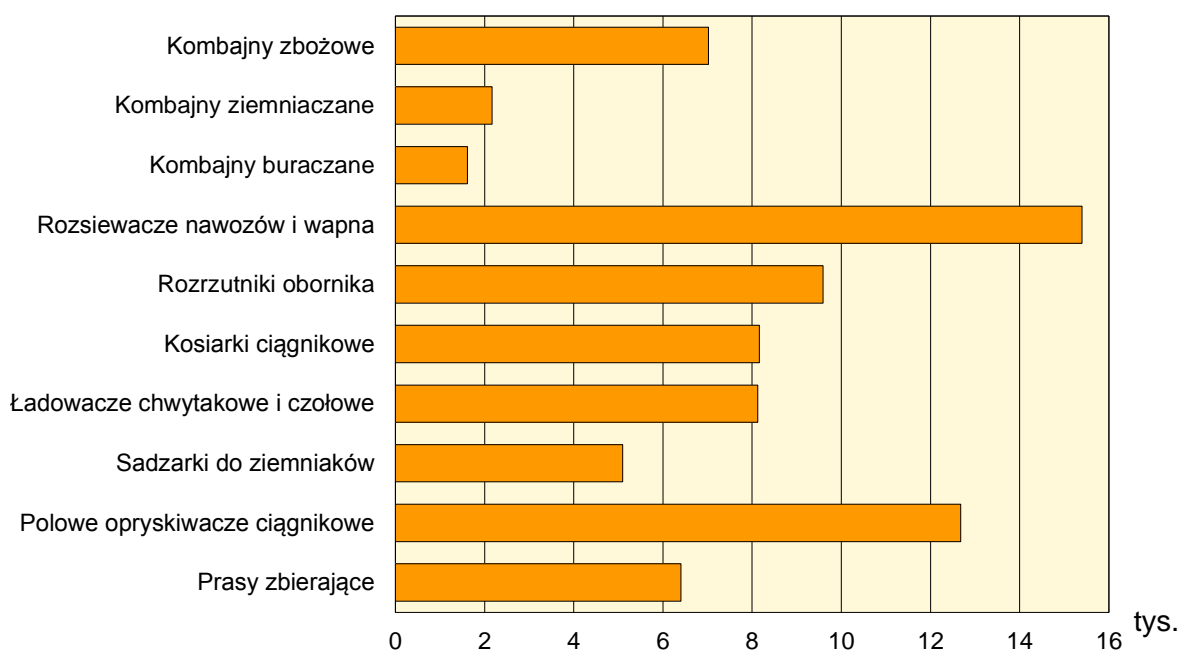
- rozsiewacze nawozów i wapna (52,7% gospodarstw prowadzących działalność rolniczą; w kraju – 38,7%),
- polowe opryskiwacze ciągnikowe (45,7%; 32,0%),
- rozrzutniki obornika (35,2%; 32,4%),
- kosiarki ciągnikowe (29,4%; 35,1%).

W 2013 r. w 14,1 tys. gospodarstw spisano 15,4 tys. **rozsiewaczy nawozów i wapna**. Najwięcej rozsiewaczy (24,4%) wykorzystywano w gospodarstwach o powierzchni UR 5–10 ha. Na 100 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą przypadało 57,6 szt. rozsiewaczy nawozów i wapna. Najwyższy wskaźnik (125,5 szt.) odnotowano w gospodarstwach o powierzchni UR 50 ha i więcej.

Blisko połowa gospodarstw prowadzących działalność rolniczą posiadała **połowe opryskiwacze ciągnikowe** (12,2 tys. gospodarstw posiadało 12,7 tys. maszyn). Prawie 40% opryskiwaczy wykorzystywały gospodarstwa o powierzchni UR 5–15 ha. Na 100 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą przypadały 47,4 opryskiwacze. Najlepiej wyposażonymi w ten sprzęt były gospodarstwa o powierzchni UR 50 ha i więcej, gdzie omawiany wskaźnik wynosił 96,4 szt.

Co trzecie gospodarstwo prowadzące działalność rolniczą dysponowało **rozzutnikami obornika** (9,6 tys. szt. w 9,4 tys. gospodarstw). Najwięcej rozzutników (41,9%) spisano w gospodarstwach o powierzchni UR 5–15 ha. Na 100 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą przypadały przeciętnie 35,9 rozzutniki (najwięcej w grupie obszarowej UR 30–50 ha – 69,6 szt.).

WYBRANE MASZYNY I URZĄDZENIA ROLNICZE W GOSPODARSTWACH PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ ROLNICZĄ W 2013 R.

Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r. w województwie opolskim.

W 7,9 tys. gospodarstw prowadzących działalność rolniczą znajdowało się 8,2 tys. **kosiarek ciągnikowych**. Najwięcej kosiarek ciągnikowych posiadały gospodarstwa o powierzchni UR 15–30 ha (24,8%) oraz 5–10 ha (21,8%). Na 100 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą przypadały 30,5 szt. kosiarki. Najwyższy wskaźnik odnotowano w grupie obszarowej UR 30–50 ha (58,4 szt.).

Ładowacze chwytakowe i czołowe (8,1 tys. szt.) posiadało 7,2 tys. gospodarstw prowadzących działalność rolniczą. Najwięcej maszyn wykorzystywały gospodarstwa o powierzchni UR 5–10 (17,8%). Na 100 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą przypadało 30,4 szt. ładowaczy, a najwyższy wskaźnik (88,3 szt.) odnotowano w gospodarstwach o powierzchni UR 50 ha i więcej.

W 6,8 tys. gospodarstw prowadzących działalność rolniczą spisano 7,0 tys. **kombajnów zbożowych**. 95,4% kombajnów była w posiadaniu gospodarstw użytkujących 5 ha UR i więcej. Przeciętnie na 100 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą przypadało 26,2 szt. kombajnów. Najlepiej wyposażonymi w kombajny były gospodarstwa największe (o powierzchni UR 50 ha i więcej) – 89,7 szt.

Prasy zbierające (6,4 tys. szt.) spisano w 6,1 tys. gospodarstw. Ponad 2/3 pras wykorzystywano w gospodarstwach o powierzchni UR 5–30 ha. Przeciętnie na 100 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą przypadało 23,9 szt. pras. Najlepiej wyposażonymi były gospodarstwa o powierzchni UR 30–50 ha (58,7 szt.).

W **sadzarki do ziemniaków** (5,1 tys.) wyposażone było 5,1 tys. gospodarstw prowadzących działalność rolniczą. Najwięcej maszyn wykorzystywano w gospodarstwach o powierzchni 5–10 UR (26,6%). Na 100 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą przypadało 19,0 sadzarek. Najwyższy wskaźnik (35,4 szt.) odnotowano w gospodarstwach o powierzchni UR 30–50 UR.

W **kombajny ziemniaczane** (2,2 tys. szt.) wyposażonych było 2,2 tys. gospodarstw. Na 100 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą przypadało 8,1 szt. kombajnów. Gospodarstwa posiadające kombajny ziemniaczane stanowiły 29,8% gospodarstw zajmujących się uprawą ziemniaków. Przeciętnie na 100 ha uprawy ziemniaków przypadało 29,1 kombajnów.

Kombajny buraczane (1,6 tys. szt.) były w posiadaniu 1,6 tys. gospodarstw. 77,0% gospodarstw zajmujących się uprawą buraków cukrowych wyposażonych było w specjalistyczny sprzęt do zbioru tych ziemniaków. Przeciętnie na 100 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą przypadało 6,0 szt. kombajnów. Najlepiej wyposażonymi w kombajny buraczane były gospodarstwa o powierzchni UR 50 ha i więcej (22,2 szt.).

Rozpatrując **klasy wielkości ekonomicznej** gospodarstw indywidualnych (według siedziby gospodarstwa), w najniższej klasie (do 2 tys. euro) odnotowano najwyższe odsetki dla gospodarstw produkujących głównie oraz wyłącznie na samozaopatrzenie (odpowiednio: 23,8% i 17,5%). Natomiast w klasie wielkości ekonomicznej od 500 tys. do 1 mln euro wystąpiły największe udziały dla gospodarstw produkujących głównie oraz wyłącznie na sprzedaż (odpowiednio: 100,0% i 63,0%).

1.2.11 Ocena produkcji rolniczej

Globalna produkcja roślinna i zwierzęca, w tym towarowa

Wartość **produkcji globalnej** obejmuje zarówno produkcję roślinną jak i zwierzęcą, przy czym **produkcja roślinna** odnosi się do surowców - nieprzetworzonych produktów pochodzenia roślinnego, natomiast **produkcję zwierzęcą** stanowi produkcja żywca rzeźnego oraz nieprzetworzone produkty pochodzenia zwierzęcego, a także przyrost pogłowia zwierząt gospodarskich (inwentarza żywego – stada podstawowego i obrotowego), do którego zalicza się bydło, trzodę chlewną, owce, konie i drób. Zakres struktury globalnej produkcji rolniczej w

cenach stałych dla województwa opolskiego w latach 2013-2015 został przedstawiony w tabeli nr. 1.

Tabela 1. Struktura globalnej produkcji rolniczej (ceny stałe) (dane GUS)

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
	w odsetkach		
Ogółem	100,0	100,0	100,0
Produkcja roślinna	68,9	69,2	58,7
Zboża	38,9	37,7	32,6
w tym zboża podstawowe	29,4	29,6	27,5
w tym: pszenica	20,2	21,0	19,0
żyto	1,3	0,6	0,5
jęczmień	5,2	5,3	5,1
Ziemniaki	2,3	3,1	2,7
Przemysłowe	19,0	16,9	13,3
w tym buraki cukrowe	3,4	4,7	3,2
Warzywa	1,7	3,6	3,6
Owoce	1,0	0,5	0,8
Siano łąkowe	0,8	1,0	0,7
Pozostałe	5,2	6,4	5,1
Produkcja zwierzęca	31,1	30,8	41,3
Żywiec rzeźny*	20,0	18,2	25,6
w tym:			
bydło (bez cieląt)	2,6	1,8	2,1
cielęta	0,1	0,1	0,1
trzoda chlewna	10,6	10,5	10,6
owce	0,0	0,0	0,0
drób	6,7	5,7	12,8
Przyrost stada (podstawowego i obrotowego)	-0,6	-0,1	0,4
Mleko krowie	8,6	10,3	12,1
Jaja kurze	2,1	1,5	2,0
Obornik	0,7	0,6	0,6
Pozostałe	0,3	0,2	0,5

*bydło, cielęta, trzoda chlewna, owce, konie, drób, kozy i króliki

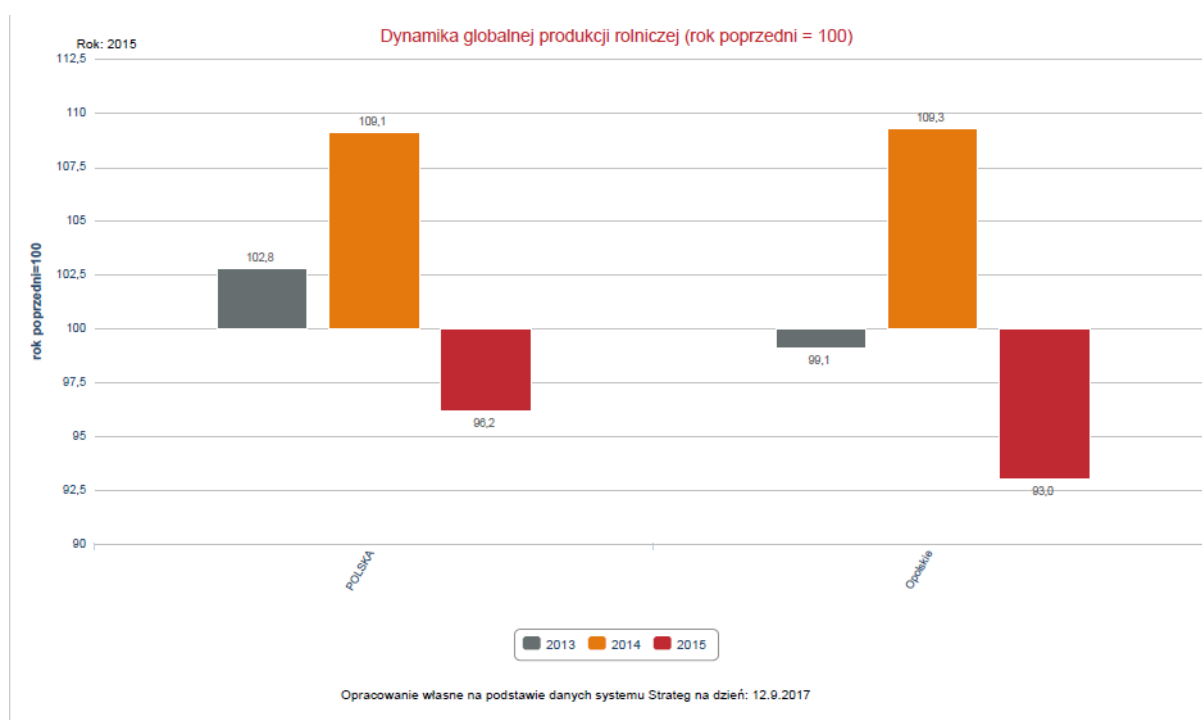
Wartość **produkcji globalnej** w województwie opolskim na przestrzeni lat 2013-2015 nie wskazuje konkretnej tendencji. W 2013 roku wartość ta była niska i stanowiła 99,1% (w cenach stałych*) (tabela 2). W roku 2014 nastąpił wzrost o ponad 10%, której wzrost dotyczył głównie produkcji roślinnej. W ostatnim badanym roku 2015 produkcja globalna spadła do 93%, do czego przyczynił się znaczny spadek produkcji roślinnej. Województwo opolskie w latach 2013-2015, wykazało jedynie w roku 2014 tendencję wzrostową odnośnie krajowej globalnej produkcji rolniczej (wykres 1)

Tabela 2. Dynamika globalnej i towarowej produkcji rolniczej (ceny stałe) w latach 2013-2015 dla województwa opolskiego i kraju.

Nazwa	ogółem rok poprzedni = 100		
	2013	2014	2015

	[%]		
Produkcja globalna	99,1	109,3	93,0
Roślinna	98,6	114,4	81,1
Zwierzęca	100,1	99,3	117,4
Produkcja towarowa	95,8	108,0	98,3
Roślinna	92,7	117,7	84,9
Zwierzęca	100,7	95,8	117,4
Krajowa globalna produkcja rolnicza	101,8	92,9	97,4

Wykres 1. Dynamika globalnej produkcji rolniczej (ceny stałe) w latach 2013-2015 - województwo opolskie na tle kraju

*Przy ustalaniu produkcji rolniczej w cenach stałych przyjęto średnie krajowe ceny bieżące z roku poprzedzającego rok badany (dla sprzedaży targowiskowej - ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach, dla pozostałych elementów produkcji – średnie ceny skupu), z wyjątkiem ziemniaków, warzyw i owoców, w przypadku których przyjmuje się średnie ceny z dwóch kolejnych lat, tj. z roku poprzedzającego rok badany i z roku badanego, np. dla 2015 r. - z lat 2014 i 2015.

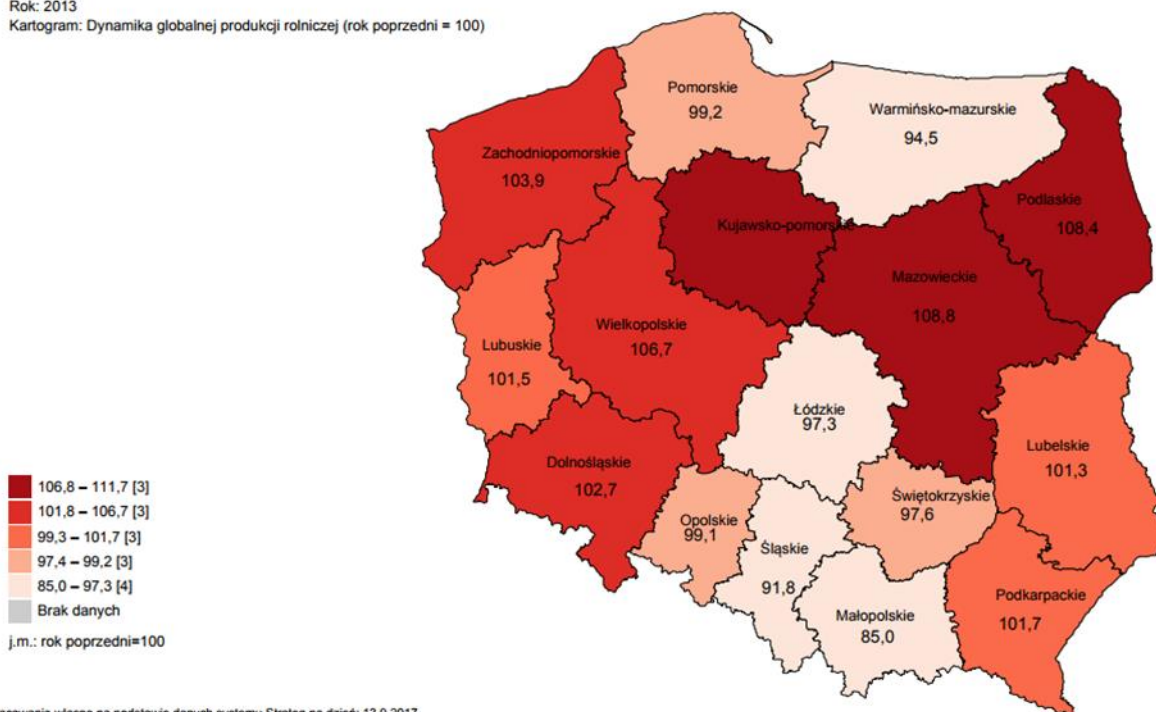
Tabela 3. Dynamika globalnej produkcji rolniczej województwa opolskiego na tle kraju i innych województw w latach 2013-2015

Rejon terytorialny	2013	2014	2015
Polska	102,8	109,1	96,2
Łódzkie	97,3	123,8	88,6
Mazowieckie	108,8	103,7	100,2
Małopolskie	85,0	117,6	90,2
Śląskie	91,8	103,1	99,6

Lubelskie	101,3	106,7	94,0
Podkarpackie	101,7	104,6	94,6
Podlaskie	108,4	100,0	99,9
Świętokrzyskie	97,6	113,4	97,6
Lubuskie	101,5	108,1	91,4
Wielkopolskie	106,7	107,5	99,8
Zachodniopomorskie	103,9	114,3	96,5
Dolnośląskie	102,7	113,0	95,9
Opolskie	99,1	109,3	93,0
Kujawsko-pomorskie	111,7	109,1	91,4
Pomorskie	99,2	118,4	94,9
Warmińsko-mazurskie	94,5	108,5	98,9

Rysunek 1. Dynamika globalnej produkcji rolniczej – województwo opolskie na tle innych województw – 2013 rok (dane GUS)

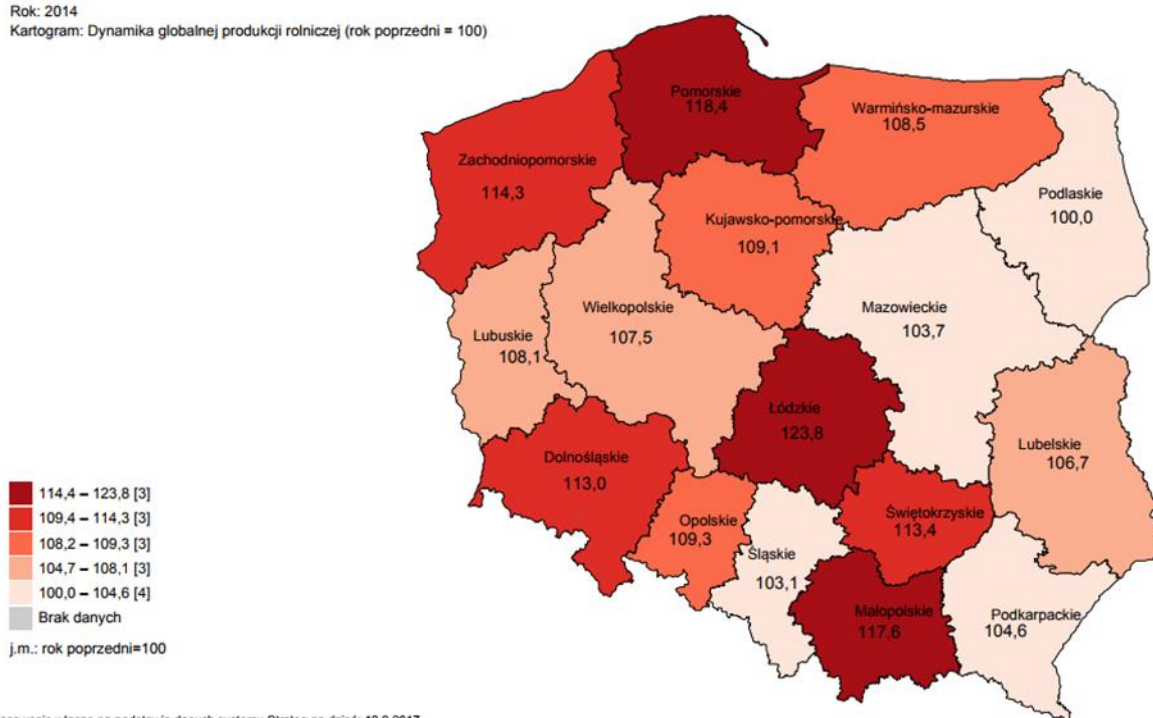
Rok: 2013
Kartogram: Dynamika globalnej produkcji rolniczej (rok poprzedni = 100)

Opracowanie własne na podstawie danych systemu Strateg na dzień: 13.9.2017

Rysunek 2. Dynamika globalnej produkcji rolniczej – województwo opolskie na tle innych województw – 2014 rok (dane GUS)

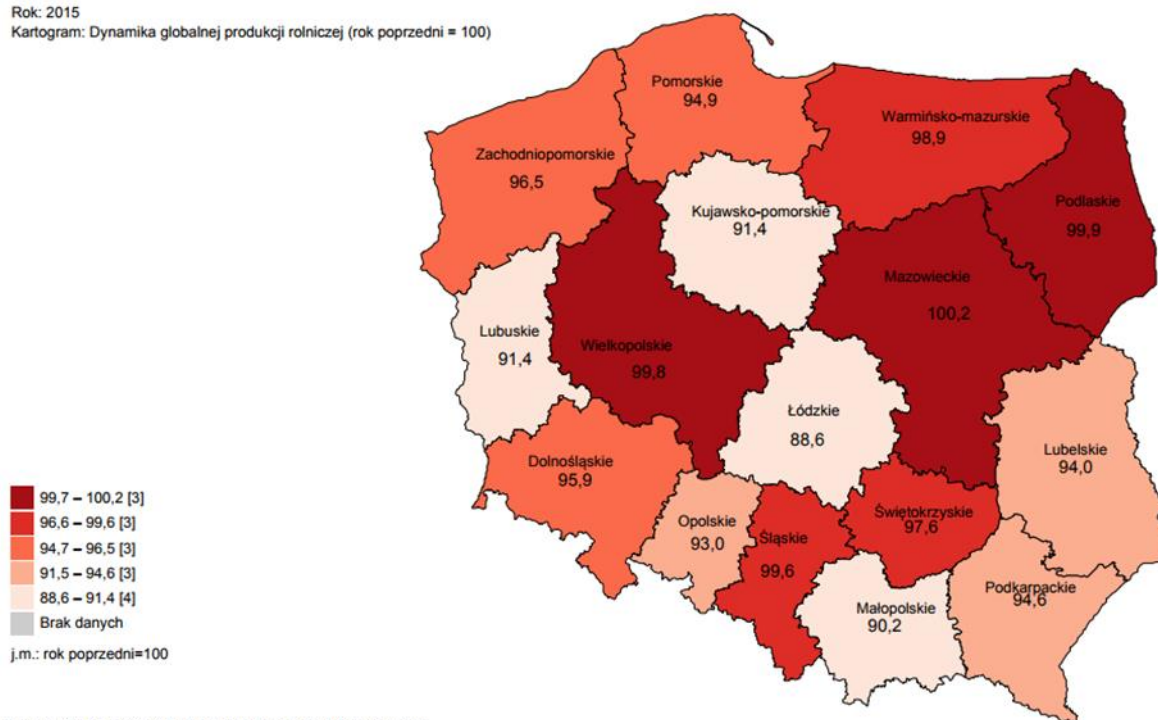
Rok: 2014
Kartogram: Dynamika globalnej produkcji rolniczej (rok poprzedni = 100)

Opracowanie własne na podstawie danych systemu Strateg na dzień: 13.9.2017

Rysunek 3. Dynamika globalnej produkcji rolniczej – województwo opolskie na tle innych województw – 2015 rok (dane GUS)

Rok: 2015
Kartogram: Dynamika globalnej produkcji rolniczej (rok poprzedni = 100)

Opracowanie własne na podstawie danych systemu Strateg na dzień: 13.9.2017

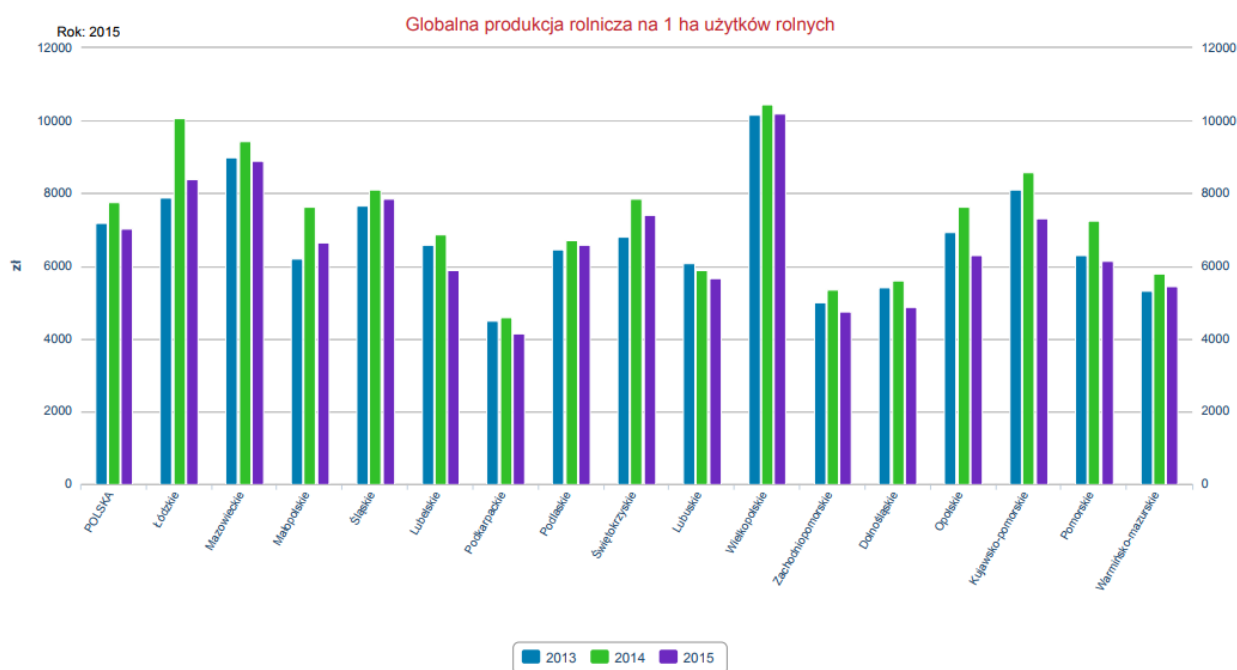
Globalna produkcja rolnicza na 1 ha użytków rolnych (w cenach stałych) w kraju wyniosła w latach 2013 – 7180 zł, 2014 – 7742 zł oraz 2015 – 7044 zł (tabela 4), natomiast w

województwie opolskim wartości te odbiegały od średnich krajowych i wynosiły kolejno dla roku 2013 – 6926 zł, 2014 – 7633 i 2015 – 6285 zł. W 2013 i 2014 Opolszczyzna zajmowała pod tym względem 7 miejsce na tle 16 województw, natomiast w 2015 roku wartość globalnej produkcji na 1 ha UR spadła i województwo opolskie plasowało się na 9 miejscu.

Tabela 4. Globalna produkcja rolnicza na 1 ha użytków rolnych (w cenach stałych) województwa opolskiego na tle kraju i innych województw w latach 2013-2015

Rejon terytorialny	2013	2014	2015
Polska	7180	7742	7044
Łódzkie	7889	10080	8388
Mazowieckie	8980	9443	8902
Małopolskie	6214	7631	6658
Śląskie	7658	8120	7848
Lubelskie	6573	6861	5904
Podkarpackie	4490	4597	4146
Podlaskie	6462	6698	6581
Świętokrzyskie	6802	7865	7420
Lubuskie	6090	5889	5683
Wielkopolskie	10154	10446	10180
Zachodniopomorskie	5017	5345	4751
Dolnośląskie	5419	5590	4877
Opolskie	6926	7633	6285
Kujawsko-pomorskie	8093	8577	7301
Pomorskie	6303	7248	6140
Warmińsko-mazurskie	5319	5796	5440

Wykres 2. Globalna produkcja rolnicza na 1 ha użytków rolnych (w cenach stałych) województwa opolskiego na tle kraju i innych województw w latach 2013-2015

Opracowanie własne na podstawie danych systemu Strateg na dzień: 12.9.2017

Towarowa produkcja rolnicza

Towarowa produkcja rolnicza stanowi sumę sprzedaży produktów rolnych do skupu i na targowiskach. W produkcji rolniczej (globalnej, końcowej i towarowej) prezentowane dane nie uwzględniają płatności uzupełniających do powierzchni upraw (m.in. chmielu, tytoniu, zbóż, oleistych, strączkowych i roślin przeznaczonych na nasiona oraz na paszę).

Tabela 5. Struktura towarowej produkcji rolniczej (ceny stałe) (dane GUS)

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
	w odsetkach		
Ogółem	100,0	100,0	100,0
Produkcja roślinna	59,5	60,7	50,6
Zboża	28,4	31,8	27,9
w tym zboża podstawowe	29,4	29,6	27,5
w tym: pszenica	19,0	22,3	19,9
żyto	0,6	0,4	0,3
jęczmień	3,0	3,0	2,3
Ziemniaki	1,5	2,0	1,7
Przemysłowe	25,3	21,6	14,9
w tym buraki cukrowe	4,4	5,3	4,0
Warzywa	1,9	4,3	3,9
Owoce	1,0	0,6	0,9
Pozostałe	1,4	0,4	1,3
Produkcja zwierzęca	40,5	39,3	49,4
Żywiec rzeźny*	26,5	24,2	31,9
w tym:			
bydło (bez cieląt)	3,5	2,4	2,5
cielęta	0,1	0,1	0,1
trzoda chlewna	14,3	14,1	13,5
owce	0,0	0,0	0,0
drób	8,6	7,6	15,8
Mleko krowie	11,3	12,9	14,7
Jaja kurze	2,3	1,8	2,2
Pozostałe	0,4	0,4	0,6

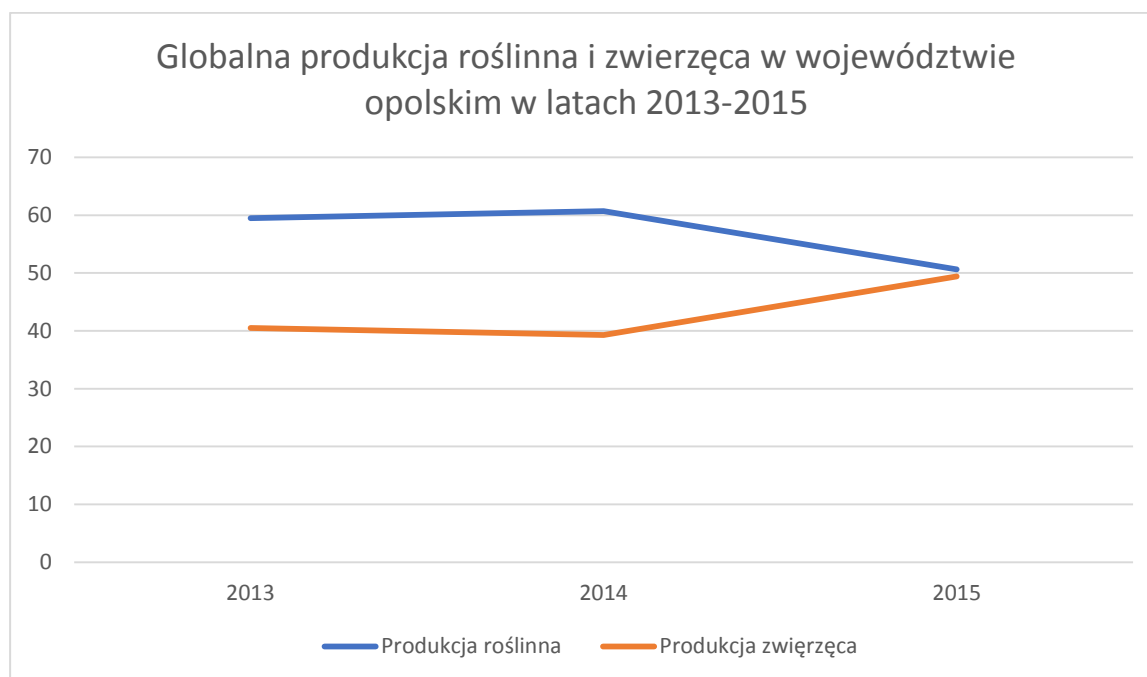
*bydło, cielęta, trzoda chlewna, owce, konie, drób, kozy i króliki

W latach 2013-2014 sprzedaż produktów rolnych do skupu i na targowiskach mierzona wartością **towarowej produkcji rolniczej** wyglądała bardzo podobnie. Towarowa produkcja roślinna w 2013 roku stanowiła 59,5%, natomiast w 2014 - 60,7%, z kolei zwierzęca w 2013 roku była o 19% mniejsza, a w 2014 aż o 21,4%. Rok 2015 wykazał tendencję spadkową dla towarowej produkcji roślinnej na korzyść produkcji zwierzęcej.

Tabela 6. Struktura towarowej produkcji rolniczej dla województwa opolskiego w latach 2013 - 2015

Lata	2013	2014	2015
Struktura	[%]		
roślinna	59,5	60,7	50,6
zwierzęca	40,5	39,3	49,4

Wykres 3. Struktura towarowej produkcji rolniczej dla województwa opolskiego w latach 2013 - 2015

Gospodarka Rybacka na Opolszczyźnie

Rybackstwo na Opolszczyźnie mają długą historię (ok. XVI wieku). Ta gałąź gospodarki ma w naszym regionie również ważne znaczenie ekonomiczne i społeczne. Produkcja odbywa się na stawach hodowlanych przez gospodarstwa rybackie (prywatne i państwowe). Natomiast na wodach płynących wchodzących w skład obwodów rybackich, prowadzona jest racjonalna gospodarka rybacka przez Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego w Opolu.

STAWY HODOWLANE

Stawy hodowlane wypełniają różnorodne role na rzecz ogólnonarodowych interesów, takie jak:

- retencja i poprawa jakości wody,
- poprawa stosunków wodnych na terenach rolniczych,
- tworzenie unikatowego mikroklimatu,
- korzystny wpływ na środowisko poprzez wspieranie biologicznej różnorodności,
- są miejscem bytowania bardzo dużej liczby gatunków roślin i zwierząt,
- odgrywają istotną rolę społeczną, edukacyjną, przyrodniczą, rekreacyjną,
- są trwałym elementem krajobrazu naszego kraju, stanowią specyficzny krajobraz.¹⁶

¹⁶ Strategia Karp 2020

Opolszczyzna, jako najmniejsze województwo w 2015 roku zajmowało następującą pozycję w kraju:

- 10 miejsce w kategorii powierzchni stawowej wg RRW-22
- 8 miejsce w kategorii powierzchni stawowej wg danych głównego geodety
- 5 miejsce w produkcji karpia handlowego
- 7 miejsce z udziałem 4,9% w produkcji krajowej ryb konsumpcyjnych
- 8 miejsce z udziałem 4,4% w wartości krajowej ryb konsumpcyjnych
- 10 miejsce w liczbie zatrudnionych w akwakulturze
- 9 miejsce w wartości sprzedanych ryb na jednego zatrudnionego
- 1 miejsce w odłowie ryb konsumpcyjnych z 1 ha¹⁷

Na Opolszczyźnie na przestrzeni ostatnich lat, produkcja karpia i innych rodzimych gatunków utrzymuje się na tym samym poziomie. Hodowla opiera się głównie na karpie, natomiast coraz większe znaczenie ma produkcja pstrąga.

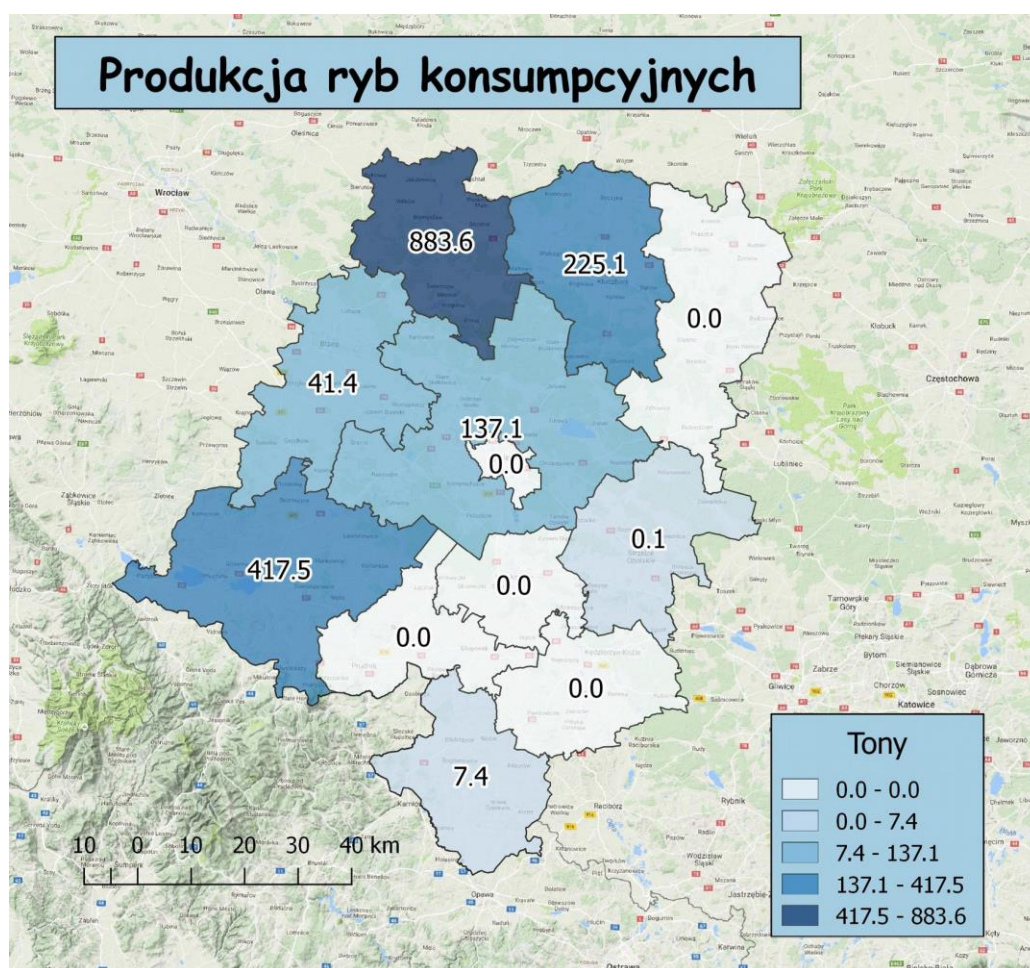
Tabela nr 1. Produkcja ryb na Opolszczyźnie

Rok	Akwakultura (t)				
	Karp	Pstrąg tęczowy	Cenne rodzime gatunki (szczupak, lin, sandacz, sum europejski)	Pozostałe	RAZEM
2010	1 265,00	27,00	14,50	10,50	1 317,00
2011	1 688,70	25,40	15,20	15,70	1 745,00
2012	1 824,40	31,70	17,80	22,90	1 896,80
2013	1 830,00	63,00	18,10	25,30	1 936,40
2014	1 853,00	60,49	19,02	27,52	1 960,03
2015	1 670,10	26,40	18,07	26,20	1 740,67

Tabela nr 1: Produkcja ryb wg gatunków w tonach, Źródło: RRW-22 za 2014-2015 r., Komunikaty Rybackie za lata 2011-2014, informacje własne RLGD

Rysunek nr 1. Wielkość produkcji ryb konsumpcyjnych w podziale na poszczególne powiaty w 2015 roku

¹⁷ Andrzej Lirski, Prezentacja własna z Jesiennej Konferencji Rybackiej, Gracze 2016, opracowanie na podstawie RRW-22

Źródło: Andrzej Lirski, Prezentacja własna z Jesiennej Konferencji Rybackiej, Gracze 2016, opracowanie na podstawie RRW-22

Wartość produkcji w tysiącach złotych w poszczególnych powiatach kształtowała się w 2015 roku natomiast następująco:

- namysławski 7,735 mln zł
- nyski 1,29 mln zł
- kluczborski 2,096 mln zł
- opolski 3,683 mln zł
- brzeski 0,241 mln zł
- głubczycki 48,6 tys. zł
- strzelecki 2,6 tys. zł¹⁸

Powierzchnie ewidencyjne stawów województwa opolskiego w stosunku do kraju przedstawia tabela nr.2

¹⁸ Andrzej Lirski, Prezentacja własna z Jesiennej Konferencji Rybackiej, Gracze 2016, opracowanie na podstawie RRW-22

Powierzchnia	Województwo opolskie	Polska	Udział % województwa w skali kraju
Powierzchnia ewidencyjna stawów wg RRW-22 (ha)	3 466	63 418	5,5
Powierzchnia ewidencyjna stawów wg GUGiK (ha)	4 409	82 371	5,3
Powierzchnia użytkowa stawów wg RRW-22 (ha)	2 814	53 874	5,2

Tabela nr 2, Andrzej Lirski, Prezentacja własna z Jesiennej Konferencji Rybackiej, Gracze 2016, opracowanie na podstawie RRW-22 oraz GUGiK (pow. ewidencyjne).

W 2009 roku, na terenie Województwa Opolskiego, powstało stowarzyszenie Lokalna Grupa Rybacka „Opolszczyzna”, zrzeszające gospodarstwa rybackie oraz przedstawicieli sektora publicznego i społecznego. Stowarzyszenie wdrażało Lokalną Strategię Rozwoju Obszarów Zależnych od Rybactwa, działając na terenie 11 gmin o największym skupisku gospodarstw rybackich. Korzystało wówczas ze środków z Programu Operacyjnego RYBY 2007-2013. Dzięki środkom unijnym udało się zrealizować projekty o wartości ok. 21 mln złotych, związane m.in. z ochroną środowiska, rozwojem obszaru, turystyki, infrastruktury, gospodarstw rybackich, edukacją ekologiczną i promocją.

W 2015 roku, w celu dopasowania do przepisów na lata 2014-2020, nastąpiła zmiana nazwy na: Rybacka Lokalna Grupa Działania „Opolszczyzna”. Stowarzyszenie pozyskało środki w wysokości 12 mln złotych, na wdrażanie nowej Lokalnej Strategii Rozwoju z PO Rybactwo i Morze. Strategia wdrażana jest na terenie 11 gmin.

Obszar RLGD objęty LSR jest spójny przestrzennie i zwarty geograficznie. Granica obszaru RLGD przebiega wzdłuż granic administracyjnych gmin wchodzących w skład RLGD i obejmuje sąsiadujące ze sobą 8 gmin wiejskich i 3 miejsko – wiejskie o łącznej powierzchni 1522 km². Są to gminy administracyjnie należące do jednego województwa – opolskiego. Czynnikiem ten jest na tyle istotny, że zdecydował o wyborze nazwy RLGD – Opolszczyzna. Obszar objęty LSR położony jest w środkowej części województwa opolskiego, w dorzeczu Odry i w zlewni jej dopływów, w tym przede wszystkim: Nysy Kłodzkiej, Małej Panwi i Stobrawy. Większość obszaru RLGD położona jest w granicach dawnej Puszczy Odrzańskiej (obecnie: Bory Stobrawsko-Turawskie i Bory Niemodlińskie). Teren jest spójny pod względem specyficznej gospodarki charakteryzującej się występowaniem 20 gospodarstw rybackich o powierzchni użytkowej stawów 2-65 ha lustra wody, dwóch gospodarstw o pow. 100-200 ha i dwóch gospodarstw należących do Lasów Państwowych o powierzchni 570 ha i 690 ha. Sektor rybacki obszaru generuje 100 etatów (bez wliczania pracowników sezonowych).¹⁹

Obszar RLGD Opolszczyzna jest dużym powierzchniowo terenem o zbliżonych warunkach przyrodniczych, znacznej lesistości i umiarkowanym, ciepłym klimacie, położonym na terenach nizinnych. Bezsprzecznie najmocniejszymi stronami obszaru jest jego położenie geograficzne, a tym samym występowanie w granicach RLGD Opolszczyzna zróżnicowanych form ochrony

¹⁹ Lokalna Strategia Rozwoju RLGD „Opolszczyzna”, opracowanie własne

przyrody: parku krajobrazowego, obszarów chronionego krajobrazu, rezerwatów, użytków ekologicznych, obszarów NATURA 2000, a także korytarzy ekologicznych (prowadzących przede wszystkim nad rzekami i innymi akwenami tego terenu). Właściwa, racjonalna i skupiona na ochronie środowiska gospodarka rybacka (w tym akwakultury) wpływa pozytywnie na poddane ochronie miejsca. Ma również znaczenie na uzyskiwanie wysokiej jakości produktów (ryb i innych produktów akwakultury), a w związku z tym także na rosnącą dobrą opinię o opolskich rybakach i przedsiębiorcach tej branży i – w efekcie – na zwiększenie sprzedaży w gospodarstwach i przedsiębiorstwach rybackich.

Cechą charakterystyczną obszaru i jego mocną stroną jest duży potencjał rozwojowy związany z licznymi stawami i tradycjami rybackimi sięgającymi XVI w. Obecnie największe nagromadzenie stawów rybnych występuje w okolicach Pokoju, Świerczowa, Niemodlina i Tułowic. Są one nie tylko wykorzystywane do hodowli, głównie karpia, ale wiele z nich stanowi również ostoję rzadkich gatunków ptaków, roślin oraz piękny element krajobrazu, co sprawia, że stanowią one cenne zasoby dla rozwoju wędkarstwa, ekoturystyki, turystyki wiejskiej i krajoznawczej w oparciu o lokalne zasoby.

Analiza branży rybackiej podkreśla znaczenie efektów wdrażania operacji w latach 2007-2013 i ich wpływ na gospodarkę rybacką w regionie: rozpoczęcie wzmocnienia potencjału dzięki prowadzonym inwestycjom, wymiana doświadczeń, skutkująca wdrażaniem innowacyjnych rozwiązań, promocja innych niż karp gatunków ryb (obecnie hodowla karpia jest w regionie przeważająca), czy zwiększanie sprzedaży produktów przetworzonych. Rozwój ten jest jednak ograniczany przez niedostateczną współpracę rybaków/przedsiębiorców z lokalnymi punktami gastronomicznymi, a także niechęć przedstawicieli sektora do tworzenia własnych punktów gastronomicznych. Z drugiej strony gospodarstwa nie są dostosowane do dywersyfikacji produktu: brakuje patroszalni, wędzarni, fileciarni. Wciąż niedoskonała jest dostępność do nowoczesnych rozwiązań technologicznych stosowanych już w innych krajach. Skuteczność działań rybaków/przedsiębiorców ogranicza także rozdrobnienie przedstawicieli tej branży i brak organizacji, która wspierałaby ich wspólne działania oraz reprezentowała rybacki sektor gospodarczy. Znaczna część małych rodzinnych gospodarstw, z powodu niskiej rentowności działalności rybackiej, nie będzie w stanie utrzymać się wyłącznie z produkcji. Jest to związane z ogólnosiątkowym procesem globalizacji i produkcji masowej oraz tanim importem ryb obcego pochodzenia. Szansą dla większości gospodarstw rybackich, jest rozszerzenie ich działalności (łowiska specjalne, hodowla innych gatunków oprócz karpia, budowa patroszalni, fileciarni, smaźalni, sprzedaż bezpośrednia) lub dywersyfikacja źródeł ich dochodów i wprowadzanie nowej dodatkowej działalności (agroturystyka, ekoturystyka, usługi dla ludności).

Wpływ na gospodarkę rybacką mają także czynniki występujące poza gospodarstwem/przedsiębiorstwem: jak aktywność gatunków rybożernych (wydra, kormoran, czapla), sezonowość sprzedaży ryb, zwłaszcza karpia i ograniczanie się do czasu świąt Bożego Narodzenia. Mimo prowadzonych działań informacyjno-promocyjnych – zarówno w regionie, jak i w kraju – ryby stanowią wciąż za mały odsetek spożywanych przez Polaków mięs. Na obszarach użytkowanych rybacko nadal występuje zjawisko kłusownictwa.

Stabilna sytuacja gospodarstw i przedsiębiorstw rybackich jest wzmocniana działaniami Okręgu Polskiego Związku Wędkarskiego z siedzibą w Opolu. Wędkarstwo to sport i forma rekreacji, która cieszy się na terenie województwa opolskiego – a na obszarze RLGD ze względu na akweny umożliwiające wędkowanie szczególnie – wielką popularnością. Występujące licznie łowiska licencjonowane zarządzane przez Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego z siedzibą w Opolu gwarantują pożądaną jakość połowów. Na wodach użytkowanych przez PZW, w tym wodach płynących, prowadzona jest racjonalna gospodarka rybacka.

GOSPODARKA RYBACKA NA WODACH PŁYNĄCYCH

Polski Związek Wędkarski, organizacja, która zrzeszała początkowo w swoich szeregach wędkarzy, a która stała się z *upływem* czasu rybackim użytkownikiem wód w pełnym tego słowa znaczeniu. Wody użytkowane przez PZW, to wody zarówno dzierżawione jak i wody własne.

Okręg Opole Polskiego Związku Wędkarskiego z siedzibą w Opolu działa na Opolszczyźnie już od 60-ciu lat, gospodarując w chwili obecnej na około 9 tysiącach hektarów wód, z czego:

- a) wody płynące i zbiorniki zaporowe to 7779,15ha, w tym wody górskie 90 ha,
- b) wody własne to 196,38ha,
- c) wody użytkowane i dzierżawione od RZGW – 7788,31 ha,
- d) wody dzierżawione od ANR – 68,65 ha,
- e) inne to 560,16 ha.

Na wszystkich prowadzona jest gospodarka rybacka polegająca na zachowaniu odpowiedniej do każdej wody struktury występujących tam ryb. Bowiem działalność PZW to nie tylko wędkarstwo i wędkarski sport, ale także utrzymanie wielkiej różnorodności gatunków ryb i odbudowywanie populacji zagrożonych wyginięciem w polskich wodach.

Zarybienia to jedna ze stosowanych przez PZW metod uzupełniania ryb w poszczególnych wodach, których dokonuje się zarówno materiałem pochodzącym z hodowli prowadzonych przez hodowców ryb, jak również materiałem pochodzącym z hodowli własnej. W ten sposób, do wód znajdujących się pod opieką Związku trafiają ryby atrakcyjne wędkarsko i kulinarnie takie jak: sandacz, szczupak, pstrąg, lin, węgorz, czy sum.

Podstawowy potencjał Okręgu to jednak jego 24 tys. członków, zrzeszonych w 73 kołach oraz majątek trwały, którego wartość w ostatnim dziesięcioleciu wzrosła z 5 mln do 10 mln zł. Najważniejsze jego składniki to Ośrodek Zarybieniowy w Poliwodzie, Stacje Wędkarskie (Turawa, Otmuchów, Głębinów, Lewin Brzeski, Michalice, Kluczbork). Istotną częścią majątku Okręgu są wody własne o powierzchni blisko 200 ha, nieruchomości inne, maszyny, urządzenia i środki transportu.

Oprócz gospodarki rybackiej Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego zajmuje się szeroko pojętą ochroną wód i środowiska, działalnością sportową i z młodzieżą (ok. 2,5 tysięcy dzieci i młodzieży), turystykę wędkarską, współpracą naukową.²⁰

POWIERZCHNIA ZASIEWÓW

Powierzchnia zasiewów to powierzchnia wszystkich upraw zasianych i zasadzonych w gospodarstwie rolnym. Do powierzchni pod zasiewami nie zalicza się powierzchni sadów,

²⁰ Opracowanie własne, Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego w Opolu

szkółek drzew i krzewów ozdobnych, szkółek drzew leśnych do celów handlowych, uprawy wikliny, drzew i krzewów owocowych rosnących poza plantacjami, a także innych upraw trwałych (w tym upraw choinek bożonarodzeniowych) oraz powierzchni upraw trwałych pod osłonami. Nie zalicza się tu również powierzchni plantacji drzew i krzewów szybko rosnących prowadzonych na użytkach rolnych, które kwalifikowane są do lasów, upraw w ogrodach przydomowych, a także powierzchni upraw na przyoranie uprawianych jako plon główny, zakwalifikowanych do gruntów ugorowanych. Powierzchnia gruntów ugorowanych to grunty orne niewykorzystywane do celów produkcyjnych, ale utrzymywane według zasad dobrej kultury rolnej, przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska. Zaliczamy tu grunty zarówno uprawnione, jak i nieuprawnione (np. gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych poniżej 1 ha) do płatności obszarowych. Dane o powierzchni zasiewów dotyczą poszczególnych ziemiopłodów uprawianych w plonie głównym.

Powierzchnia zasiewów województwa opolskiego w latach 2013-2015 (dane GUS)

Opolskie rolnictwo charakteryzuje się wysokimi wskaźnikami wydajności oraz przoduje w kraju pod względem plonów zbóż, rzepaku i buraków cukrowych. W województwie opolskim powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych w 2014 r. wyniosła 434,5 tys. ha i była o 32,6 tys. ha mniejsza od powierzchni z 2013 roku. W roku kolejnym 2015 sytuacja uległa niewielkiemu polepszeniu i zasiewy obejmowały 449,7 tys. W kraju powierzchnia zasiewów w 2014 roku w porównaniu z 2013 r. zwiększyła się o 1,0%.

Na Opolszczyźnie w strukturze zasiewów dominują zboża, które stanowią największą część całkowitej powierzchni zasiewów, w tym zboża intensywne tj. pszenica i jęczmień. Uzyskiwane od wielu lat bardzo wysokie plony podstawowych ziemiopłodów plasują produkcję rolną województwa opolskiego w ścisłej czołówce krajowej.

Tabela 1. Powierzchnia zasiewów głównych upraw rolniczych w województwie opolskim w latach 2013-2015

Wyszczególnienie	Powierzchnia zasiewów		
	2013 [ha]	2014 [ha]	2015 [ha]
Ogółem	467141	434503	449675
zboża ogółem	339 812	311 541	322 025
zboża podstawowe z mieszankami	289 031	262 829	267 990
zboża podstawowe	250 870	245 977	254 196
Pszenica	146 224	150 012	149 151
Żyto	17 983	9 867	7 506
Jęczmień	56 167	52 409	59 897
Owies	4 714	4 955	4 856
Pszenżyto	25 782	28 735	32 786
mieszanki zbożowe	38 161	16 852	13 794
Ziemniaki	7 604	6 468	7 053
buraki cukrowe	14 200	13 065	10 417
rzepak i rzepik	84 313	76 569	75 325
łąki trwałe	35 666	35 175	37 430
pastwiska trwałe	6 917	4 185	3 112
kukurydza na ziarno	50 293	48 203	53 760
kukurydza na zielonkę	10 963	13 409	12 030
rośliny strączkowe	2 698	2 961	6 590
rośliny oleiste	84 626	78 195	77 759
ziarno słonecznika	28	25	300
mak, gorczyca, soja i inne na zbiór ziarna	285	1 591	2 115
len (ziarno i słoma)	2	0	0
Tytoń	20	27	13

Dane GUS – lata 2013-2015

Procentowy udział poszczególnych zasiewów w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w latach 2013-2015

W 2013 roku oszacowano największy udział zbóż w strukturze zasiewów w województwie, bo aż 72,7% (tabela 2), jednak w kolejnych badanych latach odnotowano niewielki spadek. Spowodowany był on najprawdopodobniej znacznym obniżeniem udziału mieszanek zbożowych, a także żyta ozimego. Na terenie Opolszczyzny uprawiane zboża podstawowe to przede wszystkim pszenica, której uprawa z roku na rok zwiększa się, jęczmień oraz pszenżyto. Ograniczana w ostatnich latach natomiast staje się uprawa buraków cukrowych oraz rzepaku. W ich miejsce zostają wysiewane rośliny strączkowe (tj. groch, soja, bobik) oraz kukurydza na ziarno i na zielonkę, której areał z roku na rok stopniowo wzrasta. Uprawa ziemniaków pozostała na podobnym poziomie. Odnotowano spadek areału pastwisk stałych w latach 2013-2015, natomiast wzrosła powierzchnia łąk trwałych w badanych latach.

Tabela 2. Udział poszczególnych zasiewów w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w latach 2013-2015

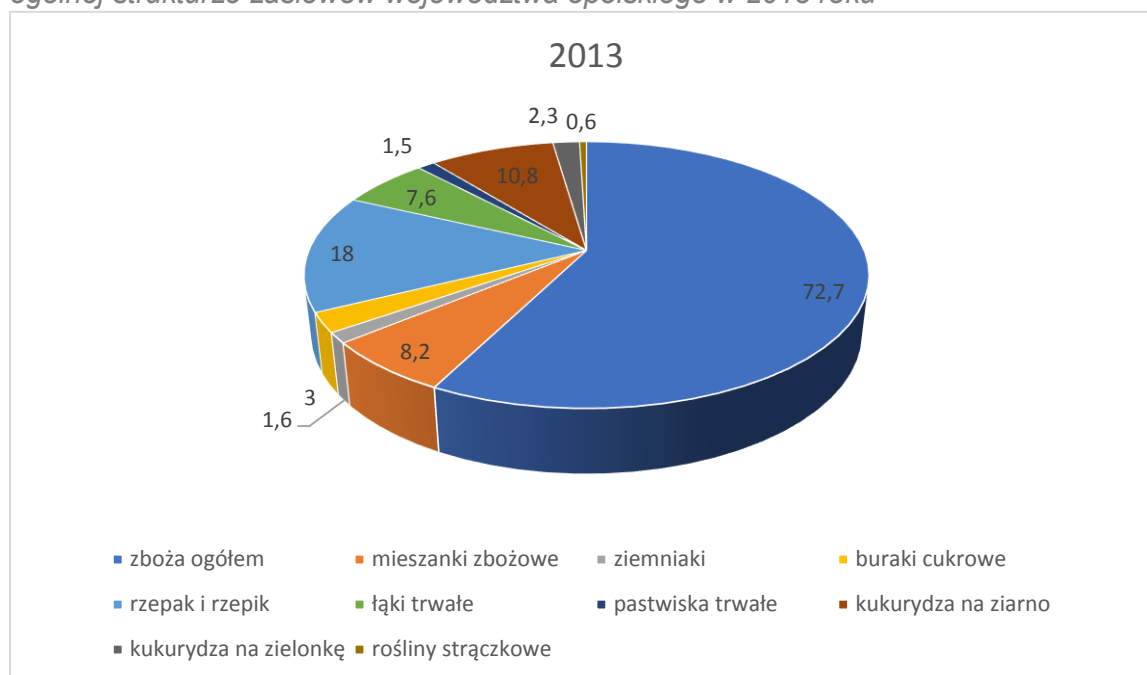
Wyszczególnienie	Powierzchnia zasiewów		
	2013	2014	2015
	[%]		
Ogółem	100	100	100
zboża ogółem	72,7	71,7	71,6
zboża podstawowe z mieszankami	61,9	60,5	59,6
zboża podstawowe	53,7	56,6	56,5
Pszenica	31,3	34,5	33,2
Żyto	3,8	2,3	1,7
Jęczmień	12,0	12,1	13,3
Owies	1,0	1,1	1,1
Pszenżyto	5,5	6,6	7,3
mieszanki zbożowe	8,2	3,9	3,1
Ziemniaki	1,6	1,5	1,6
buraki cukrowe	3,0	3,0	2,3
rzepak i rzepik	18,0	17,6	16,8
łąki trwałe	7,6	8,1	8,3
pastwiska trwałe	1,5	1,0	0,7
kukurydza na ziarno	10,8	11,1	12,0
kukurydza na zielonkę	2,3	3,1	2,7
rośliny strączkowe	0,6	0,7	1,5
rośliny oleiste	18,1	18,0	17,3
ziarno słonecznika	0,0	0,0	0,1
mak, gorczyca, soja i inne na zbiór ziarna	0,1	0,4	0,5
len (ziarno i słoma)	0,0	0,0	0,0
Tytoń	0,0	0,0	0,0

Dane GUS – lata 2013-2015

W 2013 roku powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych wynosiła 467,1 tys. ha, co stanowiło 89,3% ogólnej powierzchni użytków rolnych województwa. Struktura zasiewów przedstawiała się następująco:

- zboża ogółem 339,8 tys. ha, tj. 72,7% ogólnej powierzchni zasiewów, w tym pszenica 31,3%, jęczmień 12%, pszenżyto 5,5% oraz żyto 3,8%,
- rzepak i rzepik 84 tys. ha, tj. 18% ogólnej powierzchni zasiewów,
- kukurydza na ziarno 50,3 tys. ha, tj. 10,8% ogólnej powierzchni zasiewów,
- rośliny okopowe: ziemniaki – 7,6 tys. ha, tj. 1,6% ogólnej powierzchni zasiewów, buraki cukrowe – 14,3 tys. ha, tj. 3% ogólnej powierzchni zasiewów,
- strączkowe – 2,7 tys. ha, tj. 0,6% ogólnej powierzchni zasiewów.

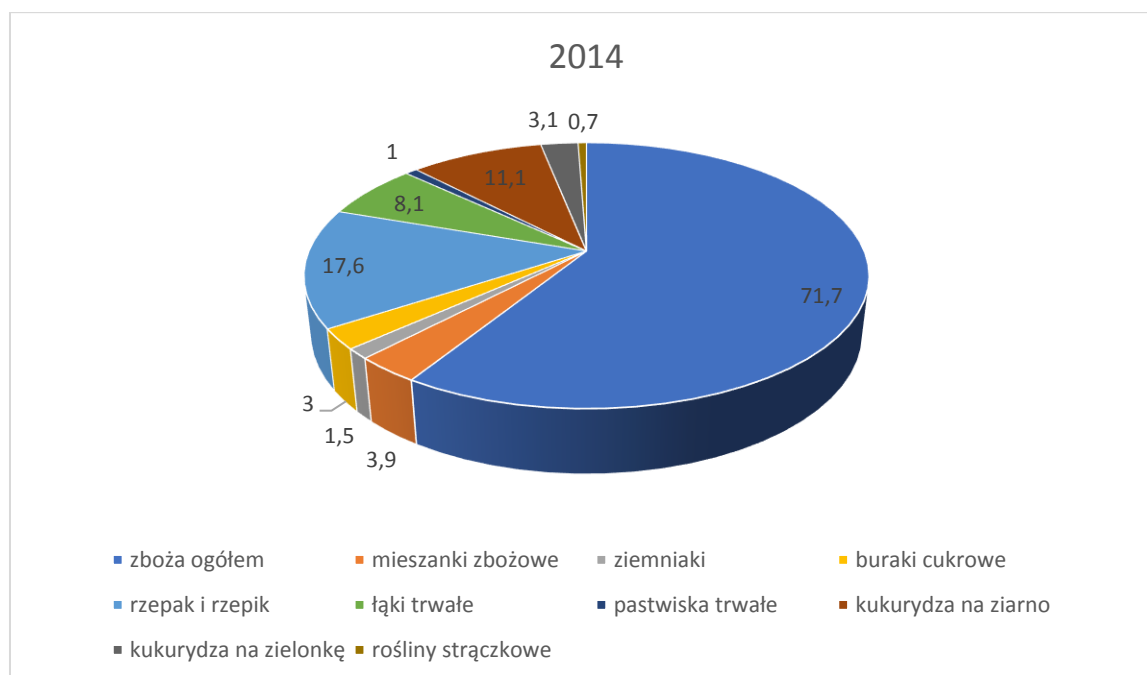
Wykres 1. Procentowy udział poszczególnych zasiewów głównych upraw rolniczych w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2013 roku

W 2014 roku powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych wynosiła 434,5 tys. ha, co stanowiło 89,7% ogólnej powierzchni użytków rolnych województwa. Struktura zasiewów przedstawiała się następująco:

- zboża ogółem 311,5 tys. ha, tj. 71,7% ogólnej powierzchni zasiewów, w tym pszenica 34,5%, jęczmień 12,1%, pszenżyto 6,6% oraz żyto 2,3%,
- rzepak i rzepik 76,6 tys. ha, tj. 17,6% ogólnej powierzchni zasiewów,
- kukurydza na ziarno 48,2 tys. ha, tj. 11,1% ogólnej powierzchni zasiewów,
- rośliny okopowe: ziemniaki – 6,5 tys. ha, tj. 1,5% ogólnej powierzchni zasiewów, buraki cukrowe – 13,1 tys. ha, tj. 3% ogólnej powierzchni zasiewów,
- strączkowe – 2,9 tys. ha, tj. 0,7% ogólnej powierzchni zasiewów.

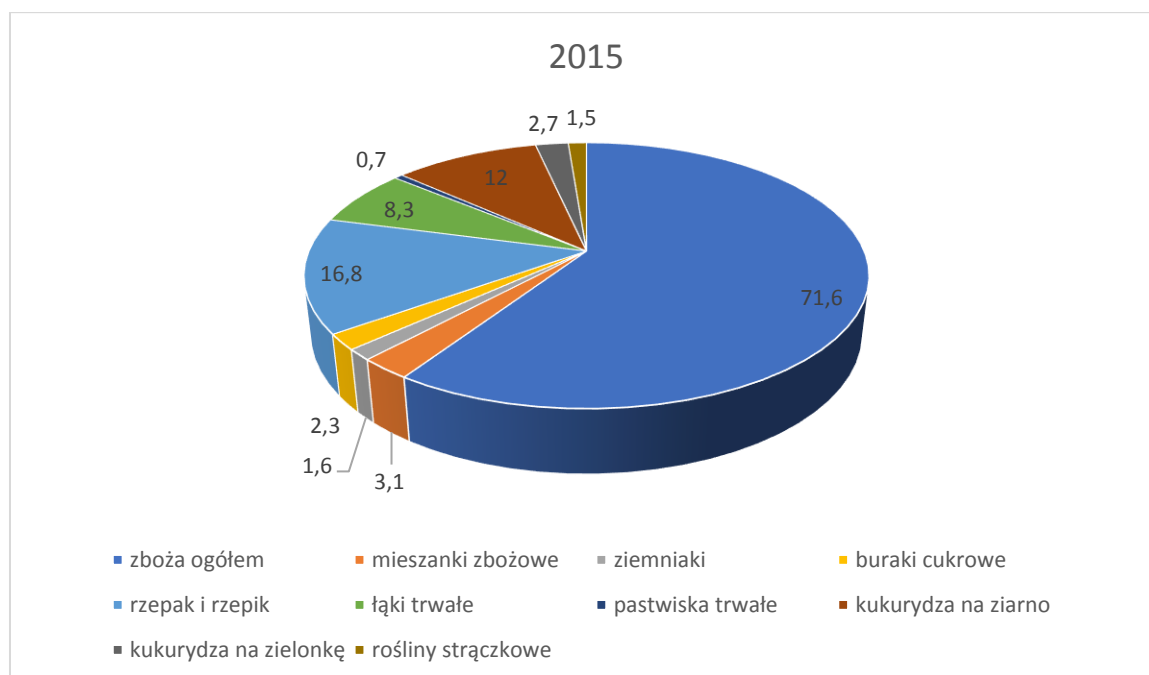
Wykres 2. Procentowy udział poszczególnych zasiewów głównych upraw rolniczych w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2014 roku

W 2015 roku powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych wynosiła 449,7 tys. ha, co stanowiło 86,4% ogólnej powierzchni użytków rolnych województwa. Struktura zasiewów przedstawiała się następująco:

- zboża ogółem 322,0 tys. ha, tj. 71,6% ogólnej powierzchni zasiewów, w tym pszenica 33,2%, jęczmień 13,3%, pszenżyto 7,3% oraz żyto 1,7%,
- rzepak i rzepik 75,3 tys. ha, tj. 16,8% ogólnej powierzchni zasiewów,
- kukurydza na ziarno 53,7 tys. ha, tj. 12,0% ogólnej powierzchni zasiewów,
- rośliny okopowe: ziemniaki – 7,0 tys. ha, tj. 1,6% ogólnej powierzchni zasiewów, buraki cukrowe – 10,4 tys. ha, tj. 2,3% ogólnej powierzchni zasiewów,
- strączkowe – 6,6 tys. ha, tj. 1,5% ogólnej powierzchni zasiewów.

Wykres 3. Procentowy udział poszczególnych zasiewów głównych upraw rolniczych w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2015 roku

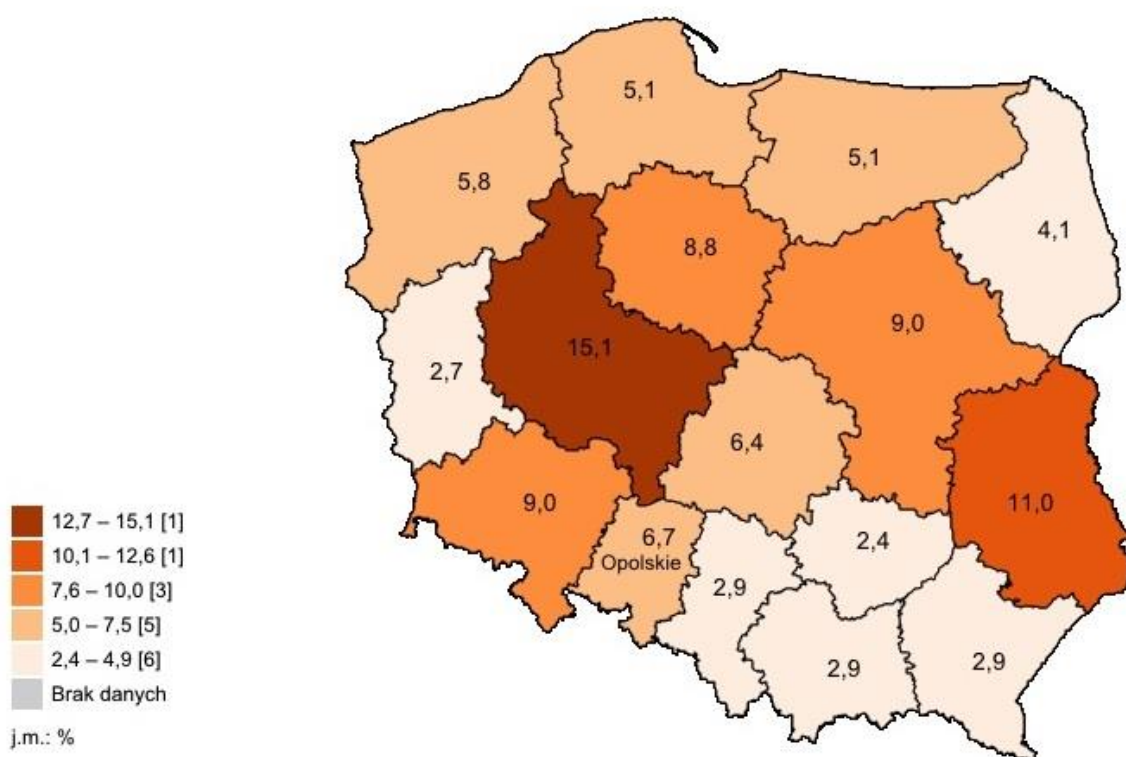

Wysokość plonów wg gatunków podstawowych upraw w przeliczeniu na 1 ha, produkcja owoców i warzyw.

Zbiory i plony zbóż

Rys. 1

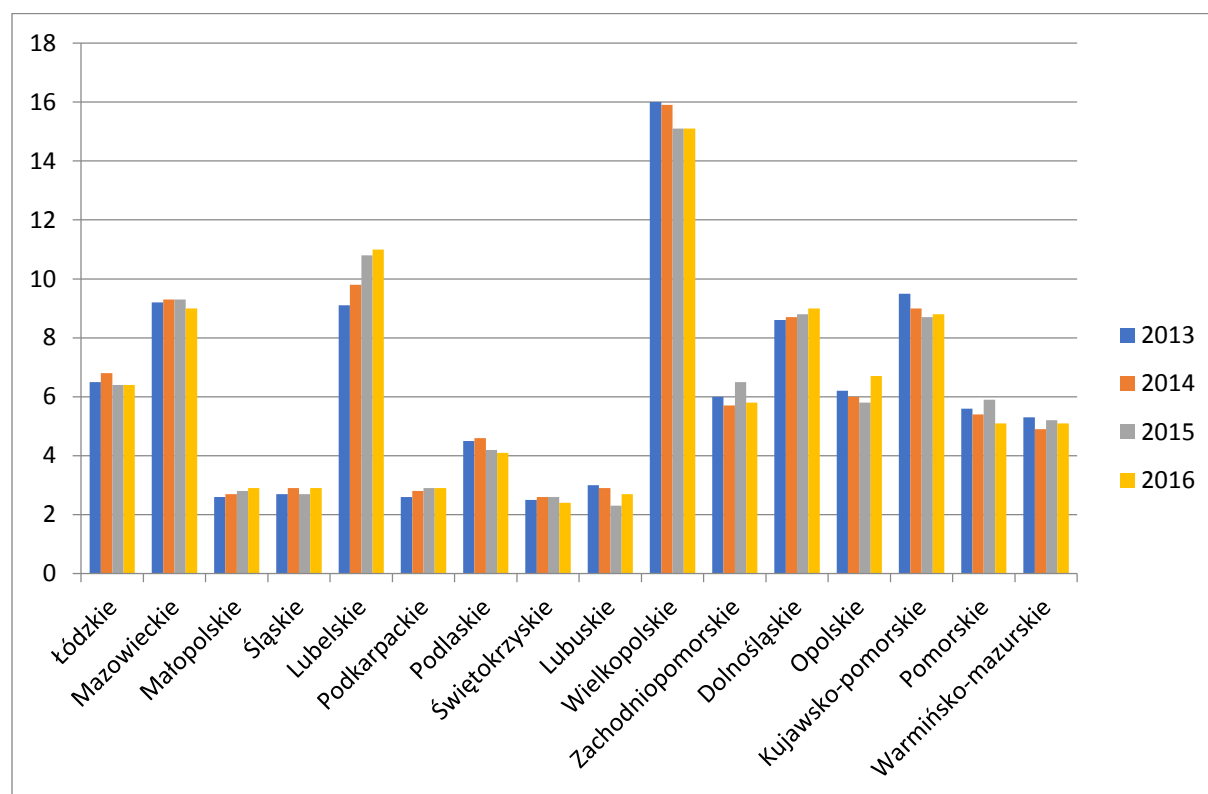
UDZIAŁ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO W KRAJOWYCH ZBIORACH ZBÓŻ W 2016 ROKU [%]

Województwo opolskie w krajowych zbiorach zbóż na rok 2016 plasuje się na 6 miejscu w stosunku do reszty województw. Do województwa z największymi zbiorami (Wielkopolska) traci 8,4%. W 2013 i 2014 znajdowało się na miejscu 7 ze stratą odpowiednio 9,8% i 9,9% również do województwa wielkopolskiego. Natomiast w 2015 roku nastąpił spadek na miejsce 9 ze stratą o 9,3%. Na przełomie lat 2013 – 2016 procentowy udział województwa opolskiego w krajowych zbiorach zbóż utrzymuje się na podobnym poziomie (wykres 1).

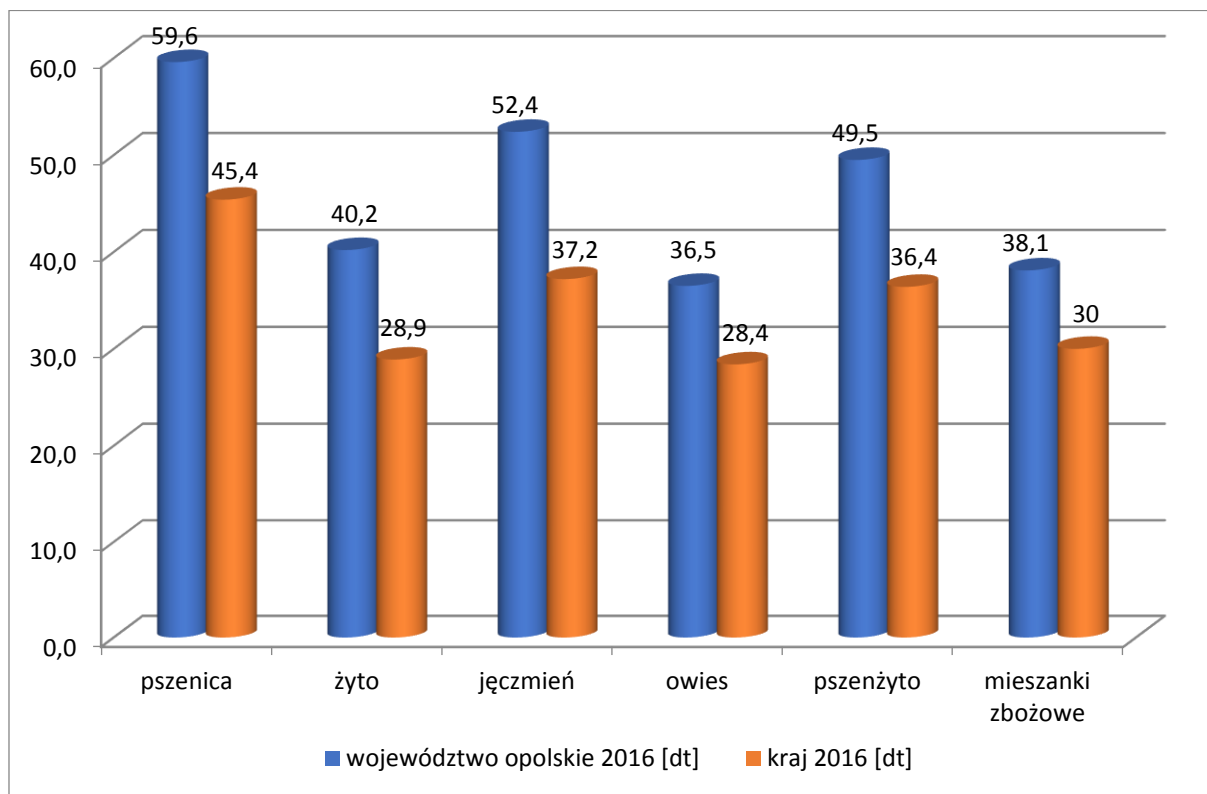
Wykres 1

UDZIAŁ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO W KRAJOWYCH ZBIORACH ZBÓŻ W LATACH 2013 - 2016

Wykres 2

STRUKTURA ZBIORÓW I PLONY ZBÓŻ PODSTAWOWYCH Z MIESZANKAMI ZBOŻOWYMI W 2016 ROKU

Średnie plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w województwie opolskim w 2016 roku wynosiły 54,8 dt/ha i były o 7,2% wyższe niż w 2015 r. Natomiast w stosunku do roku 2014 były o 3,4% niższe, a o 5,6% wyższe w porównaniu z rokiem 2013. Wyżej niż w 2015 r. plonowały wszystkie gatunki zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi – jęczmień (19,6%), pszenica (2,0%), pszenżyto (12,5%), owies (11,9%) i mieszanki zbożowe (14,4%) z wyjątkiem żyta, które plonowało o 1,5% niżej. Na przełomie lat 2013 – 2016 plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi plonowały wykazując tendencje spadkowe i wzrostowe. W 2013 i 2015 plonowały na podobnym poziomie, natomiast w roku 2014 plony były najwyższe.

Plon gryki najwyższy był w 2013 roku a w kolejnych latach odnotowano spadek. w 2015 roku plony gryki zmniejszyły się aż o 57 % w stosunku do roku 2013 a w 2016 nieznacznie do roku 2015.

Najniższe plony kukurydzy na ziarno odnotowano w 2015 roku. Plony kukurydzy na ziarno wzrosły o 80,8% (w kraju 54,7%) w stosunku do notowanych w 2015 i wynosiły 85,0 dt/ha (w kraju 72,9 dt/ha).

Tab. 1

PLONY ZBÓŻ W LATACH 2013 2016

Wyszczególnienie	2013		2014		2015		2016	
	województwo	kraj	Woj.	kraj	Woj.	kraj	Woj.	kraj
	dt/ha							
OGÓŁEM	51,9	38,0	61,7	42,7	50,4	37,3	59,5	40,0
Zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	48,6	35,9	57,9	40,8	51,1	36,7	54,8	37,5
pszenica	56,4	44,4	65,7	49,7	58,4	45,7	59,6	45,4
żyto	38,1	28,6	40,7	31,5	40,8	27,8	40,2	28,9
...jęczmień	42,3	35,8	52,1	40,5	43,8	35,3	52,4	37,2
...owies	39,3	27,4	40,1	30,5	32,6	26,5	36,5	28,4
pszenżyto	42,5	36,3	47,0	40,2	44,0	35,2	49,5	36,4
mieszanki zbożowe	38,0	29,8	40,5	33,2	33,3	27,7	38,1	30,0
Gryka	23,5	12,9	20,9	13,3	10,1	10,9	14,2	14,4
Proso	26,5	13,5	17,7	14,2	14,4	12,8	18,5	16,8
Kukurydza na ziarno	70,9	65,8	82,8	65,9	47,0	47,1	85,0	72,9

Zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wynosiły w 2016 roku 1553,0 tys. t i były wyższe o 229,2 tys. t, tj. o 13,3% (w kraju 2,4%) od notowanych w 2015 roku. Na przełomie lat 2013 – 2016 roku najwyższe zbiory zapisano w 2016, a najniższe 2015 roku.

W województwie opolskim w 2016 roku wzrost produkcji ziarna zbóż w porównaniu z 2015 rokiem odnotowano we wszystkich gatunkach zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi – pszenica (o 12,6%), żyto (o 44,3%), jęczmień (o 11,7%), owies (o 33,3%), mieszanki zbożowe (o 14,2%) i ziarna pszenżyto (o 11,7%).

Na przełomie lat 2013 – 2016 zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi, gryki i prosa są zróżnicowane co obrazuje tab. 2.

Tab. 2

ZBIORY ZBÓŻ W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM W LATACH 2013 - 2016

Wyszczególnienie	zbiory [dt]			
	2013	2014	2015	2016
OGÓŁEM	17 620 497	19 220 986	16 227 752	20 118 302
Zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	14 044 982	15 213 873	13 697 613	15 530 104
pszenica	8 251 539	9 852 027	8 707 052	9 806 159
żyto	685 140	401 165	306 229	442 169
jęczmień	2 377 461	2 728 800	2 625 346	2 935 093
owies	185 311	198 727	158 331	211 198

pszenżyto	1 095 250	1 350 911	1 441 409	1 610 817
mieszanki zbożowe	1 450 281	682 243	459 246	524 668
Gryka	8191	3553	1923	4529
Proso	398	838	1210	2426
Kukurydza na ziarno	3 563 702	3 991 811	2 527 006	4 581 243

Tab. 3

UDZIAŁ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO W KRAJOWYCH ZBIORACH ZBÓŻ W LATACH
2013 - 2016

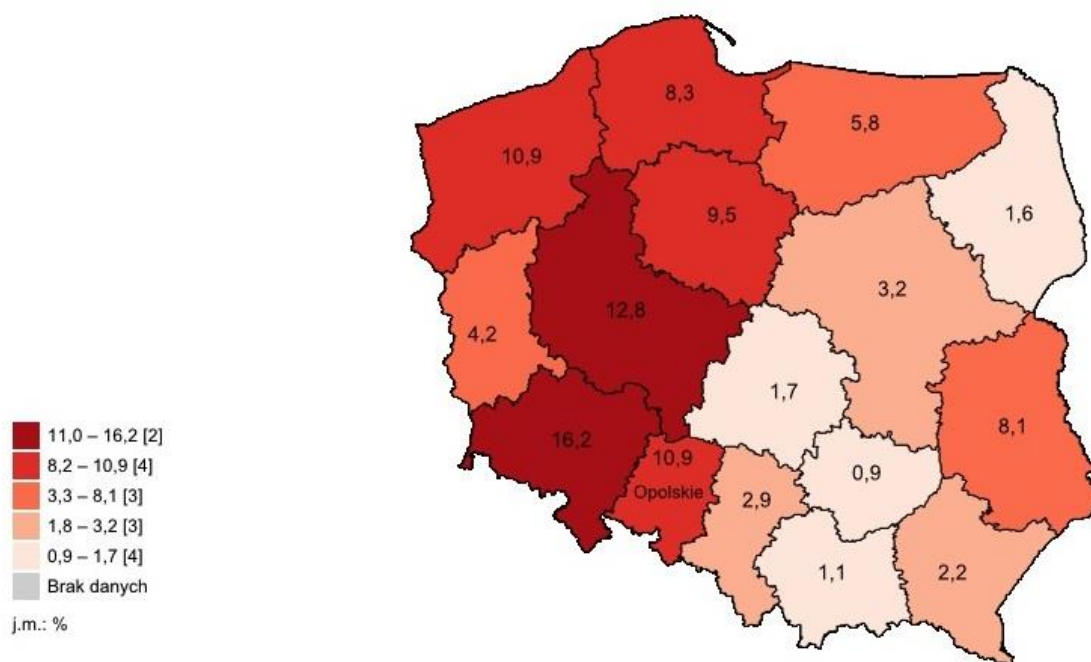
Jednostka terytorialna	2013	2014	2015	2016
POLSKA	100	100	100	100
Łódzkie	6,5	6,8	6,4	6,4
Mazowieckie	9,2	9,3	9,3	9
Małopolskie	2,6	2,7	2,8	2,9
Śląskie	2,7	2,9	2,7	2,9
Lubelskie	9,1	9,8	10,8	11
Podkarpackie	2,6	2,8	2,9	2,9
Podlaskie	4,5	4,6	4,2	4,1
Świętokrzyskie	2,5	2,6	2,6	2,4
Lubuskie	3	2,9	2,3	2,7
Wielkopolskie	16	15,9	15,1	15,1
Zachodniopomorskie	6	5,7	6,5	5,8
Dolnośląskie	8,6	8,7	8,8	9
Opolskie	6,2	6	5,8	6,7
Kujawsko-pomorskie	9,5	9	8,7	8,8
Pomorskie	5,6	5,4	5,9	5,1
Warmińsko- mazurskie	5,3	4,9	5,2	5,1

Zebrane w województwie opolskim zbiory kukurydzy na ziarno w 2016 r. (458,1 tys. t) stanowiły 10,5% zbiorów krajowych i były o 205,4 tys. t (81,2%) wyższe od notowanych przed rokiem.

Zbiory i plony rzepaku i rzepiku

Rys. 2

UDZIAŁ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO W KRAJOWYCH ZBIORACH RZEPAKU I RZEPIKU W 2016 ROKU [%]

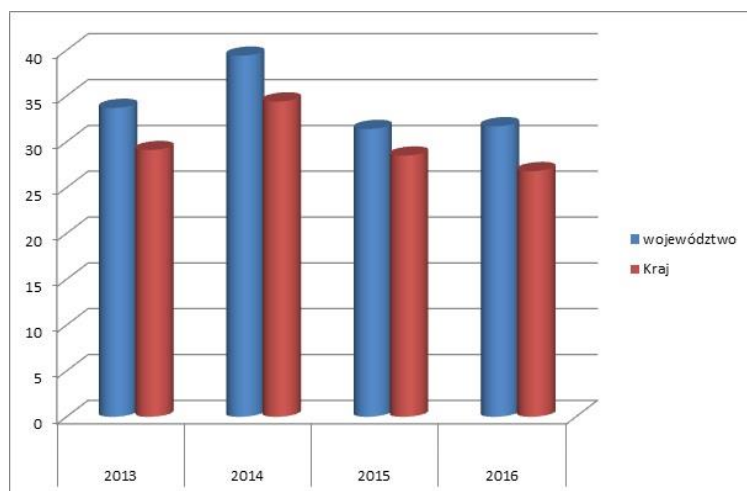

Zbiory rzepaku i rzepiku w 2016 roku ukształtowały się na poziomie 241,1 tys. t i stanowiły 10,9% zbiorów krajowych. W porównaniu z 2015 rokiem zwiększyły się o 2,1%.

Plony rzepaku i rzepiku ukształtowały się na poziomie 31,7 dt/ha (w kraju 26,8 dt/ha) i były o 0,9% wyższe niż przed rokiem. W kraju nastąpił spadek plonu o 6%. Pod względem wysokości plonów rzepaku i rzepiku województwo opolskie uplasowało się na 3 miejscu w kraju, ex aequo z województwem zachodniopomorskim. Na przełomie lat 2013–2016 najwyższe plony w województwie opolskim wystąpiły w 2014 roku i wyniosły 39,4 dt/ha.

Wykres. 3

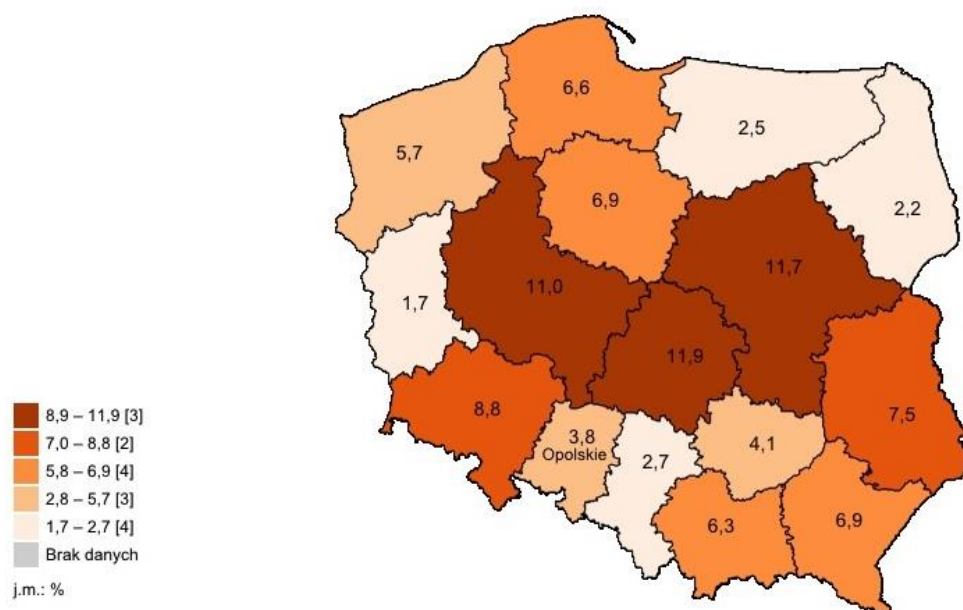
PLONY RZEPAKU I RZEPIKU W LATACH 2013-2016 [dt/ha]

Zbiory i plony buraków cukrowych i ziemniaków

Rys. 3

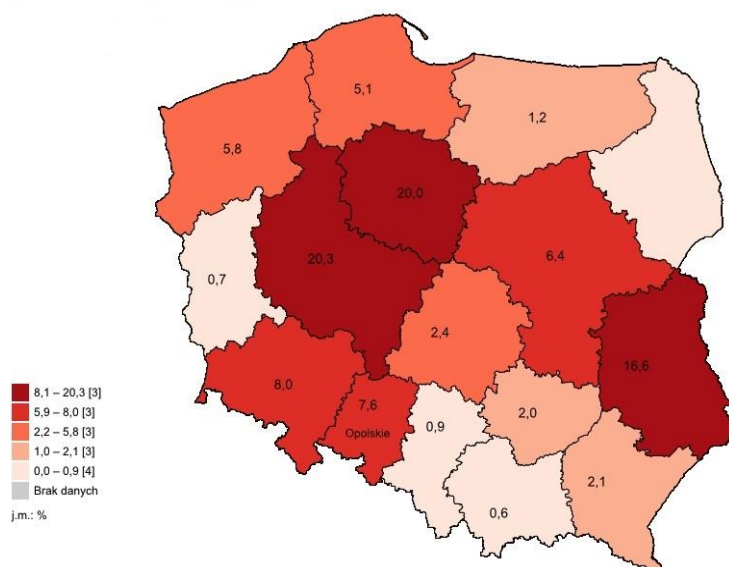
UDZIAŁ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO W KRAJOWYCH ZBIORACH ZIEMNIAKÓW W 2016 ROKU [%]

Zbiory ziemniaków w 2016 roku w województwie opolskim wynosiły 333,9 tys. t, co stanowiło 3,8% zbiorów krajowych. Zbiory ziemniaków ogółem w porównaniu z 2015 roku były wyższe 169,3 tys. t, tj. 102,8%. W latach 2013-2016 największy wzrost zbiorów odnotowano w 2016 roku. Najwyższe zbiory buraków cukrowych w ostatnich 4 latach odnotowano w 2014 i wniosły 1149,5 tys.t, natomiast w 2016 roku 1031,2 tys. t i wzrosły o 95,6% w stosunku do 2015 roku.

Rys. 4

UDZIAŁ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO W KRAJOWYCH ZBIORACH BURAKÓW CUKROWYCH W 2016 ROKU [%]

Plony ziemniaków w 2016 roku ukształtowały się na poziomie 353 dt/ha (w kraju 285,0 dt/ha) i były o 51,5% wyższe niż przed rokiem. Plony buraków cukrowych wyniosły w 2016 roku 700 dt/ha (w kraju 658 dt/ha) i były o 38,3% wyższe w porównaniu z rokiem 2015. Na przełomie lat 2013 – 2016 najlepsze plony ziemniaków i buraków cukrowych wystąpiły w 2014 roku i wynosiły odpowiednio 376 dt/ha i 880 dt/ha.

Tab. 4

PLONY ZIEMNIAKÓW I BURAKÓW CUKROWYCH W LATACH 2013 2016

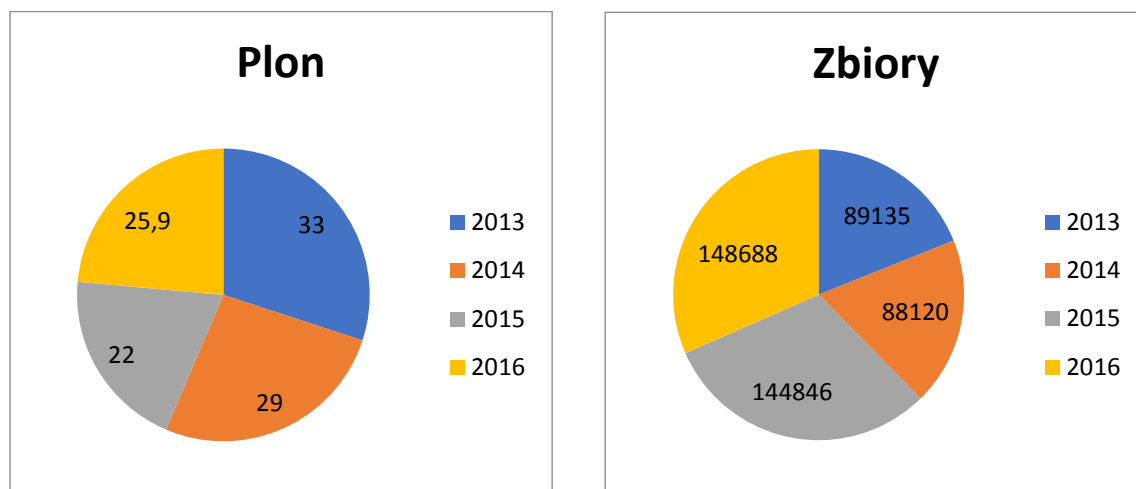
Wyszczególnienie	2013		2014		2015		2016	
	województwo	kraj	Woj.	kraj	Woj.	kraj	Woj.	kraj
	dt/ha							
Ziemniaki	255	210	376	278	233	210	353	285
Buraki cukrowe	557	580	880	683	506	520	700	658

Zbiory i plony roślin strączkowych

Zbiory roślin strączkowych w 2016 roku wynosiły 1486,9 t i były o 2,7% wyższe niż w roku poprzednim. Plony roślin strączkowych w województwie opolskim w 2016 roku ukształtowały się na poziomie 25,9 dt/ha i były o 17,7% wyższe niż w roku 2015. Na przełomie lat 2013-2016 najwyższe plony odnotowano w 2013 roku.

Wykres 4

ZBIORY I PLONY ROŚLIN STRĄCZKOWYCH W LATACH 2013-2016 [dt/ha]

Zbiory i plony łąk trwałych, pastwisk trwałych i kukurydzy na zielonkę

Zbiory z łąk trwałych w 2016 roku wyniosły 20191,8 t i były o 23,5% wyższe niż w roku poprzednim. Wzrost o 89% utrzymał się także w przypadku pastwisk trwałych oraz o 54,6% w przypadku kukurydzy na zielonkę. Najwyższe plony łąk trwałych odnotowane zostały w 2014 i wynosiły 71,4 dt/ha (2016 – 53,8 dt/ha), natomiast w przypadku pastwisk trwałych w 2016 roku i wynosiły 215 dt/ha. Najlepsze plony kukurydzy na zielonkę w latach 2013-2016 odnotowano w 2014 roku i wyniosły 531 dt/ha.

Tab. 5

ZBIORY I PLONY WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO LATACH 2013-2016

Wyszczególnienie	Plon dt/ha				Zbiór dt			
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
łąki trwałe	56	71,4	43,7	53,8	1999005	2512089	1634498	2019178
pastwiska trwałe	198	205,6	133	215	1370561	860258	413940	784247
kukurydza na zielonkę	474	531	341	494	5200734	7115319	4097070	6332347

Źródło: dane Głównego Urzędu Statystycznego

Wysokość plonów wg. gatunków podstawowych upraw w przeliczeniu na 1 ha produkcji owoców i warzyw

Produkcja warzywnicza

Całkowita powierzchnia uprawy warzyw gruntowych (łącznie z powierzchnią w ogrodach przydomowych) w 2014r. wyniosła 2,5 tys. ha i była o 1,2 tys. ha tj. o 94,2% większa od ubiegłorocznej (w kraju – o 21,4%). Łączna produkcja warzyw gruntowych wynosiła 46,5 tys. t i była o 27,4% wyższa (w kraju – o 15,9%) od notowanej w 2013 r.

STRUKTURA POWIERZCHNI UPRAWY I ZBIORÓW WARZYW GRUNTOWYCH

WYSZCZEGÓLNI ENIE	Powierzchnia w odsetkach			
	2013		2014	
	Województw o	Kraj	Województwo	Kraj
OGÓŁEM	100,00	100,00	100,00	100,00
Kapusta	12,4	14,0	7,1	13,9
Kalafiory	1,4	6,3	0,3	5,8
Cebula	25,3	14,1	12,1	14,3
Marchew jadalna	14,5	13,4	6,4	13,0
Buraki ćwikłowe	2,1	6,1	3,8	6,4
Ogórki	9,0	9,5	3,2	8,9
Pomidory	6,4	6,7	1,6	6,0
Pozostałe ^a	28,9	29,8	65,5	31,8

^a pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne

WYSZCZEGÓLNI ENIE	Zbiory w odsetkach			
	2013		2014	
	Województw o	Kraj	Województwo	Kraj
OGÓŁEM	100,00	100,00	100,00	100,00
Kapusta	23,1	24,4	17,2	24,9
Kalafiory	1,3	5,2	0,3	5,3
Cebula	29,7	13,8	20,9	14,0
Marchew jadalna	17,9	18,5	11,1	17,7
Buraki ćwikłowe	2,9	7,4	6,0	7,7
Ogórki	6,0	6,3	3,1	5,8
Pomidory	6,2	6,8	1,5	5,9
Pozostałe ^a	13,0	17,6	40,0	18,7

^a pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne

Powierzchnia uprawy oraz produkcja wybranych gatunków warzyw w województwie opolskim w porównaniu z 2013 r. przedstawiały się następująco:

- kapusta – wzrost powierzchni uprawy o 12,3%, spadek plonów i zbiorów odpowiednio: o 15,7%

i o 5,3%;

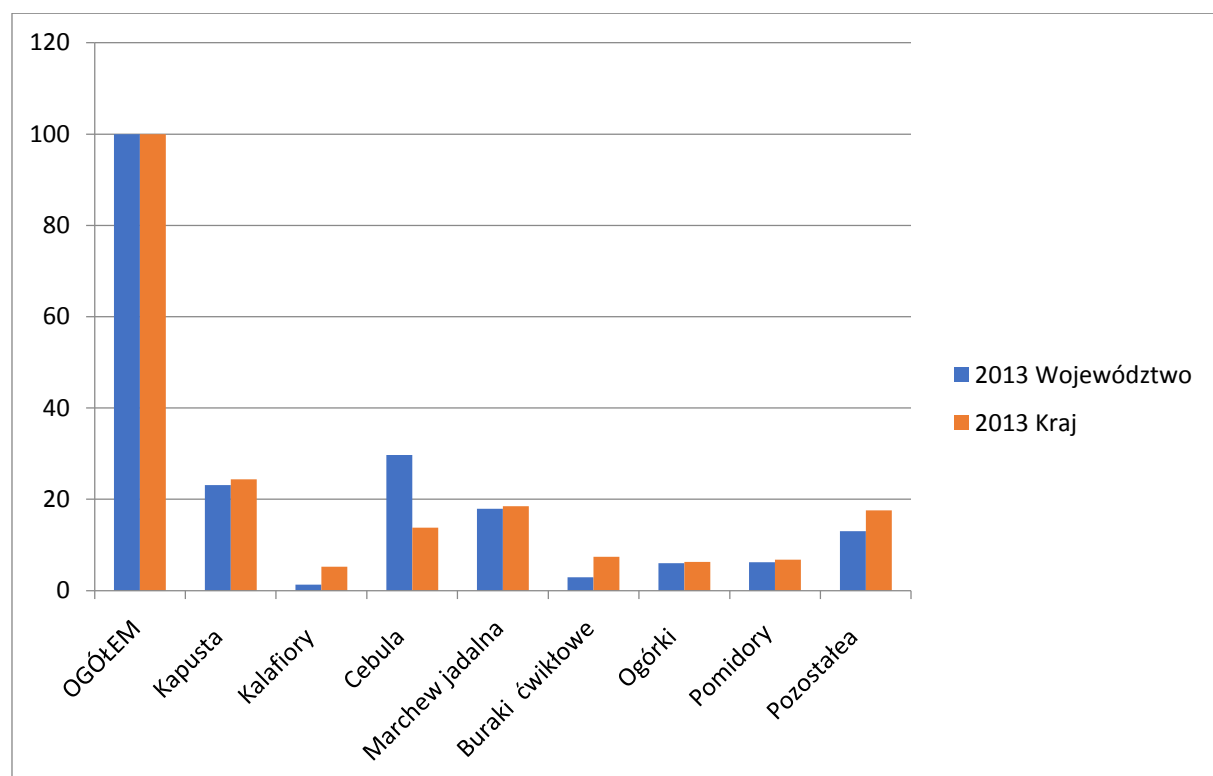
- marchew jadalna – spadek powierzchni uprawy, plonów i zbiorów odpowiednio: o 14,4%, o 7,8% i o 21,1%;

- cebula – spadek powierzchni uprawy, plonów i zbiorów odpowiednio: o 6,9%, o 3,7% i o 10,4%;

- ogórki – spadek powierzchni uprawy, plonów i zbiorów odpowiednio: o 31,4%, o 2,7% i o 33,2%;

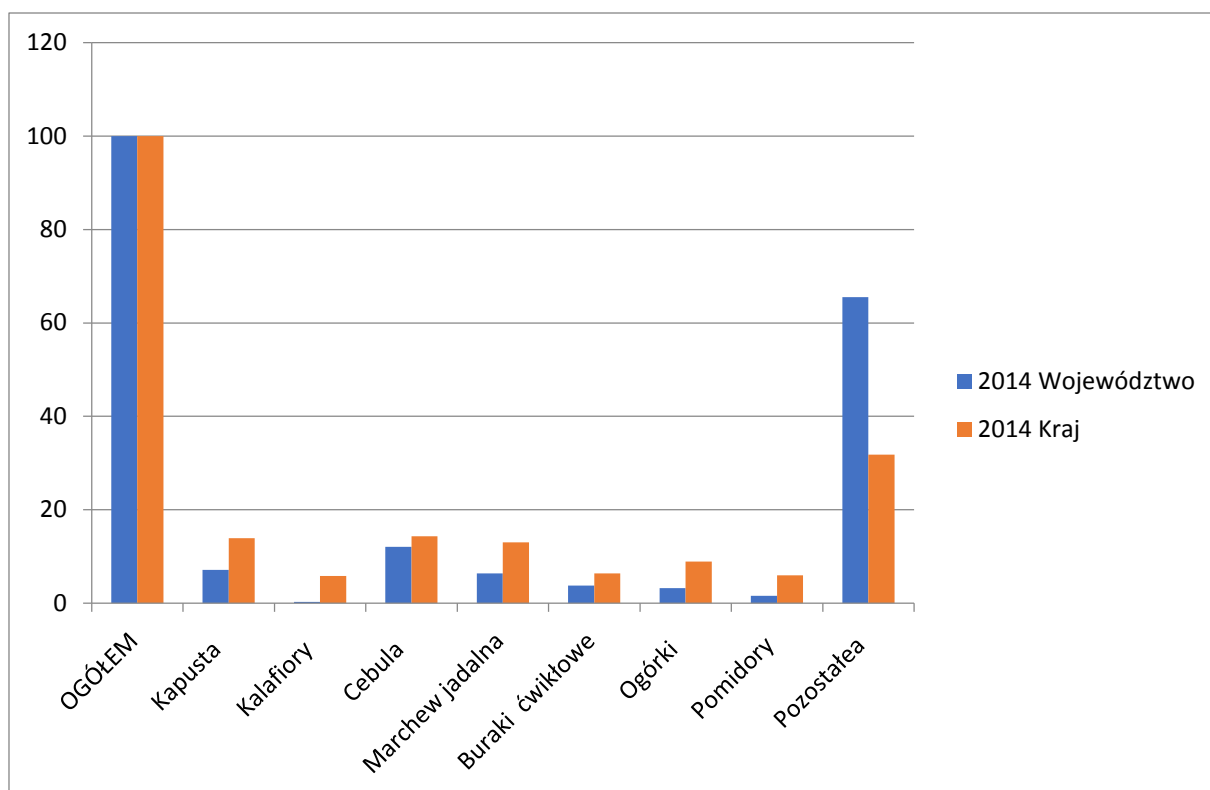
- pomidory – spadek powierzchni uprawy, plonów i zbiorów odpowiednio: o 51,5%, o 37,2% i o 69,5%.

ZBIORY WARZYW GRUNTOWYCH W 2013 r. w odsetkach

^a pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne

ZBIORY WARZYW GRUNTOWYCH W 2014 r. w odsetkach

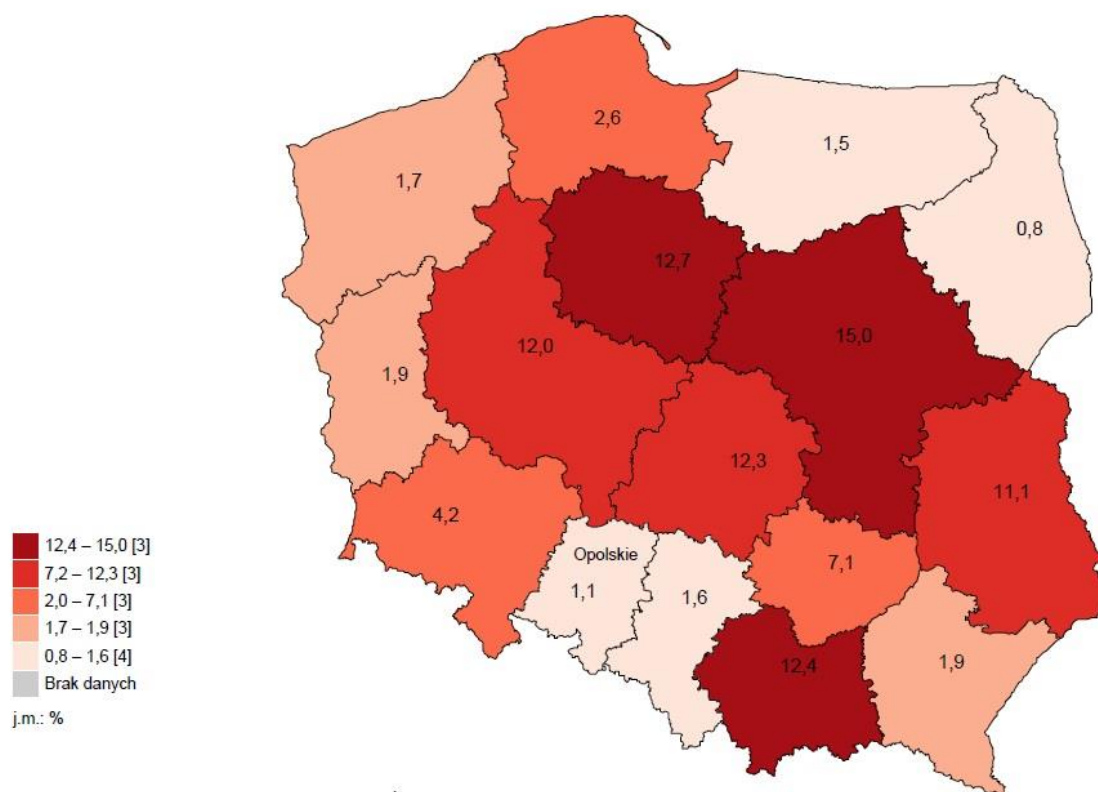

^a pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne

W kraju łączne zbiory warzyw (gruntowych i spod osłon) wyniosły w 2016 r. **5610,2** tys. t, tj. o 815,1 tys. t (o 17,0%) więcej od produkcji uzyskanej w roku poprzednim. Do oszacowania zbiorów warzyw gruntowych wzięto pod uwagę wszystkie plantacje oraz uprawy w ogrodach przydomowych.

Powierzchnia uprawy warzyw gruntowych w gospodarstwach rolnych oraz w przynależących do nich ogrodach przydomowych wynosiła 178,5 tys. ha i była nieco wyższa (o 1,6%) od areálu ich uprawy w 2015 r. W gospodarstwach indywidualnych powierzchnia ta wyniosła 166,8 tys. ha (wzrost jedynie o 1,0%). Według badań i szacunku rzeczoznawców, wzrost powierzchni dotyczył przede wszystkim gatunków należących do **grupy pozostałe**.

Zbiór warzyw w województwie w 2016 roku na tle kraju

W latach 2015 i 2016 r. w województwie opolskim całkowita powierzchnia uprawy warzyw gruntowych (łącznie z powierzchnią w ogrodach przydomowych) wynosiła odpowiednio 3,2 tys. ha i 2,9 tys. ha co daje widoczny wzrost do lat ubiegłych, tj. 2013 i 2014 r.

POWIERZCHNIA, PLONY I ZBIORY WYBRANYCH WARZEW W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM W LATACH 20013-2016

WYSZCZEGÓLNIENIE	Powierzchnia			
	2013	2014	2015	2016
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
Kapusta	162	181	210	236
Kalafiory	18	7	8	9
Cebula	332	309	351	384
Marchew jadalna	190	163	202	200
Buraki ćwikłowe	28	96	136	98
Ogórki	118	81	98	100
Pomidory	84	41	44	37
Pozostałe ^a	379	1668	2244	1845

WYSZCZEGÓLNIENIE	Plony z 1 ha			
	2013	2014	2015	2016
	[dt]	[dt]	[dt]	[dt]
Kapusta	522	440	373	485
Kalafiory	250	217	205	225
Cebula	326	314	194	235
Marchew jadalna	344	317	282	308
Buraki ćwikłowe	380	292	278	272
Ogórki	184	179	153	181
Pomidory	269	169	165	222
Pozostałe ^a	126	112	83	98

WYSZCZEGÓLNIENIE	Zbiory z 1 ha			
	2013	2014	2015	2016
	[dt]	[dt]	[dt]	[dt]
Kapusta	84316	79809	78479	114708
Kalafiory	4591	1492	1535	1949
Cebula	108391	97098	68017	90107
Marchew jadalna	65267	51499	56934	61668
Buraki ćwikłowe	10755	27945	37695	26665
Ogórki	21773	14546	15026	18138
Pomidory	22530	6870	7284	8206
Pozostałe ^a	47593	186077	186005	180791

^a Pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne.

Łączne zbiory warzyw gruntowych wyniosły w 2015 r. **4509,75** tys. t, tj. o 143,61 tys. tj. mniej od produkcji uzyskanej w roku poprzednim.

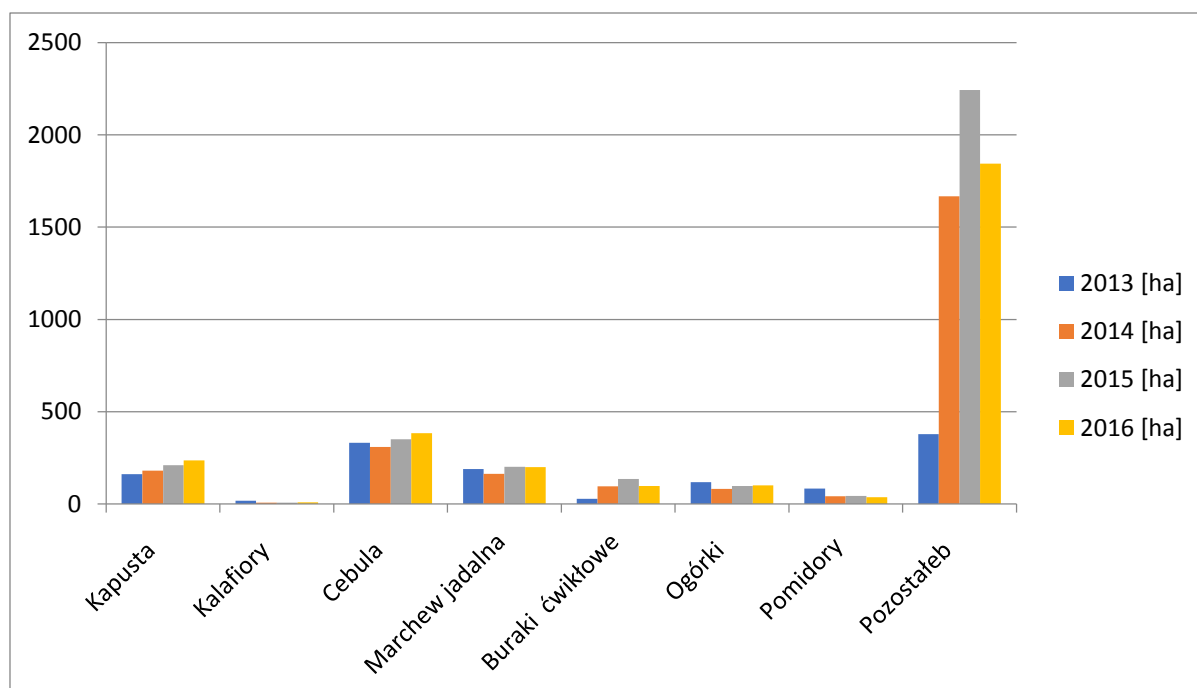
Do oszacowania zbiorów warzyw gruntowych wzięto pod uwagę wszystkie plantacje oraz uprawy w ogrodach przydomowych.

Powierzchnia uprawy warzyw gruntowych w gospodarstwach rolnych oraz w przynależących do nich ogrodach przydomowych wynosiła w roku 2015 - 3293 ha i była nieco wyższa od areалу ich uprawy w 2014 r. (2546 ha)

Pomimo wzrostu powierzchni uprawy, **zbiory warzyw gruntowych** w 2015 r. (4.509 tys. t) były niższe od produkcji z 2014 r. (4.653 tys. t) o 144 t, tj. o 3,09% oraz niższe od średnich zbiorów z lat 2013–2014 r. Produkcja większości gatunków była zdecydowanie niższa od uzyskanej w roku poprzednim z uwagi na wyjątkowo niekorzystne warunki podczas prawie całego okresu wegetacji. Wysadzanie rozsąd oraz siewy były opóźnione w porównaniu z rokiem poprzednim, a wschody przeważnie słabsze (z uwagi na brak dostatecznej ilości wilgoci wiosną, zimną glebę oraz duże wahania temperatur).

Rozwój roślin przebiegał często w niesprzyjających warunkach i był spowolniony. Na niektórych plantacjach, po okresie długotrwałego braku opadów, wystąpiły ulewne deszcze i konieczne było dokonanie przesiewów. Na wielu plantacjach ekstremalne warunki przyczyniły się także do rozwoju chorób, co z kolei wpłynęło ujemnie na jakość plonu.

Powierzchnia warzyw w woj. opolskim za lata 2013- 2016

^a Pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne.

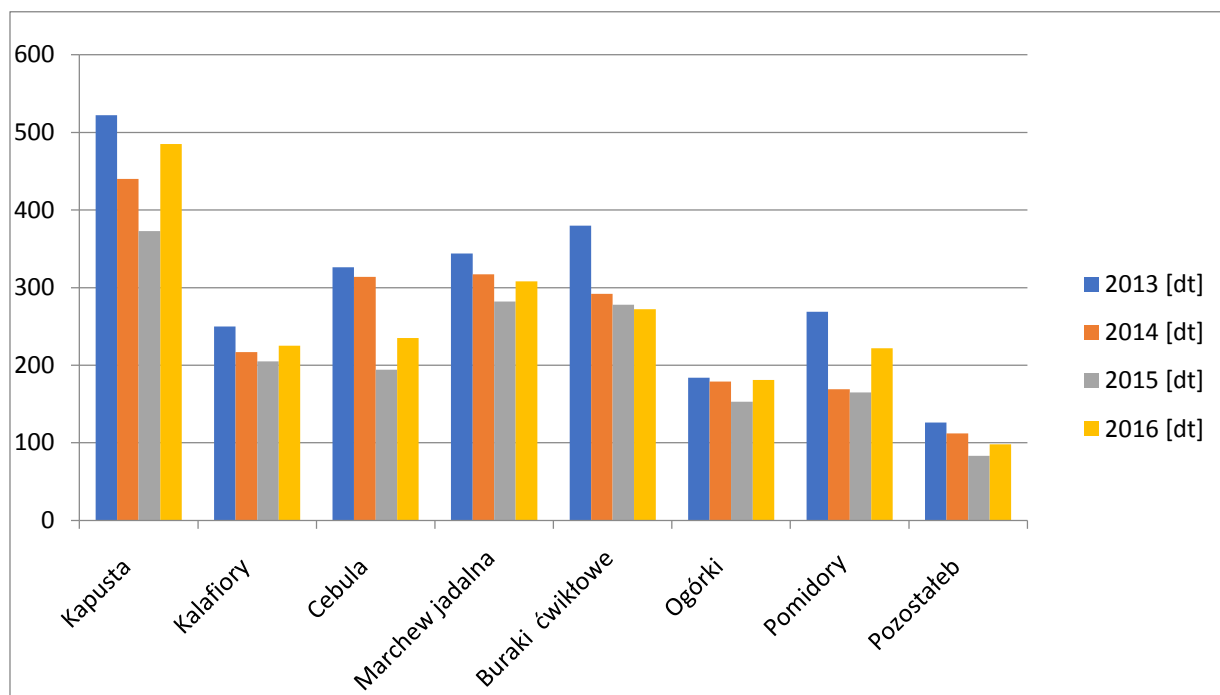
Łączne plonowanie **kapusty** oszacowano na 440 dt w 2014 r. i 373 dt w 2015 r., mniej od plonów z roku poprzedniego. Plonowanie kapusty w sezonie 2015 było słabsze (o 15,22% niższe od plonowania w poprzednim sezonie). Zdecydowane obniżenie plonów było główną przyczyną spadku produkcji, a areal uprawy kapusty zwiększył się tylko nieznacznie w porównaniu do poprzedniego sezonu. Powierzchnia uprawy kapusty w 2015 r. została oszacowana na 210 ha.

Zbiory **kalafiorów** w sezonie 2015 wyniosły 1535 dt i były o 2,8% wyższe niż w roku poprzednim.

Produkcja **cebuli** zmniejszyła się o 29,9% w stosunku do roku poprzedniego i wyniosła 68017 dt. Spadek produkcji spowodowany był jedynie obniżeniem plonowania. Areal uprawy cebuli był nieco większy od powierzchni uprawy w roku poprzednim, warzywa tego gatunku uprawiano na łącznym areale 351 ha.

Zbiory **ogórków** w sezonie 2015 r. zostały ocenione na 15026 dt (tj. o 3,29% więcej niż w roku poprzednim).

Plony warzyw w woj. opolskim za lata 2013- 2016

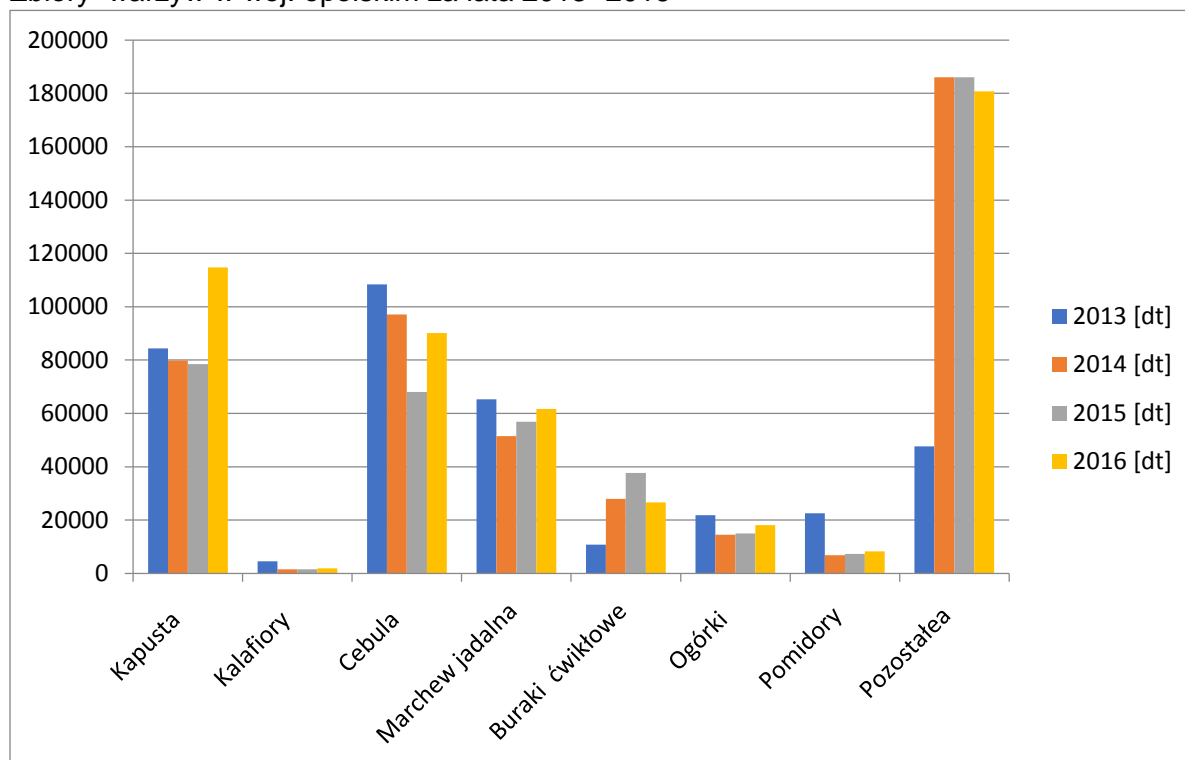
^a Pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne.

Łączne zbiory warzyw gruntowych wyniosły w 2016 r. **5022,32** tys. t, tj. o 512,57 t (o 11,38%) więcej od produkcji uzyskanej w roku poprzednim.

Do oszacowania zbiorów warzyw gruntowych wzięto pod uwagę wszystkie plantacje oraz uprawy w ogrodach przydomowych.

Powierzchnia uprawy warzyw gruntowych w gospodarstwach rolnych oraz w przynależących do nich ogrodach przydomowych wynosiła 2909 tys. ha i była nieco niższa (o 11,6%) od arealu ich uprawy w 2015 r. Odnotowano jednocześnie wzrost powierzchni uprawy podstawowych gatunków warzyw gruntowych, szczególnie kapusty i cebuli. Spadek powierzchni widać wyraźnie w burakach ćwikłowych, pomidorach oraz grupie pozostałe.

Zbiory warzyw w woj. opolskim za lata 2013- 2016

^a Pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne.

Plonowanie kapusty w sezonie 2016 było bardzo wysokie (o 30% wyższe od słabego plonowania w poprzednim sezonie). Areal uprawy kapusty wzrósł o 26 ha w porównaniu do roku 2015. Powierzchnia uprawy kapusty w 2016 r. została oszacowana na 236 ha.

Zbiory **marchwi jadalnej** w sezonie 2016 wyniosły 616 t i były o 8,2% wyższe niż uzyskane w roku poprzednim. Na wzrost produkcji wpłynęło, podobnie jak w przypadku kapusty, znaczne zwiększenie plonowania w stosunku do roku 2015.

Powiększyło się również plonowanie takich warzyw jak cebuli, ogórków, pomidorów oraz z grupy pozostałe odpowiednio o 21,13%, 18,3%, 34,5% oraz 18,07%.

Produkcja sadownicza

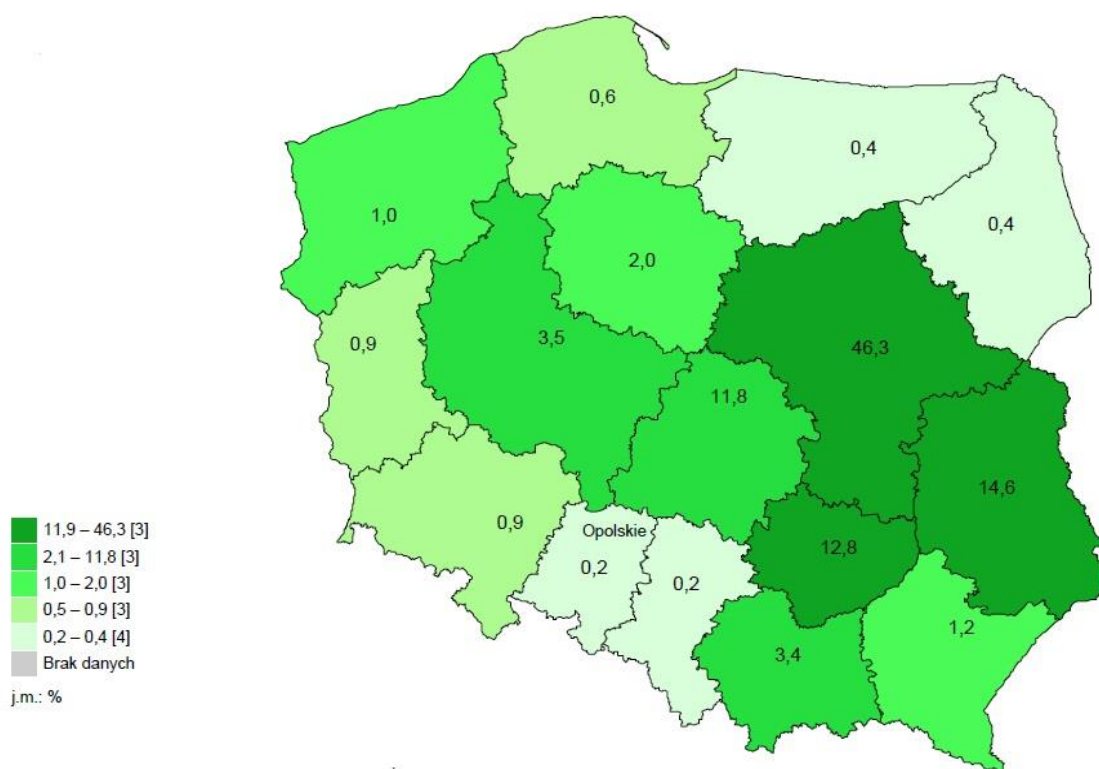
W 2014 r. zbiory **owoców z drzew** wynosiły 6,2 tys. t i były o 6,9 tys. t niższe od zbiorów uzyskanych w 2013 r. W kraju zbiory owoców z drzew w porównaniu z 2013 r. zwiększyły się o 2,8%.

Wzrost zbiorów owoców z drzew odnotowano w 9 województwach, w tym największy w województwie pomorskim (o 47,7%) oraz lubuskim (o 32,7%). Spadek zbiorów owoców z drzew wystąpił w 7 województwach, największy w opolskim (o 52,7%) i warmińsko-mazurskim (o 39,2%).

W produkcji owoców z drzew ogółem największy udział (75,6%) stanowiły jabłka, których zbiory w 2014 r. wynosiły 4,7 tys. t i były o 4,4 tys. t niższe od notowanych w poprzednim roku. Plony

jabłek były o 11,4% wyższe od ubiegłorocznych i osiągnęły poziom 153,8 dt/ha (w kraju – 181,2 dt/ha).

Udział w krajowych zbiorach owoców z drzew województwa opolskiego w 2016 r. na tle kraju

W kraju 2016 r. zbiory **owoców ogółem** uzyskane z plantacji drzew i krzewów owocowych oraz plantacji jagodowych (bez uwzględniania produkcji z drzew i krzewów rosnących poza sadami) wyniosły 4643,7 tys. t i były o 14,7% wyższe od zbiorów uzyskanych z sadów w 2015 r. (o 594,8 tys. t). Produkcja owoców, zwłaszcza jabłek, wzrasta systematycznie na przestrzeni lat. Potencjał produkcyjny sadów zwiększa się z roku na rok znacząco, a sprzedaż materiału szkółkarskiego jest wciąż wysoka. Do uprawy wprowadzane są nowe, bardziej plenne odmiany.

W województwie opolskim powierzchnia sadów w latach 2015- 2016 utrzymuje się na podobnym poziomie, lecz w porównaniu z rokiem 2013 widać wyraźny spadek, porównując 2016 do 2013 jest to 51,06%. Pomimo to, porównując plony utrzymują się na podobnym poziomie za lata 2013, 2014, 2015 i 2016 tj. odpowiednio 502,2 dt/ha, 500 dt/ha, 467,7dt/ha i 495,9dt/ha.

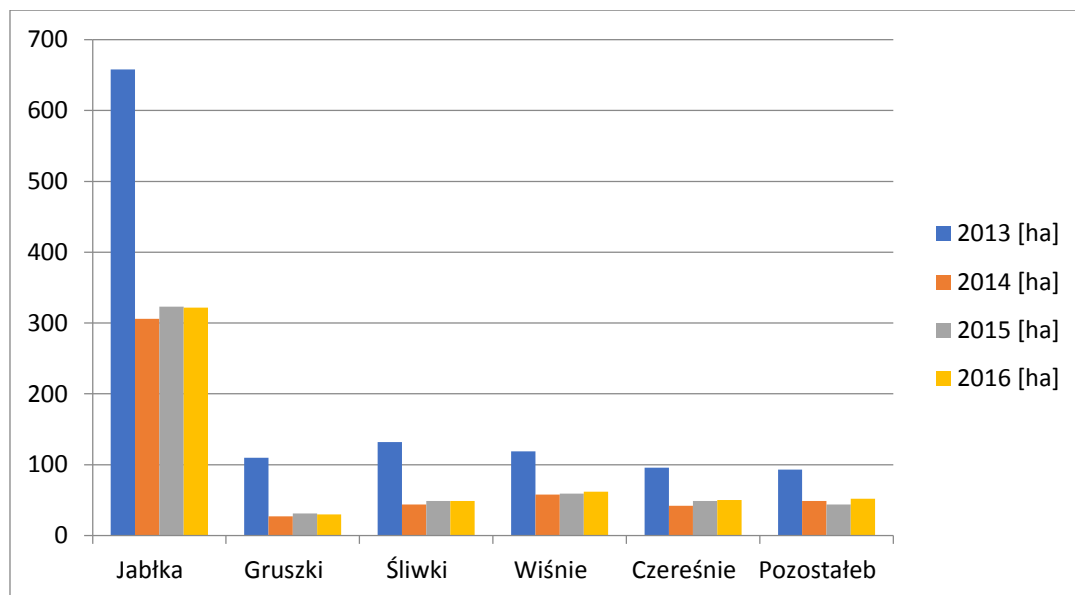
Powierzchnia w ha w województwie

	2013	2014	2015	2016
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
Jabłka	658	306	323	322
Gruszki	110	27	31	30
Śliwki	132	44	49	49

Wiśnie	119	58	59	62
Czereśnie	96	42	49	50
Pozostałe ^b	93	49	44	52

^b brzoskwinie, morele, orzechy włoskie

Powierzchnia w ha w województwie

^b brzoskwinie, morele, orzechy włoskie

Plony z 1 ha

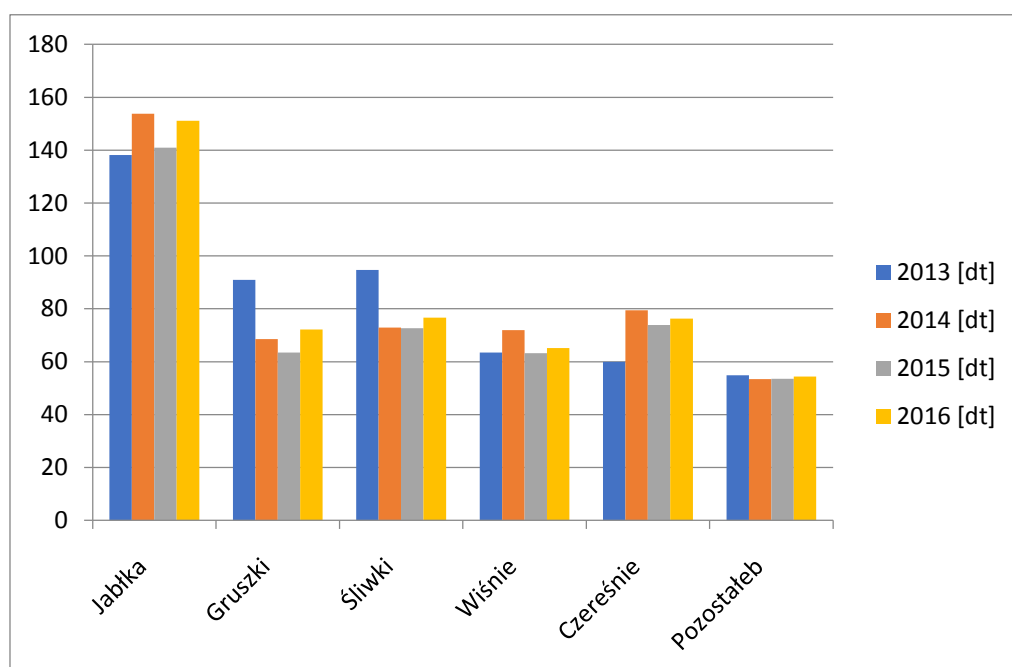
	2013	2014	2015	2016
	[dt]	[dt]	[dt]	[dt]
Jabłka	138,1	153,8	140,9	151,1
Gruszki	91,0	68,6	63,5	72,2
Śliwki	94,7	72,9	72,7	76,7
Wiśnie	63,5	71,9	63,2	65,2
Czereśnie	60,0	79,4	73,9	76,3
Pozostałe ^b	54,9	53,4	53,5	54,4

^b brzoskwinie, morele, orzechy włoskie

Pomimo zanotowanego zmniejszenia powierzchni uprawy w sadach w latach 2014-2016 w porównaniu z 2013 r. tj. około 50% w odsetkach; uzyskiwane plony były utrzymywane na tym samym poziomie nie licząc roku 2014 tj. 6,8% mniej z poprzednimi latami oraz 2016 r.

Zdecydowanie widać zwiększenie plonowania jabłek w 2016 r. o 9,4% od 2013 r., oraz czereśni tj. 27,1%. Spadek zanotowano w uprawach gruszek i śliwek tj. odpowiednio o 20,6% i 19,0%.

Plony z 1 ha

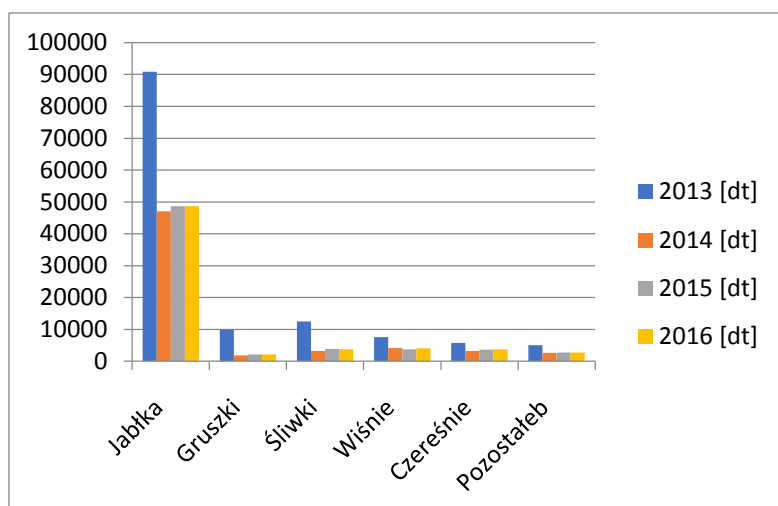

^b brzoskwinie, morele, orzechy włoskie

Zbiory w dt z 1 ha

	2013	2014	2015	2016
	[dt]	[dt]	[dt]	[dt]
Jabłka	90857	47071	48633	48654
Gruszki	10030	1863	2135	2149
Śliwki	12495	3228	3820	3743
Wiśnie	7554	4187	3775	4038
Czereśnie	5736	3312	3685	3804
Pozostałe ^b	5091	2630	2775	2804

^b brzoskwinie, morele, orzechy włoskie

^b brzoskwinie, morele, orzechy włoskie

Łącznie zbiory **owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych** w 2014 r. wynosiły 1,0 tys. t i były o 0,4 tys. t niższe od zbiorów w 2013 r. W kraju zbiory owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych zmniejszyły się o 6,3% w porównaniu z 2013 r. Spadek zbiorów owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych odnotowano w 12 województwach, największy w opolskim (o 28,6%) i dolnośląskim (o 24,3%). Wzrost natomiast wystąpił w 4 województwach, największy w świętokrzyskim (o 27,7%), a następnie w zachodniopomorskim (o 6,2%).

Struktura zbiorów owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych

WYSZCZEGÓLNI ENIE	Powierzchnia w odsetkach			
	2013		2014	
	Województwo	Kraj	Województwo	Kraj
OGÓŁEM	100,00	100,00	100,00	100,00
Truskawki i poziomki	12,4	14,0	7,1	13,9
Maliny ^a	1,4	6,3	0,3	5,8
Porzeczki	25,3	14,1	12,1	14,3
Agrest	14,5	13,4	6,4	13,0
Pozostałe ^b				

^a– z jeżyną bezkolcową. ^c- aronia, borówka wysoka, winorośl, leszczyna i inne.

Największy udział (67,7%) w produkcji owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych miały truskawki, których produkcja wynosiła 0,7 tys. t i była o 7,9% niższa (w kraju – wyższa o 5,1%) od ubiegłorocznej. Plony truskawek osiągnęły poziom 25,8 dt/ha i były o 1,6% wyższe niż przed rokiem (w kraju odpowiednio: 38,4 dt/ha i o 9,7% wyższe).

POWIERZCHNIA, PLONY I ZBIORY OWOCÓW Z KRZEWÓW OWOCOWYCH I
PLANTACJI JAGODOWYCH W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM W LATACH 2013-2016

Wyszczególnienie POWIERZCHNIA					
	2013	2014	2015	2016	
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	
Truskawki i poziomki	282	256	306	299	
Maliny ^a	12	7	8	13	
Porzeczki	48	23	24	27	
Agrest	13	8	10	11	
Pozostałe ^b	41	21	46	85	

Wyszczególnienie PLONY	Z 1 ha			
	2013	2014	2015	2016
	[dt]	[dt]	[dt]	[dt]
Truskawki i poziomki	25,4	25,8	36,7	33,8
Maliny ^a	19,0	30,0	44,2	27,0
Porzeczki	66,3	45,5	50,3	50,6
Agrest	47,6	68,9	58,2	59,0
Pozostałe ^b	60,0	63,6	55,6	31,1

W kraju łączne zbiory **owoców uzyskane z krzewów owocowych i plantacji jagodowych w sadach** oraz zbiory **truskawek i poziomek gruntowych** wyniosły w 2016 r. 579,0 tys. t (były o 14,1% wyższe od łącznych zbiorów uzyskanych z sadów w roku poprzednim i zdecydowanie wyższe w porównaniu do lat wcześniejszych). Największy wzrost produkcji (sięgający blisko 65%) odnotowano dla malin, które w poprzednim roku bardzo słabo plonowały. W stosunku do roku poprzedniego zanotowano jedynie niewielki spadek produkcji leszczyny oraz truskawek.

Podobnie wyglądało to w województwie opolskim zbiory łączne zbiorów owoców uzyskane z krzewów owocowych i plantacji jagodowych wyniosły 15116 tys. dt w 2016 r. i były o 10,72% wyższe od 2013 r. Największy wzrost odnotowano dla malin tj. 62,1% więcej i truskawek - 40,93% więcej niż w 2013 r.

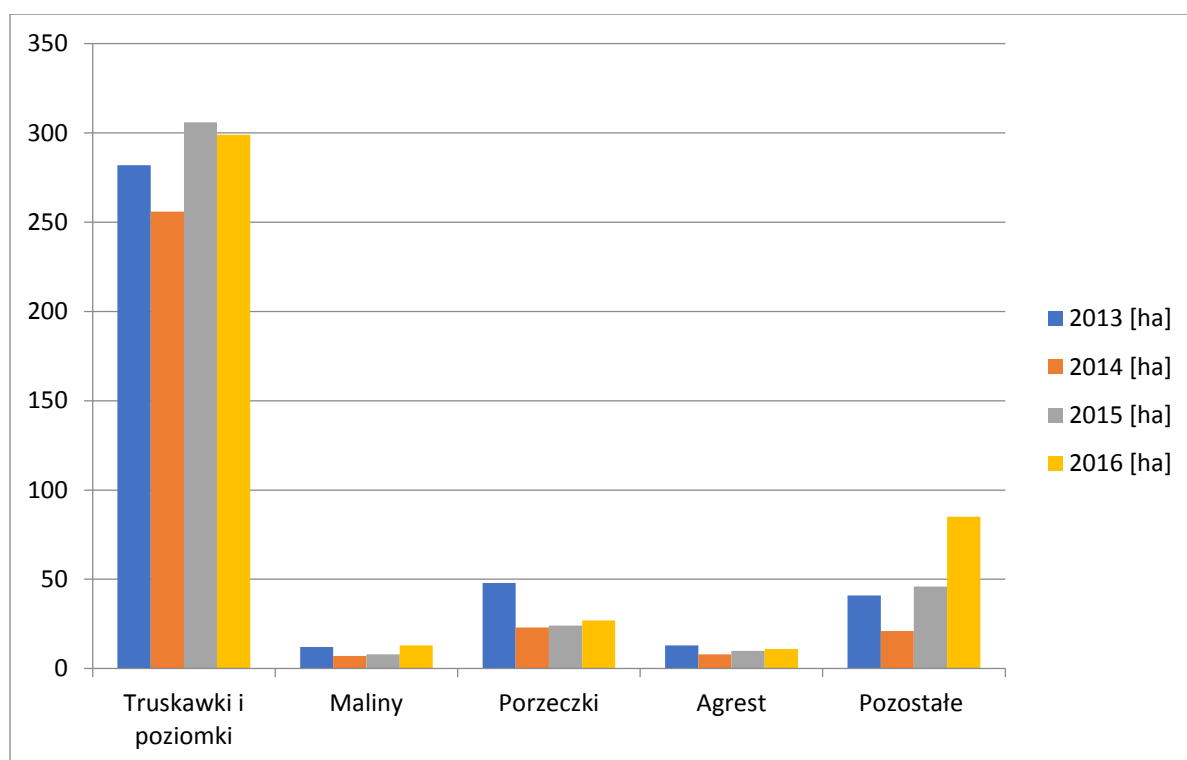
Wyszczególnienie ZBIORY	Z 1 ha			
	2013	2014	2015	2016
	[dt]	[dt]	[dt]	[dt]
Truskawki i poziomki	7166	6 602	11251	10099

Maliny ^a	219	214	476	355
Porzeczki	3181	1033	1754	1355
Agrest	613	556	782	658
Pozostałe ^b	2473	1 343	2974	2649

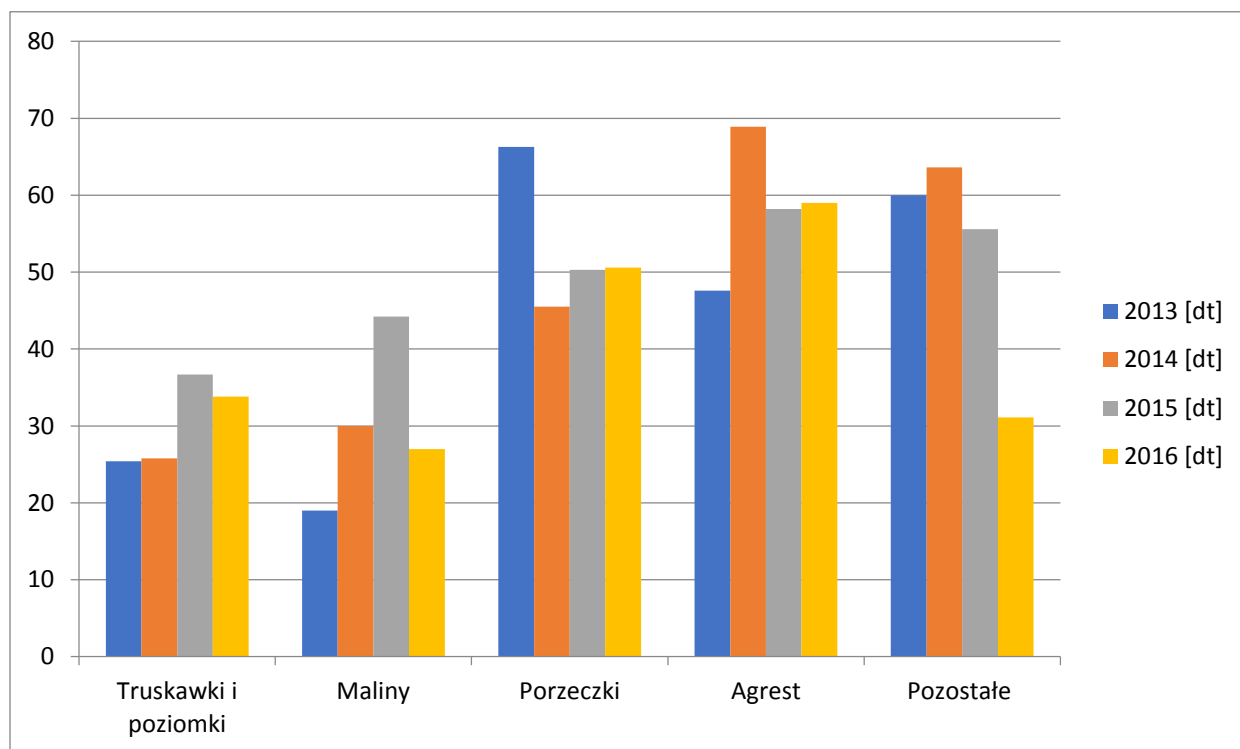
a) Łącznie z jeżyną bezkolcową

b) Aronia, borówka wysoka, leszczyna i inne

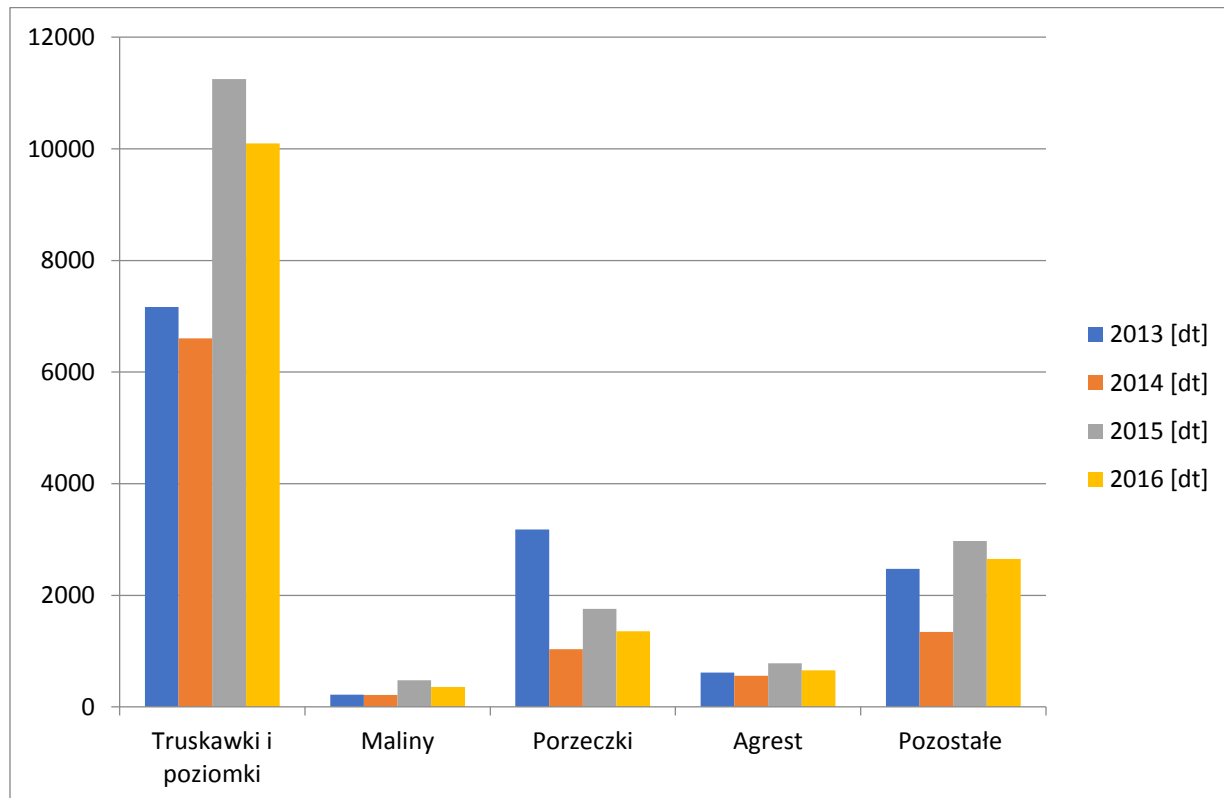
Powierzchnia w ha

Plony z 1 ha

Zbiory z 1 ha

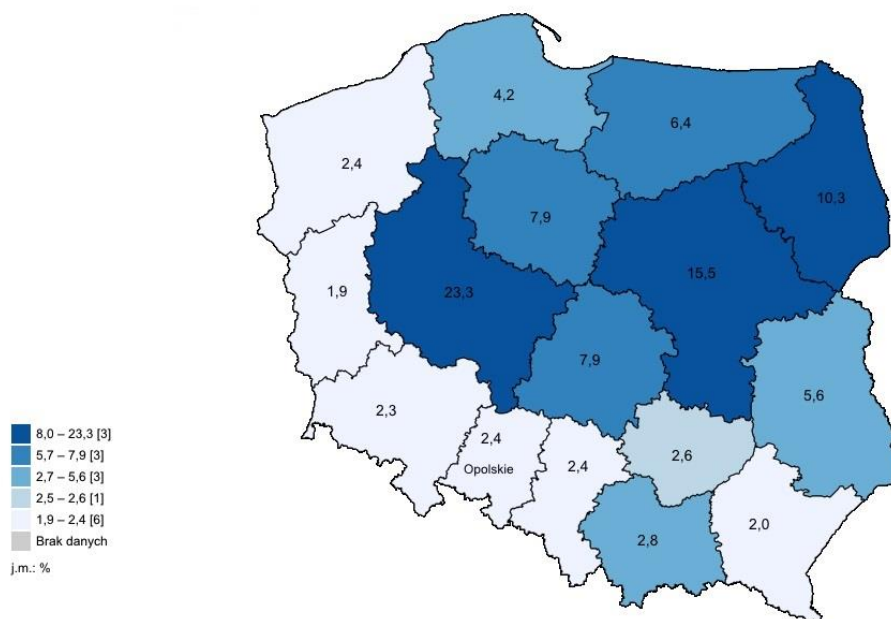

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Pogłowie zwierząt ogółem, wg gatunków, średnia wielkość stada

Rys. 1

UDZIAŁ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO W KRAJOWYCH POGŁOWIU ZWIERZĄT GOSPODARSKICH W 2015 ROKU [%]

W województwie opolskim w 2016 roku w odniesieniu do poprzedniego roku zwiększyło się pogłowie bydła o 5,2% i trzody chlewnej o 3,6%. Zmniejszyło się natomiast pogłowie drobiu o 32,3%, koni, kóz oraz owiec.

Tab. 1

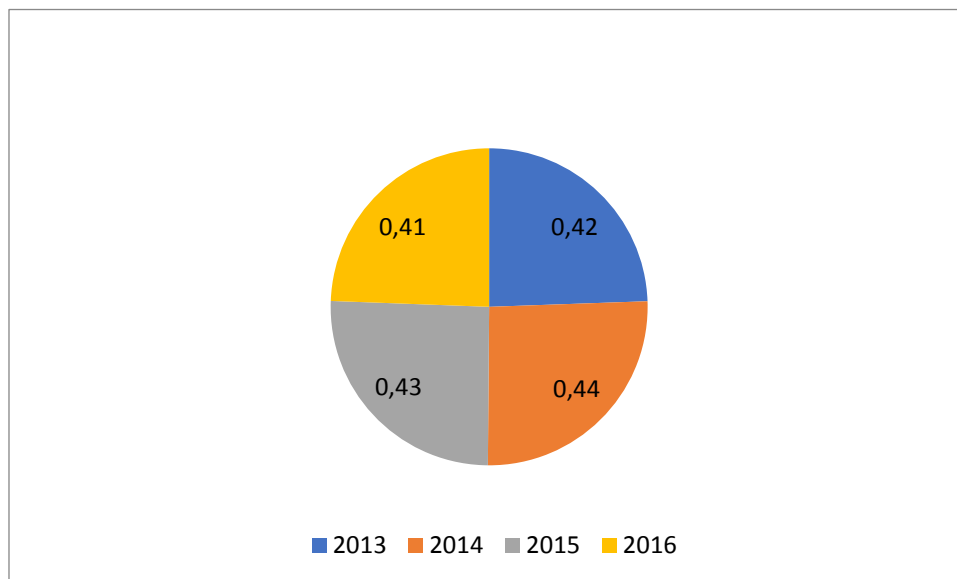
POGŁOWIE ZWIERZĄT WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO W LATACH 2013-2016

WYSZCZEGÓLNIENIE	POGŁOWIE ZWIERZĄT			
	2013	2014	2015	2016
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
Bydło (stan w grudniu)	110 060	109 228	116 810	122 938
Świnie (trzoda chlewna) stan w grudniu	402 071	419 405	377 470	390 963
Drób ogółem (stan w grudniu)	3 609 157	2 531 079	4 041 699	273 600
Konie (stan w czerwcu)*	2 714	2 714	2 714	2 617
Kozy (stan w czerwcu)*	994	994	994	532
Owce (stan w grudniu)	2 935	2 053	2 195	2 125

* W roku 2014 i 2015 dane z czerwca 2013

Wykres 1

OBSADA ZWIERZĄT GOSPODARSKICH WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO [szt.]

W grudniu 2016 r. pogłowie bydła wynosiło 122,9 tys. szt. i było wyższe o 6,1 tys. szt. w porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku. Na przełomie lat 2013-2016 pogłowie bydła wzrasta. Stan pogłowia bydła województwa opolskiego stanowił 2,1% pogłowia w kraju.

Stan pogłowia trzody chlewnej z grudnia 2016 roku wynosił 391 tys. szt. i był wyższy o 3,6% w stosunku do roku poprzedniego. Natomiast porównując pogłowie trzody w latach 2013-2016 nastąpił spadek pogłowia o 2,8% w porównaniu do roku 2013. Stan pogłowia trzody chlewnej województwa opolskiego stanowił 3,5% pogłowia w kraju.

Tab. 2

POGŁOWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKIECH W 2016 r. w tys. szt.

Wyszczególnienie	Województwo	Kraj
Bydło	122,9	5970,2
w tym krowy	41,8	2303,5
Trzoda chlewna	391	11106,7
w tym lochy	33,3	859
Owce	2,1	244,2
Drób	2736	148864

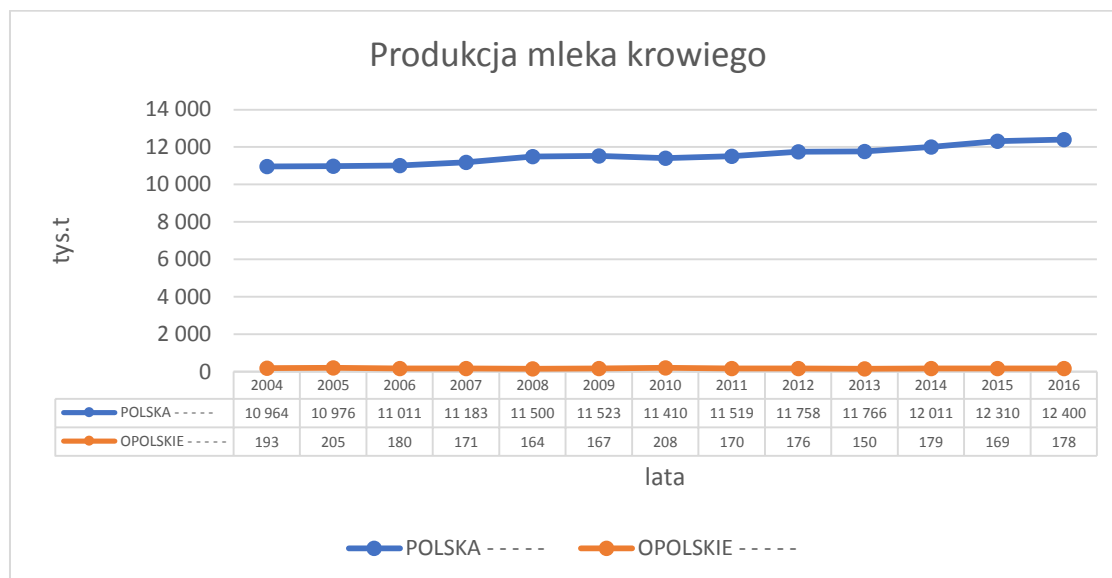
W grudniu 2016 r. pogłowie drobiu wynosiło 273,6 tys. szt. i było niższe o 32,3%. w porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku. Na przełomie lat 2013 – 2016 pogłowie drobiu najwyższe jest w 2015 roku. Stan pogłowia drobiu województwa opolskiego stanowił 1,8% pogłowia w kraju.

Źródło: dane Głównego Urzędu Statystycznego

Dynamika produkcji wg rodzajów rynków

Rynek mleka

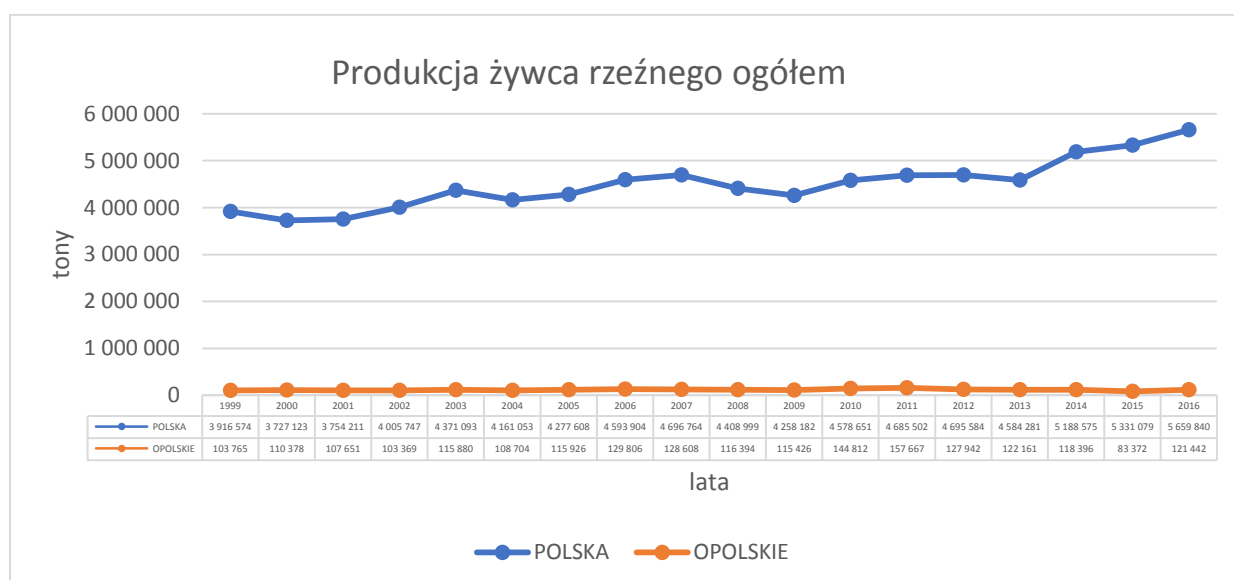
Produkcja mleka krowiego w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. zmalała o 7,77 % w porównaniu z rokiem 2004. Brak danych w latach 1999 - 2003.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

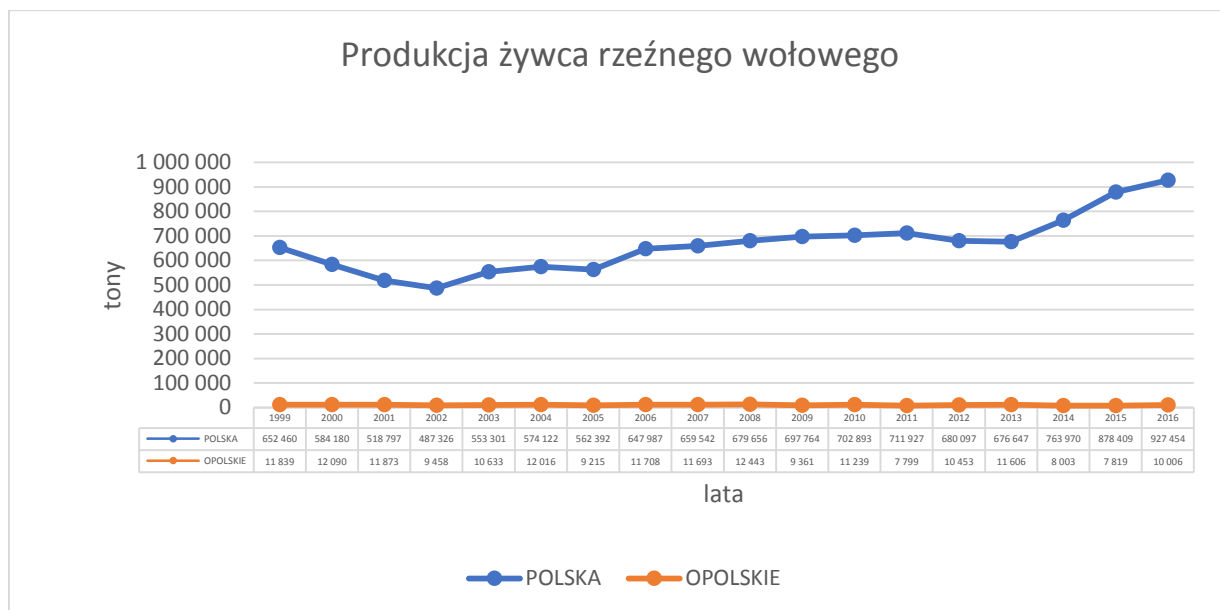
Rynek żywca rzeźnego

Produkcja żywca rzeźnego ogółem w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. wzrosła o 17,04 % w porównaniu z 1999 r.

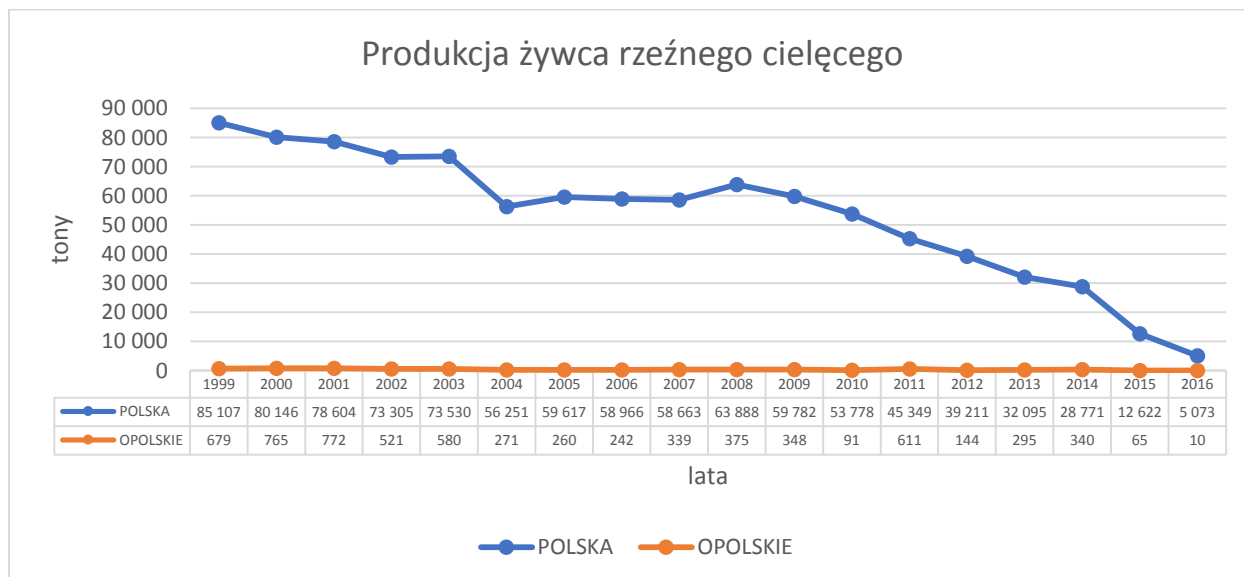
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Produkcja żywca wołowego w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. zmalała o 15,48 % w porównaniu z 1999 r.

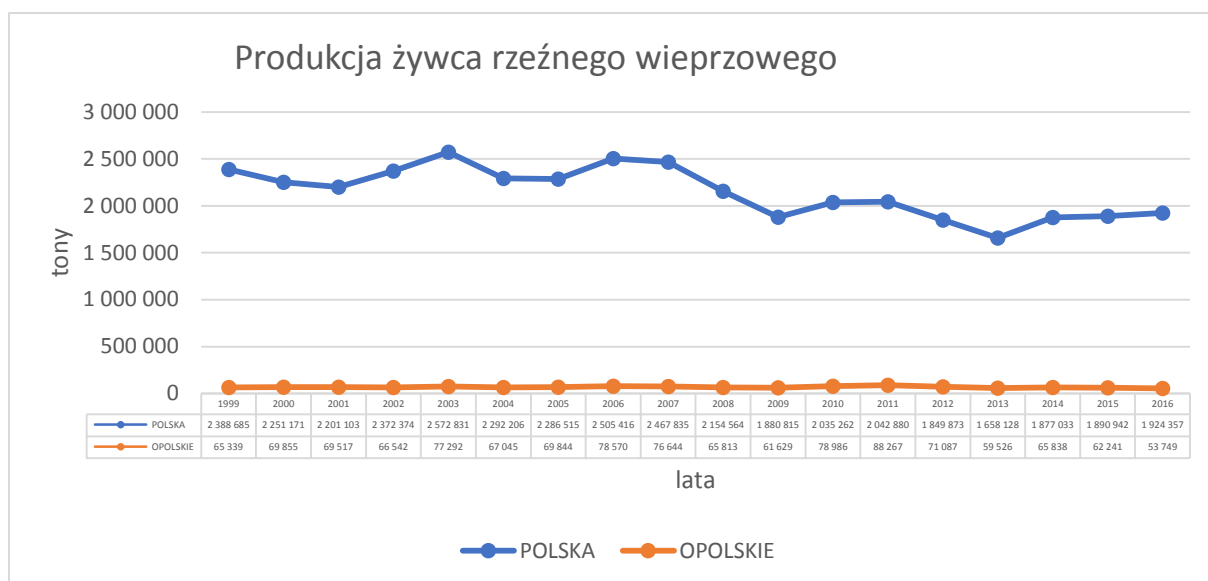
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Produkcja żywca cielęcego w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. zmalała o 98,53 % w porównaniu z 1999 r.

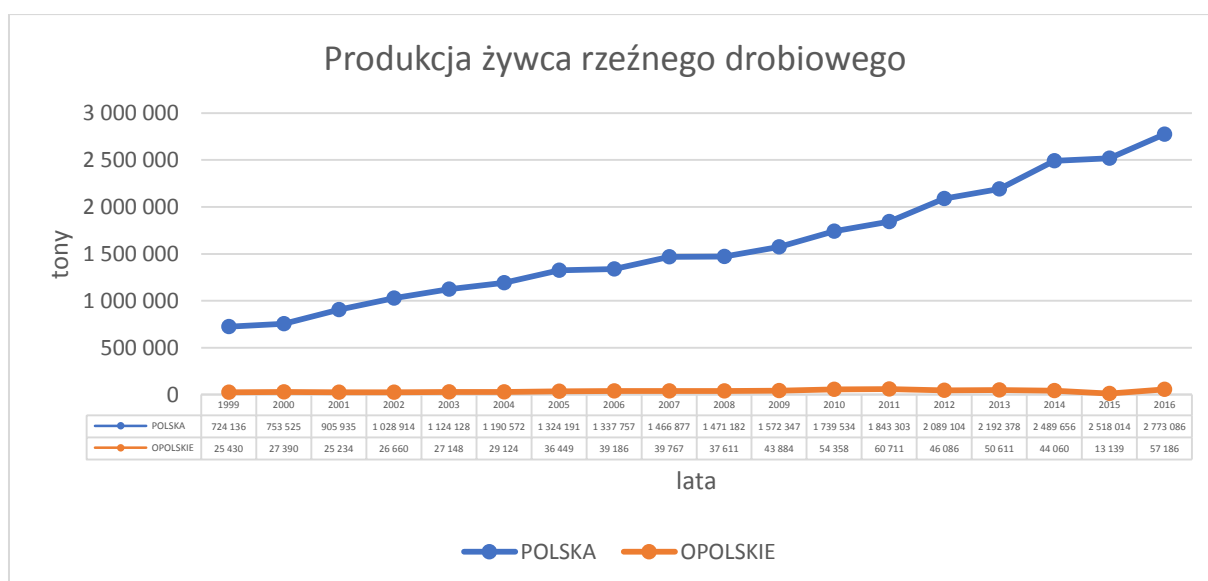
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Produkcja żywca wieprzowego w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. zmalała o 17,74 % w porównaniu do 1999 r.

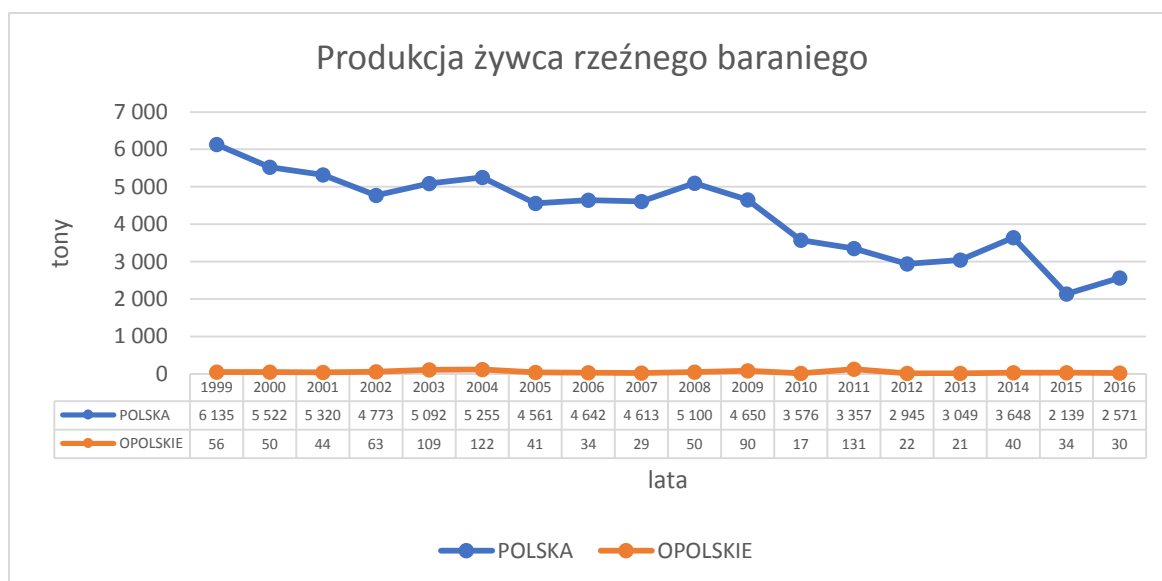
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Produkcja żywca drobiowego w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. wzrosła o 124,88% w porównaniu z 1999 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

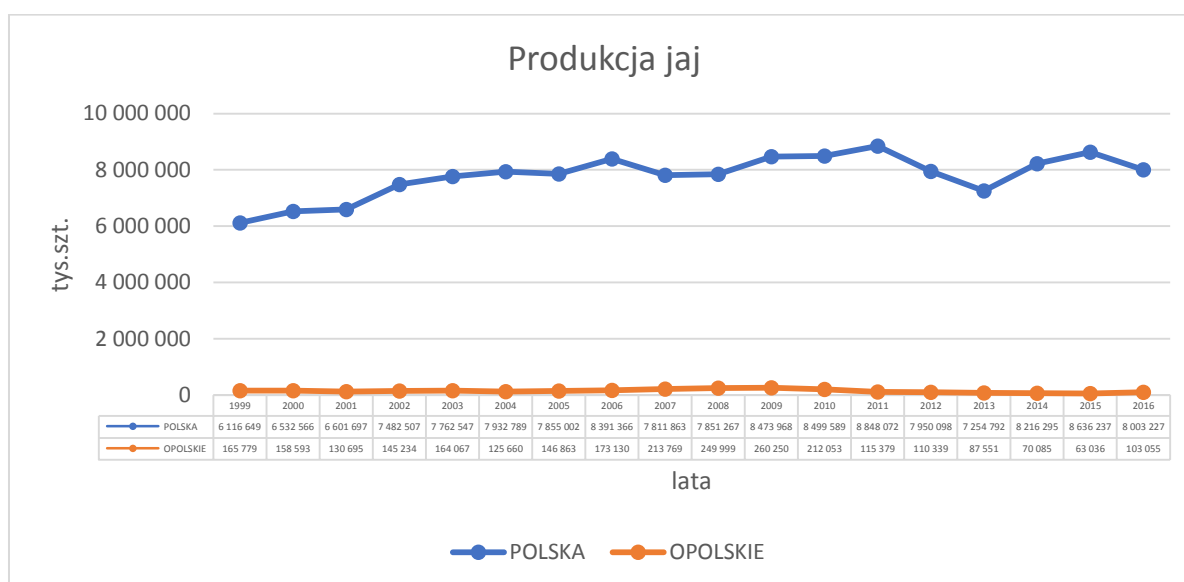
Produkcja żywca baraniego w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. zmalała o 46,43% w porównaniu do 1999 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Rynek jaj

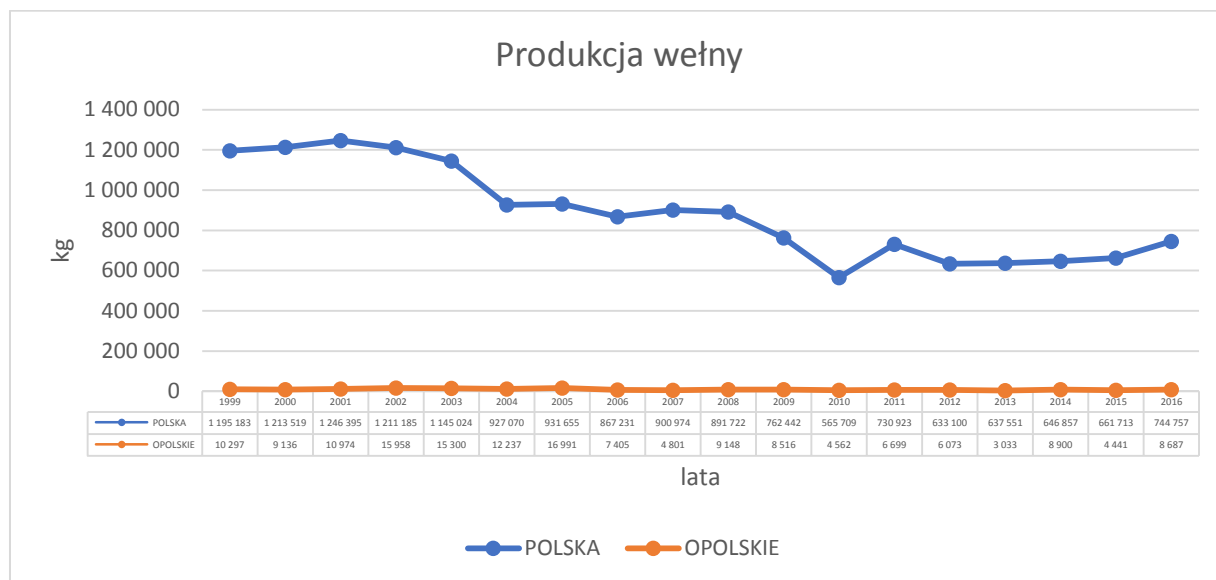
Produkcja jaj kurzych w gospodarstwach indywidualnych w 2016 r. woj. na terenie woj. opolskiego zmalała o 37,84 w porównaniu z rokiem 1999.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Rynek wełny

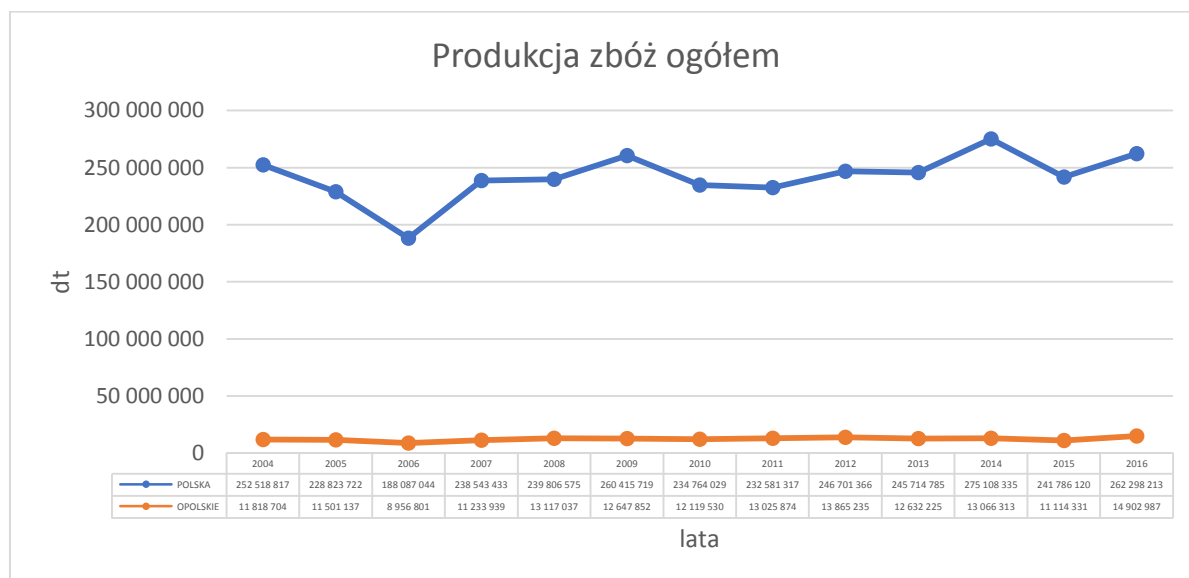
Produkcja wełny na terenie woj. opolskiego w gospodarstwach indywidualnych w 2016 r. zmalała o 15,64% w porównaniu z rokiem 1999.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

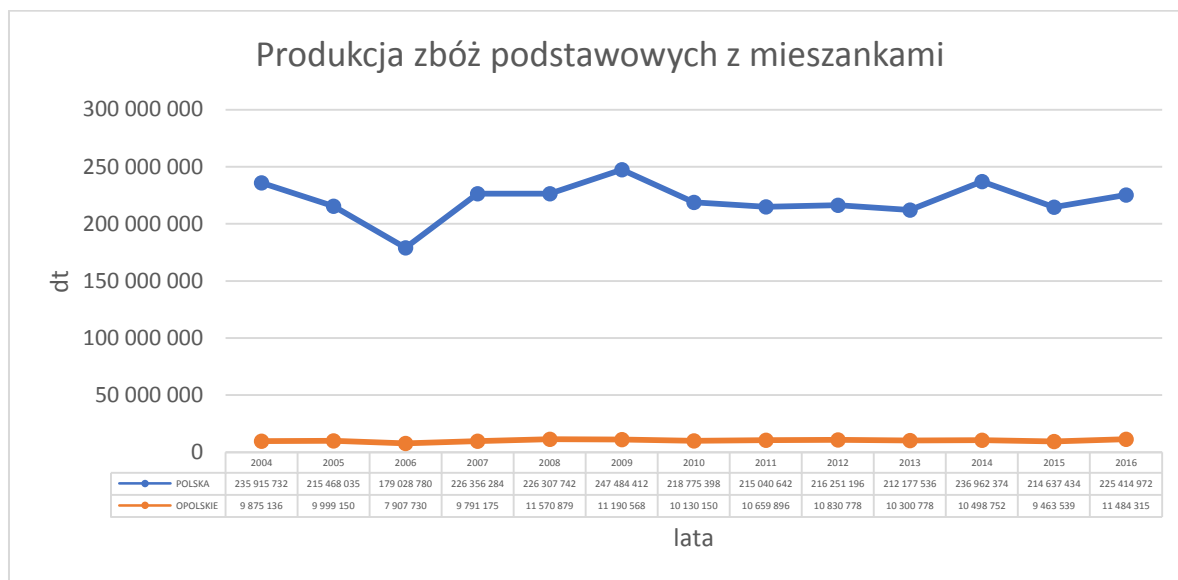
Rynek zbóż

Produkcja zboża ogółem w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. wzrosła o 26,10% w porównaniu z rokiem 2004.

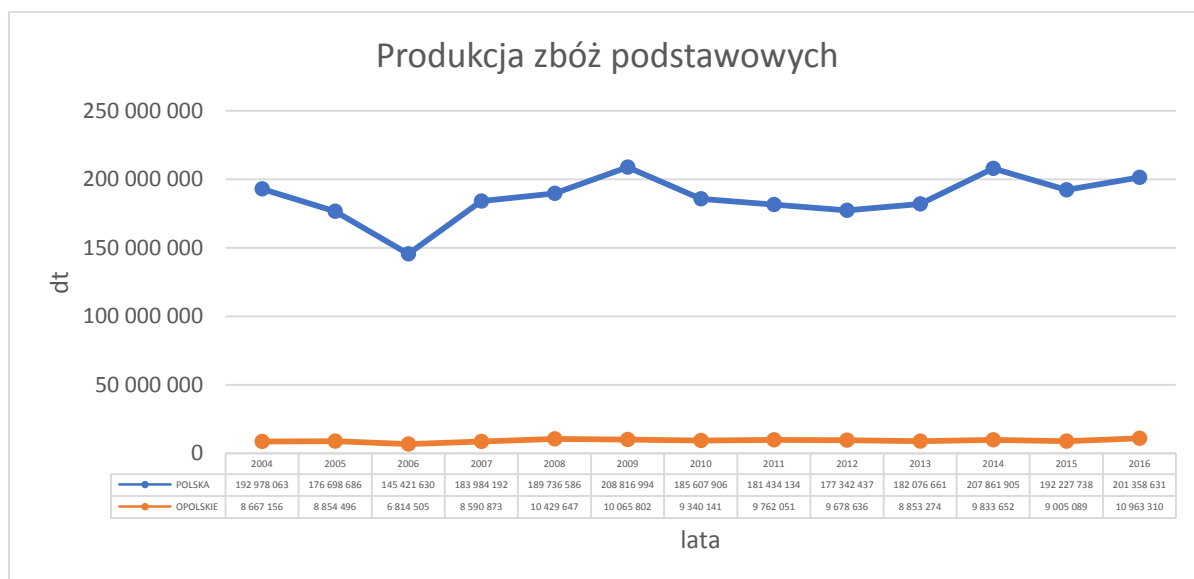
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Produkcja zbóż podstawowych z mieszankami w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r wzrosła o 16,30% w porównaniu z rokiem 2004.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Produkcja zbóż podstawowych w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. wzrosła o 26,49% w porównaniu z rokiem 2004.

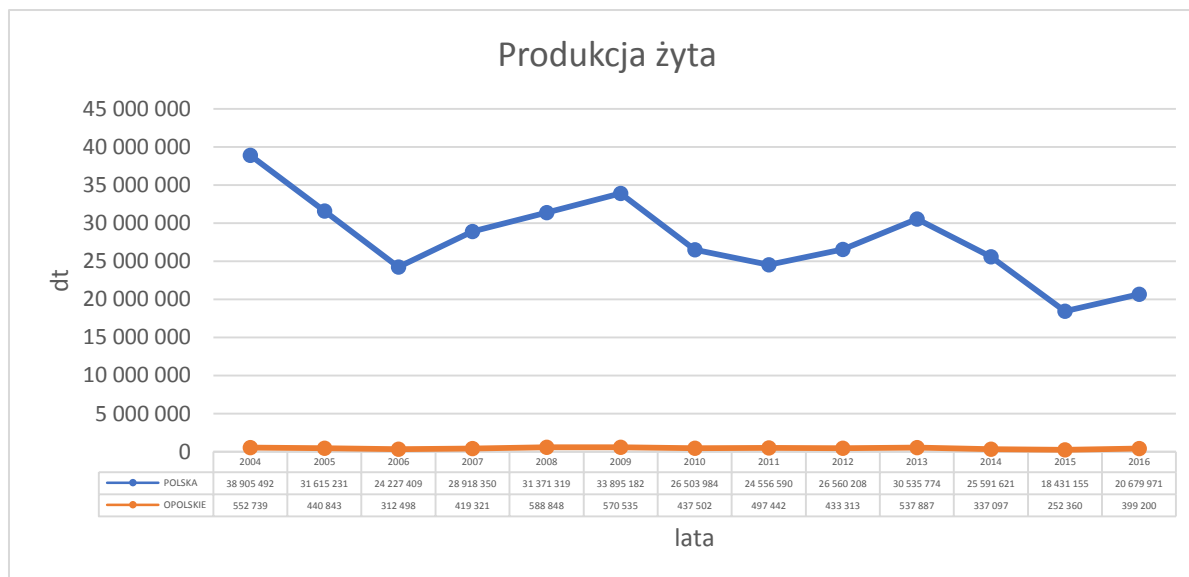
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Produkcja pszenicy w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. wzrosła o 28,50% w porównaniu z rokiem 2004.

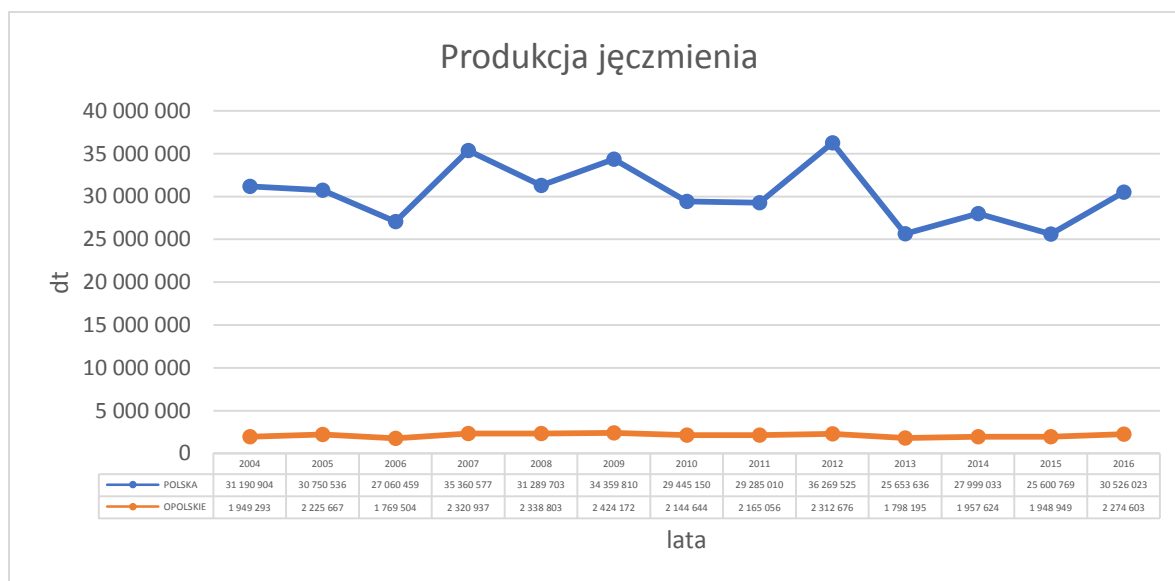
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Produkcja żyta w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. zmalała o 27,78% w porównaniu z rokiem 2004.

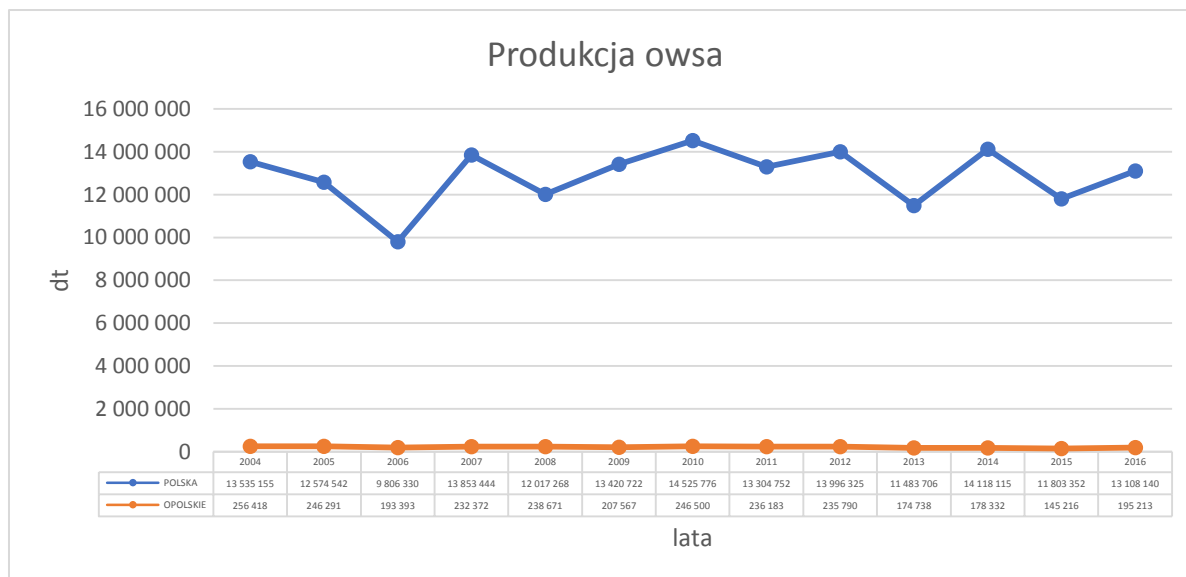
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Produkcja jęczmienia w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 roku wzrosła o 16,69% w porównaniu z rokiem 2004.

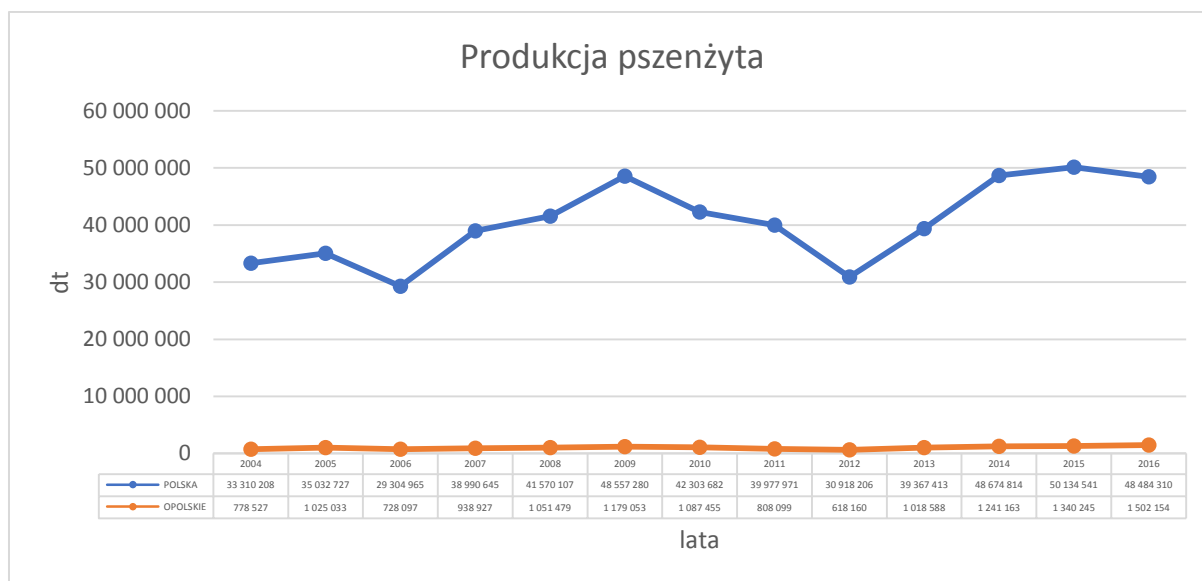
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Produkcja owsa w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. zmalała o 23,87% w porównaniu z rokiem 2004.

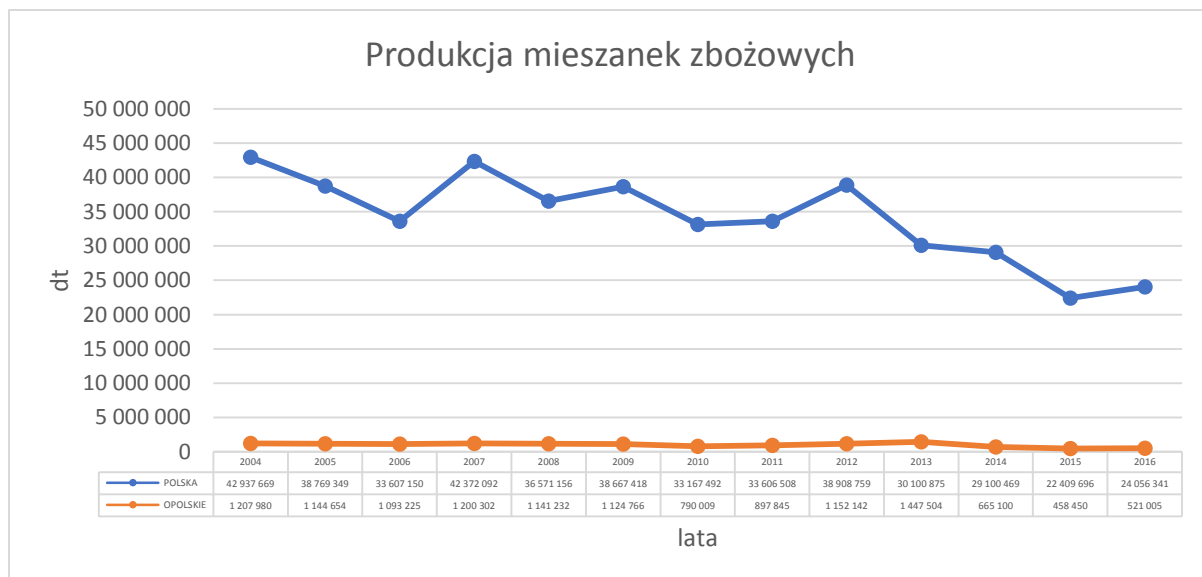
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Produkcja pszenżyta w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. wzrosła o 92,95% w porównaniu z rokiem 2004.

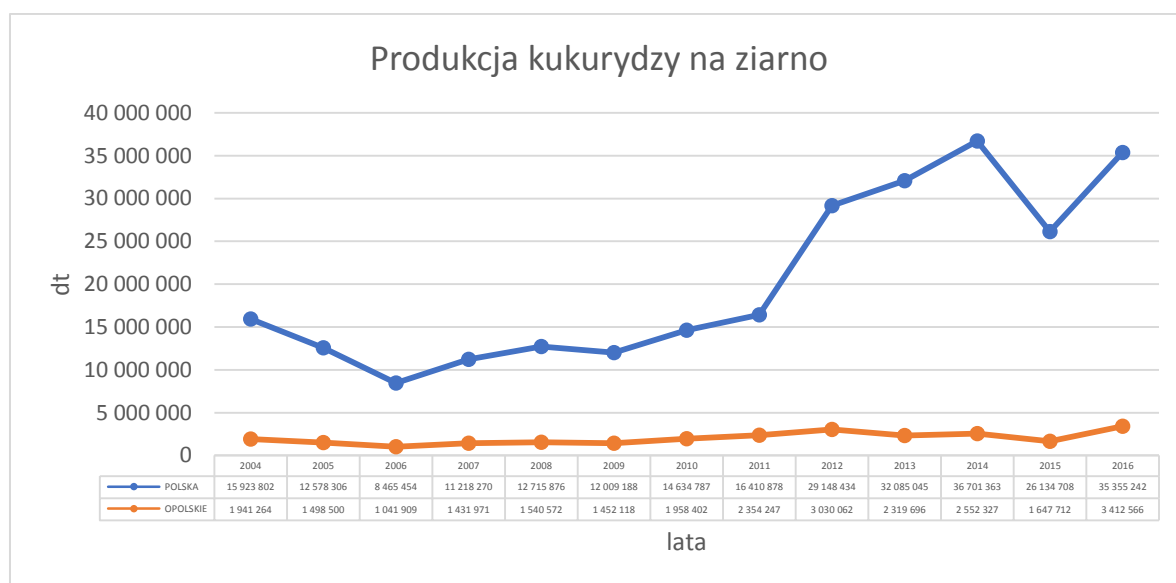
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Produkcja mieszanek zbożowych w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. zmalała o 56,87% w porównaniu z rokiem 2004.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

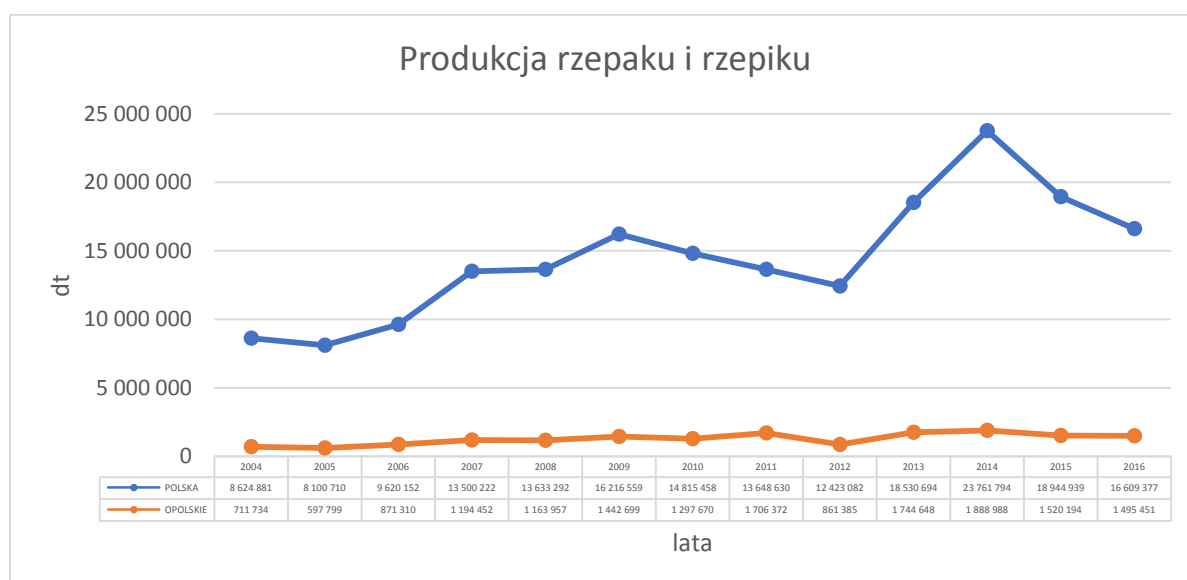
Produkcja kukurydzy na ziarno w 2016 r. w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego wzrosła o 75,79% w porównaniu z rokiem 2004.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

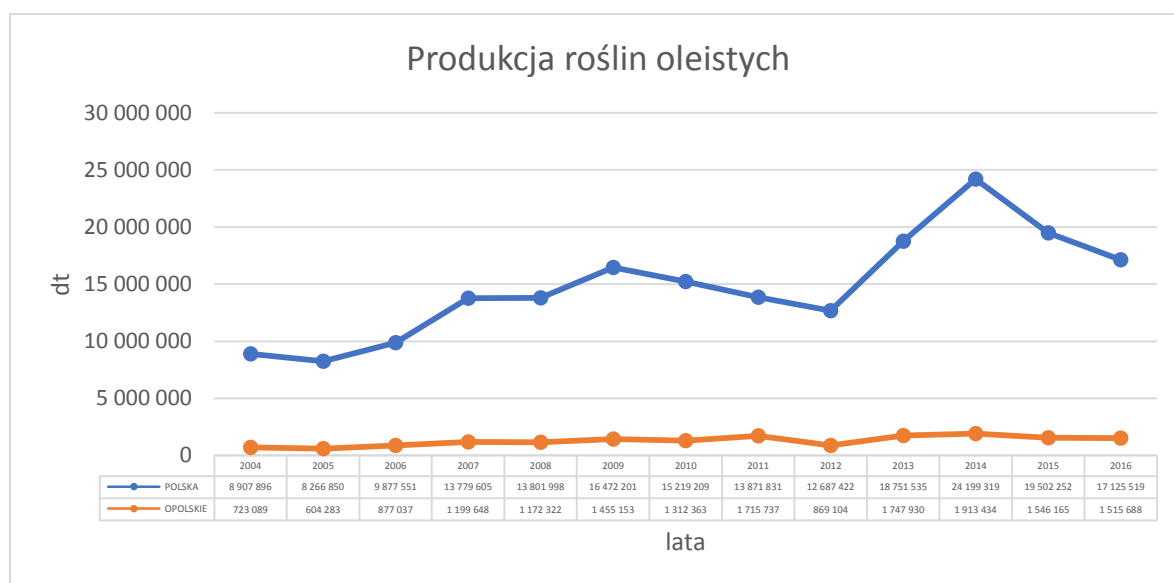
Rynek rzepaku i roślin oleistych

Produkcja rzepaku i rzepiku w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. wzrosła o 110,11% w porównaniu z rokiem 2004.

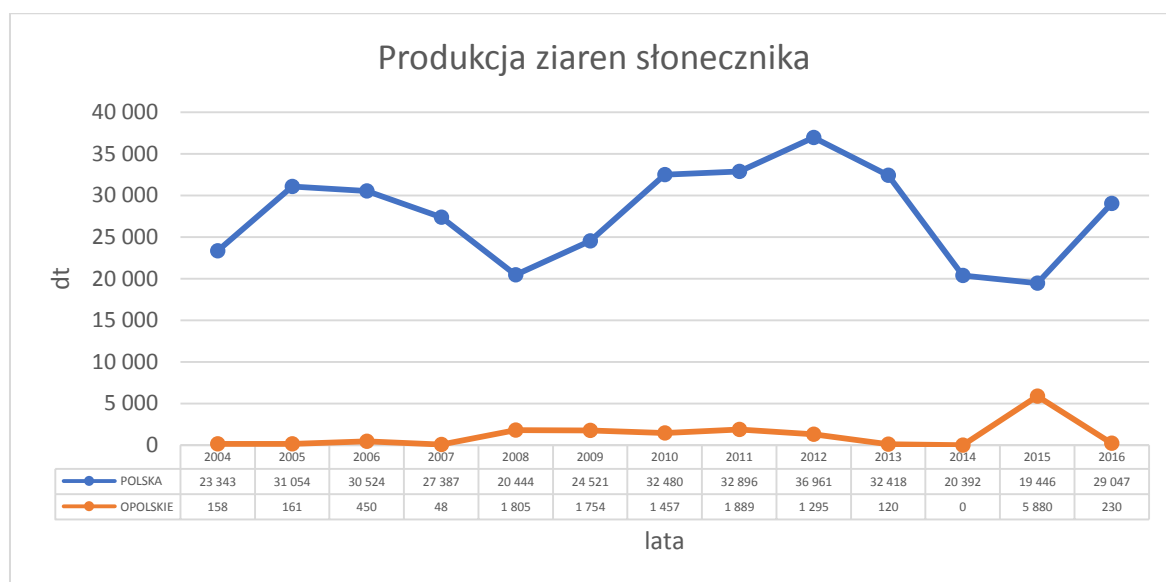
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Produkcja roślin oleistych w 2016 r. w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego wzrosła o 109,61% w porównaniu z rokiem 2004.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

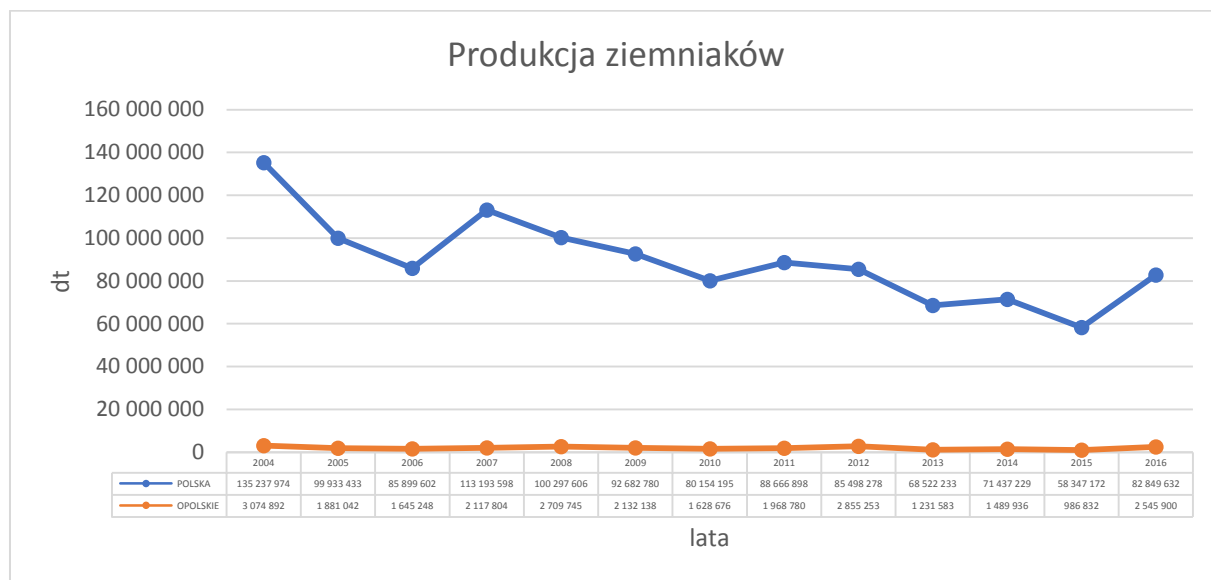
Produkcja ziarna słonecznika w 2016 r. ogółem na terenie woj. opolskiego zmalała o 66,86 % w porównaniu z rokiem 2004.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Rynek ziemniaków

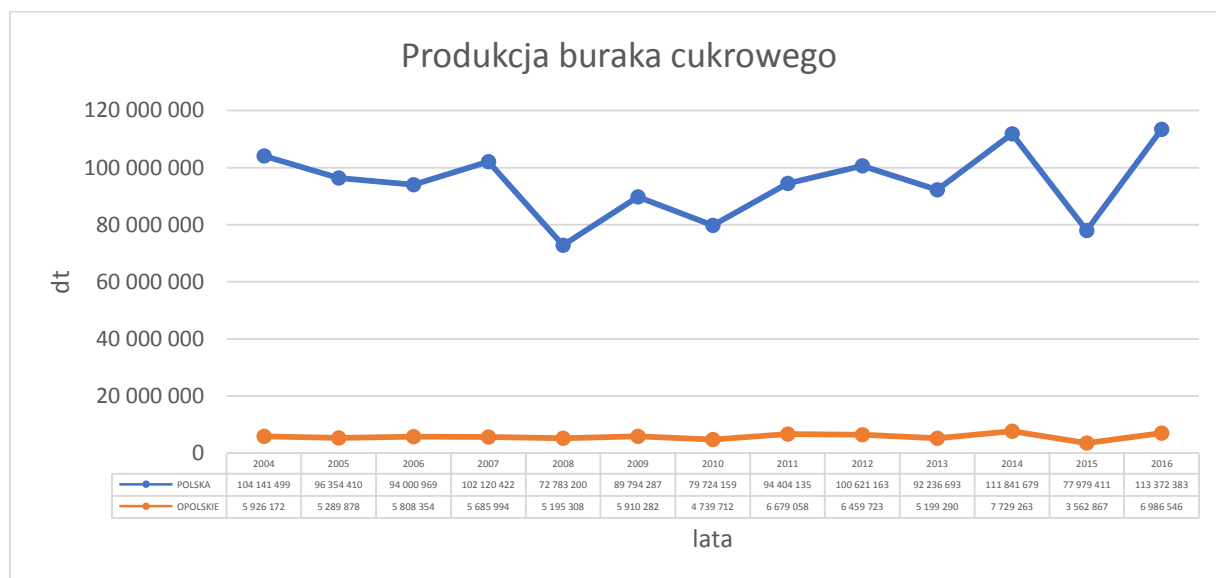
Produkcja ziemniaków w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. zmalała o 17,20% w porównaniu z rokiem 2004.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Rynek buraka cukrowego

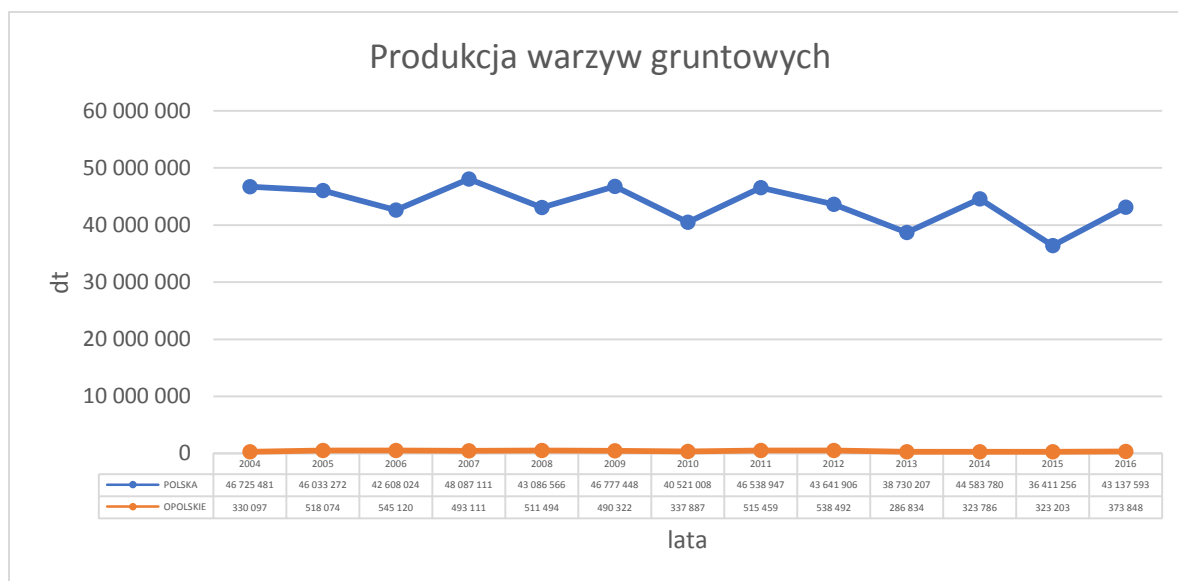
Produkcja buraków cukrowych w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. wzrosła o 17,89% w porównaniu z rokiem 2004.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

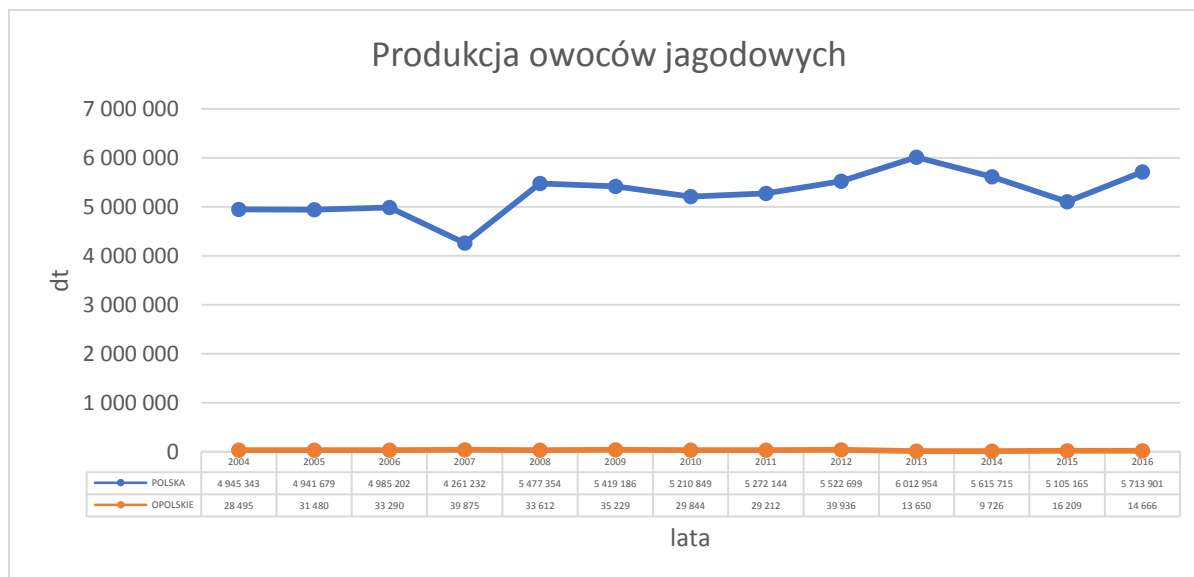
Rynek owoców i warzyw

Produkcja warzyw gruntowych w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. wzrosła o 13,25% w porównaniu z rokiem 2004.

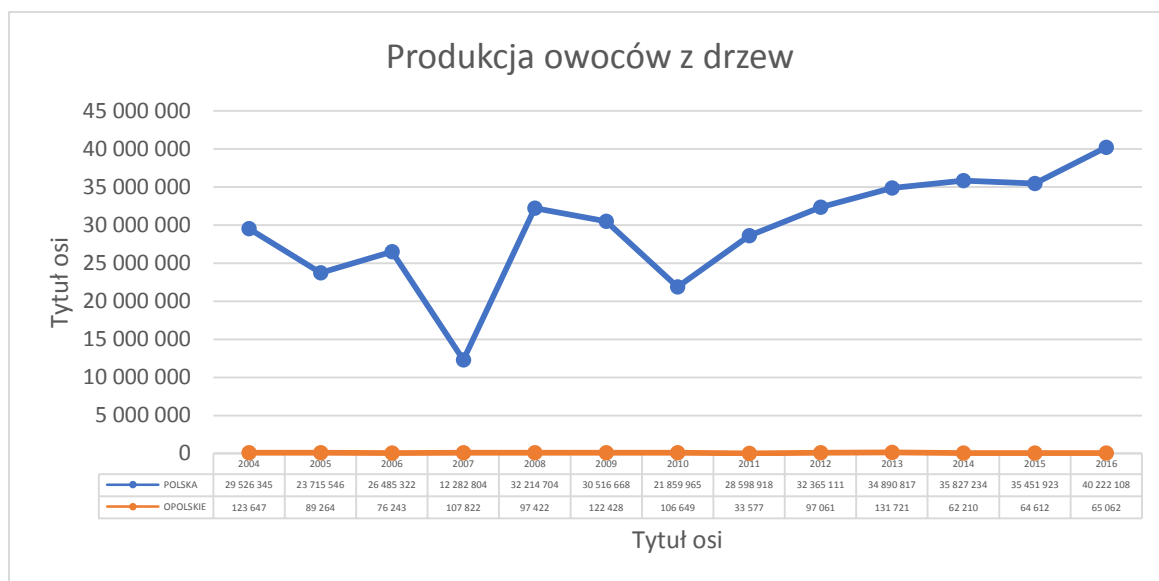
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Produkcja owoców jagodowych w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. zmalała o 48,53% w porównaniu z rokiem 2004.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

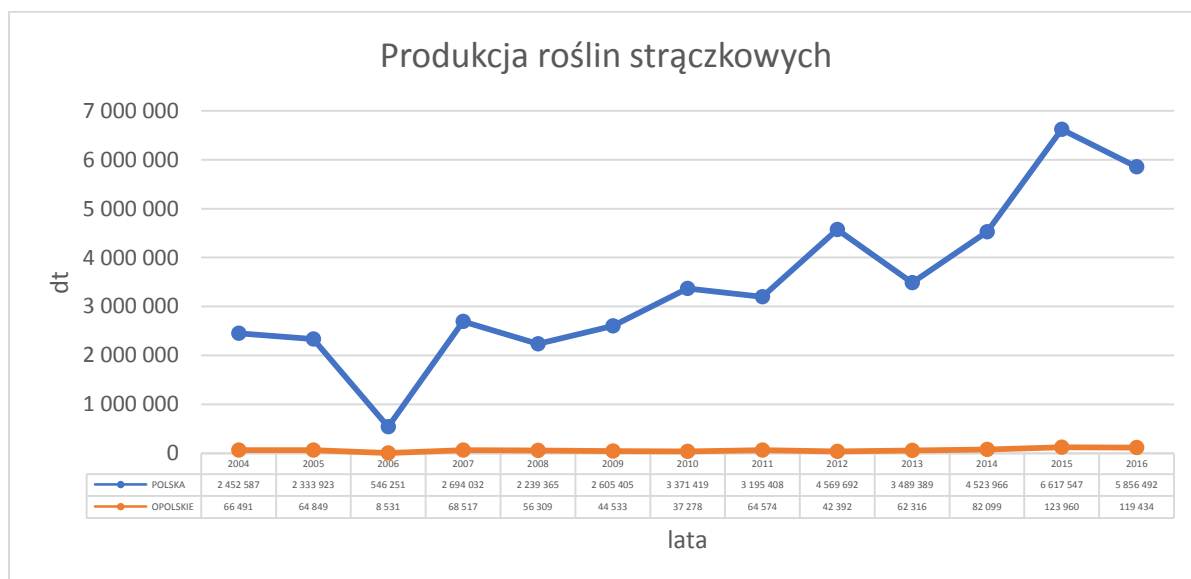
Produkcja owoców z drzew w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. zmalała o 47,38% w porównaniu z rokiem 2004.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

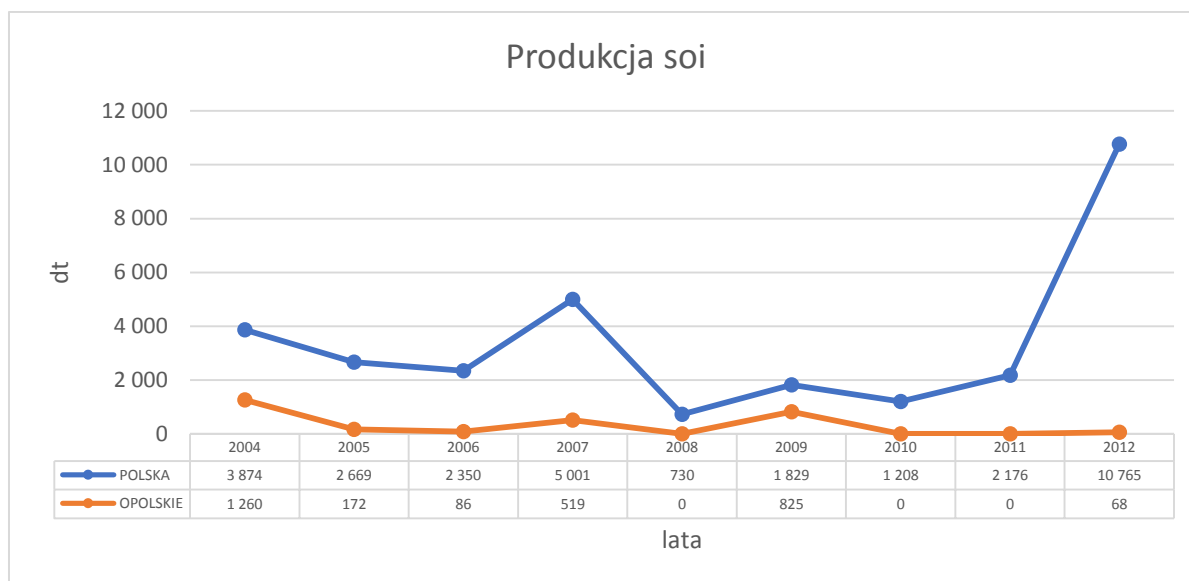
Rynek roślin strączkowych

Produkcja roślin strączkowych w 2016 r. w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego wzrosła 79,62% w porównaniu z rokiem 2004.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

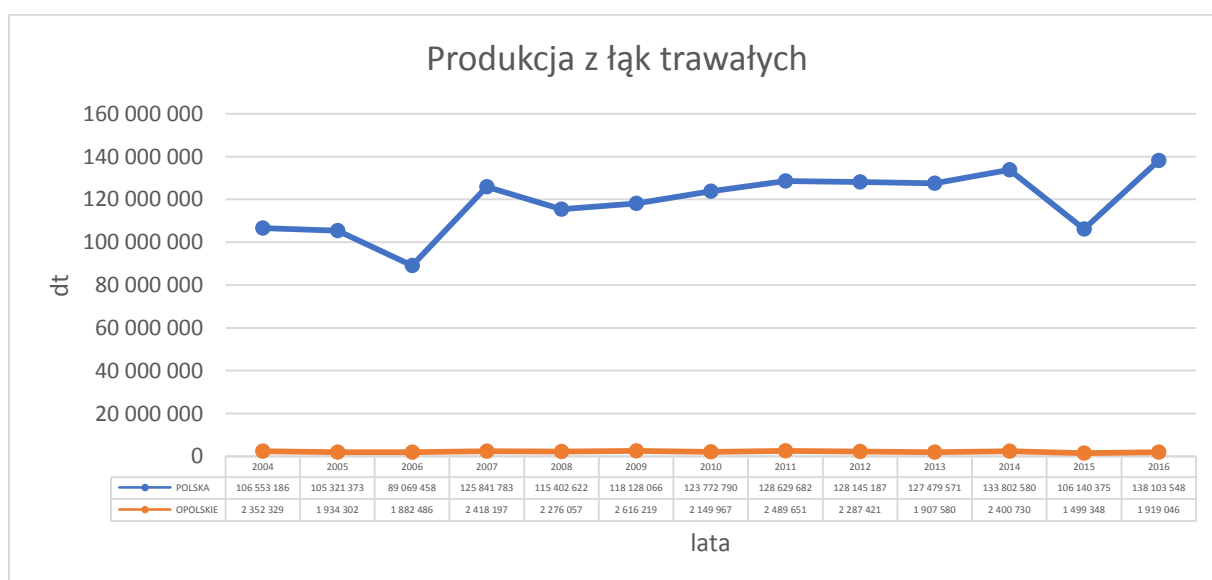
Produkcja soi w 2012 r. w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego zmalała o 94,60% w porównaniu z rokiem 2004. Brak danych w latach 2013 – 2016.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

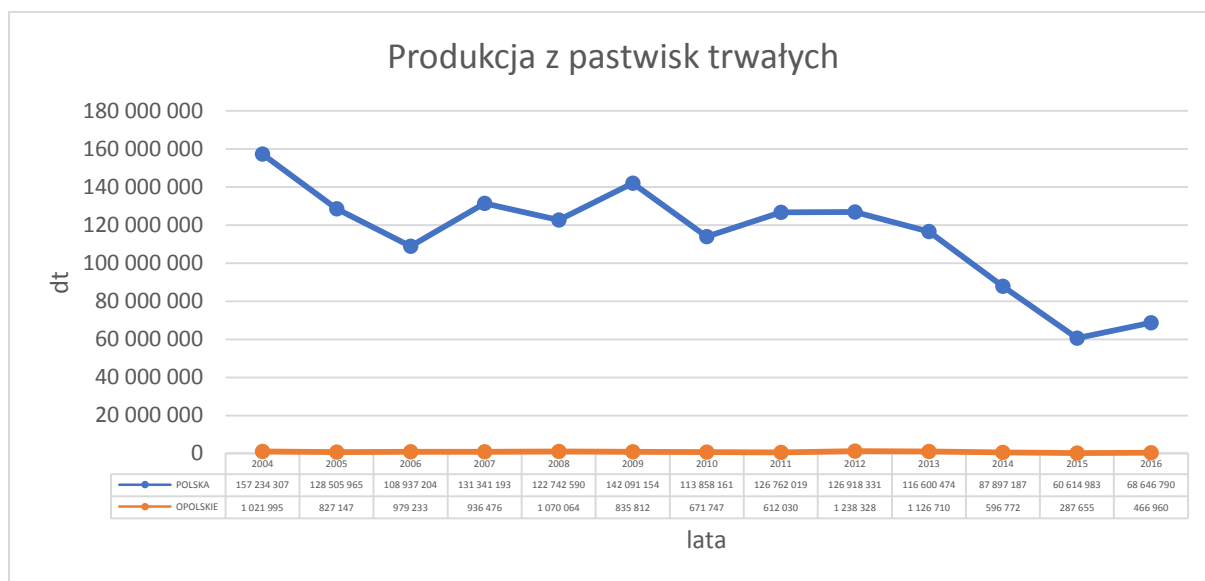
Rynek pasz potencjalnie towarowych

Produkcja z łąk trwałych w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. zmalała o 18,42% w porównaniu z rokiem 2004.

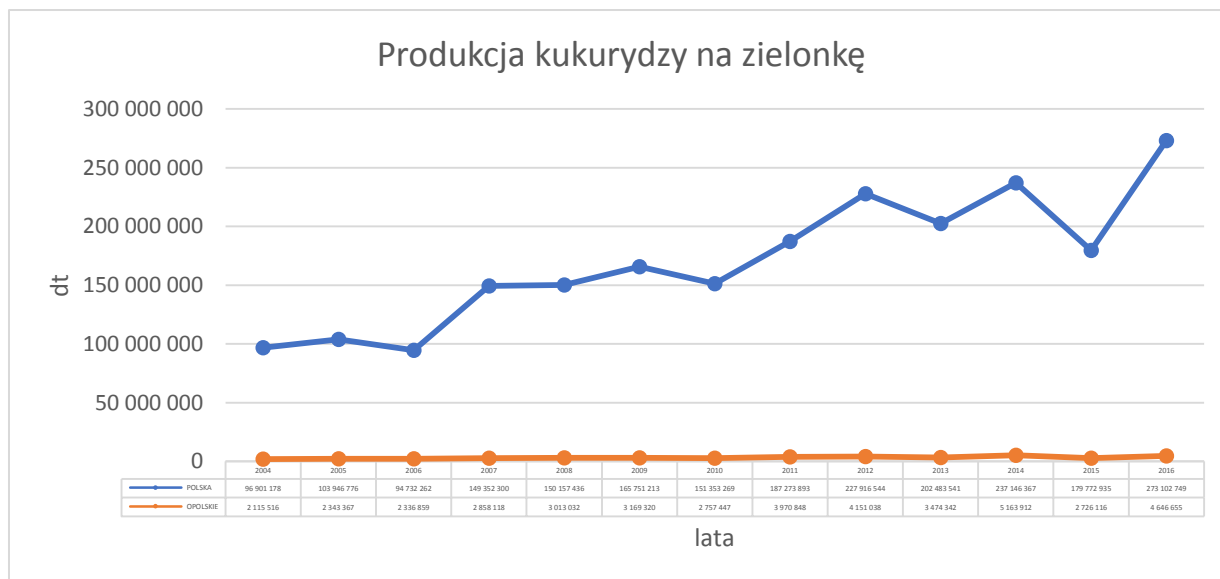
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Produkcja z pastwisk trwałych w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego w 2016 r. zmalały o 54,31 % w porównaniu z rokiem 2004.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

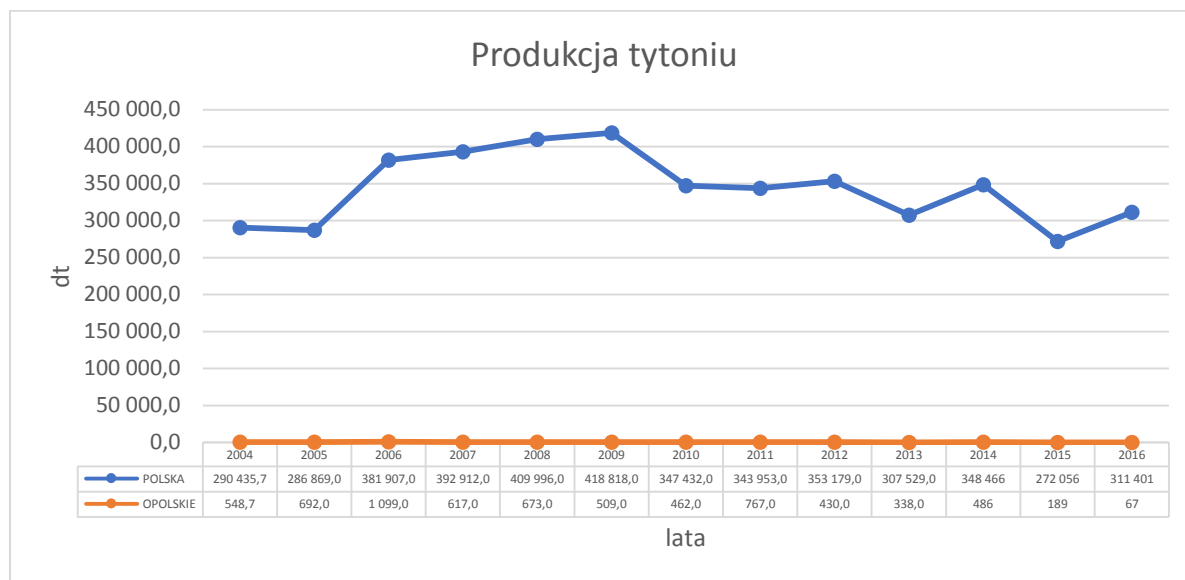
Produkcja kukurydzy na zielonkę w 2016 r. w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego wzrosły 75,79 % w porównaniu z rokiem 2004.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Rynek tytoniu

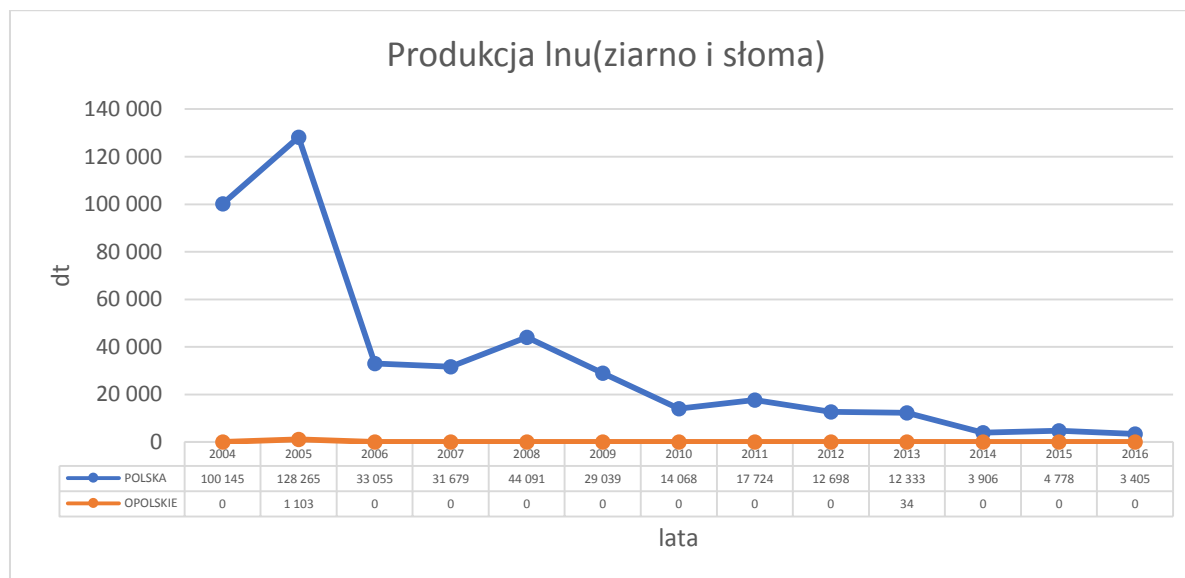
Produkcja tytoniu w 2016 r. w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego zmalała o 87,79% w porównaniu z rokiem 2004.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Rynek Inu

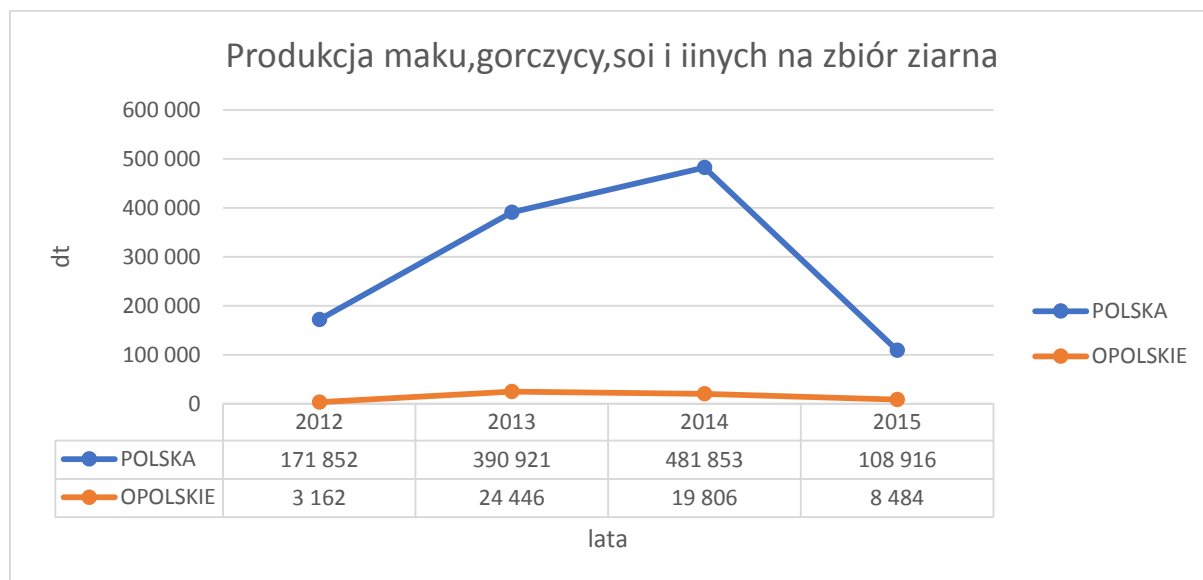
Produkcja Inu (ziarno i słoma) w 2013 r. w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego zmalała o 96,92% w porównaniu z rokiem 2005. Brak danych w latach 2014-2016.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Rynek maku, gorczycy, soi i inne na zbiór ziarna

Produkcja maku, gorczycy, soi i inne na zbiór ziarna w 2016 r. w gospodarstwach indywidualnych na terenie woj. opolskiego wzrosła o 168,31% w porównaniu z rokiem 2013. Brak danych w latach 2004-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych - bazy danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

Oplacalność produkcji

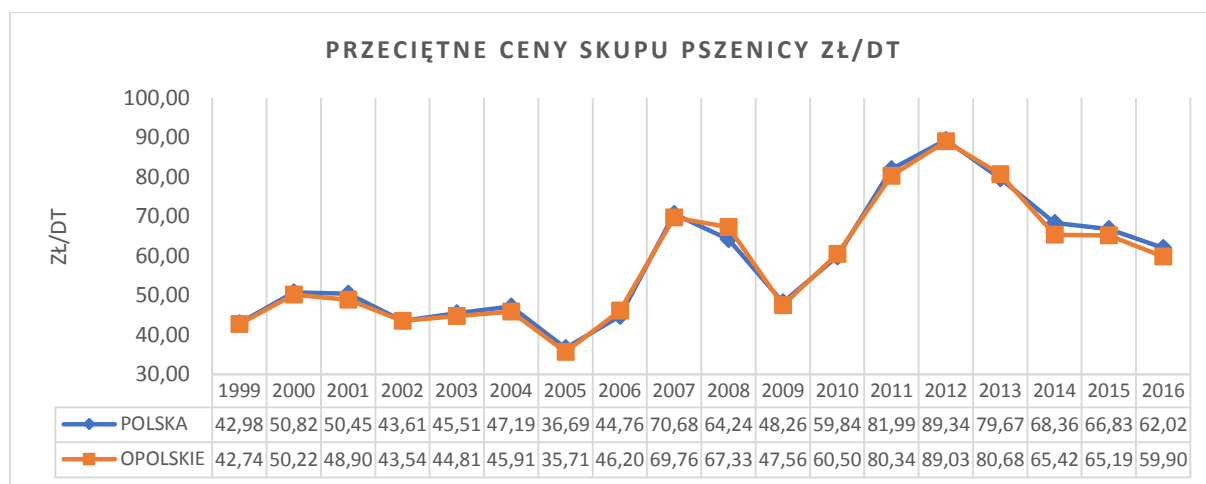
Najwyższy dochód gospodarstwa z 1 ha w gospodarstwach wdrożeniowych OODR w Łosiu, pogrupowanych wg trzech kierunków produkcji: produkcji mleka i żywca wołowego, produkcji trzody chlewnej, produkcji wielokierunkowej i roślinnej w latach 2010-2016 uzyskano z produkcji mleka i żywca wołowego, za wyjątkiem lat 2012 i 2013, gdzie najwyższy dochód gospodarstwa na 1 ha odnotowały gospodarstwa z produkcją wielokierunkową i roślinną. Natomiast najwyższy dochód gospodarstwa na 1 ha z produkcji mleka i żywca wołowego odnotowano w 2014 roku, po którym wystąpiła tendencja spadkowa. W przypadku produkcji wielokierunkowej i roślinnej najwyższy dochód gospodarstwa na 1 ha osiągnięto w 2013 roku, po którym również wystąpiła tendencja spadkowa. W 2016 roku nastąpił wzrost dochodu gospodarstwa na 1 ha w przypadku produkcji trzody chlewnej. **Najwyższy dochód gospodarstwa na 1 godzinę pracy** uzyskano w gospodarstwach wielokierunkowych i roślinnych, w których najwyższy dochód gospodarstwa na 1 godzinę osiągnięto w 2013 roku. W stosunku do roku 2015 w 2016 roku wzrasta dochód gospodarstwa na 1 godzinę pracy w przypadku produkcji trzody chlewnej oraz produkcji wielokierunkowej i roślinnej, maleje zaś w przypadku produkcji mleka i żywca wołowego. **Koszt wytworzenia 1 zł produkcji** był najwyższy w przypadku produkcji trzody chlewnej, za wyjątkiem roku 2014, w którym to najwyższy koszt wytworzenia 1 zł produkcji odnotowały gospodarstwa wielokierunkowe i roślinne oraz roku 2016, gdzie koszt wytworzenia 1 zł produkcji był dla produkcji trzody chlewnej najniższy. W 2016 roku w porównaniu z rokiem 2015 wzrósł koszt wytworzenia 1 zł produkcji w produkcji mleka i żywca wołowego. W latach 2010-2016 **najwyższy wskaźnik opłacalności** osiągnęły gospodarstwa

o kierunku produkcji mleka i żywca wołowego oprócz lat 2012, 2013, w których najwyższy wskaźnik opłacalności osiągnęły gospodarstwa wielokierunkowe i roślinne oraz za wyjątkiem roku 2016, w którym najwyższy wskaźnik opłacalności uzyskały gospodarstwa produkujące trzodę chlewną.

W produkcji ogółem najwyższy dochód gospodarstwa z 1 ha osiągnięto w 2013 roku, po którym wystąpiła tendencja spadkowa. Podobnie wygląda sytuacja w przypadku dochodu gospodarstwa na 1 godzinę pracy, z tym że w 2016 roku nastąpił niewielki wzrost w stosunku do roku 2015. Od 2013 roku odnotowano wzrost kosztów wytwarzania 1 zł produkcji. Natomiast wskaźnik opłacalności produkcji od 2013 roku systematycznie malał.

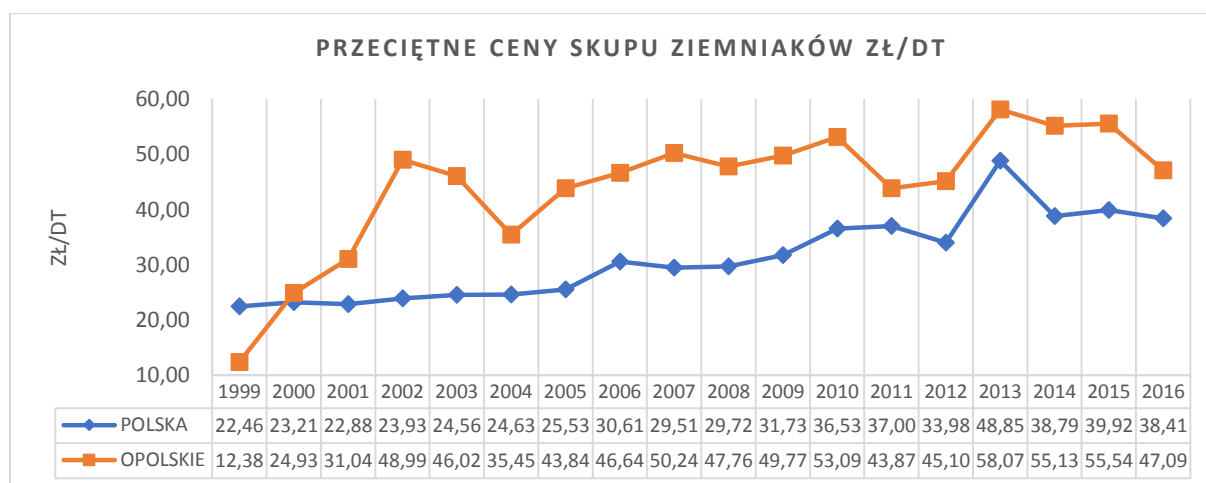
Ceny skupu wybranych produktów roślinnych w województwie opolskim

Cena pszenicy w skupie w województwie opolskim była najwyższa w 2012 roku. Po 2012 roku obserwowano systematyczny spadek cen. W 2016 roku w porównaniu do roku 2012 ceny spadły o 32,72%, do roku 2015 o 8,11%. Natomiast cena w 2016 roku wzrosła w stosunku do ceny w 2005 roku o 67,74%.

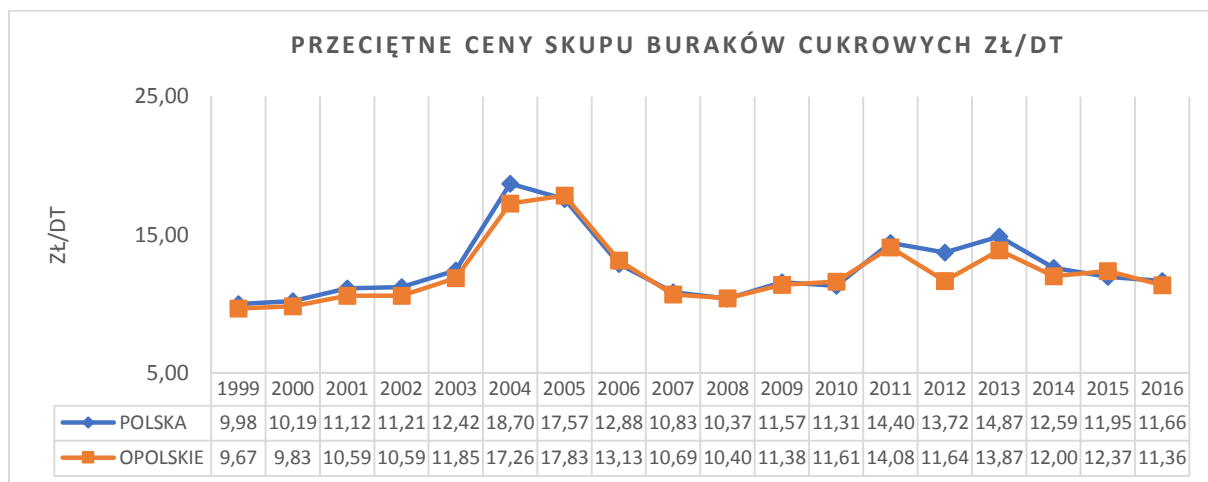
Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2013 roku przeciętna cena skupu ziemniaków była najwyższa. Cena roku 2016 w relacji do roku 2013 wykazała spadek o 18,91%, natomiast do roku 2015 o 15,21 %.

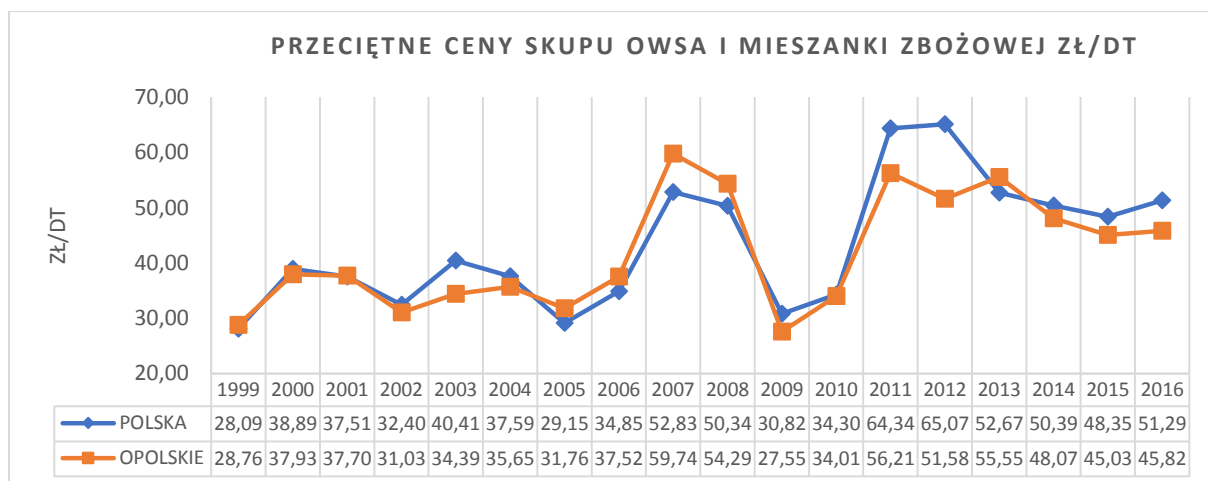
Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Buraki cukrowe w województwie opolskim najwyższą cenę w skupie osiągnęły w 2005 roku. W 2016 roku w stosunku do 2005 roku odnotowały spadek ceny o 36,29%. Natomiast cena w roku 2016 do 2015 spadła o 8,16%.

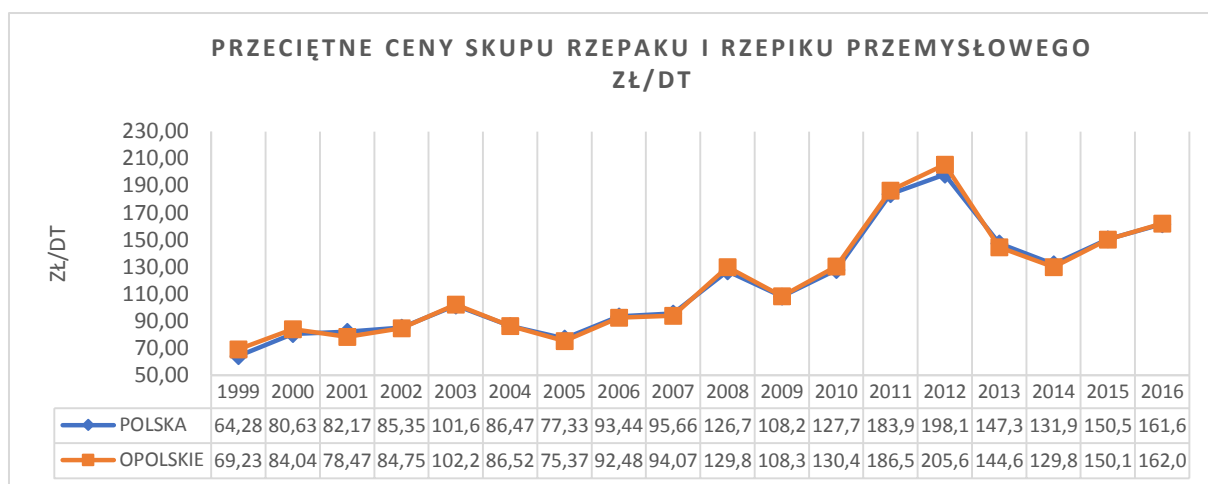
Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najwyższą cenę w skupie w województwie opolskim owsa i mieszanki zbożowej uzyskano w 2007 roku, najniższą w 2009 roku. Wzrost ceny w 2016 w stosunku do 2015 roku nastąpił o 1,75%. Natomiast cena w 2016 roku w relacji do roku z najwyższą ceną spadła o 23,30%.

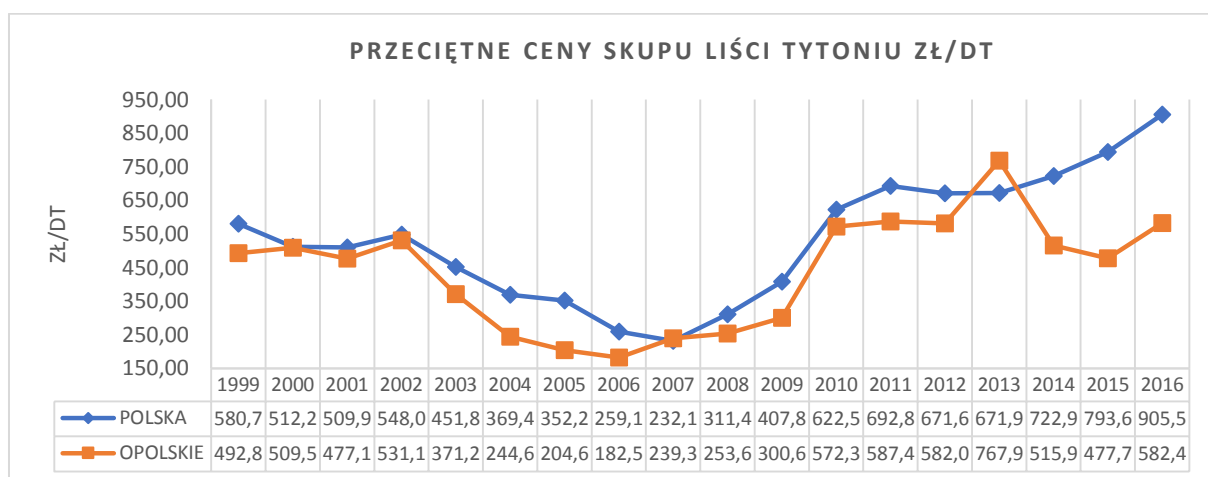
Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Cena w skupie rzepaku i rzepiku przemysłowego była najwyższa w 2012 roku. Relacja ceny w roku 2016 do roku 2012 wykazała spadek o 21,21%, natomiast roku 2016 do roku 2015 wzrost o 7,93%.

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

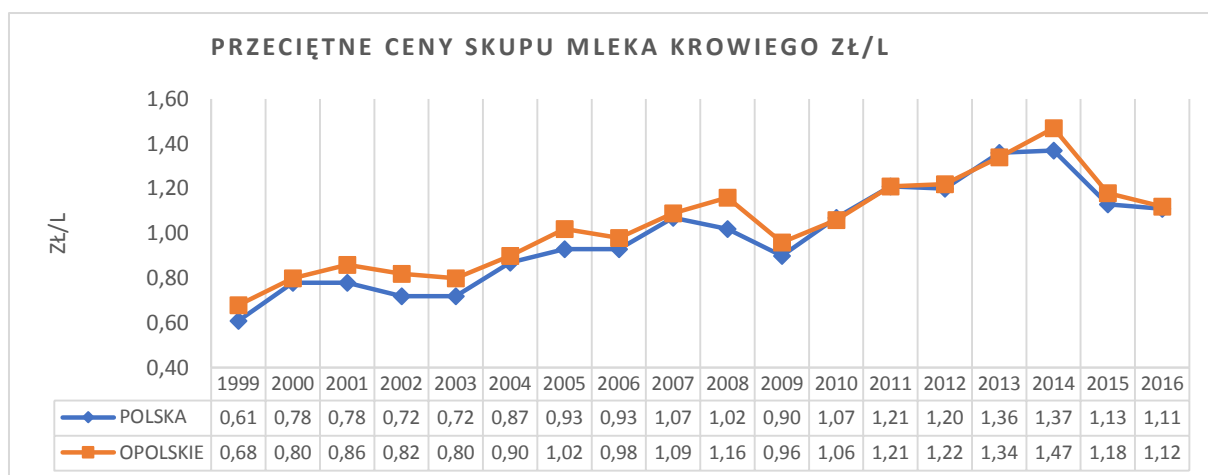
Cena w skupie liści tytoniu na przestrzeni lat 1999-2016 przejawiała duże wahania. Zależność ceny roku 2013 do ceny roku 2006 wykazała wzrost ceny o 320,77%. Cena liści tytoniu w 2016 roku w porównaniu do roku 2013 spadła o 24,16 %. Rok 2016 do roku 2015 wykazał wzrost ceny o 21,92%.

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

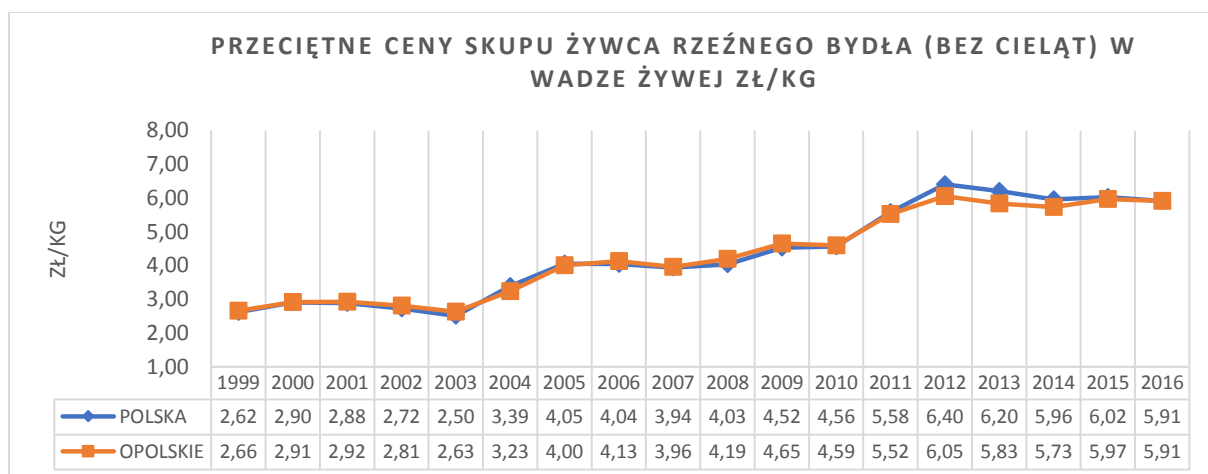
Ceny skupu wybranych produktów zwierzęcych w województwie opolskim

Przeciętna cena skupu mleka w 2016 roku w relacji do 2015 spadła o 5,08%, natomiast do roku 2014, w którym odnotowano najwyższą cenę produktu w skupie, o 23,81%.

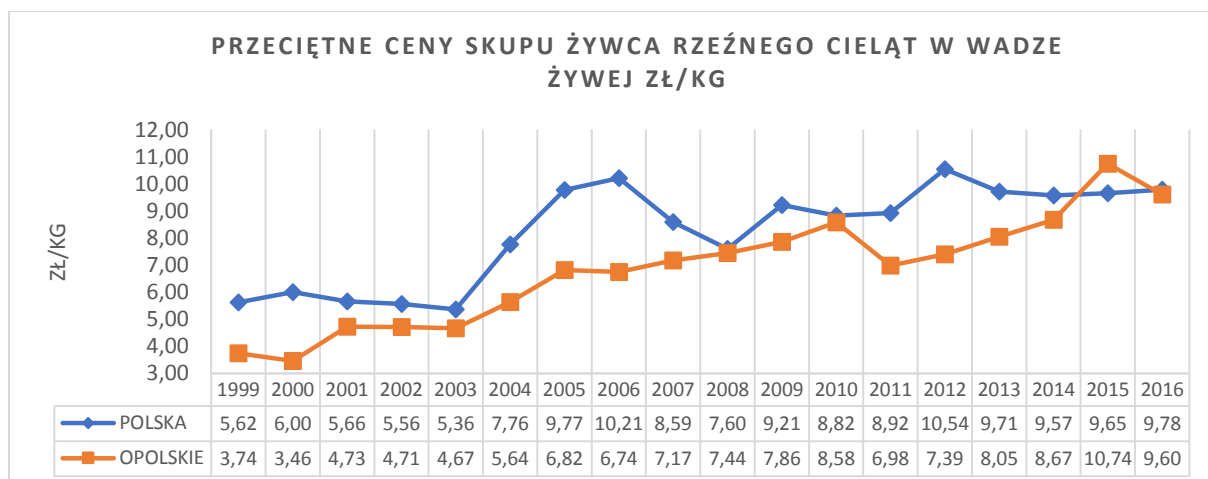
Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Natomiast przeciętna cena na rynku wołowiny kształtowała się następująco: cena żywca rzeźnego bydła (bez cieląt) w wadze żywej spadła w 2016 roku w stosunku do 2015 roku o 1,01%, w porównaniu do roku 2012 o 2,31%. Najniższą cenę odnotowano w 2003 roku, była niższa od ceny w roku 2016 o 124,71%.

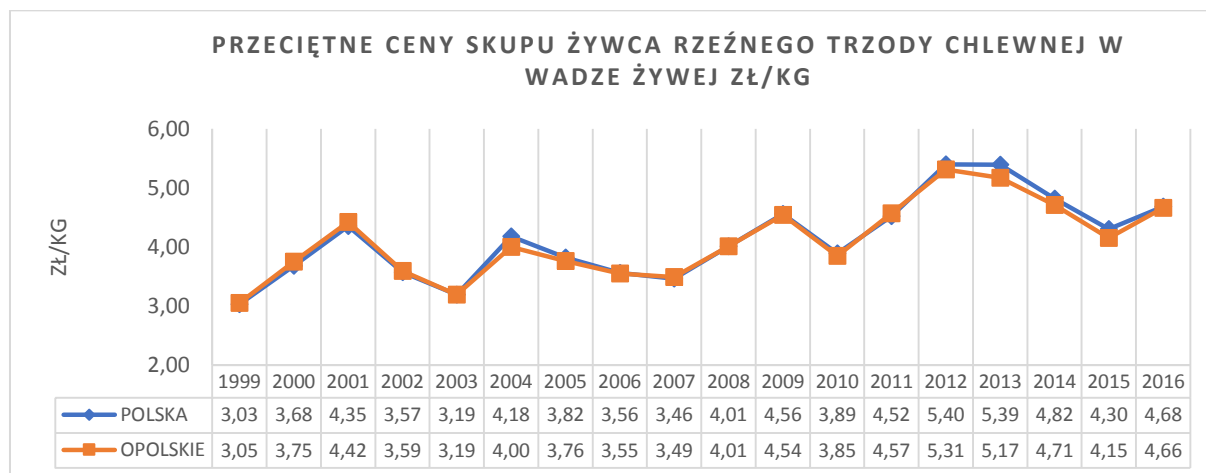
Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przeciętna cena żywca rzeźnego cieląt w wadze żywej najwyższa była w 2015 roku. W 2016 roku w stosunku do roku 2015 spadła o 10,61%.

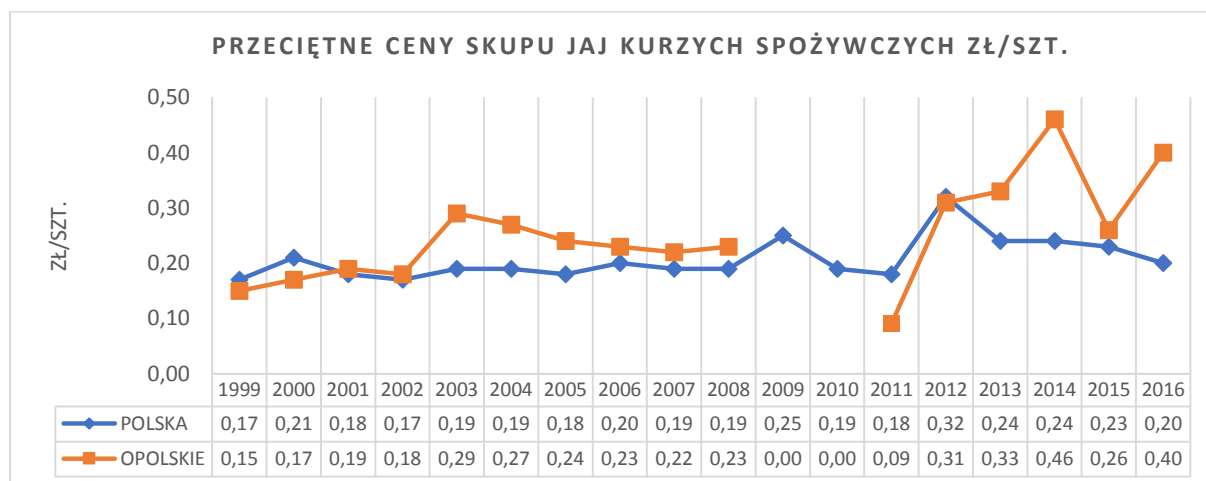
Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2016 roku zaobserwowano wzrost przeciętnej ceny żywca rzeźnego trzody chlewnej w wadze żywej w porównaniu z rokiem 2015 o 12,29%. Natomiast najwyższa cena w skupie była w 2012 roku. Porównując rok 2016 do 2012 zaobserwowano spadek ceny o 12,24%.

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

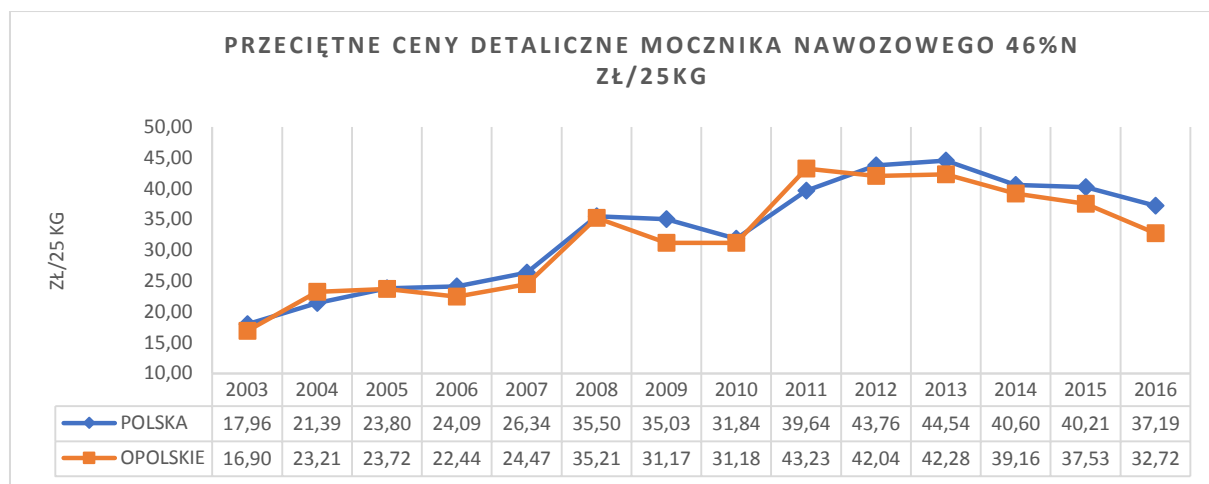
Wzrost ceny w 2016 roku w stosunku do ceny roku 2015 o 53,85% odnotowano dla jaj kurzych. Najwyższą cenę uzyskano w 2014 roku i w relacji roku 2016 do roku 2014 nastąpił spadek ceny o 13,04%. Najniższą cenę w województwie opolskim odnotowano w roku 2011 i w stosunku do roku 2016 nastąpił wzrost o 344,44%. Brak danych dla województwa opolskiego w latach 2009 i 2010.

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

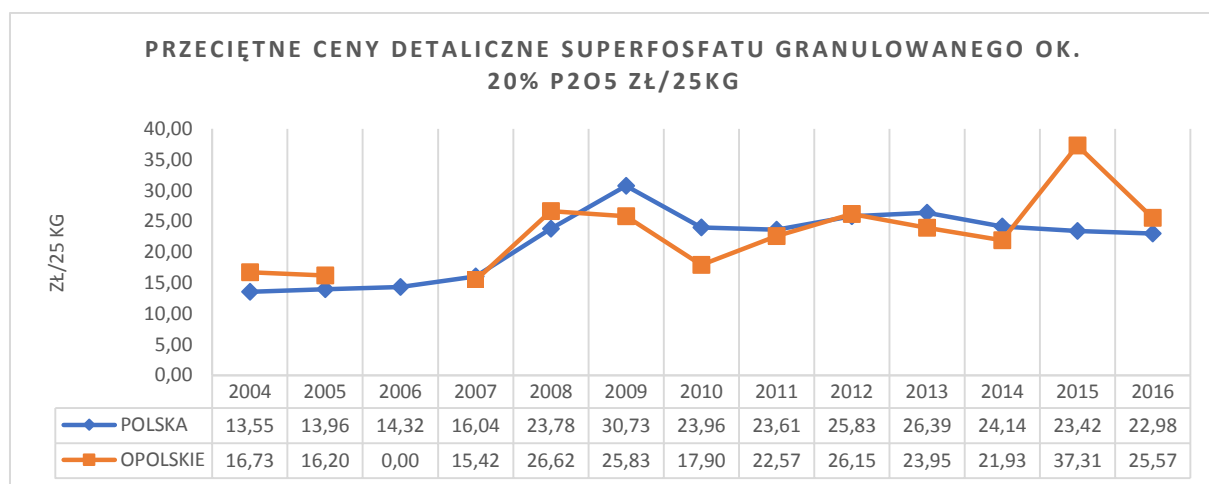
Ceny detaliczne wybranych towarów przeznaczonych na produkcję rolniczą w województwie opolskim

Przeciętna cena detaliczna mocznika nawozowego 46%N w 2016 roku spadła w stosunku do 2015 roku o 12,82%. Szczyt cenowy przypadł na rok 2011. W 2016 roku cena była o 24,31% niższa od ceny z roku 2011.

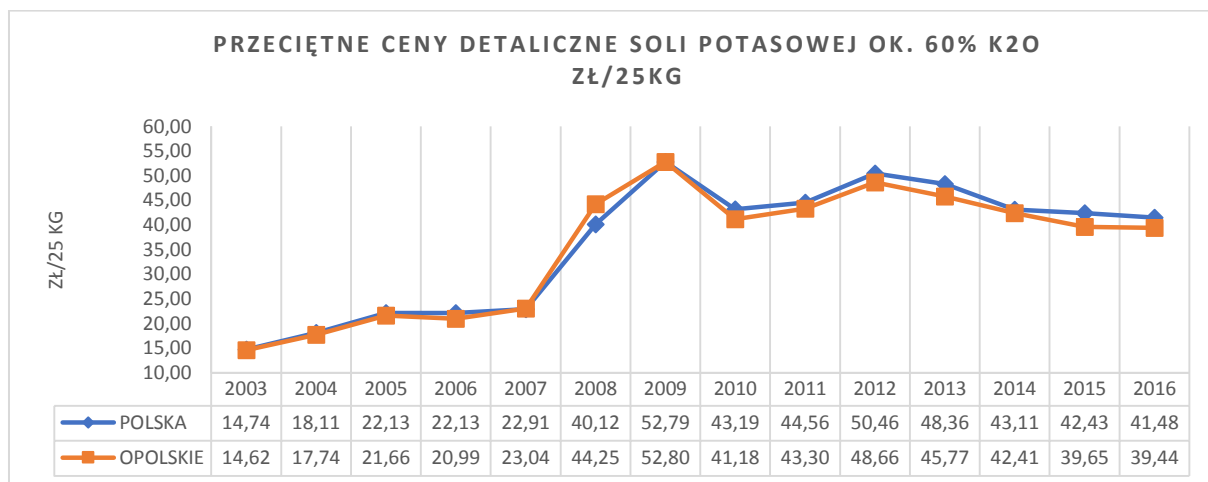
Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2016 roku cena detaliczna superfosfatu granulowanego ok. 20% P₂O₅ była niższa od ceny detalicznej w 2015 roku o 31,47%. Brak danych z roku 2006 dla województwa opolskiego.

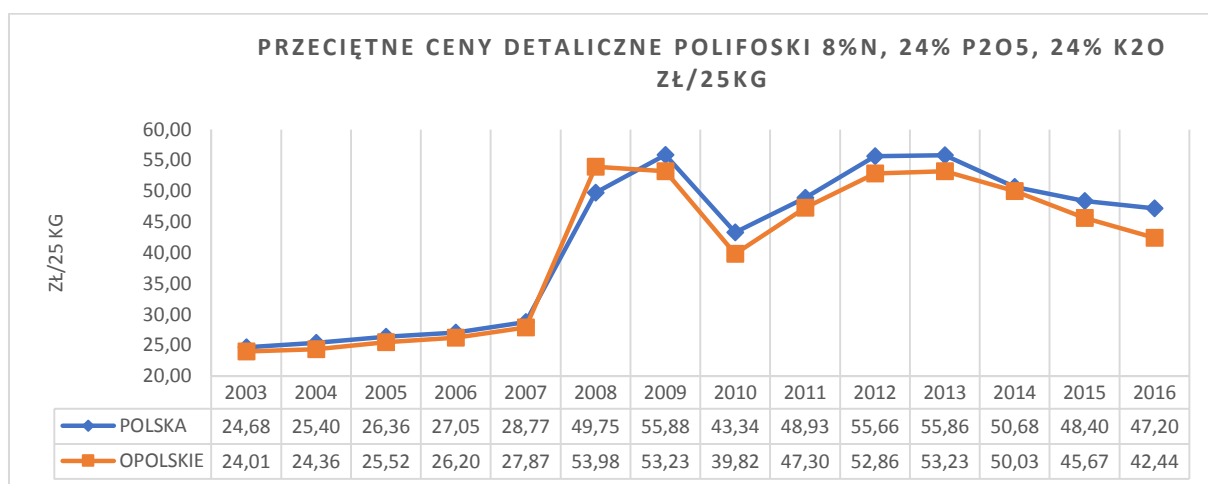
Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2016 roku o 0,53% spadła cena detaliczna soli potasowej ok. 60% K₂O w odniesieniu do roku 2015. Cena detaliczna w relacji 2016 roku do roku o najwyższej cenie (2009) spadła natomiast o 25,30%.

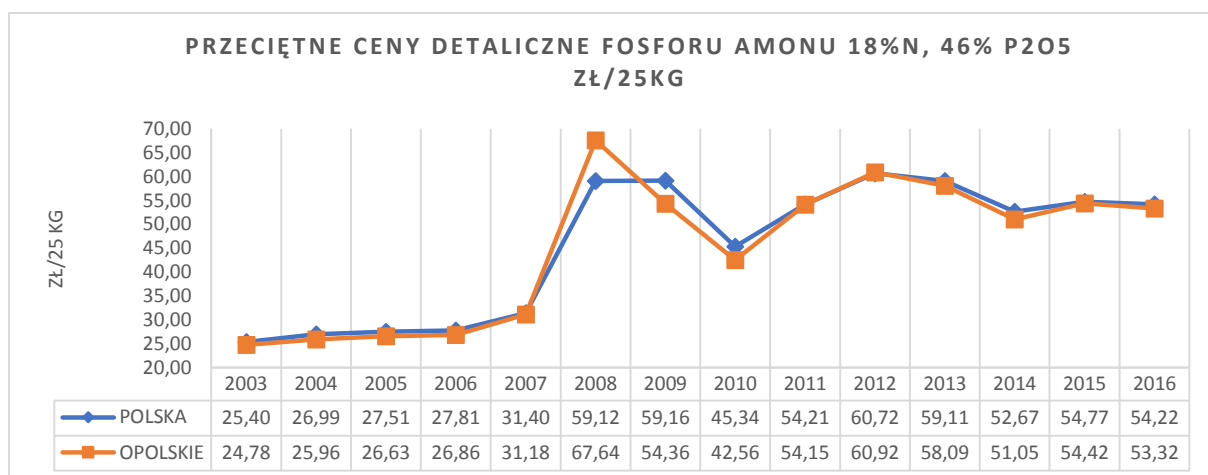
Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Cena detaliczna polifoski 8%N 24%P₂O₅ 24%K₂O w 2016 roku była niższa niż przed rokiem o 7,07%, natomiast w porównaniu do roku 2008 o 21,38%.

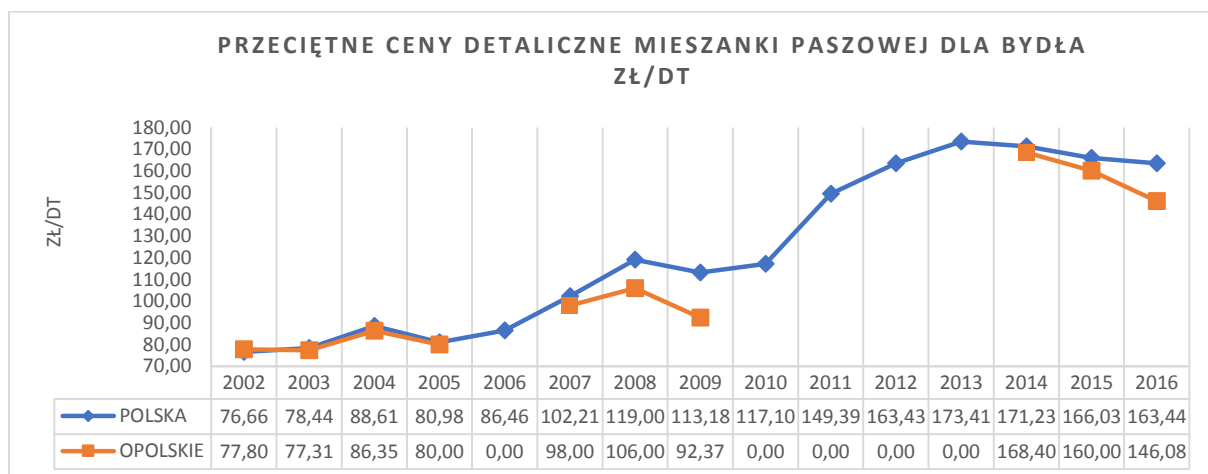
Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2016 roku o 2,02% spadła cena fosforanu amonu 18%N 46% P₂O₅ w porównaniu z rokiem ubiegłym, zaś w stosunku do 2008 roku spadła o 21,17%.

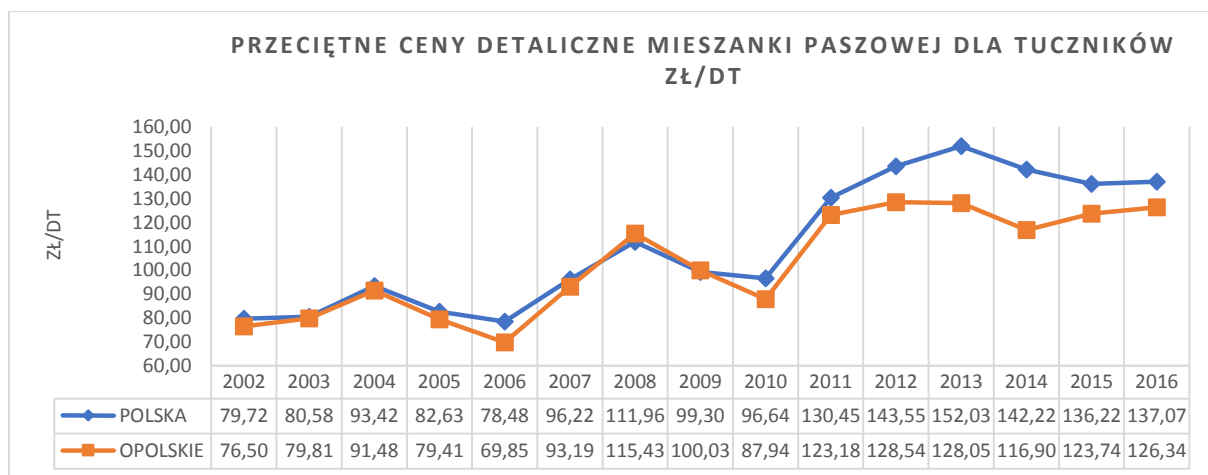
Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Od 2014 roku odnotowano spadek cen detalicznych mieszanki paszowej dla bydła. Relacja cen 2016 roku do 2014 roku pokazała spadek cen o 13,25%, zaś do roku 2015 o 8,70%. Brak danych dla województwa opolskiego w latach 2006, 2010-2013.

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Natomiast przeciętna cena detaliczna mieszanki paszowej dla tuczników była wyższa w 2016 roku niż przed rokiem o 2,10% oraz wyższa o 1,71% w stosunku do roku z najwyższą notowaną ceną (2012).

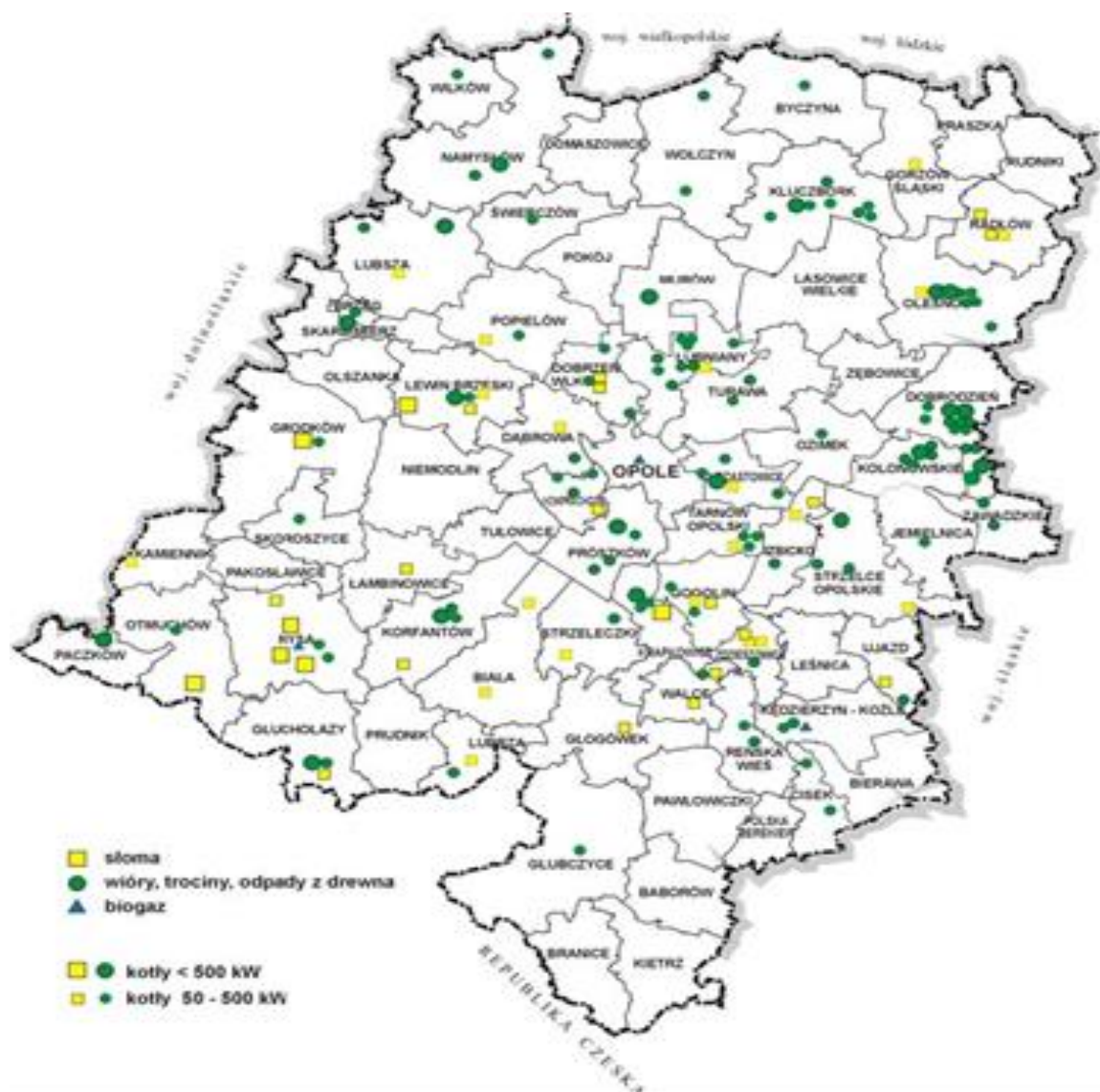
1.2.12 Produkcja energii odnawialnej w rolnictwie

ENERGIA Z BIOMASY

Podstawowym kierunkiem wykorzystania energetycznego biomasy na terenie województwa opolskiego jest jej spalanie w produkcji ciepła technologicznego oraz dla potrzeb bytowych. Tabela 1 przedstawia oszacowaną wielkość produkcji energii. W zakładach stolarskich, które szczególnie licznie występują w gminach Dobrodzień, Kluczbork i Olesno praktycznie 100% odpadów z produkcji drewna jest wykorzystywana na potrzeby własne - głównie do suszenia drewna, produkcji ciepłej wody użytkowej oraz centralnego ogrzewania. W regionach południowych województwa, głównie rejon Nysy, Lewina Brzeskiego, Gogolina dominuje spalanie słomy, wykorzystujące ciepło do ogrzewania obiektów szklarniowych i suszenia zbóż. Małe kotły na słomę są głównie wykorzystywane do ogrzewania budynków oraz produkcji ciepłej wody. Drewno odpadowe obejmuje zarówno odpady produkcyjne zakładów przeróbki drewna i branży stolarskiej, wykorzystywane głównie na potrzeby własne zakładów jak i współspalanie w kotłach PGE Elektrowni Opole SA. W PGE Elektrowni Opole jest współspalanie wraz z węglem ponad 140 tys. ton biomasy rocznie, a produkcja „zielonej” energii elektrycznej wynosi około 157 GWh/rok (gigawatogodzina). Oprócz odpadów drzewnych oraz roślin energetycznych (wierzba energetyczna, ślazier pensylwański) do współspalania wykorzystuje się biomasę pochodzenia rolniczego (brykiety, pelety ze słomy) oraz odpady przemysłu przetwórczego (otręby, śruta rzepakowa, makuchy).

Tabela 1. Produkcja energii [GWh/rok

brzeski	15,28
głubczycki	0,90
krapkowicki	7,90
kędzierzyński	2,19
kluczborski	6,85
namysłowski	4,66
nyski	23,85
oleski	45,63
opolski	265
prudnicki	1,58
strzelecki	6,44
Opole	0,00
Razem	380,88

rys. Energetyczne wykorzystanie biomasy

1. Perspektywy rozwoju energii odnawialnej pochodzącej z energii biomasy (potencjał techniczny biomasy)

Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, to obecnie konieczność, w którym duże znaczenie może mieć wykorzystanie biomasy i biogazu do generowania energii. W chwili obecnej rynek biomasy w regionie nie jest stabilny (brak jest ciągłych dostaw surowca). Trudno więc szacować zasoby biomasy rolniczej Opolszczyzny wykorzystywanej na cele energetyczne, głównie ze względu na chwiejność rynku oraz duże jej rozproszenie.

Grunty niezagospodarowane rolniczo

Obliczając potencjał techniczny dla biomasy pozyskanej z gruntów dotychczas niewykorzystywanych rolniczo, uwzględniono jakość tych gleb oraz ich przeznaczenie w planach zagospodarowania przestrzennego. Czynnikiem ograniczającym rolnicze wykorzystanie jest ich znaczne zakwaszenie, zachwaszczenie (chwały ruderalne) i zakrzaczenie. Grunty te

występują na glebach marginalnych, często zdegradowanych, najniższych klas bonitacyjnych, na których prawidłowa gospodarka rolna jest znacznie utrudniona i nieuzasadniona ekonomicznie. Ponadto część gleb, na których w województwie opolskim nie jest prowadzona produkcja rolna, to grunty zlokalizowane przy aglomeracjach miejskich, objęte innym, niż rolnicze, przeznaczeniem w planach zagospodarowania przestrzennego.

Potencjał techniczny dla gruntów niezagospodarowanych rolniczo obliczono i ujęto w tabeli 2; zakładając, że tylko 20% gruntów, tj. 4 600 ha obsiejemy mało wymagającymi w stosunku do siebie roślinami, tj. żytem ozimym.

Potencjał techniczny = powierzchnia zasiewów (4 600 ha) x wskaźnik ilości słomy w odniesieniu do ziarna żyta ozimego (przyjęto 1,45).

tabela 2. Potencjał techniczny biomasy – grunty niezagospodarowane rolniczo

Roślina	Plon s.m. t/ha/ stosunek plonu słomy do plonu ziarna	Łączna powierzchnia [ha]	Zbiory t s.m./ha
Żyto ozime	1,45	4 600	6 670
RAZEM			6 670

Użytki zielone

W województwie opolskim siano wykorzystywane jest głównie w produkcji zwierzęcej. Wobec powyższego, obliczając potencjał techniczny biomasy z użytków zielonych, założono, że jedynie 4% siana z łąk może być wykorzystane na cele energetyczne, co obrazuje tabela 3.

Istniejące w regionie pastwiska praktycznie w 100% wykorzystywane są w produkcji zwierzęcej, stąd nie brano ich pod uwagę w szacowaniu potencjału technicznego biomasy.

tabela 3. Potencjał techniczny biomasy – użytki zielone

Wyszczególnienie	Całkowita ilość [tys. t]	Współczynnik wykorzystania [%]*	Ilość możliwa do zagospodarowania pozarolniczego [tys. t]
Siano	266	96	11

* zapotrzebowanie na paszę dla zwierząt

Słoma

Ocenę możliwości technicznych pozyskania słomy na cele energetyczne wykonano uwzględniając wtórne jej wykorzystanie w rolnictwie - w produkcji zwierzęcej wykorzystywana jest na ściółkę oraz jako pasza dla zwierząt, w produkcji roślinnej na przyoranie jako zielony nawóz, w uprawie pieczarek jako podłoże do produkcji. Ponadto do okrywania kopców, produkcji mat ogrodnich. Po uwzględnieniu zapotrzebowania słomy na wymienione cele przyjęto:

- 18% słomy zbożowej,
- 14% słomy rzepaczanej,
- 227 -

- 7% słomy kukurydzianej.

Potencjału słomy teoretycznie możliwej do wykorzystania na cele energetyczne. Uzyskane wyniki przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Potencjał techniczny biomasy – słoma

Wyszczególnienie	Całkowita ilość [tys. t]	Współczynnik wykorzystania [%]*	Ilość możliwa do zagospodarowania pozarolniczego [tys. t]
Słoma zbożowa	1 293	82	233
Słoma rzepaczana	206	86	28
Słoma kukurydziana	261	93	18
Całkowity potencjał			279

* zapotrzebowanie na ściólkę, paszę dla zwierząt, przyoranie i in.

Rośliny energetyczne

Rośliny energetyczne to takie rośliny, które uzyskują duże przyrosty biomasy w relatywnie krótkim okresie czasu. Przeznaczone są do produkcji energii cieplnej, energii elektrycznej oraz paliwa gazowego (biopaliwo) lub ciekłego.

Potencjał techniczny wieloletnich plantacji roślin uprawnych z przeznaczeniem na cele energetyczne obliczono, biorąc pod uwagę grunty na jakich zostały założone. Z praktyki wiadomo, że plony realnie uzyskiwane z tych plantacji różnią się od plonów teoretycznych. Rozkład opadów w naszym województwie jest różny w latach i często sumy miesięczne opadów są zbyt niskie, nie gwarantujące uzyskiwania optymalnych plonów (zwłaszcza w okresach krytycznych dla wzrostu roślin). Na Opolszczyźnie plantacje były często zakładane na glebach piaszczystych o małej retencji wodnej.

Potencjał techniczny = istniejące powierzchnie poszczególnych upraw (dane własne 2012 r.) x średni plon roczny poszczególnych upraw

Średni plon roczny:

- wierzba energetyczna - 7 t s.m./ha/rok,

- miskant olbrzymi - 18 t s.m./ha/rok,

- mozga trzcinowata – 6-8 t s.m./ha/rok,

(2 pokosy: I pokos – VII-VIII - 5-6 t s.m./ha, II pokos – zima - 1-2 t s.m./ha),

- proso różgowe - 7 t/ha/rok,

- ślazowiec pensylwański - 7 t/ha/rok,

- kostrzewa trzcinowa - 5 t/ha/rok.

Możliwości pozyskiwania biomasy z roślin energetycznych przedstawiono w tabeli 5

Tabela 5. Potencjał techniczny biomasy – rośliny energetyczne

Roślina	Plon s.m. t/ha	Łączna powierzchnia [ha]	Zbiory t s.m/ha
Wierzba	7*	460	3 220
Miskant olbrzymi	18	140	2 520
Ślazier pensylwański	7	0,5	3,5
Mozga trzcinowata	7	90	630
Proso różgowe	7	33	231
Kostrzewa trzcinowa	5	40	200
RAZEM	x	x	12 651,5

Elektrownie biogazowe w województwie opolskim

Na Opolszczyźnie, co obrazuje tabela 6, działa łącznie 6 biogazowni, w tym jedna biogazownia rolnicza o mocy 2 MW.

Tabela 6. Elektrownie biogazowe w województwie opolskim

Nazwa instalacji	Ilość (szt)	Moc (MW)
Elektrownie biogazowe	5	2,14
Elektrownie biogazowe rolnicze	1	2

Podsumowanie

W ostatnich latach obserwujemy szybki rozwój technik poboru energii ze źródeł odnawialnych. Dzieje się tak nie tylko z powodu dbałości o środowisko i coraz większej świadomości ekologicznej społeczeństwa, ale również z powodu zawirowań politycznych i ekonomicznych, czego skutkiem są ciągle rosnące ceny tradycyjnych paliw kopalnych oraz duże uzależnienie od zewnętrznych dostaw gazu ziemnego i ropy naftowej. Wspieranie rozwoju rynku OZE to działania dążące do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju, minimalizacja negatywnego wpływu na środowisko, wzrost efektywności energetycznej oraz konkurencyjność sektora (liberalizacja rynku i dywersyfikacja dostaw). Odnawialne źródła energii stają się w tym kontekście istotnym składnikiem w bilansie energetycznym kraju, stanowiąc charakterystyczną wartość innowacyjnej i perspektywicznej gospodarki.

Uwzględniając uwarunkowania ekonomiczne, należy jednak podkreślić, że podstawową funkcją rolnictwa jest zapewnienie potrzeb żywnościowych. Na cele energetyczne natomiast mogą, a nawet powinny być wykorzystane nadwyżki oraz odpady powstające w gospodarstwach. Jednocześnie grunty czasowo wyłączone z produkcji rolnej, odłogi oraz ob-

szary o ponadnormatywnym zanieczyszczeniu substancjami toksycznymi powinny być wykorzystywane do produkcji surowców energetycznych. Pozwoli to dbać o rozwój wsi i rolnictwa, a także bezpieczeństwo energetyczne, ochronę środowiska, miejsca pracy oraz rozwój gospodarczy regionu.

ENERGIA WODY

Województwo Opolskie ma duży potencjał energetyczny ze źródeł odnawialnych, do których należy zaliczyć energię wodną, biomasy, wiatrową, słoneczną. Odnawialne źródła energii (OZE) stanowią prawie 3% udział (produkcja energii elektrycznej z OZE - 270,6 GWh/rok) w bilansie energetycznym tego województwa (produkcja energii elektrycznej - 10105 GWh/rok). Do niedawna w produkcji energii elektrycznej dominującą rolę odgrywa energetyka wodna. Bardzo ważna jest więc identyfikacja istniejącego stanu wykorzystania energetyki wodnej, określenie jej potencjału, ocena udziału energii wodnej w województwie, wpływ MEW na środowisko i ekonomiczny aspekt ich funkcjonowania.

Stan aktualny rozwoju MEW w województwie opolskim

Według Urzędu Regulacji Energetyki (stan na 31.12.2012 r.) w Polsce jest 770 elektrowni wodnych o zainstalowanej mocy 966,103 MW, co obrazuje znaczny rozwój tego rodzaju energetyki w stosunku do roku 2006, kiedy koncesjonowanych elektrowni wodnych funkcjonowało 679. W Polsce ponad 28% energii elektrycznej produkowanej w technologii wykorzystującej OZE, pochodzi z energetyki wodnej. Stanowi to zaledwie niecałe 2% w całkowitej produkcji energii elektrycznej w Polsce. Podobny stosunek (3,2%) produkcji energii elektrycznej z wykorzystaniem energetyki wodnej do całkowitej produkcji energii elektrycznej jest na świecie. Z analizy mocy technologii OZE w Polsce w 2010 roku wynikało, że największy udział w sumarycznej mocy miała energetyka wodna (41,5%).

Potencjał energetyki wodnej jest nierównomiernie rozłożony na terenie kraju. Przeważająca jego część – ok. 68% – występuje w dorzeczu rzeki Wisły, natomiast w dorzeczu rzeki Odry – ok. 17,6%. W Polsce, w 2009 r., elektrownie wodne wyprodukowały 2 683 GWh, co stanowi 1,8% ogólnej produkcji energii elektrycznej, wynoszącej 151 697 GWh. Teoretyczne zasoby hydroenergetyczne Polski wynoszą ok. 23 000 GWh. Zasoby techniczne szacuje się na ok. 13,7 tys. GWh·rok⁻¹, co stanowi ok. 10% energii elektrycznej produkowanej w Polsce. Te dane obejmują jedynie rzeki o znaczących przepływach wody. W przypadku mniejszych rzek mamy do czynienia z budową małych elektrowni wodnych (MEW). Polska wykorzystuje swoje zasoby energii wodnej jedynie w 12%. Dla porównania Niemcy korzystają z nich w 80%, a Francja w prawie 100%. Województwo Opolskie ma duży potencjał energetyczny ze źródeł odnawialnych, takich jak: energia wodna, z biomasy, wiatrowa, słoneczna. Energetyka wodna w produkcji energii elektrycznej w województwie opolskim do niedawna odgrywała dominującą rolę (prawie 30%).

Duży potencjał wykorzystywania energii wodnej w województwie opolskim stanowi rzeka Odra, a także Nysa Kłodzka, Mała Panew i Osobłoga. Elektrownie na Odrze oraz Nysie Kłodzkiej to elektrownie, zarządzane przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, należące do warszawskiej spółki Elektrownie Górnej Odry SA oraz Tauron Ekoenergia Sp. z o.o. Elektrownie zlokalizowane na mniejszych rzekach i ciekach są własnością inwestorów prywatnych.

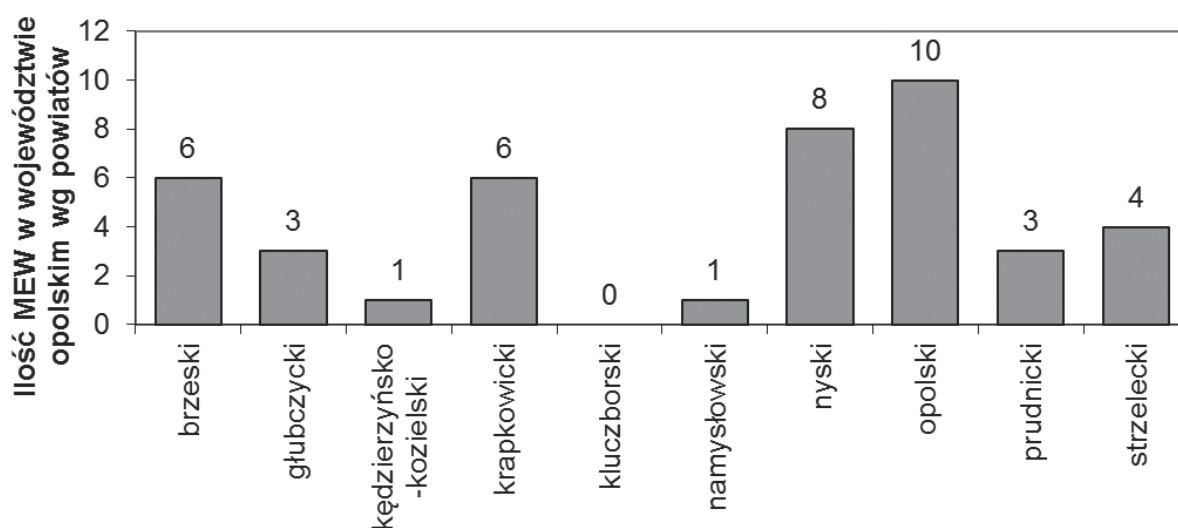
W tabeli 1 przedstawiono istniejące elektrownie wodne z terenu województwa opolskiego wraz z ich charakterystyką

Tabela 1: Istniejące elektrownie wodne w województwie opolskim

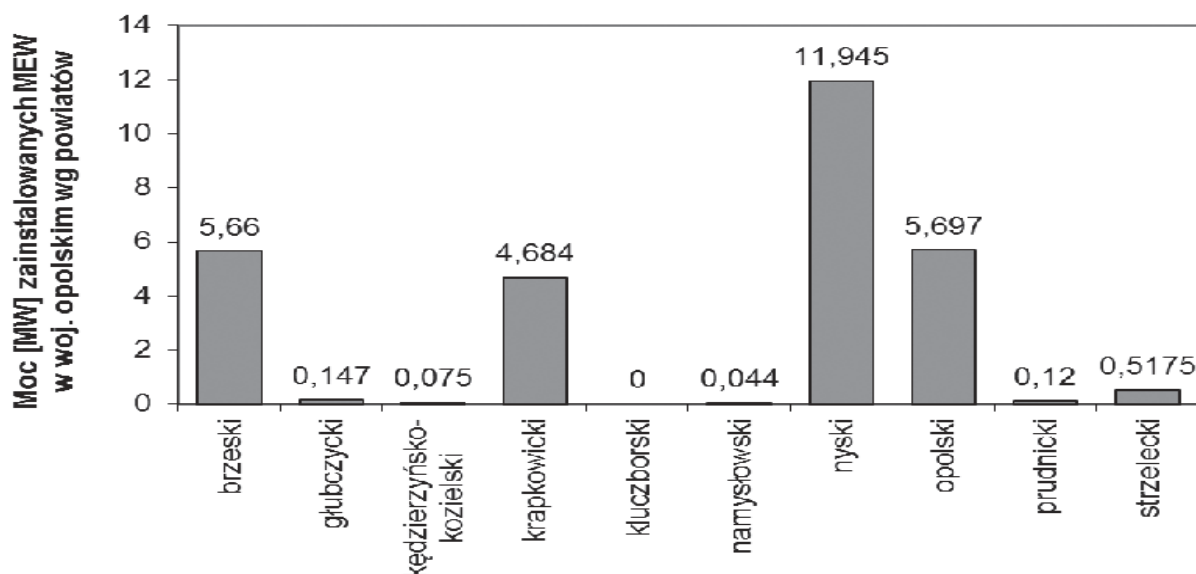
L.p.	Nazwa elektrowni	Rzeka	Gmina	Powiat	Moc MW	Typ MEW
1	Januszkowice	Odra	Zdzieszowice	krakowicki	1,400	P
2	Krępna	Odra	Zdzieszowice	krakowicki	1,260	P
3	Krapkowice	Odra	Krapkowice	krakowicki	1,400	P
4	Rogów Opolski	Odra	Krapkowice	krakowicki	0,500	P
5	Opole-Groszowice	Odra	Opole	opolski	1,060	P
6	Dobrzeń Wielki	Odra	Dobrzeń Wielki	opolski	1,600	P
7	Zawada (Mikolin)	Odra	Lewin Brzeski	brzeski	1,500	P
8	Brzeg (ul. Grobli)	Odra	Brzeg	brzeski	0,400 (modernizowana)	P
9	Brzeg (w bud. młyna)	Odra	Brzeg	brzeski	0,350	P
10	Kopin (Kopanie)	Odra	Skarbimierz	brzeski	0,920	P
11	Michałów - Sarny Wielkie	Nysa Kłodzka	Olszanka	brzeski	0,600	P
12	Więcmierzycze	Nysa Kłodzka	Grodków	brzeski	1,890	P
13	Piątkowice	Nysa Kłodzka	Łambinowice	nyski	1,215	P
14	Nysa	Nysa Kłodzka	Nysa	nyski	0,760	P
15	Zbiornik Nysa (Głębinów)	Nysa Kłodzka	Nysa	nyski	3,040	Z
16	Zbiornik Otmuchów	Nysa Kłodzka	Otmuchów	nyski	4,800	Z
17	Zbiornik Kozielno	Nysa Kłodzka	Paczków	nyski	1,750	Z
18	Zbiornik Turawa	Mała Panew	Turawa	opolski	1,800	Z
19	Kolonowskie	Mała Panew	Kolonowskie	strzelecki	0,222	P
20	Osowiec-Węgry	Mała Panew	Turawa	opolski	0,960	P
21	Kolanowice	Mała Panew	Łubniany	opolski	0,130	P
22	Luboszyce	Mała Panew	Łubniany	opolski	0,055	P
23	Murów	Budkowiczanka	Murów	opolski	0,016	P
24	Krapkowice	Osobłoga	Krapkowice	krakowicki	0,092	P
25	Rzepcze	Osobłoga	Głogówek	prudnicki	0,055	P
26	Klisino	Osobłoga	Głubczyce	głubczycki	0,075	P
27	Szydłowiec Śląski	Ścinawa Niemodlińska	Niemodlin	opolski	0,020	P
28	Dębska Kuźnia	Jemielnica	Chrzastowice	opolski	0,040	P
29	Branice	Opawa	Branice	głubczycki	0,050	P
30	Bliszczycze	Opawa	Branice	głubczycki	0,022	P
31	Żędowice	Mała Panew	Zawadzkie	strzelecki	0,0485	P
32	Michalice	Widawa	Namysłów	namysłowski	0,0422	Z
33	Kup	Brynica	Dobrzeń Wlk.	opolski	0,016	P
34	Nowy Świętów	Biała Głuchołaska	Głuchołazy	nyski	0,210	P

35	Głucholazy	Biała Głucholaska	Głucholazy	nyski	0,150	P
36	Moszczanka	Młynówka / Złoty Potok	Prudnik	prudnicki	0,024	P
37	Pogorzelec	Kłodnica	Kędzierzyn-Koźle	kędzierzyńsko-kozielski	0,075	P
38	Skrzypiec	Prudnik	Lubrza	prudnicki	0,040	P
39	Borki Wielkie	Łomnica	Olesno	oleski	0,010	P
40	Ścinawa	Ścinawa Niemodlińska	Korfantów	nyski	0,020	P
41	Kadłub	Jemielnica	Strzelce Op.	strzelecki	0,025	P
42	Kolonowskie	Mała Panew	Kolonowskie	strzelecki	0,222	P
43	Strzeleczy	Biała	Strzeleczy	krakowicki	0,032	P

Na terenie województwa opolskiego funkcjonują 43 elektrownie wodne (tab. 1, rys. 1). Pracujące turbozespoły to w zdecydowanej większości jednostki o mocy < 1,0 MW, choć w 12 elektrowniach pracują zespoły o mocy powyżej $N = 1,0$ MW (tab. 1, rys. 2). Całkowita moc zainstalowanych pracujących turbozespołów wynosi ok. 29 MW, a ilość energii pozyskanej z przepływających wód – ok. 159 GWh w skali roku. Największe obiekty wybudowano na rzece Odrze (m.in. Januszkowice, Krępna, Krakowice i Dobrzeń Wielki), na rzece Nysa Kłodzka (m.in. Więcmierzycy, Piątkowice oraz zbiorniki Nyski, Otmuchowski i Kozielno) oraz na rzece Mała Panew (zbiornik Turawa) (tabela 1). Do mniejszych elektrowni wodnych na Opolszczyźnie należy zaliczyć: MEW w Borkach Wielkich na Łomnicy, w Murowie na Budkowiczance, w miejscowości Kup na Brynicy, w Branicach i Bliszczycach na Opawie, w Moszczance na Złotym Potoku, w Szydłowcu Śląskim na Ścinawie Niemodlińskiej, w Dębskiej Kuźni na Jemielnicy, w Michalicach na Widawie i w Żędowicach na Małej Panwi (tab. 1). Największe wykorzystanie potencjału energetycznego występuje w powiecie nyskim na Nysie Kłodzkiej (wraz z dopływami), dla której moc zainstalowanych generatorów wynosi 11,945 MW (rys. 2). Natomiast najmniejsze wykorzystanie potencjału energetycznego występuje w powiatach kędzierzyńsko-kozielskim, namysłowskim i oleskim, a w powiecie kluczborskim nie ma żadnej elektrowni wodnej (rysunek 1, 2).

Rysunek 1. Liczba zainstalowanych elektrowni wodnych w powiatach województwa opolskiego. Stan na 2013 rok

Rysunek 2. Moce zainstalowane MEW działających w województwie opolskim

Perspektywy rozwoju hydroenergetyki w województwie opolskim

W najbliższym czasie w województwie opolskim przewiduje się inwestycje w ok. 18 obiektów energetyki wodnej (tab. 2). Suma mocy przewidzianych do zainstalowania w przyszłości w elektrowniach województwa opolskiego wyniesie ok. 6 MW. Teoretyczna moc elektrowni zmienia się w granicach od 0,020 MW (Budkowice na rzece Budkowiczanka) do 6 MW (zbiornik Otmuchowski na rzece Nysa Kłodzka – po modernizacji). Przybliżona wartość produkcji rocznej (GWh·rok⁻¹) wszystkich elektrowni, przy przepływie średnim rocznym z wielolecia i założonym czasem wykorzystania mocy zainstalowanej elektrowni TE @ 5 500 h oraz sprawnością elektrowni – 0,85, wyniesie ok. 20 GWh·rok⁻¹.

Dobre warunki do budowy elektrowni wodnych występują także na rzece Odrze w miejscowościach: Kędzierzyn-Koźle (1 MW) i Wróblin (1 MW); na rzece Nysa Kłodzka w Lewinie Brzeskim (0,100 MW) i rzece Osobłoga w miejscowości Komorniki (0,103 MW). W odniesieniu do sytuacji z 2013 roku zaplanowane były do wykonania prace projektowe związane z modernizacją istniejącej elektrowni wodnej Otmuchów, dotyczące wymiany dwóch wyeksploatowanych hydrozespołów i wyposażenia technologicznego. Elektrownia Otmuchów po modernizacji będzie miała moc zainstalowaną ok. 6 MW (obecnie 4,8 MW).

W Planie Rozwoju OZE w województwie opolskim, na terenie województwa opolskiego istnieje możliwość wykorzystania energii spiętrzonej wody do celów energetycznych na dopływach rzeki Odry w kilkunastu miejscach, co może zwiększyć potencjał energii wód powierzchniowych w województwie opolskim do wartości 179,3 GWh/rok. Na terenie województwa opolskiego są jeszcze miejsca na ciekach wodnych, w których można zlokalizować elektrownie wodne.

Tabela 2. Planowane elektrownie wodne w województwie opolskim

L.p.	Nazwa elektrowni	Rzeka	Gmina	Powiat	Moc MW
1	Brzeg (ul. Kępa Młyńska)	Odra	Brzeg	brzeski	0,280
2	Lewin Brzeski	Nysa Kłodzka	Lewin Brzeski	brzeski	0,100
3	Rynarcice	Ścinawa Niemodlińska	Korfantów	nyski	0,060
4	Pietna	Osobłoga (Kanał)	Krapkowice	krapkowicki	0,058
5	Komorniki	Osobłoga	Strzeleczy	krapkowicki	0,103
6	Wróblin	Odra	Opole	opolski	1,000
7	Biała Nyska	Biała Głuchowska	Nysa	nyski	0,180
8	Zbiornik Kluczbork	Stobrawa	Kluczbork	kluczborski	0,035
9	Budkowice	Budkowiczanka	Murów	opolski	0,020
10	Jedlice	Mała Panew	Ozimek	opolski	0,400
11	Kędzierzyn-Koźle	Odra	Kędzierzyn-Koźle	kędzierzyńsko-kozielski	1,000
12	Zbiornik Otmuchów	Nysa Kłodzka	Otmuchów	nyski	6000 (obecnie 4,800)
13	Karłowice	Stobrawa	Popielów	opolski	0,063
14	Staniszcze Wielkie	Mała Panew	Kolonowskie	strzelecki	-
15	Kąty - Śluza	Odra	Tarnów Opolski	opolski	1,500
16	Głucholazy II	Biała Głuchowska	Głucholazy	nyski	-
17	Zawadzkie	Mała Panew	Zawadzkie	strzelecki	-
18	Młyn - Lubrza		Lubrza	prudnicki	-

ENERGIA WIATRU

Stan rozwoju energetyki wiatrowej w województwie opolskim

Na Opolszczyźnie występuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne rozmieszczenia istniejących i planowanych elektrowni. Występuje również bardzo duża dysproporcja między inwestycjami zrealizowanymi i planowanymi do realizacji. W najbliższych latach następowałby bardzo dynamiczny rozwój energetyki wiatrowej na obszarze województwa, z wyłączeniem części centralnej i wschodniej. Prowadzone były prace planistyczne i procedury ocen oddziaływania na środowisko w większości gmin południowej, zachodniej i północnej Opolszczyzny. Najwięcej inwestycji miało być zrealizowanych na południu województwa, w obrębie Płaskowyżu Głubczyckiego, w zachodniej części województwa, na Równinie Grodkowskiej oraz w północno-wschodniej części regionu, na Wysoczyźnie Wieruszowskiej i w północno-zachodniej części Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej.

Do chwili obecnej na terenie województwa powstało niewiele elektrowni wiatrowych i jedynie dwie duże, nowoczesne farmy. Energetyka wiatrowa była rozwijana na południu i północnym zachodzie regionu. Zrealizowanymi inwestycjami energetyki wiatrowej są duże farmy wiatrowe w gminie Wilków (Pszeniczna, Pągów) – 17 turbin 3MW oraz w gminie Kamiennik (Lipniki, Goworowice, Chociebórz) – 15 turbin 2 MW. Mniejsze farmy zlokalizowane są w gminach Paczków – 3 turbiny o łącznej mocy 6,5 MW (pracuje jedna), Pawłowiczki – 3 niewielkie turbiny o łącznej mocy 0,75 MW oraz Jemielnica – 3 turbiny o łącznej mocy 0,45 MW. Zespół czterech mikroelektrowni wiatrowych zlokalizowany jest w Zdieszowicach, na budynku supermarketu – 0,004 MW.

Za sprawą funkcjonowania dwóch dużych farm wiatrowych, wiodącymi powiatami w województwie pod względem rozwoju energetyki wiatrowej są namysłowski i nyski. W najbliższej przyszłości może wzrosnąć rola powiatów głubczyckiego i prudnickiego.

W budowie jest jedna duża farma wiatrowa w gminie Głubczyce (Bogdanowice, Krzyżowice, Zubrzyce, Zopowy, Głubczyce), w skład której ma wchodzić 15 turbin o mocy jednostkowej 2,5 MW. Mniejsza inwestycja realizowana jest także w gminie Kietrz - 3 turbiny 2,5MW i gminie Kluczbork – 3 turbiny 2 MW.

Potencjał energii wiatru w województwie opolskim

L.p.	Wyszczególnienie	Jedn.	Wartość
1.	Elektrownie wiatrowe – inwestycje zrealizowane, źródło OODR , 30.05.2016	MW	112,70
2	Elektrownie wiatrowe – inwestycje w realizacji, źródło OODR , 30.05.2016	MW	55,02
2.	Elektrownie wiatrowe – instalacje planowane, źródło OODR , 30.05.2016	MW	2855,15

Perspektywy rozwoju energetyki wiatrowej w województwie opolskim

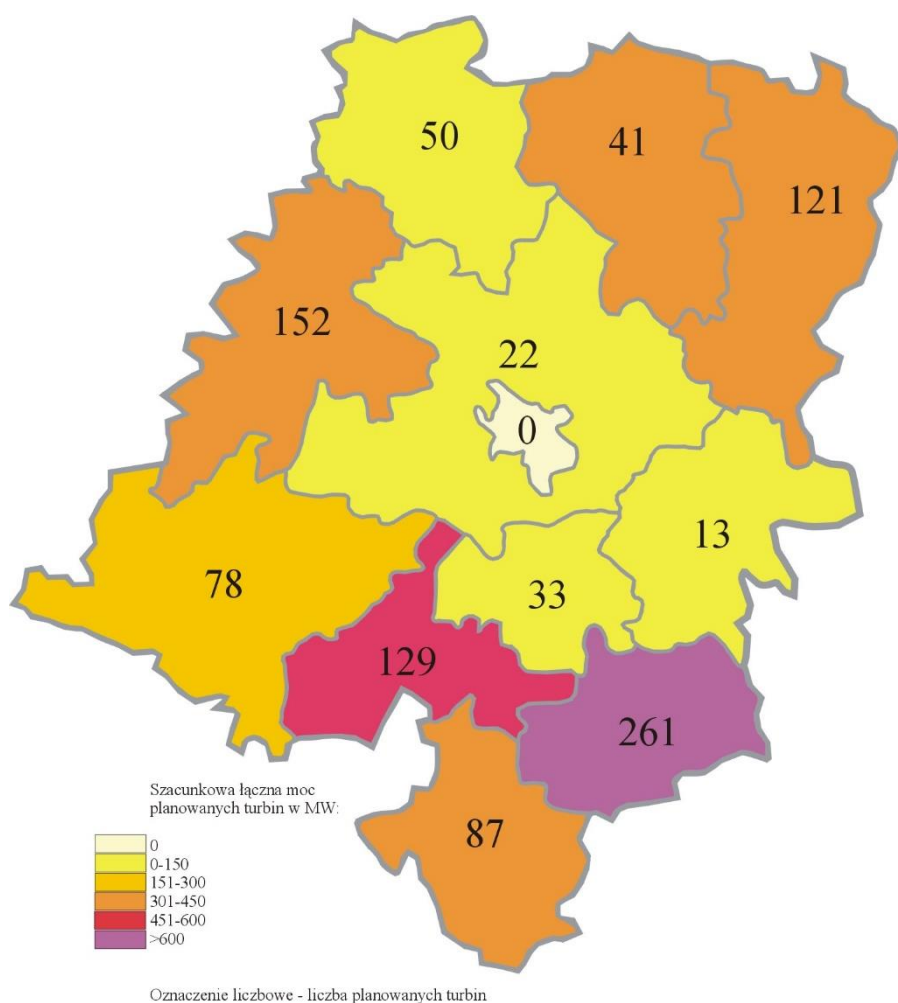
Ocena prac przygotowujących rozwój energetyki wiatrowej, realizowanych przez inwestorów i deweloperów przygotowujących tereny oraz dokumentację projektową, wskazuje na bardzo duże zainteresowanie województwem, jako miejscem budowy i funkcjonowania farm wiatrowych.

Na terenie województwa opolskiego planowana była realizacja 987 turbin o łącznej mocy 2 837 MW. Najwięcej z nich planowała się w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim, a w szczególności w części powiatu zlokalizowanej na Płaskowyżu Głubczyckim. Powiatami, w których planowało się bardzo intensywny rozwój energetyki wiatrowej są powiaty brzeski, prudnicki i oleski. Obszarami intensywnego rozwoju energetyki wiatrowej miały być tereny całej południowej Opolszczyzny, tereny na zachodzie do wysokości doliny Odry, a także północna Opolszczyzna. W szczególności na południu regionu nastąpi istotna zmiana charakteru krajobrazu i stanu środowiska przyrodniczego.

Plany rozwoju poszczególnych rodzajów OZE na terenie województwa wskazują, że spośród wszystkich przedsięwzięć energetyka wiatrowa jest najważniejsza pod względem liczby przedsięwzięć, skali przestrzennej oraz instalowanej mocy. Łączna planowana moc elektrowni wiatrowych przewyższa co najmniej kilkaset razy moc wszystkich pozostałych planowanych przedsięwzięć OZE. Również pod względem zaawansowania prac planistycznych i decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięć elektrownie wiatrowe oraz ich zespoły są wiodącym źródłem odnawialnej energii w województwie.

Dostrzegalne jest znaczne zróżnicowanie przestrzenne planowanego rozwoju energetyki wiatrowej na Opolszczyźnie (rys.1). Obszary największego zainteresowania inwestorów pokrywają się z terenami o największym znaczeniu dla rozwoju rolnictwa, z niewielką lesistością. Lokalnie na tych terenach większe jest zagęszczenie osadnictwa, co może tworzyć konflikty przestrzenne z rozwojem energetyki wiatrowej. Korzystnym trendem jest planowanie rozwoju farm wiatrowych zasadniczo poza istniejącymi i projektowanymi obszarami ochrony przyrody, a także poza terenami o najwyższych walorach krajobrazowych, którymi w województwie są okolice Góry św. Anny i Góry Opawskie.

Największe planowane inwestycje zlokalizowane są na terenie gmin z południowej i zachodniej części regionu, w szczególności w gminach Grodków, Pakosławice, Prudnik, Lubrza, Biała, Walce, Baborów. Na Opolszczyźnie nie planuje się poza jednym przypadkiem turbin zaliczanych do MEW (Małych Elektrowni Wiatrowych) w mocy od kilku do 150 kW. Również turbiny poniżej 1 MW są rzadkością.

Rysunek 1: Przestrzenne zróżnicowanie planów rozwoju energetyki wiatrowej na terenie województwa opolskiego

Perspektywy rozwoju energetyki wiatrowej w województwie opolskim zostały skutecznie zamknięte przez wejście w życie ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych.

ENERGIA SŁOŃCA

Kolektory solarne

Liczba instalacji kolektorów solarnych w województwie opolskim według stanu na dzień 06.11.2014 r. wynosiła 2003 sztuk, a suma powierzchni zainstalowanych kolektorów to 13778 m². Wyżej wymieniony obszar inwestycji w województwie opolskim dotyczy kolektorów solarnych, które zostały dofinansowane przez NFOŚiGW, tabela 1.

Tabela 1. Inwestycje dotyczące kolektorów solarnych w województwie opolskim

L.p.	Wyszczególnienie	Jednostka	Wartość
1.	Liczba instalacji	szt.	2 003

2.	Łączna powierzchnia kolektorów solarnych	m ²	13 778
----	--	----------------	--------

Szacunkowy potencjał kolektorów solarnych dla województwa opolskiego w 2020 roku ocenia się na poziomie 0,42 m² na 1 mieszkańca regionu.

Tabela 2. Teoretyczny potencjał kolektorów solarnych dla województwa opolskiego

Wyszczególnienie	Jednostka	Wartość
Teoretyczny potencjał kolektorów solarnych w 2020 r.	m ² /osobę	0,42

Źródło: Określenie potencjału energetycznego regionów Polski w zakresie odnawialnych źródeł energii - wnioski dla RPO 2014-2020, Instytut Energetyki Odnawialnej, Warszawa 2011

Fotowoltaika

W tabeli 3 przedstawiono liczbę instalacji fotowoltaicznych w województwie opolskim oraz ich łączną moc. Tabela 4 prezentuje dane o projektach instalacji fotowoltaicznych poddanych procedowaniu w Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Opolu

Tabela 3. Projekty instalacji fotowoltaicznych poddanych procedowaniu w RDOŚ

Wyszczególnienie	Jednostka	Wartość
Liczba instalacji fotowoltaicznych	szt.	6
Łączna moc instalacji fotowoltaicznych	MW	0,695

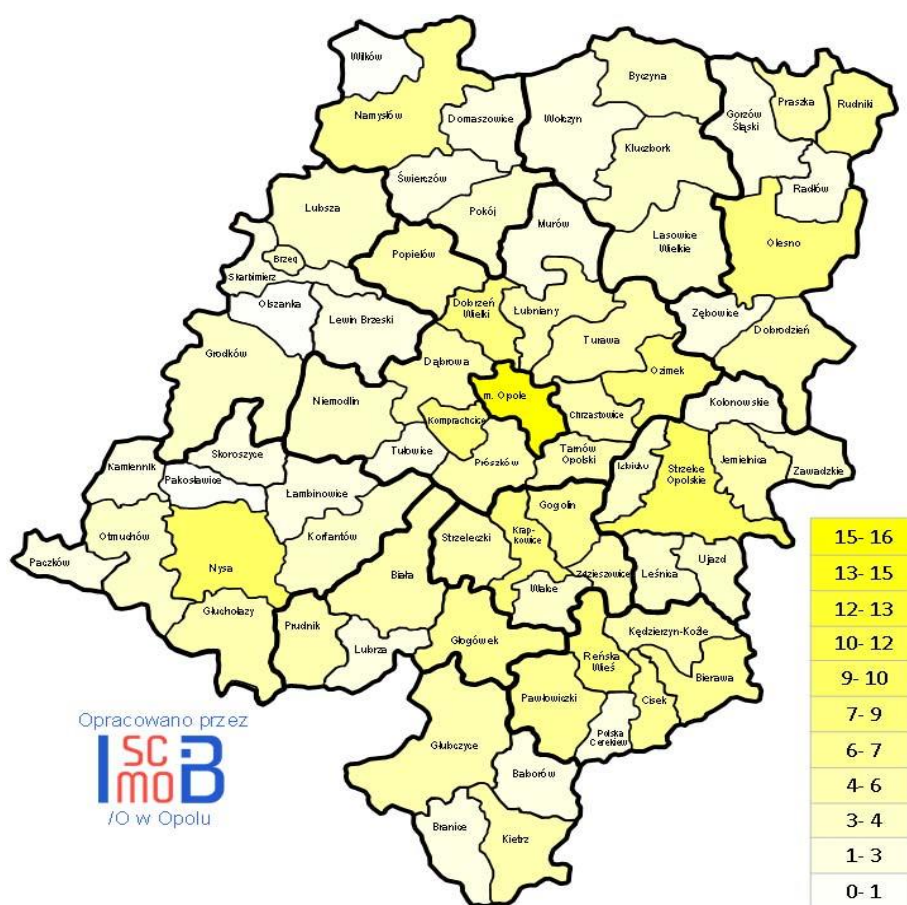
Źródło: URE, 30.06.2015

Tabela 4. Instalacje fotowoltaiczne w województwie opolskim – procedury

Wyszczególnienie	Ilość [szt.]	Moc [MW]
Liczba instalacji fotowoltaicznych procedowanych w RDOŚ w 2013 r.	26	71,076
Liczba instalacji fotowoltaicznych procedowanych w RDOŚ w 2014 r.	28	41,889

Źródło: RDOŚ, 30.06.2015

Rysunek 1. Potencjał energii słonecznej w województwie opolskim GWh/rok

ENERGIA GEOTERMALNA

Na Opolszczyźnie wykorzystanie energii geotermalnej „głębinowej” - nie występuje. W tabeli 1 przedstawia zakres temperatur zasobów geotermalnych występujących na głębokości 3000 m dla województwa opolskiego.

Tabela 1. Zakres temperatur zasobów geotermalnych województwa opolskiego

Wyszczególnienie	Jednostka	Zakres
Zasoby geotermalne występujące na głębokości 3 000 metrów	°C	55 - 110

PODSUMOWANIE

Kierunki regionalnej polityki energetycznej powinny być spójne z polityką energetyczną Polski i Unii Europejskiej. Realizacja celów wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego umożliwi rozwój energetyki odnawialnej w regionie. Przedstawiona diagnoza stanu oraz analiza możliwych kierunków działania uwzględnia zarówno zobowiązania międzynarodowe, wynikające z przyjętego pakietu klimatycznego, potencjał energii odnawialnej regionu, stopień rozwoju gospodarczego oraz zainteresowania potencjalnych inwestorów, wyrażone w gminnych planach inwestycyjnych. Zwiększenie udziału OZE w produkcji energii elektrycznej i ciepła, wdrożenie w praktyce zasad zrównoważonego rozwoju

oraz pakietu 3x20%, podjęcie działań pozwalających na poprawę efektywności energetycznej procesów pozwoli na harmonijny rozwój województwa opolskiego z uwzględnieniem cech charakterystycznych regionu.

Zobowiązanie klimatyczne dla Polski do 2020 roku:

20% - redukcja emisji dwutlenku węgla,

15% - udział energii ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii (20% UE),

20% - zmniejszenie zużycia energii,

10% - udział energii ze źródeł odnawialnych w transporcie.

Jednocześnie powyższa dyrektywa zobowiązuje państwa członkowskie Unii Europejskiej przy udziale władz administracji rządowej i samorządowej do tworzenia projektów, wprowadzenia odpowiednich działań informacyjnych, szkoleniowych i doradczych, zmierzających do informowania obywateli o korzyściach i rozwiązaniach praktycznych związanych z rozwojem i wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych.

Źródło:

„Odnawialne źródła energii w województwie opolskim – aspekt techniczny, ekonomiczny i przyrodniczy” D.J.Sitko, K.Szwedziak, M.Wiatkowski,

Plan rozwoju odnawialnych źródeł energii w województwie opolskim

Materiały własne OODR,

ZNACZENIE WSPARCIA PUBLICZNEGO W ROLNICTWIE DLA OPŁACALNOŚCI PRODUKCJI I CIĄGŁOŚCI PRODUKCJI ROLNICZEJ

W 2015 r. w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano spadek globalnej produkcji rolniczej o 4,2%, który był wynikiem znacznego spadku produkcji roślinnej (o 11,2%) przy wzroście produkcji zwierzęcej (o 3,1%). Na spadek produkcji roślinnej wpłynęło zmniejszenie zbiorów większości ziemioplodów. Plonowanie upraw, w warunkach dużego deficytu opadów i bardzo wysokich temperatur występujących w wielu rejonach kraju, było niższe niż przed rokiem. Zmniejszone plonowanie wpłynęło na wielkość zbiorów i spadek krajowej podaży większości produktów roślinnych. Największy spadek produkcji odnotowano dla upraw okopowych i warzyw. Susza szkody poczyniła w zależności od regionów, w zachodnio – południowych województwach jej skutki były bardzo dotkliwe.

Wzrost produkcji zwierzęcej wynikał ze zwiększenia produkcji wszystkich podstawowych gatunków żywca oraz jaj kurzych i mleka krowiego.

Rok 2015 był kolejnym rokiem, w którym rynkowe uwarunkowania produkcji rolniczej pogorszyły się, co miało negatywny wpływ na opłacalność produkcji rolniczej. Wskaźnik relacji cen („nożyce cen”) wynosił 97,3 wobec 94,8 w 2014 r. i 99,1 w 2013 r. Dynamika spadku cen produktów rolnych sprzedawanych przez gospodarstwa indywidualne była wyższa od dynamiki spadku przeciętnych cen towarów i usług zakupywanych na cele bieżącej produkcji rolniczej i na cele inwestycyjne.

W 2015 r. tempo wzrostu gospodarczego w Polsce było nieco szybsze niż przed rokiem. We wszystkich dziedzinach gospodarki, z wyjątkiem rolnictwa, utrwały się tendencje wzrostowe. Produkt krajowy brutto zwiększył się realnie o 3,6% (w 2013 r. – 1,3% i w 2014 r. – 3,3%), podczas gdy średnio w krajach Unii Europejskiej – o 1,9%. Z ponad 3 procentowym wzrostem PKB Polska pozostała w czołówce najszybciej rozwijających się państw członkowskich. W rolnictwie globalna produkcja (w cenach stałych) zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 4,2%. Wpłynął na to duży spadek produkcji

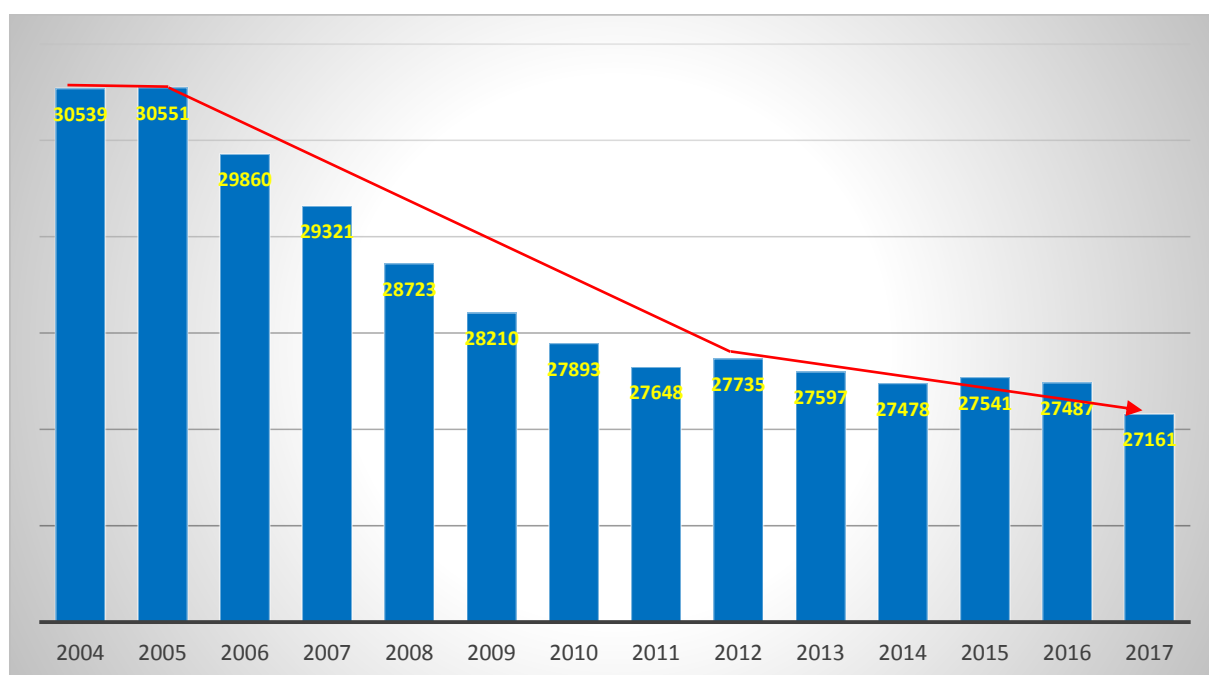
roślinnej (o 11,2%), przy wzroście produkcji zwierzęcej (o 3,1%). W 2015 r., w czwartym z kolei roku, koniunktura w rolnictwie nie była korzystna dla producentów rolnych. Szacuje się, że tempo zmian przeciętnych cen towarów i usług zakupywanych na cele bieżącej produkcji rolniczej i na cele inwestycyjne było wyższe od dynamiki zmian cen produktów sprzedawanych przez gospodarstwa indywidualne. W 2015 r. na sytuację w rolnictwie wpłynął spadek cen większości produktów rolnych spowodowany wysoką podażą surowców (przede wszystkim zwierzęcych) w warunkach dekonunktury i spadku cen na światowych rynkach rolnych. Rosyjskie embargo na import żywności z UE, w tym z Polski pogłębiało dekonunkturę na rynkach zagranicznych.

Wyniki badania koniunktury gospodarstw rolnych przeprowadzonego w grudniu 2015 r. (biorąc pod uwagę salda odpowiedzi respondentów na pytania dotyczące ogólnej sytuacji gospodarstw rolnych, opłacalności produkcji i popytu na wytwarzane produkty rolne) potwierdzają utrzymywanie się niekorzystnych uwarunkowań w produkcji rolniczej. W porównaniu do wyników uzyskanych w poprzedniej edycji badania rolnicy udzielili jednak mniej negatywnych opinii. W grudniu 2015 r. najmniej pesymistyczne opinie wyrażali rolnicy prowadzący gospodarstwa ukierunkowane na produkcję roślinną, oprócz producentów buraków cukrowych, którzy podobnie jak hodowcy świń wyrażali najwięcej opinii negatywnych. W II półroczu 2015 r. spośród respondentów oceniających sytuację i opłacalność produkcji najkorzystniej wypowiadali się rolnicy prowadzący plantacje drzew i krzewów owocowych, uprawy warzyw gruntowych oraz uprawy pod osłonami. W przypadku gospodarstw specjalizujących się w uprawach pod osłonami oraz uprawach warzyw gruntowych odnotowano nawet przewagę opinii pozytywnych nad negatywnymi w ocenie ogólnej sytuacji gospodarstwa rolnego. Wśród użytkowników gospodarstw nastawionych na produkcję zwierzęcą, najwięcej opinii o poprawie ogólnej sytuacji gospodarstwa, opłacalności produkcji i popycie wyrażali rolnicy specjalizujący się w chowie drobiu nieśnego oraz bydła rzeźnego.

Do uzyskania wysokich plonów o dobrych parametrach jakościowych niezbędne jest wykorzystanie materiału siewnego wysokiej jakości. Na podstawie szacunku rzeczoznawców GUS sprzedaż materiału siewnego zbóż podstawowych pod zbiory 2015 r. wynosiła ok. 173 tys. t i była nieco większa (o 0,9%) niż w poprzednim sezonie. Od 2007 r. Agencja Rynku Rolnego w ramach pomocy de minimis w rolnictwie udziela dopłat dla rolników do wykorzystywanego materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany. Podstawą do stworzenia powyższego systemu wsparcia był opracowany w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi „Program poprawy jakości produktów rolnych poprzez zwiększenie zużycia kwalifikowanego materiału siewnego”. W 2015 r. od 15 stycznia Agencja Rynku Rolnego uruchomiła nabór wniosków o dopłaty do kwalifikowanego materiału siewnego. Wnioski można było składać do 25 czerwca. Dopłatom podlegał kwalifikowany materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany, zakupiony w okresie od 15 lipca 2014 r. do 15 czerwca 2015 r. i zużyty do siewu jesienią 2014 r. (oziminy) lub wiosną 2015 r. (rośliny jare).

Środki publiczne (dopłaty bezpośrednie) miały wpływ również na ceny ziemi. Ceny te zarówno w obrocie prywatnym, jak i z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa przy dużym zróżnicowaniu regionalnym wykazują wysoką tendencję wzrostową. W 2015 r. ceny gruntów ornych w obrocie prywatnym kształtowały się średnio na poziomie 38,6 tys. zł za 1 ha i były o ponad 6 tys. zł (o 19,3%) wyższe niż przed rokiem. Za 1 ha dobrych (pszenno-buraczanych) gruntów ornych płacono średnio ok. 52 tys. zł, średnich (żytnio-ziemniaczanych) – ponad 39 tys. zł, a słabych (piaszczystych) – ok. 27 tys. zł, tj. więcej odpowiednio o 22,2%, 19,5% i 14,9% niż przed rokiem. Średnia cena gruntów rolnych z Zasobu WRSP w 2015 r. wyniosła 29 546 zł za 1 ha i była o 15% większa niż przed rokiem. Najwyższe średnie ceny transakcyjne uzyskano za nieruchomości o powierzchni 300 ha i więcej – 43,7 tys. zł/ha, najniższe w grupie obszarowej 1-10 ha – 22,7 tys. W 2015 r. ANR sprzedała 75 tys. ha gruntów na podstawie 11 tys. umów sprzedaży.

a) liczba złożonych wniosków obszarowych w woj. opolskim w latach 2004-2017

źródło: opracowanie własne

b) kwota zrealizowanych płatności w ramach płatności bezpośrednich za lata 2004 – 2016

Do końca lipca 2017 roku w woj. opolskim wypłacono beneficjentom płatności obszarowych kwotę prawie **5,4 mld zł**

Celem dopłat bezpośrednich jest przede wszystkim równoważenie kosztów produkcji rolnej. Liczba wniosków obszarowych składanych przez opolskich rolników w latach 2004 i 2005 przekraczała 30 tys., obecnie kształtuje się na poziomie ok. 27,1 tys. wniosków. Widać wyraźny spadek ilości rolników (aktywnych gospodarstw) składających wnioski obszarowe. Spadek ten wynosi ok 10% na przestrzeni 13 lat. Pomimo zmniejszającej się ilości wniosków obszarowych dopłatami objęta jest w woj. opolskim taka sama powierzchnia ziemi rolnej, co świadczy o tym, że dzięki środkom publicznym następuje proces scalania gospodarstw. Przekłada się to na wzrost średniej wojewódzkiej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwach rolnych i dla woj. opolskiego średnia ta za rok 2016 wynosi 18,30 ha, co plasuje opolskie na 5 miejscu w kraju pod względem średniej wielkości gospodarstw. Należy też zauważyć, że średnia dla woj. opolskiego jest prawie dwukrotnie większa niż średnia krajowa.

tab. 1 - średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w poszczególnych województwach

	2006	2016	zmiana %
dolnośląskie	14,63	16,30	11,41 %
kujawsko-pomorskie	14,47	15,51	7,19 %
lubelskie	7,15	7,65	6,99 %
lubuskie	18,88	21,14	11,97 %
łódzkie	7,19	7,67	6,68 %
małopolskie	3,62	4,02	11,05 %
mazowieckie	8,17	8,54	4,53 %
opolskie	16,72	18,30	9,45 %
podkarpackie	4,23	4,73	11,82 %
podlaskie	11,72	12,19	4,01 %
pomorskie	17,99	19,09	6,11 %
śląskie	6,20	7,56	21,94 %
świętokrzyskie	5,18	5,63	8,69 %
warmińsko-mazurskie	22,50	22,70	0,89 %
wielkopolskie	13,20	13,49	2,20 %
zachodniopomorskie	28,37	30,20	6,45 %
kraj	9,57	10,56	10,34 %

Rok 2015 był pierwszym rokiem stosowania nowego systemu płatności bezpośrednich, który został ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013. System ten obejmuje 18 różnych rodzajów płatności, z których większość stanowi nowe schematy pomocowe niestosowane w ubiegłych latach. Nowy system płatności bezpośrednich jest komplementarny z pozostałymi formami wsparcia rolnictwa i obszarów wiejskich, w tym z:

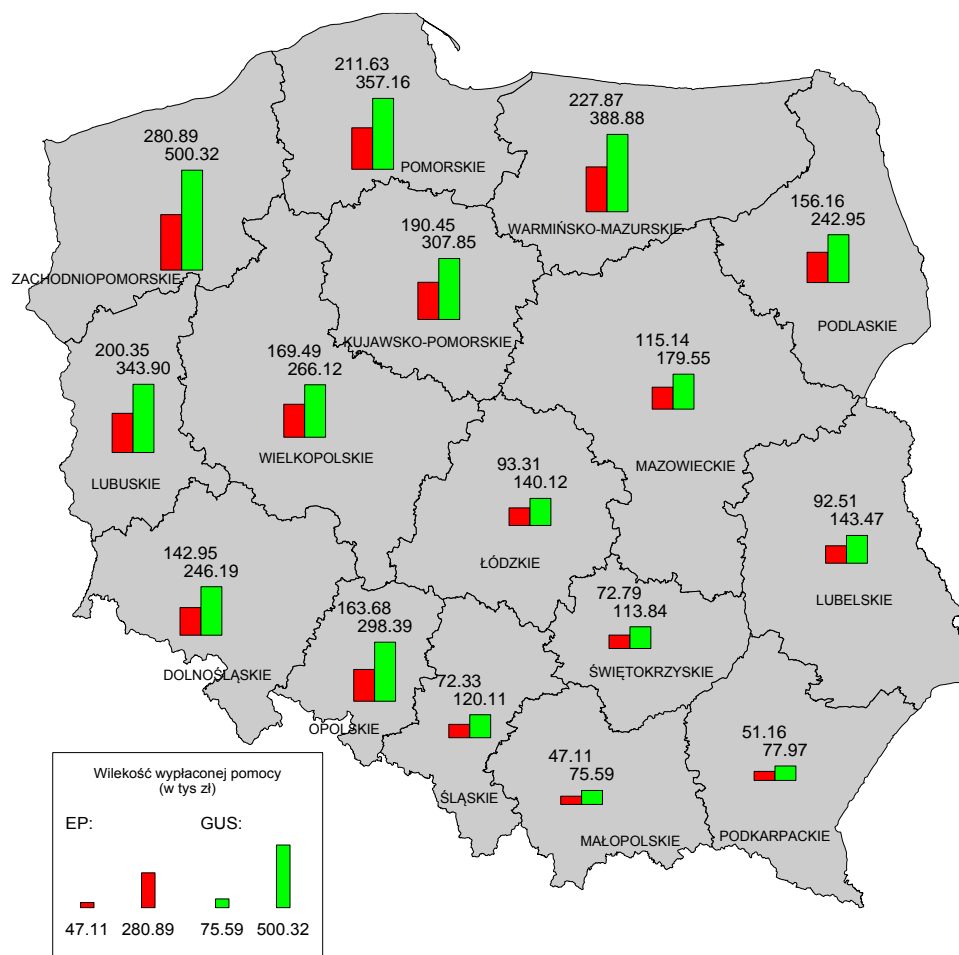
- działaniami restrukturyzacyjnymi w PROW 2014-2020, m.in. wsparciem rolników przekazujących małe gospodarstwa, wsparciem dla młodych rolników i na rzecz restrukturyzacji,
- działaniami rolno-środowiskowymi nowego PROW 2014-2020 (ich komplementarność z wymogami zazielenienia) oraz wsparciem ONW,
- zmianami w ramach wspólnej organizacji rynków rolnych, ze szczególnym wsparciem tworzenia organizacji producentów rolnych i ich zrzeszeń, mającym na celu wzmacnianie pozycji rolników w łańcuchu marketingowym oraz rozbudowanie instrumentów zarządzania rynkami w sytuacjach kryzysowych,
- planowanym w programach operacyjnych Polityki Spójności wsparciem reorientacji zawodowej rolników i członków ich rodzin.

Wśród krajów UE, Polska zarówno w okresie programowania 2007-2013 jak i obecnie w okresie 2014 – 2020 dysponuje jedną z największych alokacji z EFRROW na realizację działań objętych PROW. Środki te uzupełnione są o wkład z budżetu krajowego.

W woj. opolskim od roku 2000 ARiMR w ramach I i II filaru WPR dla rolników oraz na zadania realizowane na obszarach wiejskich wypłaciła znaczącą kwotę pomocy w wysokości **7 828 432 157,30 zł**. Pomimo, że województwo opolskie jest najmniejszym województwem w Polsce

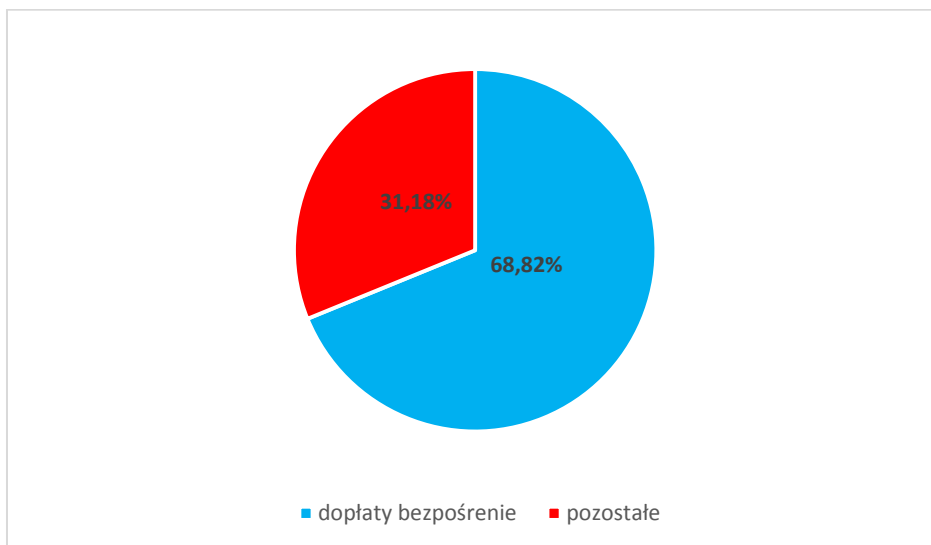
to absorpcja środków finansowych w ramach różnych Programów UE przez opolskich rolników jest jedna z lepszych w Polsce.

mapa 1. Wysokość pomocy współfinansowanej z UE, udzielonej przez ARiMR w latach 2002-2017, w przeliczeniu na gospodarstwo rolne powyżej 1 ha i na podmiot wpisany do Ewidencji Producentów, wg stanu na dzień 31.07.2017 r. (źródło: ARiMR)

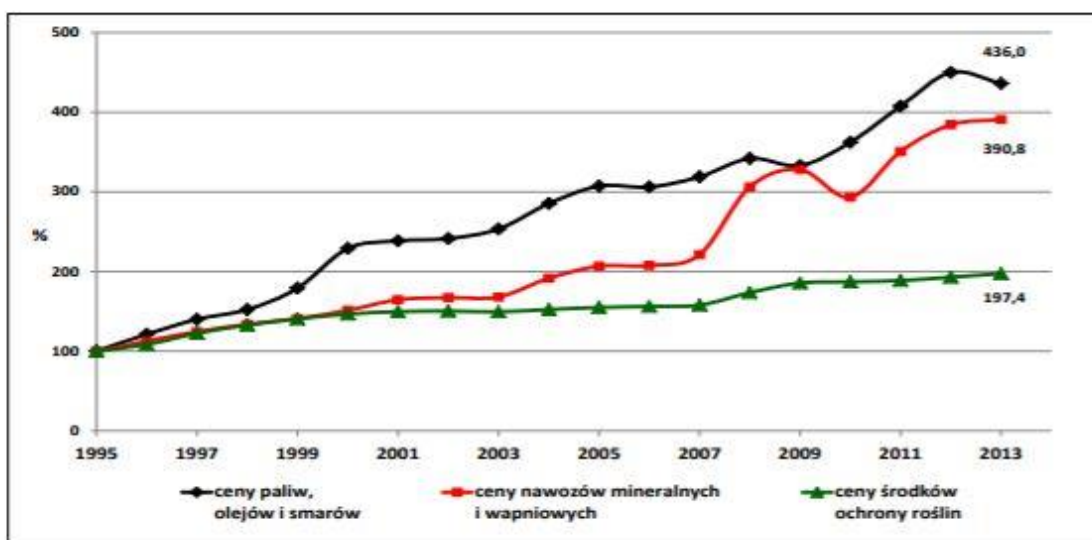
Należy też zauważyć, że w woj. opolskim największy udział w wypłacanych środkach finansowych przez ARiMR mają dopłaty bezpośrednie (68,82%), co pokazuje poniższy wykres.

wykres – procentowy udział środków finansowych wypłacanych w ramach dopłat bezpośrednich w woj. opolskim w stosunku do pozostałej pomocy realizowanej przez ARiMR

Zależności między cenami środków do produkcji a cenami produktów rolnych wyznaczają opłacalność produkcji rolnej. Przedstawione tendencje zmian cen w latach wskazują na spadek opłacalności. Uzyskanie dochodu zapewnić może rolnikom tylko zwiększenie wydajności ekonomicznej. Istnieją dwa podstawowe sposoby osiągnięcia tego celu: wzrost wartości produkcji przy niezmiennych kosztach lub zmniejszenie kosztów przy stałej wartości produkcji. W obu wariantach kluczową rolę pełni właściwe zarządzanie i optymalizowanie kosztów ponoszonych na produkcję.

Wskaźnik nożyc cen w poszczególnych latach kształtował się w granicach około 100%. W latach 1996-1999, 2001-2003, 2005, 2008-2009 oraz 2012-2013 był niższy od 100%, a w pozostałych latach przekraczał 100%. Wyjątkowo korzystne dla rolnictwa były lata 2007 oraz 2010 i 2011, w których wskaźnik ten wynosił odpowiednio 107,7%, 110,1% i 108,3%. Skumulowany wskaźnik nożyc cen w latach 1995-2013 był natomiast zdecydowanie niekorzystny dla rolnictwa – 75,2%. Oznacza to, że ceny środków do produkcji rolniczej rosły zdecydowanie szybciej niż ceny sprzedaży produktów rolnych (o prawie 25%). Ze środków wykorzystywanych do bieżącej produkcji rolniczej szczególnie silną tendencją wzrostową charakteryzowały się ceny paliw i innych produktów ropopochodnych oraz ceny nawozów mineralnych. W okresie 1995-2013 wzrost cen paliw wyniósł 336%, a nawozów mineralnych (łącznie z wapniowymi) prawie 291%. Natomiast ceny środków ochrony roślin wzrosły o ponad 97% – rysunek 1. Zależności między cenami środków do produkcji a cenami produktów rolnych wyznaczają opłacalność produkcji rolnej. Przedstawione tendencje zmian cen w latach wskazują na spadek opłacalności. Uzyskanie dochodu zapewnić może rolnikom tylko zwiększenie wydajności ekonomicznej. Istnieją dwa podstawowe sposoby osiągnięcia tego celu: wzrost wartości produkcji przy niezmiennych kosztach lub zmniejszenie kosztów przy stałej wartości produkcji. W obu wariantach kluczową rolę pełni właściwe zarządzanie i optymalizowanie kosztów ponoszonych na produkcję. Kontrola ponoszonych nakładów i kosztów jest ważnym elementem w ocenie każdej działalności. Ma miejsce zwykle na końcu procesu zarządzania, ale jednocześnie powinna być punktem wyjścia do kolejnego etapu zarządzania.

rys. 1 Zmiany cen nawozów mineralnych, paliw oraz środków ochrony roślin w latach 1995-2013 (1995 = 100)

Źródło: Rocznik Statystyczny RP 1997, 2005, Rolnictwo w 2003 r. (2004), Rolnictwo w 2006 r. (2007), Rolnictwo w 2011 r. (2012), Rolnictwo w 2013 r. (2014).

Jest to ważne, jeżeli przewidujemy rozwój przyszłych zjawisk, np. zmiany wyników ekonomicznych produktów rolniczych. Co prawda, w rolnictwie bezbłędna prognoza nie istnieje, bowiem warunki przyrodnicze mogą wykazywać znaczne odchylenia od przeciętnych, co oczywiście ma wpływ na uzyskiwane efekty. Można jednak przewidywać granice zmienności tych efektów. Jakich zmian można oczekiwać w perspektywie 2020 roku? Zastosowana metoda projekcji – przez ekstrapolację tendencji zaobserwowanej w przeszłości – pozwoliła określić spodziewany kierunek zmiany zarówno po stronie przychodów, jak i kosztów produkcji. Przewiduje się, że w warunkach produkcyjno-cenowych wynikających z tendencji długookresowej, roczne przyrosty wartości produkcji (przychodów) mogą zawierać się w granicach 3,4-3,8% (przy przyrostach plonu na poziomie 1,2%, a ceny ziarna od 2,2 do 2,6%), podczas gdy koszty produkcji (bezpośrednie i pośrednie łącznie) będą przyrastać w tempie 3,4-4,2%. Niewątpliwie środki publiczne, środki pomocowe w ramach WPR wypłacane przez ARiMR mają olbrzymi wpływ na wzrost produkcji, dopłaty bezpośrednie pozwalają równoważyć koszty produkcji, a jak można zauważyć stanowią znaczny bo ponad 60% udział w wypłacanych środkach finansowych. Wsparcie w ramach działań inwestycyjnych może wpływać na kierunki produkcji rolnej i zachęcać rolników do rozwijania swoich gospodarstw, modernizowania, a także pozwalają na odnawianie parku maszynowego, co powoduje obniżanie kosztów produkcji poprzez zakup nowocześniejszych i bardziej wydajnych maszyn.

Materiał opracowano na podstawie:

1. artykuł pt. „Czynniki warunkujące opłacalność produkcji wybranych produktów rolniczych w perspektywie 2020 roku”, ALDONA SKARŻYŃSKA, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB Warszawa
2. opracowanie GUS „Rolnictwo w 2015 roku”, Warszawa 2016, Departament Rolnictwa
3. materiały własne

1.2.13 Rola rolnictwa w kształtowaniu wzrostu gospodarczego województwa i kraju

Udział w PKB

Udział wartości dodanej brutto rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa w wartości dodanej brutto ogółem		
	Opolskie	Polska
	%	
2007	4,2	3,4
2008	3,3	2,8
2009	3,0	2,7
2010	3,8	2,9
2011	4,3	3,2
2012	3,9	2,9
2013	3,7	3,1
2014	3,3	2,8

Źródło: GUS

Udział rolnictwa w PKB na poziomie kraju kształtuje się od wielu lat w granicach 3%. Z ostatnich danych urzędu statystycznego wynika że ten procent na koniec roku 2014 wynosił 2,8% i był najniższy od 2008 roku. Z kolei udział rolnictwa w PKB Opolszczyzny jest wyższy w regionie niż w skali kraju. W 2014 roku wyniósł 3,3 % będąc najniższym od 2009 roku. Różnica między udziałem wartości PKB na Opolszczyźnie do tej wartości w skali kraju również była najniższa od 2008 r i wynosiła tylko 0,5%.

Wymiana handlowa

Położenie geograficzne Województwa Opolskiego predysponuje je do tworzenia korytarzy wymiany handlowej nie tylko w regionie ale również w ujęciu ponad regionalnym. Dzięki bliskości dobrych szlaków komunikacyjnych tj. przede wszystkim infrastruktury drogowej i kolejowej są duże możliwości importu jak i eksportu towarów. Położenie wspomnianych szlaków komunikacyjnych niesie również korzyści z wykorzystania nań tranzytu. W działalności rynków handlu detalicznego i hurtowego na Opolszczyźnie można zauważyć zjawisko zacierania się granic pomiędzy sprzedażą hurtową i detaliczną. Rozwojowi sektora spożywczego w woj. opolskim sprzyjają z kolei m.in. dogodne walory klimatyczne regionu; wysoka jakość gleb sprzyjające produkcji rolnej; ukształtowanie terenu; a także duża liczba poddostawców oraz duży, dynamicznie rozwijający się i chłonny kilkumilionowy rynek zbytu. W ostatnim czasie największe zapotrzebowanie na obszarach wiejskich rolnicy wykazywali w braku dostępu do obornika który zaczęli importować m.in. z Holandii.

Liczba miejsc pracy

Liczba nowo utworzonych i zlikwidowanych miejsc pracy w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w okresie od I - koniec IV kwartału w województwie opolskim w latach 2007-2016		
	nowo utworzone	zlikwidowane
2007	472	.
2008	307	.
2009	142	156
2010	196	155
2011	138	153
2012	131	115
2013	173	147
2014	274	134
2015	118	122
2016	196	221

Źródło: GUS

Liczba miejsc pracy w sektorach rolniczych i okołorolniczych w ostatnich latach na Opolszczyźnie wahała się pomiędzy delikatnymi tendencjami spadkowymi (lata 2009, 2011, 2015-2016) do znacznych wzrostów w latach 2010 czy 2014. Sumarycznie w badanych latach rośnie liczba miejsc pracy w sektorach rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.

Dynamika tych wartości

Na Opolszczyźnie w ostatnich latach zauważalna jest tendencja wzrostowa jeżeli chodzi o liczbę zatrudnionych w sektorach rolniczych i okołorolniczych przy jednoczesnym minimalnym spadku wartości udziału PKB rolnictwa w Województwie. Sumarycznie jednak dane te pozostają w zbliżonych do siebie wartościach a małe wahania są spowodowane m.in. czynnikami pogodowymi nie tylko w regionie ale również na świecie co przekłada się później bezpośrednio na rynki zbytu produktów.

1.2.14 Przetwórstwo rolno-spożywcze i pozostała działalność gospodarcza związana z rolnictwem

W przetwórstwie rolno-spożywczym w województwie opolskim dokonały się istotne i głębokie przemiany, związane z urynkowaniem i prywatyzacją, w tym przy udziale kapitału zagranicznego. Procesy restrukturyzacji i konsolidacji przedsiębiorstw przebiegają jednak w różnym tempie w zależności od branży. Pomimo dokonanych już znacznych zmian, polski sektor rolno-spożywczy stoi przed kolejnymi wyzwaniami. Związane są one przede wszystkim z koniecznością ciągłego dostosowywania się do ulegających zmianom warunków funkcjonowania na rynku, które wynikają w dużej mierze ze zmian upodobań i wymagań klientów. Punktem odniesienia dla współczesnych przedsiębiorstw są więc potrzeby klientów, które aktywizują przedsiębiorców do umieszczenia swojej oferty na rynku. Ponieważ w środowisku, w którym funkcjonuje przedsiębiorstwo, zachodzą zmiany, to początkowo przyjęte założenia ulegają ciągłej weryfikacji. Od umiejętności reagowania na zachodzące zmiany uzależnione jest funkcjonowanie przedsiębiorstwa. Nieodłącznym elementem

dostosowywania do zmieniających się warunków funkcjonowania jest wdrażanie innowacji. To one decydują o tempie i kierunkach rozwoju, są czynnikiem konkurencji krajowej i międzynarodowej. Tempo i zakres wdrażania innowacji decydują o przewadze konkurencyjnej przedsiębiorstw. Świadczy o tym kluczowa rola innowacji we wprowadzaniu na rynek nowych produktów i usług, czyli zaspokajaniu potrzeb, pragnień i wymagań klientów oraz w spełnieniu ich oczekiwań. Ponadto, dzięki innowacyjności wzrasta ogólna efektywność przedsiębiorstw, nabiera właściwego wymiaru synergia między poszczególnymi elementami organizacji, jak też kształtują się gusty. W opracowaniu podjęto próbę dokonania syntezy dotychczasowych badań z zakresu innowacyjności przedsiębiorstw oraz określenia kierunków i obszaru dalszych badań, z uwagi na zmieniające się otoczenie ich działalności oraz preferencje konsumentów.

Wynika z tego, że głównym celem badań powinno być określanie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego oraz czynników ją kształtujących. Ważna jest również kwestia zależności między skalą działań innowacyjnych, a efektywnością funkcjonowania przedsiębiorstw. Można w związku z powyższym sprecyzować następujące cele szczegółowe badań w zakresie innowacyjności przedsiębiorstw:

- Wyznaczenie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego.
- Określenie zewnętrznych i wewnętrznych czynników wpływających na poziom innowacyjności.
- Określenie miar służących wyznaczeniu poziomu innowacyjności przedsiębiorstw, ze szczególnym uwzględnieniem innowacji w zakresie produktów i technologii.
- Zbadanie poziomu efektywności przedsiębiorstw oraz stworzenie ich rankingu.
- Określenie związku innowacyjności przedsiębiorstw z efektywnością ich funkcjonowania.
- Określenie działań podejmowanych przez przedsiębiorstwa przetwórstwa rolno-spożywczego, mających na celu lepsze wykorzystanie posiadanego potencjału i możliwości rozwojowych.

Przy powyższym podejściu do badań innowacyjności przedsiębiorstwa należy przyjąć następujące założenia badawcze:

- Główną przyczyną działalności innowacyjnej przedsiębiorstw jest potrzeba uzyskania lepszej pozycji konkurencyjnej na rynku.
- Podnoszenie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego wpływa na zwiększenie ich efektywności.
- Skala i kierunki działań innowacyjnych w przedsiębiorstwach są zróżnicowane w zależności od rodzaju prowadzonej działalności.

Wpływ na zatrudnienie

Udział pracujących w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w pracujących ogółem	
Stan w dniu 31 XII	
	%
2007	16,1
2008	15,5
2009	15,8
2010	16,3
2011	16,1
2012	16,4
2013	16,2
2014	16,0
2015	15,7

Źródło: Dane GUS

Udział pracujących w produkcji artykułów spożywczych w pracujących ogółem	
Stan w dniu 31 XII	
	%
2009	4,3
2010	4,4
2011	4,0
2012	4,0
2013	3,9
2014	3,8
2015	3,8
2016	3,4

Źródło: Dane GUS

Aktualnie daje się zauważyć pozytywne zmiany w województwie opolskim , prowadzące do poprawy uwarunkowań zatrudnienia, na które składają się m.in.:

- wyższa dynamika wzrostu eksportu niż importu obserwowana w ostatnim czasie, co czyni z eksportu jeden z głównych czynników wzrostu gospodarczego,
- spadek stóp procentowych, spowodowany niską inflacją, co winno prowadzić do wzrostu inwestycji,
a w efekcie także zatrudnienia,
- wzrost aktywności ekonomicznej społeczeństwa – odsetek pracujących na własny rachunek w tym w rolnictwie. Wielkość ta mieści się w średniej unijnej.
- poprawa poziomu edukacji młodzieży na terenach wiejskich,
- korzystne zmiany w systemie podatkowym, PIT dla prowadzących działalność gospodarczą,
- środki unijne na otwarcie mikro i makro przedsiębiorstw na terenach wiejskich,

Uwzględniając wszystkie powyższe tezy i zadania można uznać, że celem głównym powinno być systematyczne obniżanie ilości bezrobotnych w regionie z wykorzystaniem wszystkich dostępnych instrumentów rynku pracy.

Najwięksi pracodawcy i zakłady przetwórcze rolno-spożywcze lub związane z rolnictwem

Główni inwestorzy obecni w podstrefach na obszarach wiejskich to:

- Wipak Polska, Mondelez Polska Production, Donaldson Polska, Johnson Controls Polska, Aquila Brzeg, Poligel Polska, FPS Polska – Skarbimierz,
- Narzędziownia Pszenica – Stojec,
- Systemy – Kąty Opolskie,
- Stora – Enso, Vitroterm - Murów,
- Karol Kania i Synowie - Pawłowiczki ,
- GoodMills Polska - Walce,
- Greenagro, Kaye Aluminium, Neo Plus Technology – Tułowice.

Rynki hurtowe

Postęp techniczny i technologiczny i technologiczny dokonujący się w rolnictwie umożliwia wzrost produkcji, a tym samym pogłębiają się powiązania gospodarstw rolnych z rynkiem hurtowym i giełdą towarową.

Rynek hurtowy jest drugim szczeblem obrotu towarowego i występuje, jako pośrednie ogniwo w procesie wymiany towarowej. Na tym rynku dokonywane są zakupy jednorodnych towarów od wszystkich możliwych gospodarstw rolnych w celu dalszej sprzedaży.

Ceny kształtują się tu na podstawie lokalnej podaży i popytu i są wyposażone w miejsca do prezentacji towaru jego próbek. Na rynkach hurtowych zaopatrują się krajowi jak i zagraniczni odbiorcy.

Właścicielami lub udziałowcami rynków hurtowych mogą być różne organizacje tj. wytwórców, handlowców i samorządowe, grupy producenckie, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji

Rolnictwa (ARiMR), Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (KOWR), Banki Żywnościowe czy firmy ubezpieczeniowe.

W Polsce istnieją rynki hurtowe o zasięgu:

- Ponadregionalnym tzn. zlokalizowane przy dużych miastach,
- Regionalnym tzn. umiejscowione wokół mniejszych miast,
- Lokalnym tzn. znajdujące się w rejonach wysokiej podaży na produkty rolne.

Do podstawowych funkcji rynków hurtowych, co również odróżnia je od giełd towarowych, należy zaspokajanie zapotrzebowania zgłaszanego przez firmy handlu detalicznego na artykuły rolno-spożywcze. Dlatego ich rola jest szczególnie istotna w przypadku dużych i wielkich aglomeracji miejskich, na terenie których skupiona jest znaczna liczba punktów sprzedaży detalicznej.

Jednakże na terenie województwa opolskiego największym zainteresowaniem cieszą się regionalne rynki hurtowe zlokalizowane wokół mniejszych miast, dlatego też nie tylko dla zwiększenia rozwoju całego regionu, ale również jako jeden z ważnych elementów stymulatorów rozwoju całego regionu województwa opolskiego jest potrzeba stworzenia na terenie województwa opolskiego ponadregionalnego rynku hurtowego dla produktów pochodzących bezpośrednio wytworzonych od rolników. Taki rynek hurtowy musi być właściwie zlokalizowany oraz zarządzany zgodnie z zasadami nowoczesnej koncepcji marketingowej, w ramach której realizuje kompleksowy proces identyfikacji wizualnej oraz kreuje produkty posiadające atrybuty, których struktura najlepiej spełnia wymagania współczesnych nabywców.

Jednym z najważniejszych czynników determinujących długookresowy sukces rynku hurtowego jest jego geograficzne zlokalizowanie. Przy podejmowaniu decyzji o wyborze miejsca, na którym ma znajdować się rynek hurtowy należy uwzględnić następujące grupy czynników:

1. Czynniki związane z nabywcami:

- instytucjonalnymi – ich liczba, przestrzenne rozmieszczenie, wielkość, forma prowadzonej działalności (handel detaliczny, hurtowy, ośrodek zbiorowego żywienia, itp.), częstotliwość dokonywanych zakupów oraz ich wartość, siła przetargowa wynikająca z zajmowanej przez nich pozycji rynkowej, posiadanie przez nich infrastruktury transportowej i magazynowej oraz jej parametry;
- indywidualnymi – ich liczba, przestrzenne rozmieszczenie, nawyki zakupowe oraz przyczyny realizowania zakupów na rynku hurtowym, charakterystyka demograficzna i behawioralna;

2. Czynniki związane z oferowanymi produktami – jakość, ilość, trwałość, sezonowość, rodzaj, warunki przechowywania i transportu;

3. Czynniki związane z dostawcami (tzw. operatorami) – ich liczba, przestrzenne rozmieszczenie, skala prowadzonej działalności, posiadanie przez nich infrastruktury

transportowej i magazynowej oraz jej parametry, rodzaj wytwarzanych produktów, doświadczenie w realizacji procesu sprzedażowego, poziom wiedzy z zakresu nowoczesnej uprawy i hodowli oraz marketingu, siła przetargowa;

4. Czynniki związane ze specyfiką regionu, wynikające z przestrzennego zagospodarowania oraz stopnia urbanizacji – wielkość sąsiedniej aglomeracji miejskiej, dynamika i kierunki jej przestrzennego rozwoju, liczba i standard dróg kołowych, natężenie ruchu kołowego, podstawowe formy aktywności gospodarczej (rolnictwo, przemysł, usługi), stopień zamożności, poziom życia mieszkańców, położenie względem innych regionów i granic państwowych;

5. Czynniki związane z rynkiem hurtowym – zasoby rzeczowe, finansowe, osobowe i informacyjne będące aktualnie w posiadaniu firmy, ich ilość i jakość, zasoby, które w krótkim czasie może pozyskać, doświadczenie w działalności dystrybucyjnej i marketingowej, pozycja rynkowa i wynikająca z niej siła przetargowa, cele rozwojowe (na przykład współpraca z partnerami zagranicznymi);

6. Czynniki związane z przedsiębiorstwami konkurencyjnymi – ich liczba, wielkość, forma prowadzonej działalności, doświadczenie w działalności dystrybucyjnej i marketingowej, przestrzenne rozmieszczenie, siła przetargowa, zasoby, jakimi dysponuje, okres funkcjonowania na rynku danego regionu, zasięg rynkowy (regionalny, ogólnokrajowy, międzynarodowy), możliwości przekształcenie rywalizacji we współdziałanie, lojalność nabywców w stosunku do tych przedsiębiorstw.

Cechy rynku hurtowego:

- Duża skala transakcji,
- Obecność towaru lub jego przeróbek,
- Sprzedaż w określonych porach dnia
- Obecność instytucji wspomagających, takich jak np. banki, urzędy, instytucje kontroli, jakości, magazyny i przechowywanie.

Funkcje rynku hurtowego:

- Sortowanie i pakowanie towarów,
- Kontrola, jakości, fitosanitarna i sanitarna towarów,
- Usługi bankowe, celne, transportowe i ubezpieczeniowe,
- Informacja dotycząca cen, popytu i podaży towarów,
- Doradztwo, koordynacja i marketing.

Zadania rynku hurtowego

- Koncentracja towaru i jego szerokiego asortymentu oraz popytu,
- Tworzenie warunków do ustalania rynkowych cen transakcyjnych,
- Opracowanie i rozpowszechnienie informacji o poziomie cen towarów,
- Wspomaganie procesów standaryzacji produktów,
- Zapewnienie odpowiedniej infrastruktury technicznej i bezpieczeństwa transakcji,
- Stworzenie dodatkowych usług tj. usługi celne, weterynaryjne, czy fitosanitarne.

Rynek hurtowy, to miejsce bezpośrednich transakcji między dużą liczbą sprzedających i kupujących, dlatego też odgrywają tak ważną rolę w gospodarce towarowej.

Można więc wysnuć kilka istotnych wniosków. Po pierwsze, coraz wyraźniej będzie widoczne zjawisko zacierania się granic pomiędzy sprzedażą hurtową i detaliczną przy jednoczesnym zdecydowanym rozszerzeniu możliwości zaspokajania zmieniających się potrzeb coraz bardziej wymagających nabywców oraz konkurowania z rynkowymi rywalami. Po drugie, funkcja sprzedażowa stanie się jedną z wielu funkcji spełnianych przez rynki hurtowe, tracąc swoje podstawowe znaczenie. Ponadto, polskie rynki hurtowe reagując na działania podejmowane przez zagraniczne sieci hiper i supermarketów mogą spełniać rolę aktywującą rozwój swojego otoczenia. Jedynie bowiem odpowiednio ukierunkowana rynkowa aktywność wykorzystująca szerokie spektrum nowoczesnych narzędzi marketingowych prowadzi do rozwoju danego rynku hurtowego, a jego rozwój jest z kolei jednym z ważnych stymulatorów rozwoju całego regionu.

Kanały sprzedaży produktów rolniczych

Gospodarstwo rolne powinno być rozpatrywane jako niezależny podmiot gospodarczy funkcjonujący w określonym otoczeniu marketingowym. W tym kontekście szczególne znaczenie mają kanały zbytu produktów wytwarzanych w gospodarstwie. Prócz oczywistej funkcji, czyli zapewniania możliwości sprzedaży produktów z gospodarstwa, stanowią one swoisty łącznik z rynkiem - zapewniają dostęp do informacji rynkowej, bardzo często podmioty zajmujące się skupem od rolników zaopatrują ich również w środki produkcji.

Analiza kanałów zbytu, z których korzystają gospodarstwa rolne może udzielić zatem cennych informacji na temat siły powiązań gospodarstw rolnych z rynkiem i ich orientacji rynkowej. Określenie kanału zbytu występuje w głównie w odniesieniu do gospodarki żywnościowej (powiązań pomiędzy producentami i ostatecznymi użytkownikami). Pod pojęciem kanału (formy) zbytu rozumie się rodzaj podmiotu, który nabywa produkty pochodzące bezpośrednio z gospodarstwa rolnego.

Tradycyjne i nowoczesne formy, kanały sprzedaży produktów lokalnych, tradycyjnych, regionalnych i ekologicznych, dystrybucja na terenie województwa opolskiego.

Tradycyjne kanały sprzedaży

- „renesans” bazarków
- Sprzedaż z gospodarstwa / sklepiki przy gospodarstwach:
 - Niższa cena / brak prowizji,
 - Konsument widzi skąd pochodzi żywność,
 - Mniejsze obciążenie czasowe dla rolnika,
 - Możliwe tylko przy aglomeracjach albo miejscach atrakcyjnych turystycznie,
 - Ważny jest PRETEKST (np. galeria aniołów, strusie przyciągające do gospodarstwa,
- Dowóz do klienta
- Kooperatywy spożywcze

- Współpraca z eko sklepami

Nowoczesne kanały sprzedaży

- automaty z żywnością

Internet jako narzędzie promocji

- Media społecznościowe (social media)
- Katalogi lokalnych producentów
- Nowoczesne narzędzia promocji (facebook / blogi)
- Ciągła komunikacja z odbiorcami
- Kreowanie mody na zdrowy styl życia i tradycyjne smaki

„Samoobsługowa” sprzedaż z eko gospodarstwa

- Brak zaangażowania czasowego rolnika / sprzedawcy
- Sieć kilku „budek” (z lodówkami) w różnych miejscach
- Wygoda dla klienta (każdy ma swój klucz)
- Klient kupuje żywność o dowolnej porze

Kooperatywy spożywcze

Coraz popularniejsza metoda zrzeszania się konsumentów i wspólnego, regularnego zamawiania produktów od lokalnych rolników. Odbiór w określonym punkcie – magazynie lub gospodarstwach albo poprzez lokalny bazar.

Współpraca z eko sklepami

Tradycyjna relacja handlowa (rolnik/przetwórca dostarcza żywność do eko sklepu, który sprzedaje „dalej”)

Rola handlu detalicznego

Handel detaliczny jest najkorzystniejszy dla rolnika. Z punktu widzenia ustawy podatkowej rolnicy są zwolnieni z opodatkowania przychodów do kwoty 20 000 zł. Jednak rolnik powinien wiedzieć o etykietowaniu żywności i spełnieniu standardów prawa żywnościowego na wszystkich etapach łańcucha żywnościowego.

Celem ustawy było ułatwienie rolnikom sprzedaży produktów, które pochodzą z ich gospodarstw oraz stworzenie lepszych możliwości rozwoju produkcji i sprzedaży konsumentom finalnym żywności wyprodukowanej w całości lub w części z własnej uprawy, chowu lub hodowli poprzez uregulowanie kwestii prowadzenia rolniczego handlu detalicznego z punktu widzenia bezpieczeństwa żywności i spraw podatkowych.

Wprowadzone nowe pojęcie „rolniczy handel detaliczny” oznacza, że mamy do czynienia z czterema rodzajami tzw. sprzedaży bezpośredniej produktów rolniczych z gospodarstwa dla konsumenta końcowego. Każda z tych form oznacza, co innego. Tak, więc rolnik ma do wyboru:

- Rolniczy handel detaliczny
- Dostawy bezpośrednie
- Sprzedaż bezpośrednią

- Działalność marginalną, lokalną i ograniczoną

W ramach rolniczego handlu detalicznego można sprzedawać surowce pochodzenia roślinnego (zboża, warzywa, owoce, zioła), zwierzęcego (surowe mleko, śmietanę, jaja, miód) jak również przetworzoną żywność, np.: oleje, chleby, dżemy, soki, przetwory z owoców, warzyw, grzybów, zboża. Możliwa jest również sprzedaż i przygotowane posiłków niemięsnych takich jak: pierogi, kopytka, kluski śląskie, knedle z owocami, placki ziemniaczane i inne.

Rolniczy handel detaliczny dopuszcza również produkcję i przetwarzanie żywności pochodzenia zwierzęcego, a więc np. rozbiór, krojenie i mielenie mięsa, a także produkcja produktów mięsnych, mlecznych, rybnych, jajecznych. Wszystkie produkty mają jednak limity dopuszczalnej sprzedaży określone w rozporządzeniu.

Sprzedaż żywności wyprodukowanej we własnym gospodarstwie może odbywać się w miejscu jej wytworzenia, na wystawach, festynach, targach, kiermaszach. Jej sprzedaż będzie możliwa tylko bezpośrednio do konsumenta końcowego z gospodarstwa rolnika. Obszar sprzedaży nie jest określony ani zawężony terytorialnie.

Przy prowadzeniu produkcji i zbywaniu żywności w ramach działalności rolniczy handel detaliczny należy spełnić przede wszystkim wymagania rozporządzenia (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych. Przy prowadzeniu rolniczego handlu detalicznego nie jest potrzebny projekt technologiczny zakładu.

Za informacje zamieszczone na etykiecie na opakowaniach żywności odpowiadać będzie podmiot, pod którego nazwą lub firmą wprowadzony jest środek spożywczy.

Podstawowe etykietowanie żywności dotyczy również przy rolniczego handlu detalicznego. Tak więc na etykiecie powinno znaleźć się:

- nazwa produktu
- skład
- nazwa i adres producenta
- zawartość netto
- wykaz substancji powodujących alergię lub reakcje nietolerancji
- dobrowolna informacja nt wartości odżywczej (załącznik XV rozporządzenia 1069/2011

Nakaz oznakowania miejsca sprzedaży

W miejscu sprzedaży żywności w ramach rolniczego handlu detalicznego należy w sposób czytelny i widoczny dla konsumenta umieścić.

1. Napis „Rolniczy handel detaliczny”

2. Dane obejmujące

- imię i nazwisko albo nazwę i siedzibę podmiotu prowadzącego rolniczy handel detaliczny
- adres miejsca prowadzenia produkcji tej żywności, miejsce wytwarzania żywności.
- weterynaryjny numer identyfikacyjny podmiotu prowadzącego rolniczy handel detaliczny

Nadzór kontrolny

Kontrola nad bezpieczeństwem żywności powierzona jest trzem inspekcjom w zależności od pochodzenia i wytwarzania produktów.

Inspekcja Weterynaryjna będzie organem odpowiedzialnym za nadzór nad bezpieczeństwem produktów pochodzenia zwierzęcego i żywności zwierającej środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego oraz produkty pochodzenia zwierzęcego (żywności złożonej), produkowanej w ramach rolniczego handlu detalicznego.

1. Produkty niezwierzęce pozostaną pod kontrolą Inspekcji Sanitarnej czyli nadzór ma Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny.
2. Kontrolą jakości i oznakowaniem produktów zajmie się Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. Produkty objęte rolniczym handlem detalicznym będzie można oznaczać terminem „produkt polski”.

Rolnik chcąc legalnie sprzedawać swoje produkty powinien dokonać rejestracji rolniczego handlu detalicznego we właściwej powiatowej komórce kontrolującej poprzez złożenie wniosku o wpis zakładu do rejestru zakładów. Rolnicy zainteresowani sprzedażą detaliczną zobowiązani są do urzędowej rejestracji na najmniej 30 dni przez dniem rozpoczęcia planowanej działalności.

Hodowca trzody chlewnej zgodnie z obowiązującymi przepisami nie będzie mógł dokonywać uboju zwierząt w gospodarstwie rolnym. Ubój może być dokonywany wyłącznie w zatwierdzonych rzeźniach.

Kwestie podatkowe

W ramach rolniczego handlu detalicznego rolnicy są zwolnieni z opodatkowania przychodów do kwoty 20 tys. rocznie. Zwolnienie o którym mowa ma charakter pomocy de minimis. Zwolnienia z PIT do kwoty 20 tys. zł rocznie obejmuje rolników, którzy sprzedają przetworzone produkty roślinne i zwierzęce w ilościach dozwolonych w ramach rolniczego handlu detalicznego. Oświadczenie o wyborze ryczały rolnik może założyć na dany rok podatkowy nie później niż do 20 dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym uzyskał przychody ze sprzedaży przetworzonych produktów roślinnych i zwierzęcych, albo do końca roku podatkowego, jeśli pierwszy taki przychód uzyskali w grudniu roku podatkowego. Zeznanie do Urzędu Skarbowego wg ustalonego wzoru o rocznej wysokości uzyskanego przychodu, składa się w terminie do dnia 31 stycznia następnego roku. W zeznaniu wykorzystane są kwoty odliczeń od należnego ryczału. W kwestiach podatkowych przy RHD rolnika obowiązuje: art. 20 ust. 1c-1ea i art. 21 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2032).

Wartość rynku handlu detalicznego będzie spadała, a konsument stawał się coraz bardziej wrażliwy na jakość, cenę i bliskość sklepów. Dla branży ważne jest więc zaufanie i lojalność klienta, a jedyną drogą rozwoju jest wsłuchiwanie się w głos konsumenta, a także konsolidacja. Rolniczy handel detaliczny jest nową formą prowadzenia sprzedaży produktów wytworzonych lub pozyskanych w ramach działalności rolniczej zarówno nieprzetworzonych, jak i przetworzonych bez zatrudniania pracowników, więc we własnym zakresie i adresowanych do osób fizycznych, którzy nabywają produkt w celu konsumpcji.

Rosnąca konkurencja w sektorze handlu detalicznego i zmiany zachowań i preferencji nabywców powodują, że przedsiębiorstwa handlowe weryfikują swoje strategie i dokonują zmian o charakterze innowacji.

Z przeprowadzonych badań wynika, że sektor handlu detalicznego cechuje się dużą innowacyjnością, ale zmiany modeli biznesowych mają charakter ewolucyjny i odnoszą się do wybranych obszarów działalności. Polegają one głównie na modyfikacji formatów sklepów, wprowadzaniu nowych form handlu, stosowaniu technologii mobilnych oraz wprowadzaniu zmian w zakresie instrumentów marketingowych związanych z oddziaływaniem na rynek docelowy.

Handel detaliczny we współczesnej gospodarce cechuje się wysoką dynamiką zmian będących następstwem wielu zjawisk i procesów zachodzących w otoczeniu sektora rolno-spożywczego takich jak globalizacja gospodarki, zmiany zachowań i preferencji nabywców, rozwój technologii informacyjnych, rosnąca konkurencja. Znajduje to odzwierciedlenie zarówno w strukturze podmiotowej sektora handlu, powstawaniu nowych modeli biznesowych jak i w zakresie roli i funkcji handlu w łańcuchach tworzenia wartości dla nabywcy.

Jednym z głównych aspektów rozwoju małych i średnich gospodarstw rolnych w województwie opolskim, jest umożliwienie sprzedaży bezpośredniej. Do tego są potrzebne nowoczesne targowiska i dobra infrastruktura, gdzie rolnicy będą mogli sprzedawać swoje produkty a mieszkańcy miast i miasteczek będą mieli dostęp do zdrowej polskiej żywności.

Rosnąca konkurencja w sektorze handlu detalicznego i zmiany zachowań i preferencji nabywców powodują, że przedsiębiorstwa handlowe weryfikują swoje strategie i dokonują zmian o charakterze innowacji.

Klienci oczekują coraz szerszego asortymentu towarów wraz z odpowiednimi usługami komplementarnymi, zapewnienia większej wygody w procesie zakupu oraz profesjonalnej obsługi w przypadku ofert specjalistycznych. Przedsiębiorstwa handlu detalicznego, które na ogół charakteryzują się rozproszoną strukturą muszą przy tym uwzględniać zróżnicowanie popytu w zależności od obszaru, na którym jest zlokalizowany dany obiekt handlowy.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW) udostępniło do konsultacji publicznych oraz uzgodnień i opiniowania projekt ustawy dotyczącej tzw. rolniczego handlu detalicznego, której celem jest stworzenie polskim rolnikom korzystnych warunków do rozwoju produkcji i sprzedaży detalicznej, bez udziału pośredników, żywności wyprodukowanej w całości lub w części z ich własnej uprawy, chowu lub hodowli.

Ustawa planuje w szczególności:

- zdefiniowanie pojęcia rolniczy handel detaliczny,
- wskazanie organów właściwych do sprawowania nadzoru nad bezpieczeństwem żywności produkowanej w ramach rolniczego handlu detalicznego. W tym zakresie zaproponowano, aby nadzór nad właściwą jakością zdrowotną (bezpieczeństwem żywności),
- w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego i żywności zawierającej jednocześnie produkty pochodzenia zwierzęcego i niezwierzęcego, powierzony został Inspekcji Weterynaryjnej,

- w odniesieniu do żywności pochodzenia niezwierzęcego, powierzony został Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych,
- przyznanie ministrowi właściwemu do spraw rolnictwa oraz rynków rolnych kompetencji do określania w drodze rozporządzeń limitów ograniczających rozmiar działalności prowadzonej przez jeden podmiot w ramach rolniczego handlu detalicznego,
- wymagań higienicznych dla podmiotów prowadzących rolniczy handel detaliczny, w ramach możliwych dostosowań tych wymagań do wymogów określonych w załączniku II do rozporządzenia (WE) nr 852/2004. Takie dostosowania będą możliwe w zakładach stosujących tradycyjne metody produkcji lub obrotu żywnością, w celu umożliwienia stosowania tych metod, w zakładach zlokalizowanych w regionach szczególnych ze względu na położenie geograficzne, w celu uwzględnienia potrzeb tych zakładów, oraz w innych zakładach - wyłącznie w zakresie ich konstrukcji, organizacji i wyposażenia;
- wprowadzenie preferencji podatkowych w postaci zwolnień przedmiotowych dla przychodów uzyskiwanych z rolniczego handlu detalicznego.

Podsumowanie

Nowa ust. o sprzedaży bezpośredniej do 20 tys. jest dobrym początkiem do tego aby rozwijać sprzedaż produktów rolnych prosto od rolnika. Należy przeprowadzić głęboką analizę, czy na terenie naszego województwa miałyby powstać giełda rolno-spożywcza, zlokalizowana blisko autostrady A-4. Kolejnym krokiem jest wykorzystanie agencji rolniczych (agend rządowych i samorządowych) do promowania produktów, które pochodzą prosto od rolnika i są przetwarzane w gospodarstwie. Należy również zwrócić uwagę na powiaty, które leżą bezpośrednio przy granicy czeskiej, jest to dodatkowy atut, aby sprzedaż była prowadzona również do naszych południowych sąsiadów.

Nowoczesne i funkcjonalne targowiska to szansa dla innych niszowych branż, które borykają się z problemami sprzedaży takich jak piekarnie (małe rodzinne firmy), które wytwarzają pieczywo wysokiej jakości i bardzo zdrową a są na przegranej pozycji z dużymi sieciami handlowymi.

Powiązania przetwórcy-producenti w kontekście krótkich łańcuchów dostaw, terytorialne rozmieszczenie

Krótkie łańcuchy dostaw na linii przetwórcy-producent jest jednym z atutów Województwa Opolskiego. Bliskość większych ośrodków przetwórstwa oraz doskonała sieć dróg powodują, że w większości przypadków i produktów wytwórcy może w szybkim czasie przekazać swoje wyroby przetwórcom.

Klasy i poziom innowacyjności przemysłu

Wyzwania rozwojowe, z którymi muszą zmierzyć się Europa, Polska i województwo opolskie w najbliższych latach wymagają, aby w procesie programowania rozwoju regionu w jeszcze większym stopniu koncentrować działania na wzmacnianiu innowacyjności gospodarki.

Region opolski charakteryzuje się korzystnymi warunkami do powstawania i rozwoju klastrów, sprzyjają temu potencjał gospodarczy przedsiębiorstw oraz istniejące zainteresowanie firm działalnością badawczo – rozwojową i innowacyjnością. Zgodnie z wizerunkiem województwa opolskiego, większość funkcjonujących klastrów należało do branży spożywczej. W ramach

pewnego łańcucha wartości w klastrach mogą współpracować firmy z różnych branż, które jednocześnie kooperują i współpracują ze sobą. Dla prawidłowego rozwoju i funkcjonowania klastrów ważna jest współpraca przedsiębiorstw i instytucjami z otoczenia, takimi jak uczelnie i jednostki badawczo -rozwojowe, placówki edukacyjne, administracja, instytucje certyfikujące i inne.

Województwo opolskie charakteryzuje się dużym potencjałem gospodarczym i inwestycyjnym oraz szybkim tempem przekształceń własnościowych. Wyróżnikiem województwa opolskiego jest znacząca rola przemysłu. Cechą charakterystyczną przemysłu jest jego równomierne rozmieszczenie na obszarze całego województwa oraz zróżnicowana struktura branżowa. Różnorodna struktura przemysłu i długoletnia tradycja produkcji przemysłowej – to atuty rozwojowe regionu. Najwyższym udziałem w produkcji przemysłowej cechuje się przemysł spożywczy, drugie miejsce zajmuje produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych. Trzecim działem – ze względu na udział w produkcji sprzedanej przemysłu jest działalność związana z produkcją wyrobów z surowców niemetalicznych.. W przemyśle spożywczym szczególną istotną rolę odgrywa: przetwórstwo owoców i warzyw, produkcja wyrobów mleczarskich, a także produkcja wyrobów piekarskich, ciastkarskich i cukierniczych.

Spośród czynników mających największy wpływ na rozwój klastrów w województwie opolskim można wymienić: istniejący potencjał branż województwa opolskiego (drzewnej, chemicznej, turystycznej, IT, budowlanej, rolno – spożywczej), wskazanie przykładów dobrych praktyk, cechy charakterystyczne województwa (położenie, świadomość wspólnych celów, mentalność, krótkie kanały informacyjne), istnienie silnego rynku lokalnego oraz dostęp do wiedzy, innowacji oraz zasobów.

Ocena znaczenia czynników dla rozwoju u klastrów w województwie opolskim:

- Stosowanie preferencji w dostępie do środków finansowych,
- Tworzenie centrów technologii, inkubatorów na potrzeby klastrów, komórek organizacyjnych ds. klastrów w urzędach administracji samorządowej,
- Kształtowanie infrastruktury technicznej na potrzeby klastrów,
- Identyfikacja potencjalnych klastrów,
- Działania na rzecz promocji klastrów ze środków publicznych,
- Raporty, analizy dotyczące inicjatyw klastrowych i klastrów,
- Wskazanie przykładów dobrych praktyk,
- Istniejący potencjał branż województwa opolskiego (drzewnej, chemicznej, IT, budowlanej, rolno - spożywczej),
- Specyfika województwa (położenie, świadomość wspólnych celów, mentalność, krótkie kanały informacyjne),
- Istnienie silnego rynku lokalnego.

Powstanie i rozwój inicjatyw klastrowych ma niewątpliwie pozytywny wpływ na lokalną gospodarkę.

Ocena wpływu powstania klastrów na lokalną gospodarkę:

- Wzmocnienie firmy w jednej lub kilku obecnych w województwie branżach,

- Powstanie firm w jednej lub kilku nowych województwa branżach,
- Specjalizacja małych i średnich przedsiębiorstw,
- Tworzenie nowych miejsc pracy, zawodów, kwalifikacji,
- Lepsze wykorzystanie dotychczasowych walorów województwa,
- Szybszy wzrost gospodarczy województwa,
- Polepszenie współpracy z sąsiadującymi z Opolszczyzną województwami,
- Polepszenie współpracy z sąsiadującymi z Opolszczyzną regionami czeskimi,
- Tworzenie nowych sieci współpracy naukowo – biznesowej, powiązań kooperacyjnych,
- Tworzenie nowych środowisk edukacyjnych, naukowych i tematycznych,

Niewątpliwie sposób finansowanie działalności klastrów i inicjatyw klastrowych ma ogromny wpływ na ich powstanie i rozwój. Głównymi źródłami finansowania klastrów w województwie opolskim w latach 2017-2025 będą środki własne oraz środki z funduszy europejskich. W opinii badanych można zauważyć, że udział środków własnych w latach 2017-2025 zwiększy się, a jednocześnie środki z funduszy europejskich ulegną zmniejszeniu.

Istniejące warunki wskazują na szerokie możliwości powstania i rozwoju inicjatyw klastrowych oraz klastrów w województwie opolskim. Za najbardziej spazające rozwojowi klastrów można zaliczyć: istniejący potencjał branż województwa (drzewnej, chemicznej, turystycznej, IT, budowlanej, rolno – spożywczej).

Czynnikami zagrażającymi rozwojowi klastrów w województwie opolskim są: brak praktycznej współpracy nauka – gospodarka w zakresie wdrożeń, brak przekonania, zaufania przedsiębiorców do przystępowania do inicjatyw klastrowych, brak świadomości w zakresie inicjatyw klastrowych, ale także upływający czas. Deficyt szybkiego, realnego, zakrojonego na odpowiednią skalę wsparcia może prowadzić do spadku zainteresowania tworzeniem klastrów.

Pozytywny wpływ klastrów na gospodarkę województwa opolskiego jest niepodważalny: nie tylko wpływają na umocnienie pozycji firmy w danej branży, ale i na zwiększenie specjalizacji małych i średnich przedsiębiorstw, tworzenie nowych miejsc pracy, zawodów, kwalifikacji, zwiększenie wzrostu gospodarczego oraz poprawę wykorzystania walorów gospodarczo-społecznych, jakimi dysponuje województwo opolskie. Przewiduje się, że ich liczba wzrośnie 19% w 2018r., o 25% w 2020r. (w porównaniu z 2010r.), a potem nastąpi wyhamowanie tendencji wzrostowej.

Siedziba większości opolskich inicjatyw klastrowych znajduje się w Opolu. Powstanie pojedynczych inicjatyw odnotowano również w miejscowościach: Kluczbork, Chmielowice, Prudnik i Pokrzywna. Struktura branżowa klastrów jest bardzo zróżnicowana, najwięcej działa w branży turystycznej oraz budownictwie i eko-budownictwie. Obszarami działania pojedynczych inicjatyw są branże: chemiczna, ekoenergetyczna, szkoleniowo-doradcza, IT, medyczna oraz drzewno-meblarska.

W regionach wiejskich bardzo rzadko powstają struktury klastrowe skupione na wiedzy i innowacjach.

Na obszarach wiejskich lokują się głównie klastry funkcjonujące w branży turystycznej, motoryzacyjnej agroturystycznej czy rekreacyjno-wypoczynkowej, jak również w agrobiznesie lub branży rolno-spożywczej. Tego typu struktury służą zazwyczaj wzmacnianiu kapitału społecznego, pobudzaniu aktywności społecznej i gospodarczej lokalnej ludności.

W województwie opolskim obecnie funkcjonuje **20 podstref** specjalnych stref ekonomicznych (SSE), o łącznej powierzchni terenów inwestycyjnych ok. **1058,9 ha**.

Na terenie województwa funkcjonują dwie podstrefy zlokalizowane na obszarach wiejskich: podstrefa Starachowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (gmina Tułowice) oraz podstrefa Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (gmina: Skarbimierz, Praszka, Tarnów Opolski, Murów, Pawłowiczki, Walce).

ANALIZY SWOT

1.3. Opracowanie analiz SWOT

1.3.1 Analiza SWOT Obszarów Wiejskich w województwie

1.1 Ogólne informacje na temat województwa

1.2.1 Informacje ogólne dotyczące OW w województwie

1.2.2 Kapitał ludzki i społeczny na OW w województwie

1.2.3 Rynek pracy i przedsiębiorczości na OW

1.2.4 Dochody i ubóstwo mieszkańców OW (dane w odniesieniu do średniej wojewódzkiej) informacja o strukturze wynagrodzeń

1.2.5 Infrastruktura na OW

1.2.6 Zasoby środowiska na OW i zagospodarowanie przestrzenne

1.2.7 Zasoby dziedzictwa kultury na OW

1.2.8 Zasoby ziemi rolniczej i struktura jej użytkowania

1.2.9 Środowiskowy wymiar produkcji rolnej

1.2.10 Struktura gospodarstw

S (Strengths) – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę,

- wysoki poziom specjalizacji gospodarstw w produkcji rolnej.

W (Weaknesses) – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę,

- zbyt wolne przemiany strukturalne gospodarstw rolnych.

O (Opportunities) – szanse: wszystko to co stwarza szansę korzystnej zmiany,

- zwiększenie finansowania modernizacji gospodarstw rolnych z funduszy unijnych i krajowych (czynniki zewnętrzne).

T (Threats) – zagrożenia: wszystko to co stwarza niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

- brak możliwości podnoszenia poziomu mechanizacji i stopnia innowacyjności w gospodarstwach rolnych (czynniki zewnętrzne).

1.3.2 Analiza SWOT ze względu na najwyższy udział gospodarki karpiovej w województwie opolskim, poniżej przedstawiamy analizę SWOT.

S (Strengths) – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę,

- Znaczny niewykorzystany potencjał produkcyjny oraz pozaprodukcyjne walory stawów karpowych i związane z nimi pozytywne efekty zewnętrzne, w tym na rzecz środowiska i społeczeństwa
- Wielowiekowa tradycja hodowli i wysoka rozpoznawalność karpi przez konsumentów oraz uznawanie potraw z karpia jako typowych dla polskiej tradycji i sztuki kulinarnej
- Duża elastyczność sektora karpowego, polegająca na możliwości poszerzania asortymentu produkcji i wielokierunkowego integrowania z innymi formami działalności gospodarczej.
- Udokumentowany pozytywny wpływ stawów na jakość wody w zlewni, poprawę retencji i utrzymanie bioróżnorodności
- Pozytywny wpływ na stan lokalnego bezpieczeństwa przeciwpowodziowego bez potrzeby ponoszenia dodatkowych kosztów na ten cel przez budżet państwa
- Naukowo opracowane merytoryczne podstawy rybactwa karpowego
- Nowoczesne zaplecze laboratoryjne krajowych instytucji naukowych związanych z gospodarką stawową
- Nowoczesne zaplecze dydaktyczne uczelni oraz liczna kadra dydaktyczna na dobrym poziomie

W (Weaknesses) – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę,

- Wysoka kapitałochłonność inwestycji, przy długim okresie zwrotu zaangażowanego kapitału, ze względu na długi cykl produkcji
- Wysoka zmienność wyników produkcyjnych w poszczególnych sezonach, spowodowana wpływem niezależnych od hodowców czynników środowiskowych
- Niedostatecznie rozwinięte przetwórstwo karpia
- Rozdrobnienie produkcji skutkujące słabą pozycją negocjacyjną producentów
- Postrzeganie innych hodowców jako konkurentów w dostępie do rynku zbytu, utrudniające wspólne organizowanie sprzedaży i podejmowanie działań promocyjnych
- Ograniczona chłonność rynku krajowego i brak ciągłości sprzedaży
- Ograniczone możliwości eksportu karpia na większość rynków europejskich
- Niska konkurencyjność cenowo-kosztowa w stosunku do karpia importowanych
- Dominacja żywych ryb w sprzedaży, uboga oferta handlowa, niedostosowana do wymagań konsumenta
- nierozwiązany problem chorób ryb i związanych z nimi wysokimi stratami finansowymi
- Brak ogólnopolskiej koordynacji działań lobbingsowych, promocyjnych oraz niska skuteczność sektora karpowego w reprezentowaniu jego interesów
- Brak uznania pozaprodukcyjnych funkcji stawów karpowych
- Przecistawianie interesów gospodarki stawowej priorytetom ochrony środowiska i gospodarki wodnej

- Brak wspólnej platformy wymiany poglądów w relacjach hodowcy karpi – służby ochrony środowiska wynikający z niedostatecznej świadomości znaczenia gospodarki karpowej jako elementu kluczowego w utrzymaniu bioróżnorodności
- Niedostateczny transfer wiedzy do praktyki rybackiej
- Rozproszenie oraz częste zmiany aktów prawnych dotyczących rybactwa i słaba ich znajomość wśród hodowców karpi
- Niewystarczający zakres badań statystycznych dotyczących sektora gospodarki stawowej
- Słaba znajomość zagadnień ekonomicznych odnośnie prowadzenia gospodarstw rybackich
- Brak systemu identyfikacji i pochodzenia ryb
- Przedłużający się proces prywatyzacji i restrukturyzacji gospodarstw karpowych
- Zbyt łagodne prawo w przypadku kradzieży ryb
- Brak zainteresowania przemysłu farmaceutycznego produkcją leków dla ryb

O (Opportunities) – szanse: wszystko to co stwarza szansę korzystnej zmiany,

- Możliwość profesjonalnej promocji karpi i budowy rynku rybnego przy wsparciu środkami unijnymi i krajowymi
- Wzrost zamożności konsumentów, upowszechnianie zdrowych modeli życia i postrzeganie ryb jako żywności działającej prozdrowotnie, produkowanej w warunkach ekologicznych
- Rozwój rynku usług turystycznych, w tym turystyki wędkarskiej w oparciu o wysokie walory estetyczne i środowiskowe obiektów karpowych
- Rosnące znaczenie zrównoważonej akwakultury, w tym tradycyjnych metod chowu i hodowli ryb w stawach
- Rozwój rynku i zwiększenie dostępności ryb świeżych, w tym karpi
- Wykorzystanie możliwości wynikających z prowadzenia działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej oraz sprzedaży bezpośredniej
- Koncentracja podaży i poprawa pozycji negocjacyjnej producentów
- Możliwość podjęcia skutecznej konkurencji rynkowej, w sytuacji znacznego wzrostu cen innych gatunków ryb i żywności
- Dywersyfikacja dochodów gospodarstw karpowych
- możliwość wprowadzenia odszkodowań za przerwy produkcyjne wynikające ze zdarzeń losowych prowadzących do ponadnormatywnych śnięć ryb
- Racjonalizacja kosztów i poprawa efektywności produkcji
- Poprawa współpracy samorządowych organizacji rybackich oraz kontynuacja działalności grup rybackich w następnej perspektywie finansowej
- Systemowe włączenie stawów karpowych do krajowych planów związanych z retencją i ochroną przeciwpowodziową
- Wsparcie wspólnotowe innowacyjnego rozwoju gospodarstw karpowych
- możliwość wprowadzenia odszkodowań za straty powodowane przez szkodniki ryb

- Wykorzystanie środków finansowych na badania oraz infrastrukturę badawczą
- Wdrożenie technologii chowu w stawach większej liczby gatunków ryb
- Nawiązanie współpracy hodowców karpi z podmiotami zajmującymi się ochroną przyrody i lobbowaniem na rzecz środowiska
- Rozwój badań naukowych w rybactwie oraz szybkie wdrażanie wyników do praktyki
- Doświadczenie nabyte w pozyskiwaniu funduszy europejskich w poprzednich programach operacyjnych
- Przekonanie administracji krajowej o konieczności utrzymania tradycyjnej gospodarki stawowej jako trwałego elementu gospodarki rybackiej w Polsce.
- Możliwość certyfikacji karpi

T (Threats) – zagrożenia: wszystko to co stwarza niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

- Wprowadzenie opłat za wodę pobieraną na potrzeby gospodarki karpiovej, m.in. wynikającymi z nowego Prawa Wodnego
- Rosnąca konkurencja o malejące zasoby wody
- Niekorzystne zmiany klimatu
- Odchodzenie od dobrej praktyki produkcyjnej w gospodarce karpiovej
- Brak systemu wspierania zdolności retencyjnych stawów karpiowych
- Mała innowacyjność sektora, unifikacja kierunków inwestowania w gospodarstwach karpiowych
- Ryzyko przeinwestowania oraz niedostateczna świadomość beneficjentów o skutkach niewypełnienia zobowiązań zawartych w umowie o dofinansowanie
- Ryzyko ograniczenia wsparcia rybactwa stawowego, np. zmniejszenie wysokości rekompensat wodnośrodowiskowych
 - Obciążenie hodowców nadmiernymi kosztami utrzymania budowli i urządzeń hydrotechnicznych związanych z poborem, piętrzeniem, retencją i odprowadzaniem wód ze stawów
- Wzrost cen towarów i usług spowodowany wypłatą środków unijnych
- Rosnące obciążenie hodowców kosztami utrzymania bioróżnorodności, w tym szczególnie zwierząt chronionych bytujących na stawach karpiowych
 - Rosnące straty powodowane chorobami ryb
 - Niska konkurencyjność cenowo-kosztowa mięsa karpi w stosunku do innych źródeł białka
- niespójne i niejasne przepisy prawne dotyczące wymagań weterynaryjnych, sanitarnych i fiskalnych • Nieuwzględnianie interesów branży rybackiej w aktach prawnych
- Niski poziom wykształcenia rybackiego większości producentów ryb
- Niekorzystne zmiany w gospodarce wodnej kraju nieuwzględniające interesów gospodarki stawowej oraz ich pozytywnej ich roli w środowisku

- Brak jednolitego stanowiska sektora w kwestiach strategicznych dla funkcjonowania branży karpiowej
- Niedostatek środków na promocję ryb
- Brak aktualnych wiarygodnych danych o ilości dostępnej wody w zlewniach
- Brak wspólnej platformy wymiany poglądów między hodowcami karpi a środowiskiem ekologów
- Brak opracowań i działań promujących pozytywną rolę stawów i kreujących prośrodowiskowy wizerunek tradycyjnej gospodarki karpiowej
- Brak pełnej i trwałej kompensacji obciążeń powodowanych wprowadzaniem na stawach obszarowych form ochrony przyrody
- Nierówne traktowanie producentów ryb w procesach legislacji w stosunku do innych interesariuszy • Zachowawczość instytucji biorących udział w transferze funduszy UE skutkująca niewielką innowacyjnością sektora karpiowego
- Brak badań nad opracowaniem nowych rozwiązań technologicznych skierowanych na intensyfikację produkcji i racjonalne wykorzystanie zasobów wodnych
- Koncentrowanie się beneficjentów na przedsięwzięciach współfinansowanych ze środków unijnych • Niedostatek instytucjonalnego wsparcia akwakultury ryb
- Możliwość wprowadzenia zakazu sprzedaży żywych ryb
- Ryzyko zwiększenia obciążeń podatkowych
- Losowe zanieczyszczenie wód zasilających gospodarstwa rybackie
- Nadmierne wymagania prawne odnośnie bezpieczeństwa żywności
- Odchodzenie od tradycji i konsumpcji karpi i rosnące zainteresowanie innymi gatunkami ryb zwłaszcza młodego wśród pokolenia
 - Funkcjonowanie negatywnego stereotypu gospodarki karpiowej zużywającej duże ilości wody do relatywnie niewielkiej produkcji ryb
- Ograniczenie działalności obiektów doświadczalnych działających na rzecz rybactwa stawowego
- Nierównomierny dostęp gospodarstw rybackich do unijnych środków finansowych

1.3.3 Analiza SWOT ocena produkcji rolniczej

1.2.11 Ocena produkcji rolniczej

1.2.12 Rola rolnictwa w kształtowaniu wzrostu gospodarczego województwa i kraju

1.2.13 Przetwórstwo rolno-spożywcze i pozostała działalność gospodarcza związana z rolnictwem

S (Strengths) – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę,

- zrównoważony rozwój produkcji rolnej.
- duży potencjał produkcyjny gospodarstw rolnych.

W (Weaknesses) – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę,

- brak rynków zbytu na pojawiające się nowe produkty rolne
- stale rosnące koszty wytwarzania produktów rolnych w gospodarstwach rolnych

O (Opportunities) – szanse: wszystko to co stwarza szansę korzystnej zmiany,

- rosnące zapotrzebowanie na produkty żywnościowe wysokiej jakości
- poprawa opłacalności produkcji rolnej poprzez wprowadzenie instrumentów rynkowych poprawiających niekorzystną relację kosztów produkcji rolnej do uzyskiwanych cen za produkty rolne.

T (Threats) – zagrożenia: wszystko to co stwarza niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

- destabilizacja rynków zaopatrzenia i zbytu
- mała stabilność cen produktów rolnych

1.3.4 SWOT na bazie Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku (SRWO)

Kluczowe czynniki rozwoju województwa opolskiego wskazane zostały w *Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku (SRWO)*. W związku z upływem zaledwie 4 lat od przyjęcia SRWO i stosunkowo dużej trwałości wielu analizowanych cech uznano, że przeprowadzona na potrzeby strategii analiza SWOT jest nadal aktualna. Dzięki analizie SWOT zidentyfikowano i zhierarchizowano kluczowe czynniki wpływające na rozwój społeczno-gospodarczy, a tym samym na rozwój przestrzenny województwa opolskiego w pięciu sferach związanych z funkcjonowaniem systemu społeczno-gospodarczego regionu – społeczeństwo, rynek pracy i warunki życia, gospodarka, dostępność komunikacyjna, zasoby, dziedzictwo i środowisko oraz spójność terytorialna.

Spółeczeństwo, rynek pracy, warunki życia

S (Strengths) – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę,

- poziom i jakość życia mieszkańców,
- samoorganizacja i aktywność społeczna na obszarach wiejskich,
- wielokulturowość i wieloetniczność regionu z samoorganizującymi się społecznie i kulturowo grupami mieszkańców,
- rola mniejszości niemieckiej,
- sprawność instytucjonalna jednostek samorządu terytorialnego,
- mobilność zasobów pracy,
- trwałe sieci powiązań międzynarodowych,
- etos pracy w regionie,
- poziom dochodów rozporządzalnych;

W (Weaknesses) – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę,

- wyludnianie się i struktura wieku ludności,
- peryferyzacja obszarów wiejskich,
- liczba miejsc pracy dla osób z wyższym wykształceniem,
- postawy przedsiębiorcze mieszkańców,
- stabilność miejsc pracy,
- dostępność mieszkań,
- wysoki poziom bezrobocia na części obszaru regionu,

- niedopasowanie strukturalne pomiędzy popytem a podażą na rynku pracy wynikające ze struktury kształcenia,
- dysharmonia pomiędzy wysokim poziomem życia i aspiracji ludności a jednocześnie nieadekwatnymi do tego możliwościami zatrudnienia i zarobkowania w regionie,
- system zabezpieczeń przeciwpowodziowych,
- potencjał naukowo-badawczy opolskich uczelni wyższych,
- dostęp do infrastruktury społecznej i technicznej;

Gospodarka

S (Strengths) – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę,

- powiązania gospodarki z zagranicą, zwłaszcza z gospodarką niemiecką,
- produktywność rolnicza,
- tradycja produkcji rzemieślniczej i spółdzielczej oraz kultura pracy,
- zróżnicowana struktura przemysłu,
- przemysł średnich technologii,
- kondycja mikro i małych przedsiębiorstw,
- realny popyt konsumpcyjny *per capita*,
- surowce mineralne,
- śródlądowa gospodarka rybacka;

W (Weaknesses) – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę,

- inwestycje, zwłaszcza innowacyjne,
- tempo wzrostu gospodarczego,
- powiązania między gospodarką, nauką oraz instytucjami otoczenia biznesu,
- liczba dużych, wiodących przedsiębiorstw,
- zaplecze badawczo-rozwojowe i otoczenie biznesu oraz jego powiązanie z gospodarką regionu,
- innowacyjność gospodarki, przedsiębiorstw oraz sfery B+R,
- sektor usług, w tym usług wyższego rzędu;

Dostępność komunikacyjna

S (Strengths) – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę,

- autostrada A4,
- wewnętrzna dostępność komunikacyjna regionu,
- światłowodowa sieć szkieletowa umożliwiająca realizację usług szerokopasmowego Internetu;

W (Weaknesses) – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę,

- brak osi komunikacyjnej „północ – południe”,
- połączenie z Warszawą,
- stan i parametry techniczne infrastruktury drogowej i kolejowej,
- połączenie stolicy regionu z autostradą A4,
- transport publiczny,
- integracja systemów transportu,
- infrastruktura dostępu do Internetu i cyfryzacja,
- infrastruktura logistyczna;

Zasoby, dziedzictwo i środowisko

S (Strengths) – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę,

- walory przyrodniczo-krajobrazowe,
- dziedzictwo kulturowe,
- lokalna aktywność kulturalna,
- rolnicza przestrzeń produkcyjna,
- zasoby dla tworzenia energii ze źródeł odnawialnych;

W (Weaknesses) – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę,

- brak wyrazistych produktów turystycznych,
- stan techniczny obiektów i zespołów dziedzictwa kulturowego,
- jakość wód powierzchniowych, w tym dużych zbiorników o funkcji turystycznej,
- wydarzenia kulturalne o randze międzynarodowej,
- jakość powietrza ograniczająca inwestycje emisyjne;

Spójność terytorialna

S (Strengths) – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę,

- identyfikacja mieszkańców z regionem,
- centralne usytuowanie stolicy,
- równomierne rozmieszczenie ośrodków węzłowych,
- zwarty charakter osadnictwa wiejskiego,
- policentryczność systemu osadniczego.

W (Weaknesses) – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę,

- konkurencyjność Opola względem sąsiednich centrów regionalnych,
- wewnątrzregionalne zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego,
- stopień wykształcenia funkcji metropolitalnych aglomeracji opolskiej,
- występowanie obszarów zdegradowanych.

Społeczeństwo, rynek pracy, warunki życia

O (Opportunities) – szanse: wszystko to co stwarza szansę korzystnej zmiany,

- transfery dochodów, wiedzy i technologii,
- wzrost presji na kształcenie ustawiczne i praktyczne,
- remigracja i imigracja,
- międzynarodowa i międzyregionalna współpraca opolskiego środowiska naukowego,
- aktywna polityka prorodzinna,
- aktywność sektora organizacji pozarządowych,
- partnerska współpraca samorządów terytorialnych, organizacji samorządowych i środowiska biznesu,
- rozwój „srebrnej gospodarki”;

T (Threats) – zagrożenia: wszystko to co stwarza niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

- odpływ ludności i kapitału intelektualnego (tzw. *brain drain* – „drenaż mózgów”),

- nasilenie się zjawiska wykluczenia społecznego i patologii życia społecznego,
- kryzys solidarności międzypokoleniowej

Gospodarka

O (Opportunities) – szanse: wszystko to co stwarza szansę korzystnej zmiany,

- wzrost aktywności inwestycyjnej,
- wzrost konkurencyjności polskiej gospodarki,
- wzrost konkurencyjności makroregionu Polski Zachodniej,
- utworzenie opolskiej specjalnej strefy ekonomicznej,
- intensyfikacja współpracy transgranicznej,
- usprawnienie obsługi przedsiębiorców oraz ludności;

T (Threats) – zagrożenia: wszystko to co stwarza niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

- przewaga konkurencyjna sąsiednich ośrodków metropolitalnych,
- spowolnienie lub kryzys gospodarczy w Unii Europejskiej,
- likwidacja lub przeniesienie siedzib zarządów dużych – „strategicznych” – podmiotów gospodarczych,
- fiskalizm,
- spadek pozycji konkurencyjnej Polski w zakresie przyciągania inwestycji zagranicznych;

Dostępność komunikacyjna

O (Opportunities) – szanse: wszystko to co stwarza szansę korzystnej zmiany,

- wykorzystanie potencjału rzeki Odry,
- przebieg przez województwo III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego na sieci TEN-T,
- położenie przygraniczne,
- rozwój e-usług oraz wzrost wykorzystania i stosowania narzędzi oraz środków ICT;

T (Threats) – zagrożenia: wszystko to co stwarza niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

- osłabienie możliwości realizacji programu inwestycyjnego w zakresie infrastruktury drogowej i kolejowej,
- przeciążenie szlaków komunikacji drogowej;

Zasoby, dziedzictwo i środowisko

O (Opportunities) – szanse: wszystko to co stwarza szansę korzystnej zmiany,

- zainteresowanie turystów województwem opolskim,
- wzrost presji na wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych,
- rozwój przemysłów kreatywnych,
- zainteresowanie wykorzystaniem czasu wolnego,
- zaostrowanie standardów ochrony środowiska;

T (Threats) – zagrożenia: wszystko to co stwarza niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

- pogorszenie jakości środowiska,
- zmiany klimatyczne i pogorszenie warunków hydrologicznych,
- wzrost presji urbanizacyjnej i turystyki na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych,
- pogorszenie jakości wód podziemnych;

Spójność terytorialna

O (Opportunities) – szanse: wszystko to co stwarza szansę korzystnej zmiany,

- rozwój i dywersyfikacja działalności gospodarczej na obszarach wiejskich,
- decentralizacja finansów publicznych,
- nowoczesna polityka miejska.

T (Threats) – zagrożenia: wszystko to co stwarza niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

- skoncentrowanie się w krajowych dokumentach strategicznych na dużych ośrodkach metropolitalnych,
- pogorszenie kondycji finansów publicznych.

Źródło: *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole 2012 r.

1.3.5 SWOT dla makroregionu Polski Zachodniej

Analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla **makroregionu Polski Zachodniej** jest wynikiem przeprowadzonych prac diagnostycznych, poddanych następnie pod szeroką dyskusję w ramach rządowo-samorządowych warsztatów. Przeprowadzona analiza pozwoliła na identyfikację potencjałów rozwojowych makroregionu, stanowiących podstawę do budowania jego przewag konkurencyjnych oraz strategicznych wyzwań, które stanowią fundament formułowania celów niniejszej Strategii.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - położenie na szlaku międzynarodowych korytarzy transportowych, w tym wodnych śródlądowych, - integrujący charakter dorzecza Odry, - rozwinięte punkty węzłowe transportu morskiego oraz rozbudowana infrastruktura lotnicza, - rozwinięta sieć miast oraz wykształcone funkcje metropolitalne, - bogate walory przyrodnicze, kulturowe i uzdrowiskowe, - bogate zasoby surowców mineralnych i energii ze źródeł odnawialnych (OZE), - wysoka atrakcyjność inwestycyjna makroregionu, - wysoki poziom przedsiębiorczości, 	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczna spójność wewnętrzna makroregionu, - nadal niewystarczające powiązania transportowe z największymi metropoliami krajowymi oraz zagranicznymi, - ograniczony potencjał rozwojowy portów, - niedostateczne wyposażenie w efektywną infrastrukturę elektroenergetyczną, - brak ponadregionalnej, komplementarnej oferty turystycznej Polski Zachodniej wykorzystującej istniejące zasoby, - niedostateczna współpraca pomiędzy województwami w obszarze gospodarki opartej na wiedzy (pomiędzy przedsiębiorcami, ośrodkami akademickimi i badawczymi),

<ul style="list-style-type: none"> - wiodące branże przemysłowe decydujące o gospodarczej sile makroregionu, - funkcjonowanie wyspecjalizowanych skupisk podmiotów produkcyjnych, w tym inicjatyw klastrowych, - wysokiej jakości ośrodki akademickie i naukowo-badawcze, - doświadczenie firm i instytucji w skutecznym konkutowaniu w środowisku międzynarodowym, - wysokiej jakości kapitał społeczny, szczególnie o charakterze pomostowym. 	<ul style="list-style-type: none"> - niski potencjał innowacyjny makroregionu na tle Unii Europejskiej, - niewystarczające powiązania nauki z gospodarką, w tym słaba współpraca uczelni i ośrodków naukowych z przedsiębiorstwami i instytucjami wspierającymi innowacyjność, - niewystarczające powiązania ośrodków naukowo-badawczych Polski Zachodniej w ramach międzynarodowych, krajowych i makroregionalnych sieci współpracy, - niska aktywność przedsiębiorstw innowacyjnych, - niedopasowanie struktury kształcenia do wymogów makroregionalnego rynku pracy.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - bliskość głównych europejskich ośrodków wzrostu gospodarczego, - wzrost transportowego znaczenia kierunku północ – południe w centralnej części Europy, - wzrost zainteresowania niskoemisyjnym transportem wodnym śródlądowym, - rozbudowa infrastruktury transportowej poza obszarem Polski Zachodniej zwiększająca zewnętrzną dostępność makroregionu, - zakończenie inwestycji realizowanych z funduszy europejskich na lata 2007–2013 oraz perspektywa podjęcia kolejnych inwestycji w okresie 2014–2020, - coraz lepsze warunki i perspektywy dla intensyfikacji współpracy międzywojewódzkiej oraz transgranicznej, w tym zwłaszcza w obszarze zagospodarowania Sudetów, dorzecza Odry oraz wybrzeża Bałtyku, - wzrost zainteresowania makroregionem ze strony zagranicznych i krajowych turystów, - napływ inwestorów spoza Polski Zachodniej podejmujących działalność innowacyjną w makroregionie, - wzrost popytu na rynkach zewnętrznych na dobra i usługi powstające na bazie makroregionalnych zasobów i potencjału wytwórczego, - napływ środków zewnętrznych na wsparcie realizacji ukierunkowanych makroregionalnych celów rozwojowych, związanych zwłaszcza ze zwiększaniem poziomu innowacyjności gospodarki, - włączenie się ośrodków z Polski Zachodniej w sieci współpracy naukowej z wiodącymi ośrodkami w kraju i za granicą. 	<ul style="list-style-type: none"> - marginalizacja znaczenia korytarzy transportowych Polski Zachodniej, w tym Odrzańskiej Drogi Wodnej, - brak realizacji celów Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego Europejskiego Ugrupowania Wspólnoty Terytorialnej, - zmniejszenie aktywności państw graniczących z makroregionem w obszarze współpracy trans granicznej, - odpływ młodej, wykształconej kadry na bardziej atrakcyjne zagraniczne rynki pracy, - brak zainteresowania współpracą z ośrodkami Polski Zachodniej ze strony wiodących krajowych oraz zagranicznych ośrodków naukowo-badawczych, - niedostateczne zainteresowanie wysoko innowacyjnych podmiotów gospodarczych ofertą inwestycyjną w makroregionie.

Źródło: Strategia Rozwoju Polski Zachodniej 2020 Przyjęta przez Radę Ministrów 30.04.2014 r.

ROZWÓJ FUNKCJONALNY I PRZESTRZENNY OBSZARÓW WIEJSKICH

1.4. Zróżnicowanie funkcjonalne obszarów wiejskich

1.4.1. Dominujące typy obszarów wiejskich w województwie wynikające z głównych funkcji gospodarczych np. obszary typowo rolnicze, obszary usług publicznych, obszary turystyczne – jeśli można je wyodrębnić

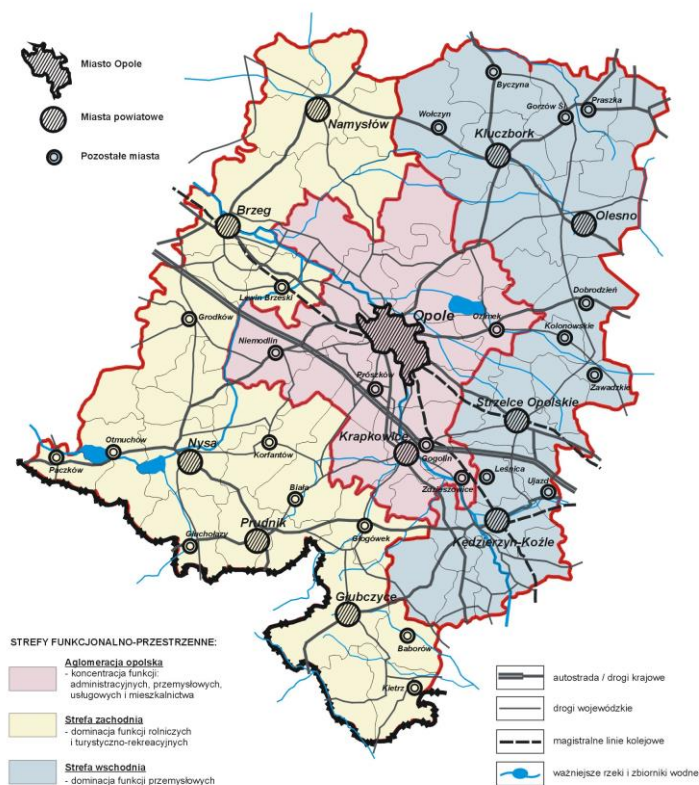
Pod względem funkcjonalnym najistotniejszy i zarazem najbardziej widoczny jest podział województwa na dwa zasadniczo odmienne obszary:

- północno-zachodnio-południowy – generalnie rolniczy, zamieszkany przez ludność napływową,
- wschodni – uprzemysłowiony z przewagą ludności autochtonicznej.

Na tle takiego podziału wyróżnia się obszar centralny związany z najbardziej zurbanizowanym rejonem województwa. Obszar ten obejmuje miasto Opole – główny ośrodek społeczno-gospodarczy regionu wraz z gminami wykazującymi z miastem głównie powiązania funkcjonalne, ale także związki ekonomiczno-społeczne, demograficzne i podobieństwo fizjonomiczne.

Z punktu widzenia różnic cech endogenicznych – w województwie opolskim wyznaczono 3 charakterystyczne strefy

- strefę aglomeracji opolskiej, związaną z węzłowym w skali województwa układem miejsko-przemysłowym Opola;
- strefę wschodnią, z dominacją funkcji przemysłowych;
- strefę zachodnią, z dominacją funkcji rolniczych i turystyczno-rekreacyjnych

rys. Struktura funkcjonalno-przestrzenna województwa opolskiego wg Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego²¹

Struktura funkcjonalno-przestrzenna województwa opolskiego ma postać węzłowo-pasmową(Rys.). Tworzą ją strefy (obszary) o określonych funkcjach, węzły (ośrodki osadnicze) oraz pasma (korytarze transportowo-osadnicze).

Strefy obejmują obszary funkcjonalne z określonym, dominującym sposobem użytkowania i zagospodarowania. Generalnie są to:

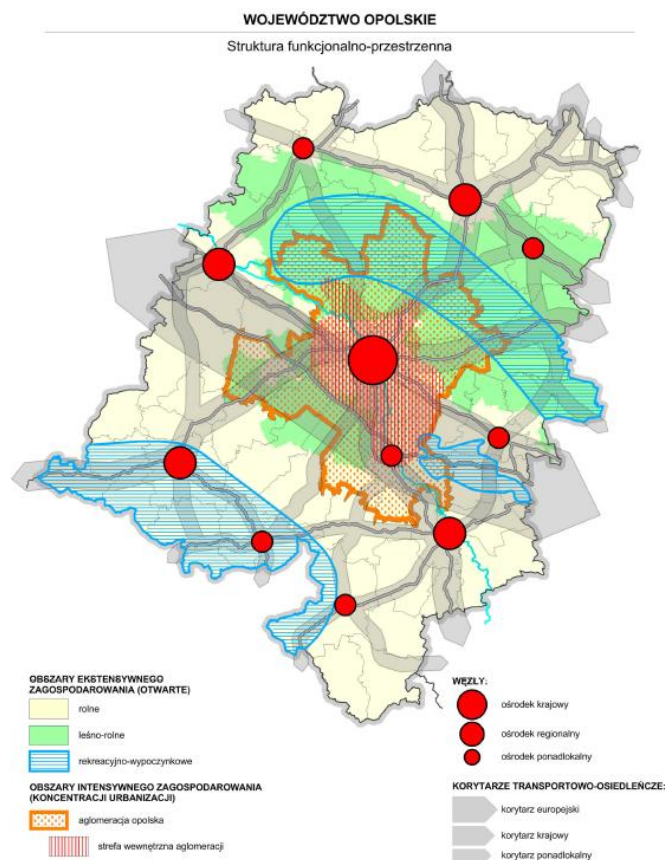
- obszary otwarte – ekstensywnie użytkowane (rolnicze, leśne, rekreacyjno-wypoczynkowe) z lokalnymi ośrodkami rozwoju, oraz
- obszary skoncentrowanego zainwestowania (aglomeracja opolska, węzły, korytarze transportowo-osiedleńcze).

Elementami węzłowymi struktury są główne ośrodki osadnicze dysponujące potencjałem oddziałującym na znaczną część województwa, w tym: Opole – o znaczeniu krajowym, Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Nysa, Kłuczbork – o znaczeniu regionalnym oraz Głubczyce, Namysłów, Olesno, Prudnik, Strzelce Opolskie – o znaczeniu ponadlokalnym.

Struktury pasmowe kształtują się w oparciu o korytarze transportowe, w których odbywa się koncentracja przeobrażeń przestrzennych wzdłuż głównych ciągów infrastruktury komunikacyjnej. W przestrzeni województwa wyodrębniają się: korytarz o znaczeniu

²¹ Str. 34 załącznik nr 1 do uchwały nr XLVIII/505/2010 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 września 2010 r, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego

europejskim (III paneuropejski korytarz transportowy) oraz korytarze transportowo-osiedleńcze o znaczeniu krajowym i regionalnym.

rys. Schemat struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa opolskiego²²

Obszary ekstensywnego zagospodarowania (rolniczego, leśnego i turystycznego) obejmują tereny położone w południowej, zachodniej, północnej i środkowej części województwa w obrębie Płaskowyżu Głubczyckiego, Wzgórz Strzełińskich, Równiny Grodkowskiej, Równiny Namysłowskiej, Równiny Oleśnickiej, Progu Herbskiego, Progu Woźnickiego, w Obniżeniu Liswarty - Prosnego, Masywu Chełmu, częściowo Równiny Niemodlińskiej i Równiny Opolskiej (powiaty głubczycki, prudnicki, nyski, brzeski, namysłowski, część powiatu opolskiego, kluczborskiego i oleskiego). Są to obszary występowania gleb żyznych i bardzo żyznych, wysokich klas bonitacyjnych, o najkorzystniejszych na terenie województwa warunkach dla prowadzenia gospodarki rolnej i przetwórstwa rolnego. Korzystna struktura osadnicza, dogodny dostęp do ośrodków miejskich, dobrze rozwinięta sieć drogowa, wysoki stopień zwodociągowania i telefonizacji stanowią szanse rozwoju.

Obszary gospodarki leśnej stanowią podstawowy element systemu przyrodniczego województwa, istotny dla kształtowania struktury przestrzennej i przebiegających procesów przyrodniczych. Obok funkcji przyrodniczych wypełniają również funkcje gospodarcze, edukacyjne i turystyczno-rekreacyjne. Z uwagi na pełnione funkcje, tereny leśne na obszarze województwa obejmują:

²² Str. 80-81 załącznik nr 1 do uchwały nr XLVIII/505/2010 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 września 2010 r, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego

- lasy o funkcjach gospodarczych, wielofunkcyjne (Równina Grodkowska, Równina Niemodlińska, Równina Opolska (środkowa i wschodnia część Lasów Stobrawsko- Turawskich, Równina Oleśnicka),
- lasy o funkcjach rekreacyjnych (Równina Opolska (zachodnia część Lasów Stobrawsko- Turawskich, Góra Św. Anny, Góry Opawskie),
- lasy o funkcjach ochronnych, z dominującą funkcją wodochronną, dydaktyczną, ochronną w miastach i uszkodzone przez przemysł (Lasy Stobrawsko-Turawskie, Bory Niemodlińskie, Góry Opawskie, Płaskowyż Głubczycki, Kotlina Raciborska).

Obszary turystyki i wypoczynku obejmują tereny występowania wielkoobszarowych struktur przyrodniczo-krajobrazowych i cennych zasobów kulturowych, tereny o utrwalonej lub potencjalnej funkcji turystycznej oraz obszary nagromadzenia infrastruktury turystycznej, położone w południowej, środkowej i wschodniej części województwa. W szczególności obszary te obejmują:

- wielkoobszarowe formy ochrony przyrody i krajobrazu (parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu),
- obszary o utrwalonej i potencjalnej funkcji turystycznej, bazujące na:
 - zasobach przyrodniczych (las, obszary krajobrazowe, formy przyrody ożywionej i nieożywionej, w tym stanowisko paleontologiczne w Krasiejowie),
 - zasobach wodnych (wielozadaniowe zbiorniki wodne Otmuchów, Nysa, Turawa, zbiornika małej retencji, cieki wodne),
 - zasobach historyczno-krajoznawczych (zabytkowe układy urbanistyczne miast województwa: Opole, Brzeg, Nysa, Koźle, Paczków, Otmuchów, Byczyna; obiekty zabytkowe: klasztor Góra Św. Anny, Pałac w Mosznej, zamek w Brzegu, drewniane budownictwo sakralne),
- obszary nagromadzenia lokalnej infrastruktury turystycznej (szlaki turystyczne - piesze, rowerowe, wodne; parkingi śródleśne; baza hippiczna, kąpieliska itp.).

Obszary intensywnego zagospodarowania związane są z centralną częścią województwa opolskiego - aglomeracją opolską, wyróżniającą się na tle regionu wysokim poziomem urbanizacji oraz koncentracją funkcji administracyjnych, przemysłowych, usługowych i mieszkalnictwa. Aglomeracja opolska zajmuje 22,6% powierzchni województwa i skupia ok. 1/3 jego ludności. Aglomerację tworzy miasto Opole liczące blisko 130 tys. mieszkańców wraz z powiązaną z nim strefą zurbanizowaną.

Strefa zurbanizowana obejmuje obszary bezpośredniego zaplecza Opola, którymi w ujęciu funkcjonalnym są gminy powiatu opolskiego.

Z uwagi na szereg związków i podobieństw do strefy zurbanizowanej aglomeracji opolskiej włączono również powiat krapkowicki, wzmacniając tym samym konkurencyjność aglomeracji w stosunku do krajowych i europejskich centrów rozwoju, dzięki znaczącemu wzmocnieniu zarówno potencjału ludnościowego jak i gospodarczego.

1.4.2. Zróżnicowanie obszarów wiejskich w województwie pod kątem stopnia urbanizacji np. obszary osadnictwa wiejskiego, obszary osadnictwa podmiejskiego – wokół małych i średnich miast, obszary osadnictwa metropolitalnego – wchodzące w skład metropolii, aglomeracji miejskich

W strukturze hierarchiczno-funkcjonalnej sieci osadniczej województwa opolskiego określa się pięć poziomów ośrodków, przyjmując jako podstawowe kryterium funkcję obsługi.

Są to:

I poziom - krajowy ośrodek równoważenia rozwoju - miasto Opole

W układzie sieci miast województwa opolskiego, ośrodkiem najwyższego rzędu jest miasto Opole, które pełni rolę centralnego ośrodka administracyjnego, siedziby władz samorządowych i rządowych województwa jednocześnie koncentrującego wysoko wyspecjalizowane instytucje i obiekty obsługi o charakterze krajowym i ogólnowojevodzkim tj. nauki, szkolnictwa wyższego, zdrowia, kultury, sportu, otoczenia biznesu, administracji rządowej i samorządowej, handlu i turystyki.

II poziom - ośrodki subregionalne

Oddziaływanie kilku miast województwa opolskiego wykracza poza granice jednego powiatu. Strefy wpływów i związków funkcjonalnych otoczenia z tymi ośrodkami sytuuje takie miasta w hierarchii układu osadniczego pomiędzy ośrodkiem wojewódzkim a grupą miast powiatowych. W systemie obsługi mieszkańców stanowią one jednostki wspomagające ośrodek wojewódzki w zaspokajaniu potrzeb mieszkańców subregionu.

W zależności od potencjału społeczno-gospodarczego ośrodka subregionalnego i stopnia ugruntowania związków funkcjonalnych zaplecza tych ośrodków z miastem subregionalnym, wyróżniono ośrodki subregionalne ukształtowane - Brzeg, Kędzierzyn-Koźle i Nysę oraz ośrodek subregionalny kształtujący się - Kluczbork.

III poziom - ośrodki powiatowe

W województwie opolskim funkcje powiatowe pełni 11 miast: Brzeg, Głubczyce, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Krapkowice, Namysłów, Nysa, Olesno, Prudnik, Strzelce Opolskie oraz miasto Opole na prawach powiatu grodzkiego. Są to wykształcone ośrodki posiadające strefy wpływów na zespoły co najmniej kilku gmin. Miasta te zapewniają mieszkańcom powiatów obsługę w niezbędnym wymiarze usług ponadlokalnych i lokalnych w zakresie: edukacji, zdrowia, pomocy społecznej, kultury, administracji, bezpieczeństwa publicznego, wymiaru sprawiedliwości, sportu i handlu.

IV poziom - ośrodki lokalne miejskie

Obejmują pozostałe 24 miasta tj.: Baborów, Biała, Byczyna, Dobrodzień, Głogówek, Głucholazy, Gogolin, Gorzów Śląski, Grodków, Kietrz, Kolonowskie, Korfantów, Leśnica, Lewin Brzeski, Niemodlin, Otmuchów, Ozimek, Paczków, Praszka, Prószków, Ujazd, Wołczyn, Zawadzkie oraz Zdzeszowice ... które pełnią rolę lokalnych ośrodków rozwoju. Miasta te realizują ważną funkcję uzupełniającą w stosunku do ośrodków powiatowych - koncentrują instytucje i obiekty zapewniające usługi podstawowe w zakresie szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego, ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, kultury, sportu i handlu. Zasięg oddziaływania ogranicza się zwykle do granic gminy na terenie której zlokalizowany jest ośrodek miejski.

V poziom - wsie gminne

Obejmuje 36 wsi pełniących funkcję ośrodków gminnych, przeznaczonych do obsługi elementarnych potrzeb mieszkańców gmin w zakresie codziennych zakupów, naprawy sprzętu codziennego użytku, edukacji na poziomie podstawowym i gimnazjalnym, podstawowej opieki zdrowotnej, opieki społecznej, zaspokajania potrzeb religijnych, kulturalnych najniższego

poziomu (świetlice, kluby, biblioteki), administracyjnych, sportowych, czy finansowych (realizacja opłat administracyjnych lub podatkowych).

Kierunki przekształceń miejskiej sieci osadniczej

W okresie najbliższej dekady dynamika zmian ludnościowych miast będzie niewielka, zarówno w odniesieniu do przyrostów - obserwowanych w większych ośrodkach miejskich - jak też stagnacji, a nawet recesji ludnościowej - głównie w miastach najmniejszych.

Miasta średnie, w których utworzone zostały siedziby powiatów mają szansę zwiększenia swoich perspektyw rozwojowych w wyniku wzmocnienia ich funkcji administracyjno-usługowych.

Dynamika procesów rozwojowych miast pozostałych, głównie małych, będzie zróżnicowana i zależna od lokalnych warunków takich jak: restrukturyzacja przemysłu, rozwój funkcji usługowych, zmiana stanu infrastruktury, położenie w przestrzeni geograficznej, aktywność środowisk lokalnych itp. Należy natomiast spodziewać się zahamowania dotychczasowych trendów rozwojowych w monofunkcyjnych miastach przemysłowych (takich jak: Zawadzkie, Kietrz). W miastach tych kosztem dominującej dotąd funkcji przemysłowej nastąpić powinien wzrost znaczenia sektora usługowego.

Kluczowe znaczenie dla rozwoju województwa opolskiego ma dynamizacja procesów i kształtowanie mechanizmów wydatnie wzmacniających potencjał społeczno-ekonomiczny aglomeracji opolskiej i jej rolę jako kształtującej się metropolii, jak również miast subregionalnych, pozwalające wykorzystać wielorakie atuty i szanse pojawiające się w otoczeniu. Poza niezbędną restrukturyzacją i umacnianiem tradycyjnych funkcji związanych z tradycjami przemysłowymi (przemysł cementowy, maszynowy, chemiczny), ich wzbogacaniem (np. logistyka) niezwykle ważne jest wydatne wzbogacanie struktury funkcjonalnej, poprzez dynamizowanie funkcji metropolitalnych i regionalnych wraz ze znaczącym rozszerzaniem oferty oraz tworzenie warunków rozwoju funkcji opartych na wiedzy (np. przemysł wysokiej techniki, badania naukowe). Wymaga to tworzenia warunków m.in. w sferze przestrzennej, pozwalających na zachowanie obecnych walorów przestrzeni, ich wzbogacanie, pokonywanie licznych dysproporcji i braków oraz unikanie zagrożeń.

Kierunki przekształceń wiejskiej sieci osadniczej

Sieć osadnicza obszarów wiejskich nie ulegnie w przyszłości zasadniczym zmianom. Przewiduje się natomiast stopniowe jej przekształcenie poprzez rozwój wyposażenia w urządzenia infrastruktury społecznej i technicznej, co wiązać się będzie z rozwojem funkcji pozarolniczych, a tym samym utworzeniem nowych miejsc pracy (przetwórstwo rolne, rzemiosło, usługi itp.).

Zakłada się możliwość (jeśli będzie taka wola społeczności lokalnych) przywrócenia statusu miejskiego wsiom będącym dawnymi miastami o zachowanej substancji miejskiej lub posiadających pewne cechy miejskie. Zaliczono do nich: Branice, Dobrzeń Wielki, Polską Cerekiew, Strzelczki, Pokój, Tułowice.

Jednym z elementów wspomagających proces przekształceń wiejskiej sieci osadniczej może być wykorzystanie koncepcji wsi kluczowych, która zakłada wspieranie rozwoju w wyselekcjonowanych, korzystnie usytuowanych wsiach. W strukturze osadnictwa wiejskiego mogą one pełnić funkcje pozagminnych ośrodków wzrostu gospodarczego.

Do takiej roli predestynowane są, poza ośrodkami gminnymi, wsie położone głównie w strefie silnie zurbanizowanej, wsie przemysłowe, wsie posiadające relatywnie wysoki stopień wyposażenia infrastrukturalnego oraz niektóre z byłych ośrodków miejskich bądź posiadających pewne cechy miejskie.

Do najważniejszych kierunków działań dotyczących rozwoju wiejskiej sieci osadniczej należą:

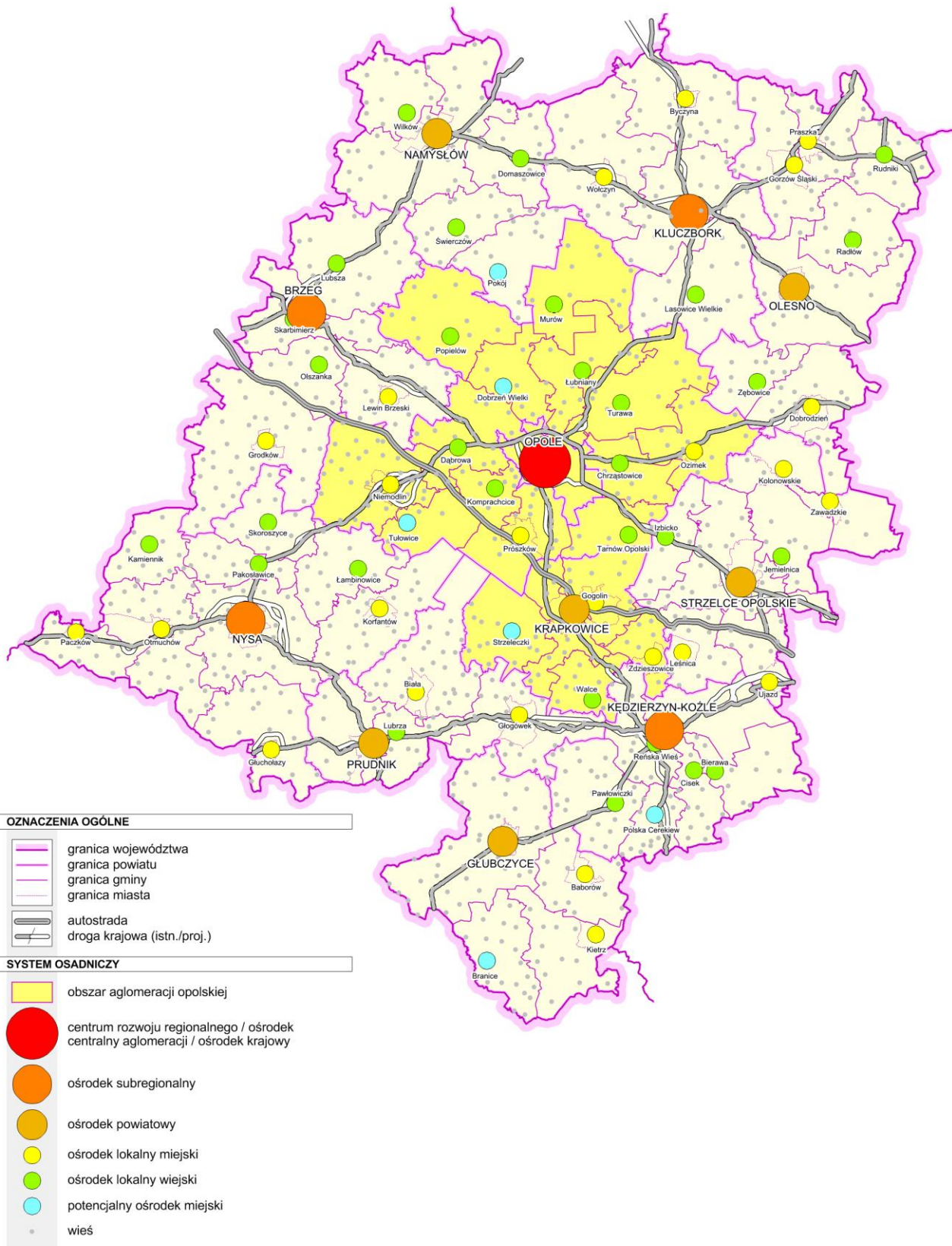
- 1) przywrócenie statusu miejskiego wsiom będącym dawnymi miastami o zachowanej substancji miejskiej lub posiadających pewne cechy miejskie;
- 2) krystalizacja sieci osadniczej – tak, by nowe tereny mieszkaniowe lub nowe łącznie z istniejącymi tworzyły skupione jednostki osadnicze wyposażone w ośrodki usługowe, przynajmniej poziomu podstawowego, o racjonalnej do nich dostępności. Zespoły takich jednostek (miejscowości, osiedli) powinny łączyć się, tworząc układy przestrzenne o lokalizacji i geometrii respektujących uwarunkowania ekofizjograficzne, cechy krajobrazu i walory kulturowe oraz względy ekonomiczne i funkcjonalne: racjonalność (efektywność, koszty) budowy lub rozbudowy systemów infrastruktury i przyszłego funkcjonowania (dojazdy do pracy i usług, realizacja kontaktów społecznych);
- 3) stabilizacja sieci osadniczej i równoważenie struktury demograficznej poprzez ograniczenie odpływu ludności dzięki rozwojowi miejsc pracy (np. w turystyce) w miejscu zamieszkania lub w zasięgu dojazdu do miejsca pracy;
- 4) rozwój funkcji pozarolniczych;
- 5) rozbudowa i modernizacja komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej;
- 6) restrukturyzacja rolnictwa w kierunku tworzenia silnych gospodarstw rolnych;
- 7) tworzenie w ośrodkach lokalnych zespołów obsługi gospodarki rolnej i rozwijanie bazy przetwórstwa rolno-spożywczego;
- 8) restrukturyzacja gospodarki rolnej i leśnej pod kątem ograniczeń wynikających z położenia w obszarach chronionego krajobrazu;
- 9) pełniejsze wykorzystanie zasobów i walorów obszarów leśnych do celów turystyczno- wypoczynkowych;
- 10) zachowanie walorów i zasobów środowiska na obszarach parków krajobrazowych i chronionego krajobrazu;
- 11) rozwijanie bazy i zaplecza turystyczno-rekreacyjnego.²³

²³ Str. 124-128 załącznik nr 1 do uchwały nr XLVIII/505/2010 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 września 2010 r, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

SYSTEM OSADNICZY

Mapa nr 7

1.4.3 Wiejski obszar funkcjonalny to terytorium zdominowane funkcją rolniczą.

Specyfiką obszaru jest:

- 1) bardzo wysoki udział terenów otwartych, użytkowanych dla celów rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa, gospodarki rybackiej, i jednocześnie pełniących ważne funkcje przyrodnicze;
- 2) znaczny udział terenów objętych reżimami ochronnymi ze względu na posiadane walory przyrodnicze i krajobrazowe;
- 3) niska gęstość zaludnienia;
- 4) niska intensywność zabudowy;
- 5) ograniczona dostępność do usług publicznych;

Z uwagi na zróżnicowany przebieg procesów rozwojowych, wynikający głównie z położenia względem biegunów wzrostu (ośrodków miejskich), wyróżnia się dwa typy obszarów wiejskich, zgodnie z typologią przyjętą w KPZK 2030:

- uczestniczących w procesach rozwojowych,
- wymagających wsparcia procesów rozwojowych.

1) Obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych

Zgodnie z KPZK 2030, obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych to obszary biorące udział w postępującej integracji funkcjonalnej z najważniejszymi ośrodkami miejskimi. Charakteryzują się one dobrą dostępnością komunikacyjną do tych ośrodków, w tym do usług wyższego rzędu, specjalizacją wynikającą z bliskości miast, znacznymi migracjami wahadłowymi (codzienne dojazdy do pracy w mieście), dobrym dostępem do usług podstawowych oraz stosunkowo dobrym potencjałem rolniczym i miejscami pracy w obsłudze rolnictwa.

Wiejskie obszary funkcjonalne uczestniczące w procesach rozwojowych dzięki położeniu w bezpośredniej strefie oddziaływania największych ośrodków miejskich mają bardzo istotne znaczenie dla rozwoju całego regionu i to one w pierwszej kolejności uczestniczą w procesach rozwojowych. Jednocześnie bliskość rynku pracy i dostępność usług w mieście powoduje, że w obszarach podmiejskich nasila się niekorzystne zjawisko suburbanizacji (rozlewania się zabudowy) oraz utrata pierwotnych funkcji wiejskich na rzecz funkcji mieszkaniowej – zaplecza bytowego dużego ośrodka miejskiego.

W województwie opolskim obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych obejmują gminy wokół Opola, tj.: Dąbrowa, Dobrzeń, Łubniany, Turawa, Chrzastowice, Tarnów Opolski, Prószków i Komprachcice oraz gmina Skarbimierz wokół miasta Brzeg.

Cele rozwoju przestrzennego obszaru:

- integracja funkcjonalna z miastem dla pełniejszego wykorzystania potencjału obszaru;
- ograniczenie niekontrolowanego rozlewania się zabudowy;
- zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańcom;
- rozwój wielofunkcyjny, w tym rozwój funkcji i infrastruktury turystyki i rekreacji;
- poprawa dostępności czasowej do miasta, w tym zintegrowanie transportu publicznego dla wsparcia mobilności mieszkańców;
- rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej.

Funkcje rozwojowe:

- podstawowe: mieszkalnictwo z usługami, rolnictwo oparte na towarowych gospodarstwach rolnych z rozwiniętym systemem przetwórstwa rolnego; leśnictwo;;
- uzupełniające: turystyka i rekreacja, wytwarzanie energii odnawialnej (siłownie wiatrowe, biomasa, biopaliwa), przemysł.

Kierunki zagospodarowania:

- ochrona przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych gleb;
- rozwój ogrodnictwa, warzywnictwa, sadownictwa, w tym w oparciu o energię ciepłą wytwarzaną w Elektrowni Opole;
- intensyfikacja i rozwój stref aktywności gospodarczej (przemysłowo-usługowych) w Skarbimierzu oraz strefie Karczów – Wrzoski;
- rozwój infrastruktury transportowej o znaczeniu ponadlokalnym i lokalnym, w tym budowa obwodnic: na dogach dojazdowych do Opola, tj.: Zawady, Dobrzenia Wielkiego, Walidróg, Przywór, Boguszowa, Żlinic, Prószkowa, Skarbiszowa oraz Brzegu, tj.: Brzegu, Lubszy i Kościerzyc wraz z rozbudową dróg dojazdowych do tych miast;
- rozwój transportu publicznego, w tym miejskiej komunikacji autobusowej oraz kolei aglomeracyjnej;
- rozwój infrastruktury technicznej, w tym energetyki odnawialnej dla zabezpieczenia podstawowych potrzeb ludności i wzrostu atrakcyjności gospodarczej tych obszarów;
- rozwój infrastruktury społecznej dla zaspokojenia bytowych (codziennych) potrzeb wzrastającej liczby ludności obszarów podmiejskich;
- rewitalizacja obszarów zdegradowanych w celu przywrócenia ich do użytkowania, w tym ponownego wykorzystania gospodarczego;
- rozbudowa systemu ścieżek rowerowych zintegrowanych z siecią miejską;
- rozwój funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych w oparciu o zachowane zasoby przyrodniczo-krajobrazowe, w szczególności rejon jezior Turawskich.

Zasady zagospodarowania

- porządkowanie i kształtowanie struktur funkcjonalnych w kierunku rozdzielania sfer mieszkaniowych i rekreacyjno-wypoczynkowych od sfer produkcji i usług;
- koncentracja terenów zurbanizowanych w oparciu o istniejące struktury osadnicze dysponujące zapleczem usług i wyposażeniem w infrastrukturę;
- racjonalne gospodarowanie zasobami przestrzeni poprzez intensyfikację zagospodarowania istniejącego (rewitalizacja terenów zdegradowanych, wykorzystywanie istniejących rezerw terenowych);
- wzmacnianie ciągłości i spójności struktur przyrodniczych, tworzących zielone pierścienie wokół Opola i Brzegu;
- ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego (zachowanie oraz renowacja zabudowy historycznej i zasobów kulturowych) dla wsparcia różnych form turystyki i rekreacji.

2) Obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych

Według KPZK 2030, obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych to obszary o utrudnionym dostępie do ośrodka wojewódzkiego, ośrodków subregionalnych i słabo rozwiniętej sieci małych i średniej wielkości miast. Obszary te w znikomym stopniu uczestniczą we współczesnych procesach rozwojowych i oferują niedochodowe miejsca pracy, głównie w rolnictwie i w sektorze publicznym.

Na podstawie kryteriów dominującej funkcji rolniczej, słabej dostępności ośrodka wojewódzkiego, niskiej dostępności podstawowych usług publicznych, położenia w sąsiedztwie ośrodków miejskich, które utraciły dawne funkcje gospodarcze oraz ogólnie niskiego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego za obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych uznano wszystkie gminy wiejskie i miejskowiejskie poza okolicami Brzegu (gm. Skarbimierz) i częścią gmin położonych w obszarze funkcjonalnym Opola (gm.: Dobrzeń Wielki, Turawa, Chrzastowice, Dąbrowa, Tarnów opolski, Prószków, Komprachcice, Łubniany). Położenie tych obszarów, często duża lesistość i występujące formy ochrony przyrody sprzyjają rozwojowi różnych form turystyki i rekreacji. Jednak

istniejąca, nieliczna baza turystyczna wymaga rozbudowy i poprawy standardu. W strukturze gospodarki obszaru dominuje rolnictwo przy niskim udziale sektorów pozarolniczych, w tym przemysłu. Taka struktura gospodarki sprzyja rozwojowi rolnictwa ekologicznego, energetyki odnawialnej i sektora drzewnego. Główne czynniki, które hamują rozwój gospodarczy tych obszarów, to: ich peryferyjne położenie, słaba dostępność komunikacyjna, sąsiedztwo małych miast o znikomej dynamice wzrostu, wysoki poziom bezrobocia i zaawansowane procesy depopulacyjne, które mają duży wpływ na poziom kapitału ludzkiego i społecznego.

Obszary wiejskie nie są jednorodne z uwagi na występujące zróżnicowanie skali problemów społecznych i ekonomicznych. Szczególne miejsce zajmują obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Badanie pn. Delimitacja obszarów strategicznej interwencji państwa: obszarów wzrostu i obszarów problemowych, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa, 2016, wskazuje, że w województwie opolskim występują obszary, w których ma miejsce kumulacja problemów społecznych (starość demograficzna, migracja ludności, wykształcenie mieszkańców, poziom edukacji, ubóstwo dochodowe, aktywność społeczna, dostępność do usług). W grupie gmin o najbardziej widocznej skali problemów społecznych znajdują się peryferyjne gminy wiejskie: Kamiennik, Branice, Pawłowiczki, Cisek, Radłów, Wołczyn ale także powiązane funkcjonalnie ze swoimi obszarami wiejskimi małe miasta: Baborów, Gorzów Śląski, Otmuchów, Paczków, Wołczyn.

Zgodnie ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 (z perspektywą do 2030 r.)⁵¹, obszary zagrożone trwałą marginalizacją, wskazane w powyższym badaniu, z uwagi na utratę swoich zdolności rozwojowych, wymagają podjęcia dodatkowych, specjalnych działań ze strony rządu i władz regionalnych, we współpracy z samorządami lokalnymi, przedsiębiorcami i mieszkańcami. Dużą rolę do odegrania ma właściwe zapewnienie komplementarności funkcji realizowanych dla mieszkańców wsi, zlokalizowanych na obszarach wiejskich oraz w miastach – stanowiących ich centra obsługowe w zakresie wielu dóbr i usług na poziomie średnim i wyższym.

Rozwiązywanie problemów tych obszarów w wymiarze terytorialnym wymagać będzie przede wszystkim podejmowania działań dostarczających odpowiedniej jakości dóbr i usług, aktywizacji podmiotów publicznych, prywatnych i mieszkańców na rzecz rozwoju, w tym poprzez szersze wykorzystanie podejścia RLKS52 (Rozwój lokalny kierowany przez społeczność – instrument dofinansowania projektów związanych m.in. z: rozwojem przedsiębiorczości, zachowaniem lokalnego dziedzictwa, walką z wykluczeniem społecznym i rozwojem infrastruktury turystycznej).

Cele rozwoju przestrzennego obszaru:

- rozwój wielofunkcyjny, w tym rozwój rolnictwa wyspecjalizowanego i ekologicznego oraz funkcji turystyki i rekreacji;
- koncentracja usług publicznych w centrach gminnych
- poprawa jakości życia mieszkańców, poprzez rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej oraz dostępu do usług bytowych;
- poprawa dostępności czasowej do ośrodków miejskich.

Funkcje rozwojowe:

- podstawowe: rolnictwo; leśnictwo; rybactwo; mieszkalnictwo z usługami;
- uzupełniające: turystyka i rekreacja, wytwarzanie energii odnawialnej (siłownie wiatrowe, biomasa, biopaliwa), przemysł, w tym rolno-spożywczy, drzewny.

Kierunki zagospodarowania:

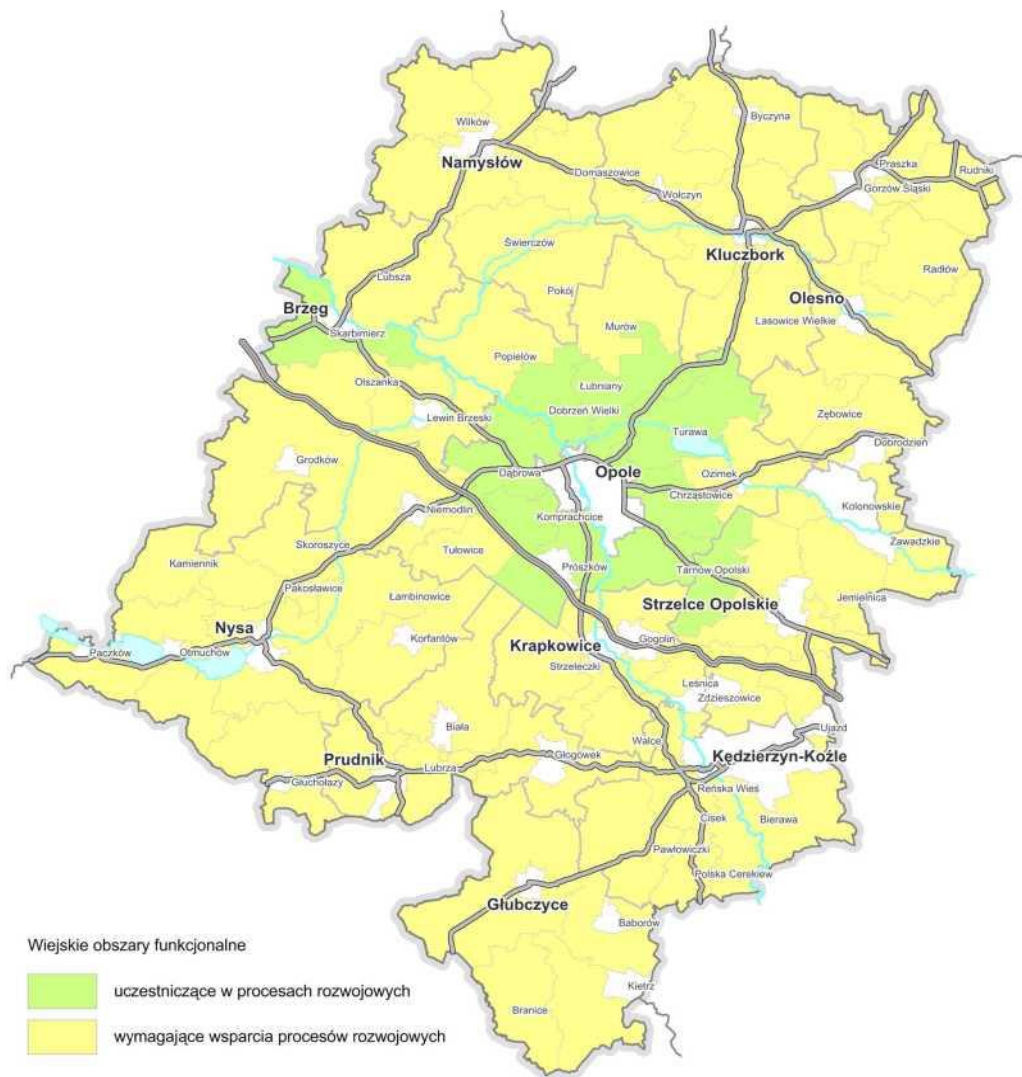
- ochrona przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych gleb;
- rozwój wyspecjalizowanego rolnictwa poprawiającego towarowość gospodarstw rolnych;

- rozwój infrastruktury transportowej o znaczeniu ponadlokalnym i lokalnym, w tym budowa i rozbudowa dróg dojazdowych do miast subregionalnych i lokalnych ośrodków wzrostu;
- rozwój infrastruktury technicznej, w tym energetyki odnawialnej dla zabezpieczenia podstawowych potrzeb ludności i wzrostu atrakcyjności gospodarczej tych obszarów;
- rozwój infrastruktury społecznej dla zaspokojenia bytowych (codziennych) potrzeb ludności;
- rekultywacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych w celu przywrócenia ich do użytkowania, w tym ponownego wykorzystania gospodarczego;
- rozwój funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych w oparciu o zachowane zasoby przyrodniczo-krajobrazowe, w szczególności w rejonie Gór Opawskich, Przedgórze Paczkowskiego wraz ze zbiornikami Nyskim i Otmuchowskim oraz potencjalnego Parku Narodowego Puszczy Śląskiej, Stobrawskiego Parku Krajobrazowego i Borów Niemodlińskich;
- poprawa jakości środowiska;
- poprawa funkcjonalności i estetyki terenów zabudowy wiejskiej.

Zasady zagospodarowania:

- racjonalne gospodarowanie zasobami przestrzeni poprzez intensyfikację zagospodarowania istniejącego (rekultywacja i rewitalizacja terenów zdegradowanych, wykorzystywanie istniejących rezerw terenowych);
- porządkowanie i kształtowanie struktur funkcjonalnych w kierunku rozdzielenia sfer produkcji rolniczej od funkcji mieszkaniowych i rekreacyjno-wypoczynkowych;
- koncentracja terenów zurbanizowanych w oparciu o istniejące struktury osadnicze dysponujące zapleczem usług i wyposażeniem w infrastrukturę;
- prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej na ochronie zasobów leśnych wraz z zalesianiem gruntów nieprzydatnych dla rolnictwa oraz turystyki i rekreacji;
- wzmacnianie ciągłości i spójności struktur przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem obszarów chronionych;
- ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego (zachowanie oraz renowacja zabudowy historycznej i zasobów kulturowych) dla wsparcia różnych form turystyki i rekreacji.
- wsparcia różnych form turystyki i rekreacji, w tym ekoturystyki i agroturystyki.

Mapa 7. Wiejskie obszary funkcjonalne

1.4.4 Spójność środowiskowa obszarów wiejskich w wymiarze przestrzennym

Opis powiązań środowiskowych oraz ich zasięgu (czy na terenie jednej gminy znajduje się ten obszar spójny środowiskowo czy też na terenie wielu gmin, czy w ramach jednego powiatu/ czy w ramach jednego województwa – chodzi np. o: kompleksy leśne, formy ochrony przyrody, bagna, tereny zalewowe, okresowych podtopień)

Wskazanie obszarów spójnych środowiskowo – mapy

Pod pojęciem spójności środowiskowej rozumiany jest zespół różnorodnych cech mających wpływ na ciągłość i trwałość funkcjonalno-przestrzenną w ramach istniejących struktur przyrodniczych, gospodarczych, społecznych, infrastrukturalnych i przestrzennych. Dla celów niniejszego opracowania spójność środowiskowa scharakteryzowana została w wymiarze przyrodniczym i hydrologicznym.

Spójność przyrodnicza

Spójność ta odnosi się do struktur tworzących regionalny system przyrodniczy, na który składają się obszary węzłowe (wielkoobszarowe obszary węzłowe - parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu), węzły ekologiczne (rezerваты przyrody, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne, pomniki przyrody), oraz system powiązań

przyrodniczych, zapewniających spójność przestrzenną obszarów i form chronionych oraz obieg materii, energii i informacji genetycznej – korytarze ekologiczne. System spójnościowy uzupełniany jest przez ostoje przyrodnicze sieci ekologicznej Natura 2000, kompleksy leśne oraz rolniczą przestrzeń produkcyjną.

Spójność hydrologiczna

Spójność ta odnosi się do struktur wodnych, powierzchniowych i podziemnych, zapewniających obieg wody w przestrzeni hydraulicznej, warunkującej ciągłość i trwałość procesów przyrodniczych i społeczno-gospodarczych. W kategorii spójności hydrologicznej ujęto również zagadnienia związane z zagrożeniami powodziowymi, występującymi w dolinach rzecznych.

Rolnictwo stanowi istotny potencjał w gospodarce województwa opolskiego. Potencjał rolnictwa województwa opolskiego w skali kraju oraz duże znaczenie tego działu w strukturze gospodarki regionu, skłania do traktowania tej dziedziny jako istotnej i trwałej składowej polityki regionalnej. Dogodne ukształtowanie terenu, sprzyjające warunki klimatyczne, wysoka jakość gleb oraz wysoka kultura rolna istotnie wpływają na wysoką produktywność rolniczą: pod względem plonów zbóż, rzepaku i rzepiku oraz buraków cukrowych opolskie przoduje w skali kraju. Również pod względem przeciętnego rocznego udoju mleka od 1 krowy region od lat zajmuje pierwszą pozycję.

W strukturze towarowej produkcji rolnictwa w województwie opolskim 55,9% stanowi produkcja roślinna (33,5% - zboża, 15,7% - produkcja roślinna przemysłowa m.in. buraki, 3,2% - warzywa i 1,3% owoce). Produkcja zwierzęca stanowi 44,1% ogólnej produkcji - na żywiec rzeźny przypada 24,5%, mleko krowie - 14,6% i jaja kurze - 4,5%.

W 2010 r. odnotowano w województwie 45 tys. gospodarstw rolnych (spadek o 39% w porównaniu do 2002 r.), w tym 37 tys. gospodarstw prowadzących działalność rolniczą (rośliną lub/i zwierzęcą). Województwo opolskie w dalszym ciągu zaliczane jest do grupy województw charakteryzujących się dużą liczbą drobnych gospodarstw rolnych: odsetek gospodarstw najmniejszych, o powierzchni 0-5 ha wyniósł 64,4% (w 2002 r. - ponad 75%). Wraz ze zmniejszaniem się liczby gospodarstw rolnych zauważalny jest wzrost średniej powierzchni użytków rolnych jednego gospodarstwa rolnego. W 2010 r. średnia powierzchnia użytków rolnych jednego gospodarstwa w województwie opolskim wynosiła 11,6 ha wobec 7,6 w 2002 roku.

Opolscy rolnicy przodują w produkcji zwierzęcej uzyskując ponad 10 tys. l. mleka od najlepszych krów w gospodarstwach indywidualnych. Pogłowie bydła utrzymuje się na średniorocznym poziomie 121-123 tys. sztuk, w tym krów mlecznych 48-51 tys. sztuk. Liczba aktywnych dostawców mleka z terenu województwa opolskiego zmniejszyła się z 4,5 tys. przed akcesją z UE do około 2 tys. obecnie i wykazuje stałą tendencję spadkową, przy równoczesnym wzroście wydajności mleka z gospodarstwa. Praktycznie całość produkcji mleka produkowana jest w klasie ekstra (98%), co jest efektem zaostrzenia wymagań weterynaryjno-sanitarnych, jak i potrzeb przemysłu mleczarskiego. Pogłowie trzody chlewnej nie przekracza 600 tys. szt. W zależności od sytuacji na rynku pogłowie żywca wieprzowego utrzymuje się na poziomie 550-595 tys. szt. Produkcją trzody chlewnej zajmuje się w województwie opolskim około 10 tys. gospodarstw rolnych (obliczenia własne) o dużym rozproszeniu, co powoduje że produkowany żywiec wieprzowy jest bardzo zróżnicowany pod względem jakości i mięsności.

Województwo opolskie jest najmniejszym regionem w kraju, ale pod względem liczby grup producentów rolnych znajduje się w krajowej czołówce (czwarte miejsce w kraju), jednakże w odniesieniu do ilości gospodarstw w naszym regionie stopień zorganizowania jest jeszcze na

zbyt niskim poziomie. Obecnie w rejestrze grup producentów rolnych województwa wpisanych jest 79 grup. Wśród tych grup dominują producenci zbóż i rzepaku. Już prawie 30% produkcji rzepaku oraz ponad 9% produkcji zbóż ogółem w województwie opolskim wytwarzana jest w gospodarstwach członków grup producentów rolnych. Coraz większą aktywnością, w podejmowaniu decyzji.²⁴

Województwo opolskie odgrywa znaczącą rolę w śródlądowej gospodarce rybackiej Polski.

Zróżnicowanie występujących w województwie opolskim środowisk wodnych - wody płynące i wody stojące - sprawia, że oprócz gospodarki typowo stawowej, ukierunkowanej na produkcję ryb karpiowatych (głównie karpia), w regionie znaczący udział ma również gospodarka rybacka z połączeniem turystyki wędkarskiej.

Województwo opolskie cechuje istotny potencjał rozwojowy w zakresie produkcji ryb słodkowodnych opartej o hodowlę stawową. Spora, w porównaniu do niewielkiej powierzchni województwa, liczba stawów - ok. 700 zbiorników o łącznej powierzchni ok. 3 500 ha - jest w stanie pomieścić ponad 30 mln m³ wody, co stanowi ok. 11% pojemności wszystkich stawów w Polsce (pod względem pojemności wodnej stawów województwo opolskie zajmuje trzecie miejsce w kraju, za województwami dolnośląskim i wielkopolskim). Szacuje się, że w województwie opolskim produkuje się ok. 9% całkowitej produkcji karpia w Polsce. Gospodarka rybacka na wodach płynących (rzeki oraz zbiorniki zaporowe o łącznej pow. 7 718 ha) prowadzona jest w obwodach rybackich znajdujących się w zasobach Skarbu Państwa. Użytkownikiem obwodów jest Polski Związek Wędkarski, zrzeszający blisko 23 tys. wędkarzy.

Dużym potencjałem rozwojowym, z uwagi na prowadzoną gospodarkę rybacką, posiadane zasoby oraz uwarunkowania przyrodnicze cechują się tzw. obszary zależne od rybactwa. W województwie opolskim obszar ten tworzy 11 gmin (od lipca 2009 r. obszar działania stowarzyszenia LGR „Opolszczyzna”), na terenie których zlokalizowane są liczne akweny wodne (w tym stawy i wody płynące), gospodarstwa rybackie, a także organizacje społeczne działające w obszarze rybactwa.²⁵

Spójność hydrologiczna

Kluczowe znaczenie dla zapewnienia spójności hydrologicznej regionu odgrywa sieć hydrograficzna i hydrologiczna. Spójność hydrologiczna kształtowana jest w obrębie zlewni wód powierzchniowych (a te są związane z siecią hydrograficzną regionu) oraz w obrębie zbiorników wód podziemnych, stanowiący źródło zaopatrzenia w wodę dla potrzeb użytkowych i przyrodniczych.

wody powierzchniowe

Obszar województwa położony jest w całości w zlewisku Morza Bałtyckiego, w dorzeczu Odry (Górnej Odry), z czego 97,5% powierzchni województwa leży w zlewni Górnej Odry, a pozostałe 2,5% (część północno-wschodnia) w zlewni rzeki Warty (dopływ II rzędu Odry).

Sieć hydrograficzną tworzy rzeka Odra oraz jej dopływy, z których głównymi dopływami (II rzędu) lewostronnymi są: Nysa Kłodzka, Osobłoga, Psina, Opawa, Stradunia, Prószkowski Potok, Cisek, Dzielniczka, z kolei dopływami prawostronnymi są: Bierawka, Kłodnica, Mała

²⁴ Str. 38-39 Załącznik do Uchwały Nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r., Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r

²⁵ Str. 39-40 Załącznik do Uchwały Nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r., Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r

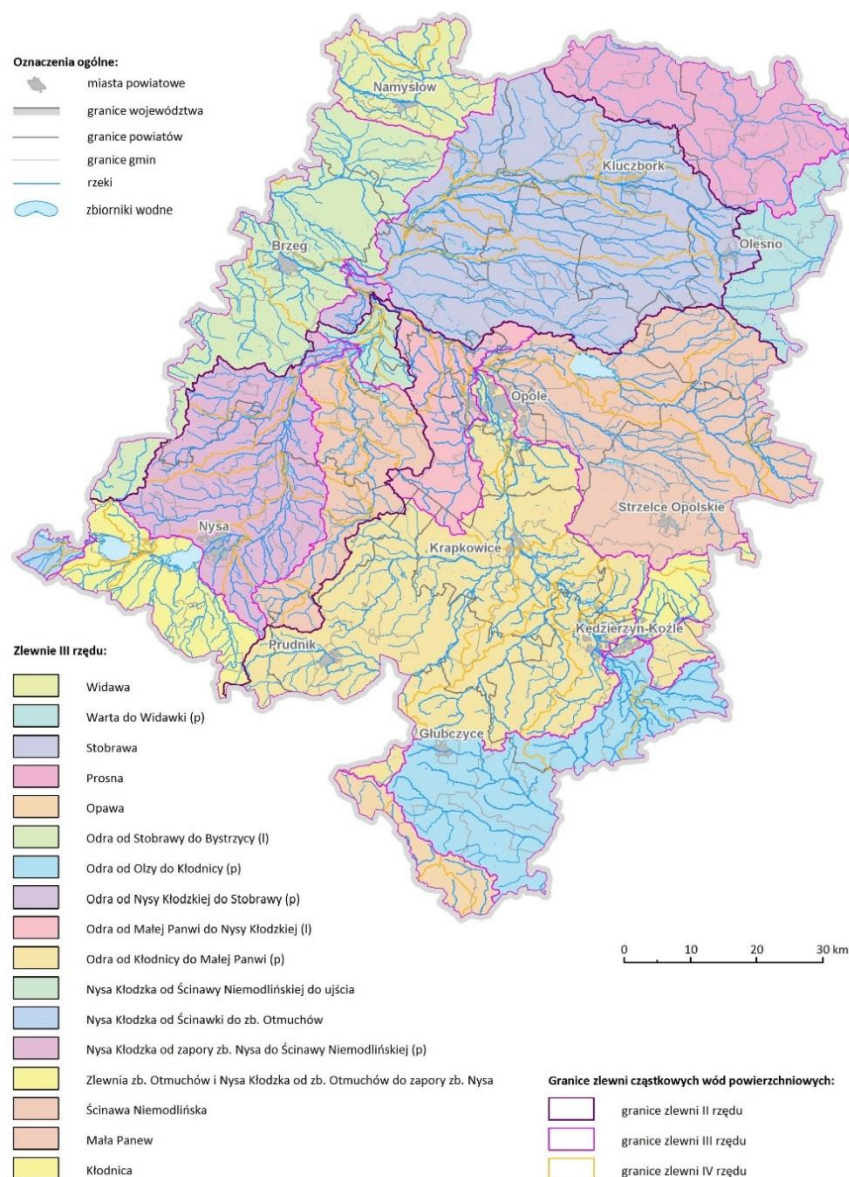
Panew, Stobrawa, Smortawa. Rzeka Odra, stanowiąca główną oś hydrograficzną regionu, dzieli obszar województwa na część północno-wschodnią o regularnej sieci rzecznej i południowo-zachodnią, o nieregularnej sieci rzecznej.

W obrębie zlewni Warty największym w regionie ciekim jest rzeka Prosna. Znaczne obszary dolin rzecznych są objęte ochroną z uwagi na walory przyrodnicze.

Gęstość sieci rzecznej jest najniższa na obszarze Płaskowyżu Głubczyckiego, Wzgórz Strzeelińskich, Równiny Opolskiej, a także na obszarze wododziałowym Masywu Chełmu. Natomiast najwyższa gęstość sieci rzecznej obejmuje obszar środkowej części dorzecza Stobrawy, Małej Panwi, Ścinawy Niemodlińskiej oraz obszar poniżej Nysy.

Region zaliczany jest do ubogich pod względem udziału zbiorników wód powierzchniowych. Największymi są sztuczne zbiorniki wodne (Nyski, Otmuchowski, Turawski). Wymienione zbiorniki sztuczne mają pojemność łączną 344,3 mln m³, co stanowi ponad 92% pojemności wszystkich zbiorników wodnych regionu. Pozostałe zbiorniki wodne to mniejsze zbiorniki, głównie przeciwpowodziowe, oraz stawy hodowlane. Wraz z wymienionymi dużymi zbiornikami, łącznie w województwie jest 15 zbiorników wodnych, w tym cztery wielozadaniowe i jeden suchy.

Ryc. 5. Zlewnie wód powierzchniowych w województwie opolskim.

Źródło: Opracowanie DRP

Pomimo, że zasobność wód województwa należy do jednych z najniższych w Europie²⁶, to zasoby wód dorzecza pokrywają bieżące zapotrzebowanie przemysłu i gospodarki komunalnej na wodę powierzchniową (z wyjątkiem przemysłów wymagających wody o wysokiej jakości). Nierównomierność rozmieszczenia zasobów wodnych w połączeniu z niską retencją

²⁶ Szacuje się, że zasoby Górnej Odry są niższe o ok. 30% od zasobów Górnej Wisły. Ich wartość w przeliczeniu na mieszkańca (796 m³/M/rok) jest dwa razy niższa niż na pozostałym terenie kraju (1 660 m³/M/rok). Zlewniami o największym module zasobowym przekraczającym 6 m³/s/km² są zlewnie Nysy Kłodzkiej i Małej Panwi, zaś zlewniami o najmniejszej zasobności jest zlewnia Liswarty i Odry (poniżej 2m³/s/km²).

zbiornikową (6% dla obszaru Polski²⁷) powoduje w okresie wegetacyjnym występują lokalne niedobory wody. Zagadnienie to posiada istotne znaczenie dla działań adaptujących rolnictwo do zachodzących zmian klimatu²⁸.

Wody podziemne

Województwo opolskie jest obszarem o dużej zasobności w wody podziemne, co wynika ze zróżnicowanej budowy geologicznej i korzystnych uwarunkowań hydrogeologicznych. Podstawowe wody podziemne o znaczeniu użytkowym występują w formacjach geologicznych: czwartorzędu, miocenu i pliocenu (neogen), kredy górnej (koniak i cenoman), triasu środkowego (wapień muszlowy), triasu dolnego (pstry piaskowiec). Podrzędne, lokalne znaczenie jako poziomy użytkowe mają również zawodnione skały permu, karbonu i proterozoiku.

W przypadku osadów czwartorzędowych, pokrywających od powierzchni zmienną warstwą większość obszaru województwa, szczególne znaczenie jako struktury wodonośne mają współczesne doliny rzeczne, a także doliny kopalne.

Najbardziej zasobne struktury wodonośne, wyróżniające się zasobnością i jakością wód, zakwalifikowano do głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP). Województwo całkowicie lub częściowo znajduje się w zasięgu 14 GZWP: 324, 325, 311, 320, 323, 338, 332, 333 (GZWP 333 Opole – Zawadzkie to najzasobniejszy zbiornik w regionie, obejmujący strategiczne dla niego zasoby wód podziemnych), 334, 335, 336, 337, 327, 328. Część z tych zbiorników to wspomniane doliny kopalne.

Ryc. 6. Główne zbiorniki wód podziemnych w województwie opolskim..

²⁷ Retencja wód powierzchniowych prowadzona jest w oparciu o: kompleksy nawadnianych użytków rolnych i leśnych (ok. 3064 ha), obiekty piętrzące na ciekach, wielozadaniowe zbiorniki wodne (pow. 6494 ha i poj. 365 mln m³), zbiorniki małej retencji (pow. 387,6 ha i poj. 11,06 mln m³), kompleksy stawów rybnych (pow. 2 439 ha i poj. 36,6 mln m³) oraz inne zbiorniki, w tym pozostające w zarządzie ALP (pow. 700,0 ha i poj. 10,5 mln m³).

²⁸ Badania klimatycznego bilansu wody prowadzone przez IUNG-PIB w Puławach wskazują, iż obszar województwa opolskiego położony jest w strefie niewielkiego niedoboru wód (przewaga procesów ewapotranspiracji nad wielkością opadu atmosferycznego), wynoszącego od -100 - 0 mm w części południowej do -150 – -100 mm w części środkowej do -150 – -200 w części północno-zachodniej.

Źródło: Opracowanie DRP

Zasoby wód podziemnych województwa, wg stanu na grudzień 2015 r. obejmują 57 454,39 m³/h zasobów eksploatacyjnych, z czego zasoby z utworów czwartorzędowych to 25 160,20 m³/h, neogeńsko-paleogeńskich - 15 378,25 m³/h, kredowych - 1 916,0 m³/h, starszych - 14 999,94 m³/h. Bogate zasoby wód są atutem województwa. Zasobność wodna wyrażana tzw. modulem zasobowym wynosi 5,82 m³/h/km² i jest nieznacznie niższa od średniej krajowej, wynoszącej 6,23 m³/h/km² ²⁹.

zagrożenia powodziowe

Postępujące od lat 80-tych zmiany klimatyczne przejawiające się występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych, zwiększają poziom zagrożenia regionu powodziami i podtopieniami, deszczami nawałnymi, gradobiciami, suszą, silnymi wiatrami i oblodzeniami. Zjawiska te będą występować z coraz większą częstotliwością i natężeniem, obejmując coraz większe obszary województwa.

Położenie oraz występujące uwarunkowania hydrograficzne i hydrologiczne powodują, że województwo opolskie narażone jest na cykliczne zalewy powodziowe i podtopienia. Prowadzone obserwacje hydrologiczne wskazują, że zalewy powodziowe w dolinie Odry są

²⁹ Łączne udokumentowane zasoby eksploatacyjne wynoszące ok. 503,3 mln m³ (GUS, 2015) kilkakrotnie przekraczają pobory wód dla celów gospodarki narodowej i ludności (w 2015 – 122,6 mln m³).

zjawiskiem cyklicznym³⁰, a szczególne zagrożenie występuje w dolinie Odry i w dolinach jej dopływów: Psiny, Troji, Ostrej, Opawy, Opawicy, Białej Głucholaskiej, Złotego Potoku, Nysy Kłodzkiej, Ścinawy Niemodlińskiej, Małej Panwi, Stobrawy, Widawy, Prosny i Łomnicy.

W dorzeczu Odry występują wszystkie typy powodzi, mianowicie związane z: nawałnymi deszczami, krótkotrwałymi burzami (powódzie opadowe), gwałtownym topieniem śniegu (powódzie roztopowe), zlodzeniem rzek (powódzie zimowe). W regionie największe zagrożenie stwarzają powódzie opadowe występujące w miesiącach letnich, będące skutkiem opadów nawałnych albo rozlewnych (wywołane deszczami frontalnymi).

Zgodnie z mapami zagrożenia powodziowego³¹, zagrożenie takie, zwłaszcza o prawdopodobieństwie wystąpienia co najmniej Q10% i Q1% (raz na 10 lat lub raz na 100 lat), dotyczy przede wszystkim do-lin większych rzek, zwłaszcza gdzie wykształciły się szerokie terasy zalewowe, tj.: Odry, Nysy Kłodzkiej, Małej Panwi, a także doliny: Białej Głucholaskiej, Prudnika, Osobłogi, Ścinawy Niemodlińskiej, Opawa, Psina, Troja, Widawa, Prosna, Bierawka.

Ryc. 7. Obszary zagrożeń powodziowych w województwie opolskim.

³⁰ Od początku XIX w. znaczące zalewy powodziowe w dorzeczu Odry wystąpiły w latach 1813, 1826, 1829, 1845, 1854, 1880, 1891, 1896, 1897, 1899. W XX wieku w dorzeczu Górnej i Środkowej Odry zjawiska powodziowe obserwowane były w latach 1902, 1903, 1906, 1909, 1911, 1915, 1917, 1925, 1926, 1931, 1937, 1938, 1939, 1940, 1948, 1952, 1953, 1958, 1960, 1965, 1966, 1968, 1970, 1972, 1977, 1980, 1985, 1997, a w XXI w. w 2010 r.

³¹ Informatyczny System Osłony Kraju: <http://mapy.isok.gov.pl/imap>

Źródło: Opracowanie DRP

Zasięg obszarowy występowania powodzi w obrębie wymienionych dolin rzecznych, a tym samym potencjalnych strat materialnych i skutków dla terenów użytkowanych w dolinach (zwłaszcza w dolinie Odry), oprócz czynników klimatycznych, uwarunkowany jest zasięgiem naturalnych dolin (tarasów holocenów), a także ograniczeniem terenów zalewowych przez urządzenia ochrony przeciwpowodziowej (głównie wały przeciwpowodziowe). Zagrożenie powodziowe lub przynajmniej okresowe podtopienia, dotyczą również innych dolin rzecznych, np.: Stobrawa, Stradunia, Swornica, Brynica, Budkowiczanka, Chrzastawa, Biała, jednakże w tych przypadkach zarówno częstotliwość pojawiania się powodzi, jak i skutki przestrzenne, są znacznie mniejsze.

Istniejący system ochrony przeciwpowodziowej województwa obejmuje ok. 372 km wałów przeciwpowodziowych, 16 zbiorników wodnych (o pojemności całkowitej 376,66 mln m³ i powierzchni 6 790,2 ha), 6 polderów przepływowych (o pojemności całkowitej 26,6 mln m³ i powierzchni 1980,0 ha) i 3 kanały ulgi (Opole, Kędzierzyn-Koźle, Otmuchów).

Postępujące zmiany klimatyczne przejawiają się zwiększoną częstotliwością i natężeniem ekstremalnych zjawisk pogodowych (powodzie, podtopienia, deszcze nawalne, gradobicia, susza, silne wiatry) oraz zwiększają znaczenie dostępności do zasobów wodnych - naturalna i sztuczna retencja wód powierzchniowych na obszarze województwa jest niewystarczająca nie tylko dla bezpieczeństwa, ale i dla potrzeb rolnictwa i gospodarki, a deficyty wód występują w okresie największego zapotrzebowania na wodę w okresie wegetacyjnym, okresy nadwyżek wody wywołujące wezbrania i powodzie, występują w okresach wczesnowiosennych i letnich.

1.4.5 Analiza spójności środowiskowej

Analiza spójności środowiskowej przeprowadzona została pod kątem ustalenia zasięgu przestrzennego oddziaływania określonych typów i podtypów struktur środowiskowych, wydzielonych w ramach ustalonych typów obszarów spójnościowych: przyrodniczych i hydrologicznych. Zasięg przestrzenny zróżnicowano w odniesieniu do skali i obszaru potencjalnego występowania zjawiska.

Przeprowadzona analiza wykazała, że spójność środowiskowa o największym zasięgu przestrzennym charakterystyczna jest dla systemu obszarów Natura 2000 oraz korytarzy ekologicznych, które mają wymiar ponadregionalny i regionalny z uwagi na pełnione funkcje łącznikowe. Zasięg ponadlokalny i regionalny ma na ogół rozmieszczenie wielkoobszarowych form ochrony przyrody (parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu) lasów i rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Małoobszarowe formy ochrony przyrody (ZPK, użytki ekologiczne, rezerваты przyrody, pomniki przyrody) stanowią klasyczne formy o zasięgu lokalnym, chociaż jakościowo ich ranga dla ochrony przyrody jest zróżnicowana, od ponadregionalnej do lokalnej.

Zróżnicowanie przestrzenne charakterystyczne jest również dla elementów wchodzących w skład hydrologicznych struktur środowiskowych. Większość ze zlewni wód powierzchniowych i podziemnych zbiorników wodonośnych ma wymiar wieloprzestrzenny, ponadlokalny i regionalny, natomiast w niektórych przypadkach wykraczają poza granice województwa (np. zlewnia Odry, Nysy Kłodzkiej, zbiornik GZWP 333, GZWP 332, GZWP 320, GZWP 311).

Wieloprzestrzenny zasięg charakterystyczny jest również dla zagrożenia powodziowego, które w przypadku rzeki Odry i Nysy Kłodzkiej, z uwagi na rozległość zlewni osiągają wymiar krajowy, w przypadku białej Głuchołaskiej, Osobłogi i Małejpanwi mają wymiar regionalny, a nawet ponadlokalny.

Tab. 3. Zasięgi przestrzenne spójności środowiskowej dla określonych typów struktur środowiskowych w województwie opolskim.

Typ struktur środowiskowych:	Zasięg przestrzenny spójności środowiskowej			
	Lokalny (gmina)	Ponadlokalny (powiat)	Regionalny (województwo)	Ponadregionalny (kraj)
Spójność przyrodnicza				
Prawne formy ochrony przyrody				
Parki krajobrazowe		+	+	
Obszary chronionego krajobrazu	+	+	+	

Zespoły przyrodniczo – krajobrazowe	+			
Użytki ekologiczne	+			
Rezerваты przyrody	+			
Pomniki przyrody	+			
Obszary Natura 2000				
Obszary specjalnej ochrony ptaków OSO Natura 2000		+	+	+
Specjalne obszary ochrony siedlisk SOOS Natura 2000	+	+	+	+
Korytarze ekologiczne				
Lądowe (migracyjne)		+	+	+
Dolinne (spójnościowe)		+	+	+
Lasy				
Lasy	+	+	+	
Gleby				
Gleby	+	+	+	
Spójność hydrologiczna				
Wody powierzchniowe (zlewnie wód powierzchniowych)		+	+	+
Wody podziemne (Główne zbiorniki wód podziemnych)		+	+	+

Zagrożenie powodziowe		+	+	+
-----------------------	--	---	---	---

1.4.6 Spójność gospodarcza obszarów wiejskich w wymiarze przestrzennym

Opis powiązań gospodarczych oraz ich zasięgu (czy na terenie jednej gminy znajduje się ten obszar spójny gospodarczo czy też na terenie wielu gmin, czy w ramach jednego powiatu/ czy w ramach jednego województwa – chodzi np. o: strefy ekonomiczne, klastry, doliny/zagłębia przemysłowe)

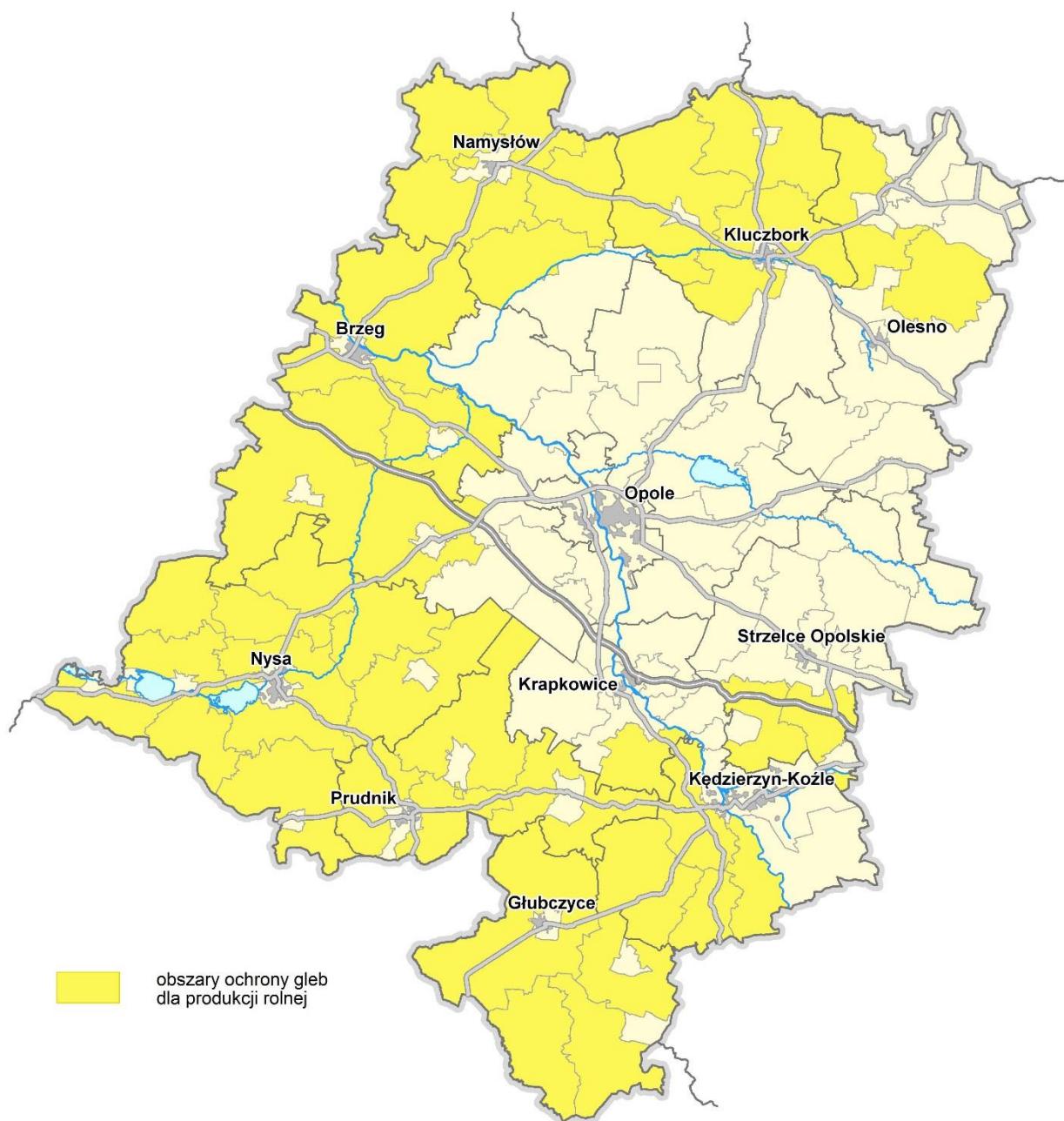
Generalnie obszar województwa opolskiego cechuje silne wewnętrzne zróżnicowanie gospodarcze, przejawiające się zróżnicowaniem poziomu wartości wytwarzanego PKB per capita w części wschodniej i zachodniej Opolszczyzny. Podregion opolski z wartością 41 525 zł, obejmujący swym zasięgiem powiaty: m. Opole, ziemski opolski, krapkowicki, kędzierzyńsko-kozielski, kluczborski i oleski, należy do grupy obszarów o wysokim poziomie rozwoju, zaś podregion nyski (powiaty: brzeski, głubczycki, namysłowski, nyski, prudnicki) z wartością 27 694 zł, do grupy o najniższym, statystycznym poziomie rozwoju w całym kraju (64 miejsce na 72 podregiony).

Występujące zróżnicowanie gospodarcze jest pochodną odmiennego potencjału obszaru wschodniej i zachodniej części województwa, w szczególności większego udziału sektorów poza rolniczych (przemysłu, budownictwa i usług) w wytwarzaniu PKB.

W aspekcie potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej obszary wiejskie województwa wykazują także wyraźne zróżnicowanie wewnętrzne, wynikające z cech naturalnych środowiska. Obszar spójny pod względem potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej, gdzie syntetyczny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej WRPP > 75 pkt obejmuje 41 gminy województwa opolskiego (rys. 8). W większości w obszarze tym występują gleby należące do I-III klasy bonitacyjnej. Koncentrują się one w północnej, zachodniej i południowej części województwa opolskiego, w obrębie mało zróżnicowanych morfologicznie terenach Niziny Śląskiej i Przedgórze Sudeckiego.

Są to obszary o kluczowym dla gospodarki województwa naturalnym potencjale rozwojowym, opartym na najwyższych w kraju walorach rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wymagające prowadzenia działań ochronnych, ograniczeń i wykluczeń funkcji kolizyjnych oraz kształtowania możliwości optymalnego wykorzystania potencjału. Jego optymalne wykorzystanie dla dalszego rozwoju gospodarczego jest kluczowym wyzwaniem rozwoju przestrzennego województwa, a ochrona potencjału przestrzeni rolniczej i bioróżnorodności terenów otwartych jest zasadniczym celem rozwoju.

rys.8. Obszary o największym potencjale produkcyjnym dla rolnictwa w województwie opolskim

Źródło: Opracowanie DRP

Obszary o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych Według opracowania pt. Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim, najbliższe tendencje rozwojowe w regionie posiadają następujące gminy:

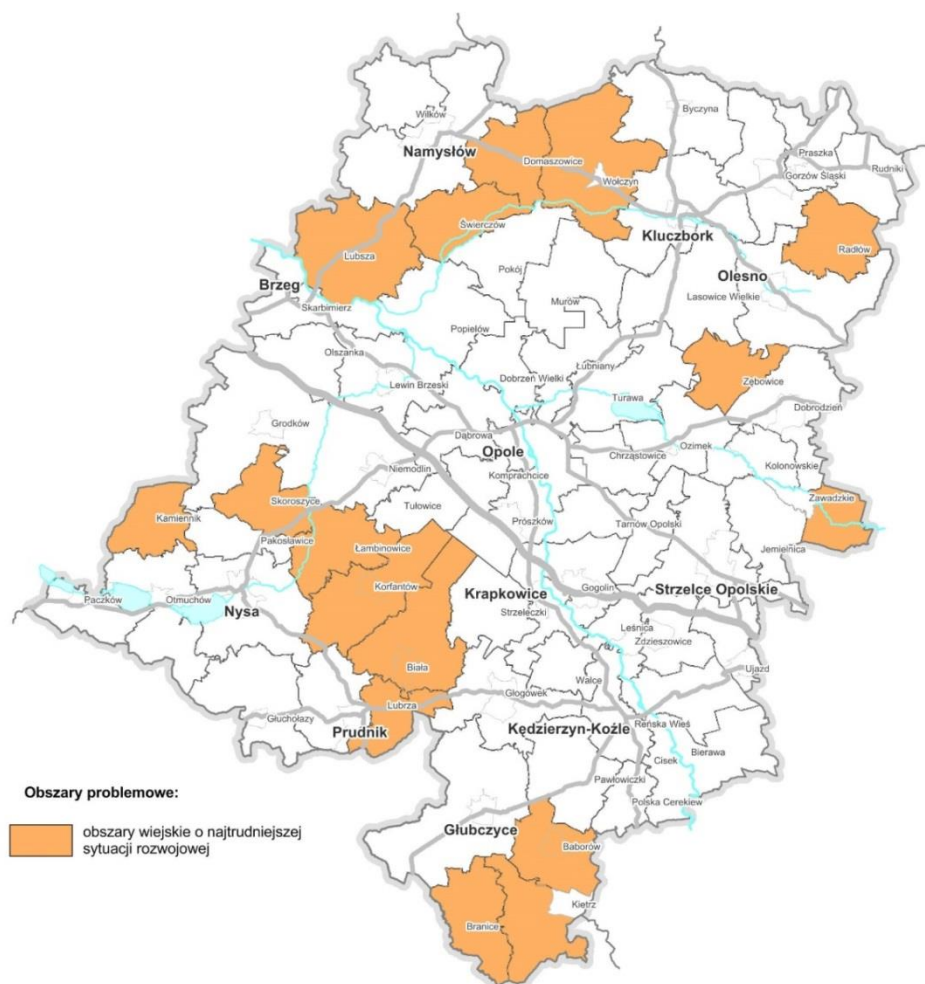
- Północna część regionu – Wołczyn, Domaszowice, Radłów;
- Wschodnia część regionu – niesąsiadujące ze sobą gminy Zębów i Zawadzkie;
- Południowa część regionu – Kietrz, Baborów, Pawłowiczki;

- Południowo-zachodnia część regionu – Lubrza, Biała, Korfantów, Łambinowice, Skoroszyce oraz Kamiennik.

Jednocześnie, na podstawie oceny eksperckiej, dokonano weryfikacji w/w zestawienia w ten sposób, że dodano wybrane gminy z podregionu nyskiego, odbiegającego poziomem rozwoju gospodarczego mierzonym wartością PKB na mieszkańca od podregionu opolskiego, w tym:

- Świerczów i Lubsza w rejonie północno-zachodnim, z powodu dodatkowej niskiej wartości kapitału naturalnego (niska wartość wskaźników rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zagrożenie powodziowe najbardziej zurbanizowanej części gminy Lubsza w dolinie Odry);
- Branice zamiast gminy Pawłowiczki, z uwagi na znacznie korzystniejsze uwarunkowania dotyczące możliwości wzmacniania powiązań funkcjonalnych między gminą Pawłowiczki a biegunem wzrostu - miastem Kędzierzynem-Koźle niż peryferyjnie położonej gminy Branice.

Rys. 9. Obszary wiejskie o najtrudniejszej sytuacji rozwojowej

Źródło: Opracowanie DRP

1.4.7 Strefy ekonomiczne i klastry

Siedziba większości opolskich inicjatyw klastrowych znajduje się w Opolu. Powstanie pojedynczych inicjatyw odnotowano również w miejscowościach: Kluczbork, Chmielowice, Prudnik i Pokrzywna. Struktura branżowa klastrów jest bardzo zróżnicowana, najczęściej działa w branży turystycznej oraz budownictwie i eko-budownictwie. Obszarami działania pojedynczych inicjatyw są branże: chemiczna, ekoenergetyczna, szkoleniowo-doradcza, IT, medyczna oraz drzewno-meblarska.

W regionach wiejskich bardzo rzadko powstają struktury klastrowe skupione na wiedzy i innowacjach.

Na obszarach wiejskich lokują się głównie klastry funkcjonujące w branży turystycznej, motoryzacyjnej agroturystycznej czy rekreacyjno-wypoczynkowej, jak również w agrobiznesie lub branży rolno-spożywczej. Tego typu struktury służą zazwyczaj wzmacnianiu kapitału społecznego, pobudzaniu aktywności społecznej i gospodarczej lokalnej ludności.

W województwie opolskim obecnie funkcjonuje **20 podstref** specjalnych stref ekonomicznych (SSE), o łącznej powierzchni terenów inwestycyjnych ok. **1058,9 ha**.

Na terenie województwa funkcjonują dwie podstrefy zlokalizowane na obszarach wiejskich: podstrefa Starachowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (gmina Tułowice) oraz podstrefa Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (gmina: Skarbimierz, Praszka, Tarnów Opolski, Murów, Pawłowiczki, Walce).

Główni inwestorzy obecni w podstrefach na obszarach wiejskich to:

- Wipak Polska, Mondelez Polska Production, Donaldson Polska, Johnson Controls Polska, Aquila Brzeg, Poligel Polska, FPS Polska – Skarbimierz,
- Narzędziownia Pszenica – Stojec,
- Systemy – Kąty Opolskie,
- Stora – Enso, Vitroterm - Murów,
- Karol Kania i Synowie - Pawłowiczki ,
- GoodMills Polska - Walce,
- Greenagro, Kaye Aluminium, Neo Plus Technology – Tułowice.

Województwo opolskie posiadając atrakcyjne tereny inwestycyjne, nie dysponuje samodzielną specjalną strefą ekonomiczną

Diagnostując atrakcyjność inwestycyjną województwa opolskiego trzeba zwrócić uwagę na wysoki, choć wciąż nie w pełni wykorzystany, potencjał inwestycyjny. W szczególności chodzi o inwestycje strategiczne, prorozwojowe dla regionu, które mogą zaowocować znaczną liczbą miejsc pracy i przyczynić się do przyspieszenia rozwoju gospodarczego. Problemem regionu jest brak samodzielnej specjalnej strefy ekonomicznej.

Cechy wzmacniające atrakcyjność inwestycyjną województwa opolskiego to relatywnie konkurencyjna chłonność rynku, dostępność transportowa i bogata infrastruktura gospodarcza. Region jest postrzegany jako korzystne miejsce lokalizacji dla przemysłu spożywczego (ze względu na potencjał branży rolniczej), a długotrwałe tradycje przemysłowe, szczególnie w zakresie przemysłu spożywczego, mineralnego, metalowego, maszynowego i chemicznego są czynnikiem wysokiej kultury produkcyjnej.

Atrakcyjność inwestycyjną regionu podnoszą niższe, niż w ościennych województwach, koszty pracy oraz korzystnie zlokalizowane tereny inwestycyjne w podstrefach specjalnych stref ekonomicznych. Poziom obsługi inwestora w województwie opolskim uznawany jest za jeden z najwyższych w kraju. Atrakcyjność inwestycyjną podnoszą ponadto:

- korzystne uwarunkowania komunikacyjne (np. autostrada A4, bliskość autostrady A1);
- położenie województwa między 2 dużymi aglomeracjami - górnośląską i dolnośląską (duży rynek zbytu z 9 mln konsumentów w odległości 150 km, duża ilość zakładów produkcyjnych, dla których firmy z województwa opolskiego są lub mogą być poddostawcami);
- dobrze przygotowane, atrakcyjne tereny inwestycyjne w stosunkowo niższych cenach niż w sąsiednich województwach, tereny zlokalizowane w specjalnych strefach ekonomicznych oferujących ulgi do 70% kosztów inwestycyjnych (wyższe niż w województwach sąsiednich, gdzie wynoszą do 60%);
- wysoka kultura i standard pracy wyniesione z doświadczeń pracy za granicą i wielokulturowości mieszkańców;
- bliskość Czech i Słowacji - ważne z punktu widzenia inwestorów będących poddostawcami.³²

Liczba sprzedanych ha objętych statusem SSE w woj. opolskim (narastająco)

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w roku bazowym (n)	Wartość w roku n+1	Wartość w roku n+2	Wartość w roku n+3	Wartość w roku n+4	Wartość w roku n+5	Źródło	Uwagi
1	Powierzchnia (wolnych) terenów inwestycyjnych	ha	4984 (2012)	5260	4100	4403 (2015)			OCRG	
2	Łączna powierzchnia (ha) terenów inwestycyjnych objętych statusem SSE w woj. opolskim	ha	723 (2010)	901	936	936	936	1117 (2015)	OCRG	<p><u>Opis wskaźnika:</u> Całkowita powierzchnia terenów inwestycyjnych objętych statusem Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz Starachowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, podana w hektarach.</p> <p><u>Wskazania metodologiczne:</u> Specjalne strefy ekonomiczne to wyodrębnione administracyjnie obszary kraju, gdzie inwestorzy mogą prowadzić działalność gospodarczą uzyskując pomoc regionalną w postaci zwolnienia z podatku dochodowego (OIT lub PIT) od dochodu uzyskanego z działalności określonej w uzyskanym zezwoleniu. Strefy działają na podstawie ustawy z 20 października 1994 o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 282, ze zm.). Specjalna strefa ekonomiczna jest ustanawiana przez Radę Ministrów na wniosek ministra do spraw gospodarki w drodze rozporządzenia, po uzyskaniu opinii zarządu województwa oraz zgody radygminy właściwej na położenie strefy. Również zmiany granic SSE (wyłączenia oraz włączenia nowych terenów) dokonywane są w drodze rozporządzenia.</p>
3	Powierzchnia (ha) sprzedanych terenów inwestycyjnych objętych statusem SSE w woj. opolskim	ha	12 (2010)	4,6	17	46,7	33,29	22,8 (2015)	OCRG	<p><u>Opis wskaźnika:</u> Całkowita powierzchnia terenów inwestycyjnych objętych statusem Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz Starachowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, podana w hektarach, będąca przedmiotem transakcji handlowej w danym roku sprawozdawczym, z zamiarem rozpoczęcia i prowadzenia nań działalności gospodarczej.</p> <p><u>Wskazania metodologiczne:</u> Teren inwestycyjny – szeroko rozumiany teren mogący składać się z kilku bezpośrednio sąsiadujących działek, przygotowany pod działalność gospodarczą, zarówno produkcyjną, jak i usługową, z wyłączeniem terenu przeznaczonego pod zabudowę mieszkalną.</p>
Wskaźnik nr 3 w ujęciu narastającym	Liczba sprzedanych ha objętych statusem SSE w woj. opolskim (narastająco)	ha	12 (2010)	16,6	33,6	80,3	113,59	136,39 (2015)	OCRG	

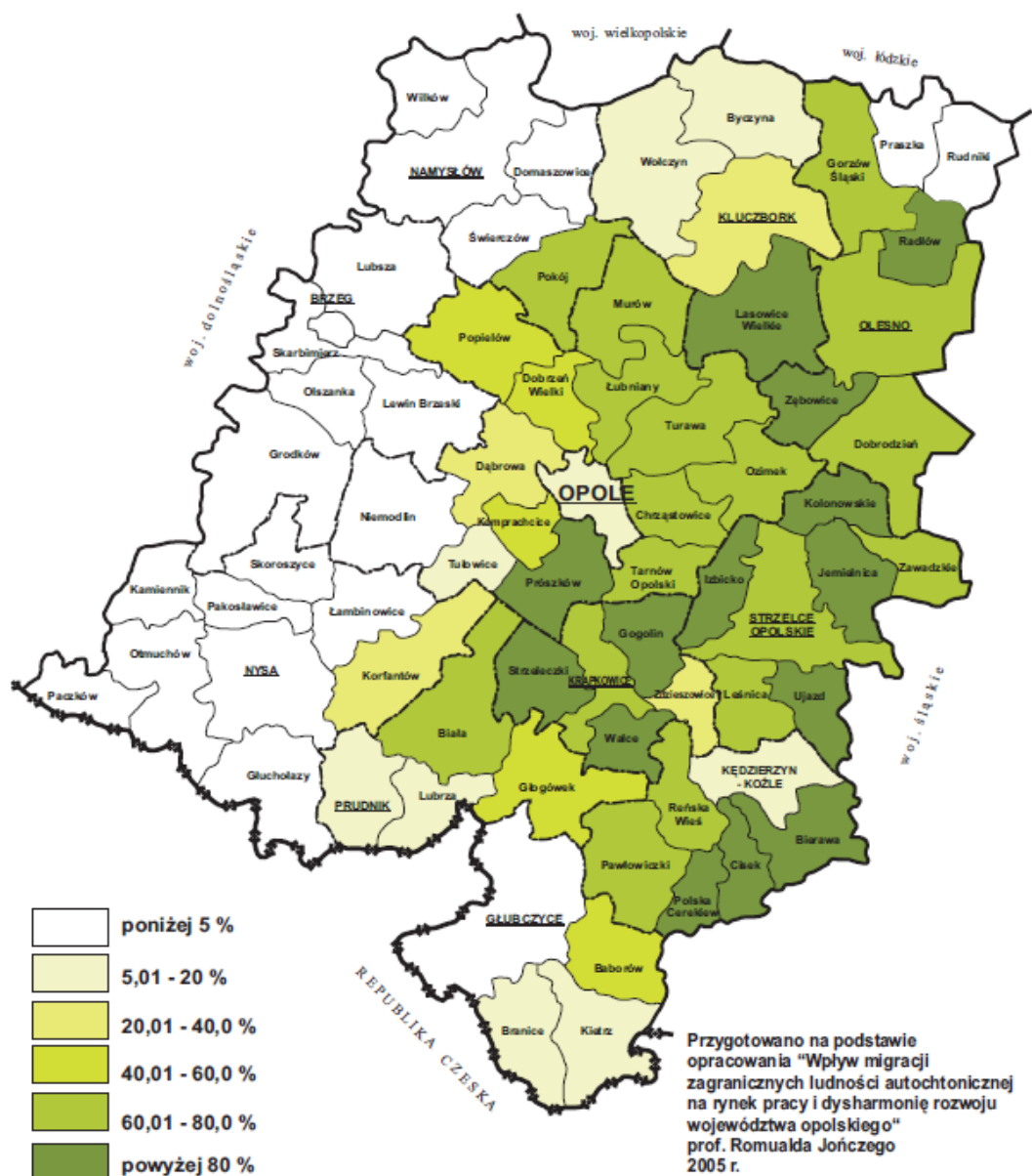
1.4.8 Spójność społeczna i kulturowa obszarów wiejskich w wymiarze przestrzennym

³² Str. 43-44 Załącznik do Uchwały Nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r., Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r

Opis powiązań społecznych i kulturowych oraz ich zasięgu (czy na terenie jednej gminy znajduje się ten obszar spójny społecznie lub kulturowo czy też na terenie wielu gmin, czy w ramach jednego powiatu/ czy w ramach jednego województwa – chodzi np. o: tereny kultury lokalnej, regionalnej)

Obszar województwa opolskiego, w tym obszary wiejskie nie jest jednorodny pod względem etnicznym. Wg *Raportu regionalnego województwa opolskiego* (K. Heffner, 2011 r.): „Najliczniejszą mniejszość narodową stanowi ludność pochodzenia niemieckiego. Wg Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r., 81,6% mieszkańców deklaruowało narodowość polską, 10% niemiecką, 2,3% śląską, 0,2% inną, a dla 5,9% mieszkańców narodowości nie ustalono. Badanie z 2004 r. wskazuje, że liczba zameldowanych w woj. opolskim mieszkańców z obywatelstwem niemieckim (potwierdzonym lub nie) wynosi około 330 tys. osób, co stanowi 31,4% ludności regionu, ale spośród nich około 1/4 stanowią osoby stale mieszkające za granicą, które nie dopełniły obowiązku wymeldowania się z miejsca zamieszkania [*Raport o stanie zagospodarowania...* 2006, s. 55-57; za: Jończy 2005]. Rzeczywista liczba ludności woj. opolskiego jest zatem mniejsza od formalnej. Osoby deklarujące narodowość niemiecką zamieszkują głównie obszary wiejskie środkowej i wschodniej części regionu (Lasowice Wielkie, Zębowice, Radłów, Kolonowskie, Jemielnica, Izbicko, Gogolin, Ujazd, Walce, Strzeleczy, Prószków, Bierawa, Cisek, Polska Cerekiew).”

Rys. 10. Udział autochtonów w ludności gmin województwa opolskiego (dane szacunkowe 2005 r.)

URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO - DEPARTAMENT PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO

Źródło: Raport o stanie zagospodarowania... UMWO, 2006

1.4.9 Dziedzictwo kulturowe jest jednym z wyróżników województwa opolskiego

Dziedzictwo kulturowe, którego bogactwo często przewyższa stan posiadania innych, znacznie większych i zasobniejszych regionów w Polsce, jest znaczącym czynnikiem rozwoju województwa opolskiego. Spośród wielu obiektów wyróżniają się przede wszystkim zabytkowe zespoły, w tym uznane przez Prezydenta RP za Pomniki Historii (Góra Św. Anny z unikatowym w skali światowej amfiteatrem skalnym - komponowany krajobraz kulturowo-przyrodniczy - obszar istotnego potencjału dla rozwoju funkcji turystycznej, rekreacyjnej i pielgrzymkowej, zespół kościoła farnego św. Jakuba i Agnieszki w Nysie oraz zespół staromiejski ze średniowiecznym systemem fortyfikacji w Paczkowie). Wizytówką regionu są liczne kompleksy zabytkowej architektury sakralnej i świeckiej, w tym w szczególności franciszkański zespół

klasztorny wraz z zabytkami mieszczańskimi i zamkowymi Głogówka, zespoły średniowieczne w Opolu i wielu innych miejscowościach regionu. Do grupy historycznych obiektów o znaczeniu krajowym należą między innymi dzieła architektury dworskiej i budownictwa obronnego w Brzegu, Otmuchowie, Namysłowie, Niemodlinie, Paczkowie, Byczynie i Kluczborku, a także zespoły pałacowo-parkowe w Mosznej, Kamieniu Śląskim, Rogowie Opolskim i Prószkowie. Ponadto w Nysie i Koźlu znajdują się fortyfikacje z czasów napoleońskich. Na szczególną uwagę zasługują także kościół i klasztor wraz z obiektami pocysterskimi w Jemielnicy, włączone w cysterski szlak kulturowy. Z wielu szlaków w województwie na uwagę zasługują także droga św. Jakuba, przebiegająca z Europy wschodniej do Santiago de Compostela w Hiszpanii oraz szlak średniowiecznych polichromii brzeskich łączący ponad 20 obiektów z unikalnymi gotyckimi malowidłami ściennymi.

W regionie znajdują się liczne zabytkowe świątynie na obszarach wiejskich, w szczególności drewniane kościoły na północy województwa, a także zabytki techniki, rzemiosła i gospodarki oraz znaczące zabytki kultury przemysłowej, technicznej i hydrotechnicznej warte zachowania, udostępnienia i wykorzystania na cele turystyczne. W regionie jest również wiele obiektów o dużym znaczeniu historycznym oraz zbiorów sztuki, także współczesnej. Niestety stan techniczny wielu obiektów i zespołów dziedzictwa kulturowego jest zły, co kwalifikuje je do renowacji i rewitalizacji, tak by podnosiły atrakcyjność turystyczną i społeczno-kulturową regionu. O tożsamości regionalnej świadczy także dbałość o dziedzictwo kultury niematerialnej, łączącej głównie tradycje kultury śląskiej i kresowej, co przejawia się między innymi w specyficznym dla regionu folklorze, obyczajowości, języku i sztuce kulinarnej. Region opolski wyróżnia tradycyjna kuchnia, z której kilkadziesiąt produktów znalazło się na listach produktów.³³

Konkurencyjność i atrakcyjność kulturalną regionu budują liczne imprezy, w tym o charakterze międzynarodowym

Ważnym czynnikiem rozwoju jest zróżnicowana oferta kulturalna licznych instytucji kultury (m.in. muzea, ośrodki kultury, biblioteki, galerie w Opolu, Nysie, Brzegu i innych miastach), które prowadzą zarówno edukację w zakresie tzw. „kultury wysokiej”, jak również popularyzują dawną i współczesną kulturę ludową. Konkurencyjność i atrakcyjność kulturalną regionu budują liczne imprezy, które są jego znakiem rozpoznawalnym w skali krajowej i międzynarodowej (m. in. Krajowy Festiwal Piosenki Polskiej w Opolu, Międzynarodowy Festiwal Perkusyjny, Ogólnopolski Festiwal Teatrów Lalek, Opolskie Konfrontacje Teatralne „Klasyka Polska”, Lato Kwiatów w Otmuchowie, Ogólnopolski Festiwal Filmów Niezależnych „Opolskie Lamy”). Centrum kulturalnym województwa jest Opole, które ze względu na swoją historię, tradycję, przeszłość kulturalną, jak i obserwowany dziś rozwój życia kulturalnego, odgrywa wiodącą rolę w skali regionalnej, koncentrując najważniejsze instytucje kultury, jak i imprezy o znaczeniu regionalnym i krajowym (m. in. Filharmonię Opolską im. J. Elsnera, Teatr im. J. Kochanowskiego, Muzeum Śląska Opolskiego, Muzeum Wsi Opolskiej, Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach - Opolu, Muzeum Diecezjalne, Opolski Teatr Lalki i Aktora). Tradycje Opola jako stolicy polskiej piosenki kultywuje Narodowe Centrum Polskiej Piosenki, składające się z Amfiteatru 1000-lecia oraz Muzeum Piosenki Polskiej.

Jednak wskaźniki określające uczestnictwo mieszkańców regionu w kulturze znajdują się na poziomie zauważalnie niższym niż przeciętnie w Polsce, przez co ocena zidentyfikowanej w obowiązujących dokumentach strategicznych dużej aktywności lokalnych środowisk kulturalnych jest słaba. Jest to skutek złego stanu i małej dostępności infrastruktury kulturalnej,

³³ Str. 40 Załącznik do Uchwały Nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r., Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r

szczególnie w oddalonych, zewnętrznych strefach wiejskich. Kolejną przyczyną jest niewystarczająca promocja przedsięwzięć kulturalnych.

Pomimo wielu inwestycji w rozwój infrastruktury kultury w regionie, znaczna część instytucji kulturalnych wymaga generalnego remontu i doposażenia, zwłaszcza na terenach wiejskich. Opolskie jest jedynym regionem w Polsce, w którym brakuje regionalnej instytucji kultury, co istotnie obniża poziom uczestnictwa i zaangażowanie w kulturę mieszkańców województwa.³⁴

Miasta i wsie o bogatym dziedzictwie historycznym i kulturowym cechuje znaczny potencjał do tworzenia produktów turystycznych

Ważnym potencjałem rozwoju regionu są turystyka i sport. Bogactwo przyrodniczo-kulturowe stwarza możliwości do rozwoju aktywności gospodarczej w zakresie turystyki, kultury, rekreacji i sportu. Znaczącym potencjałem dla tworzenia produktów turystycznych cechują się zwłaszcza miasta i wsie o bogatym dziedzictwie historycznym i kulturowym. Spośród turystycznych obiektów przyrodniczo-krajobrazowych na uwagę zasługują m.in.: Jezioro Turawskie oraz usytuowane w południowo-zachodniej części regionu Jeziora Nyskie i Otmuchowskie. Niewykorzystaną atrakcją turystyczną województwa opolskiego jest Odra. Potencjał turystyczny mają też inne rzeki regionu - Mała Panew, Nysa Kłodzka, Kłodnica, Biała Głuchowska, Stobrawa i Osobłoga.

Atrakcyjnymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi charakteryzują się, objęte konserwatorską ochroną przyrody parki krajobrazowe i obszary leśne (Góra św. Anny, Góry Opawskie i Stobrawski Park Krajobrazowy). Obszary przyrodnicze są także predysponowane do uprawiania rekreacji, turystyki aktywnej i mogą stanowić dobrą bazę treningową dla uprawiających sporty.

Nową atrakcję turystyczną stanowi unikatowe w skali europejskiej paleontologiczne stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Trias” w Krasiejowie - Jurapark. Przekształcone w markowy produkt turystyczny związany z utworzeniem jednego z największych w Europie parków tematycznych poświęconych dinozaurom, stał się znaczącym walorem turystyczno-rekreacyjnym regionu. Ogród zoologiczny w Opolu, jako jeden z obiektów o najwyższej zwiedzalności w regionie podnosi rangę turystyczną miasta.

W województwie opolskim brakuje kompleksowych, całorocznych obiektów rekreacyjno-rozrywkowych (np. aquaparki i parki rozrywki) oraz infrastruktury hotelowej. Słabością regionu jest niewielkie nasycenie i niski standard bazy, oraz niesatysfakcjonująca jakość usług i oferty turystycznej. Również istniejąca infrastruktura sportowo-rekreacyjna jest niewystarczająca. Brakuje wielofunkcyjnych hal widowiskowo-sportowych, krytych pływalni, lodowisk, kortów tenisowych, zimowych obiektów sportów oraz umożliwiających organizację imprez sportowych międzynarodowej rangi. Brakuje także obiektów i urzędzeń rekreacyjnych, sieci szlaków konnych, ścieżek rowerowych i rolkowych oraz szlaków narciarstwa biegowego. Wiele istniejących obiektów sportowo- rekreacyjnych ma charakter zamknięty, niedostępny dla szerszego grona mieszkańców. Zaplecze dla młodych sportowców jest niewystarczające, co niekorzystnie wpływa na rozwój dyscyplin sportowych i ogranicza zainteresowanie mieszkańców uprawianiem sportu. W województwie opolskim wciąż brakuje obiektów tzw. rekreacji osiedlowej (np. skate-parków, siłowni na wolnym powietrzu, placów zabaw).³⁵

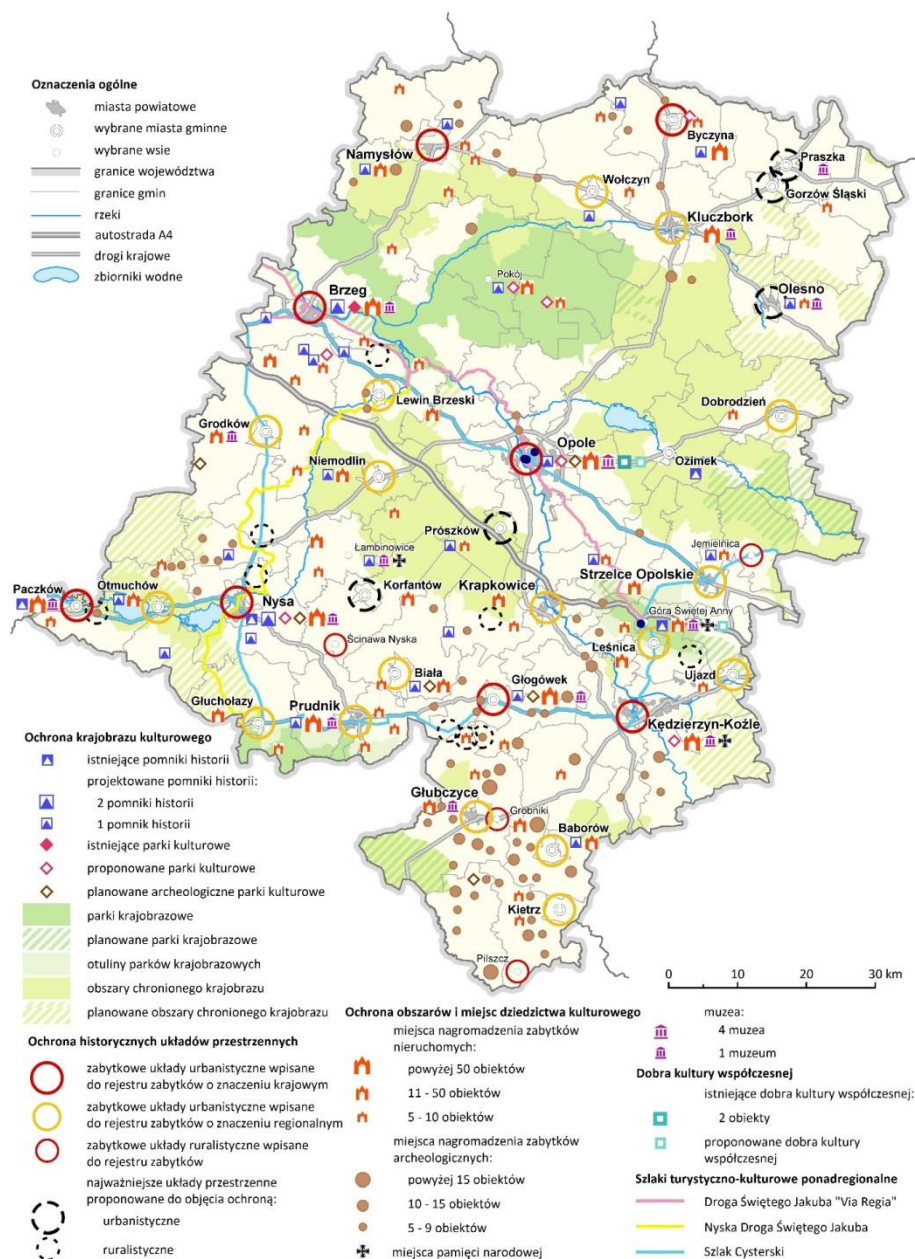
³⁴ Str. 41 Załącznik do Uchwały Nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r., Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r

³⁵ Str. 41-42 Załącznik do Uchwały Nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r., Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r

Krajobraz kulturowy

Opolszczyzna jako ziemie pogranicza, gdzie występuje etniczne i wyznaniowe zróżnicowanie ludności, które ukształtowało specyficzny, odrębny charakter dziedzictwa kulturowego regionu wpłynęło na utworzenie bogatego i niezwykle zróżnicowanego krajobrazu kulturowego.

Rys. 11. Obszary zabytkowego krajobrazu kulturowego

Źródło: Opracowanie własne UMWO

Charakterystyczne dla regionu elementy architektury wiejskiej, ukształtowane jeszcze w I poł. XIX wieku, odznaczają się spójnym stylem, w którym budynki najczęściej:

- usytuowane są szczytem do drogi,
- zrealizowane są na planie prostokąta, jako podłużny, jednokondygnacyjny dom mieszkalny połączony z budynkiem gospodarczym,
- mają dach dwuspadowy, z reguły bez wystających okapów, z połaciami o kącie nachylenia 35 – 50°, kryty dachówką karpiówką,

- są składnikiem charakterystycznej zabudowy zagrodowej, o regularnym kształcie wąskiego, znacznie wydłużonego prostokąta, z odpowiednio usytuowanymi budynkami inwentarskimi i gospodarczymi (dom mieszkalny połączony z budynkiem gospodarczym pod jednym, wspólnym dachem, naprzeciw niego, równolegle, usytuowany spichlerz – później „wycug” – albo budynek gospodarczy i prostopadle zlokalizowana stodoła, zamykająca zagrodę od strony pól),
- są licowane, w zależności od dostępnego surowca i zamożności gospodarzy, nietynkowaną cegłą czerwoną (szczególnie północne, północno-wschodnie i centralne rejony województwa), tynkiem malowanym na biało lub murowane, z dodatkiem kamienia wapiennego (w okolicy Góry Św. Anny), kamienia polnego czy rudy darniowej.

1.5 Prognoza trendów rozwojowych do 2030 r.

1.5.1 Prognoza demograficzna do 2030/2050

W województwie opolskim według prognoz ludności zarówno do 2030 r., jak i 2050 r. wystąpi spadek liczby ludności w stosunku do 2016 r.

Prognoza ludności województwa opolskiego do 2030 r. przewiduje spadek jej liczby w relacji do 2016 r.

o 91,0 tys. osób (w tym na wsi o 32,2 tys.). Na obszarach wiejskich wyludnienie będzie przebiegało jednak wolniej niż średnio w województwie (spadek o 6,7% wobec 9,2% w województwie). W 2030 r. województwo będzie liczyło 902,0 tys. mieszkańców (wobec 993,0 tys. w 2016 r.), w tym na wsi 445,9 tys. (wobec 478,0 tys. w 2016 r.). Spadek liczby ludności obszarów wiejskich wystąpi we wszystkich powiatach. Największe zmiany (10% – 12%) wystąpią w powiatach: głubczyckim (o 12,0%), kędzierzyńsko-kozielskim (o 11,6%) oraz prudnickim (o 10,4%). W kolejnej grupie o wysokim spadku liczby ludności (5% – 10%) znajdują się powiaty: namysłowski (o 8,7%), kluczborski (o 8,3%), nyski i krapkowicki (po 7,3%), a następnie oleski (o 6,9%) i strzelecki (o 5,6%). Najmniejszy ubytek ludności przewidywany jest w powiatach: brzeskim (o 2,2%) i opolskim (o 3,9%). Należy zaznaczyć, że do 2030 r. liczba ludności na obszarach wiejskich większości powiatów będzie zmniejszać się w wolniejszym tempie niż w województwie ogółem z wyjątkiem powiatów: głubczyckiego i namysłowskiego.

Zgodnie z prognozą ludności województwa opolskiego do 2050 r. spadek liczby jego mieszkańców pogłębi się w odniesieniu do 2016 r. do minus 25,0% dla ogółu oraz minus 19,5% dla wsi. W 2050 r. liczba ludności województwa wyniesie 744,6 tys. osób, a na wsi 384,6 tys. Ubytek ludności, podobnie jak w 2030 r. będzie obserwowany na terenach wiejskich wszystkich powiatów, w tym największy (w przedziale 20% – 34%) w powiatach: głubczyckim (o 34,0%), kędzierzyńsko-kozielskim (o 28,3%), namysłowskim (o 26,2%), prudnickim (o 26,1%), nyskim (o 23,7%) i kluczborskim (o 22,3%). W drugim przedziale (10% – 20%) będą plasowały się pozostałe powiaty: oleski (o 19,0%), krapkowicki (o 18,8%), strzelecki (o 16,7%), opolski (o 12,2%) i brzeski (o 10,8%). Liczba ludności do 2050 r. (tak jak do 2030 r.) będzie na obszarach wiejskich większości powiatów zmniejszać się w wolniejszym tempie niż w województwie ogółem z wyjątkiem powiatów: głubczyckiego i namysłowskiego.

II. CZĘŚĆ PROJEKTOWA

1.6 Kierunki interwencji (działania) priorytety rozwoju obszarów wiejskich województwa.

1.6.1 Polityka wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich

Obszary wiejskie w województwie opolskim obejmują prawie 92% jego powierzchni i są zamieszkiwane przez 48% ludności regionu. Głównym celem tej polityki jest poprawa jakości życia mieszkańców, wspieranie działalności gospodarczej poprzez racjonalne wykorzystanie istniejących zasobów i walorów obszarów wiejskich. Polityka ta wykorzystuje zatem działania i zadania innych polityk przestrzennych Planu.

Działania polityki wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich województwa muszą uwzględnić potrzebę:

- 1) zrównoważonego kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- 2) poprawy warunków i jakości życia mieszkańców wsi, poprzez wzmocnienie wyposażenia wsi;
- 3) rozbudowy potencjału produkcyjnego w oparciu o lokalną bazę surowców;
- 4) zachowania dziedzictwa kulturowego oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszarów wiejskich oraz ich wykorzystania w procesach rozwoju społeczno-gospodarczego wsi;
- 5) powstrzymania chaotycznego charakteru przekształceń przestrzeni wiejskiej.

Adresatem polityki są obszary wiejskie całego województwa, z uwzględnieniem zróżnicowania potencjału wewnętrznego tych obszarów:

- obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych – będących pod wpływem oddziaływania dużych ośrodków miejskich (Okolice Brzegu (gm. Skarbimierz) i część gmin położonych w obszarze funkcjonalnym Opola (gm. Dobrzeń Wielki, Turawa, Ozimek, Chrzastowice, Dąbrowa, Tarnów Opolski, Proszków),
- obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych (Pozostałe gminy wiejskie i obszary wiejskie gmin miejsko-wiejskich).

Zasady prowadzenia polityki wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
1.	Dopuszczenie rozwoju wszelkich form działalności usługowej i przemysłowej, zwłaszcza takich, które nie zagrażają środowisku przyrodniczemu.	Tworzenie planów rozwoju wsi z elastyczną różnorodnością funkcjonalną terenów. Planowanie przekształceń funkcjonalnych w dostosowaniu do predyspozycji użytkowych obszarów i obiektów.
2.	Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczo krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego.	Obejmowanie ochroną prawną obszarów i obiektów z zachowanymi wartościami dziedzictwa kulturowo-krajobrazowego. Renowacja zabudowy historycznej i zasobów kulturowych dla wsparcia różnych form turystyki i rekreacji

		Rewaloryzacja przestrzeni publicznych dla wzmocnienia funkcji społecznych wsi.
3.	Koncentracja terenów zurbanizowanych.	Planowanie terenów nowej zabudowy w oparciu o istniejące struktury osadnicze dysponujące zapleczem usług i wyposażeniem w infrastrukturę.
4.	Racjonalne gospodarowanie zasobami przestrzeni poprzez intensyfikację zagospodarowania istniejącego.	Rewitalizacja terenów zdegradowanych, wykorzystywanie istniejących rezerw terenowych.
5.	Wzmacnianie ciągłości i spójności struktur przyrodniczych.	Obejmowanie ochroną cennych struktur przyrodniczych i łączących je lokalnych korytarzy ekologicznych. Ochrona i wzmacnianie obszarów rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej <i>HNV</i> oraz obszarów leśnych o wysokich walorach przyrodniczych <i>HCVF</i> .
6.	Porządkowanie i kształtowanie struktur funkcjonalnych w kierunku rozdzielenia sfer mieszkaniowych i rekreacyjno-wypoczynkowych od sfer produkcji i usług.	Powszechne stosowanie procedur lokalizacyjnych w oparciu o plany miejscowe.

Zrównoważone kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej, poprzez:

1) ochronę gleb najwyższych klas bonitacyjnych dla celów produkcji rolnej, w szczególności w południowej, zachodniej i północnej części województwa, w których syntetyczny wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej > 75 pkt (powiat: głubczycki, prudnicki, nyski, brzeski, namysłowski (bez gm. Pokój), kluczborski (bez gm. Lasowice Wielkie), oleski (gm. Gorzów Śląski i Rudniki), kędzierzyńsko-kozielski (na zachód od Odry), strzelecki (gm. Leśnica i Ujazd), opolski (gm. Prószków) oraz m. Opole);

2) ograniczenie erozji gleb, zwłaszcza na obszarach: powiatu głubczyckiego, strzeleckiego (gm. Ujazd i Leśnica, Strzelce Opolskie), krapkowickiego (gm. Zdieszowice), nyskiego (gm. Kamiennik, Głuchołazy, Otmuchów), kędzierzyńsko-kozielski (gm. Polska Cerekiew, Cisek);

3) przeciwdziałania skutkom suszy oraz zwiększenie zasobów wód powierzchniowych – budowa zbiorników i urządzeń służących małej retencji, głównie w zlewniach: Psiny, Troi, Opawy, Osobłogi, Straduni, Małej Panwi, Stobrawy, Ścinawy Niemodlińskiej, Widawy, Smortawy, Nysy Kłodzkiej.

Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców wsi, poprzez wzmocnienie wyposażenia infrastrukturalnego i dostępności komunikacyjnej wsi, poprzez:

1) rozbudowę i modernizację sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków;

2) przebudowę i budowę linii energetycznych ś/n i n/n;

3) gazyfikację obszarów wiejskich, w szczególności gmin znajdujących się w zasięgu istniejących gazociągów: gm. Baborów, Bierawa, Branice, Byczyna, Chrzastowice, Dąbrowa, Dobrzeń Wielki, Domaszowice, Głogówek, Głubczyce, Głuchołazy, Gogolin, Gorzów Śląski,

Grodków, Izbicko, Kietrz, Kluczbork, Komprachcice, Korfantów, Krapkowice, Lasowice Wielkie, Leśnica, Lewin Brzeski, Lubrza, Łubniany, Murów, Namysłów, Niemodlin, Nysa, Olesno, Opole, Olszanka, Otmuchów, Ozimek, Paczków, Pakosławice, Prószków, Praszka, Prudnik, Skarbimierz, Skoroszyce, Strzelce Opolskie, Tarnów Opolski, Tułowice, Turawa, Ujazd, Wołczyn, Zawadzkie, Zdzeszowice;

4) rozwój energetyki w oparciu o odnawialne źródła energii, w tym w szczególności energetyki wiatrowej, słonecznej oraz biomasy (biogazownie);

5) poprawę dostępności transportowej obszarów wiejskich – przebudowa istniejącej sieci drogowej – budowa obejść wsi, budowa dróg prowadzących do terenów zabudowanych i inwestycyjnych, oraz modernizacja sieci dróg – remonty, odnowa nawierzchni;

6) wzmocnienie funkcji usług bytowych – zwiększenie poziomu jakości i dostępności do usług medycznych, edukacji, kultury, rekreacji i sportu.

Rozbudowa potencjału produkcyjnego w oparciu o lokalną bazę surowców, poprzez:

1) utrzymanie i rozwój najbardziej efektywnych kierunków produkcji roślinnej i zwierzęcej, w tym:

- pszenicy, żyta, jęczmienia, owsa, pszenżyta, mieszanek zbożowych, kukurydzy na ziarno w powiatach: nyskim, głubczyckim, opolskim, oleskim i brzeskim,

- buraka cukrowego, w szczególności w południowej części województwa,

- rzepaku i rzepiku zwłaszcza w podregionie nyskim,

- mleczarstwa i przetwórstwa mleka, zwłaszcza w rejonie: Olesna, Głubczyc, Namysłowa, Grodkowa, Brzegu, Prudnika, Paczkowa, Opola,

- produkcji bydła, w szczególności w powiatach: strzeleckim, głubczyckim, oleskim, kędzierzyńsko-kozielskim, krapkowickim i prudnickim,

- trzody chlewnej, w szczególności w powiatach: prudnickim, krapkowickim, oleskim, kędzierzyńsko-kozielskim i strzeleckim,

- hodowli ryb w gminie Murów, Namysłów, Niemodlin, Ozimek, Pokój, Świerczów, Tułowice, Byczyna, Lubsza;

2) wykorzystanie lokalnej bazy surowcowej do rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego;

3) produkcja tradycyjnych i regionalnych produktów;

4) rozwój hodowli i przetwórstwa ryb śródlądowych;

5) wykorzystanie odpadów i produktów ubocznych rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego dla celów energetyki odnawialnej (biogazownie).

Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszarów wiejskich oraz ich wykorzystanie w procesach rozwoju społeczno-gospodarczego wsi, poprzez:

1) ochronę zabytkowych układów ruralistycznych, w szczególności wpisanych do rejestru zabytków wsi: Grobniki (gm. Głubczyce), Jemielnica (gm. Jemielnica), Pilszcz (gm. Kietrz) i Ścinawa Nyska (gm. Korfantów) oraz charakterystycznych dla regionu elementów architektury wiejskiej, odznaczającej się ukształtowanym jeszcze w I poł. XIX wieku spójnym stylem, w którym budynki najczęściej:

- usytuowane są szczytem do drogi,
- zrealizowane są na planie prostokąta, jako podłużny, jednokondygnacyjny dom mieszkalny połączony z budynkiem gospodarczym,
- mają dach dwuspadowy, z reguły bez wystających okapów, z połaciami o kącie nachylenia 35 – 50o, kryty dachówką karpiówką,
- są składnikiem charakterystycznej zabudowy zagrodowej, o regularnym kształcie wąskiego, znacznie wydłużonego prostokąta, z odpowiednio usytuowanymi budynkami inwentarskimi i gospodarczymi (dom mieszkalny połączony z budynkiem gospodarczym pod jednym, wspólnym dachem, naprzeciw niego, równolegle, usytuowany spichlerz – później „wycug” – albo budynek gospodarczy i prostopadłe zlokalizowana stodoła, zamykająca zagrodę od strony pól),
- są licowane, w zależności od dostępnego surowca i zamożności gospodarzy, nietynkowaną cegłą czerwoną (szczególnie północne, północno-wschodnie i centralne rejony województwa), tynkiem malowanym na biało lub murowane, z dodatkiem kamienia wapiennego (w okolicy Góry Św. Anny), kamienia polnego czy rudy darniowej;

2) rozwój i promowanie agroturystyki oraz innych usług turystycznych;

3) rozwój rolnictwa ekologicznego, m.in. na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych (HNV) w szczególności w rejonie środkowo-wschodniej Opolszczyzny.

Powstrzymanie chaotycznego charakteru przekształceń przestrzeni wiejskiej, poprzez:

- 1) ograniczenie presji urbanizacyjnej (suburbanizacji) i przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy wiejskiej;
- 2) kreowanie funkcjonalnej i estetycznej przestrzeni publicznej wsi;
- 3) rewitalizację obszarów zdegradowanych;
- 4) promowanie rozwiązań urbanistyczno-architektonicznych z uwzględnieniem tożsamości kulturowej obszarów wiejskich;
- 5) ochronę krajobrazu terenów otwartych – racjonalne przeznaczenie terenu pod budowę farm wiatrowych, ograniczenie lokalizacji reklam wielkopowierzchniowych.

1.6.2 Transport

Działania dla realizacji przyjętych celów operacyjnych w ramach „Planu Transportowego Województwa Opolskiego 2020 (z perspektywą do 2025 r.)” ukierunkowane są na:

Rozwój powiązań transportowych poprzez:

usprawnienie powiązań, likwidacja barier i ujednolicenie parametrów transportowych z autostradą A4 – elementem III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego poprzez:

- powiązanie węzłów autostradowych z układem dróg krajowych i wojewódzkich,
- kontynuacja zadań inwestycyjnych na drogach wojewódzkich,

- rozwój korytarza transportowego na osi północ-południe (Kępno-Namysłów- Opole-Prószków-Prudnik-Trzebina-Bartultovice), powiązanego z siecią TEN-T,
- rozwój korytarza transportowego na osi wschód-zachód (Kudowa Słone-Kłodzko-Nysa-Niemodlin-Opole-Dobrodzień-Częstochowa),

poprawę powiązań transportowych między miastami oraz obszarami funkcjonalnymi regionu:

- poprawa parametrów technicznych dróg wojewódzkich,
- budowa i modernizacja dróg lokalnych prowadzących do centrów miast i miejscowości, a także dróg wyższego rzędu,
- poprawa dostępności komunikacyjnej do istniejących i projektowanych terenów inwestycyjnych,
- likwidację „wąskich gardeł” na drodze alternatywnej do A4,
- usuwanie niedoborów przepustowości infrastruktury kolejowej,
- wspieranie wykorzystania potencjału transportowego rzeki Odry, w tym infrastruktury portowej,
- budowę nowych drogowych przepraw mostowych,

Poprawę dostępności do aglomeracji opolskiej poprzez:

- właściwe skomunikowanie aglomeracji opolskiej z autostradą A4 poprzez budowę drugiej jezdni od obwodnicy północnej Opola do węzła Prądy oraz poprawę połączenia Opola z autostradą od strony południowej,
- realizację pełnego pierścienia obwodowego wokół miasta Opola – budowa obwodnicy południowej miasta,
- budowę dodatkowego węzła autostradowego w rejonie Prószków – Ochodze,
- działania usprawniające powiązanie aglomeracji opolskiej z Namysławem i Kluczborkiem oraz dalej w kierunku Kępna lub Sycowa (droga S8),
- stworzenie w centrum Opola węzła komunikacyjnego, w którym krzyżują się linie transportowe różnych rodzajów komunikacji,
- organizację na obszarze aglomeracji opolskiej zintegrowanego systemu transportu zbiorowego oraz ścieżek rowerowych,
- intensyfikację działań na drogach łączących centrum regionu z zewnętrznymi obszarami województwa, w szczególności z ośrodkami powiatowymi, pogranicza polsko-czeskiego oraz północnej części województwa opolskiego,
- budowę nowych drogowych przepraw mostowych w celu likwidacji „wąskich gardeł” i zatorów w skomunikowaniach wewnętrznych i zewnętrznych aglomeracji opolskiej,
- tworzenie nowoczesnych rozwiązań i technik zarządzania i monitorowania ruchu, w tym Inteligentnych Systemów Transportowych.

Integrację systemu transportu zbiorowego poprzez:

- budowa zintegrowanego systemu komunikacji zbiorowej, na który składają się nowoczesne i ekologiczne pojazdy, przyjazna infrastruktura przystankowa i parkingowa (typu parkuj i jedź),

sprawną organizacją ruchu, zintegrowany system dróg rowerowych oraz kompleksowa informacja pasażerska,

- opracowanie i wdrożenie rozwiązań zachęcających do korzystania z komunikacji zbiorowej i zwiększenia mobilności pracowników, młodzieży szkolnej, rodzin z dziećmi i niepełnosprawnych.

Poprawę bezpieczeństwa na szlakach komunikacyjnych poprzez:

- dostosowanie istniejącej infrastruktury drogowej i budowa nowych elementów dla poprawy bezpieczeństwa,

- minimalizację czasu reagowania i skrócenie czasu dotarcia do poszkodowanych w wypadkach komunikacyjnych przez jednostki Państwowej Straży Pożarnej, ochotniczych straży pożarnych, Lotniczego Pogotowia Ratunkowego i innych specjalistycznych służb ratowniczych,

- zwiększenie szybkości i skuteczności działania oraz doposażenie i unowocześnienie zaplecza technicznego służb ratowniczych i policyjno-prewencyjnych,

- promocję i edukację bezpiecznych zachowań i właściwych postaw wszystkich uczestników ruchu drogowego.

1.6.3 Rekomendacje do polityki przestrzennej dla sąsiednich regionów w zakresie mającym bezpośredni wpływ na obszary wiejskie.

1) Województwo dolnośląskie

1. Ochrona istniejących zasobów, kształtowanie i wzmacnianie systemu przestrzennych powiązań przyrodniczych na obszarze ostoi Natura 2000, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu oraz korytarzy ekologicznych Odry, Nysy Kłodzkiej, Widawy, Przyleskiego Potoku.

2. Utworzenie spójnego systemu monitoringu i ochrony przeciwpowodziowej w regionie wodnym Środkowej Odry i Nysy Kłodzkiej.

3. Budowa zbiornika przeciwpowodziowego w Kamieńcu Ząbkowickim oraz zbiornika Pawłowice na potoku Budzówka.

4. Ochrona zasobów wód powierzchniowych, wykorzystywanych dla potrzeb zaopatrzenia w wodę pitną aglomeracji wrocławskiej na obszarze zlewni Nysy Kłodzkiej i Oławy.

5. Ochrona zasobów przyrodniczych w obrębie zlewni rzeki Widawy, Nysy Kłodzkiej i Oławy.

6. Optymalizacja funkcjonowania ponadlokalnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi na obszarze działania rejonu środkowo-wschodniego EKOLOG (miasto i gmina Oława w woj. dolnośląskim, gm. Skarbimierz, Lubsza i m. Brzeg w woj. opolskim).

7. Zagospodarowanie turystyczne na obszarze istniejących i planowanych obszarów przyrodniczych oraz kulturowych, w tym w szczególności rozwoju systemu ścieżek i tras rowerowych, w tym zagospodarowanie trasy turystycznej „Via Montana”, „Drogi św. Jakuba Via Regia”, „Traktu św. Jakuba”, „Szlaku Cystersów” oraz szlaku żeglugowego Odry.

8. Budowa drogi S46 po nowym śladzie z ewentualnym wykorzystaniem istniejących odcinków drogi DK 46 tzw. „Szlaku Staropolskiego”.

2) Województwo śląskie

1. Ochrona istniejących zasobów, kształtowanie i wzmacnianie systemu przestrzennych powiązań przyrodniczych na obszarze ostoi Natura 2000, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu oraz korytarzy ekologicznych Odry, Małej Panwi, Liswarty.

2. Utworzenie spójnego systemu monitoringu i ochrony przeciwpowodziowej w regionach wodnych Środkowej i Górnej Odry oraz Warty, w szczególności budowa zbiornika Racibórz w województwie śląskim.

3. Ochrona zasobów wodnych wykorzystywanych dla celów zaopatrzenia w wodę pitną na obszarach regionów wodnych Środkowej i Górnej Odry i Warty.

4. Ochrona zasobów wód powierzchniowych w zlewni rzeki Małej Panwi oraz podziemnych struktur wodonośnych, w szczególności GZWP 333 Opole – Zawadzkie, GZWP 335 Strzelce Opolskie – Krapkowice, GZWP 332 Subniecka kędzierzyńsko-głubczycka oraz GZWP 325 zbiornika Częstochowa, GZWP 328 Dolina kopalna Małej Panwi i GZWP 327 Zbiornik Myszków.

5. Zagospodarowanie turystyczne na obszarze istniejących i planowanych obszarów przyrodniczych i kulturowych, w tym w szczególności rozwoju systemu ścieżek i tras rowerowych oraz szlaków turystyki pieszej i wodnej, w tym zagospodarowanie „Drogi św. Jakuba Via Regia”, „Szlaku architektury drewnianej” i „Szlaku Cystersów”.

6. Budowa drogi S11 po nowym śladzie z ewentualnym wykorzystaniem istniejących odcinków drogi DK 11.

7. Budowa drogi S46 po nowym śladzie z ewentualnym wykorzystaniem istniejących odcinków drogi DK 46 tzw. „Szlaku Staropolskiego”.

8. Modernizacja linii kolejowej nr 61 relacji Fosowskie – Lubliniec w celu poprawy połączenia kolejowego między Opolem i Częstochową, a dalej z Warszawą.

9. Budowa kanału Odra – Dunaj.

10. Budowę gazociągu Kędzierzyn-Koźle – Hat' (Czechy),

11. Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Bąków – Biadacz – Praszka – Krzepice w celu zgazyfikowania północno-wschodniej części regionu.

3) Województwo łódzkie

1. Ochrona istniejących zasobów, kształtowanie i wzmacnianie systemu przestrzennych powiązań przyrodniczych na obszarze ostoi Natura 2000, obszarów chronionego krajobrazu oraz korytarza ekologicznego rzeki Prosnę.

2. Ochrona zasobów wodnych wykorzystywanych dla celów zaopatrzenia w wodę pitną na obszarze regionu wodnego Warty oraz podziemnych struktur wodonośnych (dolina kopalna Prosnę GZWP 311 i zbiornik Częstochowa GZWP 325 w południowo-wschodniej części województwa łódzkiego).

3. Zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych i ochrona przeciwpowodziowa (budowa zbiorników małej retencji „Piaski – Gola” („Gola – Wójcin”), „Kik” („Grześlaki – Kik”), „Posada – Gola” i „Cieciulów”).

4. Zagospodarowanie turystyczne na obszarze istniejących i planowanych obszarów przyrodniczych i kulturowych, w tym w szczególności rozwoju systemu ścieżek i tras rowerowych na obszarze Górnej Prosnys oraz „Szlaku architektury drewnianej”, a także szlaków samochodowych – „Szlaku Bursztynowego Prosnys” i „Szlaku Romańskiego Prosnys”.

4) Województwo wielkopolskie

1. Ochrona zasobów wód powierzchniowych i zwiększenie retencji wodnej na obszarze regionów wodnych Środkowej Odry i Warty.

2. Ochrona istniejących zasobów, kształtowanie i wzmacnianie systemu przestrzennych powiązań przyrodniczych na obszarze korytarzy ekologicznych i leśnego kompleksu promocyjnego Lasów Rychtańskich.

3. Zagospodarowanie turystyczne na obszarze istniejących i planowanych obszarów przyrodniczych i kulturowych, w tym w szczególności rozwój systemu ścieżek i tras rowerowych, szlaków turystyki pieszej i wodnej, w tym „Szlaku architektury drewnianej”.

4. Budowa drogi S11 po nowym śladzie z ewentualnym wykorzystaniem istniejących odcinków drogi DK 11.

5) Kraj ołomuniecki

1. Utworzenie spójnego systemu monitoringu i ochrony przeciwpowodziowej w zlewni Białej Głucholąskiej, Złotego Potoku, Widnej, Świdnej, Raczyń, Opawy i Opawicy.

2. Ochrona zasobów i zwiększenie retencyjności wód powierzchniowych na obszarze zlewni Białej Głucholąskiej i Złotego Potoku.

3. Ochrona istniejących zasobów, kształtowanie i wzmacnianie systemu przestrzennych powiązań przyrodniczych na obszarach przyrodniczych pogranicza (Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”, korytarze ekologiczne Nysy Kłodzkiej, Białej Głucholąskiej, Prudnika).

4. Zagospodarowanie i wzajemne wykorzystanie dla potrzeb turystyki pieszej, rowerowej i wodnej oraz lecznictwa obszaru pogranicza, w szczególności obszarów o najwyższej i wysokiej atrakcyjności turystycznej (Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”, Otmuchowsko-Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu, Park Krajobrazowy „Jeseniki”).

6) Kraj śląsko-morawski

1. Utworzenie spójnego systemu monitoringu i ochrony przeciwpowodziowej w regionie wodnym Górnej Odry (Odry, Opawy i Opawicy).

2. Ochrona zasobów i zwiększenie retencyjności wód powierzchniowych w regionie wodnym Górnej Odry (Odry, Opawy i Opawicy).

3. Ochrona istniejących zasobów, kształtowanie i wzmacnianie systemu przestrzennych powiązań przyrodniczych na obszarach przyrodniczych pogranicza (Park Krajobrazowy „Góry

Opawskie”, Obszar Chronionego Krajobrazu „Las Głubczycki”, korytarze ekologiczne Osobłogi, Opawy, Opawicy).

4. Zagospodarowanie i wzajemne wykorzystanie turystyczne dla potrzeb turystyki pieszej, rowerowej obszaru pogranicza, w szczególności obszarów o najwyższej i wysokiej atrakcyjności turystycznej (Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”, Park Krajobrazowy „Jeseniki”).